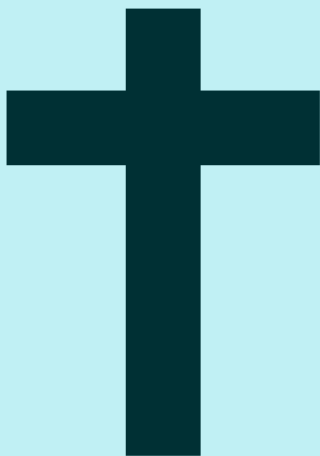

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and
Nigeria

Bibeli Luayátaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

Contents

Matiee	1
Maaku	36
Luku	57
Zãa	93
Zinao yãkea	118
Lomadeo	150
1 Kolenideo	166
2 Kolenideo	180
Galatio	189
Efesedeo	195
Filipideo	200
Kolosideo	204
1 Tesalonideo	208
2 Tesalonideo	212
1 Timotee	214
2 Timotee	219
Titu	222
Filemo	224
Ebeluo	226
Zaaki	238
1 Piεε	243
2 Piεε	248
1 Zãa	251
2 Zãa	256
3 Zãa	257
Yuda	258
Zia yã	260
Sou	279

MATIEE

Yá pò kú láe bee guu

Matiee baona pò a kè ku zéze lán Maaku pòwae:

Zāa da'ilena waasokēa (3.1-12)

Yesu da'ilēka ní aà yāo (3.13-4.11)

Yesu zīka Galile, gu pò à waasokēu bílae à yādané, à gyāe gbagbā (4.12-18.35)

Aà gea Yelusaléu (19-20)

I gēgēo, āsāa do taa, 5 wà Yesu kù wà yādaaala wà aà dè. Aà bōa gau yá bō ní sae, 5 à bō mō gbéowa (21-28).

Matiee Yesu buibokii yá bōlekè ní aà iao ní aà negōo yáo (1-2). Yá bee guu à gbé pò Yesu de a ù ò: Kíae mé Suabanae lá Lua a legbénéwa, wí me b Emanueli. Bee mē Lua kúwan. Ɔme yá pò Lua ò a bàakuarín káau lá guu pápa.

Matiee Yesu yādanēo káaa lee sōo:

Yādaanē sīsī musu lé kpala pò bō Lua kii gbé luanaaikae obwēēē (5-7).

Lēdilea gbé pò aa kpalapi baokpanéne (10).

Kpalapi asiiyā leēūanē. Kpalapi ulea gīa, āma a bō gupuuu ní gawio zīewa (13).

Kua ní kōo kpalapi guu (18).

Wēdōa kpalapi mōai (24-25).

Baona pò Matiee kè guu, Yesu mé kpala pò bō Lua kii Kíā ũ, mé àle yādada gbé pò aale gēone, ké aa e wà de a seeladeo ũ gbéone.

Bui pò Yesu bō ní guu

(Luk 3.23-38)

¹ Davidi ní Ablahaūo bui Yesu Kilisi yá pò kēa Luayātaalaun ke:
² Ablahaū Izaaki i, Izaaki Yakōbu i, Yakōbu Yuda i ní a vīo ní a dāuna.
³ Yuda Pelezi ní Zelao i ní a na Tamaao, Pelezi Ezōno i, Ezōno Alaū i. ⁴ Alaū Aminadabu i, Aminadabu Naasō i, Naasō Salamo i, ⁵ Salamo Bōazu i ní a na Lahabuo. Bōazu Ɔbedi i ní a na Lutuo, Ɔbedi Yese i, ⁶ 5 Yese kí Davidi i.

Davidipi mé Salomōo i ní Uli nao, ⁷ Salomōo Lōbōaū i, Lōbōaū Abia i, Abia Asa i, ⁸ Asa Yosafa i, Yosafa Yeholaū i, Yeholaū Ozia i. ⁹ Ozia Yoataū i, Yoataū Akazi i, Akazi Ezekia i, ¹⁰ Ezekia Manase i, Manase Amō i, Amō Yosia i, ¹¹ Yosia Yekōnia i ní a dāuna gōo pò wà gbé kùkù tārino Babiloni.*

¹² Taa ní gbé Babiloni gbēa 5 Yekōniapi Salatieli i, Salatieli Zolobabeli i, ¹³ Zolobabeli Abiudu i, Abiudu Eliakiū i, Eliakiū Azōo i. ¹⁴ Azōo Zadoki i, Zadoki Akiū i, Akiū Eliudu i, ¹⁵ Eliudu Eleazaa i, Eleazaa Matana i, Matana Yakōbu i, ¹⁶ 5 Yakōbu Maliama zá Yosefu i. Maliamapi mé Yesu pò wí me Mesii i.

¹⁷ Za Ablahaū léu e à gè pè Davidiwa, mae ní a néo ku gēo mēndosaie. Za Davidi léu e gōo pò wà tà ní gbé Babiloni, mae ní a néo ku gēo mēndosaie. Za taa ní gbé Babiloni e à gè pè Mesiiwa, mae ní a néo ku gēo mēndosaie.

Yesu Kilisi ia

(Luk 2.1-7)

* 1:11 2Kia 24.15

18 Lá wà Yesu Kilisi ìn ke: Aà da Maliamaá Yosefu nɔkpamaε. E àò gé zàkèi à nɔsí ní Lua Nisína gbāao. 19 Aà gòkpama Yosefupíá gbēmaae, a ye widawào, ɔ à zèò á bɔ aà yáú asii guuε. 20 Gɔɔ pɔ àlε láasooke yápiwa, Dii malaikae bɔ mɔwà nana guu a òè: Davidi bui Yosefu, rísu bílikε n nɔkpama Maliama sea yá musuo, asa nɔ pɔ a sia bɔ Lua Nisína kíiε. 21 A ne'i gɔε ũ, ní tókpaè Yesu, asa a a gbéɔ bɔ ní duuna guu. 22 Bee kè píi, kè yá pɔ Dii dà ānabíε a ò e ke à mè:

23 Nɔε léso mé a nɔsi,
i ne'i gɔε ũ,

wi tókpaè Emanuéli.†

Tɔ bee mè Lua kúwanɔ.

24 Ké Yosefu vù, a kè lá Dii malaikapi díleewa, à a nɔpi sè. 25 Ama i aà dɔ nɔε ũo e à gè negɔepi ìò. ɔ à tókpaè Yesu.

2

Saanyādɔnaɔ mɔa Yesu gwai

1 Wà Yesu ì Betelεŭ* Yude bùsuu kí Elodi gɔɔε. ɔ saanyādɔnaɔ bɔ gukpe oi aa mɔ Yelusaleŭ, 2 aa gbéɔ lá aa mè: Né pɔ wa ì Yudaɔ kía ũ ku má ní? Wa aà saana è gukpe oiε, ɔ wa mɔ kúleiè. 3 Ké kí Elodi yápi mà, à bílikè ní Yelusaleŭdeɔ píi. 4 A Yuda sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanedeɔ káaa píi, ɔ à rí lá gu pɔ wa Mesii iu. 5 Aa wèwà aa mè: Betelεŭ, Yude bùsuu laε. Asa lá ānabi kèn ke:

6 Betelεŭ pɔ kú Yudaɔ bùsuu,
ní késāa Yudaɔ mεεwiaɔzio fá.
Asa n guu ɔ kía a bɔu,

i dɔaa ma gbé Isailiɔne.†

7 ɔ Elodi saanyādɔnaɔ sísi asii guu, à saanapi bɔgɔɔ sáasā gbèamá. 8 ɔ à rí gbáε Betelεŭ à mè: A ge népi gbεagbea rí laaio. Tó a aà è, à mɔ omεε, mapi sɔ mí ge kúleiè.

9 Ké aa kía yāmà, ɔ aa dàzeu. ɔ saana pɔ aa è gukpe oi yāa dɔaané lɔ e à gè zè népi kúkíia. 10 Ké aa saanapi è, an pɔ kèna maamaa. 11 Aa gè kpéu aa népi è ní a da Maliamao, ɔ aa wùlε ní gbεeu aa kúleiè. ɔ aa ní àizeε kpagoloɔ wèwè aa aà gbà vua ní zɔgo lí'ɔ gínanao ní tulaletio. 12 Lua òné nana guu aasu bɔlε Elodi kíio, ɔ aa tà rí bùsuu ní zé pāleo.

Bàale taa rí Yesuo Egipi

13 An taa gbεa Dii malaika bɔ mɔ Yosefuwa nana guu à mè: Fεlε népi sé rí a dao, ní bàale tárínɔ Egipi, níɔ ku we e mà mɔ yá'one lɔ, asa Elodi a népi wεlε à dεε.

14 ɔ Yosefu fεlε gwāasína, à népi sè rí a dao à tárínɔ Egipi. 15 A ku we e Elodi gè gào. Bee kè kè yá pɔ Dii dà ānabíε a ò e ke yáíε à mè:
Ma a né gbèsi Egipi.‡

16 Ké Elodi è saanyādɔnaɔ ònɔkèεε, aà pɔ pà maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa dɔ yá pɔ á gbèa saanyādɔnapiɔwa yáí, ɔ à gbéɔ Zì, aa negɔε pɔ kà wè pla ge i kaoɔ dèdε Betelεŭ ní a bualoŭɔ píi. 17 Yá pɔ ānabi Zelemii ò kè sa à mè:
18 Wà wii gbāa mà Lama,
wàlε ɔɔlɔ, wàlε búbuapε.

Laseli mé lé a néo ɔɔɔ,

à gĩ awamai, asa aa ku ɔɔ. §

¹⁹ Ké Elodi gá, ɔ Dii malaikapi bò mò Yosefuwa Egipi nana guu ²⁰ à mè: Fɛɛ népi sé ní a dao, ní tárnɔ Isaili b̀usu, asa gbé p̀o aale népi wɛɔ gága.

²¹ ɔ à fɛɛ népi sè ní a dao à tárnɔ Isaili b̀usu. ²² Ké a mà Aakelau mé lé kible Yude a mae Elodi gbɛu, zɔ́lea wekii vía aà kù. Lua yá'òè nana guu, ɔ à tà Galile b̀usu, ²³ à gè z̀òlè wéle p̀o wí mɛ Nazaleti. Beewa yá p̀o ānabio ò kè, aa mè: Wáli mɛè Nazaleti gbé.

3

Zaa Da'ilena waasokɛ

(Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zaa 1.19-28)

¹ Bee gbɛa Zaa Da'ilena mò Yude gbáau, àlɛ waasokɛ ² à mè: A ǹselilɛ, kpala p̀o b̀o Lua kii kà kái. ³ Zāapi yá ɔ ānabi Isaia ò yā à mè:

Kpawakɛna ɔɔ ma dɔ gbáau,

àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diie,

à zéwɛwɛnɔɔ p̀oòè s̀usu.*

⁴ Zāapi ɔ yiongo ká p̀okasaɔ daa, mé i báa sántilii dɔ a pi.† Kwa ní z̀'io mé aà p̀oblea ũ. ⁵ Wíɔ b̀olɛ Yelusaleũ ní Yude gupiiio ní Yuudé d̀ɔɔio, wíɔ gé aà kii. ⁶ Wí ní yāvái o gupuau, ɔ i ní da'ileke Yuudéi.

⁷ Ké Zāa è Falisio ní Saduseɔ lé m̀o a kii da'ilekei dasidasi, ɔ a òné: Gbēnazin p̀iligonaɔ! Déme òé à bàasi p̀okúma p̀o Lua a b̀ɔɔmáei? ⁸ A ǹselilɛa yá kɛ, wíɔ d̀ɔ kɛ a lile. ⁹ Ké Ablahaũ de á dezi káau ũ, ásu àò e bee mé a á b̀o. Mále oé, Lua a f̀o gbɛɛ beɛɔ kɛ Ablahaũ buio ũ. ¹⁰ M̀o dilea líɔzi k̀o. Lua a lí p̀o lé né maa io z̀o zu téuɛ. ¹¹ Mále á da'ileke á ǹselilɛa seela ũɛ. Ama gbēɛ a m̀o ma gbɛa, aà iko demala, mi ka mà aà sabala séléè. ɔmɛ a á da'ileke ní Lua Nisinao ní téo.‡ ¹² A gbaana kúa a ɔzi ésegbéki. Tó a f̀a, a a p̀wɛna ká a d̀su, i a b̀isa ka té gasai guu.

Yesu da'ilekɛ

(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

¹³ ɔ Yesu b̀o Galile à mò Zāa kii Yuudéi aà a da'ileke. ¹⁴ Zāa ye gí, à mè: Ma gbé p̀o má de ǹ ma da'ileke ɔ ǹ m̀o ma kii? ¹⁵ ɔ Yesu wèwà à mè: Aɔ de màa gía, asa a maawanɔ beewae yákea a zéwa yái. ɔ à wèi. ¹⁶ Ké Yesu da'ilekè, à bùa g̀ɔ. Luabɛ wèaa, ɔ à Lua Nisina è, àlɛ su lán felenawa, à d̄ɛ. ¹⁷ ɔ wà yá'ò mà b̀o luabɛ à mè: Gbéɛ beeá ma Néɛ, má yeaazi, ma p̀o kèwà na. §

4

Yesu yá

(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

¹ ɔ Lua Nisina gè ní Yesuo gbáau ké Ibiisi aà ỳo. ² Yesu leyè fāanɛ ní gwāasinɔ e g̀ɔ bla. Ké nɔana lé aà de, ³ ɔ k̀nidepi s̀āazi à mè: Tó Lua Nén ǹ ũ, o gbɛɛ beɛɔ li p̀ɛ ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kēa Lua taalau wà mè, p̀oblea yá ɔ gbēnazina kuò adoo, sema yá p̀o Lua lé o pii.*

§ 2:18 Zel 31.15 * 3:3 Isa 40.3 † 3:4 2Kia 1.8 ‡ 3:11 Zin 2.3-4 § 3:17 Sou 2.7, Isa 42.1

* 4:4 Iko 8.3

5 Ǿ Ibiisi aà sè gèò lɔ wéleu, à aà zè Lua kpé misonaa, 6 a òè: Tó Lua Nén n ũ, ñ nzía zu zíle, asa a kēa láu Lua mè, a n yá'o a malaikaone aa òdama, ké nsu gēnale gbewao yáí. †
 7 Yesu òè: A kēa Lua taalau lɔ wà mè, nsuli Dii n Lua e ñ gwao. ‡

8 Ǿ Ibiisi aà sè gèò lɔ gbēsísí lesí maamaa musu, à dúnia búsú píi òlòè ní rí àizee 9 à mè: Má n gba beeo píie, tó n wule n gbeeu n misíilemee. 10 Ǿ Yesu òè: Géí Setáú! Asa a kēa láu wà mè: Kúle Dii n Luae, níɔ zɔbleè ado. §

11 Ǿ Ibiisi aà tò we sa, ɔ malaikaò mò òbaàle.

*Yesu ɔkpaa a zíwa
 (Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)*

12 Ké Yesu mà wà Zāa kù wa dàkpɛu, ɔ à tà Galile. 13 I zòle Nazaleti bo, à gè zòle ísida sae Kapenaue, Zabulɔni buiɔ ní Nefatali buiɔ búsuu, 14 ké yá pɔ ānabi Isaia ò ke yáí à mè:

15 Zabulɔni buiɔ ní Nefatali buiɔ búsú za ísía oí e Yuudē baale, Galile búsú pɔ buipáleo kuupi,

16 an gbé pɔ kú gusiauɔ gupua zɔɔ è, gu ò búsú pɔ kú ga lézípí deone sa.*

17 Za gɔɔ bee Yesu ná waasokɛawa à mè: A nòselile, kpala pɔ bò Lua kíi kà kái. †

18 Ké Yesu lé ò Galile ísidai, à kpòwenaɔ è gbēon pla, v̄i ní dāunao, Simɔɔ pɔ wí me Píe ní a dāuna Andeleeo. Aale táalu zu ísidapi guu. 19 Ǿ Yesu òné: A mɔ temazi, mí á ke gbēweleenaɔ ũ. 20 Wegɔɔ aa ní táaluɔ tò we, aa bò teaàzi. 21 Ké à gè ae, à gbēon pla páleo è, v̄i ní dāunao lɔ, Zebedee né Zaaki ní a dāuna Zāao. Aa ku gó'ílēna guu ní ní mae Zebedeepio, aale ní táaluɔ keke. Yesu ní sisi, 22 ɔ aa ní mae tò gó guu wegɔɔ, aa bò teaàzi.

23 Yesu lɔ Galile búsú keele, í yādané ní lousisikpɛo guu, í kpala pɔ bò Lua kíi baokpa, í gbéɔ gbágbā ní gyā bui píio ní kɔɔ píi. 24 Aa tó lí Sili búsua píi, ɔ wíɔ mɔè ní gbé pɔ aale gyā bui dasi ge wāwákeo ní táadeo ní gbakɔndeo ní eeo píi, ɔ í ní gbágbā. 25 Wà bò Galile ní Wélemenkwí búsuo ní Yelusaleuo ní Yudeo ní Yuudē baaleo dasidasi, wà teaàzi.

5

*Báaadeon Yesu íwaɔ ũ
 (Luk 6.20-23)*

1 Ké Yesu gbé bilapio è, à dède sístíwa. Ké à zòle, aa íwaɔ mò aà kíi, 2 ɔ à ná yādaanéwa à mè:

3 Gbé pɔ aa ní gbāasaiké òɔ mé báaadeo ũ, asa kpala pɔ bò Lua kíi de ní pɔ ũe.

4 Pɔsiadeo mé báaadeo ũ, asa Lua a ní sɔ níninée.*

5 Zíabusanaɔ mé báaadeo ũ,

† 4:6 Sou 91.11-12 ‡ 4:7 Iko 6.13 § 4:10 Iko 6.13 * 4:16 Isa 9.1-2 † 4:17 Mat 3.2

* 5:4 Isa 61.2

asa aame aa dúnia vī.†

⁶ Baaadeɔn yáede nidenaɔ ũ,

asa aame aa ká.‡

⁷ Baaadeɔn wēnadɔnedeɔ ũ,

asa Lua a wēnadɔné.

⁸ Baaadeɔn nòsepuadeɔ ũ,

asa aame aa wesi Luaε.§

⁹ Baaadeɔn íbelemidenáɔ ũ,

asa wali oné Lua néɔ.

¹⁰ Baaadeɔn gbé pɔ wí íadamá yákea a zéwa yáio ũ,

asa kpala pɔ bɔ Lua kíi de ní pɔ ũe.

¹¹ Baaadeɔn á ũ, tó wá á sɔsɔ mé wá íadawá, mé wá yāvái píi dɔwá ma yáí. ¹² A pɔnake, í yáalo, asa á asea aɔ zɔɔ luabe. Maa wá íadá anabi pɔ kú á áaɔwa.

Yesu iwao mé wisi ní gupuaɔ ũ

(Maa 9.50, Luk 14.34-35)

¹³ Ame á wisi ũ dúniaε. Tó wisi í na sù tà, kpelewa wá ke à gɔ wisi ũ bi? A àie vī bo, sema wá kóle gbéɔ taa'owá bàasio.

¹⁴ Ame á gupua ũ dúniaε. Wéle pɔ wa kàle sɔsɔ musu lí e àò uleao. ¹⁵ Wíli filia na wá pēna kùlewàò. Wí di dauwae, i gupu gbé pɔ kú uaoɔne. ¹⁶ A gupu gbéɔne beewa, aai á maakeaɔ e, aai á Mae pɔ kú musu sáaukpa.*

Mɔizi ikoyá bɔlekea

¹⁷ Asu àò e ma mɔ Mɔizi ikoyá ní anabio yáò bādei no. Mi mɔ a kee bādeio, ma mɔ papaie. ¹⁸ Siana mále oé, luabe ní dúniao a gē, ama Luayātaala wēsā néna ge a pɔ kelenae a bādeo, yápii a ke. ¹⁹ Ayāmeto tó gbé yá pɔ wa dilepio mēndo gbàe, baa a pɔ pɔ kēsāanzi, mé í da gbéɔne aa ke maa, ade aɔ kēsāanzi kpala pɔ bɔ Lua kíi gbéɔ guue. Tó gbé kūa mé í dané maa sɔ, ade aɔ zɔɔ kpala pɔ bɔ Lua kíi gbéɔ guue. ²⁰ Mále oé, tó á maa i de Mɔizi ikoyádanedeɔ ní Falisiolao, á gē kpala pɔ bɔ Lua kíi guuo.

Pɔkuma

²¹ A mà wa ò yāadeɔne aasuli gbēdeo. Gbé pɔ gbēdè, wa yákpalekeaànɔ.† ²² Mapi sɔ mále oé, gbé pɔ a pɔ pà a gbēdeezi, à kà wá yákpalekeaànɔ. Gbé pɔ a gbēdee sɔsɔ kà wá geaànɔ gbāadeɔ kíi. Gbé pɔ ò a gbēdeee mísaide sɔ à kà aà gé téu. ²³ Tó n mɔ Lua gbai pɔ a gbagbakíi, mé à dɔngu wekíi ké n gbēdee yákuannɔ, ²⁴ n n gba to sa'okíi ae we, ní ge awakpa gbépie gíá, ní ea su n sa'ò sa. ²⁵ Tó n íbeɔ ye genno yákpaleu, ke kpakpa keaànɔ na e aàɔ dazeu, ké asu n kpa yákpalekenawao yáí. Tó ní ke maaò, yákpalekenapi a n kpa dɔaiwae, i n dakpeu. ²⁶ Siana mále onε, níyɔ bɔ weo e n gē n ílabò. Baa tanga a gɔ tenzio.

Gbasíkea

²⁷ A mà wá mē ásuli wúle ní gbēpále nɔo.‡ ²⁸ Ama mapi mále oé, tó gbé nɔe gwá ní làasoo páleo, à gbāsíkèaànɔn we kò. ²⁹ Tó n ɔplaa wé mé tó ríle fu, bɔ n vūaa. N megue vūaaa maa de wá n mē búu zu téula. ³⁰ Tó n ɔplaa mé tó ríle fu, zɔ n vūaa. N megue vūaaa maa de n mē búu taa téula.

† 5:5 Sou 37.11 ‡ 5:6 Isa 55.1-2 § 5:8 Sou 24.3-4 * 5:16 1Pie 2.12 † 5:21 Bɔa 20.13

‡ 5:27 Bɔa 20.14

*Gia nɔzi yá**(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)*

³¹ Wa ò lɔ, tó gbé lé gí a nazi, aà gínzila kpawà. § ³² Mapi sɔ mále oé, tó gbé gí a nazi, mé i ke à gbásíkè no, aà zápi mé tò à gò gbásíde ù. Tó gbé nɔ pɔ wà gii sè sɔ, à gbásíkèè.

Lɛkea Luawa

³³ A mà wa ò yáadeɔne lɔ, aali lé pɔ aa kè Diiwa ke, aasuli bɔ a kpeo.*
³⁴ Mapi sɔ mále oé, ásuli me á sí n̄ Luao seo. Asuli me á sí n̄ luabeoo, asa Lua kpalabaae, ³⁵ ge dúnia, asa Lua gbadibɔe, † ge Yelusaleù, asa Kía zɔ wéleè. ‡ ³⁶ Nsu me n̄ sí n̄ n̄ mioo, asa n̄yɔ f̄ n̄ n̄ mikā mendo puakú ge n̄ a siakúo. ³⁷ Ali me ao ge aawo. Yá pɔ de beea b̄ Setáu kíie.

*Tɔsiamá**(Luk 6.29-30)*

³⁸ A mà wà mè wà wé flabo n̄ wéo, swaa n̄ swaao. § ³⁹ Mapi sɔ mále oé, ásuli gí taiinaio. Tó gbé n̄ sánke n̄ ɔplaa geeewa, n̄ n̄ ɔzeɛ pɔ dɔè lɔ. ⁴⁰ Tó gbé ye n̄ danzii yákpalekenɔ, n̄ n̄ ulada toè lɔ. ⁴¹ Tó gbé teasidáne n̄ asoseɛ kiloo do, geoè kiloo pla. ⁴² Tó gbé wabikèma, n̄ aà gba. Nsu gbé pɔ ye pɔ sɛama tɛo.

*Yea ibeɛzi**(Luk 6.27-28,32-36)*

⁴³ A mà wà mè àò ye á gbédeezi, à za á ibeɛgu.* ⁴⁴ Mapi sɔ mále oé, àò ye á ibeɛzi, à wabike gbé pɔ aà ìadawáɔne, ⁴⁵ ké á ḡ á Mae pɔ kú musu néo ù siana. Asa ì ìatɛ b̄ gbèváiɔne n̄ gbèmaaɔ píie, ì lou ma tàaesaidɔne n̄ tàaedeɔ píie. ⁴⁶ Tó gbé pɔ yeázio ò á yezi, á àie e Lua kíie? Baa ɔsiná lí ke máao lé? ⁴⁷ Tó á gbé ò ì f̄kpakpamá n̄tɛ, b̄ á deò dáɔlai? Baa luayádɔnsaio lí ke máao lé? ⁴⁸ Ayámeto àò kú wásawasa lá á Mae pɔ kú musu kú wásawasawa. †

6*Gbé gbaa pɔ*

¹ A laaika á lousisiyákea gupuauzi. Asuli ke gbènazina wé yáio. Tó ále ke màa, á àie á Mae pɔ kú musu kíio. ² Tó n̄le taaside gba pɔ, n̄su n̄ a kpáwake lán mɔafilideɔwao. Aa ke lousisikpeo guu n̄ ḡaae, ké gbé e n̄ tɔnasi yáie. Siana mále oé, aa n̄ ài èn we kò! ³ Mpi, tó n̄le taaside gba pɔ, n̄su to n̄ ɔzeɛ d̄ lá n̄ ɔplaa lé keo. ⁴ To n̄ gbadaa ke asiya ù, n̄ Mae pɔ asiya d̄ ì a flabone.

*Wabikea**(Luk 11.2-4)*

⁵ Tó ále wabike, ásu àò de lán mɔafilideɔwao. Aa ye wabikea zea lousisikpeui n̄ zékpaao, ké gbé n̄ e yáie. Siana mále oé, aa n̄ ài èn we kò! ⁶ Mpi, tó n̄le wabike, ḡe n̄ kpea, ní gbata, ní wabike n̄ Mae pɔ kú we asii guuwa,* n̄ Mae pɔ asiya d̄ ì sinnɔ. ⁷ Tó ále wabike, ásuli yábole dasi lán luayádɔnsaio wao. Aa ye n̄ yábole dasi mé a tó n̄ yá ká. ⁸ Asu àò deñwao, asa á Mae pɔ pɔ á a ni v̄i d̄ e àò gé gbeaiwa. ⁹ Ali wabike à me: Wá Mae pɔ kú musu,

§ 5:31 Iko 24.1-4 * 5:33 Nao 30.3 † 5:35 Isa 66.1 † 5:35 Sou 48.3 § 5:38 Bɔa 21.24
 * 5:43 Lev 19.18 † 5:48 Lev 19.2 * 6:6 2Kia 4.33

to wà n tó kuaadoake dō,

¹⁰ to kpala pò b̀ n k̀i b̀ gupuwau,

wiò n p̀eã ke d̀n̄ia guu lá w̄i ke n k̀iwa.

¹¹ Wá gba ú pò wá ble gbã.

¹² Wá tàaeò k̀éwá,

lá wi gbé pò tàaekèwèèò k̀éwa.

¹³ Nsu to wà fu ỳawao,

wá k̀é w̄iwa.

¹⁴ Tó a gbèò k̀è ní n̄ tàaeò, á Mae pò kú musu a á k̀é s̄e. ¹⁵ Tó i gbèò k̀é ní n̄ tàaeò s̄o, á Maepi a á k̀é ní á tàaeò.

Leyea

¹⁶ Tó á leyea s̄, ásuli oosisi lán m̀afilideòwao. Aaí ní oa f̀nkpa k̀é gbèò e dō wa leyea yáie. Siana mále oé, aa ní ài èn we k̀ò! ¹⁷ Mpi, tó ní leyea, oopi, ní n̄sidòò, ¹⁸ k̀é gbèò su dō ní leyeao, sema n Mae pò kú asii guu bàasio. N Mae pò asiiyá d̀pi i a fiabone.

Aizεε

(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

¹⁹ Asu àizεε k̄aaazi d̀n̄ia guu lao. Lakii k̀òò ní p̀t̀nkpkakeao ì pò òkpau, mé kpáio ì guf̄ aa p̀ò s̄le. ²⁰ A á àizεε k̄aa luabε. Wekii k̀òò ní p̀t̀nkpkakeao lí pò òkpauo, mé kpáio lí guf̄ aa p̀ò s̄leo. ²¹ Gu pò n àizεε kúu, wekii ò n laai ò kuu.

²² Wé mé me filia ù. Tó n wé kú gudoù, n mè búu aò gupua víe. ²³ Tó n wé kú plapla s̄, n mè búu aò gusia víe. Tó gupua pò ní kua de gusia ù, gusiapi z̄ò. ²⁴ Gbèe lí f̄ z̀oblè dii m̀en plaεo. Aò za gbèdogue, iò ye gbèdozi. A na gbèdowa, i saka gbèdogu. A f̄ aò z̀oble Luaε n òao s̄nuo.

Luanaaikεa

(Luk 12.22-31)

²⁵ Ayãmeto mále oé, ásuli á w̄ni k̀aake p̀blea ge imia yá musuo. Asuli me k̀aake p̀kasao yá musuo. W̄ni de p̀blealao lé? Me de p̀kasalao lé? ²⁶ A gwa b̄aw̄a. Aali p̀t̄o, aali p̀kεkeo, aali pò ká d̄ guuo, kási á Mae pò kú musu ì ble kpámáε. A de b̄aola maamae fá! ²⁷ A guu, á déme a f̄ á a w̄ni gb̄aa káfi, baa g̀ò do, a ỳk̀aakea guui?

²⁸ Bóyã i p̀kasa ỳk̀aakei? A lá vudeò gwa s̄u, lá aa de. Aali z̄ikeo, aali bua t̄ao, ²⁹ ama mále oé, baa Salomòò ní a òdekeo, i ulada a maa kà ní keewao.† ³⁰ S̄èa lá pò kú gbã mé a tékú ziapi, lá Lua ì pò nai màa, ápiò, wa á pò o lbe? Luanaaif̄enendeò! ³¹ Ayãmeto ásuli p̀e k̀aake à me, bó wá blei, ge bó wá mii, ge bó wá daio. ³² Luayãd̄nsaiò ò pò beeo pii yá ì d̄aané. Lá á Mae pò kú musu d̄ k̀é pò beeo ni kuwá, ³³ à to kpala pò b̀ aà k̀i ní yá pò zεv̄i Luapiεo d̄aaé ḡia, i p̀pio kaaé pii. ³⁴ Ayãmeto ásu zia ỳk̀aakeo, asa zia azia yá d̄. G̀opii taasi m̀òwà.

7

K̄s̄ tàae'ea

(Luk 6.37-38, 41-42)

¹ Asuli k̄s̄ tàae eo, Lua a á tàae e s̄o. ² Asa lá ni gbé tàae e, màa Lua a n tàae e. Zaa pò ní ỳò gbèe ò Lua a ỳune. ³ Bóyã níle s̀k̀ona pò da n

† 6:29 1Kia 10.4-7

gbédee wéu e, mé níle lí miɔna pɔ da n wéu yádao ni? ⁴Ké lí miɔna da n wéu, kpelewa níyɔ o n gbédee: To mà sèkɔna pɔ da n wéu bɔnei? ⁵Mɔafilide, lí miɔna pɔ da n wéu bɔ gia, ní gu'e wásawasa ké ñ e sèkɔna pɔ da n gbédee wéu bɔè.

⁶Asu Lua pɔ kpá gbɛwao.

Aa liaaáno aa á taitaie.

Asu á òsoo zu sáwakusanaoño.

Aa táa'o'owàe.

Wabikea

(Luk 11.9-13)

⁷A wabike, Lua i kpáwá. A wɛele, í e. A gbalɛ, Lua i wɛé. ⁸Asa gbé pɔ wabikè, wa kpawàe. Gbé pɔ wɛele sɔ a eɛ. Wa zewɛ gbé pɔ gbalɛ. ⁹A guu, déme a gbe kpa a néwa, tó à pɛe wabikèwài? ¹⁰Ge tó à kpo wabikèwà, a pílìgona kpawà yà? ¹¹Baa ní á wáikeo, á pɔmaa kpaá á néowa dɔ. Wa á Mae pɔ kú musu pɔmaa kpaá gbé pɔ aa wabikèwawo pɔ o be?

¹²A ke gbɛne lá á ye aa kééwa. Mɔizi ikoyá ní ànabi yá min we.

Zéle tuuuna

(Luk 13.24)

¹³A zéle tuuuna sé. Zé pɔ a lé yàasa mé a dɛepooki ví í géɛno kaale guue. Bee ɔ gbé daside lé sé. ¹⁴Zé pɔ í géɛno àizána guu lé tuuuú mé a naaa, mé gbé pɔ aa è lé séo bílao.

Gbé dɔa a yákeawa

(Luk 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵A laaika ànabi egeɔzi. Aaí mó á kíi sá báa daa, àwalewan nɔandenaon ní ù sɔ. ¹⁶A ní dɔ ní yákeawa. Wili kukɛ lè líwao. Wili kpa bo kaaewao. ¹⁷Lí maa í né kefena í, lí wáí í né gia í. ¹⁸Lí maa lí fɔ né gia ò, mé lí wáí lí fɔ né kefena ò. ¹⁹Wí lí pɔ lí né maa ío zɔ zu téue.* ²⁰Beewa á ní dɔ ní yákeawa.

²¹I ke gbé pɔ ò omɛe Dii, Dii, mé a gɛ kpala pɔ bɔ Lua kíi guuo, sema gbé pɔ í ma Mae pɔ kú musu pɔeá ke. ²²Yákpalekegɔzi gbé dasideo omɛe: Dii, Dii, wí Lua yá'oné ní n tɔoo lé? Wí táago ní n tɔoo lé? Wí dabudabuo ke dasi ní n tɔoo lé? ²³Má oné wásawasa: Má á dɔ gueio, à gomala wáikenaot†

Kpebon gbɛn plao

(Luk 6.47-49)

²⁴Ayámto gbé pɔ ma yáe beeo mà mé à zikèwà de lán gbé laaide pɔ a kpedɔ gbewawa. ²⁵Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ i kwɛo, ké wa dàale gbewa yáí. ²⁶Gbé pɔ ma yáe beeo mà mé í zikewà de lán mísaide pɔ a kpedɔ bùsu'ufáawawa. ²⁷Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ à kwè à lèle wíliú.

²⁸Ké Yesu yá beeo ò a làa, aa yádaané bɔ bíla sae, ²⁹asa í yádané lá Mɔizi ikoyádanedeowao, a dànɛ ní ikooe.

8

Kusude gbágbáa

(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

* 7:19 Mat 3.10 † 7:23 Sou 6.9

¹ Ké Yesu pila sísiwa, bíla teaàzi. ² Ǿ kusude mò kùle aà ae à mè: Dii, tó n wei, níyō fō ñ gbábómee. ³ Yesu ɔ̀bò nàwà à mè: Ma wei. Gō gbālesai. Wegō Ǿpi kusu làa. ⁴ Ǿ Yesu òè: Ma. Nsu o gbēe mao. Ge ñ nziá ɔ̀b sa'onae, ní sa pò Moizi díle o n gōa gbālesai seela ũ gbéone.*

Sosaɔ gbēzō zikena gbágbāa
(Luk 7.1-10)

⁵ Ké Yesu lé gē Kapenaū, ɔ̀ sosaɔ gbēzō mò aà kfi, à wabikèwà ⁶ à mè: Dii, ma zikena wúlea be, à kaaū, àle wāwāke maamaae. ⁷ Ǿ Yesu òè: Má gé mà aà gbágbā. ⁸ Ǿ gbēzōpi òè: Dii, mi ka ñ gé ma beo. Baa tó n yā'ò, ma zikena a gbágbā. ⁹ Mapi, wa iko víae, mé má iko ví sosaɔwa. Mi o an gbēdoe aà gé le, í gé. Mi o a pálee aà mō ke, í mō. Mi o ma zikena aà ke kéwa, ɔ̀ í ke.

¹⁰ Ké Yesu yápi mà, à bò aà sae, ɔ̀ a ò gbé pò aa teazione: Siana mále oé, mi e gbēe ma náaikè kéwa Isailio guuo. ¹¹ Mále oé, gbé ɔ̀ bō gukpe ní be'aeo dasidasi aa mō bleblei n Ablahaūo ní Izaakio ní Yakobuo kpala pò bō Lua kíiu. ¹² Gbé pò de yāa aao ku kpalapi guuo sō, wa ní zu bàasi gusiaue. We aa ɔ̀ ɔ̀bu aa ɔ̀di ní musu. ¹³ Ǿ Yesu ò sosaɔ gbēzōpie: Ta be. A kene lá n ma náaikèwa. Ǿ aà zikenapi gbàgbā zibeezi gō.

Yesu gyaeɔ gbágbāa dasidasi
(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

¹⁴ Yesu gē Piee be, ɔ̀ a è aà nada wúlea, àle mēwāake. ¹⁵ Ké à ɔ̀kà aà ɔ̀wa, aà me nini, ɔ̀ à fēle blekèè.

¹⁶ Ké oosi kè, ɔ̀ wà mò Yesue ní táadeɔ dasidasi, ɔ̀ à táapi ɔ̀ gònè n yā'oao, à gyaeɔ gbàgbā pii. ¹⁷ Maa yá pò ānabi Isaia ò kè à mè: A wá gbāasaikè sè, à wá gyāo gòwá.†

Gbé pò aa ye te Yesuzi
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Ké Yesu è bíla kàaaazi, ɔ̀ a ò a íwaone: Wà bua ísida baale. ¹⁹ Ǿ Moizi ikoyádanēdee mō ò Yesue: Metulu, gu pò níle géu pii máo tenzie. ²⁰ Ǿ Yesu òè: Gbēgbonao ní tōo ví, bāo ní sakpe ví, Gbēnazin Né sō a íampakí vío.

²¹ Ǿ íwa pále òè: Dii, to e ma de'ia kpagui gfa. ²² Ǿ Yesu òè: Temazi. To geo ní geo ví.

Yesu zaa'iana zea
(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

²³ Yesu gē gó'ilena guu, ɔ̀ aà íwaɔ dazeuaano. ²⁴ Kándo zaa'ian gbāa kàka ísidaa, í víví lé pélepele ní góu. Yesu lé i'o, ²⁵ ɔ̀ aà íwaɔ sàazi, aa aà vù aa mè: Dii, wá suaba, wále kaale. ²⁶ Ǿ Yesu òné: Luanaaifēnēnde! Akēa á sea ví màai? Ǿ à fēle gí íanae ní ío, ɔ̀ gu nini kilikili.‡ ²⁷ Yápi bō gbépio sae aa mè: Gbé kpeletan wei? Baa íana ní ío aai aà yāmae.

Táa dia sawaone
(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

²⁸ Ké Yesu búa baale Gadala búsuu, táade gbēon plaeɔ̀ bō gbè'e pò de mia ũo guu, aa mò dáaale. Aa pāsí maamaae, gbēe lí fō zépi sèo. ²⁹ Aa wiilè aa mè: Bómē wá daai, Lua Né? N mō íadaiwála e a gōo ào ka yá? ³⁰ Sàwakusan

* 8:4 Lev 14.2-4 † 8:17 Isa 53.4 ‡ 8:26 Sou 107.28-29

waiɔ kúrɩnɔ káaa, aale pɔble. ³¹ ɔ táapiɔ awakpà Yesue aa mè: Tó n wá yá, wá gbae sàwa wai keeɔ guu. ³² ɔ Yesu òné: A gé. ɔ aa gò gbépiɔwa, aa dī sàwaɔne. ɔ sàwa waipiɔ wī n̄ bao píi, aa pīla sòonawa aa sí ísidau, ɔ aa gàga í guu we. ³³ ɔ sàwadánaɔ bàalè tà wéle guu, aa yápiɔ dàu aa siuné n̄ yá pɔ táadeɔ lèo píi. ³⁴ ɔ wéledeɔ bòle gè dai Yesule nípii. Ké aa aà è, aa awakpàè aa mè aà bɔné n̄ bùsuu.

9

Gbēkaaūa gbágbāa

(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

¹ Yesu gè gó guu, à èa bùa ísidawa, à kà a be wéleu.* ² ɔ wà mòè n̄ gbēkaaūaɔ wúlea mákeléu. Ké Yesu è gbépiɔ a náai vī, ɔ a ò gbēkaaūapie: Ma gbé, sōdile! N duuna kēma. ³ Mɔizi ikoyádanedeeɔ ku we, ɔ aa ò n̄ sō guu: Gbé bee lé dɔe n̄ Luaoe. ⁴ Yesu n̄ láasoo dō, ɔ à n̄ lá à mè: Bóyāi a láasoo vāi dà á sō guui? ⁵ Tó má ò aà duuna kèwà, ge tó má ò aà fēle taa'o, a kpele mé àai? ⁶ Má ò màa ké à ò dō Gbēnazin Né duunakēama iko vī dúniaue. ɔ a ò gbēkaaūapie: Fēle n̄ n̄ mákelé se ta be. ⁷ ɔ à fēle tà a be. ⁸ Ké bíla è màa, vīa n̄ kú, aa Lua pɔ iko bee taa kpà gbēnazinaɔwa sáaukpà.

Matiee sísia

(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

⁹ Yesu bò we àle gē, ɔ à gbé pɔ wī me Matiee è zōlea a ɔsikpeu. Yesu òè: Mò temazi. ɔ à bò tēaazi. ¹⁰ Ké Yesu lé pɔble aà be, ɔsinaɔ n̄ luayádansaiɔ ku we dasi, aale pɔbleaàno n̄ aà íwaɔ sánu. ¹¹ Ké Falisiɔ è màa, ɔ aa aà íwaɔ là aa mè: Bóyāi á dii lé pɔble n̄ ɔsinaɔ n̄ luayádansaiɔ? ¹² Ké Yesu yápi mà, à mè: Gbé gbāa baa kú n̄ lòotoooo, sema gyāe. ¹³ A ge láasooke yá pɔ kēa láue bee miwa wà mè:
Gbēkekeakɔe ɔ má yei,

i ke sa'oa no.†

Mí mɔ gbēmaaɔ sísiio, sema duunkenaɔ.

Leyea

(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

¹⁴ ɔ Zāa Da'ilena íwaɔ mò Yesu là aa mè: Akēa wápiɔ n̄ Falisiɔ, wio leye m̀òom̀ò, mé n̄ íwaɔ lí ye sōo? ¹⁵ ɔ Yesu yálēēuné à mè: Nɔsena gbéɔ pɔsia ke gɔɔ pɔ a kúrɩnɔ nɔse guue? Aawo, áma a gɔɔ lé mó ké wa nɔsenapi bɔ n̄ guu, gɔɔ bee ɔ aa leye sa. ¹⁶ Gbēe lí pólē dafu di pɔkasa ziuo, asa a dafu a sōoue, aai kō gá, ula zi f̄sa i káfi. ¹⁷ Wili vēe dafu ká baa tūu zi guuo. Tó wa kè màa, tūupi a pūnae, vēe i kóle, tūu i òkpa. Aawo, wī vēe dafu ká baa tūu dafu guue, aaiɔ maa píi.

Nenɔena vua n̄ nɔe pɔ ɔkà Yesu ulawao

(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

¹⁸ Gɔɔ pɔ Yesu lé yá beeo oné, gbāadee mò kùlèè à mè: Ma nenɔena kèsai tia. Mò n̄ onawà, i vu. ¹⁹ ɔ Yesu fēle tēaazi n̄ a íwaɔ.

²⁰ Nɔee ku we, au lé bɔlewà à kà wè kuepla. A mò ɔkà Yesu ula léwa àa kpe. ²¹ Asa nɔepi lé me: Baa tó ma ɔkà aà ulawa lé, má gbágbāe. ²² Yesu líli à aà è, ɔ à mè: Sōdile, nɔe! Ma náai pɔ n̄ kè mé n̄ gbágbā. Wegɔɔ nɔepi gbàgbā.

* 9:1 Mat 4.13 † 9:13 Oze 6.6

23 Ké Yesu kà gbãadepe be, a è wàle kulepe, bíla kōfi dɔ. 24 Ǿ Yesu m̀: A ázia gá. Nɛnɛnapi i gao, àle i'oe. Ǿ aale Yesu ke pɔpɔ. 25 Ké wà bíla gbàe, 5 Yesu gè kpéu à népi ɔ kù, 5 à fɛle. 26 Ǿ yápi bao li b̀supia pii.

V̀a gbágbãa

27 Ké Yesu b̀ we, v̀a gbẽɔn plaɔ teaazi ní wiio aa m̀: Wá wẽnagwa, Davidi Bui! 28 Ké Yesu kà be, v̀apio s̀aazi, 5 à ní lá à m̀: A ma náai v̀i ké má f̀ yápi kééa? Aa wèwà aa m̀: Ao, Dii. 29 Ǿ à ɔkà ní wéwa à m̀: A kéé lá ále ma náaikewa. 30 Ǿ an wé wè. Yesu lé lèné à m̀: Asu o gbẽe mao. 31 N beeo aa gè aà bao f̀aa b̀supiu pii.

Yesu wẽnadãa gbẽɔne

32 Gɔɔ pɔ v̀a lé b̀le, wà m̀ Yesue ní táade léna naaleao. 33 Ké Yesu táapi gòè, 5 à yá'ò. Yápi b̀ bíla sae aa m̀: Wi yá bee taa e Isaili b̀suu yáao. 34 Ǿ Falisio m̀: I táa go ní táa kía gbãaoe.

35 Yesu m̀ewiaɔ ní z̄ewiaɔ kèele pii, à yádáné ní lousisikpeɔ guu, à kpala pɔ b̀ Lua kíi baokpané, à gyãeɔ gbàgbã pii ní k̀ɔɔ pii.† 36 Ké à bíla è, 5 à kèè wènaù, asa aa kpasaa mé aa liaaa lán pɔ pɔ dāna v̀ioɔwae.‡ 37 Ǿ Yesu ò a iwaɔne: P̀kekea z̄ɔ mé z̄ikenao dasio. 38 A wabike Budewa aà z̄ikenao gbæe pɔ kèkèi.

10

*Yesu iwaɔ
(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)*

1 Yesu a iwa gbẽɔn kueplao sisi, 5 à ní gbá iko aa táago gbéowa, aa gyãeɔ gbágbã pii ní k̀ɔɔ pii. 2 Zina gbẽɔn kueplapio tón ke: Gbé séia Simɔɔ pɔ w̄ m̄e Piee, aà dāuna Andelee, Zebedee né Zaaki, aà dāuna Zaa, 3 Filipi, Batelemii, Tomaa, ɔsina Matiee, Alafe né Zaaki, Tade, 4 Simɔɔ Ginziao ní Yudasi Isalioɔti pɔ b̀ Yesu kpeo.

*Yesu a iwa gbẽɔn kueplao z̄ia
(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)*

5 Ké Yesu lé gbẽɔn kueplapio z̄i, a òné: Asu gé buipaleɔ kíi oio. Asu gẽ Samali wéleɔ guuo. 6 A gé Isaili pɔ aa sásaa lán sãowa kíi. 7 A gé iɔ waasoke àɔ geò à me: Kpala pɔ b̀ Lua kíi kà kái! 8 A gyãeɔ gbágbã, à geɔ vu, à gbãɔ kusudeɔne, à táagoné. Lá á è p̀kpasai, à kené p̀sisai. 9 Asu àɔ 5a kũao, baa ɔs̄gbena. 10 Asu babalabɔɔ seɔ ge ula plaade ge kyale ge gopana, asa z̄ikena kà à a ble e. 11 Wéle pɔ ásu kau pii, m̀ewia ge z̄ewia, à gbẽmaa kpákpa à pilawà, iɔ ku we e à ge gèò zéa. 12 Tó a gẽ ua, í f̀ na kpámá. 13 Tó uadeɔ kà, á f̀ na a ḡné. Tó aai kao s̄, á f̀ na a ea suwáe. 14 Gu pɔ wi gbãakpauázio ge wi swáse á yáio, à bɔ ua bee ge wéle bee guu, í k̀ɔlemá. 15 Siana mále oé, yákpalekeɔz̄i wélepideɔ íadama e de Sɔɔú ní Gɔmɔɔo b̀sudeɔla.*

*Yesu yá pɔ a a iwaɔ le oané
(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)*

16 Mále á z̄i são ù àwalewanao guue. Aɔ laai v̀i lán mléowa, iɔ de yáesaideɔ ù lán felenaɔwa. 17 A laaika gbẽnazinaɔzi, asa aa á kú aa

† 9:35 Mat 4.23 § 9:36 Nao 27.17, 1Kia 22.17 * 10:15 Daa 19.24-28

yákpalekeáño, aai á gbě ní flàalao ní lousisikpẹ guu. ¹⁸ Wa géáño bùsu gbãadeo ní kía kfi ma yáí. Bee a á gba zé ào dené ma seeladeo ũ ní buipáleo. ¹⁹ Tó wà á kpámá, ásu bíliké yá pọ á o ge yá pọ á líwàò. Zibeezi Lua mé a yá pọ á o sósó káé á léu. ²⁰ I ké áme á yá'oo, á Mae Nisína mé a sósó káé á léu.

²¹ Vii ní dáunao kọ kpámá dea yáí. Màa maeo ní nẹo kpámá. Nẹo bo ní de ní ní dao kpe wà ní de. ²² Gbėpii a zaágu ma yáí, áma gbé pọ zea gbãa e a gwo léwa a bo. ²³ Tó wàle íadawá wéleu, à bàale ta a páleu. Síana mále oé, á e Isaili bùsu wéleu keele piiio, 5 Gbėnazin Né a mó. ²⁴ Iwae lío de a yádanedelao. Zòblenae lío de a diilao. ²⁵ Tó íwa a yádanede lea lè, ge tó zòblena a dii lea lè, bee mòwà. Tó wà tókpa uabelee Beezebu, tó pọ a vái de beea 5 wa kpa aà uadeone.

²⁶ Asu víakeno. Yá pọ ulea pii a bo gupuau, mé asiiyáe ku ké wa gí dşio. ²⁷ A yá pọ mále oé gusiau o gupuau. A yá pọ ále ma būnu guu kpáwake gāae. ²⁸ Asuli víake gbé pọ aai gbėde, aali fş aà nisína dèoneo. Ali víake Luae, asa a fş gbé ní a nisinao kaale té guu pii. ²⁹ Wili gòlegolen mèn pla yía dalao lé? Kási an kee wá lí su tóle á Mae lé saio. ³⁰ Apio sş, baa á miká, a a lé dş. ³¹ Ayámeto ásu víakéo. A beee de gòlegolen dasiola.

³² Gbé pọ zèmano gbéó ae, má zeaano ma Mae pọ kú musu ae. ³³ Gbé pọ lelekpámazi gbéó ae, má lelekpaaazi ma Mae pọ kú musu ae.

³⁴ Asu ào e ma mo ké gbéó aao na ní kşo dşniau no. Mi mo ké gbéó aao na ní kşo yáí no, sema felea ní kşo. ³⁵ Ma moe, ké gşe bo a de kpe, noe bo a da kpe, nozæe bo a zāda kpe. ³⁶ Gbé bedefo gş aà ibeeo ũ.† ³⁷ Gbé pọ ye a de ge a dazi demala i ka ào de ma íwa ũo. Gbé pọ ye a negşe ge a nşezi demala i ka ào de ma íwa ũo. ³⁸ Gbé pọ i a lipāakşa se ào teomazio i ka ào de ma íwa ũo. ³⁹ Gbé pọ a wēni kūa, wēnipi a vūaawà. Gbé pọ gí a wēnii ma yáí sş, ade mé ao wēni vī.

⁴⁰ Gbé pọ á dilé, ade ma dilée, mé gbé pọ ma dilé gbé pọ ma zí dilée. ⁴¹ Gbé pọ ānabi dilé aà ānabike yáí a ānabi asea e. Gbé pọ gbēmaa dilé aà maake yáí a gbēmaa asea e. ⁴² Baa í nié, gbé pọ dà née beeo doe ma íwake yáí, síana mále oé, a kua a aseawao.

11

Zaa Da'ilena zinao
(Luk 7.18-35)

¹ Ké Yesu yá beeo dà a íwa gbėon kueplaone a làa, à bò we à gè waasokei ní wéleu guu, àle yádané.

² Zāa kua kpéu à Kilisi yākeao mà, 5 à a íwaeo zì ³ aa aà lae, 5me gbé pọ a mo ũa, ge wàò wedo gbēpālezie? ⁴ Ǿ Yesu wemá à mè: A ge yá pọ ále ma mé ále e o Zāae à me,

⁵ vīao lé gu'e, eeo lé taa'o,
wàle gbābo kusudeone,
swādo lé yāma, geo lé vu,

mé taasideo lé baona waaso ma.*

⁶ Báaaden gbé pọ lí fu ma yáwao ũ.

7 Ké gbépiò tà, Yesu ná Zāa yā'oa bílaewa à m̀: Bó a gē gwai gbáaui? Fee pò íana lé deede yà? 8 Bó a gē gwai sai? Gbé pò pòkasa zāe naaazi yà? Pòkasamaadanaò Ìb ku kibee. 9 Bó a gē gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé, a de se ànabia. 10 Asa Zāa yá wa ò taalau wà m̀:

Má a zina gbae àà d̀aa zekekenē.†

11 Siana mále oé, n̄e n̄'ia guu ànabie i b̀ à kà Zāa Da'ilenawao. N beeo gbé pò de gbé kp̄e ù kpala pò b̀ Lua kí gbéò guu deaala. 12 Za g̀o pò Zāa Da'ilena waaso dàale e gbà, wàle k̄de wà e gē kpalapiu, ò wàle siu n̄ gbāao.

13 M̀izi n̄ ànabio píi d̀aa aa a yā'ò e à gè pè Zāawa. 14 Tó á f̀ à sí, Zāapi mé Elia pò wà m̀ a m̀ ù.‡ 15 Gbé pò ǹse ví àà yápi ma.

16 Bó má gbāgbéò k̄eùòì? Aa de lán né pò aa ku gāe aale lezukòiwae 17 aale m̄:

Wa kule p̄é, i òwāo.

Wa w̄nale síé, i áz̄ia gbēgbēo.

18 Ké Zāa m̀, Ìli p̄e soo, Ìli v̄emio, ò wà m̀ táadee. 19 Ké Gb̄enaz̄in Né m̀, Ì p̀ble, Ì imi, ò wà m̀: Asiade w̄eminae, òsinaò n̄ luayādansaio gb̄enae! Ama w̄i Lua òn̄ d̀ a yàkea gb̄ewae.

*Yesu z̀ad̀o w̄éleò deòwa
(Luk 10.13-15)*

20 Ò Yesu f̄le z̀ad̀ò w̄éle pò à a dabudabu daside k̄eùò gbéòwa, ké aai ǹselileo yáí. 21 A m̀: Waiyoo Kòlazenideò! Waiyoo Besaidadeò! Tó wà dabudabu pò má k̄é k̄é Tii n̄ Sid̄o yāa, § d̀ w̄élepideò zwànkasa kàkàníla, aa b̀sukà n̄ miu ǹselilee seela ù. 22 Mále oé, yákpalekeg̀ozi á íadama a de Tiideò n̄ Sid̄eò p̀a. 23 A Kapenaudeò s̄ á f̀ gbà z̄ Luawa yà? Wa òz̄áz̄ie e b̄edau.* Asa tó wà dabudabu pò má k̄éò k̄é Sòd̄u yāa, d̀ a ku e n̄ a gbāo.† 24 Mále oé, yákpalekeg̀ozi á íadama a de Sòd̄u p̀a.

*Kámaboa Yesu kíi
(Luk 10.21-22)*

25 Zibeezi Yesu m̀: Baa, musu n̄ z̄íleò Dii, ma n̄ sáaukè, ké n̄ yáe beeo ùle yād̄naòne n̄ òn̄deò, mé n̄ òl̄ lad̄nsaion̄e. 26 Ao, Baa, bee kàngu màa. 27 Ma Mae p̀pii nàm̄e ma òzi. Gb̄e Lua Né d̄o, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gb̄e Mae Lua d̄o, mé i ke àà Né n̄ gbé pò Népi yei à àà òl̄n̄éò bàasio.

28 A m̀ ma kíi á gbé pò á asosea a kpasao píi, mí á gba zé à kámabo. 29 A ma zuu sé, í yádada ma kíi, á s̄ i níni, asa má buse mé ma ǹse nie. 30 Asa bea n̄ ma zuuo z̄í'ùo, mé ma aso gb̄iao.

12

*Kámabog̀ozi
(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)*

1 Bee gb̄ea Yesu lé p̄a bl̄ewembua kámabog̀ozi. N̄ana lé àà ìwao de, ò aa p̀wena wòlo, aale só.* 2 Ké Falisio è, ò aa ò Yesue: N̄ ìwao gwa, aale yá pò w̄li ke kámabog̀ozi ke.† 3 Ò Yesu òn̄e: I kyoke á è lá Davidi k̄é n̄ a gbéò g̀o pò n̄ana lé n̄ deo lé? 4 A gè Lua ua, à p̄e pò wa kàle Luae sò, p̄e pò aapi n̄ a gbéò aa a soa zé vío, sema sa'onaò bàasio.‡ 5 Ké sa'ona pò aa

† 11:10 Mal 3.1 ‡ 11:14 Mal 3.23 § 11:21 Isa 23.1-18 * 11:23 Isa 14.13-15 † 11:23 Daa 19.24-28 * 12:1 Iko 23.25 † 12:2 B̄oa 34.21 ‡ 12:4 1Sam 21.1-6, Lev 24.9

ku Lua ua kámabogoozi lé bo goopi yá kpe mé aa tàae ví sōo, i a kyoke á è Moizi ikoyá guuo lé? ⁶ Mále oé: Pó pó a zōo de Lua uaa ku la. ⁷ Tó á yáe bee midōe, gbēkekeakōe sō má yei, i ke sa'oa no,* dō yāa i yāesaideō tàae eo. ⁸ Asa Gbēnazin Né iko ví kámabogoowae.

⁹ Ké Yesu bō we, sō à gè ní lousisikpeu. ¹⁰ Gōe pó a o imia ku we. Ké gbēe ye yāda Yesula yáí, sō aa aà là aa mē: Gbēgbāgbāa zeví kámabogoozi? ¹¹ O Yesu wēmá à mē: A déme aó sá ví, a zuwà eu kámabogoozi, a gē boio ni? ¹² Gbēnazina de sáa zōo. Ayāmeto maakēa kámabogoozi zeví. ¹³ O Yesu o gōepie: N n oopi poo. A pòo, sō à sù a gbēu wásawasa lá adowa. ¹⁴ O Falisio bōle gè lekpaafi Yesuzi, lá aa ke wà aà de.

Zíkēna pō Lua sē

¹⁵ Yesu dō, sō à gò we. Bila bō teaazi, sō à ní gyāeō gbāgbā píi, ¹⁶ à gíné aa a tó fáaa. ¹⁷ Beewa Lua yá pō ānabi Isaia òe bee kē, à mē:

¹⁸ Ma zíkēna pō má sēn ke,
ma yenzide pō aà yá i kamagu.
Má a Nisina pisiwá,
i yázede da buionē.

¹⁹ A lekpaakeo, a palamáo,
gbēe a aà zōa ma dō gāaeo.

²⁰ A fee ekpaazēua éo,
a filia yēēena dēo,

sō a to yázede mō oda zāa.

²¹ Bui pii wé aó dōaazi.†

Táagoa

(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

²² O wà mō Yesue ní táade vía pō a léna naaleao. Yesu aà gbāgbā, àle yá'oa sa, àle gu'e. ²³ O yápi dí bílawa píi aa mē: Davidi Buipi yá mōo? ²⁴ Ké Falisio má, sō aa mē: Gbēe bee a fō táa goné, mé i ke ní táa kía Beezebu gbāo bàasio.† ²⁵ Yesu ní láasoo dō, sō à mē: Kpala pō a gbēe íbelesè ní kōo a midē. Wéle ge ua pō a gbēe íbelesè ní kōo a gō bezi úe. ²⁶ Tó Setau lé a gbēe goné, à íbelesè ní aziaon we. Aà kpala aó zea kpelewa ni? ²⁷ Tó Beezebu gbāa miō táagoomá be, á gbēe i go ní dé gbāo sō ni? Beewa ázia gbēe yá'ikpawá. ²⁸ Lá Lua Nisina gbāa sō mále táagoomá, aó dō ké kía pō Lua kpà mō á guun we.

²⁹ Kpelewa gbēe a gē gōsa gbāa kpéu à aà pōo séle, mé i ke à aà yè gía bàasio ni? Aà yea gbēa sō a aà kpé yōe sa. ³⁰ Gbēe pō de ma gbēe ūo á ma íbēēe, mé gbēe pō lé pō káaamanōo, àle fáaae. ³¹ Ayāmeto mále oé, Lua a gbēe ké ní ní duunao ní a tó bēe pō aa sío pii, āma a gbēe pō à a Nisina tobēesi kēo. ³² Tó gbēe yādō Gbēnazin Néwa, Lua a aà ké, āma tó gbēe yādō Lua Nisnawa, Lua a ade kē dúnia tiae bee guuo ge a pō lé mó.

Gbēe dōa a yākeawa
(Luk 6.43-45)

33 Tó n lí maa bà, a né ɓ maaε. Tó n lí vāi bà sō, a né ɓ vāiε. Asa libe wí lí dōwà. § 34 Gbēnazín pílìgonao! * Ké á vāi, kpelewa á fō yāmaa oi? Asa yá pó kò sōu ̄ lé í o. 35 Gbēmaa í maa ɓ a sò maa guue. Gbēvāi sō í vāi ɓ a sò vāi guue. 36 Málε oé: Yákpalekegɔɔzì gbéé ní yāfaasai pó aa ò séle siu Luae pii. 37 Asa yá pó ní ò mé a yānakpama ge ̄me a yādanla.

Seelagbεaa Yesuwa
(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

38 ɔ Mɔizi ikoyādanεdeε ní Falisieo ò Yesue: Mae, wá ye ñ seelae ke wà e. 39 ɔ Yesu wémá à mè: Gbāgbē vāi luanaaikensai ɔ mé lé seela gbεaa. Má seelae kenéo, sema ānabi Yonasi pó. 40 Lá Yonasi kè kpò gbēne gbεε guu fāane ní gwāasinao e gɔɔ àaō, màa Gbēnazín Né a ke tēnau fāane ní gwāasinao e gɔɔ àaō. † 41 Yákpalekegɔɔzì Ninivadeo fele yāda gbāgbēɔlaε. Asa ké aa Yonasi waaso mà, aa nòselileε, ‡ mé gbé pó a zō de Yonasia ku la. 42 Yákpalekegɔɔzì geɔmidokí oi nɔε kía a fele yāda gbāgbēɔlaε. Asa nɔεpi bò za tɔle léwa, à mò Salomɔɔ ɔnoyā maiε, § mé gbé pó a zō de Salomɔɔa ku la.

Táa taa a s̄ziwa
(Luk 11.24-26)

43 Tó wà táa gò gbéε, ɓ liaaliaa gugiiu à ɔ gbé wεεle à dièε. Tó i eo, 44 ̄ í me: M̄ εa ta ma s̄ziwaε. I εa tawà, í e a be ado à zu'ò, à azia kèke wásawasa. 45 ɔ í ge táa pó an vāi dealaɔ séle mèn sopla à suñno, aai diè. ɔ gbépi gwea gbεzā vāi í de a káaua. Gó doupi mé a gbāgbēɔ bua sō.

Yesu daε
(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

46 Ké Yesu lé y'a'o bilae, ̄ aà da ní aà dāunaɔ kà, aa zè bàasi, aa ye aà yái. 47 ɔ wa òè: N da ní n dāunaɔ zεa bàasi, aa ye n yái. 48 ɔ Yesu a zāsi gbépiwa à mè: Déme ma da ge ma dāunaɔ úi? 49 ɔ à ɔdò a íwaɔwa à mè: Ma da ní ma dāunaɔn ke. 50 Asa gbé pó í ma Mae pó kú musu pɔεā ke mé ma dāuna ge ma dāe ge ma da ū.

13

Pówenkeεεa
(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

1 Gɔɔ doupi zì Yesu bò be à gè zòle ísidale. 2 Wà kàaaaazi dasidasi, ̄ à gè zòle gó'ílεna guu, gbépii gò sia ísidale. 3 ɔ à yālēūné dasi à mè: Zōεε mé bò gè pówenakεεlei. 4 Lá àle keεle, ̄ a keeɔ lèle zé guu, bāɔ mɔ blè. 5 A keeɔ lèle gbεseεna musu, gu pó tɔle gēeleuo, ̄ aa bòle gōó ké tɔle gēele weo yái. 6 Ké íatē gbāakù, aa tekù aa giigāga, ké aa zína vío yái. 7 A keeɔ lèle le guu, ̄ le fèle kúaamá. 8 A keeɔ lèle tɔle maau, aa fèle ne'í, a keeɔ wén basɔɔbasɔɔ, a keeɔ bàāɔbaaō, a keeɔ baakwikwi. 9 Gbé pó nòse ví aà yápi ma.

10 ɔ Yesu íwaɔ s̄aaazi aa aà là aa mè: Bóyái nle yá'oné ní yālēūaoi? 11 ɔ a wémá à mè: Lua á gbá zé à kpala pó bò a kfi asiio dō, ama í ní gba zéo. 12 Asa gbé pó pó ví, Lua a káfíε e à fèε. Gbé pó pɔε ví sōo, baa yɔɔna pó a ví, Lua a siwáε. 13 Ayámeto málε yá'oné ní yālēūao, asa aai gugwa pɔε'esai, mé aai swákpa yāmasaiε. 14 Lua yá pó ānabi Isaia ò kēmá, à mè:

§ 12:33 Mat 7.20 * 12:34 Mat 3.7 † 12:40 Yon 2.1 ‡ 12:41 Yon 3.5 § 12:42 1Kia 10.1-10

Baa tó aa swákpà maamaa, aa yāe mao,
baa tó aa webli maamaa, aa pɔe eo.

¹⁵ Asa an nòse paaao, ké aasu ònkũo yáí,
an swá gbāa, ké aasu yāmao yáí,
an wé kũaaa, ké asu kɛo yáí.

Aa ye ea sua mà ní gbágbāo.*

¹⁶ Báaadeɔn á ũ, ké á wé lé gu'e, mé á swá lé yāma. ¹⁷ Siana mále oé: Anabio ní gbēmaao ku dasi aa ye pɔ pɔ ále eo e, aai eo. Aa ye yá pɔ ále maɔ ma, aai maɔ.

¹⁸ A pówenkeelea yāma sa. ¹⁹ Tó gbé kpala pɔ bɔ Lua kíi yāmà mé i dɔo, Setáu í mɔ pɔ pɔ wa t̃ àà s̃o guupi siwāe. Pówena pɔ lèle zé guu min we. ²⁰ Pówena pɔ lèle gbeseenawa s̃o, bee mé yá pɔ gbé mà a si g̃o ní pɔnao ũ. ²¹ Lá yápi z̃ina ví àà guuo, ìli ke g̃oɔplao. Tó taasi àà lè ge tó wàle ìadawà yápi yáí, í fu g̃oɔe. ²² Pówena pɔ lèle le guu de yá pɔ gbé mà, ò dúnia yákaakea ní yea àizeio kũawà ũ, ò í g̃o àisai. ²³ Pówena pɔ lèle t̃oɔle maau de yá pɔ gbé mà mé a d̃o ũ. I káflake lee basɔobasɔo ge lee bààɔbaaɔ ge lee baakwikwi.

Yáleeŭa ní kpala pɔ bɔ Lua kíi
(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

²⁴ Yesu yápale lèeŭné à mè: Lá kpala pɔ bɔ Lua kíi de n ke: Gbēe mé ése maa t̃o a bua. ²⁵ G̃oɔ pɔ wàle i'ò, ò àà íbèe m̀ papaa kà ésepiu, ò à g̃èze. ²⁶ Ké ése ñs̃i, àle pia, ò papaa bɔ gupuau. ²⁷ ɔ búde zikenaɔ m̃o òè: Dii, blewena ní t̃o n buao lo. Papaa bɔ má ní? ²⁸ ɔ a òné: Ibèe mé bee kè. ɔ zikenaɔ òè: N ye wà ge wolewole yà? ²⁹ ɔ à mè: Aawol! Tó ále wolewole, á ése woleòe. ³⁰ A to aa fele s̃anu e p̃okekeg̃oɔ, mí o p̃okekenaone aa papaapi kè g̃ia, aai a gbakpa té pɔ ũ, aai ghasa ése keke ka ma d̃o.

³¹ Yesu yápale lèeŭné l̃o à mè: Kpala pɔ bɔ Lua kíi de lán dò bui pɔ gbēe se t̃o a buawae. ³² A wéna keleŭ de pówenaɔla píi, āma tó à f̃ele, í z̃oɔkũ de dò buiɔla píi. I lí ke, ò báo í m̃o pépe a g̃onaowa.

³³ Yesu yápale lèeŭné à mè: Kpala pɔ bɔ Lua kíi de lán p̃eese'ese pɔ ñe se kà p̃eeti zaa le àaɔ guu a lía píiwa.

³⁴ Yesu yá bee ò bílae ní yáleeŭtao, i yāe oné yáleeŭtane saio, ³⁵ ké yá pɔ ānabi ò ke yáí, asa à mè:

Má yáleeŭné,

má yá pɔ ulea za dúniakaleg̃oɔ oné.†

³⁶ ɔ Yesu bíla tò we à tà be. Àà íwao s̃àaazi aa mè: Bua papaa yá b̃oɔlekewēe. ³⁷ ɔ a òné: Blewent̃onaá Gbēnazin Née. ³⁸ Buaá dúniāe. Blewenaá kpala pɔ bɔ Lua kíi gbēone. Papaaá gbēṽaione. ³⁹ Ibèe pɔ ní t̃s̃á Ibiisie. P̃okekeaá dúniālaag̃oɔe. P̃okekenaá malaikaone. ⁴⁰ Lá wí papaa kè káteu, màa a ke dúniālaag̃oɔ. ⁴¹ Gbēnazin Né a a malaikaɔ gbae aa gbēsāsānao ní ṽaikenao b̃ole a kpala gbéɔ guu píi, ⁴² aai ní ká té p̃as̃i guu. We aa ɔɔɔu aa ɔdi ní musu. ⁴³ ɔ gbēmaao aao teke lán ìat̃ēwa kpala pɔ bɔ ní Mae kíiu.‡ Gbé pɔ ñse ví àà yápi ma.

⁴⁴ Kpala pɔ bɔ Lua kíi de lán àizee pɔ ulea buawae. Ké gbēe b̃òwà, a kèke ùle, ò p̃ona guu à tà à pɔ pɔ á ṽo yíá píi, ò à buapi lù.

* 13:15 Isa 6.9-10 † 13:35 Sou 78.2 ‡ 13:43 Dan 12.3

⁴⁵ Lá kpala pò b̀ Lua kíi den ke lo. Laatana mé lé òso maao wεεε. ⁴⁶ Ké à òso òde è, ò à tà à pò pò á vío yia pii, ò à òsopi lù.

⁴⁷ Lá kpala pò b̀ Lua kíi den ke lo. Wà táalu zù isiau, à kpò bui pii kù. ⁴⁸ Ké à pà, wa gáε bùàò sísiá, ò wà z̀lε wà a maao plè wa kà gbíu, wà a vāio k̀lε. ⁴⁹ Maa a ke dúnialaagoo. Malaikao mo gbēvāio séle aa ní bole gbēmaao guu, ⁵⁰ aa ní ká té pāsi guu. We aa óobu aa òdi ní musu. ⁵¹ Ǿ Yesu ní lá à mè: A yá beeo mi d̀ sa piia? Aa wèwà aa mè: Ao! ⁵² Ǿ a òné: Tó M̀izi ikoyādanede kpala pò b̀ Lua kíi yādàda, a de lán uabele pò ì pò dafu ní a zio bo a làasi guuwae.

Nazaretide gia Yesu ndaikéi

(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

⁵³ Ké Yesu yá beeo l̀εūné a làa, à b̀ we. ⁵⁴ A gè gu pò à nεblèu, ò à yādáné ní lousisikpeu. Aà yá b̀ ní sae aa mè: A òno ní dabudabu beeo sè má ní? ⁵⁵ Li'āna nén aà ūo lé? Aà da tón Maliamao lò? Aà dāunaon Zaaki ní Yosefuo ní Simoo ní Yudao ūo lò? ⁵⁶ Aà dāe kúwanō lao lé? A yá beeo è má pii ní? ⁵⁷ Ǿ bee tò aai aà náaikεo. Yesu òné: Anabi lío beεesaio, sema aà bε wélu ní aà uao bàasio. ⁵⁸ I dabudabuke we bílao, ké aai aà náaikεo yái.

14

Zaa Da'ilena gaa

(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

¹ Goo bee busupi kí Elodi Yesu bao mà. ² Ǿ a ò a íwaone: Ghépiá Zaa Da'ilenaε. Gábocε. Bee yá mé tò à gbāa'è, àle dabudabuo ke. ³ Asa Elodi Zaa kù yaa, à m̀kàwà à aà dàkpeu a dāuna Filipi na Elodia yáie. ⁴ Ké Zaa lo oè: N Elodia vía no ū zé vío.* ⁵ Elodi ye à aà de, āma àle víake bílaε, asa aa aà ānabike síε.

⁶ Elodi ia dikpe zí, Elodia nenon gbāa òwà gbé pò m̀ weone, ò à kè Elodie na maamaa. ⁷ Ǿ à lεgbè à mè: Má sí ní Luao, má n gba pò pò n a wabikèa pii. ⁸ Ǿ aà da yādàè, ò népi mè: Ma gba Zaa Da'ilena mi pelentiu la tia. ⁹ Ǿ kíapi pò yà, āma lé pò a gbè blεblenaō wáa yái ò à mè wà kpawà. ¹⁰ Ǿ à gbé zì Zaa Da'ilena mi z̀i kpéu. ¹¹ Ké wà m̀ ní aà mio pelentiu, wa kpà népiwa, ò à gèò a dae. ¹² Ǿ Zaa íwao m̀, aa aà ge se v̀, ò aa gè wa ò Yesuε.

Yesu blekpaā gbēon òaasooo lεε soowā

(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zaa 6.1-15)

¹³ Ké Yesu yápi mà, ò à gè gó'ilena guu, àle gé gusaena ké àò ku ado. Ké gbéó mà, aa b̀ wéle ní wéleo dasidasi, aa p̀leaazi kèse. ¹⁴ Ké Yesu b̀ gó guu, à bíla è, ò aa kèè wēnaū, ò à ní gyāe gbāgbāné. ¹⁵ Ké oosi kè, aà íwao s̀aazi aa mè: Guεá sēgbāε, mé íatē i g̀ bíla lo. Gbéó gbaε aa ta wéleō guu, aa p̀blea wεεε lú. ¹⁶ Ǿ Yesu òné: I ke aa ta teasio. A pò kpámá aa ble. ¹⁷ Ǿ aa òè: Pēε m̀n soona ní kpò m̀n plaō ò wá v̀ la. ¹⁸ Yesu òné: A m̀omeε la. ¹⁹ A ò gbépiōne aa z̀lε sēwa, ò à pēε m̀n soo ní kpò m̀n plaopi sè, à wesè musu à báaadāu. Ǿ à pēpi è'ε kpà a íwaowa, aa kpaalè bílaε. ²⁰ Ampii aa p̀blè wà ká. Ǿ wà a m̀ona pò f̀ε sèle gbí kuepla pai.† ²¹ Gōε pò aa p̀blèò ká gbēon òaasooo lεε soo (5.000) taawa, noεo ní néo bàasi.

* 14:4 Lev 20.21 † 14:20 2Kia 4.42-44

Yesu taa'oa isidaa
(Maa 6.45-56, Zaa 6.16-25)

²² Ǿ Yesu nàe a ìwaɔwa g̃ɔɔ aa g̃e gó guu, aa dɔaae ísida baale e àò bíla gbae. ²³ An gbaea gbea à dède sísi musu wabikei Luawa ado. Gu lé si, a ku we ado. ²⁴ Gópi zākū ní g̃s̃s̃leɔ, ̃ zàa'iana kàka lé dae, í lé a za'ɔwá. ²⁵ Guf̃ene Yesu be ía, àle gé a ìwaɔ k̃í. ²⁶ Ké aa aà è be ía, ̃ s̃ k̃éngu aa m̃e: Gyaadee! Aa wiilè ní víao, ²⁷ ̃ Yesu òné g̃ɔɔ à m̃e: A s̃d̃ile, máme! Asu to vía á k̃ú. ²⁸ Ǿ P̃iee òè: Dii, tó míme, to mà taa'oa ía mà m̃ɔ n k̃í. ²⁹ Ǿ Yesu m̃e: M̃ó! Ǿ P̃iee b̃ò gó guu a be ía, àle gé aà k̃í. ³⁰ Ké a è íana lé a pá, ̃ vía aà k̃ú, àle kp̃ale, ̃ à wiilè à m̃e: Dii, ma suaba. ³¹ Weg̃ɔɔ Yesu ɔb̃ò à aà k̃ú, ̃ a òè: Luanaaif̃enende! B̃óỹai n seak̃ei? ³² Ké aa g̃e gó guu, íana làa. ³³ Ǿ gb̃é p̃ó aa ku gó guu ɔk̃uleè aa m̃e: Lua Ñén n ũ síana.

³⁴ Ké aa bùa baa, aa kà Genezaleti bùsuu. ³⁵ Wek̃ideɔ Yesu d̃ò, ̃ aa aà bao f̃aa bùsupiu pii, ̃ wà m̃d̃è ní gỹaeɔ pii. ³⁶ Wà wabik̃ewà, baa aà ula lé, wà e ɔk̃awà. Ǿ gb̃é p̃ó ɔk̃awà ɔ gb̃ag̃b̃a píi.

15

Felkaaya
(Maa 7.1-13)

¹ Falisieɔ ní Moizi ikoỹadañdeɔ b̃ò Yelusaleũ aa m̃ò Yesu k̃í, ̃ aa aà là aa m̃e: ² B̃óỹai ní ìwaɔ líɔ wá deziɔ felkaaya k̃úao ní? Aali ɔpi lá felkaaya d̃ilewa aa gb̃asa p̃obl̃e. ³ Ǿ Yesu a z̃as̃imá à m̃e: B̃óỹai i p̃ak̃pa yá p̃ó Lua d̃ileɔzi iɔ felkaaya k̃úai? ⁴ Asa Lua m̃e, àli á de ní á dao kp̃elae. * A m̃e b, gb̃é p̃ó a de ge a da kp̃eb̃ò, wà ade de.† ⁵ Ap̃iɔ s̃̃ i me tó gb̃é ò a de ge a dae, p̃ó p̃ó á ví à d̃oñle g̃ò Lua p̃ó ũe, ⁶ ade b̃ò ní kp̃elaa yáun we. Beewa i Lua yá b̃ade á felkaaya k̃úa yáí. ⁷ M̃ɔafilideɔ! Anabi Isaia d̃aa á yá'ò wásawasa à m̃e:

⁸ Bui bee i Lua kp̃ela ní léoe,
an s̃̃ kuwà bo.

⁹ Aal̃o aà sisi p̃ae,

gb̃enazina ikoỹaɔ ̃ aai dané.‡

Yá p̃ó i to wà gb̃ale
(Maa 7.14-23)

¹⁰ Ǿ Yesu bíla laai sísi à m̃e: A swákpa yáma. ¹¹ I ke p̃ó p̃ó i g̃e léu mé lí tó gb̃é gb̃al̃e. Yá p̃ó i b̃ò léu mé i to gb̃é gb̃ale. ¹² Ǿ aà ìwaɔ s̃s̃aazi aa m̃e: N d̃ó ké Falisi yápi mà, à z̃ò ní ɔwao lé? ¹³ Yesu wemá à m̃e: P̃ó p̃ó ma Mae p̃ó kú musu i t̃so, a wol̃e. ¹⁴ A ní tó we. Vía d̃aanaɔne! Tó vía d̃aa víae, an pla nípii aa zu eue. ¹⁵ P̃iee òè: Yápi b̃òlekew̃e. ¹⁶ Ǿ Yesu m̃e: E tia i òñok̃úoa? ¹⁷ A d̃ó ké p̃ó p̃ó g̃e léu i ta gb̃eue, ̃ w̃i a bíik̃pekeo lò? ¹⁸ Yá p̃ó b̃ò léu s̃̃ à b̃ò s̃̃ guue. Ǿme i to gb̃é gb̃ale. ¹⁹ Asa za s̃̃ guu ̃ làasoo vái i b̃ou: Gb̃ēdea, w̃úlea ní gb̃ēp̃ale ño, gb̃ás̃íkea, kp̃ái'oa, yáɔama ní gb̃és̃s̃ao. ²⁰ Yá beeɔ mé i to gb̃é gb̃ale. P̃oblea ɔpisai lí tó gb̃é gb̃al̃e.

Buip̃ale ñe wabikea
(Maa 7.24-30)

* 15:4 B̃oa 20.12 † 15:4 Lev 20.9 ‡ 15:9 Isa 29.13

21 Ǿ Yesu b̀ò we à gè Tii ní Sid̄o b̀usuu. 22 Kanaa n̄ɔe ku b̀usupiu, à m̀ò wiiłèwà à m̀è: Dii, Davidi Bui, ma w̄enagwa. T́áa lé ́ada ma nen̄ɔenawa maamaae. 23 Ǿ Yesu i wewào. Aa ́waɔ s̀ààzi, aa wabikèwà aa m̀è: N̄ɔepi yá, asa aɔ téwázi ní wiiɔe. 24 Yesu wemá à m̀è: Isailiɔ v̄úaaa lán s̄awae. An ḱii ̄ Lua ma z̄iu ado. § 25 Ǿ n̄ɔepi m̀ò k̀lèè à m̀è: Dii, ma ́a. 26 Yesu òè: A maa ké wà néɔ bl̄e se zu gb̄ɛɔneɔ. 27 Ǿ n̄ɔepi m̀è: S̄ianaɔ Dii! Baa ní beeo gb̄ɛɔ i bl̄e kasona p̀ó l̀èl̄e ní dii táab̀unu z̄iɔ p̄eɛe. 28 Ǿ Yesu wèwà à m̀è: N̄ɔe, ní ma náai v̄i z̄ɔɔ. A kene lá ní yeiwa. Ǿ aà nen̄ɔena gb̀àgb̄a zaapiwa g̀ò.

29 Yesu b̀ò we à s̀ù, àl̄e d̀ɔ Galile ́isidai, ̄ à bùa à z̀l̄e s̄is̄ia. 30 Wà m̀èè ní eɔ ní v̄l̄aɔ ní k̀ɔɔ ní sw̄adoɔ ní gȳae p̄aleɔ dasidasi. Wà ní k̄al̄e aà gb̀ázi, ̄ à ní gb̀àgb̄a. 31 Ké gb̄ɛɔ è sw̄adoɔ lé ȳa'o, gb̄ekaaũaɔ lé ḡɔ wásawasa, eɔ lé t̄aa'o, mé v̄l̄aɔ lé gu'e, ȳapi b̀ò ní sae, ̄ aa ní Isailiɔ Lua s̄aaukpà.

Yesu blekpaa gb̄ɛɔn òaasɔsɔo l̄e s̄iis̄wa
(Maa 8.1-10)

32 Yesu a ́waɔ k̄aa a òné: Gb̄ɛɔ k̀em̄e w̄enaũ, asa aa kumanɔ a g̀ɔ àaɔn la, mé aa p̀ɔe v̄i wà bleo. Má ye mà ní gbae ní n̄anao, ké an ȳèe su láa z̄éuo ȳái. 33 Ǿ aà ́waɔ aà là aa m̀è: Máki wá bl̄e eu s̄egb̄au la à gb̄é sà dasiɔ k̄ai? 34 Yesu ní lá à m̀è: A p̄e v̄i m̀èn ũma ni? Aa m̀è: M̀èn s̄opla ní kp̀ò kelenaeɔ. 35 Yesu ò bílae aa z̀l̄ez̄l̄e t̄ɔl̄e. 36 Ǿ à p̄e m̀èn s̄oplap̄i s̄è ní kp̀ɔ, à s̄aaukpà, ̄ a è'e kpà a ́waɔwa, aa kpà bílawa. 37 Gb̄épii p̀obl̄è k̄a. Wà a miɔna p̀ó f̄è s̄èl̄e s̀ò s̄opla pai. 38 Ḡɔe p̀ó aa bl̄èɔ k̄a gb̄ɛɔn òaasɔsɔo l̄e s̄iis̄ (4.000) n̄ɔe ní néɔ bàasi. 39 Ké Yesu bíla gb̄ae, ̄ à ḡè g̀ó'ilen̄a guu, à ḡè Madala b̀usuu.

16

Falisiɔ seelagb̄eaa
(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

1 Falisiɔ ní Saduseɔ m̀ò Yesu k̄ii. Aale aà kpakpa, ̄ aa gb̀eawà aà seelakené ní Lua gb̄aao wà e.* 2 Ǿ Yesu a z̄ásimá à m̀è: Tó ́at̄e ḡè kp̄éu i m̄e: Gu a wee, asa luabe t̄eak̀ù. 3 Tó k̄ɔe i m̄e: Lou a ma gb̄a, asa luabe de t̄enduuduue. A luabe wé d̄ɔk̄ɔe, àma i f̄ g̀ɔe bee seela d̄ɔ. 4 Gb̀àgb̄eɔ v̄ai, luanaaikensaiɔne! Aaí seela gb̄eaa, àma má seelae kenéɔ, sema Yonasi p̀ó. † Ǿ à ní tó we à tà.

5 Ké aà ́waɔ bùa baa we, p̄e k̀us̄ua yá s̄aŋgu. 6 Ǿ Yesu òné: Aɔ ázīa k̄ua d̄ɔ! A laaika Falisiɔ ní Saduseɔ p̄eese'esei. 7 Ǿ aale ok̄ɔe: P̄e p̀ó wi seɔ ȳái a òi màa. 8 Yesu d̄má, ̄ à ní lá à m̀è: Luanaaif̄en̄endeɔ, b̀óȳai àl̄e ok̄ɔe ké á p̄e v̄iɔ ȳáiei? 9 E tia i d̄ɔa? P̄e m̀èn s̄o p̀ó má kpà gb̄ɛɔn òaasɔsɔo l̄e s̄oɔwa (5.000) yá d̄águo lé? A s̄èl̄e gb̄i ũma ni? ‡ 10 P̄e m̀èn s̄opla p̀ó má kpà gb̄ɛɔn òaasɔsɔo l̄e s̄iis̄wa (4.000) s̀ò, á s̄èl̄e s̀ò ũma ni? § 11 B̀óȳai i d̄ɔ ké p̄e yá má òéoo ni? A laaika Falisiɔ ní Saduseɔ p̄eese'esei! 12 Ǿ aa d̄ɔ sa i ke p̄eese'ese àl̄e oné wà laaikaio, Falisiɔ n̄ Saduseɔ yádan̄e.

Pīe Yesu M̄esiike oa
(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Ké Yesu k̄a Sezale Filipi b̀usuu, ̄ a a ́waɔ là à m̀è: Dé w̄al̄e o Gb̄enaz̄in N̄é de a ũi? 14 Aa m̀è: Gb̄eɔ i m̄e Z̄aa Da'ilen̄ae.* Gb̄eɔ i m̄e Elia. Gb̄eɔ i

§ 15:24 Mat 10.5-6 * 16:1 Mat 12.38 † 16:4 Mat 12.39 ‡ 16:9 Mat 14.17-21 § 16:10 Mat 15.34-38 * 16:14 Mat 14.1-2

mε Zelemii ge ānabi yāaen n ū. ¹⁵ Yesu mè: Apio s̄, dé i mε má de a ūi? ¹⁶ Simo Piεε wèwà à mè: Mesiin n ū, Lua b̄εε Né. ¹⁷ Ō Yesu òè: Báaaden n ū, Yonasi né Simo! Asa i ke gbēnazina mé yá bee dāneo, ma Mae p̄o kú musue. ¹⁸ Mále onε: Piεε† n ū, mé gbēsipi s̄ má a gāli zedōwà. Baa bēda gbāadeo a ziblewào. ¹⁹ Má kpala p̄o b̄o Lua k̄i kilineo kpama. P̄o p̄o ní yè dúniau aō yea musue, mé p̄o p̄o ní p̄olo dúniau aō poloa musue. ²⁰ Ō Yesu a İwao lep̄apa aasu o gbēεε Mesiin a ūo.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

²¹ Za goo bee s̄ Yesu lé a Yelusalēu gea piliwà a İwaone à mè, sema à taasike gbēzōo ní sa'onkiaō ní Moizi ikoyādanedeo ozi, aai a de, í vu a goo āaōdezi. ²² Ō Piεε aā sisi gusae, àle giè à mè: Sue Dii! Bee a n leo! ²³ Ō Yesu lili ò Piεε: Gomεε we Setāu! N ye zezōmεεε, asa n lāasooá Lua p̄o no, gbēnazina p̄oε.

Yesu lia

(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

²⁴ Ō Yesu ò a İwaone: Tó gbé ye ke ma İwa ū, aā gi azia wēnizi, i a lipāakōa sé, i temazi. ²⁵ Gbé p̄o ye aō a wēni kūa, wēnipi a vūaawà. Gbé p̄o gī a wēni ma yái s̄, ade mé aō wēni vī.† ²⁶ Tó gbé dúnia búu è mé à kūa ziawa, b̄o ài bee vī? B̄o gbé a flaboð à zia'ei? ²⁷ Asa Gbēnazin Né a εa mo a Mae gawi guu ní a malaikaō, i flabo baadeε a yākeawa.§

²⁸ Siana mále oé, gbé p̄o aa ku laeo gao, aa Gbēnazin Né e, àle mó kía ū.

17

¹ Goo soolo gbea Yesu Piεε ní Zaakio ní aā dāuna Zāao s̄le gērino gbēsisi lesi musu r̄tēε. ² Ō à li ní wāa. Aā oa lé teke lán İatēwa, mé aā ulaō ḡo pūntaitai. ³ Ō Moizi ní Eliao b̄o m̄omá, aale yá'o ní Yesuo. ⁴ Ō Piεε ò Yesuε: Dii, a maa w̄o ku la. Tó ní yei, má lákpe do m̄en āaō, n p̄o do, Moizi p̄o do, Elia p̄o do. ⁵ Goo p̄o àle yá'o, luabepuana tekea kūr̄la. Ō aa loo mā luabepuanapi guu à mè: Gbēε beeá ma Né m̄endona yenzideε, aā yá i kamagu. A aā yāma.* ⁶ Ké aā İwapio loopi mā, vīa ní kú maamaa, aa w̄ule ní gbεεu. ⁷ Ō Yesu s̄r̄zi à onámá à mè: A fele, ásu vīakeo. ⁸ Ké aa wesè musu, aai gbēε eo, sema Yesu ado.

⁹ Goo p̄o aale pila gbēsisiipiwa, Yesu d̄ilené à mè: Asu yá p̄o á è o gbēε mao e Gbēnazin Né ge b̄oð gau. ¹⁰ Ō aā İwaō aā là aa mè: B̄oyāi Moizi ikoyādanedeo i o Elia mé a doaa moiz̄?† ¹¹ Ō a wēmá à mè: Elia a mo s̄ianaε, i εa yápii keke. ¹² Ama mále oé: Elia m̄o k̄o,‡ wi aā d̄o, s̄ wà ní p̄oεā d̄è. Māa wa Gbēnazin Né wētā b. ¹³ Ō aā İwaō d̄ō ké Zāa Da'İlena yá àle oné.

Yesu ne ḡoε táade gbágbāa

(Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

¹⁴ Ké aa kà bila guu, ḡoεε m̄o k̄ule Yesuε ¹⁵ à mè: Dii, ma né wēnagwa, asa gbakōndeε. I taasike maamaε, İo léle téu ge İu m̄o moōε. ¹⁶ Ma moāno n İwaone, aai f̄o aā gbàgbāo. ¹⁷ Ō Yesu mè: Gbāgbē kolea luanaaikensaiō! Máo kúano e b̄oε ni? Máo menakeano e b̄oε ni? A mo m̄εaano la. ¹⁸ Yesu gī táaε, s̄ à ḡo népiwa, à gbàgbā wegōo.

† 16:18 Bee m̄ε gbe. ‡ 16:25 Mat 10.38-39 § 16:27 Sou 62.13 * 17:5 Mat 3.17 † 17:10 Mal 3.23 ‡ 17:12 Mat 11.13-14

19 Bee gbɛa Yesu iwaɔ s̄aazi n̄t̄ɛɛ, aa aà là aa m̄è: B̄oȳai wa fua t̄aapi goi? 20 A w̄emá à m̄è: Ké á Lua náai v̄i bílao ȳáíɛ. S̄iana m̄áɛ oé: Tó á Lua náai v̄i a gb̄ènɛ kà ɛfo w̄énawa, mé á ò gb̄ès̄is̄íɛ beee aà fele la aà gé le, a feɛɛ. Ȳáe a á fuo. 21 Wabikɛa ní l̄eyeaɔ mé ì t̄aa bee taa go.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa
(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

22 Goo p̄ó a kú ní a iwaɔ s̄anu Galile, a òné: Sema wà Gb̄enazín Né kpámá, 23 wi aà de, i vu a ḡoo àaɔdezi. ɔ an p̄o yà maamaa.

Lua kpé w̄è'ɔa flaboa

24 Ké aa kà Kapenaū, Lua kpé ɔsinaɔ m̄ò Piɛɛ là aa m̄è: A ȳadanade lí w̄è'ɔa kpao lé? 25 Piɛɛ w̄emá à m̄è: I kpá. Ké Piɛɛ lé ḡɛ ua, Yesu d̄òaa òè ḡòɔ: Sim̄oo, deɔ d̄úniaɛ bee kíaa ì w̄è'ɔa ge aseá símái? An néɔ yà, ge gb̄ɛp̄alɛɔnɛ? N yápi è kpelewai? 26 Piɛɛ m̄è: Gb̄ɛp̄alɛɔnɛ. Yesu òè: Tó beewae, an néɔ bàa kuo. 27 Ama ké wá yá su ɔmáo yáí, gé kokoa dai ísidaa. Kpò séia p̄ó ní k̄ú, ñ a lé w̄éaa, n̄ȳɔ ɔa e a guu. Bee se kpámá, mapi ní mpio p̄ó ũ.

18

Tɛa Yesuzi lán néwa
(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

1 Zibeezi Yesu iwaɔ m̄ò aà là aa m̄è: Déme deńla kpala p̄ò b̄ò Lua k̄ii gb̄éɔ guui? 2 ɔ Yesu n̄éf̄ɛnɛnae s̄isi zè ní ae 3 à m̄è: S̄iana m̄áɛ oé, tó i lile a ḡɔ lán néwao, á ḡɛ kpala p̄ò b̄ò Lua k̄ii guuo. 4 Gb̄é p̄ó azia s̄òaa à ḡò lán n̄éf̄ɛnɛnae beewa mé deńla kpala p̄ò b̄ò Lua k̄ii gb̄éɔ guu. 5 Gb̄é p̄ó né bee taa d̄ile ma iwake yáí, ade ma dileɛ.

6 Tó gb̄é tò né p̄ó lé ma náaikéɔ do fù, a maa ní adeo ȳaa wà w̄isilɔgbɛ gb̄ènɛ d̄o aà n̄ɔɛɛ, wi aà zu ísi guo. 7 Waiyoo d̄únia, ké yá p̄ó ì to wà fu ku a guu yáí. Sema yá p̄ó ì to wà fu à ku, ama waiyoo gb̄é p̄ó fua yápi s̄u b̄ò aà k̄ii. 8 Tó n̄ ɔ ge n gbá mé tò níle fu, z̄ò ñ v̄úaa. Ḡɛa àiz̄ana guu k̄ò ũ ge ɛ ũ maa de wà n zu té gasai guu ní ɔ m̄èn plaɔ ge ní gbá m̄èn plaola. 9 Tó n wé mé tò níle fu, b̄ò ñ v̄úaa. Ḡɛa àiz̄ana guu wedode ũ maa de wà n zu zia té guu ní wé m̄èn plaola.*

10-11 A laaika sakaa néɛɔ douzi, asa m̄áɛ oé, an malaikaɔ ku luabe, aa ku k̄ɔ w̄éu ní ma Mae p̄ó kú weo ḡooɔpiie. 12 Ale e kpelewa ni? Tó gb̄é s̄á v̄i m̄èn bas̄oo, tó ado v̄úaa, a a m̄èn bas̄oo m̄endosaɔ to gb̄ɛp̄alɛu we à gé a p̄ó p̄ó v̄úaaapi w̄ɛɛleio lé? 13 S̄iana m̄áɛ oé, tó a è, aà p̄o aɔ nawà de a m̄èn bas̄oo m̄endosai p̄o aai k̄óleɔla. 14 M̄aa á Mae p̄ó kú musu ye néɛ beeɔ do v̄úaa s̄o.

S̄iukɛa ní k̄o

15 Tó n gb̄édee t̄aaekè, ge ñ aà le ndo, yápi b̄òè gupuaú. Tó à n ȳamà, n n gb̄épi m̄is̄ie. 16 Tó i n ȳamao, gb̄é m̄èndo ge gb̄ɛn pla se nama, ké á e yápi si seelade gb̄ɛn pla ge àaɔ musu.† 17 Tó à ḡi n ȳamai, yápi o ḡali guu. Tó à ḡi ḡalipi ȳamai l̄o, ñ aà dile z̄ilo ũ luaȳadansai ũ.

18 S̄iana m̄áɛ oé: P̄ó p̄ó á yè d̄úniau, aɔ yea musue, mé p̄ó p̄ó á p̄olo d̄úniau aɔ poloa musue.‡ 19 M̄áɛ oé l̄o, tó á gb̄ɛn plaɔ lé kè doŭ d̄úniau la, yá p̄ó a a

§ 17:24 B̄oa 30.13-16 * 18:9 Mat 5.29-30 † 18:16 Iko 19.15 ‡ 18:18 Mat 16.19

wabikè ma Mae pò kú musuwa píi, a keé. ²⁰ Asa gu pò gbèon pla ge gbèon àaṣo kṣ kàaau ní ma tṣo, miṣ kú ní guu.

²¹ Bee gbèa Piè mṣ Yesu là à mè: Dii, gēn ūma mà sùuuke ní ma gbédee pò Ìb taaekemēoi? Gēn sopla yà? ²² Yesu wèwà à mè: Málè onè, i ke gēn sopla no, gēn sopla lèè bààṣkwie. §

²³ Bee yáí kpala pò bṣ Lua kíi yá de lán kíaè bee yáwa. Kíaè mé ye à a ṣa yá gṣgṣ ní a íwaṣ. ²⁴ Ké à nà ṣapi yáwa, ṣ wà mṣè ní gbé pò aà fla sea miliṣ ṣaa kwio. ²⁵ Lá a ṣa ví à fiapi boo, ṣ aà dii mè wà aà yía ní aà nao ní aà néo ní pò pò a vío píi, wi gbasa wà aà ké. ²⁶ Ṣ zikenapi wùlè a dii aè, à awakpàè à mè: Menakemanṣ, má n fiabonè píi. ²⁷ Ṣ aà dii aà wēnagwà, à aà gbàè à fiapi tòè. ²⁸ Ké zikenapi bṣ lé, à kpàaū ní a zikendee pò a fla ḍwà ánuusu ṣwatè basoo. Ṣ à aà kù, àlè aà kòlo wi à mè: Ma fiabomè. ²⁹ Aà gbédeepi wùlè aà aè à awakpàè à mè: Menakemanṣ, má n fiabonè. ³⁰ Ama i weio. A tò wà aà dàkpeu e aà a fiaboe.

³¹ Ké aà ziken gbé kíniṣ è màa, à kènè íi maamaa, ṣ aa gè yápi sèlè siu ní diiè píi. ³² Ṣ diipi aà sṣi à mè: Iwa vāi! Ma n fla tònè píi, ké n awakpàmèe yáí. ³³ Lá ma sùuukènnṣ, a maa n sùuuke ní n gbédeeo sṣo lé? ³⁴ Aà diipi pò pà, a tò wà aà dàkpeu wàṣ íadawà e aà ge fiapi boṣ píi. ³⁵ Ṣ Yesu èa mè: Tó á baade lí sùuuke ní a gbédeeo ní nṣemendooo, màa ma Mae pò kú musu a ké.

19

Nṣyaa

(Maa 10.1-12)

¹ Ké Yesu yá beeo ò a làa, à bṣ Galile à gè Yude bùsu kpe dou Yuudè baale. ² Bíla tēaazi, ṣ à ní gyāeṣ gbàgbāné we. ³ Ṣ Falisioṣ mṣ líkpalaiwà, aa aà là aa mè: Gṣe zēví à a na ya yápii yáia? ⁴ A wèamá à mè: Ké Lua ní ké gṣe ní nṣeo za káau, i a kyoke á èo lé? ⁵ Lua mè a yáí gṣe a go a de ní a daowa, i na a nawa, an pla nípii aai gṣ lán sàwakula ní gbalaowa.† ⁶ Beewa aa ku dodo lo, aa gṣ mēdoūe. Ayāmeto pò pò Lua nākōwa, gbēnazina su kēaa. ⁷ Ṣ Falisio aà là aa mè: Bóyāi Mṣizi díle gṣe lí gínzila kē kpa a nawa, i gbasa à aà yai?‡ ⁸ Yesu wèamá à mè: Mṣizi á gbá zé à á na yá ké á swá gbāa yáie, āma a de màa za a daaleḡṣṣo. ⁹ Málè oé, tó gbé a na yà, mé i ke à gbāsikè no, tó à nṣ pāle sè, à gbāsikè. §

¹⁰ Ṣ aà íwaṣ òè: Tó màa gṣe yá de ní a nao, a maa wà nṣeo. ¹¹ Ṣ Yesu ònè: I ke gṣe píi mé a fṣ yápi seo, sema gbé pò Lua ní gbá a zé. ¹² Asa gbèeo lí nṣeo ké wà ní í màa yáí, mé gbèeo Ìb ku màa ké wà ní lè wí yáí, mé gbèeo nízia kù màa kpala pò bṣ Lua kíi yáí. Gbé pò a fṣ yápi se aà sé.

Báaadaa néngu

(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

¹³ Bee gbèa gbéṣ mṣ Yesu ní néo aà onamá, i wabikené, ṣ aà íwaṣ lé gíné. ¹⁴ Ṣ Yesu mè: A to néo mṣ ma kíi. Asu gínéo, asa kpala pò bṣ Lua kíi gbé bee taoṣ pṣe. ¹⁵ Ké à onamá, ṣ à bṣ we.

Ɔde

(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

16 Ɔ gɔɛe m̀ Yesu k̄ii, à aà là à m̀: Metulu, bó maa má ke mà àizāna ei? 17 A wèwà à m̀: Bóyāi níle ma la maakeaii? Lua ado mé maa. Tó ní ye n̄ gē àizāna guu, ñȳs̄ aà yādileao k̄ūa. 18 Ɔ à aà là à m̀: An kpele ni? Ɔ Yesu m̀: Nsuli gbēdeao, r̄suli w̄ule ní gbēpāle n̄oo, r̄suli kpáí'oo, r̄suli yād̄o n̄ gbēdeewao, 19 n̄l̄i n̄ de ní n̄ dao kpela, ñȳs̄ ye n̄ gbēdeezi lá r̄iz̄ia wēniwa.* 20 Ewaasopi òè: Má yá beēo k̄ūa píi. A kpele mé ḡom̄e loí? 21 Yesu òè: Tó ní ye ñȳs̄ kú wásawasae,† ge n̄ n̄ p̄o yía píi, ní a ɔa kpá taasideo, ní m̄o temazi, ñȳs̄o àizee ví luabe. 22 Ké èwaasopi yápi mà, à tà ní p̄osiao ké aà p̄o dasi yáí.

23 Ɔ Yesu ò a iwaone: Siana mále oé, ɔde gēa kpala p̄o b̀ Lua k̄iu z̄i'ū. 24 Mále oé lo, yiongo gēa abaaweu aa de ɔde gēa kpala p̄o b̀ Lua k̄iula. 25 Ké aà iwao yápi mà, ɔ à ní kú gbāa aa m̀: Tó m̄aae, déme a boi? 26 Ɔ Yesu ní gwá soee, a òné: Gbēnazina a f̄so. Lua mé apii zé ví.

27 Ɔ Piɛe a zāsiwà à m̀: Wápiɔ s̄o wa p̄opii tò wa bo tenzi. Bóme a ḡow̄ee sai? 28 Yesu òné: Siana mále oé: Tó Gbēnazin Né z̄òle a kpalabaa gawidewa d̄unia dafu guu,‡ á gbé p̄o á temazi á z̄òle kpalabaa mèn kueplao, lo yáḡs̄ḡ Isaili bui kueplao. 29 Gbé p̄o a be tò ge a viio ge a dáunao ge a mae ge a da ge a néo ge a buao ma yáí, a ea bee taa e lee basoo, mé a àizāna e. 30 Dasi p̄o d̄aaaa ḡo z̄á, mé dasi p̄o té z̄áo ḡo d̄aaa.

20

Yaleua ní gbèwinao

1 Lá kpala p̄o b̀ Lua k̄i den ke: Uabelee mé b̀ k̄ōk̄ō, à gè gbèwinao w̄eelei aa z̄ikee a bua. 2 An yá k̄s̄s̄e aà fiaboné ánuu ɔwatē dodo. Ɔ à ní gbáe a bua. 3 A b̀ lo muuwāamigoo, ɔ à gbēpāleo lè gāae kálea p̄a. 4 A òné: Apio s̄o à gé z̄ikei ma bua, mí fiaboé a zéwa. 5 Ɔ aa gè. A èa b̀ lo íatē minanguo, ɔ à èa b̀ íatē auapilaa, a ò gbēpāleo m̄aa lo. 6 Ké à b̀ oosi, à gbēpāleo lè kálea, ɔ à ní lá à m̀: Bóyāi á kálea la p̄a za k̄ōi? 7 Aa wèwà aa m̀: Ké wi z̄idawēeo yáie. A òné: A gé z̄ikei ma bua s̄o. 8 Íatē gēa kpéu* ɔ budepi ò a z̄iaae: Z̄ikenao sísi n̄ fiaboné. Daale gbé z̄áwa e à ge midé gbé káauwa. 9 Ɔ oosideo m̀, aa ánuu ɔwatē è m̀ndodo. 10 Ké gbé káauo m̀, aale e ní ɔa ao de gbé z̄áolae, ɔ ánuu ɔwatē do aa è m̄pii. 11 Ké aa ní ɔa sí, ɔ aa z̄oad̄o uabelepiwa 12 aa m̀: L̄eelu do ɔ gbé z̄áo z̄ikè, mé n̄ ní díle s̄aa ní wá gbé p̄o wa z̄i z̄oode kè, wa íatē gbāa k̄akawáloa? 13 Ɔ à wè ní gbēpiɔ dowā à m̀: Ma gbé, mi n̄ bleo. Wa k̄o yāmā ánuu ɔwatē do musu nolo? 14 N n̄ p̄o si n̄ tá. Má ye kpa gbé z̄ae beewa lá n̄ p̄owae. 15 Má z̄ev̄i mà ke ní ma ɔao lá má yeiwao lé? Nle w̄eb̄ob̄oi ké má gb̄eke ví yáí yà? 16 Beewa gbé p̄o té z̄áo ḡo d̄aaaa, mé gbé p̄o d̄aaaa ḡo z̄á.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

17 Goo p̄o Yesu lé gé Yelusaleū, à a iwa gb̄eɔn kueplao k̄aaa r̄t̄e, à yá'óné z̄éu à m̀: 18 Wále gé Yelusaleū. We wa Gbēnazin Né kpáú sa'onkiaɔ ní

* 19:19 B̄oa 20.12-16 † 19:21 Mat 5.48 ‡ 19:28 Dan 7.13-14 * 20:8 Iko 24.15

Mɔizi ikoyādanedeɔwa, aai yādaaàla, ¹⁹ aai aà kpa luayādɔnsaiɔwa. Aa aà ke pɔɔpɔɔ, aai aà gbɛ́ ní flaalao, aai aà páliwa, aai aà de, i vu a gɔɔ àaɔdezi.

Zaaki ní Zāao wabikea
(Maa 10.35-45)

²⁰ Bee gbɛa Zebedee néɔ da m̀ Yesu k̀í ní a néɔ. A ye wabikewà, ɔ à kùlèè. ²¹ Ǿ Yesu aà là à m̀: B́ ní yeii? A wèwà à m̀: To ma né gbɛɔn plaɔ aao kunnɔ n kpalau, gbɛdo n ɔplaai, gbɛdo ɔzɛɛi. ²² Ǿ Yesu ò népionɛ à m̀: A yá pɔ́ ále a wabikea d̄ɔ. Taasi keɛona pɔ́ má a imi, á f̄ɔ mia? Aa wèwà aa m̀: Wá f̄ɔ. ²³ Yesu m̀: I pɔ́ má mi, á mi fá, āma z̄ɔleɛ ma ɔplaai ge ma ɔzɛɛi de ma yá ũ. Z̄ɔlekii beɔ de gbɛ́ pɔ́ ma Mae k̀kenéɔ pɔ́ ũ. ²⁴ Ké aà iwa gbɛɔn kwi k̄niɔ yápi mà, an pɔ́ pà v̄i ní d̄aunapiozi. ²⁵ Ǿ Yesu ní k̄aaa mípi, a òné: A d̄ɔ ké búsu gbāadeɔ ì gbāablemá, mé gbɛz̄ɔɔ ì ikokemá, ²⁶ āma aɔ de màa á k̄iio. Tó á gbɛe ye àɔ de gbɛz̄ɔɔ ũ, aà ḡɔ á d̄onlede ũ. ²⁷ Tó á gbɛe ye àɔ de d̄oana ũ, aà ḡɔ á z̄ɔblena ũ. ²⁸ Asa Gbɛnazin Né i mɔ wà d̄oaleɔ, à m̀ d̄oi gbɛ́leɛ, i gi a w̄eni gbɛ́ dasiɔ boa yáí.

V̄ia baakenaɔ gbágbāa
(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

²⁹ Gɔɔ pɔ́ aale bɔ Yeliko, bíla té Yesuzi. ³⁰ V̄ia gbɛɔn plaɔ z̄ɔle zé lé, aa mà Yesu mé lé ḡɛ, ɔ aale lé gbāa zu aa m̀: Dii, Davidi Bui, wá w̄enagwa! ³¹ W̄ale gíné w̄ale m̄e aa níle, ɔ an lezu k̀ke gbāak̀ aa m̀: Dii, Davidi Bui, wá w̄enagwa! ³² Ǿ Yesu z̄ɛ à ní sisi à ní lá à m̀: B́ á ye mà keéi? ³³ Aa wèwà aa m̀: Dii, wá ye n̄ wá wé w̄ew̄eɛ. ³⁴ Yesu ní w̄enagwà, à ɔkà ní wéwa. Weḡɔ aa gu'è, ɔ aa b̀ t̄eazi.

21

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleŭ
(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zāa 12.12-22)

¹ Ké aa kà k̄i ní Yelusaleŭo, aa kà Befaze wéle pɔ́ kú Kùkpe s̄isipɔleu, ɔ Yesu a iwa gbɛɔn plaɔ z̄i ² a òné: A ḡɛ wéle pɔ́ kále á ae kee guu. Tó a ḡɛ, á z̄aa'ina e d̄oá ní a néo weḡɔ. A polo suomeɛ. ³ Tó gbɛe á lá, kpelewa ni, í m̄e Dii mé ye ní m̄oai, a ní gbaè tia. ⁴ A de màa ké yá pɔ́ ānabi ò ke yáie, à m̀:

⁵ O Sionadeɔne an k̄ia mé lé m̄ó ní k̄i.
Aà n̄ɔse niɛ, a di z̄aa'in b̄oɔ kpe.*

⁶ Iwapio ge kè lá Yesu ònéwa. ⁷ Aa sù ní z̄aa'inapio ní a néo, aa ní ulao kpálemá, ɔ Yesu dikpe. ⁸ Gbɛ́ dasideɔ lé ní ulao kpále zéu,† gbɛɔ lé lá z̄ɔ w̄ale kpále zéu b̄. ⁹ Bíla pɔ́ d̄oaaè ní gbɛ́ pɔ́ té aà kpeɔ lé wiile w̄ale m̄e: Gbāa ke, Davidi Bui!

Báaaden gbɛ́ pɔ́ lé m̄ó ní Dii t̄ɔo ũ!

Wà gbāakpaaazi à z̄ɔ luawa.‡

¹⁰ Ké Yesu ḡɛ Yelusaleŭ, wéle l̄oo, gbɛ́pii lé m̄e: Dén gbɛ́ bee ũi? ¹¹ Bíla m̀: Anabi Yesue. A b̀ Nazaleti, Galile búsuue.

Yesu ḡɛa Lua ua
(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zāa 2.13-22)

* 21:5 Zk1 9.9 † 21:8 2Kia 9.13 ‡ 21:9 Sou 118.25-26

12 Yesu gè Lua ua à laayianaᵋ ní laalunaᵋ yà ní bóle pii. A ɔleũkpakenaᵋ táabũnaᵋ ní felenyianaᵋ kilaᵋ fuangba. 13 A òné: A kèa Lua taalau, wali o ma kpée lousisikpe, § ɔ́ á kè gbèblenaᵋ tòò ũ.*

14 Vĩaᵋ ní ɛɛᵋ mò aà kǐi Lua ua we, ɔ́ à ní gbāgbā. 15 Ké sa'onkiaᵋ ní Mɔzizi ikoyādanedeᵋ yābɔnsae pɔ́ àle keᵋ è, mé aa mà néo lé wiidwà Lua ua aale me, gbāa ke Davidi Bui, ɔ́ an pɔ́ pà. 16 Aa òè: N mà lá aale oa? Yesu wemá à mè: Ao! Ké Lua dà néfēnenaᵋne ní né yōminaᵋ aa a táasile, i a kyokeo lé?† 17 ɔ́ à bɔ́ wéleu à ní tó we, à tà ii Betani.

Yesu kaadɔenli kaa
(Maa 11.12-14,20-24)

18 Ké gu dò kɔɔkɔ, à èa lé su wéledau, ɔ́ nɔana lé aà de. 19 A kaadɔenli è zé lé, ɔ́ à sɔ́i, i né ewào, sema lá pã. ɔ́ a ò lípiɛ: Nyɔ́ ne'i bau lo. Wegɔ́ lípi giigága. 20 Ké aà iwaᵋ è, ɔ́ à bɔ́ ní sae aa mè: Akèa kaadɔenlipi giigága màa gòò? 21 Yesu wemá à mè: Siana mále oé, tó á Lua náai ví seasai, i ke kaadɔenlipi yá ɔ́ á ke adoo. Baa tó á ò sɔ́sɛ beee aà azia se zu ísiau, a kee.‡ 22 Tó á Lua náai ví, pɔ́ pɔ́ á gbèawá wabikea guu pii, á ee.

Yesu laa a ikoi
(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

23 Yesu gè Lua ua, àle yādané. ɔ́ sa'onkiaᵋ ní gbēzɔᵋ mò aà là aa mè: Iko kpele níle yá beeᵋ keò? Déme n gba iko beei? 24 ɔ́ Yesu wemá à mè: Mapi sɔ́ má yá mendo gbeawá. Tó á òmeɛ, ɔ́ má iko pɔ́ mále yá beeᵋ keo oé. 25 Dé iko Zaa gbéᵋ da'ilekèò?§ Lua pɔ́ yà, ge gbēnazina póe? ɔ́ aa lekpaai aa mè: Tó wa mè Lua póe, a wá lá bóyái wi Zaa yá sio ni. 26 Tó wa mè gbēnazina póe sɔ́, wá bíla vía ví, asa ampíi aa Zaa ánabike sɛ. 27 ɔ́ aa wè Yesuwa aa mè: Wá dɔo. ɔ́ Yesu òné: Mapi sɔ́ má iko pɔ́ mále yá beeᵋ keo oéo.

Né gbēon pla

28 ɔ́ Yesu mè: Gbēe mé negɔenaᵋ ví gbēon pla. ɔ́ a ò Wooɛ: Gé zíkèi bua gbā. 29 Woo mè: Má geo. ɔ́ à nòselile gbēzā, à gè. 30 Maepi ge ò See màa lo. ɔ́ Se mè: Too. Kási i geo. 31 A è kpelewai? Gbēon plapiᵋ guu, an déme a mae pɔ́eà kèi? Aa mè: Wooɛ. ɔ́ Yesu òné: Siana mále oé: ɔ́sinaᵋ ní káaluᵋ gē kpala pɔ́ bɔ́ Lua kǐi guu á aa. 32 Asa Zaa mò à zé súsu òbè, i aà yá sio. ɔ́sinaᵋ n káaluᵋ mé aa aà yá sí. Baa ní bee eao i nòselile gbēzā a aà yá sio.

Vēebu zikenā
(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

33 A yápale ma lo. Uabelee mé kú a vēebu ví, à kaa liai à eyò a guu vēefékíi ũ, à gbadá.* ɔ́ à a vēebupi ná zikenāne ní ɔ́zì, ɔ́ à fèle ní táo. 34 Ké vēekɔzɔzɔgɔ́ kà, ɔ́ à a iwaᵋ zì zikenapiᵋwa aa a vēe asea sɛ. 35 ɔ́ zikenapiᵋ aà iwaᵋ kùkù, aa ní gbēdo gbè, aa ní gbēdo dè, aa ní gbēdo pàpa ní gbeo aa dè. 36 Uabelepi èa iwa pàleᵋ zì,† an dasi de gbé káauɔla, ɔ́ aa kèné màa lo. 37 Gbēzā ɔ́ à a né zímá à mè: Aa ma né yāda. 38 Ké zikenapiᵋ népi è, aa òkɔɛ: Túbiblenan kee. Wà aà de, bú i gɔ́wɛɛ. 39 ɔ́ aa aà kù bɔ́ò kaau aa aà dè. 40 Tó búde sù, kpelewa a ke zikenapiᵋnei? 41 Aa wèwà aa mè: A gbé pásipio dède pásipásiɛ, i búpi na ziken pále pɔ́ aa aà asea kpawa a gɔ́waᵋne ní ɔ́zì. 42 ɔ́ Yesu òné: I yáe bee kyoke taalauo lé?

§ 21:13 Isa 56.7 * 21:13 Zel 7.11 † 21:16 Sou 8.3 ‡ 21:21 Mat 17.20 § 21:25 Mat 3.6
* 21:33 Isa 5.1-2 † 21:36 2Lad 36.15

Gbe pɔ ɛbonaɔ pākpaì mé g̃s̃ gbɛɔ mide ũ.

Dii mé bee kè ɔ à kèwɛɛ yābɔnsaɛ ũ.†

43-44 Ayāmɛto málɛ oé: Lua a á bɔ kpala pɔ bɔ a k̃i guu, i gbé pɔ aa a asea kpawao kpau.

45 Ké sa'onkiaɔ ní Falisiɔ Yesu yálɛɛŋanɛpiɔ mà, aa dɔ́ ké ní yá àlɛ o. 46 ɔ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà kú, àma aa viakè bílaɛ, ké wà aà díle anabi ũ yáí.

22

Nɔsɛpɔnakɛa

(Luk 14.15-24)

1 Yesu èa yálɛɛŋé à mè: 2 Lá kpala pɔ bɔ Lua k̃i den ke lo. Kíae mé lé nɔsɛpɔnakɛ a néɛ, 3 ɔ à a zikɛnaɔ z̃i gbé pɔ à ní gbɛa blebleawao sísi, àma aa ye mɔaio. 4 ɔ à èa zikɛnpáɛɔ z̃i a òné: A ge o gbé pɔ ma ní gbɛaɔnɛ ma sou mà, ma zuswanaɔ ní pɔtuo mɛkpaao dèdɛ má làa. Aa mɔ nɔsɛ guu. 5 ɔ aai laaidɔ yápiwao, an baade gè a bɔɔlɛkɛi. Gbɛɛɔ gè ní bua, gbɛɛɔ gè ní laatai, 6 gbé k̃iniɔ zikɛnapiɔ kùkù aa widámá aa ní dɛdɛ. 7 ɔ kíapi pɔ pà, à a sosaɔ gbàɛ aa gè gbɛdenapiɔ dèdɛ, ɔ aa tes̃s̃ ní wélewa. 8 ɔ kíapi gbàsa ò a zikɛnaɔnɛ: Nɔsɛble mà, àma gbé pɔ ma ní gbɛaɔ kèwà fɛnɛũ. 9 A gé zékpaao guu, i gbé pɔ á è píi sísi nɔsɛ guu. 10 ɔ zikɛnapiɔ fɛlɛ gè zéɔ guu, aa gbé pɔ aa èɔ kàaa, gbɛṽaiɔ ní gbɛmaaɔ píi. Maa nɔsɛpɔnakɛnaɔ gupà.

11 Ké kíapi gè pɔnakɛnapiɔ gwai, à g̃s̃ɛ è we, a nɔsɛpɔna ula daao, 12 ɔ a òè: Ma gbé, àkɛa n gɛ la nɔsɛpɔna uladasaii? ɔ à ní kpàuu. 13 ɔ kía ò a dɔaɔnɛ: A aà ɔ ye ní aà gbáɔ, í aà zu bàasi gusiau. We a ɔɔɔɔ a ɔdi a musu. 14 Asa dasi ɔ Lua sísi, àma gbé pɔ a sèɔ bílaɔ.

Yesu lousisin gbɛz̃ɔɔ fua

(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

15 Bee gbɛa ɔ Falisiɔ bɔ gè lekpaai lá wà ke aa e Yesu kú a yá'oa guu. 16 ɔ aa ní íwaɔ z̃iwà ní Elodi kpala zenkpɛdɛɛɔ, aa mè: Mɛtulu, wá d̃s̃ ké gbé náaiden n ũ. Ni Lua zé ɔɔné wásawasae. Nili yási ní gbéɔ ublɛmbɛke yáio, asa nili gbɛɛ wɛgwao. 17 Lá ní è n̄ owɛɛ. A kù wà wɛ'ɔa kpá Sezaawaa, ge i k̃uɔ? 18 Yesu ní n̄sɛṽai d̃má à mè: Mɔafilidɛ! Bóyái álɛ filifilimbakpamɛɛi? 19 A ɔa pɔ wí wɛ'ɔa kpaɔ ɔɔmɛɛ. ɔ aa ɔapi do d̃è. 20 ɔ à ní lá à mè: Dé mi ní a t̃on lai? 21 Aa wèwà aa mè: Sezaa pɔɛ. ɔ a òné: Too, à Sezaa dee pɔ kpawà, í Lua pɔ kpawà. 22 Ké aa yápi mà, à bɔ ní saɛ, ɔ aa à tò we aa tà.

23 Gɔɔ d̃uɔpi z̃í Saduseɔ m̄ Yesu k̃i. Aaí mɛ gɛɔ lí vuo, ɔ aa aà là aa mè: 24 Mɛtulu, M̄izi mè, tó g̃s̃ɛ gà nésai, dàuna lí a ṽi gyaa da'uakɛ, aà a ṽi g̃ɛɛ kɛð.* 25 T̃ɔɔ. Dedoudeɔ kú wá guu yáa gbɛɔn sɔpla. Woo nɔ sè à gà a nɔpi tò nésai, ɔ gyaa g̃s̃ Seɛ. 26 A kè Seɛ màa lo ní Bíɔ e à gè pè gbɛɔn sɔlapiɔwa píi. 27 Ampii gbɛa ɔ nɔ gà s̃. 28 Gɛɔ vugɔɔz̃i an gbɛɔn sɔlapiɔ guu, déme aɔ nɔpi ṽi? Asa ampii aa aà d̃s̃ nɔ ũɛ. 29 ɔ Yesu wemá à mè: A s̃as̃ɛ á Luayátaala ní aà gbáao d̃s̃ai yáí. 30 Tó gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa z̃ákeo, aao ku lán luabɛ malaikaɔwae. 31 Gɛɔ vua yá musu i yá pɔ Lua òé kyokeo lé? A mè

32 ámeaa Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua.† Geɔ Luan aà ũo, sema gbé b́eɔ. 33 Ké bíla yápi mà, aà yádaané ðimá.

34 Ké Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ káaa. 35 Ɔ an ikoyádɔnaɔ do likpálewà à aà là à m̀: 36 Metulu, Mɔizi ikoyá kpele gbia mé deŋlai? 37 Yesu wèwà à m̀: Nyɔ ye Dii n Luazi ní ǹsemendoo teasisai, n s̄ ɔ kuwà.† 38 Ikoyá pɔ a gbia deŋlan we. 39 A plaade pɔ b̀wan ke: Nyɔ ye ní gb̀nazɔn deezi lá nzia ẁniwa.‡ 40 Mɔizi ikoyá pii ní anabio yáɔ pii looa ikoyá m̀n pla beewae.

41 Lá Falisiɔ káaaa, Yesu ní lá à m̀: 42 A è kpelewa Mesii yá musui? Dé buin aà ùi? Aa wèwà aa m̀: Davidi buie. 43 Ɔ Yesu ònè: Akèa Lua Nisina d̀de Davidiwa, ɔ a òè Dii? A m̀

44 Dii ò ma Diiè aà z̄le a ɔplaai e àa aà ibeɔ kálèè a gbá z̄le.*

45 Lá Davidi òè Dii, kpelewa aɔ de aà bui ùi? 46 Gb̀e i f̄ yáziwàò. Za gɔɔ bee gb̀e i we yáe làwà bo.

23

Mɔizi ikoyádanedeɔ ní Falisiɔ mɔafilii
(Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

1 Bee gbèa Yesu yá'ò bílae ní a íwaɔ 2 à m̀: Mɔizi ikoyádanedeɔ ní Falisiɔ mé aa ḡ Mɔizi ḡe ũ. 3 Ayámeto àli yá pɔ aai oé ke pii, ɔ k̄a. Ama ásu ní kea keo, asa aali yá pɔ aai o keo. 4 Aai aso gbia yeye da gb̀eɔne ní ḡaue, mé baa ɔton do aalio ye kaio. 5 Aai ní yá pii ke ké gb̀eɔ ní e yáie. Màa aai Lua yá eseba gb̀eɔne da,* aai t̄fa gb̀aa da ní pɔkasai.† 6 Pɔnableble z̄lek̄ii maa ní lousisikpe z̄lek̄ii maaɔ ɔ aai w̄eɛ z̄leu. 7 Aai ye wàɔ f̄kpakpamá ḡae, wàɔ onè Metulu. 8 Asuli tó wà oé Metuluo, asa ápii v̄io n dáunaɔn á ũ, mé á Metulu m̀ndoe. 9 Asuli o gb̀eɛ á mae d̄unia guu lao, asa á Mae m̀ndoe, ɔme kú musu. 10 Asuli tó wà oé Dɔaanao, asa á Dɔaana m̀ndoe, ɔn Mesii ũ. 11 Gb̀é pɔ z̄ɔ á guu aàɔ de á d̄onlede ũ.† 12 Gb̀é pɔ í azia káfi Lua a aà busae, mé gb̀é pɔ í azia busa Lua a aà káfi.

Yesu zɔadɔa Mɔizi ikoyádanedeɔ ní Falisiɔwa
(Luk 11.37-42)

13 Waiyoo á yádanedeɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I kpala pɔ b̀ Lua k̄i zé ta gb̀eɔne. Ili ḡeuo, mé ili we gb̀é pɔ aa ye ḡeuo ḡeuo s̄o.

14 Waiyoo á yádanedeɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I wabi gb̀aa ke Luawa à gyaɔɔ bleò. Bee yáí á íadama pásí aɔ deŋla.

15 Waiyoo á yádanedeɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I bebe t̄ole ní ísiao íwa m̀ndo ea yáí. Tó á è s̄, i aà ke té pɔ ũ deála lee plaè.

16 Waiyoo á v̄ia dɔaanaɔ! I me tó wà m̀ wa sí ní Lua kpéɔ, a yáe v̄io, áma tó wà m̀ wa sí ní Lua kpé vuao, bee mé yávi. 17 V̄ia m̄saideɔ! A kpele mé z̄ɔi? Vua yá, ge Lua kpé pɔ í to vua ḡ aà pɔ úe? 18 I me ɔ tó wà m̀ wa sí ní sa'ok̄io, a yáe v̄io, áma tó wà m̀ wa sí ní sa'obɔ pɔ kú weo, bee mé yávi. 19 V̄ia! A kpele mé z̄ɔi? Sa'obɔ yá, ge sa'ok̄ii pɔ í to sa'obɔ ḡ Lua pɔ úe? 20 Gb̀é pɔ m̀ á sí ní sa'ok̄io, a sí ní pɔ pɔ kú weɔ ɔ pii. 21 Gb̀é pɔ m̀ á sí ní

† 22:32 Bɔa 3.6 ‡ 22:37 Iko 6.5 § 22:39 Lev 19.18 * 22:44 Sou 110.1 * 23:5 Iko 6.8

† 23:5 Nao 15.38 ‡ 23:11 Mat 20.26-27

Lua kpéo, a sí ní Lua pọ́ kú a guuoε ɓ. ²² Gbé pọ́ m̀è á sí ní luabeo, a sí ní Lua kpalabaaos̄ ní Lua pọ́ z̄s̄l̄wàoe.

²³ Waiyoo á yādanedeo ní Falisio! M̄ofilideo! I toeo dosina n kianaokpeo ní dà láo kwide kpa Luawa, ̄ i M̄oizi ikoyā gbiao to we, yázede ní sùuuo ní náaio. Yá beeo mé de wà ke a k̄ini tosai.* ²⁴ V̄ia d̄oanao! I maemilona ple á imiau, ̄ i yiongo mó.

²⁵ Waiyoo á yādanedeo ní Falisio! M̄ofilideo! I gbáb̄o bisao kpeε ní tao, mé b̄ii ní gb̄etaink̄eao mé á n̄se pà. ²⁶ Falisi v̄ia! Bisa guu pípi ḡia, a kpe i ḡo gb̄ás̄isai.

²⁷ Waiyoo á yādanedeo ní Falisio! M̄ofilideo! A de lán mia pọ́ wà sool̄wàowae. An kpe maa w̄éε, āma ḡewao ní gb̄ási píio mé ní guu pà. ²⁸ M̄aaε ápīo s̄o, á bea maa gb̄é̄o w̄éε, āma m̄ofilí ní yāv̄aio mé á guu pà.

²⁹ Waiyoo á yādanedeo ní Falisio! M̄ofilideo! I pọ́ bo ānabio miaowa, i z̄able Lua gb̄é̄o p̄owa, ³⁰ i m̄e: Tó wá kú yāa wá dezīo ḡoo, wá b̄aa ao kúr̄ino ānabio d̄edeā guuo. ³¹ Beewa á d̄o k̄é gb̄é̄o pọ́ aa ānabio d̄edeo buiōn á ū. ³² A āiake à á dezīo t̄aaaba, í a mid̄e sa! ³³ M̄l̄eo! Gb̄ēnaz̄in p̄iligona! Kpelewa á b̄o té yá pọ́ daaála guu?† ³⁴ A yáí má ānabio ní ōn̄onaó ní yādanedeo z̄iwá, í ní gb̄ē̄o d̄ede, í ní gb̄ē̄o p̄aliwa, í ní gb̄ē̄o gb̄ē ní fl̄aalao á lousisikpeo guu, í ní yá w̄éle ní w̄éleo. ³⁵ Beewa Lua gb̄é̄o pọ́ wà ní d̄edeo yá a wi á musu, sea za gb̄ēmaa Abeliwa‡ e à ḡè p̄è Balakia né Zakali pọ́ a aà d̄è Lua kpé ní sa'ok̄io z̄anguowa. § ³⁶ Siana m̄ále oé, yá beeo píi a wi gb̄āgb̄ēo musue.

³⁷ Yelusaleūde, Yelusaleūde! A ānabio d̄ede, a gb̄é̄o pọ́ Lua ní z̄iwá̄o p̄apa ní gb̄eo a ní d̄ede. Mīo ye mà á k̄āamazi m̄ōm̄o, lá ko i a ḡàsia kú a n̄slawa, āma ili weio. ³⁸ Lua a á kpé tóé kpézī ūe sa. ³⁹ M̄ále oé, za tia á ma e ɓo, e à om̄εe b̄aaade gb̄é̄o pọ́ lé mó ní Dii t̄o.*

24

Yelusaleū dúuz̄a ní d̄únialaaḡo seela
(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

¹ Yesu b̄o Lua ua, àle tá, ̄ aà íwao s̄oà̄zi, aa l̄suik̄èè Lua kpé d̄awa. ² Ō Yesu òné: A bee è píia? Siana m̄ále oé, wa gb̄ee to dik̄oā weo, wa a dúuz̄e.

³ Ḡoo pọ́ Yesu z̄s̄l̄eā Kùkpe s̄is̄ip̄ōleu, aà íwao m̀ò aà k̄íi n̄t̄ēε, aa aà là aa m̀è: Ow̄ēε, yá beeo ke b̄oe ni? B̄óme ao de n m̄oā ní d̄únialaaḡo seela ūi? ⁴ Yesu w̄emá à m̀è: A laaika, ásu to gb̄ēε á s̄ás̄ao. ⁵ Asa gb̄é̄o mó ní ma t̄o dasi, aa m̄e M̄esiin ní ū, aa gb̄é̄o s̄ás̄a dasi. ⁶ Ali z̄ì bao ma ní a s̄úuo. Asu to s̄o k̄éáguo. Bee a keε, āma ḡoo láaa p̄ón we ḡiao. ⁷ Asa bui ní buio aa f̄ele ní k̄ōoe, m̄aaε ɓ b̄usu ní b̄usuo. N̄oana ní t̄ole lualuaao ao ku guo dasi. ⁸ Yápīo píiá n̄owāwā daal̄eae. ⁹ Bee gb̄ea wa á kpámá wà á wetā, wi á de, bui píi i zaágu ma yáí.* ¹⁰ Gb̄é̄o dasideo i gbasa fu, aai b̄o k̄ō kpe, aai zak̄o. ¹¹ Anabi egenao m̄o dasi aa gb̄é̄o s̄ás̄a dasi, ¹² yāv̄ai i k̄ó, gb̄é̄o dasideo yea Luazi i busa. ¹³ Gb̄é̄o pọ́ z̄ea gb̄āa e a ḡoo léwa, ade mé a b̄o.† ¹⁴ Wa kpala pọ́ b̄o Lua k̄i baokpa d̄únia gupiiu seela ū bui píie, a lé i gbasa ká.

§ 23:22 Isa 66.1 * 23:23 Lev 27.30 † 23:33 Mat 3.7, 12.34 ‡ 23:35 Daa 4.8 § 23:35 2Lad 24.20-21 * 23:39 Sou 118.26 * 24:9 Mat 10.22 † 24:13 Mat 10.22

15 Tó a tē gudena pó ānabi Daniēli a yā'ò† è Lua ua, kyokena yápi da, 16 gɔɔ bee gbé pó aa ku Yudeɔ bàale mipe sīšɔwa. 17 Gbé pó kú kpé musu su pila gē kpéu pɔe séio. 18 Gbé pó kpe bua su ea be a ula séio. 19 Waiyoo nɔsindeɔ ní neadeɔ gɔɔ bee. 20 A wabike Luawa ke lala'oapi su ke buziɛ ge kámabogɔɔziɔ. 21 Asa gɔɔpi taasi aɔ zɔɔɛ. Zaa Lua dúnia kàle e gbā, a taa i keo, mé a ke bo. § 22 Tó Lua i zèò à gɔɔpi laoo, dɔ gbēe a bo. Ama a lào gbé pó à ní séo yáie.

Gbēnazīn Né mɔa

(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

23 Gɔɔ bee tó gbēe su òé, gwa, Mesii ku la ge a ku le, ásu sio. 24 Asa Mesii egeɔaɔ ní ānabi egeɔaɔ mɔ aa seela zɔɔɔ n dabudabuɔ ke, ké baa gbé pó Lua ní séo aa ní sásàò, tó a zeke. 25 Málé oé za káauɛ. 26 Tó wa òé, gwa, a ku sēu, ásu geo. Ge tó wa òé, gwa, a ku kpɛa, ásu sio. 27 Asa lá lou i píle à luabe pu za gukpe e be'ae, màa Gbēnazīn Né mɔa aɔ de. 28 Gu pó ge kuu, we yāamusu kāaa.

29 Gɔɔ bee wétēa gbɛa gɔɔ, íatē a siakū, mɔvua a ikeo, saanaɔ wolo luawa, pó pó kú luawapiɔ zā ní pékiiwa.* 30 Gbēnazīn Né seela i gbasa bo luabe, bui pó kú dúnia guu i nízi gbēgbē nípii, aai Gbēnazīn Né mɔa e luabepuanau ní gbāaɔ ní gawi zɔɔɔ. † 31 A a malaikaɔ zí ní kàae'ɔ gbāaɔ, aa a gbé pó à ní séo káaa za dúnia gola síiɔwa za luabe léla e a léle.

32 A yá pó kaadɔɔnli lé daé gwa. Tó a gōna busèkù mé àle bɔbɔ, i dɔ ké guantēna káikù. 33 Māae sɔ, tó a yá beɔ è pii, àò dɔ ké aà mɔa káikù, a ze kpɛle. 34 Siana málé oé, gɔɔbeedeɔ gēle yá beɔ pii keɔaio. 35 Luabe ní dúniao a gēle, kási ma yáò gēlea vío.

36 Gbēe a gɔɔ ge a zaa dɔo, baa luabe malaikaɔ, baa Lua Né, sema ma Mae ado. 37 Lá a de Nɔee gɔɔ, † màa aɔ de Gbēnazīn Né mógɔɔ. 38 Gɔɔ pó í i da dúnialao, wàle pɔble, wàle imi, wàle nɔse, wàle zàke e Nɔee gè gè gó'ilenau guu. 39 Aai dɔo, † í mò ní séle nípii. § Màa aɔ de Gbēnazīn Né mógɔɔ bo. 40 Gɔɔ bee gōe gbēɔn plaɔ aao ku bua, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. 41 Nɔe gbēɔn plaɔ aao pó ló gbɛzi, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. 42 Ayámto à itēke, asa á gɔɔ pó á Dii a mɔwà dɔo. 43 Aɔ yáe bee ma. Tó uabele zaa pó kpái a mɔwà a be dɔ yāa, dɔ à itēkèe, a we aà a kpé gbooo. 44 A yái ápiɔ sɔ àò ku sɔu guu, asa Gbēnazīn Né a mɔ zaa pó á wé dɔiowaɛ.

Zíkɛn náaide laaide

(Luk 12.41-48)

45 Déme zíkennáaide laaide pó aà dii a zíkɛnaɔ naè a ɔzi, aali ble kpámá a gɔɔwa úi? 46 Báaaden zíkɛna pó aà dii aà lè àle ke màa a sugɔɔ ú. 47 Siana málé oé, a a àizeɛ pii naè a ɔziɛ. 48 Ama tó zíkɛnapi vāi, a o a sɔ guu a dii lé gēgē, 49 i fɛle na a zíkɛndeɔ gbēgbēawa, iɔ ulatáble, iɔ imi ní wēdenaɔ, 50 aà dii a su gɔɔ pó aà wé dɔiowaɛ, zaa pó a dɔowa, 51 i aà zɔɛzɔɛ, i aà baa daaa ní mɔafilideɔ. We a ɔɔlu à ɔdi a musu.

25

Wéndia gbēɔn kwìɔ

† 24:15 Dan 9.27, 11.31, 12.11 § 24:21 Dan 12.1 * 24:29 Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 † 24:30 Dan 7.13 † 24:37 Daa 6.5-7 § 24:39 Daa 7.10-24

¹ Goo bee kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɔ̀i yá aɔ̀ de lán wéndia gbɛ̀ɔ̀n kwi pɔ̀ aa ní filiaɔ̀ sè bɔ̀ò aale gé dai nɔ̀sena leɔ̀ yáwaɛ. ² An gbɛ̀ɔ̀n sɔ̀ɔ̀á laaisaideɔ̀ne. An gbɛ̀ɔ̀n sɔ̀ɔ̀ sɔ̀ laaideɔ̀ne. ³ A laaisaideɔ̀ ní filiaɔ̀ sè nísi kùsúa saie, ⁴ a laaideɔ̀ sɔ̀ aa ní filiaɔ̀ sè ní nísi kùsúao. ⁵ Nɔ̀sena i mɔ̀ kpaaɔ̀, ɔ̀ i ní lé m̀pii, aale i'ò. ⁶ Wɛ̀edo wà wiillè wà mè: Nɔ̀sena lé m̀ó! A fele gé daiaaale. ⁷ Ǿ wéndiapɔ̀ vù m̀pii, aa ní filiaɔ̀ kèkè. ⁸ Ǿ a laaisaideɔ̀ ò a laaideɔ̀ne: A wá gba nísi yɔ̀ɔ̀e, wá filia lé gae. ⁹ Ǿ a laaidepɔ̀ wemá aa mè: A m̀wá ní ápiɔ̀ píio. A gé á pɔ̀ lúí a yíanaɔ̀ ḱíiaɔ̀! ¹⁰ Ké aa gè lúí, ɔ̀ nɔ̀sena kà. Gbé pɔ̀ an sɔ̀u màò gèaàno nɔ̀se guu, ɔ̀ wà gbatà. ¹¹ Gbezá wéndia kinipɔ̀ sù, aale lezu: Dii, Dii! Zewewèe! ¹² Ǿ a wemá à mè: Siana mále oé, má á d̄so. ¹³ Ayámeto à itèke, asa á a gɔ̀ ge a zaa d̄so.

Ɔ̀dakea zikenawɛ
(Luk 19.11-27)

¹⁴ Kpala pɔ̀ bɔ̀ Lua kɔ̀i de lán gbé pɔ̀ ye fele ní táo, ɔ̀ à a zikenawɛ sisi à a àizeɛ nané ní ɔ̀ziwaɛ. ¹⁵ A ɔ̀dakè an gbèdoe bāni sɔ̀, gbɛ̀ɔ̀n plaade bāni pla, gbɛ̀ɔ̀n àaɔ̀de bāni do. A kpà an baadewa a gbāa léu, ɔ̀ à fèle ní táo. ¹⁶ Bānisɔ̀ode gè zikè ní ɔ̀apio ḡɔ̀, ɔ̀ à àikèè bāni sɔ̀. ¹⁷ Bāniplaade kè màa lɔ̀, ɔ̀ à àikèè bāni pla. ¹⁸ Bānidode sɔ̀ à gè eȳɔ̀e, ɔ̀ à a dii ɔ̀api ùleu. ¹⁹ Goo plakɛa gbea zikenapɔ̀ dii sù, ɔ̀ àle a ɔ̀a yá ḡḡɔ̀rɔ̀. ²⁰ Bānisɔ̀ode mò ní bāni sɔ̀ pāle pɔ̀ á èo à mè: Dii, bāni sɔ̀ pɔ̀ ní kpāa gwa, à àikè bāni sɔ̀ lɔ̀. ²¹ Ǿ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔ̀ɔ̀nao, má a z̄ɔ̀ nanɛ n ɔ̀ziɛ sa. Gè ma pɔ̀nakea guu. ²² Bāniplaade mò lɔ̀ à mè: Dii, bāni pla pɔ̀ ní kpāa gwa, à àikè bāni pla lɔ̀. ²³ Ǿ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá ní náai ví ní a yɔ̀ɔ̀nao, má a z̄ɔ̀ nanɛ n ɔ̀ziɛ sa. Gè ma pɔ̀nakea guu. ²⁴ Ǿ dode mò sa à mè: Dii, má d̄ò ké gbé zí'un n ũ. Ni pɔ̀kɛkɛ gu pɔ̀ ni t̄suoɛ, mé ni pɔ̀ k̄āaa gu pɔ̀ ni gb̄euo. ²⁵ Ǿ vía ma k̄u, ma ge ma n ɔ̀a ùle eu. N pɔ̀ ké. ²⁶ Ǿ aà dii òè: Ziken vāi màade! N d̄ò ké mi pɔ̀kɛkɛ gu pɔ̀ mi t̄suo, mi pɔ̀ k̄āaa gu pɔ̀ mi gb̄euoo lò? ²⁷ Tó n dakèò gb̄eɛ yāa, lá ma sué, d̄ɔ̀ má sí ní a ío. ²⁸ A bāni dopi siwá, í kpá bānisɔ̀odewa. ²⁹ Asa gbé pɔ̀ pɔ̀ ví Lua a káfiè e à f̄ɛɛ. Gbé pɔ̀ ví s̄o, baa pɔ̀ pɔ̀ a ví Lua a siwáɛ.* ³⁰ Ziken p̄ɛ bee s̄o, à aà zu bàasi gusiau. We a ɔ̀lɔ̀u à ɔ̀di a musu.†

Yákpale gbezá

³¹ Tó Gbēnazin Né mò a gawi guu ní a malaikaɔ̀ píi, a z̄ɔ̀le a kpalabaa gawidewa.‡ ³² Dúnia buiɔ̀ i k̄āaa aà ae píi, i ní kék̄ɔ̀wa lá pɔ̀dāna í s̄āo kék̄ɔ̀wa ní bleɔ̀wa. ³³ A s̄āo kpa a ɔ̀plaai, bleɔ̀ ɔ̀zɛi. ³⁴ Bee gbea Kíapi a o gbé pɔ̀ aa ku a ɔ̀plaaɔ̀ne: A gbé pɔ̀ ma Mae báaadáguo à mɔ̀ kpala pɔ̀ á a s̄oukèé za dúniakalegɔ̀ ble. ³⁵ Asa ké nɔ̀ana lé ma de, a ble kpāa. Ké imi lé ma de, a í kpāa. Ké má de nibɔ̀ ũ, a ma dile. ³⁶ Ké má be búu, a uladámɛɛ. Ké mále gyáke, a ma gwa. Ké wà ma dakpɛu, a mɔ̀ ma gwai.

³⁷ Gbēmaaɔ̀ i gbasa oè: Dii, bɔ̀e wá è nɔ̀ana lé n de wa ble kpāmai, ge imi lé n de wa í kpāmai? ³⁸ Bɔ̀e wa n e nibɔ̀ ũ wa n dilei, ge ní be búu wa uladānei? ³⁹ Bɔ̀e wá è níle gyáke ge wà n dakpɛu, wa ge n gwaii? ⁴⁰ Kíapi i wemá: Siana mále oé, gɔ̀ pɔ̀ á kè ma gb̄é beeɔ̀ doɛ, baa an gbé pɔ̀ késāańzi, máme á kèmmɛɛ.

* 25:29 Mat 13.12 † 25:30 Mat 8.12, 22.13 ‡ 25:31 Mat 16.27, 19.28

41 Bee gbɛa a o gbé pɔ aa ku a ɔzɛɛɔnɛ: A gomɛɛ we luaginziɔ! A ta té gasai pɔ Lua kèkɛ Ibiisiɛ ní a ìwaɔ guu. 42 Asa ké nɔana ma dɛ, i blɛ kpaaɔ. Ké imi ma dɛ, i í kpaaɔ. 43 Ké má dɛ nibɔ ũ, i ma dilɛɔ. Ké má bɛ búu, i uladamɛɛɔ. Ké mále gyáke ge wà ma dakpɛu, i mɔ ma gwaio. 44 Aai gbasaa lá: Dii, bɔɛ wa n e ní nɔanao ge imi ge nibɔ ũ ge búu ge gyáɛ ge dakpɛuna ũ, mé wi dɔnlɛo ni? 45 Kíia i wemá: Siana mále oé, lá i kɛ gbéɛ beeɔ doɛo, baa an gbé pɔ késáañzi, máme i kemɛɛɔ. 46 Gbé beeɔ ta ìadama láasai guue, gbɛmaaɔ sɔ àizána guu. §

26

Lɛkpaata Yesuzi

(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zaa 11.45-53)

1 Ké Yesu yá beeɔ ò pii a làa, s̄ a ò a ìwaɔnɛ: 2 A d̄s̄ ké gɔɔpla gbɛa wa Gɛamusu* dikpɛkɛ, wi Gbɛnazin Né kpámá wà aà páliwa.

3 Bee gbɛa sa'onkiaɔ ní Yuda gbɛzɔɔ kɔ káaa sa'onkia pɔ wí mɛ Kaaifa bɛ. 4 Aa lɛkpaai lá aa e Yesu kú kpái, aai aà dɛ 5 aa mè: Wásu kɛ dikpɛ z̄io, ké bíla su fɛlɛ ní zɔaoo yái.

Tulalekaa Yesu miwa

(Maa 14.3-9, Zaa 12.1-8)

6-7 Ké Yesu kú Betani, àlɛ pɔble Simɔɔ kusude bɛ, s̄ nɔɛ s̄s̄aazi, a tulale ɔde loona k̄ua. ɔ a kà Yesu miwa. 8 Ké aà ìwaɔ è, s̄ an pɔ fɛlɛ aa mè: Bón pɔ pàkɛa bee úi? 9 D̄s̄ yáa wà tulalepi yía ní ɔ zɔɔo, wi a s̄a kpá taasidɔwa. 10 Yesu d̄má, s̄ a ònɛ: Bóyái álɛ ìadai nɔɛpiwai? Yá pɔ a kɛmɛɛ maaɛ. 11 Taasideɔ ìo kúánɔ gɔɔpiiɛ, † áma máo kúánɔ gɔɔpiio. 12 Ké à tulalepi kà ma mɛwa, a kè ma gè kpɛlaa yáíɛ. 13 Siana mále oé: Gu pɔ wàlɛ ma baokpau dúniya gupiiu, waɔ yá pɔ nɔɛpi kè o aà dɔngu yáíɛ.

Yudasi bɔa Yesu kpɛ

(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

14 Bee gbɛa gbɛɔn kuɛplao do pɔ wí mɛ Yudasi Isalioti gè sa'onkiaɔ k̄ii 15 a mè: Tó ma Yesu kpáwá, b̄s̄ á we kpaai? ɔ aa ánuusu ɔwatɛ baakwi ‡ nàoo aa kpáwá. 16 Za gɔɔ bee s̄ álɛ zɛwɛɛlɛ à aà kpámá.

Gɛamusu blɛblea

(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

17 Káaso dikpɛgɔɔ séia z̄i Yesu ìwaɔ m̄o aà lá aa mè: Má ní ye wà Gɛamusu blɛble sɔukɛunɛi? 18 A wemá à mè: A gé w̄lɛdau gbɛɛ k̄ii, í oè Metulu mè a gɔɔ kà k̄ai. Aà bɛ á Gɛamusu blɛ bleu ní a ìwaɔ. 19 Yesu ìwaɔ kè lá a d̄anéwa, aa Gɛamusu blɛble sɔukè. 20 Ké oosi kè, Yesu z̄lɛ táabunui ní a gbɛɔn kuɛplao. 21 Gɔɔ pɔ aalɛ pɔble à mè: Siana mále oé, á gbɛdo a ma kpámá. 22 An pɔ yà maamaa, an baade fɛlɛ lé aà la dodo: Asa mámeo yó, Dii? 23 Yesu wemá à mè: Gbé pɔ wále ɔk̄aaa ta doú mé a ma kpámá. § 24 Gbɛnazin Né a ánuato lá wà a yá'ò taalauwa,* áma waiyoo gbé pɔ a aà kpámápi. A maa wà aà ì yáao. 25 ɔ Yudasi pɔ a aà kpámápi mè: Asa mámeo yó, Metulu? Yesu òɛ: ɔmɛ dɔ n léu we.

§ 25:46 Dan 12.2 * 26:2 Bɔa 12.1-11 † 26:11 Iko 15.11 ‡ 26:15 Bɔa 21.32 § 26:23 Sou 41.10 * 26:24 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12

²⁶ Goo pɔ aale poble, Yesu kaa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̀ a è'ε a kpà a ìwaa wa à mè: A si só. Ké beeá ma mεε. ²⁷ ɔ̀ à imibɔ̀ sɛ̀ ɔ̀. A sáaukpà, ɔ̀ a kpámá à mè: A mi ápii. ²⁸ Ké beeá ma auε. A de Lua bàa kua ní gbé dasiɔ̀ au† pɔ̀ a bɔ̀lea an duunakɛama yáí uε. ²⁹ Mále oé, za gbã má v̄εbe'i mi ɔ̀o. Sema tó kpala pɔ̀ bɔ̀ ma Mae kíi bɔ̀ gupuau, ɔ̀ má a dafu miáno. ³⁰ Ké aa lesi, ɔ̀ aa bɔ̀le gè Kùkpe s̄is̄ipɔ̀leu.

³¹ Bee gbɛa Yesu òné: Apii á ma to we gwāas̄inaa, asa a k̄εa láu wà mè, Lua a pɔ̀dāna lé, aà kpasa pɔ̀ɔ̀ i fáaa.† ³² Ma vua gbɛa má dɔaaé Galile. ³³ ɔ̀ Píεε òè: Baa tó ma gbéɔ̀ n to we nípii, má n to we bauo. ³⁴ Yesu òè: Siana mále onε, gwāas̄inaa e ko àò gé lezui, níȳɔ̀ lelekpamazi ḡen àaɔ̀. ³⁵ Píεε òè: Baa tó má su gannɔ̀, má lelekpanzi bauo. ɔ̀ aà ìwaa ò màa s̄ɔ̀ nípii.

Yesu wabikεa Gesemani
(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

³⁶ Bee gbɛa Yesu ní a ìwaa kà gu pɔ̀ w̄i mε Gesemani, ɔ̀ a òné: A z̄ɔ̀le la e mà gε wabikε le. ³⁷ A Píεε ní Zebedee né gb̄ɛɔ̀n plaɔ̀ sɛ̀ ḡèr̄nɔ̀. Aà pɔ̀ siakù, tòlobi z̄uaagu. ³⁸ ɔ̀ a òné: Pɔ̀sia ma kù gbãa e ma ka gaa. A ze la, í it̄εkεmanɔ̀. ³⁹ ɔ̀ a gè aε yɔ̀ɔ̀, à w̄ule a gb̄εu à wabikε à mè: Baa, tó a zeke, to taasi kεεonaε bee dɔmazi. Ama i ke lá má yeiwa no, sema lá ní yeiwa. ⁴⁰ ɔ̀ a èa sù a ìwaa lè, aale i'ò. ɔ̀ a ò Píεε: Maa yá? I f̄ɔ̀ it̄εkεmanɔ̀ baa yɔ̀ɔ̀o? ⁴¹ A it̄εke àò wabikε, ké ásu fu ȳɔ̀awao yáí. A nis̄ina yei, āma á mε mé buse. ⁴² Aà k̄εamá ḡen plaade, à wabikε à mè: Baa, tó taasi kεεona í a dɔmazi a imisaio, to n pɔ̀eā ke. ⁴³ Ké à èa sù ní lé, a è aale i'ò ɔ̀, asa an wé gbiakũε. ⁴⁴ ɔ̀ a ní tó we ɔ̀, à gè wabikε a ḡen àaɔ̀de, à yá doŋpi ò ɔ̀. ⁴⁵ ɔ̀ a èa sù a ìwaa wa a òné: Ale i'ò ále kámabo e tiaa? A gwa! Gb̄enaz̄in Né kpaa duunkεnaɔ̀wa gɔ̀ kà. ⁴⁶ A fele wà tá. Gbé pɔ̀ lé ma kpámá lé mó.

Yesu k̄ua
(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴⁷ Goo pɔ̀ ále yápi o, ɔ̀ aà ìwaa gb̄ɛɔ̀n kueplaɔ̀ do Yudasi kà ní bíla pɔ̀ aa bɔ̀ sa'onkiaɔ̀ ní Yuda gb̄ɛz̄ɔ̀ k̄iɔ̀. Aa f̄endaɔ̀ kúk̄ua ní goɔ̀. ⁴⁸ Bɔ̀nkpedepi s̄ɔ̀ à seela òné à mè: Gbé pɔ̀ ma su lepèwà, aàpin we. A aà kú. ⁴⁹ ɔ̀ a t̄aa'ò Yesuwa ḡɔ̀ à mè: Fɔ̀ Metulu. ɔ̀ a lepèwà. ⁵⁰ Yesu òè: Ma gbé, n̄ n kea ke! ɔ̀ wà mò ɔ̀pèle Yesuwa, wà aà kù. ⁵¹ ɔ̀ Yesu ìwaa do a f̄enda wò, à sa'onkia z̄ikena lèð à aà swá gò. ⁵² ɔ̀ Yesu òè: N n f̄enda pε a gb̄eu. Asa gbé pɔ̀ zè ní f̄endaɔ̀, f̄enda mé a aà de. ⁵³ Tó má ye ma Mae malaika z̄iḡɔ̀ gbaεmεε ḡɔ̀ de ḡáli kueplaɔ̀la, ní d̄ɔ̀ má fua a wabikεwà yá? ⁵⁴ Tó má kè màa s̄ɔ̀, kpelewa yá pɔ̀ k̄εa Luayátaalau wà mè a ke a kei? ⁵⁵ ɔ̀ Yesu ò bílaε: Kpái weliwen ma ũ, ɔ̀ a mɔ̀ ma k̄uí ní f̄endaɔ̀ ní goɔ̀a? Gɔ̀ɔ̀pii miɔ̀ z̄ɔ̀le Lua ua màò yādané, i ma k̄uo. ⁵⁶ Ama yápi kè pii, ké yá pɔ̀ ānabiɔ̀ ò ke yáíε. ɔ̀ aà ìwaa aà tò we nípii, aa bàasi.

Yuda gb̄aadeɔ̀ yákpalekεa ní Yesuo
(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55, 63-71, Zaa 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Gbé pɔ̀ aa Yesu k̄uɔ̀ ḡeaaɔ̀n sa'onkia Kaaifa bε. Mɔ̀izi ikoyādanεdeɔ̀ ní gb̄ɛz̄ɔ̀ k̄aaaa we. ⁵⁸ Píεε tε Yesu kpe k̄aaa e sa'onkiapi bε. A ḡè ua à z̄ɔ̀le ní d̄oaiɔ̀, ké à yápi midεa e. ⁵⁹ Sa'onkiaɔ̀ ní Yuda gb̄aadeɔ̀ pii lé yá

wεελε do Yesuwa aa e wà aà de. ⁶⁰ Baa ké gbě̄o m̀ò yádòdòwà dasi, i keo. Gbezā gbě̄on plaε̄o m̀ò ⁶¹ aa m̀è: Dee m̀è á f̄s Lua kpé wí, í ea do ḡoo àāsε̄ sé! ⁶² Ǿ sa'onkia f̄elε̄ zè a ò Yesue: Yá p̀ó wàle d̀òd̀òmapi dea ni? Nȳo yāe zásioa? ⁶³ Ké Yesu n̄ile kpé, ̄s sa'onkiapi òè: Ma nane Lua b̄éi, ow̄ε̄e tó Lua Né p̀ó w̄i mε̄ Mesiin n ū. ⁶⁴ Yesu wèwà à m̀è: Ǿmε̄ do n léu we. Mapi s̄s m̀ále oé, za gbā á Gbēnazin Né e z̄s̄lea Gbāapiide ɔplaai, S̄ mé á aà e, àle m̀ó luabε̄puanau.* ⁶⁵ Ǿ sa'onkiapi a p̀okasaɔ g̀à a kè à m̀è: A d̄s̄e n̄ Luao! Wá bàa ūma n seeladeɔ l̄i? A mà lá à d̀òe n̄ Luao wea? ⁶⁶ A è kpelewai? Ǿ aa wèwà aa m̀è: Aà t̄aae kà wà aà de.† ⁶⁷ Ǿ wà l̄'ika aà oawa‡ wà aà lè n̄ ɔkũo. Gbēe aà s̄ankèkε̄ ⁶⁸ aa m̀è: Mesi, ānabikeke n̄ gbé̄ p̀ó n le ow̄ε̄e.

Piεε lelekpaa Yesuzi

(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piεε z̄s̄lea ua, ̄s n̄oε̄ zikenaε̄ m̀o òè: Mpi s̄s iɔ s̄anu n̄ Galile gbé̄ Yesupioε̄. ⁷⁰ Ǿ à lelekpà gbé̄pii wáa à m̀è: Má d̄s̄ yá p̀ó n̄le oo. ⁷¹ Ké à ḡε̄ ḡs̄u, n̄oε̄ p̄ale aà è, ̄s a ò gbé̄ p̀ó kú weōne: Gb̄éε̄ bee s̄anu n̄ Yesu Nazaletioε̄. ⁷² Piεε èa lelekpà à m̀è: Má s̄i n̄ Luao má gbé̄pi d̄so. ⁷³ Ké à kè s̄aa yoo, gbé̄ p̀ó zea weō s̄ò Piεεzi aa m̀è: S̄ianaε̄, an gbēdon n ū, asa wá n d̄s̄ n yá'oawaε̄. ⁷⁴ Ǿ à f̄elε̄ azia kà à m̀è: N Luao má gbé̄pi d̄so. Weḡs̄o ̄s ko lezù. ⁷⁵ Ǿ yá p̀ó Yesu ò d̀òaaɔgu ké à m̀è, e ko ào gé̄ lezui a lelekpaaazi ḡen àās̄. Ǿ Piεepi b̀ò bàasi, à s̄olò à kè wēna.

27

Yudasi gaa

(Zin 1.18-19)

¹ Ké gu d̀ò k̄ōk̄ō, sa'onkiaɔ n̄ Yuda gbēz̄s̄oo pii lekp̄aaí Yesuzi, ké aa e wà aà de. ² Aa aà yè, ̄s aa gè aà kpà bùsu gbēz̄s̄oo Pilatiwa.

³ Ké Yudasi p̀ó aà kp̄amà è yá z̄l̄ewa, à ḡò dénd̄s̄mεε̄ guu, ̄s à gè ánuusu ɔwatε̄ baakwipi s̄oaaí sa'onkiaɔne n̄ gbēz̄s̄oo. ⁴ A ònέ: Ma duunakè, ma t̄aaesaide kpà gai. Ǿ aa òè: Wá bàa ūmai? N yāe. ⁵ Ǿ Yudasi ̄sapi zù Lua kpéu, ̄s à tà à gè azia lòo. ⁶ Ǿ sa'onkiaɔ ̄sapi s̄elε̄ aa m̀è: Ǿapi kaa Lua kpé kpagolo guu zε̄v̄io, asa gbēde'̄s̄aε̄. ⁷ Ké aa lekp̄aaí, ̄s aa oobona ḡit̄ok̄ii lù n̄ ̄sapio nib̄ōo v̄ik̄ii ū. ⁸ Ayāmeto e n̄ a gb̄ao w̄i mε̄ t̄ōlepie Gbēdena t̄ōle. ⁹ Ǿ yá p̀ó ānabi Zelemii ò kè, à m̀è: Wá ánuusu ɔwatε̄ baakwipi s̄elε̄, ̄s a p̀ó Isailio zèò aa kpà aà yá musupi, ¹⁰ ̄s wà oobona ḡit̄ok̄ii lùò lá Dii òmεε̄wa.*

Pilati yákpalekea n̄ Yesuo

(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)

¹¹ Yesu zea bùsu gbēz̄s̄oo aε̄. Ǿ gbēz̄s̄oōpi aà là à m̀è: Yudaɔ kían n ūa? Yesu wèwà à m̀è: Ǿmε̄ do n léu we. ¹² Goo p̀ó sa'onkiaɔ n̄ gbēz̄s̄oo lé yádòdòwà, i yāe zásimáo. ¹³ Ǿ Pilati òè: Nle yá dasi p̀ó wàle d̀òd̀òma mao lé? ¹⁴ Ké Yesu i yāe o yápiɔ kee musuo, à b̀ò bùsu gbēz̄s̄oōpi saε̄ maamaaε̄.

¹⁵ Gēamusu dikpē z̄í pii, bùsu gbēz̄s̄oōpi i dakp̄eunaɔ do p̀ó bíla yei gbaenéε̄. ¹⁶ Goo bee s̄s̄ dakp̄euna t̄ōdee ku we, w̄i mε̄ Balaba. ¹⁷ Ké bíla k̄āaa, ̄s Pilati n̄ lá à m̀è: Dé á ye mà k̄éi? Balaba yā, ge Yesu p̀ó w̄i mε̄ Mesiie? ¹⁸ Asa a d̄s̄ ké wed̄ōa Yesuē yáí ̄s wà aà kp̄aiwa.

§ 26:64 Sou 110.1 * 26:64 Dan 7.13 † 26:66 Lev 24.16 ‡ 26:67 Isa 50.6 * 27:10 Zkl 11.12-13

19 Goo pɔ Pilati zɔleá gínaa, aà na gbé zìwà à mè: Nsu yāe ke gbēmaapiεo, asa nana pɔ má ò aà yá musu gíá gwá ma kũ gbāa maamaae.

20 Sa'onkiaɔ ní gbēzɔɔɔ nāe bílawa aa Balaba gbεa, wi Yesu de. 21 Ayāmeto ké bɔsu gbēzɔɔpi ní lá, gbēɔn plapiɔ guu dé aa ye à kénéi, ɔ aa mè Balabae. 22 ɔ Pilati ní lá à mè: Kpelewa má ke ní Yesu pɔ wí me Mesiioi? Gbépii mè: N aà páliwa. 23 ɔ à ní lá à mè: Vai kpele a kèi? ɔ an wiileá káfi aa mè: N aà páliwa. 24 Ké Pilati è á fɔ yāe keo, mé zɔa lé káfi, ɔ à idà à ɔpi bíla wáa à mè: Ma ɔbɔle gbépi gaa yáu.† A yáe. 25 ɔ gbépiɔ mè: Aà dea yá wí wá musu ní wá néo. 26 ɔ à Balaba kéné à mè wá Yesu gbē ní flaalao, wi aà páliwa.

27 Bee gbεa Pilati sosao gè ní Yesuo bɔsu gbēzɔɔpi be, ɔ an gáli pii líaaazi. 28 Aa aà pɔɔ wòlowà, aa gomusu tēa dàè. 29 Aa lè fùá tǎ wa kpàè, aa fee nàè a ɔplaaú gopana ũ. ɔ aale kúlekuléè, aale aà ke pɔɔpɔɔ aale me: Fɔ, Yudaɔ kía! 30 Aa lé'ikàwà, aa feepi sè aa aà lèò a miwa. 31 Ké aa aà kè pɔɔpɔɔ aa làa, aa gomusupi b̀aaàla aa aà pɔkasaɔ dàè, ɔ aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

32 Ké aa b̀òle lé gé, aa kpáaũ ní Sileni gbé pɔ wí me Simɔɔo. Aa teasidàè, ɔ à Yesu lipáakɔa sè. 33 Ké aa kà gu pɔ wí me Gogota, (bee mè mitɔɔnagu), 34 ɔ aa v̄e yāalea ní εseo d̀bè aà mi.‡ Ké a íe, ɔ à gí mii. 35 Ké aa aà páliwa, ɔ aa t́elepà aà pɔkasaɔ kpaalea yá musu.§ 36 ɔ aa z̀òle lé aà d̀óa we. 37 Wà aà t̄aae pɔ wa è kè wa nà aà mia wà mè:

Gbéè beeá Yesu Yudaɔ kíaε.

38 ɔ wà kpáiweliweo páliwa Yesupi sae gbēɔn pla, ado ɔplaaí, ado ɔzei. 39 Gbé pɔ lé gē weo lé ní mide, aale aà s̄s̄s̄* 40 aale me: N mè níyɔ Lua kpé wí, ní ea dɔ gɔɔ àaɔ nolo?† Tó Lua Néɔn n ũ, ñ nzia suaba, pila líwa. 41 Maa sa'onkiaɔ ní Moizi ikoyádanedeo ní gbēzɔɔɔ lé aà ke pɔɔpɔɔ bɔ aa mè: 42 A gbēpáleo suabà mé a fɔ à azia suabaoa? Isailiɔ kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaike. 43 A Lua náai ví. Tó Lua yeaàziε, aà aà bɔ sa,‡ asa à mè Lua Néɔn a ũ. 44 Baa kpáí pɔ wà ní páliwa s̄anuɔ lé aà s̄s̄s̄ maa b̄e.

45 Gusia kù b̀supi gupiiu za íatē minanguo e aua gè p̄laò.§ 46 Íatē'auapilaa ɔ Yesu wii gbāa lè à mè: Eli, Eli, l̄ema sabatani! Bee mè ma Lua, ma Lua, àkea n ma to wei?* 47 Ké gbé pɔ zεa weeo yápi mà aa mè: Ale Elia sisiε. 48 Wegɔɔ an gbēdo bàalè gè sao se kpàle v̄e kùmau, a pè feea, ɔ a d̀ò Yesuε aà mi.† 49 ɔ gbé kíniɔ mè: Ze gíá wá gwa tó Elia a mɔ aà suabai. 50 Yesu èa wii gbāa lè bɔ, ɔ à tà.

51 ɔ Lua kpé zwāa‡ pɔ daa luakukíi ae p̄aa pla za musu e z̄íle. Tɔɔle l̀ualua, gbεo p̄apaa, 52 miaɔ w̄w̄ē, ɔ Lua gbéɔ v̀ù dasi aa b̀ò gau. 53 Yesu vua gbεa aa b̀òle miau aa gè Lua w̄éle pɔ a kua adoau, gbéɔ ní é dasi. 54 Ké sosao gbēzɔɔ ní a gbé pɔ aale Yesu d̀óaɔ t̄oɔle lualuaapi è n yá pɔ kèò pii, iwāa kà ní pɔa maamaa aa mè: Ḡépiá Lua Néε síana. 55 N̄eɔ ku we dasi, aale gugwa k̄aaa. Aa tε Yesuzi za Galileε, aaíɔ bl̄keè. 56 Maliamá Madeleni kú ní guu ní Zaaki ní Yosεfuɔ da Maliamao n Zebedee néo dao.

† 27:24 Iko 21.6-7 ‡ 27:34 Sou 69.22 § 27:35 Sou 22.19 * 27:39 Sou 22.7, 109.25 † 27:40 Mat 26.61 ‡ 27:43 Sou 22.9 § 27:45 Am̄o 8.9 * 27:46 Sou 22.1 † 27:48 Sou 69.22 ‡ 27:51 B̄oa 26.31-33

Yesu via
(*Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42*)

⁵⁷ Ké oosi kè, Alimate gbé ɔde pọ wí me Yosefu m̀. Yesu iwaε lo. ⁵⁸ A gè Yesu gε wabikè Pilatiwa, ɔ Pilati m̀ wà kpawà. ⁵⁹ Ké Yosefu gεpi sè, à bàabaa dafu fíwà ⁶⁰ à aà dà azia gbè'e pọ wa sò mia ũ guu. ɔ à gbè gbène gbeembo tà epile à tà. ⁶¹ Maliama Madeleni ní Maliama pàlepio zòlea we, an aε dɔa miawa.

⁶² Ké gɔɔ lile, kámabogɔɔzi kà, ɔ sa'onkiaɔ ní Falisiɔ gè Pilati kíi sãnu ⁶³ aa m̀: Yá pọ gbēsāsãnapì ò a b́eε zí dɔwágu, à m̀ gɔɔ àaɔde zí á vue. § ⁶⁴ O wàɔ miapi d́a e a gɔɔ àaɔdezi. Tó màa no, àà iwaɔ m̀ wà aà gε se kpáie, aai o gbéɔne à b̀ gauε. Eε gbεzã bee aɔ de a séiala. ⁶⁵ ɔ Pilati ònέ: A sosao sí, í gé mia d́a lá á f́wa. ⁶⁶ ɔ aa gè seelakè miagbetaεwa, aa sosao tò we aao d́a.

28

Yesu bɔa gau
(*Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10*)

¹ Kámabogɔɔ gbεa, àsãanɛnzí kɔɔkɔ Maliama Madeleni ní Maliama pàlepio gè mia gwai. ² ɔ tɔɔle lùlua gbáugbáu, asa Dii malaikae b̀ musu à m̀ gbεpi gbeembò a gò mialεε, ɔ à zòlewà. ³ Aà oa de lán loupilεawa mé aà ula de púntaitai. ⁴ Via gudɔanaɔ kù, aale lualua, ɔ aa gò sáii. ⁵ ɔ malaikapi ò nɔepiɔne: Asu to via á kùo. Má d́ ké Yesu pọ wa pàliwa ɔ ále wεεle. ⁶ A ku lao, à vù lá a òwa. A m̀ gu pọ wà aà wùleu gwa, ⁷ í gε o aà iwaɔne kpakpa à b̀ gau. A dɔaanε Galile, we an wé a siukòle. Má òn we.

⁸ ɔ aa gò mia kíi kpakpa ní viao, àma an pɔ na zɔɔ. Aa bàalè lé gé a baokpai aà iwaɔne. ⁹ ɔ Yesu dàrile g̀ɔɔ, à f̀kpamá. Ké aa s̀aàzi, aa kùlèè, ɔ aa ɔnà aà gbakpεawa. ¹⁰ ɔ Yesu ònέ: Asu to via á kùo. A gε o ma gbéɔne aa ta Galile. Wekíi wá wεsiukòle.

¹¹ Nɔεɔ kpε ɔ sosa gudɔanaε gè wéle guu, aa yá pọ kèɔ ò sa'onkiaɔne pii. ¹² ɔ sa'onkiapiɔ gbēzɔɔ sisi aa lekpaal, ɔ aa ɔ zɔɔ kpà sosapiɔwa gusaε ¹³ aa m̀: A o aà iwaɔ mé m̀ gwáasina, aa aà gε sè kpáie gɔɔ pọ ále i'o. ¹⁴ Tó bùsu gbēzɔɔ sù yápi mà, wá awakpaè, í bɔ yákeleu. ¹⁵ Sosao ɔapi sí, ɔ aa kè lá wa dànéwa. ɔ yápi g̀ Yudaɔne yáa ũ e ní a gbáo.

Yesu zinaa a iwaɔne ní ɔzi
(*Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23, Zín 1.6-8*)

¹⁶ Yesu iwa gbéɔn kuεdoɔ tà Galile, s̀sí pọ à a yánukèné yáa musu.* ¹⁷ Ké aa aà è, aa kùlèè, àma an gbéεɔ lé seakeε. ¹⁸ ɔ Yesu s̀nzi à yá'òné à m̀: Lua musu ní dúniao iko pii kpáa. † ¹⁹ Ayámeto à gε bui pii ke ma iwaɔ ũ, í ní dà'ileke ní Mae Lua t́o ní aà Né t́o ní aà Nisina t́o, ²⁰ í yá pọ má díléεɔ dané aao kúa pii. A ma, máo kúánɔ gɔɔpiiε e dúnia gε láaò.

§ 27:63 Mat 16.21, 17.23, 20.19 * 28:16 Mat 26.32 † 28:18 Dan 7.14

MAAKU

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Baona lá mèn síiɔ guu, Maaku pɔ́ mé geseŭ mé a kĕa dɔ́aa a kinionɛ.

Sea za a dɔ́o sĕiawa à Yesu dea Lua Né ũ òlwĕɛ (1.1). Wí bílike tɔ́piwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbé pɔ́ Lua aà zĭpi mɔ́, sema wà gbāakpaaàzi wà aà kpela. A yáí Zāa Da'ílɛna mɔ́, ké gbĕɔ sɔu e ào maà. (1.2-8) Zāapi mé Yesu dà'ilɛ kè (1.9-11).

Yesu yɔ́a gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ́ à ɔkpà a zĭwa. Maaku ɔ́ iko pɔ́ Yesu vĭ ɔlwĕɛ mɔ́mɔ́, aà yádaa bílaɛ ní aà gyāɛ gbágbāao ní aà gbĕɔ sísia aa mɔ́ teazio (1.14-8.30).

Aà lápi midékii òwĕɛ lá Yesu mipè Yelusaleŭwa gu pɔ́ a taasikɛu, wi aà de, i gbasa bɔ́ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ní a gaao ní a bɔ́a gauo yá'ò a íwaɔnɛ gĕn àaɔ, kási aali a gbadɔ́o. A a dea Gbĕnazĭn Né ũ yá'òné a gĕna lé vĭo, ní beeo aà kua asii gi uleanéɛ.

Ké à gĕ Yelusaleŭ, wà gbāakpaaàzi, āma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ní flāo, ɔ́ à zɔadɔ́ Isaili lousisin dɔ́aanaɔwa. Zĭbeezi à ze'è à yá gbɛzā dà a íbɛɛɔnɛ ní bílao ní a íwaɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lé gɔ́o pla pɔ́ gɔ́ Yesue aà āsɔa gbɛzā guu yá'o. A guu à pɔ́ gbɛzā blèu ní a íwaɔ, ké à pĕɛ ní vĕɛo kpaalèné, a gbɛa ɔ́ à wabikè Gesemani swaluu ado, ɔ́ wà aà kù, wà yádaaála, wà aà pàliwa, wà aà vĭ gbè'eu. A gɔ́o àaɔde zĭ ké nɔɔo gè aà mia kĭi, aa e a da giie, ɔ́ aa mà wa òné wà mè à bò gau a ku bĕɛ (16.1-18), ɔ́ aa bòlɛ ní pɔ́nao.

Baona lá pɔ́ Maaku kĕ, tó ní a kyokè ní làa, dɔ́ lá sosao gbĕzɔ́o dɔ́wa, ké Yesu Nazaletĭá Lua Néɛ síana.

Zāa Da'ílɛna waasokɛa
(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zāa 1.19-28)

¹ Lua Né Yesu Kilisi baon kɛ: ² A dàalɛ lá a ku ānabi Isaia lá guuwae à mè:

Má a zĭna zĭ aà dɔ́aanɛ,
i zekɛkɛnɛ.*

³ Kpāwakɛna ɔ́o ma dɔ́ gbáau à mè:

A zekɛkɛ Diie,

à zéwɛwɛnaɔ pɔ́oè súsu.†

⁴ Beewa ɔ́ Zāa Da'ílɛna kuò gbáau, àlɛ waasokɛ, a ò gbĕɔnɛ aa nòselilɛ aa da'ilɛkɛ, Lua í ní duuna kĕmá. ⁵ Yude búsudeɔ ní Yelusaleŭdeɔ gè aà kĭi nípii, aa ní duunaɔ ò gupuau, ɔ́ à ní da'ilɛkè Yuudĕi.‡ ⁶ Zāapi ɔ́o ula pɔ́ wa tà ní yiongo káo daa, à báa sántilii dɔ́ a pi.§ Kwa ní z'ó'io mé aà pɔ́blea ũ. ⁷ A waasokè à mè: Gbĕɛ a mɔ́ ma gbɛa, aà iko demala. Mí ka mà kúle mà aà sabala bɔ́bɔ́o. ⁸ Mí á da'ilɛkɛ ní íoɛ. Gbĕpi sɔ́, ɔ́mɛ a á da'ilɛkɛ ní Lua Nísĭnao.

⁹ Gɔ́o bee Yesu bò Nazaleti, Galile búsuu, à mɔ́, ɔ́ Zāa aà da'ilɛkè Yuudĕi.

¹⁰ Ké Yesu bùa gɔ́o, a è luabɛ lé kĕaa, Lua Nísĭna lé su lán felenawa, à díɛ.

¹¹ ɔ́ à yá'o mà bɔ́a luabɛ à mè: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma pɔ́ kĕma na.*

* 1:2 Mal 3.1 † 1:3 Isa 40.3 ‡ 1:5 Yuudĕá swae § 1:6 2Kia 1.8 * 1:11 Sou 2.7, Isa 42.1

¹² Zibeezi Nisinapi nàewà à gè gbáau, ¹³ 5 a ku we ní sèanɔɔ e gɔɔ bla, Setāu lé aà yɔ. ɔ malaikaɔ mò d̀̀aàle.

Yesu a iwa s̄iaɔ s̄isia
(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

¹⁴ Zāa k̄ua gb̄ea 5 Yesu tà Galile, àle baona pɔ a mà Lua k̄ii waasokpa ¹⁵ à mè: A gɔɔ kà, kpala pɔ b̀̀ Lua k̄ii kà k̄ai. A ǹ̀selile, í baonapi sí.

¹⁶ Ké Yesu lé d̀̀ Galile isidai, à kp̀̀wenaɔ è, Simɔɔ ní a d̄auna Andeleleo, aale táalu zu ísidapi guu. ¹⁷ ɔ Yesu òné: A m̀̀ t̄emazi, mí á ke gb̄ew̄eɛɛɛnaɔ ũ. ¹⁸ Weḡɔ̄ aa ní táaluɔ tò we, aa b̀̀ teaāzi. ¹⁹ Ké à gè ae yɔɔ, à Zebedee n̄eɔ è, Zaaki ní a d̄auna Zāao. Aa ku gó'ilena guu, aale ní táaluɔ keke. ²⁰ A ní sisi ḡɔ̄, 5 aa ní mae Zebedee ní zikenaɔ tò gó guu we, aa b̀̀ teaāzi.

Yesu kua Kapenaū
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

²¹ Aa kà Kapenaū. Ké k̄amaboḡɔ̄zi kà, Yesu gè lousisikpeu, àle ȳadadané. ²² Aà ȳadaané b̀̀ gb̄eɔ sae, asa í dané ní ikooe, ìli ke lán M̄oizi ikoȳadanedeɔwao.

²³ Zibeezi ḡɔ̄e táadee ku kp̄épi guu. Aà t̄aa mò, a p̀̀na à mè: ²⁴ B̀̀ wá wí ní k̄oi Yesu Nazaleti? N m̀̀ wá kaalei yà? Má d̄s gb̄é pɔ ní de a ũ. Lua gb̄é pɔ a kua adoan n ũ. ²⁵ ɔ Yesu gí t̄apiie à mè: Níle! Go gb̄épiwa. ²⁶ ɔ t̄api aà z̄laz̄ia, à wii gb̄aa lè, 5 à gòwà. ²⁷ B̄ili gb̄épii k̀̀, aale k̄o lala aa mè: Botaa bui yán wei? Yá dafu daané yà? I dané ní ikooe. Baa t̄aaɔ, tò à ȳadilené, aai aà yamae. ²⁸ ɔ k̄ando Yesu tó lí Galile b̀̀sua pii.

²⁹ Ké Yesu b̀̀ lousisikpeu, 5 à tà Simɔɔ ní Andeleleo be ḡɔ̄ ní Zaakio ní Zāao. ³⁰ Simɔɔ nada lé sionake w̄ulea, 5 wà aà yá'ò Yesue ḡɔ̄. ³¹ A gè aà k̄ii, à aà k̀̀ a ɔwa à aà f̄ele. ɔ aà sionapi w̄ew̄eà, 5 à blek̄ené.

³² Ké oosi kè, íat̄é lé ḡe kp̄eu, wà m̀̀dè ní gȳae ní t̄adeɔ pii. ³³ W̄éledeɔ k̄aa aà kp̄e kp̄eɛle pii. ³⁴ A gb̄eɔ gb̄aḡb̄a dasi ní ní gȳa bui pii, à t̄aaɔ gò dasidasi. Ili t̄aaɔ gba zé aa yá'ò, asa aa d̄s gb̄é pɔ a de a ũ.

³⁵ Guf̄ene k̄aukaau Yesu f̄ele b̀̀ gè s̄eu gusaena, àle wabike we. ³⁶ ɔ Simɔɔ ní a gb̄eɔ p̄leaāzi. ³⁷ Ké aa b̀̀wà, aa òè: Gb̄épii lé n gb̄ea. ³⁸ ɔ a òné: Wà gé gup̄alei, w̄éle pɔ kú wá saeɔ guu, mí waasoke we l, asa a yáí ma m̄oi. ³⁹ M̄aa ìb̄ bebe Galile b̀̀su gup̄iiu, ìb̄ waasoke an lousisikpeɔ guu, ìb̄ t̄agoné.

⁴⁰ ɔ kusudee mò aà k̄ii, à k̀̀le à wabik̄ewà à mè: Tó ní yei, níȳ to mà ḡs s̄asai. ⁴¹ A kè Yesue w̄enaū, 5 à ɔb̄ à nàwà à mè: Má yei, ḡs s̄asai. ⁴² Weḡɔ̄ aà kusu làa, à ḡs s̄asai. ⁴³ ɔ Yesu aà gb̄ae ḡɔ̄, à ḡíe à mè: ⁴⁴ Nsu o gb̄ee mao. Ge n̄ n̄zia ɔb̄ sa'onae, ní sa pɔ M̄oizi d̄ile o n ḡsa s̄asai seela ũ gb̄eɔne.† ⁴⁵ Ké à b̀̀, à gè lé yápi o'oné. Yápi f̄aa, 5 Yesu lí f̄s̄ gè w̄éleu gup̄uu l̄o. I ku s̄eu gusaena, 5 w̄ib̄ b̄o gup̄iiu w̄aɔ m̀̀ aà k̄ii.

2

Gb̄ekaaūa gb̄aḡb̄aa
(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

¹ Ḡɔ̄ɔpla gb̄ea Yesu èa tà Kapenaū. Ké wa mà a ku be, ² 5 wà k̄aaaāzi dasidasi, ḡek̄ii kú l̄o baa kp̄eɛle, àle Lua yá'oné. ³ ɔ wà m̀̀dè ní gb̄ekaaūa,

† 1:44 Lev 14.1-2

gbēon síŋo mé aa aà sea. ⁴ Lá aai e s̄ò Yesuzio dasi yáí, ŋ aa dèdèò musu, aa kpé f̄ gu p̄ Yesu kúu, ŋ aa gbēkaaŋapi p̄la wúlea mákele guu. ⁵ Ké Yesu è aale a náaike, a ò gbēkaaŋapie à mè: Ma gbé, n duuna kèma. ⁶ M̄izi ikoyadanēdeeo z̄lea we, aale o n̄ n̄se guu: ⁷ B̄yái gbépi lé oi màai? Ale d̄e ní Luaoe! Déme a f̄ duunakēmái, mé i ke Lua ado bàasio? ⁸ Weḡo Yesu d̄e a n̄se guu làasoo p̄ aale ke, ŋ à ní lá à mè: B̄yái ále làasoo bee taa ke á n̄se guui? ⁹ Tó má ò gbēkaaŋapie aà duuna kèwà, ge tó má òè aà fele a mákele se taa'o, a kpele mé àai? ¹⁰ Má ò màa ké àò d̄ Gbēnazin Né duunakēama iko v̄ t̄ole lae. Ŋ a ò gbēkaaŋapie à mè: ¹¹ Mál̄e one, fele n̄ n̄ mákele se ta be. ¹² Ŋ à f̄le ḡo, à a mákelepi sè b̄ò gbépii wáa. Yápi b̄ò ní sae, ŋ aa Lua t̄òò aa mè: Wi yáe taa e yāao.

Yesu Levii sísia

(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

¹³ Yesu èa b̄ò gè isidale. Wàle m̄o aà kíi dasidasi, ŋ àle yādané. ¹⁴ Ḡo p̄ àle ḡe, à Alafe né Levii è z̄lea a osikpeu, ŋ a òè: M̄o temazi. Ŋ à f̄le t̄eàzi.

¹⁵ Ziewa ké Yesu lé p̄ble aà be, osinao ní duunkenaò lé p̄bleaàno dasidasi ní aà iwao s̄anu. Asa gbé bee taaò t̄eàzi dasie. ¹⁶ Falisi p̄o aai M̄izi ikoyā danéò ku we. Ké aa è Yesu lé p̄ble s̄anu ní osinao ní duunkenaò, ŋ aa aà iwao là aa mè: B̄yái í p̄ble s̄anu ní osinao ní duunkenaò? ¹⁷ Ké Yesu yápi mà, a òné: Gb̄e gb̄aa bàa kú ní lòotoooo, sema gyāe. Mi m̄o gbēmao sísiio, sema duunkenaò.

¹⁸ Zāa Da'ílena İwao ní Falisio lé leye, ŋ wà m̄ò Yesu là wà mè: Zāa İwao ní Falisio İwao aai leye, mé n̄ İwao lí ye s̄o be? ¹⁹ Ŋ Yesu òné: N̄sena gb̄e leye ḡo p̄ a kúrino n̄se guue? Aawo! Ḡo p̄ n̄sena kúrino, aa leyeo. ²⁰ A ḡo a m̄o ké wa n̄sena b̄o ní guu. Ḡo bee ŋ aa leye sa. ²¹ A mè lo: Wili p̄ole dafu di ula zi guuo. Tó wa kè màa, a dafu a s̄o ue, aai k̄o gá, ula zi f̄sa i káfi. ²² A mè lo: Wili v̄e dafu ká báa t̄u zi guuo. Tó wa kè màa, v̄e a a p̄nae, v̄e ní t̄upio i òkpa pii. Wí v̄e dafu ká báa t̄u dafu guue.

Kámaboḡozi

(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

²³ Kámaboḡozi Yesu lé p̄a ble bua. Lá àle gé, aà İwao lé p̄wena wolo aale só.† ²⁴ Ŋ Falisio ò Yesue aa mè: Gwa! Aale yá p̄o wili ke kámaboḡozi ke s̄o be?‡ ²⁵ Ŋ Yesu ní lá à mè: Lá Davidi kè ḡo p̄o aapi ní a gb̄e aale taasike, noana lé ní de, i a kyoke á èo lé? ²⁶ A ḡe Lua ua sa'onkia Abiataa ḡo, ŋ à p̄e p̄o wa kàle Luae s̄o, ŋ a kpà a gb̄ewa.§ Sa'onao bàasio gb̄e lí p̄epi so s̄o.* ²⁷ Yesu èa òné lo à mè: Lua kámaboḡo díle gbēnazina aafia yáie. I ke kámaboḡo yáí ŋ à gbēnazina kèio. ²⁸ Ayāmeto Gbēnazin Né iko v̄i kámaboḡowa s̄o.

3

¹ Yesu èa gè lousisikpeu. Gb̄e ku we, aà o do imia. ² Falisio lé Yesu t̄aasika, tó a su à aà gb̄gb̄a kámaboḡozi, wi e yādaaála. ³ Ŋ Yesu ò gbé p̄o a o imiapie à mè: Fele m̄o ze z̄a guu la. ⁴ Ŋ à ní lá à mè: Kámaboḡozi a ze v̄i wà yāmaakea, ge v̄aie? Wí gbé misi yà, ge wí d̄e? Ŋ aai yāe oo. ⁵ Yesu wep̄ánla à ní gwá ní p̄f̄e, asa aà p̄o ya an n̄sesai yáie. Ŋ a ò ḡe pie à mè: N

* 2:7 Isa 43.25 † 2:23 Iko 23.25 ‡ 2:24 B̄oa 34.21 § 2:26 1Sam 21.1-6 * 2:26 Lev 24.9

n ɔpi poo. Ké a pòò, ɔ aà ɔpi sù a gbɛu. 6 ɔ Falisió ní kí Elodi kpala zenkpedeo b̀̀̀̀le g̀̀̀le lɛkpaafi Yesuzi g̀̀̀̀, lá aa kɛ aa aà de.

Yesu zina gbɛɛn kuɛplaɔ dila
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ní a íwaɔ nízia g̀̀nɛ́ we, aa g̀̀ɛ́ ísidalɛ. ɔ bíla b̀̀ Galile aa t̀̀̀̀aazi. Aa b̀̀ Yude lo 8 ní Yelusaleũo ní Edṹ bùsuo ní Yuudɛ́ baaleo ní Tiio ní Sidõo, aa mò aà k̀̀i dasidasi, kɛ́ aa yá p̀̀ ãle kɛo bao mà yái. 9 Bilapi yái Yesu ò a íwaɔne aa g̀̀'ílɛna sɔukɛɛ, kɛ́ wasu naɛwao yái. 10 Asa Yesu lo gb̀̀ɛ́ gb̀̀agb̀̀a dasiɛ, ɔ gyãeó lé naɛwà dasi kɛ́ aa e ɔkãwà. 11 Táadeo s̃̃, tó aa aà wɛpà, aafi m̀̀ wúle aà aɛɛ, aafi wiile aa mɛ: Lua Nén n ũ. 12 ɔ Yesu i g̀̀inɛ́ aa o gb̀̀ɛ́ p̀̀ á de a ũ.

13 Ké Yesu d̀̀de s̃̃s̃̃iwa, à gb̀̀ɛ́ p̀̀ a yeio s̃̃isi, ɔ aa mò aà k̀̀i. 14 ɔ à gb̀̀ɛɛn kuɛplaɔ dila aao kuanɔ, kɛ́ àó ní z̃̃i waasokɛi 15 mé aao táagoamá iko ví. A tɔkpanɛ́ zinao. 16 An tón kɛ: Simɔ (Yesu tɔkpanɛ́ Piɛɛ), 17 Zebedee néo Zaaki ní a d̃̃auna Zãao (Yesu tɔkpanɛ́ B̃̃anɛɛgɛ, bee m̀̀è loupũnaadeo), 18 bee gbɛa Andelee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Tade, Simɔ Ginziao 19 ní Yudasi Isalioṭi p̀̀ b̀̀ aà kpɛo. ɔ Yesu ɛa tà bɛ.

Táagoa
(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

20 Bila ɛa k̃̃aa lo, ɔ Yesu ní a íwaɔ aai ze'e baa aa p̀̀blèo. 21 Ké aà daeo yápi mà, aa dà aà gb̃̃esizeu, asa wàle m̀̀ ɛana kãwãɛ.

22 Moizi ikoyãdanɛde p̀̀ aa b̀̀ Yelusaleũ aa mòò m̀̀è: Táao kí Beezebu mé diè, i táagonɛ́ ní aà t̃̃oe. 23 ɔ Yesu ní laai s̃̃isi à yãtaa ònè à m̀̀è: Setãu a we azia gb̀̀ɛ́ goé? 24 Tó kpaladeo íbɛlesè ní k̃̃oo aa k̃̃aa leɛ pla, kpalapi a g̀̀g̀g̀ɛ? 25 Tó uadeo íbɛlesè ní k̃̃oo aa k̃̃aa leɛ pla, uapi a g̀̀g̀g̀ɛ? 26 Tó Setãu íbɛlesè ní azia gb̀̀ɛ́ aa k̃̃aaak̃̃owa, a g̀̀g̀g̀ɛo, a midɛɛ. 27 Gb̃̃ee a f̃̃ g̃̃e g̃̃sa gb̃̃aa kpéu à taiinakaeo, sema à aà ye gia b̃̃asio, i gbasa a aà kpé yɔɛ.

28 Siana mále oé, Lua a gb̀̀ɛ́ ké ní ní t̃̃aaeo ní a t̃̃ b̃̃ee p̀̀ aafi s̃̃io pii, 29 ama tó gb̀̀ɛ́ aà Nisina t̃̃b̃̃es̃̃i, a aà k̃̃eo, à duuna p̀̀ lí k̃̃émáo k̃̃e. 30 Yesu bee ò ké aa m̀̀è a táa ví yáiɛ.

Yesu daeo
(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

31 Ké aà da ní aà d̃̃aunao kã, aa z̀̀ k̃̃p̃̃eɛɛ, ɔ aa aà gb̀̀a. 32 Wa kálaɛ liaaaazi dasidasi, ɔ wa òè wà m̀̀è: Gwa! N da ní n d̃̃aunao ze k̃̃p̃̃eɛɛ, aale n gbɛa. 33 ɔ à m̀̀è: Deon ma da ní ma d̃̃aunao úi? 34 ɔ à wɛpà gb̀̀ɛ́ p̀̀ kálaɛ liaaaziola à m̀̀è: Ma da ní ma d̃̃aunaon kɛ. 35 Luap̃̃eãkɛnao mé ma d̃̃auna ní ma d̃̃ao ní ma dao ũ.

4

P̀̀swɛnkɛɛɛɛ
(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

1 Yesu ɛa lé yãdanɛ́ ísida saɛ. Wà k̃̃aaaaazi dasidasi, ɔ à g̀̀ z̃̃lè g̀̀'ílenau ía, dasipi kálaɛ mípii ísida g̃̃s̃̃ole. 2 A yãdãdanɛ́ ní yãlɛɛũanɛo dasi. Lá ãle dadanɛ́ à m̀̀è: 3 A swákp̃̃a! Z̃̃ɛɛ mé kú à b̀̀ g̀̀ p̀̀wɛnakɛɛɛɛ. 4 Lá ãle kɛɛɛ, ɔ a keeo l̀̀lè zé guu, b̃̃ao m̀̀ blè. 5 A keeo l̀̀lè gb̃̃esɛɛna musu, gua p̀̀ t̃̃ole g̀̀ɛɛleuo, ɔ aa b̀̀lɛ g̀̀̀, kɛ́ t̃̃ole g̀̀ɛɛle weo yái. 6 Ké íat̃̃ f̃̃ɛɛ, ɔ aa tekù aa giig̃̃aga, kɛ́ aa z̃̃ina vío yái. 7 A keeo l̀̀lè le guu, ɔ le f̃̃ɛɛlɛ ñ̃amá, aai ñ̃'io.

8 A keeɔ sɔ̄ aa lèlɛ tɔɔlɛ maa guu. Aa bɔ̀lɛ aa zɔ̀ɔkù aa ne'í. A keeɔ káfiakè baakwikwi, keeɔ baaɔbaaɔ, keeɔ basɔɔbasɔɔ. ⁹ Ǿ Yesu mɛ̀: Gbɛ́ pɔ́ nɔ̀sɛ vɛ́ aà yápi ma.

¹⁰ Ké Yesu gònɛ́ we, a ku ado, ɔ̄ aà zína gbɛ̀ɔn kuɛplao ní aà íwaɔ m̀n̄ yápi mi gbɛ̀awà. ¹¹ Ǿ a ònɛ̀: A kpala pɔ́ b̀ Lua kíi asii dɔ̄a zé vɛ́, áma mi yápii o gbɛ́ kíniɔnɛ́ ní yáɛɛúaoɛ,

¹² ké aa wɛbiibii pɔ̀e'sai

mé aa swákpakpa yámasai,

ké aasu ze ní Luao, i sùuukɛ́n̄ɔ̄ yáí.*

¹³ Ǿ Yesu ní lá à mɛ̀: A yápi dɔ̄oa? Kpelewa á a kíniɔ ma bi? ¹⁴ A ma! Zɔ̀ɛpi Lua yá ɔ̄ ále kɛɛɛ. ¹⁵ Gbɛ̀ɔ de lán pɔ̀wɛna pɔ́ lèlɛ zé guuwaɛ, gu pɔ́ wà Lua yá kɛɛɛ. Tó aa mà, ɔ̄ Setáu í m̀ Lua yá pɔ́ wa kɛɛɛ ní guupi símá g̀ɔ̄.

¹⁶ Gbɛ̀ɔ de lán pɔ̀wɛna pɔ́ lèlɛ gbɛsɛɛna musuwa. Tó aa Lua yámà, aáí sí ní pɔ̀nao g̀ɔ̄. ¹⁷ Ama lá aa zína vɛ́o, ɔ̄ aali kɛ g̀ɔ̄plao. Tó wà ní wɛt̀a ge wà íadámá Lua yá yáí, aáí fu g̀ɔ̄ɔ. ¹⁸ Gbɛ̀ɔ de lán pɔ̀wɛna pɔ́ lèlɛ lɛ guuwaɛ.

Aa Lua yámà, ¹⁹ áma aáí aafia kàake, áizɛɛ í ní s̀ ble mé aai pɔ́ kíniɔ niaka, ɔ̄ yá beɔ́ í gupa Lua yápi, à g̀ ̀aisai. ²⁰ Gbɛ̀ɔ de lán pɔ̀wɛna pɔ́ lèlɛ tɔɔlɛ maawaɔwa. Aáí Lua yáma, aáí sí, ɔ̄ aáí káfiakɛ, an keeɔ baakwikwi, keeɔ baaɔbaaɔ, keeɔ basɔɔbasɔɔ.

Yáɛɛúa ní kpala pɔ́ b̀ Lua kíi

(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

²¹ Yesu ònɛ̀: Wíli filia na wà pɛ̀na kùlɛwàò. Wíli dilɛ lii zíɛo. Bábana ɔ̄ wí diwàò lò? ²² Pɔ̀e ku ulɛa ké à gí b̀i gupuaúo. Asiie ku ké wà gí maio. ²³ Gbɛ́ pɔ́ nɔ̀sɛ vɛ́, aà swákpa yápi ma.

²⁴ A ònɛ̀ lɔ̀: A laaidɔ yá pɔ́ ále mawa. Zaa pɔ́ á dàunɛ́, bee Lua a daué s̀, i ɛa káfié. ²⁵ Gbɛ́ pɔ́ pɔ́ vɛ́ ɔ̄ Lua a ɛa káfiè. Gbɛ́ pɔ́ pɔ̀e vɛ́o, baa a yɔ̀ɔna pɔ́ a vɛ́ Lua a siwàɛ.

²⁶ A mɛ̀ lɔ̀: Kpala pɔ́ b̀ Lua kíi de lán pɔ̀wɛna pɔ́ gbɛ́ kèlɛ buawaɛ. ²⁷ Gwáasína ní fáaneo ále i'on nò, a béen nò, pɔ̀wɛnapi í b̀lɛ í zɔ̀ɔkù, gbɛ́pi líɔ d̄s lá í keo. ²⁸ Tɔ̀lɛ mé í to à ne'í ní azíao. I kakpa gíɛ, a gbɛa í nɔ̀sí, a gbɛa ɔ̄ í pia. ²⁹ Tó à mà, ɔ̄ wí ké ní kɔ̀mao, asa a kɛkɛg̀ɔ̄ mé kà we.†

³⁰ A mɛ̀ lɔ̀: Kpala pɔ́ b̀ Lua kíi dea ní? Bó wa lɛɛúòí? ³¹ Doe ku lán ɛfɔ̀wa. A t̄g̀ɔ̄ a wɛna kele de pɔ̀wɛna pɔ́ kú dúnia guuola píi. ³² Tó wa t̄s s̀, í b̀lɛ à zɔ̀ɔkù de d̀ò buiɔla píi. I g̀ɔ̄n gèelɛ pápa, b̄aɔ iɔ kaka a láu.

³³ Yesu Lua yá'ónɛ́ dasi ní yáɛɛúa bee taao lá aa f̄ ma léu. ³⁴ I yá'oné yáɛɛúsaio. Tó à g̀s̀ ní a íwaɔ n̄t̄ɛ, ɔ̄ í yápii b̀ɔ̀lɛkɛnɛ́.

Yesu zàa'iana zɛa

(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

³⁵ G̀ɔ̄ɔ doupi zí oosi Yesu ò a íwaɔnɛ́ à mɛ̀: Wà bua baale. ³⁶ Lá Yesu kú gó guu, aa g̀ɛuaàn̄o aa dàzɛu màa, aa bíla tò we. Gó páleɔ g̀ɛr̄n̄ɔ. ³⁷ Ǿ zàa'ian gbãa fèlɛ. I lé gó zãampapa, ále ká a guu e a ye pai. ³⁸ Yesu kú gò p̀ɔ̀kpe, ále i'o, aà mi di m̄b̀ɔ̀wa. Ǿ aà íwaɔ aà v̀u aa òɛ̀: Metulu! Ké wáɛ gaga, ále kàadanlao lé? ³⁹ Ǿ Yesu fèlɛ gí'íanaɛ, a ò íɛ à mɛ̀: Níle! Zùukɛ we! Ǿ íana kpálɛ, gu kè kílikili. ⁴⁰ Ǿ à ní lá à mɛ̀: Akɛa á sea vɛ́ màai? Asi ále ma náaike

* 4:12 Isa 6.9-10 † 4:29 Yoe 4.12-13

e tiaoa? ⁴¹ Ɔ aa gò bíli guu, aale kō lala aa mè: Dén gbépi ũ sai? Baa Íana ní ío aai àà yāmaε.

5

*Táa dia sàwawε
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)*

¹ Aa kà Gadala bùsuu ísida baale. ² Ké Yesu bò gó guu gṛṛ, táadee bò gevíkii à mò daiaàle. ³ Ɔ ku gbè'ε pò de mia ũ guuε. Baa mɔdaona lí fṛ àà kù Ɔo. ⁴ Asa wíṛ àà ye ní mɔdaonaṛ, wíṛ àà daliu mòṛmòṛε, áma í mɔpíò kékéε, í lípíò gboogboo. Gbēε gbāa í ka à àà zùukoε. ⁵ Gwāasína ní fáanεo píi Ɔ bebe gevíkii ní sísípolεε, Ɔ wiile, Ɔ azíla líli ní gbεo.

⁶ Ké à Yesu è káaa, Ɔ à bàalè mò wùle àà ae. ⁷⁻⁸ Ɔ Yesu mè táapi gowà, Ɔ à wii gbāa lè à mè: Yesu, Lua Musude Né, bómε wá daaai? Ma nanε Luazi, nísu n ma wεtáō. ⁹ Ɔ Yesu àà là à mè: N tón kpelewai? Ɔ a wèwà à mè: Ma tón Dasi, asa wá dasie. ¹⁰ Ɔ aa awakpà Yesuε maamaa aa mè asu ní yá ní bóle bùsupiuo.

¹¹ Gṛṛ bee sàwakusan waíṛ ku we, aale pòble sísípolεu. ¹² Ɔ táapiò wabikè Yesuwa aa mè: Wá gbaε sàwaṛ guu wà diné. ¹³ Yesu ní gbá zé, Ɔ táapiò gò gṛépiwa aa dí sàwapíonε. Ɔ sàwa wai pò kà àa kwi taawapiò wí ní bao, aa píla sòonawa aa sí ísidau, Ɔ aa gága we. ¹⁴ Ɔ an dánaṛ bàalè gè yápi oiné wéleu ní bualouṛ. Ɔ wà bòle gè yá pò kèpi gwai. ¹⁵ Ké aa mò Yesu kíi, aa gṛé pò taa diè dasi yáapi è zṛleá we, a ula daa, àà ínanapi wèewà, Ɔ vía ní kù. ¹⁶ Gbè pò yápi è ní wéṛṛ yá pò táadepi ní sàwaṛ lè dàu aa síuné. ¹⁷ Ɔ wà wabikè Yesuwa àà boné ní bùsuu.

¹⁸ Ké Yesu lé gē gó'ílēna guu, gṛépi wabikèwà à e taàànṛ. ¹⁹ Yesu í weíō, a òè: Ta n be n gbéṛṛ kíi, ní yá pò Dii kènε oné píi ní lá à wēnadṛnεo. ²⁰ Ɔ gṛépi tà, àle yá pò Yesu kèε kpáwake Wélemenkwi bùsuu, Ɔ yápi kè gbépiie dabuyā ũ.

*Zailu né vua ní nṛε pò ɔkà Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)*

²¹ Yesu èa bùa ísidawa ní góo, Ɔ wà kàaaaàzi dasidasi ísidale. ²² Lousisikpe gbēzṛṛ Zailu mò we. Ké à Yesu è, à wùle àà gbází, ²³ Ɔ à awakpàè maamaa à mè: Ma nenṛena lé kāsānake. Mò n ṛnawà àà gbágbā, ío ku. ²⁴ Ɔ Yesu dāaànṛ zéu. Bíla teaàzi, aale naewà.

²⁵ Nṛεε ku we, au lé bólewà à kà wè kuepla. ²⁶ Ɔsedeṛṛ àà dà taasiu maamaa, à a Ɔa blè píi. I aafia'eo, í kεkε àò ká'íleε. ²⁷ Ké à Yesu bao mà, Ɔ à bíla kēaa à sṛaàzi àà kpe oi. Ɔ à ɔkà àà ulawa, ²⁸ asa à mè: Baa àà ula, tó ma ɔkàwà, má gbágbāε. ²⁹ Ɔ à auboleapi zè gṛṛ. A dṛṛ a me guu ké a gbāgbā ní a gyāpio. ³⁰ Wegṛṛ Yesu dṛṛ azílawá ké gbāa bṛagu, Ɔ à líli bíla guu à mè: Déme ɔkà ma ulawai? ³¹ Ɔ àà íwáṛ òè: N è lá bíla lé naema, Ɔ níle me déme ɔkàmaia? ³² Ɔ Yesu wεpà bílaa ké à gbé pò yápi kè e. ³³ Nṛépi lé lualua ní víaio, asa a dṛṛ yá pò kè a me, Ɔ à mò wùle àà gbází, à a síana òè píi. ³⁴ Ɔ Yesu òè: Nṛε, ma náai pò ní kè mē n gbāgbā. Ta be aafia, n gyāpi wèeman we.

³⁵ Lá Yesu lé yá bee o, wà bò lousisikpe gbēzṛṛopi be wà mò wa òè: N népi kèsai. Nsu tákpa metuluzi pāo. ³⁶ Ama Yesu í swáse ní yáio. A ò gbēzṛṛpie: Nsu to n sṛ vío, ma náaike lé. ³⁷ I wei gbēε gé zεieo, sema Piε ní Zaakio ní

Zaaki dāuna Zāao. ³⁸ Ké aa kà gbēzɔɔpi be, Yesu è aà be lòo, wàle ɔ́lo, wàle búbuape maamaa. ³⁹ Ké à gè kpéu, à ní lá à m̀è: Bóyáí á kǐí dɔ, ále ɔ́loí? Népi i gao, ále i'oe. ⁴⁰ Ké aale aà ke pɔɔɔɔ, ɔ́ à ní yá ní bóle píi. ɔ́ à népi de ní aà dao sè ní gbé pɔ́ aa m̀è sãnuɔ, à gèíno gu pɔ́ népi kuu. ⁴¹ ɔ́ à aà ɔ́ kù à òè: Talita kuú! (Bee m̀è nenɔena, má òne fele.) ⁴² Wegɔɔ népi fɛle taa'ò, asa aà wè kà kuepla. Yápi ní kú gbāa maamaa. ⁴³ ɔ́ Yesu giné fɛfɛla aasu o gbēe mao. ɔ́ à m̀è wà pɔ́blea kpawà.

6

Nazaretide Yesunaikesai (Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

¹ Yesu b̀è we à gè gu pɔ́ à neblèu. Aà ìwaɔ gèaàno. ² Ké kámabogɔɔzì kà, ɔ́ àle yádané lousisikpeu. Gbé dasi pɔ́ aa aà yámàò bílikè aa m̀è: Máki gbépi yápiɔ sèui? ɔ́no kpele a è, ɔ́ àle dabudabu bee taaɔ kei? ³ Gbépiá lí'ána nolo? Maliama né nolo? Zaaki ní Yosefuo ní Yudao ní Simɔɔo v̀in weo lò? Aà dāeɔ kúwanɔ keo lé? ɔ́ bee tò aai aà náaikeo. ⁴ ɔ́ Yesu òné: Anabi lío beesaio, mé i ke aà be wéleu ní aà daeɔ ní aà uadeɔ kíio bàasio. ⁵ Yesu i e dabudabue kè weo, sema gyáe pɔ́ à ɔ́námá à ní gbágbāeɔ bàasio. ⁶ Lá aai aà náaikeo, an yá b̀è aà sae maamaae.

Yesu a ìwa gbēon kueplaɔ zia plapla (Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

ɔ́ à gè wéle ní wéleɔ, ále yádané. ⁷ ɔ́ à a gbēon kueplaɔ sísi à ní zì gbēon plapla, à táagoa gbéɔwa iko kpámá. ⁸ A òné aasu pɔe se aa geòo, kùsũa ge babalabɔ ge ɔ́ɔgbena, sema gopana. ⁹ A m̀è aa kyalekpa, āma aasu ulada m̀en plao. ¹⁰ A òné lo: Gu pɔ́ a pilau, ào ku we e à ge b̀òò wélepi guu. ¹¹ Gu pɔ́ wí gbáakpauázio, mé wí á yāmao, tó ále tá, à kɔ́lemá an toa ní Luao seela ũ. ¹² ɔ́ aa dāzeu. Aa ǹsɛlilekpa kpáwakè gbéɔne, ¹³ aa táagòné dasi, aa ǹsimáma gyáeɔwa dasi, aa ní gbágbā.

Zāa Da'ilena gaa (Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

¹⁴ Kí Elodi yápiɔ mà, asa Yesu tó líguae. Gbēeɔ m̀è Zāa Da'ilena mé b̀è gau. Bee yáí à gbāa'è, ále dabudabuke. ¹⁵ Gbēeɔ lé me Eliae, gbēeɔ lé me ānabie lán ānabi yāaewa. ¹⁶ Ké Elodi mà à m̀è: Zāa pɔ́ ma aà mi z̀ò mé v̀u.

¹⁷⁻¹⁸ A m̀ò lè Elodi doupi mé a dāuna Filipi nɔ Elodia síwà a sè yāa. Ké Zāa ìo òè aà dāuna nɔ siawà mao,* ɔ́ Elodipi tò wà Zāa kù wà m̀okàwà, wà aà dàkpeu Elodia yáí. ¹⁹ Elodia s̀ɔ a Zāa kpēne kũa, a ye à aà de, āma i ze'eo, ²⁰ asa Elodi d̀ò ké Zāaá Lua gbé zálalae, ɔ́ ìo v̀iakeè, ìli tó wà ìadawàò. Tó à gè aà yāmai, láasoo ì gèaàgue. N beeo ìo ye faaiboaaàno.

²¹ Elodia ze'è Elodi ia dikpeɔɔzì. Elodi gbāadeɔ ní sosa gbēzɔɔo ní Galile gbé gbiao káaa pɔnabɛwa. ²² ɔ́ Elodiapi nenɔe gè ɔ́wà. A kè Elodie na ní a nibɔɔ píi, ɔ́ kipi ò népi: Pɔ́ pɔ́ ní yei ǹ a wabikea, má n gba. ²³ ɔ́ à èa òè: N ma iao pɔ́ pɔ́ ní a wabikèa píi, má n gbae, baa ma kpala guoe. ²⁴ ɔ́ népi b̀è gè a da là à m̀è: Bó má a wabikewàí? ɔ́ aà da òè, Zāa Da'ilena mié. ²⁵ Wegɔɔ à èa sù ní wāao, a ò kiae: Zāa Da'ilena mi má ye ǹ ma gba pelentiu la tiatia.

²⁶ ɔ́ kipi pɔ́ yà dúuduu, ɔ́ i f̀ò gí lo lé pɔ́ á gbè nibɔɔ wáa yáí. ²⁷ ɔ́ kipi a d̄aie z̀ì g̀òò, a òè aà ge aà mi se m̀ò. ɔ́ à gè aà mi z̀ò kpéu, ²⁸ a dà pelentiu, à m̀ò

* 6:17-18 Lev 20.21

kpà népiwa, 5 a kpà a dawa. ²⁹ Ké Zāa íwaɔ yápi mà, 5 aa mò wà aà ge sè aa vì.

Blekpaa bilawa séia

(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zāa 6.1-15)

³⁰ Zinapio sù Yesu kíi, 5 aa yá pò aa kèò ní yá pò aa dànécò dè píi. ³¹ Wàlè mós, wàlè tá, 5 Yesu ní a gbéécò aai ze'e baa wà pòblèò dasi yáí. ɔ a òné: A mɔ wà gé gusaena wátɛɛ, wí kámabo yɔɔ. ³² ɔ aa gè gó'ilenau aa dàzeu, aale gé gusaena níɛɛ. ³³ Ké gbéécò ní gea è, aa ní dós, 5 bɔa wéle píi guu wà bàalè d̄baané we kèse. ³⁴ Ké Yesu bò gó guu, à bíla è, 5 aa kèè wēnaū, asa aa de lán sá pò aa dāna víɔɔwae.† ɔ àle yādadané maamaa.

³⁵ Ké íatē b̄usa, 5 aà íwaɔ s̄s̄aazi aa m̄è: Gueá s̄egb̄aε mé íatē i ḡò bíla l̄o. ³⁶ Gb̄éécò gb̄aε aa ta bualoūò ní z̄s̄ewia pò kú k̄aí laɔu, aai pò weεle lú aa ble. ³⁷ ɔ Yesu a z̄ásimá à m̄è: A pò kpámá aa ble. ɔ aa òè: N ye wà ge p̄εε lu ánusu ɔwatē òaa do, wí mós kpámá aa ble yá? ³⁸ ɔ Yesu ní lá à m̄è: P̄εε m̄èn ūma á víi? A ge gwa. Ké aa k̄a, aa m̄è: P̄εε ku m̄èn s̄oò ní kp̄oò m̄èn pla.

³⁹ ɔ a òné: A gb̄éécò z̄l̄ez̄l̄e s̄ēb̄oɔwa booloboolo. ⁴⁰ ɔ aa z̄l̄ez̄l̄e ḡā ní ḡāo, booloε gb̄ēon baso, booloε gb̄ēon blakwi. ⁴¹ ɔ Yesu p̄εε m̄èn s̄oò ní kpò m̄èn plapio s̄è, à wes̄è musu à báaad̄au. ɔ à p̄εpi è'ε kpà a íwaɔwa, aa bíille gb̄épiɔne. ɔ à kpò m̄èn plapio kpaal̄ené nípii. ⁴² Ampii aa pòblè wà k̄a. ⁴³ ɔ wà p̄εε miɔnaɔ ní kpò k̄ni pò ḡòò s̄èle gbí kuepla pai.‡ ⁴⁴ Ḡs̄ε pò aa pòblèò gb̄ēon òaas̄oɔo leε s̄oε (5.000).

Yesu t̄aa'oa ísidaa

(Mat 14.22-36, Zāa 6.16-21)

⁴⁵ ɔ Yesu n̄aε a íwaɔwa ḡòò aa ḡē gó guu aa d̄baaε Besaida ísida baale e àò bíla gb̄aε. ⁴⁶ Ké à lezà gb̄ééc̄wa a làa, 5 à d̄ède s̄is̄iwa, à ḡè wabikei. ⁴⁷ Íatē ḡēa kp̄éu gó'ilena kú ísidaa mé Yesu kú s̄is̄ia ado. ⁴⁸ ɔ a è gofia lé íadamá, ké ían gb̄āa lé gíné yáí. Guf̄ēne 5 à ḡè ní kíi, àle t̄aa'o ía, 5 a k̄è lá á ye ḡēmáwa. ⁴⁹ Ké aa aà è, àle t̄aa'o ía, aale e gyaadeε, 5 aa wiilè. ⁵⁰ Ké aa aà è nípii, gili ḡèngu. ɔ Yesu òné ḡòò: A s̄òdile, máme. Asu to vía á k̄ūo. ⁵¹ Ké à ḡè gó guu, 5 íana làa, 5 yápi ní kú gb̄āa, ⁵² asa an wé i k̄ē p̄εε yá musuo, ké aa n̄òse vío yáí.

⁵³ Ké aa bùa baa aa kà Genezaleti, 5 aa godò we. ⁵⁴ Ké aa b̄òle gó guu, wà Yesu d̄ò ḡòò, ⁵⁵ 5 wà bàalè ḡè bùsupi k̄èle, wà gyāε s̄èle ní mákel̄eo, gu pò wa mà a kuu píi w̄o m̄oè. ⁵⁶ Gua pò à ḡèu píi, z̄s̄ewiaɔ ge m̄εwiaɔ ge bualoūò, w̄o m̄òè ní gyāεε, w̄o ní k̄ále ḡāε, 5 wí wabikewà aà to aa ɔk̄ā baa aà ula léwa. ɔ gb̄é pò ɔk̄āwàò í gb̄ágb̄a píi.

7

Felēkaaya

(Mat 15.1-9)

¹ Falisio ní M̄oizi ikoyādan̄ede pò aa b̄ò Yelusaleūeò mò Yesu kíi. ² Aa è aà íwaε lé pòble ɔpia ní gb̄āb̄'io sai. ³ Asa Falisio ní Yudaɔ píi aa ní dezio felēkaayā k̄ūaε, aali pòble ɔpia ní gb̄āb̄'io saio. ⁴ Aali su ní εleε aa pòblè zu'osaio. Aa felēkaayā p̄aleɔ k̄ūa dasi. Beewa aai gb̄āb̄ imib̄oò ní tao ní oon̄e. ⁵ ɔ Falisio ní M̄oizi ikoyādan̄edepio Yesu là aa m̄è: B̄óyāi n íwaɔ lío

wá deziò felekaayá kúao ni? Aaí poble ɔpia ní gbábò'io saiε. ⁶ Yesu wémá à m̀è: A m̀afilideɔ, Isaiá d̀àa á yá'ò wásawasa, lá a k̀è láuwa à m̀è:

Buipi ì ma kpela ní léoe,

an s̄s̄ kua bo.*

⁷ Aaí ma sísi p̄ε,

gb̄ēnazina ikoyāo ̄s̄ aaí dané.

⁸ A p̄akp̄a Lua ikoyái, ̄s̄ á gb̄ēnazina felekaayá kúa. ⁹ ɔ Yesu òné lo: A p̄aa Lua yáa ké à e àò á felekaayá kúa maan wea? ¹⁰ Moizi m̀è àli misiile á de ní á daoε.† A m̀è lo, gb̄é p̄ó a de ge a da kp̄eb̀ò, wà ade de.‡ ¹¹ Apio s̄s̄ i m̀ε tó gb̄é ò a de ge a daε p̄ó p̄ó á v̄í à d̀oórléá K̀oobaniε, ¹² a zεv̄í à a de ní a dao kp̄elaò bo. (K̀oobani bee m̀è, à Lua gb̄à.) ¹³ Beewa i Lua yá b̄āde á felekaayá p̄ó i dadané yáí. Yá bee taaɔ ̄s̄ i ke dasi.

Yá p̄ó ì to wà gb̄āle

(Mat 15.10-20)

¹⁴ ɔ Yesu èa bíla laai sísi à m̀è: A swákpa à ma yāma, ápii. ¹⁵ P̄oe ku ké à ḡε gb̄é guu à to aà gb̄āleo. P̄ó p̄ó b̀ò gb̄é guu ̄s̄m̄ε ì to aà gb̄āle. ¹⁶ Gb̄é p̄ó ǹde v̄í aà yápi ma.

¹⁷ Ké à bíla tò we, à tà bε, ̄s̄ aà iwao yápi mi gb̄èawà. ¹⁸ A òné: Apio, i ̄nòkũ s̄oaa? Ké p̄oe ku à ḡε gb̄é guu à to ade gb̄āleo, á d̄so lé? ¹⁹ P̄ópi lí ḡε aà s̄s̄ guuo, sema aà gb̄εεu, ̄s̄ ì a b̄íikp̄εke. (Màa Yesu gb̄áb̀ò blε píie.) ²⁰ ɔ à m̀è: Yá p̄ó ì bo gb̄é guu m̀é ì to ade gb̄āle. ²¹ Za gb̄ēnazina s̄s̄ guu ̄s̄ laasoo v̄ái ì bo: Káaluakaa, kp̄áí'oa, gb̄ēdea, ²² gb̄ās̄ikεa, bli, ǹde v̄ai, m̀afili, wisaiyá, wεb̀oɔa p̄oi, gb̄és̄s̄s̄aa, makamaka ní m̄isaiyá. ²³ Yāv̄aipio ì bo gb̄ēnazina s̄s̄ guue píi, ̄s̄ ì to aà gb̄āle.

Buip̄ale n̄ε wabikεa

(Mat 15.21-28)

²⁴ Yesu b̀ò we à ḡε Tii b̀usu, ̄s̄ à p̄ila uaeu. A ye wà a d̄so, āma ìli e ùleo. ²⁵ N̄ε p̄ó a n̄εɔena t̄aa v̄í Yesu bao mà ḡs̄o, ̄s̄ à m̀ò ẁule aà gb̄ází. ²⁶ N̄εpiá buip̄aleε, wà aà ì Silifinisi b̀usuε. A wabikè Yesuwa aà t̄aa goε a néwa. ²⁷ ɔ Yesu òè: To wà blε kp̄á néwa ḡía, asa a maa wà néo blε se wà zu gb̄ēnoε. ²⁸ ɔ n̄εpi a z̄ās̄iwà à m̀è: Dii, baa gb̄é p̄ó ẁuleañiz̄io ì néo blε kasonaɔ p̄εleε. ²⁹ Yesu òè: N yāwea maa yáí, tá, n né t̄aa gòwà. ³⁰ Ké à kà bε, à a né è ẁulea p̄ewa, t̄api gòwà síana.

Swádo gb̄ágb̄aa

³¹ ɔ Yesu f̄ile Tii b̀usu à ḡε Sid̄o, ̄s̄ à b̀òle ní W̄élem̄enkwi b̀usuo e à ḡε kà Galile ísidai. ³² ɔ wà m̀è ní swádo p̄ó yá'ò z̄í'uaànɔ, wà wabikèwà aà ɔnawà. ³³ Yesu b̀aaànɔ bíla guu nípla, à ɔtona p̄εp̄ε aà swáú. Ké à lé'í kè a ɔwa, ̄s̄ à kà aà lénawa. ³⁴ A wesè musu à wè f̄εεε, ̄s̄ a òè: Efata. (Bee m̀è w̄ε.) ³⁵ Weḡs̄o ḡōepi swá w̄ē, aà léná gòle, ̄s̄ à yá'ò wásawasa. ³⁶ Yesu ò gb̄ēɔne aasu o gb̄ē mao, āma aa ḡε lé a kp̄awakεné maamaa de lá à ḡínéla. ³⁷ Yápi d̄imá maamaa à kè z̄ai, ̄s̄ aa m̀è: Aà yápii kea lo maaε. I to baa swádoɔ yāma, m̀é ì to lénanaaleadeɔ yá'ò.

* 7:6 Isa 29.13 † 7:10 B̄oa 20.12 ‡ 7:10 B̄oa 21.17

8

Blekpaa bilawa plaade (Mat 15.32-39)

¹ I gēgēo bíla èa kâaaaazi b. Aa pobleae ví bo, 5 Yesu a íwao sisi a òné:
² Gbēpio kēmee wēnaū, asa a goo àaōn la ké aa kumano, aa pœ ví aa ble bo.
³ Tó ma ní gbáe aa ta be ní noanao, an yēee a láa zé guue, asa an gbēo bōkii zàe.
⁴ Ǿ aà íwao aà là aa mè: Máki wa ble eu sēgbāu la à gbēpio kái? ⁵ Ǿ Yesu ní lá à mè: Pēe mèn ūma á víi? Aa mè: Mèn soplae.
⁶ Ǿ a ò bílae aa zōle tōle. Ǿ à pēe mèn soplapi sè à sáaukpà, a è'e kpà a íwaowa aa kpaale bílae, 5 aa kpaalèné.
⁷ Aa kpò nēnao ví yoo b. Ké à báaadāu, a òné aa ea bee kpaalèné b.
⁸ Ǿ aa blè aa kà, 5 wà a miōna pò gōō sēle sò sopla.
⁹ Gbēpio kà òaasōso lee siis (4.000) taawa. Ké Yesu ní gbáe, ¹⁰ 5 à gē gó'ílēna guu ní a íwao, aa gè Damanuta būsuu.

Falisi seelagbeaa (Mat 16.1-12)

¹¹ Ǿ Falisiò mò lé lekpaakeaano, aale líkpalēwà, aale wēele aa seelakèné ní Lua gbāao.
¹² Ǿ à wè fēee à mè: Bóyái gbāgbēo lé seela wēelai? Siana mále oé, má seelae ke gbāgbēono.
¹³ Ǿ à ní tó we, à èa gē gó'ílēna guu à tà baale.

¹⁴ A sà aà íwaogu aa pēe kūsua sé. Pēe mēndo mé gōné gó guu.
¹⁵ Ǿ Yesu ledamá à mè: Aò kú ní laaio. A laaika Falisiò ní Elodiò pēese'esei.
¹⁶ Ǿ aale okōe aa mè: Ké wá pēe vío yáí a òi maa.
¹⁷ Yesu dōmá, 5 à ní lá à mè: Bóyái ále o ké á pēe vío yáíei? E tia á wé i kē á dōoa? A nōse víoa?
¹⁸ A wé ví, ili gu'eo? A swá ví, ili yāmaoa? Yāe lí dōáguoa?*
¹⁹ Ké ma pēe mèn soo è'e má kpà gbēon òaasōso lee soowa (5.000), a a miōna sēle gbí ūma ní? Aa wèwà aa mè: Gbí kueplae.†
²⁰ Yesu èa ní lá à mè: Ké ma pēe mèn sopla è'e má kpà gbēon òaasōso lee siisowa (4.000), a a miōna sēle so ūma ní? Aa wèwà aa mè: Sò soplae.‡
²¹ Ǿ a òné: E tia á wé i kēoa?

Besaida vĩa gbágbaa

²² Ké aa kà Besaida, 5 wà mòè ní vĩa, wà wabikèwà aà okāwà.
²³ Ǿ à vīapi kù a owa, à bōaano wénkpe. A lé'i kè aà wéwa à onàwà, 5 à aà là à mè: Nle gu'ea?
²⁴ Ǿ gōepi wesè musu à mè: Mále gbé e, aa de lán líb mé lé taa'o'owa.
²⁵ Ǿ Yesu èa onà aà wéwa b. Ké gōepi webii, 5 aà wé wè, àle pōpii e sa wásawasa.
²⁶ Ǿ Yesu aà gbàe be à mè: Nsu bole wéle guuo.

Piēe Yesu Mesiike oa (Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

²⁷ Ké Yesu lé gé ní a íwao Sezale Filipi būsū zōewiao guu, 5 à a íwao là zé guu à mè: Dé wàle o má de a ūi?
²⁸ Aa wèwà aa mè: Gbēo ì me Zāa Da'ílēnae, gbēo ì me Elia. Wī ea me bō ānabi yāaen n ū. §
²⁹ Ǿ à ní lá à mè: Apio sō, dé i me má de a ūi? Piēe wèwà à mè: Mesiin n ū.
³⁰ Ǿ Yesu ní lepāpa aasu o gbēe mao.

³¹ Ǿ à nà yādaanéwa à mè: Sema Gbēnazin Né taasike maamaa, gbēzōō ní sa'onkiaò ní Mōizi ikoyādanedeo giaazi, wi aà de, a goo àaōde zī i vu.
³² A yápi òné wásawasae, 5 Piēe gèaano gusae, àle giè.
³³ Ké Yesu líli à a íwao

* 8:18 Zel 5.21, Eze 12.2 † 8:19 Maa 6.43 ‡ 8:20 Maa 8.8 § 8:28 Maa 6.14-15

gwà, ̄ à gĩ Piεε à mè: Gomεε we Setāu! Lua làasoo lé d̄aanεo, sema gbēnazĩna p̄o.

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

³⁴ Bee gbεa Yesu bíla laai sísi ní a íwaɔ, a òné: Tó gbé ye ke ma íwa ũ, aà gi azía wēnii, i a lipāakōa sé, i temazi. ³⁵ Gbé p̄o ye à a wēni k̄ua, a kua a wēnipiwaε. Gbé p̄o gĩ a wēnii ma yáí ní ma baona yáo l̄o, ade mé aɔ ku. ³⁶ Tó gbé ḡò d̄unia búu ví mé à k̄ua ziawa, b̄o ài bee víi? ³⁷ B̄o gbé a fiaboò à zia'ei? ³⁸ Tó gbé zεamanɔ ge ní ma yáo widè gbāgbē duunde luanaaikensaiɔ guu, Gbēnazĩn Né a zεaànɔ wide s̄εε, ḡo p̄o a m̄o a Mae gawi guu ní a malaikaɔ.

9

¹ ̄ a òné: Sìana mále oé, gbé p̄o kú laeɔ ga kía p̄o Lua kpà m̄o a ní gbāao esaiɔ.

² Ḡo soolo gbεa Yesu Piεε ní Zaakio ní Zāao s̄ε à d̄edεr̄nɔ gbēsísí l̄esíwa r̄t̄εε. ̄ à lí ní wáa, ³ aà p̄okasaɔ lé teke p̄untaitai. Gbēε ku d̄unia guu ké a f̄o p̄o pí à puakū m̄aao. ⁴ Bee kpe Elia ní M̄oiz̄io b̄o m̄ómá, aale yá'o ní Yesuo. ⁵ ̄ Piεε ò Yesuc: Dii, wá kua la maaε. Wà lákpe d̄o m̄èn àaɔ, n p̄o do, M̄oiz̄i p̄o do, Elia p̄o do. ⁶ A d̄ó lá ále oo, asa vía ní kú maamaaε. ⁷ Luabεpuana p̄ila kúr̄la, ̄ aa l̄oε mà a guu à mè: Gbēε beeá ma Né m̄èndona yenzideε, à aà yāma.* ⁸ Kándo ḡò ké aa gugwāgwa, aai gbēε e l̄o, sema Yesu ado.

⁹ Ké aale p̄ila gbēsísípiwa, ̄ Yesu òné aasu yá p̄o aa èpi o gbēε mao e Gbēnazĩn Né ge b̄o d̄ gau. ¹⁰ Aa yápi k̄ua, ní beeo aale k̄o lala aa mè: B̄o gau yá bee d̄ea ni? ¹¹ ̄ aa aà là aa mè: B̄oyái M̄oiz̄i ikoyādanεd̄εo ì o Elia mé a d̄baa m̄oiz̄i?† ¹² A wēmá à mè: Elia a d̄baa m̄o, i yápii keke zéze, āma ké a k̄ēa láu wà mè wa saka Gbēnazĩn Négu, i taasike maamaa s̄o be?‡ ¹³ Mále oé, Elia m̄o k̄o, ̄ wà ní p̄oēā dàè lá wà aà yá'ò taalauwa.

Yesu nεḡōε táade gbágbāa

(Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

¹⁴ Ké aa sù ní gbé k̄in̄iɔwa, aa è bíla liaar̄zi mé M̄oiz̄i ikoyādanεd̄εo lé lekpaakēr̄n̄o. ¹⁵ Ké bíla Yesu è, aà yá b̄o ní saε, ̄ aa bàalè ḡε f̄okp̄awà ḡò m̄pii. ¹⁶ ̄ a a íwaɔ là à mè: B̄o lekpaā ále kēr̄n̄o? ¹⁷ ̄ gbé p̄o kú zā guue w̄wà à mè: Dii, ma m̄one ní ma néoε, táa mé aà léna naale. ¹⁸ Tó à d̄ed̄ewà, ì aa nε z̄l̄εε, ̄ ìo lé'ifula b̄ole, ìo swaalb̄ok̄ōwa, ì gbāgbā t̄elele. Ma m̄o d̄ n̄ íwaone aa táapi go, ̄ aa f̄ua. ¹⁹ ̄ Yesu òné: Gbāgbē luanaaikensaiɔ, m̄á kúán̄o e b̄oε ni? M̄á m̄enakēán̄o e b̄oε ni? A m̄omεε ní népio la.

²⁰ Ké wà m̄òè, ké táapi Yesu è ḡò, ̄ à népi z̄l̄az̄ia à aà p̄àle z̄l̄εε kp̄èbaū. ̄ àle gbeembo, àle lé'ifula b̄ole. ²¹ Yesu népi mae là à mè: A aà lè màa za b̄oε ni? A w̄wà à mè: Za aà néf̄en̄en z̄l̄ε. ²² Ìo aà zu té ní ío guu m̄òom̄oε, ìo ye aà d̄εε. Tó n̄ȳo f̄o ì p̄oε ke, wá wēnagwa, ní d̄owále. ²³ Yesu òè: N mè tó má f̄oε lò? Yápii z̄εví gbé p̄o lé ma náaikεε. ²⁴ ̄ népi mae ò ḡò: Má n náai ví. N n náai p̄o lé k̄ésāa k̄áfīmεε. ²⁵ Ké Yesu è bíla lé naemá, à ḡi táapie à mè: Táa swádo, mále one, go népiwa. Nsu εa suwà l̄o. ²⁶ ̄ táapi wiilè à aà z̄l̄a p̄āsp̄āsi, ̄ à ḡowà. Népi ḡò lán ḡεwa, ̄ gbé daside mè à ḡàε. ²⁷ ̄ Yesu aà k̄u a ɔwa à aà f̄ele, ̄ à ḡò zεa.

* 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12, Sou 22.1-18

28 Ké Yesu gè ua, zìloe kúrínɔ ɔo, ɔ aà ìwao aà là aa mè: Bóyáí wa fua táapi goi? 29 ɔ a wemá à mè: Wabikεa ado mé ì f̄ t́áa bee taa go.

30 Ké aa b̀ we, ɔ aa p̀ Galilea. Yesu ye ẁo a kúkíi d̄o, 31 asa àlε yádada a ìwaoηεε. A òné: Wa Gbēnazín Né kpámá, wi aà de, i vu a g̀o àaàdezi.

32 Aai aà yápi mid̄o, mé aa yápi laawà v̄lakè.

Tεa Yesuzi lán néɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 ɔ aa k̀ Kapenaũ. G̀o p̀ a ku bε, à a ìwao là à mè: B̀ lekpa aálε kε zé guui? 34 Aa n̄i kp̀uu, asa zé guu aale lekpaake denla yá musuε. 35 ɔ à z̀lε à gb̄εɔn kuεplap̄iɔ k̀aa à mè: T̀o gb̄é ye kε mide ũ, ào k̀s̄aa gb̄épiizi, i kε an baade pii d̄onlede ũ. 36 A né se zè ní aε, ɔ à aà se kp̀a a k̀ε a òné: 37 Gb̄é p̀o néε beeo do dilε ma ìwake yáí, ade ma dileε. Gb̄é p̀o ma dile s̄i i ma dile madoo, à gb̄é p̀o ma z̄i dilε s̄oε.

38 ɔ Z̄aa òè: Dii, wa gb̄ε è, àlε táago ní n t̀o, ɔ wá ye giè, asa wá gb̄é no. 39 ɔ Yesu mè: Asu gièo, asa gb̄ε a f̄ dabudabuke ní ma t̀o, a εa ma t̀b̄εsi g̀o. 40 Gb̄é p̀o ìbelesewan̄o, wá bàakpεεε. 41 S̄iana mále oé, gb̄é p̀o á gbá imia á dea Kilisi p̀o ũ yáí, ade a kua a aseawao.

42 T̀o gb̄é t̀o né p̀o lé ma náaikéε do f̀u, a maa ȳaa ní adeo wà w̄isilɔgbε gb̄ène d̄o aà n̄oεε, wi aà zu ísiu. 43-44 T̀o n̄o mé ì to òn fu, z̄o. Ḡεa àiz̄ana guu k̀o ũ maa de n taa té gasai guu ní o m̀en plaola. 45-46 T̀o n̄o gbá mé ì to òn fu, z̄o. Ḡεa àiz̄ana guu εε ũ maa de wà n zu té guu ní gbá m̀en plaola. 47 T̀o n̄o wé mé ì to òn fu, b̄o. Ḡεa kpala p̀o b̀ Lua k̄i guu wεdode ũ maa de wà n zu té guu ní wé m̀en plaola. 48 Wek̄i an k̀o b̄ii lí láao, mé a té lí gao. S

49 Wa tεm̄o baadeε an kεkεa ní wisio ũ. * 50 Wisia p̀o naε. N beeo t̀o wisio í na tà, kpelewa wa kε à nakũ loi? A to wisio ào kú á guu, ío na ní k̄o.

10

Nyaa
(Mat 19.1-12)

1 ɔ Yesu b̀ we à gè Yude b̀suu e Yuud̄ε baale. Bíla εa k̀aaaazi we, ɔ à yádáné lá ìo kεwa. 2 Falisio m̀o líkpaleiwá, ɔ aa aà là aa mè: Ḡoε zεv̄i à a na yáa? 3 A wemá à mè: M̄oizi dileé kpelewa ni? 4 Aa mè: M̄oizi ḡoε gbá zé aàli gínzila k̄é, aàli a na yaðe. * 5 ɔ Yesu òné: A swágb̄aa yáí M̄oizi bee diléi. 6 Za dún̄ia daaleg̀o Lua ḡoε k̀é ní n̄oεoε. † 7 Aȳameto ḡoε ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, 8 ɔ aal̄ ḡo lán s̄awakula ní gbalaowa. ‡ Beewa aa ku dodo ɔo, aa g̀o medoũε. 9 A yáí gb̄é p̀o Lua ní nákw̄ao, gb̄ε su ní k̄εaao. 10 Ké Yesu tà bε, à ìwao aà là yápi mii. 11 ɔ a òné: Gb̄é p̀o a na yà à a p̄ale s̄ε gb̄asik̄ε a n̄o s̄éia yá musun we. 12 N̄oε p̀o ḡi a z̄ázi à z̄á p̄ale k̀é s̄o, à gb̄asik̄en we.

Yesu báaadaa néɔgu
(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

13 W̄alε m̀o Yesuε ní néo aà onamá, ɔ aà ìwao ḡiné. 14 Ké Yesu è màa, aà p̀o p̀a a òné: A to néo m̀o ma k̄i, ásu ḡinéo, asa kpala p̀o b̀ Lua k̄iá gb̄é bee taa p̀oε. 15 S̄iana mále oé, gb̄é p̀o i kpala p̀o b̀ Lua k̄i sí lán néwao a ḡεuo. 16 ɔ a néo se kp̀akpa a k̀ε, à onanamá à báaad̄ángu.

Ɔde

(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

¹⁷ Ké Yesu dàzeu àle gé, Ɔ gōee bàalè mò kùle aà ae, à aà là à mè: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizāna ei? ¹⁸ Ɔ Yesu òè: Akεa ní òmεε má maai? Gbēe maa, sé Lua ado. ¹⁹ N ikoyāo dō: Nsuli gbēdeεo, nsuli wúle ní gbēpále nɔoo, nsuli kpáí'oo, nsuli yādo n gbēdeewao, nsuli gbēbleo, nīli n de ní n dao kpela. ²⁰ Ɔ à mè: Metulu, za ma néfēnengɔɔ má yá beε kua píie. ²¹ Ɔ Yesu aà gwà ní yenzi wéo a òè: Yá gōne mendo. Ge n pò pò ní vīo yía píi, ní a Ɔa kpá taasideɔwa, ní mɔ temazi, níyɔo àizeε ví luabe. ²² Ɔ gōepi oosisi yápi yáí, à tà ní pɔsiao, ké aà àizeεo dasi yáí. ²³ Ɔ Yesu wεpà a íwaola a òné: Aizeede gēa kpala pò bò Lua kíiu zí'ù. ²⁴ Yápi bò aà íwao sae, Ɔ Yesu èa òné: Gbēó, gēa kpala pò bò Lua kíi guu zí'ù fá! ²⁵ Yiongo gēa abaawεu àa de ɔde gēa kpala pò bò Lua kíiula. ²⁶ Ɔ yápi aà íwao kù gbāa, aale okōε aa mè: Tó màaε, déme a bɔi? ²⁷ Yesu ní gwá soee à mè: Gbēnazina a f̄o, ama Lua a f̄o wá bɔ, asa Lua apii gbāa víe.

²⁸ Ɔ Piεε òè: Wápiε s̄o bε? Wa póp̄ii tò wa bɔ tenzie. ²⁹ Yesu mè: Siana mále oé, gbé pò a bε tò we ge a v̄iɔ ge a dāunaɔ ge a da ge a mae ge a néo ge a bua ma yáí ní ma baona yáo, ³⁰ ade a εa beo ní v̄iɔ ní dāunaɔ ní dao ní néo ní buaɔ e leε basɔo dúniaε bee guu ní íadamao b, i àizāna e dúnia pò a mɔ guu. ³¹ Dasi pò dɔaaaɔ gō zá mé dasi pò té záo gō dɔaaa.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

³² Aa èa dàzeu, aale gé Yelusaleū. Yesu dɔaaa a íwaoεe, Ɔ yápi bò ní sae, mé vía gbé pò té aà kpeo kù. Ɔ Yesu líle ní a íwa gbēon kuεplao, à èa yá pò a su a le òné b ³³ à mè: A ma! Wále gé Yelusaleūe. Wa Gbēnazin Né kpá sa'onkiaɔ ní Mɔzi ikoyādanedeɔwa, aai yádaaála, aai aà kpa luayádonsaioɔwa aa aà de. ³⁴ Aa aà ke pòɔpɔo, aa lé'ikakawà, aa aà gbē ní flaalao, aai aà de, a gɔo àaōde z̄í i vu.

Zaaki ní Zāao wabikea

(Mat 20.20-28)

³⁵ Ɔ Zebedee néo Zaaki ní Zāao s̄o Yesuzi aa òè: Metulu, wá ye n yá pò wále a wabikεma kewēε. ³⁶ Ɔ à ní lá à mè: Bó á ye mà keéi? ³⁷ Aa wèwà aa mè: Wá gba zé wà zōlennɔ ní kpala guu, gbēdo n ɔplaii, gbēdo zεei. ³⁸ Yesu òné: A yá pò ále a wabikea dōo. Taasi keεona pò má a imi, á f̄o mia? Ga pò má siu, á f̄o siua? ³⁹ Aa wèwà aa mè: Wá f̄. Ɔ Yesu òné: I pò má mi, á mi, mé ga pò má siu, á siu, ⁴⁰ āma zōlea ma ɔplaii ge zεeiá ma yá no. Gbé pò Lua kēkenéɔ p̄ε.

⁴¹ Ké íwa gbēon kwi kíniɔ yápi mà, an pɔ pà Zaaki ní Zāaozi. ⁴² Ɔ Yesu ní kāaa a òné: A dō ké gbé pò wále ní gwa búsu gbēzɔɔo ūo í gbāable ní gbéwae. Màa gbāadeɔ í kiblemá b. ⁴³ Ama a deánɔ màao. A guu gbé pò ye gō gbēzɔo ū, aà ke á dɔnlede ū. ⁴⁴ Maaε b gbé pò ye gō á dɔaana ū, aà ke apii zōblena ū.* ⁴⁵ Asa Gbēnazin Né i mɔ wà dɔnlekeεe yáio, à mò dɔnlekei gbēonεe, i gi a wēnii ké à e gbéɔ bo dasi yáí.

Vía baakεna gbágbāa

(Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lé bɔ we ní a íwao ní bílao, vĩa baakena Time né Baatime zɔlɛa zé lé. 47 Ké a mà Yesu Nazaleti mé lé gē, 5 à nà lé gbáa zuawa à mè: Davidi Bui Yesu, ma wēnagwa! 48 ɔ dasile giè, aale me aà nílɛ. ɔ aà lezua gbáa kǎfi à mè: Davidi Bui, ma wēnagwa. 49 Yesu zè à mè: A aà sísi. ɔ wà vɛapi sísi wa òè: Sɔdile fele. Ale n sísi. 50 ɔ vɛapi a zwāa wòlo à vɛ pèlɛ à mò Yesu kǎi. 51 ɔ Yesu aà là à mè: Bó ní ye mà kenɛi? Vɛapi wèwà à mè: Dii, má ye mào gu'ee. 52 ɔ Yesu òè: Gé, ma náai pɔ ní kè mé n gbāgbā. Wegɔ à gu'è, 5 à bɔ teaazi.

11

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Zaa 12.12-19)

1 Ké aa kǎikù ní Yelusaleūo, aa kà Befaze ní Betani pɔ kú Kùkpe sɛsɛpɔleuo. ɔ Yesu a íwao gbɛɔn pla zì 2 a ònɛ: A gé wéle pɔ kále wá ae kee guu. Tó a gē gɔɔ, á zaa'ín bɔlo e dɔa we, gbɛe i dikpe yāao. A polo suò. 3 Tó wà á lá, bó ále ke wei, í me Dii mé ye a mɔaoi, a ea suò tia. 4 ɔ aa gè wà zaa'ína è dɔa kpɛɛle gāae. Ké aale polo, 5 5 gbé pɔ zea weɔ ní lá aa mè: Bó ále ke ní zaa'ínapiò, 5 ále poloi? 6 Aa wè má lá Yesu ònéwa, 5 wà ní tó we. 7 Aa sù ní zaa'ínapiò Yesue. Aa ní ulaɔ kpále zaa'ínapiwa, 5 Yesu dǎkpe.* 8 Gbɛo lé ní ulaɔ kpále zé guu,† gbɛo lé láo zɔ sɛu, aale kpále lo. 9 Gbé pɔ dɔaaaò ní gbé pɔ té záo lé wiile wàle me: Gbāa ke!

Báaadɛn gbé pɔ lé mɔ ní Dii tóo ũ.‡

10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala pɔ lé vugu.

Wà gbāakpaaazi à zɔ luawa.

11 Ké Yesu kà Yelusaleū, à gè Lua ua, 5 à wɛpà pɔpiila. Ké íatɛ i gɔ bíla bo yáí 5 à bɔ gè Betani ní a íwa gbɛɔn kuɛplaɔ.

Yesu kaadɛnli kaa ní aà kua Lua uao

(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zaa 2.13-22)

12 Ké gu dɔ, aa bɔ Betani, 5 nɔana lé Yesu de. 13 A kaadɛnli è káaa, a lá pàe. A gè gwai tó a né mà. Ké à kà we, i pɔe eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka yāao. 14 ɔ a ò lípiɛ: Gbɛe a n né ble bau lo. Aà íwao yápi mà.

15 Ké aa kà Yelusaleū, Yesu gè Lua ua, 5 à laayianaɔ ní laalunaɔ yà ní bóle, à ɔlɛkpaɛnaɔ táabũnuɔ ní felenyianaɔ kǎlaɔ fuangba. 16 I wei gbɛe a aso sè à bɔ ní Lua uao. 17 ɔ à yādà gbɛɔne à mè: A kɛa Lua taalua à mè: Ma kpé aɔ de ma sísikpe ũ bui píie. § Apiɔ sɔ á kè gbɛblenaɔ tóo ũ.* 18 Sa'onkiaɔ ní Moizi ikoyādanɛdeɔ yápi mà, 5 aale zɛwɛɛle wà aà de. Aale víakeè, asa aà yādaanɛ í di bílawa píie. 19 Ké oosi kè, 5 Yesu ní a íwao bɔle wéleuo.

20 Ké gu dɔ aa be zéu, 5 aa kaadɛnli è, à giigàga e a zínau. 21 Ké a yá dɔ Piɛgu, 5 a ò Yesue: Dii, kaadɛnli pɔ ní kà gwae, à giigàga. 22 Yesu ònɛ: Aɔ Lua náai ví. 23 Siana mále oé, tó gbé ò sísiɛ beee aà fele azía zu ísiau, tó i seake a nɔse guuo, tó a a náai ví ké yá pɔ a òpi a ke, a kè. 24 Bee yáí mále oé, tó ále lousisi, yá pɔ a a wabikè píi, à dile á è kò, í e. 25 Tó a fele ále lousisi, tó á íikúa ní gbɛeo, à sùuukɛaàno, á Mae pɔ kú musu i sùuukɛáno ní á tàaeɔ sɔ. 26 Tó i sùuuke ní gbéɔ, á Mae pɔ kú musu a sùuukɛáno ní á tàaeɔ sɔo.

* 11:7 Zk1 9.9 † 11:8 2Kia 9.13 ‡ 11:9 Sou 118.25-26 § 11:17 Isa 56.7 * 11:17 Zel 7.11

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

²⁷ Ǿ aa kà Yelusaleũ. Lá Yesu lé bebe Lua ua, sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanedeɔ ní gbẽzɔɔ s̄aàzi ²⁸ aa aà là aa m̀è: Iko kpele níle yápiɔ keɔi? Déme n gba yápi kea zéi? ²⁹ Yesu wè má à m̀è: Má yá m̀endoe gbɛawá. A wea, mí iko pó mále yápiɔ keɔ oé sa. ³⁰ A omɛɛ. Zaa gbéɛ da'ilekeá† b̀ò Lua kíi yà, ge gbɛnazina kíie? ³¹ Ǿ aa lekpaáí aa m̀è: Tó wa m̀è Lua kíie, a me bóyáí wi Zaa yá sio nie. ³² Tó wa m̀è gbɛnazina kíie s̄o, too. Aa bíla vía ví, asa gbépii Zaa á nabike síe. ³³ Ǿ aa wè Yesuwa: Wá d̄o. Ǿ Yesu òné: Mapi s̄o má iko pó mále yápiɔ keɔ oéo.

12

Vɛɛbu zikenaɔ
(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

¹ Ǿ Yesu fɛle yálɛɛúné à m̀è: Gbɛɛ mé vɛɛbu ví, à kaa liai, à eyò vɛɛfɛkii ũ à gbada, * ̄ à búpi ná zikenaɔne ní ɔzì, ̄ à fɛle ní táo. ² Ké vɛɛkozɔzɔgɔɔ kà, ̄ à à íwae zì zikenaɔpiɔwa, aà a vɛɛpi aseá sí máe. ³ Ǿ zikenaɔpiɔ aà kú wa gbè wa gbàe ɔgii. ⁴ Ǿ à èa íwa pále zímá. Ǿ aa gbé bee mi f̄s̄ aa widawá. ⁵ A èa a pále zì lɔ, ̄ aa gbé bee dè. Maa à gbɛpáleɔ zì dasi, aa ní gbɛeɔ gbè, aa ní gbɛeɔ dè. ⁶ Budepi né m̀endona mé ḡs̄è sa, ̄ à aà zì gbɛzā à m̀è: Aa ma né yáda. ⁷ Ǿ zikenaɔpiɔ òk̄s̄e aa m̀è: Túbiblenan kee. A to wà aà de, bú i ḡwɛe. ⁸ Ǿ aa aà kú wa dè, wà aà ge sè wa zù kaa kpe. ⁹ Tòo, kpelewa budepi a ke sai? A ge zikenaɔpiɔ d̄ede, i búpi kpa gbɛpáleɔwae. ¹⁰ I Lua yáe bee kyokeo lé? Wà m̀è:

Gbe pó ébonaɔ pākpaì
mé ḡs̄ gbɛɔ mide ũ.

¹¹ Dii mé bee kè,

̄ à kèwɛe yábɔnsae ũ.†

¹² Ǿ aa zewèlele wà aà kú, asa aa d̄ò ní yáí à yápi lèɛũi. N beeo aa víakè bílae, ̄ aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbẽzɔɔ fua
(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

¹³ Ǿ wà Falisie ní Elodi kpala zenkpedeeɔ zì Yesuwa òn̄okeiè à yā'oa guu. ¹⁴ Ké aa kà, ̄ aa òè: Metulu, wá d̄s̄ ké gbé náaiden n ũ. Nili yási ní gbéo ublembeke yáio, asa nili gbɛe wegwao. Lua zé ni ɔl̄né wásawasa. A zeví wà wè'̄sa kpá Sezaawaa, ge a zeví? Wà kpa yà, ge wásu kpao? ¹⁵ Yesu ní m̄ɔafili d̄s̄, ̄ à òné: Bóyáí ále filifilimbakpam̄eɛi? A ̄api do d̄om̄eɛ mà gwa. ¹⁶ Ké aa d̄s̄è, ̄ à ní lá à m̀è: Dé mi ní aà t̄on lai? Aa wèwà aa m̀è: Sezaa p̄e. ¹⁷ Ǿ Yesu òné: A Sezaa dee pó kpawá, í Lua pó kpawá. Aà yá b̀ò ní sae.

¹⁸ Ǿ Saduse pó aáí geɔ vua eboeɔ mò Yesu lè aa aà là aa m̀è: ¹⁹ Metulu, Mɔizi òwɛe a lá guu à m̀è, tó gbé v̄i gá à a n̄o tò nésai, aà d̄auna gyaapi da'uake à a v̄i ḡɛe keɔ.† ²⁰ Maae, v̄i ní d̄auna ku gb̄eɔn soplá. Woo n̄osè, ̄ à aà tò we nésai. ²¹ Se aà da'uakè, ̄ à gá à n̄opi tò we lɔ nésai. Ǿ Bío kè màa lɔ ²² e à gè kà an sopladewa. Ampii aa aà tò nésai. Ampii gbɛa ̄ n̄opi gá. ²³ Geɔ vugɔɔzì an déme aɔ n̄opi víi? Asa an gb̄eɔn soplá nípii aa aà d̄s̄ n̄o ũe.

24 Yesu wemá à mè: A Lua yá ní a gbáao d̄sai yáí a s̄asáio lò? 25 Tó ḡeɔ vù, aa n̄s̄eɔ, aa z̄ákeɔ, aaɔ ku lán malaikaɔ kua luabewae. 26 Ké ḡeɔ b̄ɔ gau s̄s̄ be, i M̄oizi lá kyoke gua p̄ɔ à k̄aɛɛ yá'òuo lé? Lua òè à mè ámeaa Ablahaŭ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua. § 27 Lua á ḡeɔ Lua no, gb̄é b̄éɛɔ p̄ɔe. A s̄as̄á à k̄è z̄ài.

28 M̄oizi ikoyádan̄dee ku we, à lekpaapi mà. Ké a è Yesu yámaa wemá, § à s̄s̄aazi à aà là à mè: Ikoyá kpele mé d̄er̄lai? 29 Yesu wewà à mè: A miden ke: A ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mé Dii m̄endona ũ. 30 Aɔ ye Dii á Luazi ní n̄sem̄endoo teasisai á gb̄aa pua léu, á s̄s̄ iɔ kuwà.* 31 A plaaden ke: Aɔ ye á gb̄édeezi lá ázia w̄eniwa.† Ikoyáe d̄e beeɔlao. 32 ɔ yádan̄dep̄i òè: Yámaae, Metulu. N s̄iana'ò, n mè Lua m̄endoe, a plaade kuo, sema aapi.‡ 33 Yea Luazi ní n̄sem̄endoo ní n̄ ñ̄no p̄ii n gb̄aa pua léu ní yea n gb̄édeezi lá nz̄ia w̄eniwao d̄e sa p̄ɔ w̄i a p̄ɔ káteu à tékú ní sa'oa bui píiola. § 34 Ké Yesu è à yáwewa ní laaio, a òè: Ḡeá kpala p̄ɔ b̄ò Lua kíu z̄ann̄o. Bee kp̄e gb̄e e i we yáe làwà bo.

35 Yesu èa lé yádan̄é Lua ua, § à gb̄éɔ là à mè: B̄oyáí M̄oizi ikoyádan̄deɔ Ì o Mesiiá Davidi buiei? 36 Ké Lua Nis̄ina d̄ede Davidiwa à mè: Dii ò ma Dii e aà z̄s̄le a ɔplai e àɔ aà ib̄eɛɔ k̄alèè a gbá z̄ie.*

37 Lá Davidi aà s̄isi Dii màa, kpelewa aɔ d̄e aà bui ũ bi? ɔ bíla lé aà yáma ní p̄nao.

38 Aà yádaané guu à mè: A laaika M̄oizi ikoyádan̄deɔzi. Aaɔ ye bebea ní uladao daa w̄àɔ f̄okpakpamá ḡaae. 39 Aaɔ w̄eɛɛ z̄s̄le lousisikpe z̄s̄lek̄i maaɔ guu ní bleble z̄s̄lek̄i maaɔ. 40 Aaɔ lou gb̄aa s̄isi gb̄éɔ wé yáí, § aaɔ gyaao kpé siomá. An ñadama p̄ási aɔ d̄er̄la.

Gyaa taaside gbadaa (Luk 21.1-4)

41 ɔ Yesu z̄s̄le Lua ua ɔsikpagolo ae, àɛ gb̄éɔ gwa, lá aale ña dau. ɔde saɔ lé ɔ z̄s̄ɔ dau. 42 ɔ gyaa taaside mò t̄anga d̄au m̄en pla, i ka dalao. 43 ɔ Yesu a íwaɔ k̄aaa a òné: S̄iana mále oé, gyaa taasidep̄i ña dà kpagolo guu d̄e gb̄épiila. 44 Asa ɔ dia ñ aa dà wà k̄au m̄pii. N̄ɔep̄i s̄s̄, aà taasideke guu p̄ɔ p̄ɔ a ví à p̄bled̄ ñ a d̄au we pii.

13

Yelusaleŭ dúuz̄sa ní d̄únialaaḡɔ seela (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Ké Yesu lé b̄ɔ Lua ua, aà íwae òè: Metulu, gwa lá wà kpé maaɔ d̄ò ní gb̄è kefenaeɔ taaɔ. 2 ɔ Yesu òè: N kpé z̄s̄ɔpi è píia? Gb̄e a ḡs̄ dik̄sa weo, wa a dúuz̄s̄ píie.

3 Yesu z̄s̄leá Kùkpe s̄is̄ip̄ɔleu, aà ae d̄ɔa Lua uawa. Píeɛ ní Zaakio ní Z̄aaɔ ní Andeleo mé kuaàn̄ɔ ní t̄éɛ, § aa aà là aa mè: 4 Ow̄éɛ, bee a ke b̄ɔe ni? B̄óme aɔ d̄e apii keɔɔ seela úí? 5 ɔ Yesu òné: A laaika, ásu to wà á s̄ásáɔ. 6 Gb̄éɔ m̄ó ní ma t̄óo dasi, aa me Mesiiin ní ũ, aai gb̄éɔ s̄ásá dasi. 7 Tó a z̄ikak̄ɔfi mà ge a bao, ásu bílik̄eɔ. Sema bee ke, áma d̄únia láaan we ḡiao. 8 Bui ní buio aa fele ní k̄s̄o, màae l̄o búsu ní búsuɔ. T̄ɔle a lualua gueɔ mé n̄ana aɔ ku. Yápi aɔ d̄e lán n̄w̄aw̄á daalewae.

§ 12:26 B̄ɔa 3.6 * 12:30 Iko 6.4-5 † 12:31 Lev 19.18 ‡ 12:32 Iko 4.35 § 12:33 Oze 6.6 * 12:36 Sou 110.1

⁹ Aɔ kú n̄ laaio. Wa á kúkū wà yákpalekeáɔ, wi á gbē lousisikpɛɔ guu. Aɔ zea búsu gbāadeɔ n̄ kíaɔ aɛ ma yáí, íɔ dené ma seeladeɔ ũ. ¹⁰ Sema wà baonakpa bui píie gĩa. ¹¹ Tó wà gèáɔ yákpaleu, ásu dɔaa bílike yá pɔ ásu owao. A yá pɔ Lua a sóso káé á léu gɔɔbeezi o, asa i ke áme á ya'oo, Lua Nisinae. ¹² V̄i n̄ dáunaɔ kɔ kpámá dea yáí. Maa maeɔ n̄ néɔ kpámá. Néɔ bɔ n̄ deɔ n̄ n̄ daɔ kpɛ wà n̄ de. ¹³ Gbēpii a zaágu ma yáí. Gbē pɔ menaf̄ e a léwa, ade mé a bɔ.

¹⁴ Tó a t̄e gudena* è gu pɔ de àɔ kuuo, (kyokena yápi da), gbē pɔ kú Yudeɔ bàale mipe s̄is̄owa. ¹⁵ Gbē pɔ kú a kpé musu su pila gē kpéu a pɔe séio. ¹⁶ Gbē pɔ kpé bua su ea be a ula séio. ¹⁷ Waiyoo neadeɔ n̄ n̄sindeɔ gɔɔ beezi. ¹⁸ A wabike ké yápi su á le buzio, ¹⁹ asa wét̄ea pɔ aɔ ku gɔɔpi aɔ z̄ɔe. † Za gɔɔ pɔ Lua dúnia kè e gbā a taa i keo, mé a ke bau lo. ²⁰ Tó Dii i gɔɔpi laoo, d̄s gbēe a bɔo. A gɔɔpi lào a gbē pɔ à n̄ séɔ yáíe.

Gbēnazin Né mɔa

(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

²¹ Gɔɔ bee tó wà su óé Mesii gwa ke, ge Mesii ku le, ásu sio. ²² Asa Mesii egenao n̄ anabi egenao mɔ dabudabuɔ n̄ yābɔnsaɔ ke, ké baa gbē pɔ Lua n̄ séɔ aa n̄ sásāɔ, tó a zé kú. ²³ Aɔ kú n̄ laaio, ma yápii lezawá za káaue.

²⁴ Gɔɔ bee wét̄epi gbɛa íat̄e a siakū, mɔvua a ikɛo, ²⁵ saanaɔ wolo luawa, pɔ pɔ kú luawapi zā n̄ pék̄iwa. ‡ ²⁶ Wi Gbēnazin Né mɔa e luabɛpuanau n̄ gbāa z̄ɔo n̄ gawio, § ²⁷ i a malaikaɔ z̄i aa gbē pɔ Lua n̄ séɔ káa za dúnia gola síiɔ guu, za dúnia léla n̄ a léleo.

²⁸ A yá pɔ kaadɔenli lé daé ma. Tó a gɔnaɔ busekù mé a lá lé pae, ñ i d̄s guant̄ena káikù. ²⁹ Maae lo, tó á è yápi lé ke, àɔ d̄s ké aà mɔa káikùe, a ku kpɛe. ³⁰ Siana mále oé gɔɔbeedeɔ gēle yápi pii kesai. ³¹ Luabe n̄ t̄ɔleɔ a gēle, āma ma yá gēlea vío. ³² Gbēe a gɔɔ ge a zaa d̄so, baa malaika pɔ aa ku luabeɔ ge Lua Né, sema Mae Lua.

³³ Aɔ kú n̄ laaio à it̄eke, asa á d̄s z̄i pɔ gɔɔpi a kao. ³⁴ A de lán gbē pɔ lé gé w̄éluwae. A a be tó a z̄ikenaɔne baade n̄ a z̄io, ñ a ò a gud̄anae aà it̄eke. ³⁵ Apiɔ s̄s̄ á uabele sugɔɔ d̄so, oosin nò, weedon nò, ko s̄ɔban nò, guf̄enen nò. Ayāmeto à it̄eke, ³⁶ ké asu su kándo, i á le ále i'oo yáí. ³⁷ Yá pɔ mále oé, mále o gbēpiiɛɛ, à it̄eke.

14

Tulalekaa Yesu miwa

(Mat 26.1-16, Zaa 12.1-8)

¹ Gēamusu* dikpɛ n̄ Káaso dikpɛo ḡs gɔɔ pla, ñ sa'onkiaɔ n̄ M̄ozi ikoyādanedeɔ lé zeweele wà gbēɔ zāmake wà e Yesu kú wà de. ² Asa aa mè: Wásu wà aà kú dikpɛgɔɔz̄io, ké wasu fele n̄ z̄aoo yáí.

³ Gɔɔ pɔ Yesu kú Simɔɔ Kusude be Betani, àle pɔble, ñ n̄ɔe s̄s̄aazi a tulale bui maa ɔde loona k̄ua. ɔ à loonapi waa è à tulalepi kà Yesu miwa. ⁴ Gbēeɔ ku we, yápi ñmá, ñ aa mè: Bóyāi à tulalepi pāk̄ei m̄aai? ⁵ Tulale pɔ a ña de ánusu ɔwat̄e ñaa do n̄ bas̄ooa, d̄s yāa wa ȳia wà a ña kp̄a taasideɔwa. ɔ aa z̄oad̄wà. ⁶ ɔ Yesu mè: A aà to we. Bóyāi ále íadaiwàí? A yāmaak̄em̄eɛɛ.

* 13:14 Dan 9.27, 11.31, 12.11 † 13:19 Dan 12.1 ‡ 13:25 Isa 13.10, 34.4, Yoe 3.4 § 13:26

Dan 7.13 * 14:1 B̄a 12.1-11

7 Taaside ɔ kúánɔ ɔ ɔ ɔ piie. † ɔ ɔ pɔ á yei, á fɔ na kené, á ma máɔ kúánɔ ɔ ɔ ɔ piio.
8 A kè a gbáa léue, à d̀baa tulale kà ma mewa ma ge kpelaa yáie. 9 Siana mále oé, gu pɔ wàle ma baokpau d̀unia guu pii, waɔ yá pɔ nɔepi kè o aà yá d̀baŋgu yáí.

10 Bee gbɛa Yudasi Isalibtɔ pɔ de gbɛɔn kuɛplao gbɛdo ũ gè sa'onkiaɔ ḱí Yesu kpaamá yáí. 11 Ké aa aà yámà, an pɔ kèna, ɔ aa legbèè wa ɔa kpawà. ɔ àle zeweele à Yesu kpámá.

Gɛamusu blɛblea

(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

12 Kàaso dikpɛɔɔ séia źí, ɔ ɔ pɔ wí Gɛamusu sá kòlokpa, Yesu íwaɔ òè: Má ní ye wà ge Gɛamusu ble sɔukeunei? 13 Yesu a íwaɔ gbɛɔn pla źí a òné: A gé wéledau. A kpaaŋ ní gbɛeo í sea lo guu. A teaàzi 14 e ua pɔ a gɛu, í o uabelee, Metulu m̀è má á pilai, gua pɔ á Gɛamusu ble bleu ní a íwaɔ? 15 A kpɛdiakɔa kpea zɔɔ musu pɔ wa kèke ɔbè, í sɔukewèe we. 16 Ké íwapiɔ dàzeu, ɔ aa kà wélepi guu, aa è lá a ònéwa. ɔ aa Gɛamusu ble sɔukè we.

17 Ké oosi kè, Yesu kà we ní a íwa gbɛɔn kuɛplao. 18 Ké aa z̀lè lé pòble, ɔ Yesu m̀è: Siana mále oé, á gbé pɔ wàle pòble sãnuɔ do a ma kpámá. † 19 An pɔ yà, ɔ aale aà la dodo: Asa mámeo yó? 20 ɔ a òné: A gbɛɔn kuɛplao doe, wàle ɔkáaa ta doŋ. 21 Gbɛnazín Né a ta lá wà a yá'ò taalauwa, § áma waiyoo gbé pɔ a Gbɛnazín Né kpámápi. A maa wà ade í yáao.

22 Ké aale pòble, Yesu kàa sè à báaadàu, ɔ a è'e kpámá à m̀è: A sí, beea ma mee. 23 ɔ à imibɔ sè à Lua sáaukpà a kpámá, ɔ aa m̀í m̀pii. 24 ɔ a òné: Beeá ma aue, Lua bàa kua ní gbé dasiɔ au* pɔ a bɔae. 25 Siana mále oé, má vèebe'i mi bo e kpala pɔ b̀b̀ Lua ḱí b̀b̀ gupuaui, ɔ má a dafu mi. 26 Ké aa lesí aa làa, ɔ aa b̀lè gè Kùkpe s̀s̀pòleu.

27 ɔ Yesu òné: Apii á ma to we, asa a kèa láu Lua m̀è: Má sádána lé, sãɔ í fáaa. † 28 N beo ma vua gbɛa má d̀baae Galile. 29 ɔ Píeɛ òè: Baa tó wa n to we pii, má n to weo. 30 ɔ Yesu òè: Siana mále one, gwáasinaa e ko àò gé lé gɛn pla zui, rýɔ lelekpamazi gɛn aaɔ. 31 ɔ Píeɛ legbè à m̀è máũmaũe: Baa tó má su mále gannɔ, má lelektanzi bauo. ɔ aa ò màa s̀s̀ m̀pii.

Yesu wabikɛa Gɛsemani

(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

32 Ké aa kà gu pɔ wí me Gɛsemani, ɔ Yesu ò a íwaɔne: A z̀lè la e màɔ wabikɛ. 33 ɔ à Píeɛ ní Zaakio ní Záao sè gèrínɔ. Iwáa kà aà pɔa, tòlobi z̀uaagu, 34 ɔ a òné: Pɔsia ma kú gbáa e ma ka gaa. A ze la à itèke. 35 Ké à gè ae yɔɔ, ɔ à wùle a gbɛeu à wabikè, tó a zé kú, ɔ ɔ pi gèala. 36 A m̀è: Baa, ma Mae, ní yá pii zé ví. To taasi keɛonapi d̀mazi, áma ma pɔeá no, sema n pɔ. 37 Ké à èa s̀u à gbɛɔn aaɔpiɔ ḱí, a è aale i'o. ɔ a ò Píeɛ: Simɔɔ, níle i'o yá? Ni fɔ n itèkè baa yɔɔoa? 38 A itèke àò wabikɛ, ké ásu fu yáawao yáí. Nisína yei, áma me buse. 39 A èa gè wabikɛi, ɔ à yá doŋpi ò lo. 40 Ké à èa s̀u, a è aale i'o, asa an wé gbiakùe. ɔ aai d̀s̀ lá wa oèo. 41 Aà ea sua gɛn aaɔde a òné: Ale i'o ále kámabo e tiaa? Bee m̀ò. ɔ ɔ kà sa. A gwa, wàle Gbɛnazín Né kpá duunkenaɔwa. 42 A fele wà gé. Gbè pɔ lé ma kpámá lé m̀ó kee.

† 14:7 Iko 15.11 † 14:18 Sou 41.10 § 14:21 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12 * 14:24 Bɔa 24.8
† 14:27 Zkl 13.7

*Yesu kūa
(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)*

43 Ké Yesu lé yápi o gɔ̀ɔ, ɔ̀ aà iwapiɔ gbēdo Yudasi kà ní bíla pɔ̀ bɔ̀ sa'onkiaɔ ní Mɔ̀izi ikoyádanedeɔ ní gbēzɔ̀ɔ kúí. Aa fēndaɔ kūa ní goɔ. 44 Bɔ̀nkpedepi sɔ̀ à d̀aa seela òné à mè gbé pɔ̀ a su lepèwà, aàpin we. Aa aà kú gbāa aa taò. 45 Ké à kà we, ɔ̀ à t́aa'ò Yesuwa gɔ̀ɔ, a òè: Metulu! ɔ̀ à lepèwà. 46 ɔ̀ wà ɔ̀pèlewà wà aà kú giúgiú. 47 Zā guu gbēe a fēnda wò à sa'onkia zikenae lèò à aà swá gò. 48 ɔ̀ Yesu òné: Kpáí weliwen ma ũ, ɔ̀ a mɔ̀ ma kúí ní fēndaɔ ní goɔa? 49 Má kúána Lua ua lá gu lé dɔ̀, miɔ̀ yādaé, i ma kūo. Ama bee kè ké yá pɔ̀ kēa Luayátaalau e ke yáíe.† 50 ɔ̀ aà iwaɔ̀ bàalè pii aa aà tò we.

51 Ewaasoe teaàzi, aà zwāa kuaaála pɔ̀eyesai. Ké wà aà kù, 52 ɔ̀ à a zwāa tòné we, à bàalè puizi.

*Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zaa 18.12-27)*

53 ɔ̀ wà gè ní Yesuo sa'onkia be. Sa'onkiaɔ ní gbēzɔ̀ɔ ní Mɔ̀izi ikoyádanedeɔ káaaa we nípii. 54 Piɛɛ té ní kpɛ káaa e à gè gè sa'onkia be'ua. A zòlè we, àlè tékpakpa ní d̀oaiɔ̀ sánu. 55 Sa'onkiaɔ ní Yuda yákpalekenao pii lé yá wɛɛɛ wà dɔ̀ Yesuwa wà e wà aà de, ɔ̀ aai eo. 56 Wà yádbɔ̀wà dasi, āma an yāe i kòseo. 57 ɔ̀ gbēe fèlè yádbɔ̀wà lɔ̀ aa mè: 58 Wá mà dee mè á Lua kpé pɔ̀ gbēnazina d̀ò wí, i a pále pɔ̀ gbēnazina i d̀o dɔ̀ goɔ̀ áaɛ. 59 Baa ní beeo an lé i ke douo. 60 ɔ̀ sa'onkia fèlè zè zā guu à Yesu là à mè: Nyɔ̀ yāe zásioa? Yá pɔ̀ wàlè dɔ̀dɔ̀mapio dea ni? 61 Yesu níle kpé, i yāe wewào, ɔ̀ sa'onkiapi èa aà là à mè: Mmɛ ní Lua báaade Né Mesii ũa? 62 ɔ̀ Yesu mè: Mámé má aà ũ. A Gbēnazin Né e zòlèa Gbāapiide ɔ̀plaaí, § mé á aà mɔ̀a e luabepuanau.* 63 ɔ̀ sa'onkiapi a ulaɔ̀ ga kè à mè: E'e, wá bàa kú ní seeladeɔ̀ be? 64 A mà lá à d̀e ní Luao weó? Kpelewa a zeòí? ɔ̀ aa yá diè nípii aa mè wà aà de.† 65 ɔ̀ wà fèlè lé 'ikakawà.‡ ɔ̀ wà pòkùè aà wéwa, wàlè aà lèlè ní ɔ̀kúo, wàlè oè: Anabikeke, ní gbé pɔ̀ n lè o. ɔ̀ d̀oaiɔ̀ aà kù aa aà sánkeke.

66 Piɛɛ ku zíle ua, ɔ̀ sa'onkia be nɔ̀e zikenao do m̀ò we. 67 Ké à Piɛɛ è, àlè tékpakpa, ɔ̀ à aà gwà soee, a òè: Mpi sɔ̀, iɔ̀ sánu ní Yesu Nazaletipioe. 68 ɔ̀ à lelekpà à mè: Má d̀so, mi ma lá níle oo. ɔ̀ à fèlè gè g̃su guu. 69 Nɔ̀epi èa aà è we, ɔ̀ a ò gbé pɔ̀ zea weɔ̀ne à mè: G̃sepiá an gbēdoe. 70 ɔ̀ Piɛɛ lelekpà lɔ̀. Ké à kè sàa yɔ̀ɔ̀, gbé pɔ̀ zea weɔ̀ ò Piɛɛ: Sianaɛ an gbēdon n ũ, asa Galile gbén n ũ. 71 Piɛɛ vaikpaaí ní aziao, ɔ̀ à mè: Má s̃í ní Luao, má gbé pɔ̀ ále aà yá'opi d̀so. 72 Wegɔ̀ɔ̀ ɔ̀ ko lé gēn plaade zù, ɔ̀ yá pɔ̀ Yesu ò d̀ò Piɛɛgu, ké à mè e ko àò gé lé gēn plaade zui, a lelekpaaizi gēn áaɔ̀. ɔ̀ à nà ɔ̀lɔ̀wa.

15

*Pilati yákpalekea ní Yesuo
(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)*

1 Ké gu d̀ò gɔ̀ɔ sa'onkiaɔ ní gbēzɔ̀ɔ ní Mɔ̀izi ikoyádanedeɔ ní gbāadeɔ̀ pii lekpaáí, ɔ̀ aa Yesu yè aa gè aà kpà Pilatiwa. 2 ɔ̀ Pilati aà là à mè: Yudaɔ̀ kían n ũa? Yesu wèwà à mè: N òn we. 3 Sa'onkiaɔ lé yádbɔ̀wà, 4 ɔ̀ Pilati èa aà là à mè: Nyɔ̀ yāe ooa? Yá pɔ̀ wàlè dɔ̀dɔ̀ma ma fá! 5 Ké Yesu i yāe zásímáò, ɔ̀ aà yá b̀ò Pilati saɛ.

† 14:49 Isa 53.8 § 14:62 Sou 110.1 * 14:62 Dan 7.13 † 14:64 Lev 24.16 † 14:65 Isa 50.6

6 Gēamusu dikpɛgɔɔzi Pilati i dakpɛunaɔ do pɔ wa yei kénée. 7 Bùsudena pɔ aa bɔ gbāadeɔ kpɛ aa gbēdèɔ ku kpéu. An gbēdo tón Balaba. 8 Ǿ bíla sɔ Pilatizi aa wabikèwà aà ke lá i kenéwa. 9 Ǿ Pilati ní lá à m̀è: A ye mà Yudaɔ kía kée yà? 10 Asa a dɔ sáasá kée sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesue yáí ɔ aa aà kpáíwa. 11 Ǿ sa'onkiaɔ tekpà bílagu, ɔ aa dè aà Balaba kénée. 12 Ǿ Pilati ní lá à m̀è: Kpelewa á ye mà ke ní gbé pɔ wí me Yudaɔ kíaoui? 13 Ǿ aa èa wiilè: N aà páliwa! 14 Ǿ Pilati ní lá à m̀è: Bóyáii? Vái kpele a kèi? Ǿ an wiilea kàfi aa m̀è: N aà páliwa! 15 Pilati ye yá pɔ a kángu ke, ɔ à Balaba kénée. A Yesu kpá sosaɔwa aa aà gbē ní flaalao, aai aà páliwa.

16 Ǿ sosapiɔ gèaàno bùsu gbāadeɔpi be'ua, aa ní gáli kàaa píi. 17 Aa gomusu tēa dàè, ɔ aa fùà tã ní leo aa kpàè. 18 Ǿ aale fɔkpakpawà aa m̀è: Yudaɔ kía fɔ! 19 Aale aà gbē a miwa ní feeo, aale lé'ikakawà, aale kùlekule aà aɛ, aale lémwà. 20 Ké aa aà kè pɔɔɔ aa làa, ɔ aa gomusu tēapi b̀aàla, aa aázia pɔkasa dàè. Ǿ aa b̀aàno, aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

21 Ké aale gé, gɔɛe b̀ò sè oi, àle dɔrízi, ɔ aa teasidàè aa Yesu lipáakɔa diè. Gɔɛpi tón Simɔ, Sileni bùsu gbéé, Alesánda ní Lufuo de'iae. 22 Ǿ aa gè ní Yesuo gu pɔ wí me Gɔgɔta. (Bee m̀è mitɔnagu.) 23 Ǿ aa v̄ɛe pɔ wà lí'ɔ kàu d̀è, àma i mio. 24 Ké aa aà páliwa, ɔ aa aà pɔkasaɔ kpaalè kàle, aa t́lepà a sea yá musu.* 25 Aa aà páliwa íatē muuwáamigɔɔe. 26 Yá pɔ wa d̀ɔwa ɔ wa kè wa ná aà mia wà m̀è:

Yudaɔ Kía.

27 Wà kpáiweliwɛɔ páliwa we lɔ gbɛɔn pla, ado aà ɔplaii, ado zɛɛi. 28 Ǿ yá pɔ kēa láue bee pà wà m̀è: Wà aà gwà doú ní t́aekenaɔ.†

29 Gbé pɔ lé gē weɔ lé ní mide,‡ aale aà s̀s̀s̀ aa m̀è: Èhè! Tò! N m̀è ríyɔ Lua kpé wí, ní ea dɔ gɔɔ aas nolo?§ 30 N nzia suaba! Pila líwa m̀è! 31 Màa lɔ sa'onkiaɔ ní Moizi ikoyádanɛdeɔ lé aà ke pɔɔɔ aa m̀è: A gbépáleɔ suabà, àma a f̄ à azia suabao. 32 Tó wá è Isailiɔ kía pɔ wí me Mesiipi pila líwa, wà aà náaike sa. Ǿ gbé pɔ wà ní páliwa s̀nuɔ lé aà s̀s̀s̀ lɔ.

33 Sea za íatē minanguo e aua gè pílaɔ gu siakù bùsupiu píie. 34 Íatē'auapilaa ɔ Yesu wiilè gbáugbáu à m̀è: Eloi, Eloi, lema sabatani! Bee b̀ɔɔle m̀è: Ma Lua, ma Lua, àkea n ma to wei?¶ 35 Ké gbé pɔ zea weɔ yápi mà, ɔ aa m̀è: Ma we, àle Elia sisie. 36 Ǿ gbēe bàalè gè sao z̀ z̀ v̄ɛe kùmawa,† a pè feea a d̀ Yesue à m̀è: A ze gia wà gwa, tó Elia a m̀ɔ aà pila. 37 Yesu wii gbāa lè, ɔ à gà. 38 Ǿ Lua kpé zwāa‡ pɔ daa luakukii aɛ pàa pla za musu e z̄íle. 39 Ké sosaɔ gbēz̄ɔ pɔ ze Yesu aɛ we aà gaa è màa à m̀è: Gɔɛpiá Lua Néɛ síana. 40 Nɔɛɔ ku we lɔ, aale gugwa káaa. An guu Maliama Madeleni kuu ní Maliama pɔ de Yosefu ní Zaaki Nénao da ũo ní Salomeo. 41 Gɔɔ pɔ Yesu kú Galile, aame aaiɔ teaaži wàɔ blekèè. Nɔɛ páleɔ m̀baàno Yelusaleŭ aa ku we lɔ dasi.

Yesu vía

(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42)

* 15:24 Sou 22.19 † 15:28 Isa 53.12 ‡ 15:29 Sou 22.8, 109.25 § 15:29 Maa 14.58 * 15:34 Sou 22.1 † 15:36 Sou 69.22 ‡ 15:38 Bɔa 26.31-33

⁴² Asɔ̄adazɪ oosi lé ke. Lá kámabogɔ̄ ye daalei, ⁴³ Yosefu Alimate m̀. Gb́é tɔdeɛ Yuda gbãadeɔ guu, mé àle kpala pɔ̄ a bɔ̄ Lua k̄i dá. A s̄d̄ile à gè Pilati k̄i, à Yesu ge wabikèwà. ⁴⁴ Ké Pilati mà Yesu gà k̀, à b̀ aà sac. ɔ̄ à sosaɔ gbɛ̄z̄ɔ̄ sisi, à aà là tó Yesu gà k̀. ⁴⁵ Ké Pilati gbɛ̄z̄ɔ̄pi yámà, ̄ à Yosefu gbà zé aà gɛpi sé. ⁴⁶ Yosefu gè bàabaa lù, ̄ à gè à aà bùa à bàabaapi f̄wà. A aà dà gbè'ε pɔ̄ wa s̀ mia ũ guu, ̄ à gbè gbè̄ne gbeembo tà epile. ⁴⁷ Maliama Madeleni ní Maliama Yosefu dao lé gwa, aa è gua pɔ̄ wà Yesu gɛpi dàu.

16

Yesu bɔ̄a gau

(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10)

¹ Kámabogɔ̄zɪ láaa íatē gēa kpéu Maliama Madeleni ní Maliama Zaaki dao ní Salomeɛo nísi ḡnana lù, ké wà ge ma Yesu m̄ewa. ² As̄anenzɪ kɔ̄kɔ̄ íatē bilɛa ̄ aa b̀ gè miapi k̄i. ³ Aale k̄ɔ̄ la zéu aale me: Déme a gbepi gbeembo à gow̄ε mia'ε léi? ⁴ Asa gbepi gbè̄ne. Ké aa wesè, ̄ aa è wà gbepi gbeembò k̀. ⁵ Ké aa gè mia'epi guu, ̄ aa èwaasoe è z̄leá ɔ̄plaa oi, a ulatao pua daa. ɔ̄ iwāa kà ní p̄a. ⁶ A òné: Asu to iwāa ká á p̄ao. Yesu Nazaleti pɔ̄ wa p̄aliwa ále welelo l̀? A vù. A gu pɔ̄ wà aà d̄ileu èa? A ku lao. ⁷ A tá, í o aà iw̄aɔne ní Pieɛo, a d̄aané Galile. Aa aà e we lá a ònéwa.* ⁸ Iwāa kà ní p̄a, aale kpakpanaga, ̄ aa b̀le miapiu ní bao. Aai yāe o gb̄εεo, ké v̄ia ní kú yáí.

Yesu azia ɔ̄ba a iw̄aɔne

(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23)

⁹ Ké Yesu b̀ gau as̄anenzɪ guf̄ne, à azia ɔ̄b Maliama Madeleni pɔ̄ à táa m̀en sopla gòèe káau. ¹⁰ ɔ̄ n̄epi ge ò aà gb́é pɔ̄ an pɔ̄ yaa, aale ɔ̄bɔ̄ne. ¹¹ Ké aa mà Yesu vù, n̄epi aà è ní wéo, ̄ aai sio.

¹² Bee gb̄ea gɔ̄ pɔ̄ an gb̄ɛɔn plao be zé guu, aale gé w̄éleu, à azia ɔ̄b̄né lán gb̄p̄alewa. ¹³ Ké aa èa s̀ ní w̄élep̄io, aa ò gb́é kin̄iɔ̄ne. N beeo aai ní yá sio. ¹⁴ Gb̄ez̄á ̄ à azia ɔ̄b̄ a gb̄ɛɔn kuɛdoɔne gɔ̄ pɔ̄ aale p̄oble. ɔ̄ à z̄oad̄má, ké an swá gb̄aa mé aai a náaik̄eo yáí. Asa aai gb́é pɔ̄ aa aà è à vùo yá sio. ¹⁵ ɔ̄ a òné: A gé d̄únia guu píi, í ma baokpa gb̄épiie. ¹⁶ Gb́é pɔ̄ sí mé à da'ilekè a b̀. Gb́é pɔ̄ i sio s̄, yá a z̄lewà. ¹⁷ Gb́é pɔ̄ aa yápi s̄i yákeɔn ke: Aali táago ní ma t̄o, aali yāebui'ò. ¹⁸ Tó aa ml̄é kù ní ɔ̄o ge tó aa kona í m̄i, a p̄e kenéo. Aali ɔ̄na gyāeɔwa, aai aafia'e.

Yesu taa luabe

(Zin 1.9-11)

¹⁹ Ké Dii Yesu yā'óné a làa, ̄ Lua aà sè tàò musu, à z̄le Luapi ɔ̄plaaí. ²⁰ ɔ̄ aà íwapi b̀ gè waasokpà gup̄iiu. Dii z̄ik̄èr̄n̄o, ̄ an dabudabukeaɔ yá pɔ̄ aa ò s̄ianp̄iliwáné.

* 16:7 Maa 14.28

LUKU

Yá pò kú lée bee guu

Luku Yesu baona lápi kè lá Maaku kèwae.

Zāa da'ilena yá'oa guu, a ye gbéɔ sɔu à maà wàɔ Yesu dá (3.1-20)

Yesu da'ilekea ní aà yɔao (3.21-4.13).

Yesu zíkɛa Galile búsuu, gu pò à waasokèu ɔ à gyāeɔ gbàgbā (4.14-9.50).

Yesu wéleɣea bɔa za Galile e taa Yelusaleu (9.51-19.28). Luku yá pò Maaku i kèɔ kè dasi. A keeɔn ke: Sámali gbēmaa yá, ɔde sɔu yá, né pò sāsá yá, ɔde ní Lazaao yá.

Yá pò Yesu kè Yelusaleu (19.29-21.38).

Yesu taasikɛa ní aà gaao (22-23).

Lápi midekíi (24) Yesu bò gau ɔ à bò mò a iwaeɔwa Emausi zéu e àɔ ge tái luabɛ.

Luku Yesu ní Zāa Da'ilenaɔ ia yá bɔɔlekè gɛae (1-2). Wekíi a ò lá malaika bò mò Yesu da Maliamawa ní Zāa Da'ilena da Elizabetio, ní lá sādānaɔ ní saanyādōnaɔ mò kùle Yesueɔ, lá Maliamá ní Zakalio Dii sáaukpà mé Simeɔ Lua Musude tɔbò. Yá beeɔ guu Luku yá gbiao ò kò a Yesu seeladekɛkea guu: Yesu luake ní aà dea Isaili zalala uo ní lá aà mɔa dúnia guu de yāzɔ u gbépiiɛo. Luku òlɔwɛe b lá Lua ye nòsedoudeɔzi ní gbé pò wà pākpānzio ní nɔeɔ ní taasideɔ ní nibɔ. Lua Nisina yá kú we b ní pona pò Yesu baona í inéio ní Lua táasileao ní wabikɛawàò.

Luku í Isailio felekaayá bɔɔlekewɛe wásawasae. Baona lée bee kyokɛa guu baade a fɔ gbépii Suabana yá dɔu.

¹ Gbéɔ ɔkpá yá pò kè wá guu dau siua lá guu zézewa dasi, ² lá gbé pò aa de yápi seeladeɔ ní a baokpanaɔ u za káauɔ òwɛɛwa. ³ Tiasa mapi sɔ, lá ma wetè yápiɔi dodo za a daaleawa, má è a maa mà kēne zéze, ma gbé beede Teofili, ⁴ ké n e n yá pò wa dànɛ sásá dɔ.

Malaika dɔaaa Zāa Da'ilena ia yá'oa

⁵ Yude búsuu kí Elodi gɔɔ sa'onae ku, aà tón Zakali. A ku Abia sa'onao gáli guue. Aà na tón Elizabeti. Aalona buie b. ⁶ An pla nípii aa maa Luaɛ. Aalɔ ku táaesai, aa Dii ikoyá ní yá pò a díleɔ kúa. ⁷ Aa né vío, asa Elizabetiá fie, mé an pla nípii aa zikù.

⁸ Gɔɔ pò sa'oa kà an gáliwa, Zakali mé lé Lua gbagba. ⁹ Lá sa'onapiɔ í kɛwa, aa likpá, ɔ lí Zakali sè aà gé tulaletikai téa Dii kpéu. ¹⁰ Tulaletikpasagɔɔ bíla káaa kpeele pii, aale wabikɛ. ¹¹ ɔ Dii malaikae bò mòwà, à zè tulaletikateakli ɔplaa. ¹² Ké Zakali aà è, à bílikè, vía aà kù. ¹³ ɔ malaikapi òè: Nsu to vía n kúo Zakali. Lua n wabikɛa sí, n na Elizabeti a ne'i gɔɛ ú, ní tókpaè Zāa. ¹⁴ N pɔ a ke na, níyɔ yáab, gbéɔ pɔnake aà ia yá musu dasi, ¹⁵ asa aɔ de Diie gbézɔ uɛ. A wɛ ge í gbāae mio,* Lua Nisina aɔ dedɛawà za aà da gbɛue. ¹⁶ A to Isailio ze ní Dii ní Luao dasi, ¹⁷ a dɔaa Diie ní Lua Nisina gbāa pò Elia ví yāao. A to maɛɔ ledouke ní ní néo,† a to swáyámansaideɔ gbēmaaɔ ònɔ sé. A gbéɔ kɛke aɔ ku sɔu guu Diie.

* 1:15 Nao 6.3 † 1:17 Mal 3.23-24

18 Ǿ Zakali ò malaikapie: Kpelewa má yápi síana dǿi? Asa maezinan ma ũ, mé ma na zikù ɓ. 19 Ǿ malaikapi wèwà à mè: Mámé má Gablieli, † miɔ zea Lua ae. Ǿme ma zǐ yápi oine, mà baonapi kpane. 20 Ma, n léna a naale, nýɔ fǿ yá'oo e yápi ge kèð, ké ni ma yá pó a ke a gɔɔwa sio yáí. 21 Gɔɔ bee sǿ wàle Zakali dá. Aà gēgēa Lua kpéu b̀̀ ní sae. 22 Ké à b̀̀, i fǿ yá'òr̀̀nɔ, ɔ wa d̀̀ ké à wépungu'è Lua kpéue. Lá aà léna náale, ɔ àle yá'oné ní ɔ. 23 Ké Zakali sa'ogɔɔ lé kà, ɔ à tà a be. 24 Bee gb̄ea aà na Elizabeti nɔsi, ɔ à azía ùle e mɔ sɔo à mè: 25 Dii kè, à ma wēnagwà, à wib̀̀m̄e.

Malaika d̄aaa Yesu ia yá'oa

26 A mɔ soolode guu Lua malaika Gablieli zǐ Galile wéle pó wǐ me Nazaleti guu. 27 A gè nenɔe léso pó aà tón Maliama kǐi. A gǿkpama vǐ Davidi bui ũ, aà tón Yosefu. 28 Ké malaikapi gè aà kǐi, a òè: Fɔɔ báaade! Dii kunnɔe. 29 Maliama bílikè yápiwa, à láasookè à mè: Fɔ bee mi dea ni? 30 Ǿ malaikapi òè:

Maliama, n̄su to vǐa n k̄uɔ,
asa Lua báaadàngue.

31 Ma! Nyɔ nɔsi, ní n̄é'í ḡɔe ũ,
ní tókpaè Yesu.

32 Aɔ de gb̄ez̄ɔ ũ, wǎli oè Musude Né.

Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,

33 ɓ de Yakɔbu buiɔ kía ũ gɔɔpii,

aà kpala aɔ láaa vǐo. §

34 Ǿ Maliama ò malaikapie: Lá mi ḡɔe d̄ɔ yáao, bee a ke kpelewa ni?

35 Malaika wèwà à mè:

Lua Nisina a dine,

Musude gb̄aa i mɔma.

A yáí né pó n̄yɔ ipi kua aɔ adoa,
wǎli oè Lua Né.

36 N dae Elizabeti n̄eḡɔe n̄ɔsia s̄ɔ a zikù guu. Nɔe pó wa ðile f̄i ũpi kú ní nò mɔ sooloo tia. 37 Asa Lua lí fu yáewao. * 38 Ǿ Maliama mè: Dii z̀̀blenan ma ũ. Aà kem̄e lá ní òwa. Ǿ malaikapi aà tò we.

Maliama gea Elizabeti gwai

39 Gɔɔ bee Maliama f̄ele gè wéle pó kú Yude búsu gusís̄ideu ḡɔɔ. 40 A gè Zakali be, ɔ à f̀̀kpà Elizabetiwa. 41 Ké Elizabeti Maliama f̄opi mà, aà né v̄iv̄i aà gb̄ee guu, ɔ Lua Nisina d̀̀de Elizabetiwa, 42 Elizabeti wii gb̄aa lè à mè: Báaad̄en n ũ de nɔe píila. Báaad̄en né pó kú ní gb̄eeu ũ ɓ. 43 B̄ón ma ũ ké ma Dii da m̀̀ ma gwaii? 44 Gɔɔ pó ma swálè n f̄owa lé, né pó kú ma gb̄eeu v̄iv̄i ní p̄n̄aoe. 45 Báaad̄en n ũ, asa ní sí yá pó Dii òne a ke. 46 Ǿ Maliama mè: Báaad̄en n ũ, asa

Mále Dii tɔbɔ ma s̄ɔ guu,

47 ma n̄ɔe lé yáalɔ Lua ma Suabanawa, †

48 asa à ma yáda,

mapi aà z̀̀blena pó mi ka p̄e ũo.

Za tia e gɔɔpii wǎli om̄e báaad̄e,

49 asa Lua Gb̄aad̄epi yáz̄ɔk̄em̄e.

Aà tó kua adoa.

50 I wēnadō gbé pó aai víakεεεε e ní buiwa.

51 A a gāsí pòo à a gbāa òlóné,

à waladeɔ fàaa ní ní làasooɔ.

52 A gbāadeɔ bò kpalau,

à táaaɔ káfí.

53 A pɔmaaɔ kpà nɔandenaɔwa aa kà,

à ɔdeɔ gbàε ɔgii.

54 A a zòblena Isailiɔ ìa,

an yá i sáaàguo.

55 A wēnadō Ablahaū ní a buipioε †

lá à a lεgbè wá deziɔεwa.

56 Maliama zòle ní Elizabetio lán mɔ àaɔwa, ɔ à gbàsa tà a be.

Zāa Da'ìlena ia

57 Elizabeti ne'igɔɔ kà, ɔ à ne'í gɔε ũ. 58 Ké aà fáanideɔ ní aà daεɔ mà lá Dii

wēnadōè, aa pɔnakèaàno. 59 A gɔɔ swaaɔde zí aa mò tɔzɔi népiε, § aai aà mae

Zakali tókpaè, 60 ɔ aà da mè: Aawo! Wàli oè Zāa. 61 Aa òè: Gbèe ku n daεɔ

guu, a tó bee vío. 62 ɔ aa yá'ò aà maeε ní ɔo, ké aa e dɔ lá a ye wá tókpaè.

63 Zakalipi pó pó á e lákèwà gbèa, ɔ a kèwà: Aà tón Zāa. Yápi bò ní sae nípii.

64 Wegɔɔ aà léna gòle, à lεbò lé yá'o, àle Lua sáaukpa. 65 ɔ vía ní fáanideɔ

kù pii, ɔ Yude bùsu gusísíde gbéɔ lé yápi galike pii. 66 ɔ gbé pó aa yápi mà

kūa ní nòse guu aa mè: Bó népi aɔ de a ũ ziai? Asa Dii oiaaaazie.

67 Lua Nisína dède aà mae Zakaliwa, ɔ à ānabikekè à mè:

68 Wà Dii Isailiɔ Lua sáaukpa!

A mò a gbéɔ bò.

69 A Suaban gbāade bòwēε

a zòblena Davidi bui guu,

70 lá a dà a ānabioε aa ò za ziwa.

71 Aa mè a wá sí wá ibεεɔwa,

a wá bɔ gbé pó zawágupio ɔzì.

72 Maa à wá deziɔ wēnagwà,

aà bàa pó kúrino yá i sáaàguo.

73 A lεgbè wá dezi Ablahaūε*

74 à mè á wá bɔ wá ibεεɔ ɔzì,

í wá gba zé wá zòbleε vílasai,

75 wá kua iɔ adoaè gbēmaaɔ ũ

e wá wēni léu.

76 Mpi sɔ ma né, wàli onε Musude ānabi,

asa níme níyɔ dɔaa ò zekeke Diie. †

77 Nyɔ to aà gbéɔ dɔ lá a ní suaba,

lá a ní duuna kémá,

78 ké wá Lua nòse sósobi ví yáí.

Bɔa musu a mɔ wá gwai lá gu í dɔwa,

79 i gupu gbé pó kú gusiauɔne

ní gbé pó kú ga lézì, †

i wá gbá péle aafia zéu.

80 Népi zɔɔkù à gɔ kágbaade ũ. A ku gbáau e gɔɔ pó à bò gupuau Isailiɔwa.

† 1:55 Daa 17.7 § 1:59 Lev 12.3 * 1:73 Daa 22.16-18 † 1:76 Mal 3.1 † 1:79 Isa 9.1

2

Yesu ia
(*Mat 1.18-25*)

¹ Goo bee Sezaa Ogusi bò ní yáa à mè wà dúnia gbépii nao. ² Wà nao séiapi kè goo pò Kilini de Sili bùsu gbèzòò ũe. ³ Baade pii gè a be wéleu wà a tó dalau. ⁴ Yosefu sò à bò Nazaleti, Galile bùsuu, à gè Davidi be wéle Beteleū, Yude bùsuu, ké a de Davidi bui ũ yáí. ⁵ A gè wà a tó dalau we ní a nokpama Maliamao. A nòsia, ⁶ sò goo pò aa ku we, aà ne'igoo kà, ⁷ sò à a yoa í gòe ũ. A zwāa fīwā à aà wùle potuoò pòblebòu, ké aai gu e niboo pilakíio yáí.

⁸ Sādānao ku bùsu doupi guu, aale i sēu, gwāasina aale ní sào dāa. ⁹ Ō Dii malaikae bò mòmá, Dii gawi gupūnzi, sò vīa ní kú maamaa. ¹⁰ Malaikapi òné: Asu to vīa á kūo, asa ma mō baonakpaiée, gbépii pò i ke na maamaa. ¹¹ Wà Suabana íe Davidi wéleu gwāa, sōme Mesii ũ, Dii ũ. ¹² Seela pò a to à aà dōn ke: A nētēna e wúlea potuoò pòblebòu, zwāa fīfīwā. ¹³ Kándo luabe iwao ku sānu ní malaikapio dasidasi, aale Lua táasile aa mè:

¹⁴ Wà Lua tóbò musu,
gbé pò an yá kèèò i aafia'e tóle.

¹⁵ Ké malaikapio gòrila aa tà luabe, sò sādānao òkōe aa mè: Wà gé Beteleū wà yá pò kèpi e, yá pò Dii tò wá dō. ¹⁶ Ō aa fēle gè kpakpa, aa bò Maliama ní Yosefuowa ní nētēnapiò wúlea potuoò pòblebòu. ¹⁷ Ké aa aà è, aa yá pò wa òné nētēnapi yá musu ò. ¹⁸ Ō yá pò sādānao òpi bò gbé pò aa màò sae pii. ¹⁹ Maliama yápi kūa a nòse guu pii, àle làasookewà. ²⁰ Sādānao èa tà, aale Lua tóbò, aale aà sáaukpa yá pò aa mà mé aa è musu, asa à kè lá wa ònéwae. ²¹ Ké a goo la sù, né tōzōgoo kà, * sò wà tōkpàè Yesu, tó pò malaika ò zadō wi aà nòsio.

Yesu ɔba Dii

²² Ké an gbábogoo kà, aa aà sè gè ɔbi Dii Yelusaleū lá Mɔizi ikoyā'òwa. ²³ Asa a ku Dii ikoyāu wà mè wà negōe séiao kpawàe.† ²⁴ Aa sa pò wa díle Dii ikoyāu ò, wà mè felena mèn pla ge felenguulu né bòlo mèn pla.‡

²⁵ Gbēe ku Yelusaleū, aà tón Simēo. Gbēmaae, a Lua vīa vī, mé aà wé dō Isailio misiai. Lua Nisīna diè, ²⁶ sò Nisīnapi òè a ga kía pò Dii kpà esaio. ²⁷ Nisīnapi dāaaè, sò à gè Lua ua. Ké Maliama ní Yosefuo mò ní ní né Yesuo yá pò wa díle ikoyāu kea yáí, ²⁸ sò Simēo aà sí a ɔzī, à Lua sáaukpa à mè:

²⁹ Mapi n zòblena gbae nie guu sa
lá ní òmēewa Dii,

³⁰ asa ma wesī Suabana pò ní díle

³¹ n aà yá kèke bui pii wáale.

³² Aò de gupua ũ à gupu buiòne,§
i n gbé Isailio tóbò.

³³ Yá pò a ò népi musu bò aà de ní aà dao sae. ³⁴⁻³⁵ Simēo samaa'òné, sò a ò népi da Maliamae à mè:

Ōme aò de seela pò Isailio gii ũ,
pòsia i n sò zō lán fēndawa.

Isailio lao ge aa káfi aà yáí,
an nòse guu yá i bò gupua.

* 2:21 Lev 12.3 † 2:23 Baa 13.2 ‡ 2:24 Lev 12.6-8 § 2:32 Isa 42.6, 49.6

³⁶ Nɔɛ ānabie ku we, àà tón Ana, Fanueli né, Asee buie. Nɔɛpi zikùe táotao. A zākè ní a gōkpamao wè soplae, ³⁷ ɔ à gòò gyaa ũ e wè basiiɔ ní síiɔ. Ili bɔ Lua uao, ɔ lousisi fāane ní gwāasinao ní leyeyao ní wabikεao. ³⁸ Zibeezi gòò à sònzí à Lua sáaukpà, àle népi yá'ò gbé pò an wé dɔ Yelusaleũ boaiɔne pii.

³⁹ Ké Yosefu ní Maliamao kè lá a ku Dii ikoyá láuwa pii aa làa, aa èa tà ní be wéleu Nazaleti, Galile búsuu. ⁴⁰ Népi fèle à gbākù. Ɔnɔ pàè, mé ɔ kú ní Lua báaa.

Yesu gɛa Lua ua a neɔɔ

⁴¹ Wé ní wéɔ Yesu de ní aà dao aai gé Gēamusu* dikpekei Yelusaleũ. ⁴² Ké Yesu kà wè kuεpla, aa èa gè dikpekei lá aai kewa. ⁴³ Ké dikpe làa, aale tá, ɔ an né Yesu gò Yelusaleũ, aa dɔ. ⁴⁴ Aale e a kú ní gbéɔ guue. Ké aa taa'ò gɔɔ do, ɔ aa gbàsa lé aà wεεε ní daεɔ ní ní gbé dɔaɔ guu. ⁴⁵ Ké aai aà eo, aa èa gè aà wεlei Yelusaleũ. ⁴⁶ A gɔɔ àaɔde zí ɔ aa aà è Lua ua zǎlea yādanεdeɔ guu, àle yāmamá, àle yālamá. ⁴⁷ Àa yādɔa ní aà yāweamáo dī gbé pò aale aà yāmaɔwa pii. ⁴⁸ Ké aà de ní aà dao aà è, à bò ní sae, ɔ aà da òè: Bóyāi ní kèwεε mǎai? N mae ní mapio, wá pò yà n wεεlea guu. ⁴⁹ A wémá à mè: Bóyāi àle ma wεlei? Ké à kù mǎo ku ma Mae kpéu, á dɔ lé? ⁵⁰ Ama aai yá pò a ònépi dɔ.

⁵¹ Yesu èa tàrínɔ Nazaleti, à misiléné. Aà da yápiɔ kúa a nòse guu pii.

⁵² Yesu zɔɔkù, àà ɔnɔ kǎfi, mé a na ní Luao ní gbēnazínaɔ.†

3

Zaa Da'ilena waasokpaa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zaa 1.19-28)

¹ Sezaa Tibelia kpalablea wè gēode guu Pōnsi Pilati mé Yude búsu gbēzɔ ũ, Elodi lé kible Galile, aà dāuna Filipi lé kible Itule búsu ní Takoni búsuowa, mé Lisania lé kible Abileni búsuwa. ² Anasi ní Kaaifao mé sa'onkiaɔ ũ. Gɔɔ bee ɔ Lua yá'ò Zakali né Zāae gbáau. ³ Ɔ à fèle lé bebe Yuudē baale ní baalao pii, àle waasoke gbéɔne. A òné aa nòselile aa da'ilεke, Lua i ní duuna kémá. ⁴ Mǎa yá pò ānabi Isaia ò a lá guu kè à mè:

Kpǎwakεna bɔ ma dɔ gbáau,

àle me à zεkεke Diie,

à zéwεwεnaɔ pooè súsu.

⁵ Guzule pii a tata,

gbè lesiɔ ní sisiɔ daai pii.

Zé koleaɔ poo súsu,

zé tòũtoũ daai,

⁶ gbépii i e lá Lua i ní suaba.*

⁷ Bila ɔ mɔ aà kǎi da'ilεkei, ɔ i oné: Gbēnazín piligonaɔ! Déme ledáwá à bàasi pɔkúma pò Lua a bobómáei? ⁸ A nòselile yá ke, wi dɔ ké a lile. Ké Ablahaũ de á dezi ũ, ásu dile bee mé a á bɔo. Mále oé, Lua a fɔ gbεε bee ke Ablahaũ buiɔ ũ. ⁹ Mɔo dilea lízi kò. Lí pò lé né maa io, wa zɔ zu téue.

¹⁰ Bila aà là: Tó mǎae, wá ke kpelewa ni? ¹¹ A wémá à mè: Gbé pò ula ví mèn pla, aà ado kpa gbé pò víowa. Gbé pò pɔblea ví, aà ke mǎa b. ¹² Ɔsinɔ mǎo da'ilεkei, ɔ aa aà là aa mè: Metulu, wá ke kpelewa ni? ¹³ A wémá à mè:

* **2:41** Bɔa 12.1-11 † **2:52** 1Sam 2.26, Yaa 3.4 * **3:6** Isa 40.3-5

Asu ʒasimá de lá wa diléla. ¹⁴ Sosa aà là aa mè: Wápio sʒ wá kea ni? A òné: Asu gbāamɔ gbéɔne à ní bleo. A ze ní fia pɔ wí boóo.

¹⁵ Gbéɔ pɔna lé dede. Gbépii lé làasooke a nòse guu Zāa yáwa, tó aɔ de Mesii ũ. ¹⁶ Zāa òné pii à mè: Mi á da'ileke ní íoe, āma gbēe lé mʒ, aà iko demala, mi ka mà aà sabala bɔbɔè. Ōme a á da'ileke ní Lua Nisinao ní téo.† ¹⁷ A gbaana kūa à pɔ fāò, i pʒwena ká a dʒu, i a sàò ka té gasai guu. ¹⁸ Zāa baonakpaané guu, à nàemá ní yāpáleɔ dasi. ¹⁹ Ké à yá pɔ kí Elodi kè a dāuna na Elodia yá musu ní vāi pāle pɔ a kèɔ bɔè gupuaui pii, ²⁰ ʒ Elodi èa yāvāikè lɔ, à Zāa dākpeu.

²¹ Ké Zāa lé gbéɔ da'ileke pii, à Yesu da'ilekè sʒ. Gɔɔ pɔ Yesu lé wabike, luabe wèaa, ²² ʒ Lua Nisina sù lán felenawa à diè. Ō wà yā'o mà bɔa luabe à mè: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma pɔ kèma na.‡

*Bui pɔ Yesu bɔ ní guu
(Mat 1.1-17)*

²³ Gɔɔ pɔ Yesu a zɪ dàale, a wè baakwi taa vɪ. Wàle e Yosefu née.

Yosefupi sʒ Heli née,
²⁴ Helipi sʒ Mata née,
 Matapi sʒ Levii née,
 Leviipi sʒ Mēleki née,
 Mēlekipi sʒ Yana née,
²⁵ Yanapi sʒ Yosefu née,
 Yosefupi sʒ Matatia née,
 Matatiapi sʒ Amosi née,
 Amosipi sʒ Nauū née,
 Nauūpi sʒ Eseli née,
 Eselipi sʒ Nage née,
²⁶ Nagepi sʒ Maatu née,
 Maatupi sʒ Matatia née,
 Matatiapi sʒ Semēi née,
 Semēipi sʒ Yoseku née,
 Yosekupi sʒ Yoda née,
 Yodapi sʒ Yohanani née,
²⁷ Yohanani sʒ Lesa née,
 Lesapi sʒ Zolobabeli née,
 Zolobabelipi sʒ Salatieli née,
 Salatielipi sʒ Nēli née,
 Nēlipi sʒ Mēleki née,
²⁸ Mēlekipi sʒ Adi née,
 Adipi sʒ Kosaū née,
 Kosaūpi sʒ Elemadaū née,
 Elemadaūpi sʒ Ee née,
 Eepi sʒ Yozuee née,
²⁹ Yozueepi sʒ Eliezee née,
 Eliezeeipi sʒ Yoliū née,
 Yoliūpi sʒ Mata née,
 Matapi sʒ Levii née,
 Leviipi sʒ Simeɔ née,

30 Simeopi sɔ̃ Yuda néε,
 Yudapi sɔ̃ Yosefu néε,
 Yosefupi sɔ̃ Yonaũ néε,
 Yonaũpi sɔ̃ Eliakiũ néε,
 Eliakiũpi sɔ̃ Mɛlea néε,
 31 Mɛleapi sɔ̃ Mena néε,
 Menapi sɔ̃ Matata néε,
 Matatapi sɔ̃ Natā néε,
 Natāpi sɔ̃ Davidi néε,
 Davidipi sɔ̃ Yese néε,
 32 Yesepepi sɔ̃ Ɔbedi néε,
 Ɔbedipi sɔ̃ Bɔazu néε,
 Bɔazupi sɔ̃ Salamɔ̃ néε,
 Salamɔ̃pi sɔ̃ Naasɔ̃ néε,
 Naasɔ̃pi sɔ̃ Aminadabu néε,
 33 Aminadabupi sɔ̃ Adami néε,
 Adamipi sɔ̃ Aani néε,
 Aanipi sɔ̃ Eɛɛɔ̃ néε,
 Eɛɛɔ̃pi sɔ̃ Pelezi néε,
 Pelezipi sɔ̃ Yuda néε,
 Yudapi sɔ̃ Yakɔ̃bu néε,
 34 Yakɔ̃bupi sɔ̃ Izaaki néε,
 Izaakipi sɔ̃ Ablahaũ néε,
 Ablahaũpi sɔ̃ Tela néε,
 Telapi sɔ̃ Nakɔ̃ néε,
 Nakɔ̃pi sɔ̃ Selugi néε,
 35 Selugipi sɔ̃ Leu néε,
 Leupi sɔ̃ Peleɛgi néε,
 Peleɛgipi sɔ̃ Eɛɛlu néε,
 Eɛɛlupi sɔ̃ Sela néε,
 Selapi sɔ̃ Kena néε,
 36 Kenapi sɔ̃ Aapasa néε,
 Aapasapi sɔ̃ Seũ néε,
 Seũpi sɔ̃ Nɔ̃ee néε,
 Nɔ̃eepepi sɔ̃ Lemeki néε,
 Lemekipi sɔ̃ Metusela néε,
 37 Metuselapi sɔ̃ Enɔ̃ki néε,
 Enɔ̃kipi sɔ̃ Yelɛdi néε,
 Yelɛdipi sɔ̃ Maalalee néε,
 Maalaleepi sɔ̃ Kena néε,
 Kenapi sɔ̃ Enɔ̃si néε,
 38 Enɔ̃sipi sɔ̃ Seti néε,
 Setipi sɔ̃ Adamu néε,
 Adamupi sɔ̃ Lua néε.

4

Yesu yɔ̃a

(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

- 1 Yesu lé su ní Yuudɛo Lua Nisina pɛɛawà guu, ɔ̃ Nisɛnapi gɛ̀aàno gbáau.
 2 Ibiisi aà yò we e gɔ̃ɔ̃ bla. Gɔ̃ɔ̃pi i pɔ̃e bleo. Ké gɔ̃ɔ̃ blapi pà, nɔ̃ana lé aà de.

3 Ǿ Ibiisi òè: Tó Lua Nén n ũ, o gbεε bee li pεε ũ. 4 Yesu wèwà à mè: A kēa Lua taalau wà mè:

Pòblea 5 gbēnazína kuò adoo.*

5 Ǿ Ibiisi aà sè gèaàno musu, 5 à dúnia kpalaò òbè píi a zegbeu gòò 6 à mè: Má n gba iko beeò píi ní a gawio. A ku ma ɔzìε, gbé pò má yei má kpawàε.

7 Tó n kulεmεε lé, a gō n pò ũε píi. 8 Yesu wèwà à mè: A kēa Lua taalau wà mè:

Kúle Dii n Luaε,

níò ɔɔbleè ado.†

9 Ǿ à gèaàno Yelusaleŭ, à aà zè Lua kpé misonaa à mè: Tó Lua Nén n ũ, ɔkpa nzíai, 10 asa a kēa láu wà mè:

Lua a n yā'o a malaikaone aa n dōa.

11 Wà mè lɔ:

Aa ɔdama, ké n̄su gēnale gbewao yáí.‡

12 Yesu wèwà à mè: Wà mè,

n̄suli Dii n Lua ε n̄ gwao.§

13 Ké Ibiisi Yesu yò ní yápiio a làa, 5 à aà tò we e gɔɔ pále.

Nazaretideɔ gia Yesu ndaikεi

(Mat 13.53-58, Maa 6.1-6)

14 Yesu èa tà Galile ní Lua Nisina gbāao, 5 aà tó lí b̄supia píi. 15 I yáadané ní lousisikpεo guu, mé gbépii ì aà t̄nasi.

16 Ǿ à gè Nazareti, gu pò à nεbl̄eu. Kámabogɔɔzì à gè lousisikpεu lá ì kewa. A f̄le à kyoke, 17 5 wà ānabi Isaia taala kpawà. Ké a pòo, à b̄ò gu pò wà yáε bee k̄euwa à mè:

18 Dii Nisina kua.

A ma sε mà baonakpa taasideone,

à ma zì mà gōa w̄éε ũ kpawake

gbé pò aa n̄zía v̄ioone,

mà wewēa kpawake v̄laone,

mà gbé pò yeo polo,

19 mí Dii gbékekεnεgɔɔ kpawake.*

20 Ǿ à lápi kòo a kpà d̄onledewa, 5 à z̄òle. Gbé pò aa ku kp̄euo wé fiwà píi.

21 Ǿ à yāsè à mè: Lua yáε bee pà gbā, lá ále maewa. 22 Yāmaa pò d̄o aà léu b̄ò ní saε píi, 5 aale aà t̄nasi. Ǿ aa mè: Yosefu né nolo?

23 Ǿ a òné: Má d̄s s̄aas̄a ké á yáasiε bee kemεε. Tó ní lòotoo ũ, n̄ n̄zía gbágbā. A omεε mà yá pò á mà má kè Kapenaŭ ke ma bε w̄éleu la lɔ. 24 Siana mále oé, ānabi lío gb̄ia a bε w̄éleuo. 25 Mále oé s̄iana guu, ké luabe zé tà Elia

gɔɔ, gyaa gbēandoɔ ku dasi. Lou i mao e wè āaŝ ní m̄o sooloo,† mé n̄oan z̄ɔɔ kà Isaili b̄usuu pii, 26 kási Lua i Elia z̄í ní keewao, sema gyaa pò kú Salepa w̄éleu Sid̄s saε.‡ 27 Anabi Eliz̄i gɔɔ s̄ɔ, Isaili b̄usu kusudeɔ diε, kási i ní kee

gbágbāo, sema Sili b̄usu gbé Naama.§

28 Ké gbé pò kú lousisikpεuo yápi mà pii, an p̄o pà maamaa. 29 Ǿ aa b̄ò ní Yesuo w̄enkpε, aa gèaàno s̄is̄i pò ní w̄éle kálēwà misonaa, ké aa ɔz̄aazi z̄íle yáí. 30 Ǿ à b̄ò ní guu à tà.

* 4:4 Iko 8.3 † 4:8 Iko 6.13 ‡ 4:11 Sou 91.11-12 § 4:12 Iko 6.16 * 4:19 Isa 61.1-2

† 4:25 1Kia 17.1 ‡ 4:26 1Kia 17.8-16 § 4:27 2Kia 5.1-14

*Yesu kua Kapenaū**(Mat 8.14-17, Maa 1.21-39)*

³¹ Yesu tà Kapenaū, ɔ̃ àlɛ yáadané Galile b̄s̄u wélep̄iu kámabogɔɔz̄i. ³² Aà yádaané b̄ò ní sae, asa aà yá iko víɛ. ³³ Ḡɔ̄e táadee ku lousisikp̄eu we, ɔ̃ à wii gb̄aa lè à mè: ³⁴ Ee! B̄ó wá ví ní k̄ōi Yesu Nazaleti? N m̄o wá kaalei yá? Má d̄s̄ gb̄é p̄ó ní de a ũ, Lua gb̄é p̄ó a kua adoan n ũ. ³⁵ Ǿ Yesu ḡi táapie à mè: Níle! Go ḡɔ̄ep̄iwa. Ǿ táapi ḡɔ̄ep̄i nè dasi guu à gòwà, i aà ke'íao. ³⁶ B̄ili gb̄épii k̄ù, aale k̄s̄ lala aa mè: B̄otaa bui yán wei? Gwa, i yādile táaone ní iko gb̄āao, ɔ̃ aai ḡēz̄ea. ³⁷ Ǿ aà bao li b̄usupia gup̄iiu.

³⁸ Ké à b̄ò lousisikp̄eu, ɔ̃ à tà Simɔɔ be. Simɔɔ nada lé m̄èwāake maamaa, ɔ̃ wà a yá'òè. ³⁹ Yesu z̄è aà miz̄i à ḡi m̄èwāapie, ɔ̃ aà m̄e n̄ini. Weḡɔɔ à f̄ele blek̄èné.

⁴⁰ Ké íat̄e ḡè kp̄eu, gb̄é p̄ó gyāe v̄iɔ̄ m̄òr̄n̄o Yesue, ɔ̃ à ɔ̄nàna ní baadewa, à ní gb̄āgb̄ā ní ní gyā bui dasio. ⁴¹ Táao lé go gb̄éowa ní wiio dasi l̄o aa mè: Lua Nén n ũ. Ǿ à ḡiné aa yá'o, ké aa aà d̄ò Mesii ũ yái.

⁴² Ké gu d̄ò, Yesu b̄ò wéleu à ḡè gusaena, ɔ̃ bíla lé aà w̄ele. Ké aa b̄òwà, aale ḡiè aà ní tó we. ⁴³ Ǿ a òné: Sema mà kpala p̄ó b̄ò Lua kíi baokpa wéle kin̄iɔ̄ne l̄o, asa a yái Lua ma z̄ii. ⁴⁴ Ǿ à ḡè lé waasoke Yudaɔ lousisikp̄eu guu.

5*Yesu a íwa s̄éiɔ̄ sisia**(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)*

¹ Ziewa Yesu z̄ea Genezaleti ísida ḡs̄s̄le, ɔ̃ bíla k̄āaaaazi Lua yāmaa yái, aale naewà. ² Ǿ à ḡó'íl̄ena è k̄álea ḡs̄s̄le m̄èn pla, kp̄òwenaɔ̄ b̄òle lé ní táalu pipi. ³ Ǿ à ḡè ḡópiɔ̄ do p̄ó de Simɔɔ p̄ó ũ guu, à wabik̄èwà aà ɔ̄z̄i aà go ḡs̄s̄wa yɔɔ. Ǿ z̄l̄ea ḡópi guu à yādà bílae.

⁴ Ké à yá'ò a làa, ɔ̃ a ò Simɔɔe: Gé ní ḡóo ísia à táalu zu, á kp̄o k̄ú. ⁵ Simɔɔ w̄èwà à mè: Mae, wa z̄ik̄è e gu ḡè d̄ò, wi p̄ōe k̄ūo, āma lá ní ò, má kpá. ⁶ Ké aa k̄è màa, aa kp̄o n̄āaa ḡiligili e an táalu ye k̄ék̄ei. ⁷ Ǿ aa ɔ̄k̄è ní z̄ik̄endee p̄ó k̄ú ḡópi do guuɔ̄ne aa m̄o d̄òr̄le. Ké aa m̄ò, aa kp̄o k̄à ḡó m̄èn plapiɔ̄ pai e aa ye kp̄álei. ⁸ Ké Simɔɔ Piēe è màa, à k̄ule Yesu gb̄áz̄i à mè: Go ma sae Dii, asa duunkenan ma ũ. ⁹ B̄ili Simɔɔ k̄ù ní gb̄é p̄ó aa s̄ānuɔ̄ píi kp̄ò ḡiligili p̄ó aa k̄ùpi yái. ¹⁰ Màa Zaaki ní Zāao, Zebedee né p̄ó aa de k̄ōgb̄eɔ̄ ũ ní Simɔɔo bílik̄è l̄o. Ǿ Yesu ò Simɔɔe: Nsu to v̄ia n k̄ūo. Za gb̄ā gb̄ēnaz̄ina ɔ̃ n̄ȳɔ̄ w̄ele. ¹¹ Ké aa k̄à ní ní ḡóo ḡs̄s̄le, ɔ̃ aa apīi tò we, aa b̄ò t̄eaazi.

*Kusude gb̄ágb̄aa**(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)*

¹² Ziewa Yesu k̄ú wéleɛ guu ɔ̃ ḡɔ̄e p̄ó kusu líaála m̄ò. Ké à Yesu è, à w̄ule a gb̄eɛu à wabik̄èwà à mè: Dii, tó n wei, n̄ȳɔ̄ f̄s̄ gb̄āb̄om̄eɛ. ¹³ Ǿ Yesu ɔ̄b̄ò n̄awà à mè: Ma wei, ḡs̄ gb̄álesai. Weḡɔɔ aà kusu làa. ¹⁴ Ǿ Yesu òè: Nsu o gb̄eɛ m̄ao. Ge ò níziá ɔ̄l̄o sa'onae, ní sa p̄ó M̄oizi díle o n ḡōa gb̄álesai seela ũ gb̄éɔ̄ne.*

¹⁵ Yesu bao lígua de yāala. Bíla í k̄āaa, ké aa aà yāma mé ké aà ní gb̄ágb̄ā ní ní gyāo yái. ¹⁶ Ǿ Yesu í k̄émá à ge wabike gusaɛ.

*Gb̄ēkaaua gb̄ágb̄aa**(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)*

* 5:14 Lev 14.1-32

¹⁷ Ziewa Yesu lé yādané. Falisieo ní Mɔizi ikoyādanedeo zōlɛa we. Aa bò Galile ní Yude wéleɔ guu píie ní Yelusaleũo. Lua gbāa kuaàno, ɔ àle gyāeɔ gbāgbā. ¹⁸ ɔ gbēeɔ m̀, aa gbēkaaũa sea ní mákeleɔ, aale zeweele wà gēaàno aa aà dile Yesu ae. ¹⁹ Lá aai gēkii eo dasi yáí, ɔ aa dèdɛaàno kpé musu. Aa kpépi f̄, ɔ aa aà pila ní a mákeleɔ zā guu Yesu ae. ²⁰ Ké Yesu è aale a náaike, à mè: Ma gbé, n duuna kèma. ²¹ Yādanedepio ní Falisipio an làasoo guu aa mè: Dén gbé pò lé dɛe ní Luao bee ũi? Démɛ a f̄ duunakēmaí, Lua ado bàasioi? ²² Yesu ní làasoo d̄, ɔ à ní lá à mè: Bóyái ále làasoo bee taa ke á s̄ guui? ²³ Tó má ò aà duuna kèwà, ge tó má ò aà fɛle taa'o, a kpele mé àai? ²⁴ Má ò màa ké àò d̄ Gbēnazín Né duunakēama iko ví dúniau la. ɔ a ò gbēkaaũapie: Má òne, fɛle n ní mákele sé tá n be. ²⁵ Weḡo à fɛle zè ní wáa, à a wúleɔpi sè à tà a be, àle Lua sáaukpa. ²⁶ Baade pii lé ḡ ɛla, ɔ aa Lua sáaukpa. Vía guu aa mè: Wa dabu è gbā.

Levii sísia

(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

²⁷ Bee gbɛa Yesu b̀, ɔ à ɔsina pò wí me Levii è zōlɛa ɔsikpeu. Yesu òè: M̀ temazi. ²⁸ ɔ à fɛle à p̄pii tò we à t̄aazi.

²⁹ ɔ à p̄nable z̄o kè a be, à Yesu sísiwà ní ɔsinao ní gbēpaleɔ dasi, aale p̄ble. ³⁰ ɔ Falisio ní ní Mɔizi ikoyādanedeo yákūtēkà aà íwaɔzi aa mè: Bóyái ále p̄ble ále imi ní ɔsinao ní luayādansaiɔi? ³¹ ɔ Yesu a zāsímá à mè: Gbé gbāa bàa kú ní lòotoooo, sema gyāe. ³² Mi m̀ gbēmaao sísii aa n̄selileo, sema duunkenao.

³³ ɔ wa òè: Zāa íwaɔ Ìo lɛye, aao wabike k̄s̄k̄s̄s̄. M̄aae ní Falisio íwaɔ Ìo. Ama n gbéɔ Ìo p̄ble aao imiɛ. ³⁴ ɔ Yesu wè má à mè: A we to n̄sena gbéɔ lɛye ḡo pò n̄senapi kúr̄n̄e? ³⁵ A ḡo a m̀ ké wa n̄senapi b̀ ní guu. Ḡo bee ɔ aa lɛye sa. ³⁶ Yesu yāl̄ɛ̄uné Ìo à mè: Wili p̄kasa dafu lí wa d̄i a zi guuo. Tó wa kè màa lé, p̄kasa dafu a yaae, mé a zi a k̄se ní a dafu pò wa d̄upioo. ³⁷ Wili v̄ɛe dafu ká b́aà tùu zi guuo. Tó wa kè màa, v̄ɛe dafu a tùu p̄nae, i k̄le, tùu i òkpa. ³⁸ Wí v̄ɛe dafu ká b́aà tùu dafu guue. ³⁹ Gbé pò d̄èkè ní v̄ɛe zio lí a dafu sáaukpa, Ì me a zi mé na.

6

Kámaboḡozi

(Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6)

¹ Kámaboḡozi Yesu lé p̄a ble bua, ɔ aà íwaɔ p̄wena wòlo aa a suumpà ní ɔu, aale só. * ² ɔ Falisio òné: Bóyái ále yá pò de wà ke kámaboḡozi kei? ³ Yesu wè má à mè: Lá Davidi ní a gbéɔ kè ḡo pò n̄ana lé ní de, i a kyokeo lé? ⁴ A ḡe Lua ua, à p̄ɛe pò wa k̄le Luae se sò, a kpà a gbéɔwa, † p̄ɛe pò gbē lí sóo, sema sa'onao bàasio. ‡ ⁵ ɔ Yesu òné: Gbēnazín Né mé iko ví kámaboḡozi wa.

⁶ Kámaboḡozi p̄ale z̄i Ìo Yesu ḡe lousisikpeu, àle yādané. Ḡɛe ku we, aà ɔplaa imia. ⁷ Mɔizi ikoyādanedeo ní Falisio lé Yesu kpakpa, tó a gbépi gbāgbā kámaboḡozi, wi e yādaaàla. ⁸ A ní làasoo d̄, ɔ a ò gbé pò a ɔ imiapie: Fɛle ze zā guu. Ké à fɛle zè we, ⁹ ɔ Yesu òné: Mále á láe. A zev̄i wà yāmaake kámaboḡozi yā, ge yāv̄aie? Wà gbé misi yā, ge wà aà deɛ?

* 6:1 Iko 23.25 † 6:4 1Sam 21.1-6 ‡ 6:4 Lev 24.9

10 Yesu wεpǎńla nípii, ̄ a ò gbé pò a ɔ imiapie: N n ɔpi poo. Ké a pòò, ̄ aà ɔ sù a gbεu. 11 Falisiò pò fè maamaa, ̄ aa lekpań Yesuzi lá aa kèè yá musu.

Iwa gbēon kuεplao sea

(Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19)

12 Gɔɔ bee Yesu b̀ gè wabikei s̀s̀i musu, ̄ a kú ní wabikea Luawao e gu gè d̀ò. 13 Ké gu d̀ò, ̄ a a İwaɔ kàaa, à gbēon kuεplao sè ní guu à ní díle zınaɔ ũ. 14 Gbépio tón ke: Simɔɔ pò à tokpàè Piεε, aà dāuna Andelee, Zaaki, Zāa, Filipi, Batelemii, 15 Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Simɔɔ pò wı oè Gınzıao, 16 Zaaki né Yudasi ní Yudasi Isalioti pò g̀ò Yesu b̀onkpede ũo.

17 Yesu pılańɔ à zè gusalalaa, gu pò aà İwa kınıɔ ní bílao kuu. Aa b̀ò Yelusaleũe ní Yude b̀usuo pii ní isiale wéle pò kú Tii ní Sid̄so saεɔ. 18 Aa mò aà yāmai, mé ké aà ní gbágbā ní ní gyāo yáí. Gbé pò táa lé İadamá gbàgbā b̀. 19 Gbépii lé wεεle ɔkāwà, asa gbāa lé b̀o aà guu, àle gbépii gbàgbāε.

20 ɔ à wεsè a İwaɔ gwà à mè:

Báaadeon á gbé pò ále taasikeɔ ũ,
asa kpala pò b̀ò Lua k̀i de á pò ũε.

21 Báaadeon á gbé pò nɔana lé á de gbāɔ ũ,
asa á ká.

Báaadeon á gbé pò ále ɔɔb̀ gbāɔ ũ,
asa á yáalb̀.

22 Báaadeon á ũ, tó wà záágu mé wà gıázi,
mé wà á s̀s̀ mé wà á tob̄εsı Gbēnazın Né yáí.

23 Gɔɔ pò yá beε á lé, àɔ vıvı ní pɔnao, asa á asea z̄ɔ luabε. Beewa an deziɔ kè ānabiɔne.

24 Waiyoo á ɔdeɔ,
a me nama è k̀ò.

25 Waiyoo á gbé pò á kāa gbāɔ,
nɔana a á de.

Waiyoo á gbé pò ále yáalb̀ gbāɔ,
á wēnake, á ɔɔb̀.

26 Waiyoo ápiɔ, tó gbépii lé á tɔnasi,
asa beewa an deziɔ kè ānabi εεnaɔne.

Yea ibεzi

(Mat 5.38-48)

27 Mále o á gbé pò ále ma yāmaɔneε, àɔ ye á ibεzi, à maake gbé pò zaáguɔne. 28 A samaa'o gbé pò aai savá'ioéne. A wabike gbé pò aai İadawáɔne. 29 Tó gbé n sánke n γεε dowa, ñ ado d̀è b̀. Tó gbé n ulada síma, ńsu giè ní n danziioo. 30 Pò pò gbé gbèama pii kpawà. Tó gbé n pò síma, ńsu gbεawà. 31 Lá á ye wà kéé, à kené màa s̄. 32 Tó gbé pò aa yeázio ̄ áliɔ yeńzi, bó sáau bee vıi? Baa luayādansaiɔ b̀ ye gbé pò yeńziɔie. 33 Tó gbé pò aai maakeɔ ̄ áli maakené, bó sáau bee vıi? Baa luayādansaiɔ İ ke màae. 34 Tó gbé pò á wé d̄i à pò emáɔ ̄ áli pò sēané, bó sáau bee vıi? Asa luayādansaiɔ İ pò sēak̄ε a ea a lé gbεu yáie. 35 Aɔ ye á ibεzi à maakené, à pò sēané wed̄isai, İ asea z̄ɔ e, İ de Musude néɔ ũ, asa İ maake guluo ne ní gbēvāibe. 36 Aɔ sósobi vı lá á Mae sósobi vıwa.

K̄ɔ t̄aae'ea

(Mat 7.1-6)

³⁷ Asuli gbé taae eo, Lua a á taae e s̄o. Asuli yáda gbéao, Lua a yádaálo. A s̄uuké n̄ gbé, Lua i s̄uukéán. ³⁸ A gbé gba p̄, Lua i á gba. A zaa maa p̄ á gbégbé à wè à pà yelee káé á ula léu. Asa zaa p̄ n̄ ȳu gbéé s̄ Lua a ȳune s̄.

³⁹ Ǿ à yátaa òné à mè: V̄a a f̄s̄ d̄aa v̄iáe? An pla nípii aa zu euo lé? ⁴⁰ Iwa líb̄ de a diilao. Gbé p̄ yádáda a láa de lá a diiwae. ⁴¹ B̄yái níle s̄k̄ona p̄ da n̄ gbédee wéu e, mé níle lí m̄ona p̄ da n̄ wéu yádao ní? ⁴² N gbé p̄ níle lí m̄ona p̄ da n̄ wéu eo, kpelewa r̄ȳs̄ e o n̄ gbédeee aà to n̄ s̄k̄ona p̄ da aà wéu b̄èi? M̄afilide! Lim̄ona p̄ da n̄ wéu b̄ ḡla, ní gu'e wásawasa ké n̄ s̄k̄ona p̄ kú n̄ gbédee wéu b̄è.

Gbé d̄sa a yakεawa
(Mat 7.15-27, 12.33-37)

⁴³ Lí maa lí né v̄ai io, lí v̄ai lí né maa io. ⁴⁴ W̄i lí pii d̄s̄ a bεwae. W̄ili kpa bo lè líwao, w̄ili kuke káelεwao. ⁴⁵ Gbēmaa í maa b̄ a s̄ láasoo maa guue. Gbēv̄ai s̄ í v̄ai b̄ a s̄ láasoo v̄ai guue. Asa yá p̄ k̄ s̄ guu s̄ lé í o.

⁴⁶ B̄yái io ma sisi Dii, Dii, mé ili yá p̄ má ò keo ní? ⁴⁷ Gbé p̄ m̄ ma kíi à ma yámà mé a kè, má ɔlé lá ade de. ⁴⁸ A de lán ēbona p̄ eȳ z̄az̄á à kpé kp̄ale gbewawae. Ké swa p̄, í dàgua à kà kpépizi, i deeo, ké wa b̄o maa yái. ⁴⁹ Gbé p̄ lé ma yāma mé àle keo de lán ēbona p̄ kpé kp̄ale t̄ɔlea p̄ ēȳsaiwae. Ké swa'í k̄ai, s̄ à kwè ḡs̄. Kpépi òkpaa kè z̄o.

7

Sosa gbēz̄o zikena gbágbaa
(Mat 8.5-13)

¹ Ké Yesu yá beeo ò gbéone pii a láa, s̄ à gè Kapenaū. ² Sosa gbēz̄o ku we, a zikena v̄i, a yeaàzie maamaa, s̄ àle gyáke à kà gaa. ³ Ké aà diipi Yesu bao m̄, à Yuda gbēz̄o z̄i wabikeiwà aà m̄ a zikenapi misie. ⁴ Ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà k̄s̄k̄s̄s̄ aa mè: Gbépi kà n̄ d̄aàle. ⁵ A ye wá buizi, s̄me lousisikpe d̄w̄ε. ⁶ Ǿ Yesu gèr̄n̄. Ké à kà k̄ai ní aà beo, s̄ sosa gbēz̄opi a gbēnao z̄i a òné: A oè asu lada azlawa, mi ka ké aà gē ma kpéuo. ⁷ Ayāmeto má díle mi ka m̄ aà kíi mazlao. A oè aà yá'o, ma zikena i gbágbā. ⁸ Asa mapi s̄, wa iko v̄iáe, mé má iko v̄i sosa wa. Mi o an gbédoe aà gé, s̄ í gé. Mí o a pálee aà m̄, s̄ í m̄. Mí o ma zikenae aà ké bee ke, s̄ í ke. ⁹ Ké Yesu yápi m̄, à b̄o aà sae. Ǿ à líli a ò bíla p̄ teazie: Mále oé, mi e gbēe ma náaikè kéwao, baa Isailio guu. ¹⁰ Ké z̄inapi èa s̄, aa è zikenapi gbágbā.

Gyaa né m̄ndona vua

¹¹ Bee gbēa Yesu gè wéle p̄ w̄i me Naini. Aà íwao ní gbép̄aleo gèaano dasidasi. ¹² Ké à kà k̄ai ní wélepi bílib̄leo, a è wa ge sea wà b̄ò. Gyaa né m̄ndonaε. Wélepideo kú ní n̄epio dasi. ¹³ Ké Dii aà è, s̄ à kèè wēnaū a òè: Nsu ɔɔbo. ¹⁴ Ǿ à s̄ ḡepizi à ɔk̄a aà p̄wa. Ké gbé p̄ seao zè, s̄ à mè: Ewaaso, má òne vu. ¹⁵ Ǿ ḡepi f̄le z̄le à n̄ yá'oawa. Ǿ Yesu aà kp̄a aà dawa. ¹⁶ V̄ia gbépii k̄, aa Lua s̄aukp̄a aa mè: Wa ānabi z̄o è wá guu. Aa mè lo: Lua m̄ a gbéo gwai. ¹⁷ Ǿ Yesu bao lí Yude b̄usua ní b̄usu p̄ liaaio pii.

Zaa Da'ilena z̄inao
(Mat 11.1-19)

18 Zāa ìwàᵛ yá bee dàu aa siuè pii. Ǿ Zāa ní gbēᵛn plaᵛ sisi, 19 à ní zǐ Diiwa aa aà la, aapi mé gbéé pᵛ a mᵛ ũa, ge wàᵛ wēᵛᵛ gbēpālezie? 20 Ké gbépiᵛ kà Yesu kǐi, aa òè: Zāa Da'ilena mé wá zǐ wà n la, mǐme ní gbéé pᵛ a mᵛ ũa, ge wàᵛ wēᵛᵛ gbēpālezie? 21 Wegᵛᵛ Yesu gbéᵛ gbàgbà dasi ní ní gyāᵛ ní ní wāwāᵛ ní ní táaᵛ. A tò vǐaᵛ gu'è dasi b. 22 Ǿ a ò Zāa zinaᵛne: A ge yá pᵛ á è mé á màᵛ dau siuè. A oè vǐaᵛ lé gu'e, eᵛ lé taa'o, mále gbāᵛ kusudeᵛne, swāᵛᵛ lé yāma, geᵛ lé vu, taasideᵛ lé baona waaso ma.* 23 Báaaden gbéé pᵛ lí fuao ũ.

24 Ké Zāa zinaᵛ tà, Yesu ná aà yá'oa bílaeᵛa à mè: Bᵛ a ge gwai gbáaui? Fee pᵛ íana lé deedeé yà? 25 Bᵛ a ge gwai wei? Gbéé pᵛ pᵛkasa zāe naaazi yà? Namablēna pᵛ aai pᵛkasa maa daᵛ ìᵛ ku kibee. 26 Bᵛ a ge gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé a de anabia se. 27 Asa Zāapi wà aà yá kè láu wà mè: Má a zina gbae aà dᵛaa zekēkēne.†

28 Mále oé, nᵛe nē'ia guu wi nēe i à kà Zāawao. N beeo gbéé pᵛ de gbé kpee ũ kpala pᵛ bᵛ Lua kǐi guu deaála. 29 Ké gbépii aà yāmà, baa ᵛsinaᵛ, ᵛ aa yānakpà Luawa, ᵛ Zāa ní da'ilekè.‡ 30 Falisiᵛ ní Moizi ikoyādanedeᵛ sᵛ aa gǐ yá pᵛ Lua díle à kenéi, ᵛ aai wei Zāa ní da'ilekèᵛ.

31 Bᵛ má gbāgbēᵛ leēuᵛi? Bᵛ aa bᵛwàì? 32 Aa bᵛ né pᵛ kú gāae aale lezúkᵛᵛwae aale me:

Wa kule pèé, i ᵛwāᵛ.

Wa wēnale síé, i ᵛᵛᵛᵛ.

33 Asa Zāa Da'ilena mᵛ, i pēe soo, i vēemio, ᵛ a mè táadee. 34 Gbēnazǐn Né mᵛ, í pᵛble, í imi, ᵛ a mè asiade wēminae, ᵛsinaᵛ ní luayādansaiᵛ gbēnae. 35 Wǐ ᵛnᵛ dᵛ ᵛnᵛnaᵛ yākeawae.

Tulalekaa Yesu gbáwa

36 Falisie Yesu gbēa aà mᵛ pᵛbleaᵛ. Yesu gè aà be, ᵛ àle pᵛble gengesekea. 37 Nᵛe dᵛe'idee ku wélepi guu. Ké a mà Yesu lé pᵛble Falisipi be, ᵛ à gè we tulale loona kūa. 38 A zè aà kpe aà gbázi, àle ᵛᵛᵛ. Aà wé'i lé ká aà gbakpēaa, ᵛ a wàa ní a mikāᵛ, à lepēpe aà gbáwa, ᵛ à tulalepi kàwà. 39 Ké Falisi pᵛ aà sísiᵛpi è màa, ᵛ a ò a sᵛ guu: Tó gbépiá anabie, dᵛ à nᵛe pᵛ lé ᵛkāwapi taa dᵛ, ké dᵛe'idee. 40 Ǿ Yesu ò Falisipie: Simᵛᵛ, má yāe vǐ mà one. Simᵛᵛ mè: O, Metulu. 41 Yesu mè: Dakēnae mé kú, gbēᵛn plaᵛ aà fǐa kūa, gbēᵛᵛ ánuᵛu ᵛwatē òaa pla ní basᵛᵛᵛ, gbēᵛᵛ sᵛ ánuᵛu ᵛwatē blakwi. 42 Lá aa pᵛe vǐ aa fǐabodo, ᵛ à ní ké an pla nípii. An guu, déme aᵛ yeaazi de a deelai? 43 Simᵛᵛ wèwà à mè: Mále e gbéé pᵛ wà aà kè ní ᵛ zᵛᵛᵛ. Yesu òè: N wè maae. 44 Ǿ Yesu aedᵛ nᵛepiwa, a ò Simᵛᵛe: N nᵛepi ea? Ké ma gē n be, ní í kpaᵛ n ma gbá pípio, ᵛ nᵛepi ma gbá pípi ní a wé'io, a wàa ní a mikāᵛ. 45 Ni lépeao. Nᵛepi sᵛ, za gᵛᵛ pᵛ ma gē la, i kámabo ní lépea ma gbáwao. 46 Ni nísidᵛᵛ ma miwao. Nᵛepi sᵛ à tulale kà ma gbáᵛwa. 47 Ayāmeto mále one, a yemazi maamaa ké aà duun zᵛᵛ kēwà yáie. Gbéé pᵛ wà aà kè ní a yᵛᵛnaᵛ sᵛ, aᵛ ye adei yᵛᵛnᵛᵛ sᵛe. 48 Ǿ a ò nᵛepie: N duuna kēma. 49 Ǿ gbéé pᵛ aale pᵛble sánuᵛ ᵛkᵛe: Dén gbépi ũ ké àle duunakēmaí? 50 Ǿ Yesu ò nᵛepie: Ma náai pᵛ níle ke n suabà. Ta be aafia.

* 7:22 Isa 35.5-6, 61.1 † 7:27 Mal 3.1 ‡ 7:29 Luk 3.12

8

Nɔe pɔ́ tɛ Yesuzi

¹ Bee gbɛa Yesu bèbɛ wɛ́lɛ ní wɛ́lɛo, mɛɛwɪaɔ ní zɔɛwɪaɔ pɪí, àlɛ waasokɛ, àlɛ kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi baokpané. Àà íwa gbɛɔn kueplao gɛaàno ² ní nɔe pɔ́ à táagóné à ní gbàgbà ní ní gyáɔɔ. Maliama pɔ́ wɪ mɛ lɔ Maliama Madeleni, Yesu t́aa mèn soplao gòè kú ní guu ³ ní Elodi ziiia Kuza na Yoanao ní Suzánao ní nɔe pàlɛɔ dasi. Aaíɔ Yesu ní a íwaɔ gwa ní pɔ́ pɔ́ aa vío.

Pɔ́wenkɛɛlɛa

(*Mat 13.1-23, Maa 4.1-25*)

⁴ Wà bɔ́ wɛ́lɛ ní wɛ́lɛo wà ḱaa Yesuzi, ɔ́ à yálɛɛúné à mɛ̀: ⁵ Zɔɛɛ mé bɔ́ gɛ̀ pɔ́wenakɛɛlɛi. Ké àlɛ kɛɛlɛ, a keeɔ lèlɛ zé guu, wà t́aa'òwà, ɔ́ b́aɔ mɔ́ blè. ⁶ A keeɔ lèlɛ gbɛsɛɛna musu. Ké aa b̀lɛ, ɔ́ aa giigàga, ké aai m̀sɛ eo yáí. ⁷ A keeɔ lèlɛ lɛɔ guu, ɔ́ lɛpɪɔ fɛlɛrɪnɔ śanu, aa ḱuaamá. ⁸ A keeɔ lèlɛ tɔɔlɛ maawa, ɔ́ aa b̀lɛ aa nɛ'í lɛɛ basɔɔ. Ké a ò màa, à p̀na à mɛ̀: Gbɛ́ pɔ́ ǹsɛ ví àà yápi ma.

⁹ Àà íwaɔ àà là yápi bɔɔlɛi. ¹⁰ ɔ́ à mɛ̀: Lua á gbá zé à kpala pɔ́ bɔ́ a kíi asiio dɔ́, áma mi o gbɛ́ kíniɔnɛ ní yálɛɛúanɛoɛ, ké aa gugwa pɔɛ'esai, aa yáma d̀sai.* ¹¹ Yápi bɔɔlɛn ke: Pɔ́wenapiá Lua yáɛ. ¹² Zé guu pɔ́ɔ dɛ gbɛ́ pɔ́ aa Lua yámàò ù, ɔ́ Ibiisi m̀ò yápi b̀ò ní s̄s̄ guu, ké aasu Lua náaike, i ní suabao yáí. ¹³ Gbɛsɛɛna pɔ́ɔ dɛ gbɛ́ pɔ́ aa Lua yámà aa sí ní pɔnaoɔ ù, áma yápi líɔ źina ví ní guuo. Aaí Lua náaike ǵia, áma tó wà ní ý, aai p̀òbɔzákɛɛ. ¹⁴ Lɛ guu pɔ́ɔ dɛ gbɛ́ pɔ́ aa Lua yámàò ù, ɔ́ yákáakea ní àizɛɛ yáó ní dúnia pɔnakeao ì ḱuaamá, aali f̄s̄ nɛ'í à màò. ¹⁵ Tɔɔlɛ maa pɔ́ɔ dɛ gbɛ́ pɔ́ aa Lua yámà ní ǹsɛpuao ɔ́ aa ḱua ní ǹsɛmaaɔ ù. Aaí menaf̄s̄ e aa gɛ káflakɛò.

¹⁶ Wili filia na wà ta kúlewàò ge wà dile líi źíeo. Wí di bábanawae, ké gbɛ́ pɔ́ lɛ ḡɔ gupua e yáí. ¹⁷ Pɔɛ ku ulɛa ké à gí bɔi gupuaúo. Asiiyáe ku ké wà gí mai wà o balu guuo. ¹⁸ Bee yáí à yáma ní laaio. Gbɛ́ pɔ́ pɔ́ ví ɔ́ Lua a káflè. Gbɛ́ pɔ́ pɔɛ ví s̄s̄o, pɔ́ pɔ́ àlɛ e á ví Lua a siwàɛ.

Yesu daɔ

(*Mat 12.46-50, Maa 3.31-35*)

¹⁹ Yesu da ní aà d́aunaɔ m̀ò aà ḱíi, ɔ́ aai e s̀s̀aaziao dasi yáí. ²⁰ ɔ́ wa ò Yesuɛ: N da ní n d́aunaɔ ku bàasi, aa ye n k̄s̄'eai. ²¹ ɔ́ a òné: Gbɛ́ pɔ́ aai Lua yáma aa zikewàò mé ma da ní ma d́aunaɔ ù.

Yesu zàa'iana zɛa

(*Mat 8.23-27, Maa 4.35-41*)

²² Ziewa Yesu ḡɛ̀ gó'ilɛna guu ní a íwaɔ, ɔ́ a òné: Wà bua ísida baale. ɔ́ aa dàzɛu. ²³ Gɔɔ pɔ́ aalɛ gé, Yesu ḡɛ̀ ní io. ɔ́ zàa'iana fɛlɛ ísidaa, í lɛ ká gó guu, aa ku kai guu. ²⁴ ɔ́ aa s̀s̀aazi aa aà v̀ù aa mɛ̀: Mae! Mae! Wáɛlɛ kaalɛ! ɔ́ à fɛlɛ gí íanaɛ ní í pɔ́ lɛ ní gó źaampapao, ɔ́ à zè, gu kè kílíkili. ²⁵ ɔ́ a òné: A ma náai víoa? ɔ́ yápi òmá, vía ní kú, ɔ́ aa òk̄ɛ: Dén gbɛ́pi úi m̀ó? Baa íana ní ío, í yádilɛné, aai aà yámaɛ.

T́aaɔ dia śawaɔnɛ

(*Mat 8.28-34, Maa 5.1-20*)

²⁶ ɔ́ aa kà Gadala bùsuu ísida baale, Galile bùsuu gukpɛ oi. ²⁷ Ké Yesu bùa s̄s̄isia, à kpàaú ní wɛ́lɛpi gbɛ́ pɔ́ t́aaɔ vío. A gɔɔplakè ní pɔnaaziao, mé

* 8:10 Isa 6.9

iliɔ ku beo, sema miagbe'εo guu. 28-29 Wɪ aà yeye ní mɔdaonaɔ, wɪ aà daliu aà zùukεa yáí, kási ì mɔdaonapiɔ kékεε, táapi i aà zu sɛu. Ké à Yesu è, ɔ à wiilè à kùlε aà aε, ɔ à pùna à mè: Lua Musude Né Yesu, bóme wá daaaí? N yá na! Nsu ìadaaο. A bee ò ké Yesu lé o táapi gowà yáíε. 30 ɔ Yesu aà là à mè: N tón kpelewai? ɔ à mè: Ma tón Dasi. Asa táao kuwà dasiε. 31 ɔ táapiɔ wabikè Yesuwa asu oné wà si gbáo guuo.

32 Sàwakusan waiɔ ku we, aa kpèεε, aale poble s̀s̀ipɔlεu. ɔ táapiɔ wabikè Yesuwa aà ní gba zé wà diné. ɔ Yesu ní gbá zé. 33 ɔ táao gò gbépiwa aa d̀i sàwaɔnε. ɔ sàwapiɔ wɪ ní bao aa sí s̀donau, aa kà isiu aa kpàlε. 34 Ké an d̀anaɔ è maa, aa bàalè gè yápi oiné wéle guu ní bualoũ. 35 ɔ wà b̀lε yá p̀ kèpi gwai. Ké aa kà Yesu kíi, aa gbé p̀ táao gòwàpi è z̀lεa Yesu gbázi. A p̀kasa naaazi, à g̀s̀ a laaiwa. ɔ vía ní kú. 36 Ké gbé p̀ yápi kè ní wáaò òné lá wà táadepi gbàgbà, 37 ɔ Gadala bùsu gbépii awakpà Yesuε aà gońla, asa vía ní kú maamaε. ɔ à gè gó guu, a ye tá. 38 Gbé p̀ à táao gòè awakpàè à e àò kuaànɔ. Yesu g̀lè à mè: 39 Ea ta n be, ní yá p̀ Lua kènε dau n siuné pii. ɔ à tà à yá p̀ Yesu kèε kpàwakè wélepi guu pii.

Zailu né vua ní nɔε p̀ ókà Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

40 Ké Yesu èa s̀u, ɔ bíla gbáakpàaazi, asa gbépii lé aà d̀aε. 41 ɔ g̀εε p̀ de lousisikpe d̀aaana ũ, wɪ mε Zailu, mò wùlε a gbεεu Yesu gbázi, à awakpàè aà gé a be, 42 ké aà né m̀endona lé ga yáí. Nεnɔεpi kà wè kuepla. Ké àlε gé, ɔ bíla lé aà g̀εsoomble.

43 Nɔεε ku we, au lé bolεwà à kà wè kuepla. P̀ p̀ nɔεpi ví pii a d̀ε esedeɔ kíi, àma gbèε i f̀s̀ aà gbàgbáo. 44 Ké à s̀ò Yesuzi aà kpe, ɔ à ókà aà ula léwa. Weg̀ɔ aà aubɔlεa zè. 45 ɔ Yesu mè: Dème ókàai? ɔ gbépii mè á a yá d̀o. ɔ Pιεε mè: Mae, bíla liaanzi, aale naεma. 46 ɔ Yesu mè: Gbèε ókàa, asa má d̀s̀ ké gbàa b̀mague. 47 Ké nɔεpi è wà a yá d̀s̀, ɔ à mò ní lualuaao, à wùlε a gbεεu aà gbázi, ɔ à yá p̀ tò a ókàwà ò gbépii wáa ní lá p̀ à aafia'è g̀ɔo. 48 Yesu òè: Nɔε, ma náai p̀ ní kè mé n gbàgbà. Ta be aafia.

49 Ké Yesu lé o maa, gbèε b̀ lousisikpe d̀aanapi be, à mò a òè: N népi k̀sai. Nsu tákpa m̀tuluzi p̀ao. 50 Yesu yápi mà, ɔ a ò Zailuε: Nsu to n s̀ vío. Ma náaike lé, a gbàgbà. 51 Ké à kà aà be, i wei gbèε g̀εanɔo, sema Pιεε ní Zāao ní Zaakio ní népi deo ní aà dao. 52 Gbé p̀ kú weo lé ólɔ pii, aale nízi gbégbè. ɔ Yesu mè: Asu ólɔo. I gao, àlε i'oe. 53 ɔ aa aà kè p̀ɔp̀ɔo, asa aa d̀s̀ à g̀aε. 54 Yesu aà k̀ a ówa, ɔ à p̀na à mè: Nεnɔεna, fe! 55 ɔ aà wèni s̀u, à f̀lε g̀o. Yesu mè wà p̀blea kpawà. 56 Yápi d̀i népi de ní aà daowa, ɔ Yesu òné aasu yápi o gbèε mao.

9

Yesu a ìwa gbèɔn kueplao zia
(Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)

1 Yesu a ìwa gbèɔn kueplao kàaaazi, ɔ à ní gbá zé aao iko ví táa bui píiwa, aa gyáεɔ gbàgbà. 2 ɔ à ní z̀i kpala p̀ b̀ Lua kíi yá waasokεi, aao gyáεɔ gba aafia. 3 A òné: Asu p̀ε sε g̀εo, gopana ge babalabɔo ge k̀s̀ua ge ɔa ge ula plaade. 4 Ua p̀ a pilau àò ku we e à gε g̀εo zéa. 5 Wéle p̀ wɪ gbáakpauázio

à bɔu, í kɔɔlemá an toa ní Luao seela ũ. ⁶ Ǿ aa dâzeu aa bèbe wéle ní wéleɔ, aa baonakpáné, aa gyãeɔ gbàgbã gupiiu.

⁷ Ké kí Elodi yá beɔ mà píi, ɔ à bilikè, asa gbèeɔ mè Zãa Da'ilena mé bò gau, ⁸ gbèeɔ mè Elia mé bò mòmá, gbèeɔ mè ɔ ànabi yãaɔ do mé vù. ⁹ Elodi mè: Ma Zãa mi zò. Dén gbé pɔ ma aà bao màe bee ũi mɔɔ? Ǿ àle weele wesiaàle.

Yesu blekpaa bilawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Zãa 6.1-15)

¹⁰ Ké zinapiɔ sù, ɔ aa yá pɔ aa kèɔ dàu a síu Yesue. Ǿ à ní sé rítèe à gèrínɔ wéle pɔ wí me Besaida. ¹¹ Bíla dɔ, ɔ aa pèleaàzi. A gbãakpánzi à kpala pɔ bò Lua kíi yá'óné, ɔ à gbé pɔ aa ye aafiaiɔ gbàgbã.

¹² Íatè busaa iwa gbèɔn kueplao sòààzi aa òè: Gbéɔ gbæe aa ta pilakii ní pɔbleao weelei zɔewiaɔ ní bualou pɔ kú káiɔ guu, asa sègbã wá kúu la. ¹³ A òné: Apio à pɔblea kpámá. Aa mè: Pèe mèn sɔo ní kpò mèn plao ɔ wá ví. Sema wá gé ble lúi bílae bàasio. ¹⁴ Gɔe pɔ kú weɔ ká lán gbèɔn òaasɔsɔo lee sɔo taawa (5.000). Ǿ a ò a iwaɔne: A to aa zòle gágã gbèɔn blakwikwi. ¹⁵ Ǿ aa kè màa aa ní zólézòle píi. ¹⁶ Ǿ à pèe mèn sɔo ní kpò mèn plapio sè, à wesè musu à báaadàu. Ǿ a è'e kpà a iwaɔwa, aa biile bílae. ¹⁷ Ampii aa pɔblè ká, ɔ wá a miɔna pɔ fèɔ sèle gbí kuepla.

Pièe Yesu Mesiike oa

(Mat 16.13-23, Maa 8.27-33)

¹⁸ Ziewa ké Yesu lé wabike ado, aà iwaɔ mò aà lè, ɔ à ní lá à mè: Dé dasile o má de a ũi? ¹⁹ Aa wèwà aa mè: Zãa Da'ilenae. Gbèeɔ í me Eliae. Gbèeɔ í me ànabi yãaɔ do mé vù.* ²⁰ Ǿ à ní lá à mè: Apio sɔ, dé ále o má de a ũi? Pièe wèwà à mè: Lua gbé pɔ wí me Mesii. ²¹ Ǿ à gíné aa yápi o gbèe. ²² Ǿ à mè: Sema Gbènazín Né taasike maamaa. Gbèzɔɔo ní sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanedeo giaàzi, aai aà de, a gɔɔ àaɔde zí i vu.

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13)

²³ Ǿ a ò gbépii: Tó gbé ye ke ma iwa ũ, aà gi azia wèni, ɔ a lipãakɔa se lá gu lé do, i temazi. ²⁴ Gbé pɔ ye àɔ a wèni kúa, wènipi a vúaawàe. Gbé pɔ gí a wèni ma yá sɔ, ade mé aɔ wèni ví. ²⁵ Tó gbé gò dúnia búu ví, mé a kpà azlai à kua ziawa, bó ài a èi? ²⁶ Tó gbé zeamano widè ge ma yá, Gbènazín Né a zeaàano widè sɔ, gɔɔ pɔ a mɔ a gawi guu ní a Mae gawio ní a malaikao gawio. ²⁷ Siana mále oé, gbé pɔ aa ku laeɔ ga kía pɔ Lua kpà esaio.

²⁸ Yá bee oa gbæa, a gɔɔ la taawa ɔ à Pièe ní Zãao ní Zaakio sè dèdèrínɔ gbèsísi musu wabikei. ²⁹ Ké àle wabike, aà oa líle, aà ulaɔ lé teke púntaitai. ³⁰ Kándo gbèɔn plao ku we, Mɔizi ní Eliaoe, aale yá'oaano. ³¹ Aa bò mòwà gawi guu, aale ánuu pɔ a to Yelusaleũ yá'o. ³² Pièe ní a gbéɔ gè ní io. Ké aa vù, aa Yesu gawi è ní gbèɔn pla pɔ ze aà saeɔ. ³³ Ké gbèɔn plapio lé kékòwa ní Yesuo, Pièe òè: Mae, a maa wàɔ ku lae. Wá lákpe do mèn àaɔ, n pɔ do, Mɔizi pɔ do, Elia pɔ do. A dɔ lá ále oo. ³⁴ Ké àle o màa, luabepuana kùamá. Ké aa gò ka a guu, vía ní kú. ³⁵ Ǿ ɔɔe bò luabepuanapi guu à mè: Gbée beeá ma Née. Ma aà díle, à aà yáma.† ³⁶ Lɔɔpi maa gbæa aa è Yesu mé gò we ado. Iwapiɔ ní lé fí, aai yá pɔ aa è o gbèeɔ gɔɔ beeo.

* 9:19 Luk 9.7-8 † 9:35 Isa 42.1, Sou 2.7, Luk 3.22

Yesu nεg̃ε táade gbágbāa
(Mat 17.14-23, Maa 9.14-32)

³⁷ Ké gu d̃, aa p̃la s̃s̃ipi musu, ̃ b̃ila m̃ò dai Yesule. ³⁸ B̃ila guu g̃ōε p̃̀na à m̃è: Metulu, n yá na! Ma né gwaa, asa ma né p̃́ má ṽin we. ³⁹ T̃áa í felewà, ̃ í wiile k̃ándo. I àà z̃iaz̃ia e àà lé'i f̃ulab̃ole, í íadawà, íli gowà kpaa. ⁴⁰ Ma wabikè n íwaɔwa aa táapi go, ̃ aa f̃ua. ⁴¹ Yesu m̃è: Gbágbē kolea luanaaikensai! M̃áó kúáñ e b̃ɔε ni? M̃áó menakeáñ e b̃ɔε ni? M̃ó ní n népio la. ⁴² E népi àò gé s̃s̃iaàzi, ̃ táapi àà nè à àà z̃iaz̃ia. ̃ Yesu g̃í táapie à népi gbágbā, ̃ à àà kpà àà maewa. ⁴³ Lua iko z̃ɔ́ yápi gbépii k̃ù gbāa.

Gb̃éó lé elea Yesu yákeawa p̃ii, ̃ a ò a íwaɔε: ⁴⁴ Aó yáε bee k̃ūa á ñ̀ε guu. Wa Gb̃enaz̃in Né na gb̃é̃ñε ní ɔ́z̃i tia. ⁴⁵ Aai yápi d̃̃o, a mi uleané, ̃ aai mao, mé aa yápi laawà víakè.

T̃ea Yesuzi
(Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40)

⁴⁶ ̃ aa f̃ele ní lekpaao deak̃ɔa yá musu. ⁴⁷ Yesu láasoo p̃́ kú ní ñ̀ε guu d̃̃, ̃ à né se z̃é a saε. ⁴⁸ A òñé: Gb̃é p̃́ ñ̀εε bee taa díle ma íwake yáí, ade ma díleε. Gb̃é p̃́ ma díle s̃̃, ade gb̃é p̃́ ma z̃í díleε. A gb̃é p̃́ de gb̃é kpeε ũ á guu mé z̃̃̃.

⁴⁹ ̃ Z̃aa yásè à m̃è: Mae, wa gb̃ē è àle táago ní n t̃ó, ̃ wá ye giè, ké ilio t̃éwázio yáí. ⁵⁰ ̃ Yesu òè: Asu giè̃o, asa gb̃é p̃́ i íbeleseáñoá bàakpeεε.

⁵¹ Ké Yesu f̃ele taa luab̃e g̃ɔ́ k̃à k̃ai, à mip̃è Yelusaleŭwa. ⁵² ̃ à gb̃é̃o gb̃àε aa d̃baaε. Aa g̃è g̃è Samali bùsu z̃̃ewiaε guu s̃oukeiè. ⁵³ ̃ w̃é̃lep̃idẽo i àà dílẽo, ké à mip̃è Yelusaleŭwa yáí. ⁵⁴ Ké àà íwaε Zaaki ní Z̃aão è m̃aa, aa m̃è: Dii, ní ye wà o té b̃o luab̃e à m̃o kúma yà?† ⁵⁵ ̃ Yesu líli à g̃íné. ⁵⁶ ̃ aale gé w̃é̃le p̃aleu.

⁵⁷ Ké aa b̃e z̃éu, gb̃ē m̃o ò Yesu: Gu p̃́ níle géu p̃ii, m̃áó tenziε. ⁵⁸ Yesu òè: Gb̃ēgbonão ní t̃òo ṽí, b̃á̃o ní sakpe ṽí. Gb̃enaz̃in Né s̃̃ a íampak̃i ṽio. ⁵⁹ Yesu ò gb̃ēp̃aleε: M̃o temazi. ̃ gb̃ēpi m̃è: Dii, to e ma de'ia kpagui g̃ia. ⁶⁰ Yesu òè: Tó g̃ẽo ní g̃ẽo ṽí. Mpi s̃̃ ge kpala p̃́ b̃ò Lua k̃ii yá waasoke. ⁶¹ Gb̃ēp̃ale ò b̃o: M̃áó tenzi Dii, ama to mà gé lezai ma b̃edeɔwa g̃ia. § ⁶² Yesu òè: Gb̃é p̃́ soona na a ɔ́z̃i mé àle a kpe gwa, ade i k̃osi ní kpala p̃́ b̃ò Lua k̃iioo.

10

Gb̃ēñ baãkwi ní plao z̃ia
(Mat 11.20-27, 13.16-17)

¹ Bee gb̃ea Dii gb̃ēñ baãkwi ní plao p̃alẽo díle, ̃ à ní z̃í gb̃ēñ plapla aao d̃baaε w̃é̃lẽo guu ní gu p̃́ á ye géu p̃ii. ² A òñé: P̃ok̃ek̃ea z̃̃̃, a k̃èkeñão bílao. A wabike Budewa àà z̃ik̃enão gb̃ae p̃ok̃ek̃ei. ³ A daz̃eu. M̃ále á z̃í s̃āo ũ àwalewanão guuea! ⁴ Asu m̃okpe sẽo ge babalab̃̃̃ ge kyalẽo. Asu z̃e z̃éu à f̃okpa gb̃ēwao. ⁵ Ua p̃́ a g̃éu p̃ii, à o g̃ia Lua uapi gba aafia. ⁶ Tó aafiade ku we, á f̃i aafiade a g̃è̃. Tó a ku we s̃̃o, a εa suwáε. ⁷ Aó ku uapiu, à p̃́ p̃́ wa kpawá ble ge p̃omia, asa z̃ik̃enão k̃à à a ase aε. Asu àò s̃̃k̃ik̃pak̃pao. ⁸ W̃é̃lẽo p̃́ a g̃éu mé wà á díle, à p̃́ p̃́ wà m̃òé̃ ble. ⁹ A w̃é̃lepi gyáε gb̃ágbā, í o gb̃é̃ñε kpala p̃́ b̃ò Lua k̃ii k̃aíño k̃ai. ¹⁰ Tó a g̃é w̃é̃leu mé w̃í á dílẽo s̃̃, à b̃ole g̃aaε, í m̃e: ¹¹ Baa á w̃é̃le luut̃ε p̃́ kpà wá gb̃áwa, wá k̃õleowáε.* Aó

† 9:54 2Kia 1.9-16 § 9:61 1Kia 19.20 * 10:11 Luk 9.5

dō sáasá ké kpala pò bò Lua kíi kà kái. ¹² Mále oé, yákpalekegɔɔzɪ ía pò Lua a da sɔɔbɔudeɔwa a ka wélepideɔ pówao.†

¹³ Waiyoo Kɔlazenideɔ! Waiyoo Besaidadeɔ! Dabudabu pò má kè á wéleɔ guu, tó má kè Tii ní Sidɔo yāa, dō wélepideɔ zwànkasaɔ kàkañla, aa zòle tufua à gègè nòselilela seela ù. ¹⁴ Yákpalekegɔɔzɪ á íadama aɔ de Tiideɔ ní Sidɔdeɔ póa.‡ ¹⁵ Kapenaudeɔ sɔ, á gbá zɔ luawa yà? Wa ɔzɔázie e bedau.§

¹⁶ ɔ Yesu ò a íwapiɔne: Gbé pò á yāmà, ade ma yāmàe. Gbé pò gíázi, ade gímazie. Gbé pò gímazi sɔ, ade gí gbé pò ma zízie.*

¹⁷ Gbɛɔn bàaɔkwi ní plaopiɔ gè, ɔ aa èa sù ní pɔnao aa mè: Dii, baa táaɔ misiilewèe n tó yáí. ¹⁸ Yesu òné: Mále gugwa, ma Setáu è à bàe luabe lán loupilèawa. ¹⁹ Ma iko kpàwá à táa'o mlèɔ ní sóiɔ ní á ibeɛ gbāa píiowae, pɔe a fɔ à á ke'íao.† ²⁰ N beeo ásu pɔnake ní mi pò táaɔ ì siileéoo. A pɔnake á tó pò kú taalau luabe yáí.

²¹ Zibeezɪ Lua Nisína Yesu pò kèna maamaa à mè: Baa, zíle ní musuo Dii, lá n yá beeo ùle yádɔnaɔne ní ɔnɔnaɔ, mé n bɔɔ ladɔnsaɔne, ma n sáaukè. Ao, Baa, bee kàngu màa. ²² Ma Mae pópíi nàmee ma ɔzɪe. Gbèe Lua Né dɔo, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gbèe Mae Lua dɔo, mé i ke aà Né ní gbé pò Népi yei aà ɔlɔnéɔ bàasio.

²³ ɔ Yesu aedò a íwaɔwa a òné níte: Báaadeɔn á ù yá pò ále e ní wéoo yáí. ²⁴ Mále oé, ànabiɔ ní kíaɔ ku yáa dasi, aa ye yá pò ále eɔ e, aai eo. Aa ye yá pò ále maɔ ma, aai maoo.

Samali gbēmaa

²⁵ Ikoyádɔnae mé fèle lé líkpale Yesuwa à mè: Metulu, kpelewa má ke mà àizána ei? ²⁶ Yesu òè: Kpelewa a ku Mɔzizi ikoyá guui? Ni a kyoke n ma kpelewa ni? ²⁷ Gbépi wèwà à mè: Nyɔ ye Dii n Luazi ní nòsemendoo teasisai n gbāa pua léu, n sɔ iɔ kuwà,‡ níɔ ye n gbédeezi lán nzla wèniwa.§ ²⁸ Yesu òè: N wè maae. Nyɔ ke màa, níyɔ ku.* ²⁹ ɔ gbépi ye yánakpa azíawa, ɔ à Yesu là à mè: Déme ma gbédee úi?

³⁰ ɔ Yesu òè: Gbèe mé bò Yelusaleù àle gé Yeliko, ɔ kpáiweliweɔ kpáaúaanɔ. Aa aà pɔɔ síwà, aa aà gbè dúuduu e à kà gaa. ɔ aa aà tò we, aa gèze. ³¹ A mɔ lè sa'onae zé doúpi sè. Ké à aà è, ɔ à dɔaàzi. ³² Maae lɔ ké Levii buie kà gupiu, à aà è, ɔ à dɔaàzi. ³³ Samali bùsu gbèe be zépiu. Ké à mò aà è, ɔ à kèè wènaù. ³⁴ A sɔaàzi, à ese mà aà gu pò kè'íawo ní nísio ní véeo, à pò yèyewà. ɔ à aà se dí a zàa'ina kpe, à gèaanɔ nibɔɔ pilakii. ɔ à aà gwà we. ³⁵ Ké gu dɔ, ɔ à ánnusu ɔwatè bò mèn pla a kpà pilakíidewa à mè: N aà gwamæe. Tó n ea n ɔablè de beea aà yá musu, má a fiabone, tó ma su.

³⁶ Tɔɔ, gbɛɔn àaɔpiɔ guu, an déme gbèkèkè gbé pò kpáio kpáaúaanɔpiéi? ³⁷ A wèwà à mè: Gbé pò wènadɔèe. ɔ Yesu òè: Ge n ke màa sɔ.

Yesu kua Maata ní Maliamao be

³⁸ Goo pò aa be zéu, aa kà wéleu, ɔ nɔe pò wí me Maata Yesu dile. ³⁹ A dāuna ví, wí me Maliama, à zòle Dii gbázi, àle aà yāma. ⁴⁰ Kina zɪ dà Maatala, ɔ à mò Yesu kíi à mè: Dii, ké ma dāuna ma to zɪpie mado, i kene

† 10:12 Daa 19.24-28 ‡ 10:14 Isa 23.1-18, Yoɛ 4.1-4 § 10:15 Isa 14.13-15 * 10:16 Luk 9.48 † 10:19 Sou 91.13 ‡ 10:27 Iko 6.5 § 10:27 Lev 19.18 * 10:28 Lev 18.5

yāe ūo lé? Oè aà dɔmale. ⁴¹ Ǿ Dii wèwà à m̀: Maata, Maata, níle yāe kàake, níle ìada nziawa ní yáɔ dasi. ⁴² A m̀endo mé zeví. Maliama baa maa sè mé wa siwào.

11

Wabikea

(Mat 6.9-15, 7.7-11)

¹ Ziewa Yesu lé wabikea guei. Ké a làa, aà iwae òè: Dii, wabikea dawēe lá Zaa dà a iwawewa. ² Ǿ a òné: Tó àle wabike, àli me:

Baa, to wà d̄s ké n kua adoa.

To kpala p̄s b̄n k̄íi b̄n gupuuu.

³ Wá gba ú p̄s wáɔ ble lá gu lé d̄o.

⁴ Wá duuna k̄éwá,

asa wi gb̄é p̄s t̄aaekèwēeɔ k̄é píie.

Nsu to wà fu ȳsawao.

⁵ Ǿ a òné: Gb̄e mé gb̄ena ví, ̄s à gè aà k̄íi wēedo a òè: Ma m̄o n k̄íie, p̄e s̄eamēe m̄en àā. ⁶ Nib̄e pílaa tiaē, má p̄e ví mà kpawà. ⁷ Ǿ aà gb̄enapi wèwà za kp̄ea à m̀: Nsu ìadaa, ma zetà k̄ò. Ma ta kp̄éu ní ma néɔ, má f̄s fele mà kpamao. ⁸ Málē oé, baa tó i fele kp̄awà gb̄enake yáio, a fele p̄s p̄s a yei kpawà ké a zezazi yáí. ⁹ Mapi s̄s málē oé, à wabike, Lua i kp̄awá. A wēele, íe. A gbale, Lua i w̄éé. ¹⁰ Asa gb̄é p̄s wabikè, wí aà gbaē, gb̄é p̄s p̄s w̄ele íe, mé gb̄é p̄s gbalè, wa w̄èè. ¹¹ A gb̄é p̄s á néɔ ví, tó á né kp̄o wabikèwá, á déme a píligona kpawàí? ¹² Ge tó à kogbe wabikèwá, á déme a sói kpawàí? ¹³ Baa ní á váik̄eo, lá á p̄maa kp̄aa á néwa d̄s, á Mae p̄s kú musu a a Nisina kpa gb̄é p̄s a wabikèwawao lé?

Táagoa

(Mat 12.22-30, 43-45, Maa 3.20-27)

¹⁴ Yesu lé t̄aa swàdo go gb̄éwa. Ké à t̄api gò, swàdopi nà yā'oawa, ̄s yápi b̄ò bíla sae. ¹⁵ Ǿ an gb̄eɔ m̀: I t̄áagoné ní t̄aa k̄í Beezebu t̄ooe. ¹⁶ Ǿ gb̄ep̄al̄e lé líkp̄al̄ewá, aa gb̄eawa aà seelae kené ní Lua gb̄āao. ¹⁷ Lá Yesu ní láasoo d̄s, ̄s a òné: Kpala p̄s a gb̄éɔ íbelesè ní k̄o a mide. Ua p̄s a gb̄éɔ íbelesè ní k̄o a ḡs bezí ūe. ¹⁸ Tó Set̄au íbelesè ní a gb̄éɔ, kpelewa aà kpala aɔ zei? Má ò màa ké i me mi t̄áagoné ní Beezebu t̄oo yáie. ¹⁹ Tó Beezebu t̄o mi t̄áagoð, á gb̄éɔ í go ní dé t̄oo ni? Beewa ázia gb̄éɔ yá líkp̄awá. ²⁰ Lá ma t̄áagoamaá Lua ɔgb̄e, àò d̄s ké k̄ia p̄s Lua kp̄a kp̄alau á k̄íi lèn we. ²¹ Tó ḡsa gb̄āa ḡs̄kebo k̄ūa, àle a ua d̄s̄aò, aà àiz̄eɔ Ìo aafiae. ²² Ama tó gb̄é p̄s a gb̄āa deaàla m̀ ḡé à aà gb̄è, a aà ḡs̄kebo p̄s a a náai víò séle, i aà àiz̄eɔ biilené. ²³ Gb̄é p̄s de ma gb̄é ūo, ma ib̄eē. Gb̄é p̄s lí p̄s k̄āaman̄o, àle fáaae.

²⁴ Tó wà t̄aa gò gb̄é, Ìo liaaliaa gugiiu àò gb̄é w̄ele à diè. Tó i eo, Ì me: Má ea ta ma s̄s̄ziwae. ²⁵ Tó à tà we, Ì e a be ado, à zu'ò, à azia k̄èke wásawasa, ²⁶ ̄s Ì ea ge t̄aa p̄s an v̄ai dealaɔ séle sur̄n̄o m̄en sopla, aai diè. Beewa gb̄épi gwea gb̄ez̄a v̄ai Ì de a k̄āaua.

²⁷ Ké Yesu lé o màa, wà n̄oe mà, à p̄na z̄a guu à m̀: Báaaden n̄oe p̄s n i à ȳs̄kp̄ama ū. ²⁸ Ǿ Yesu m̀: Báaadeɔn gb̄é p̄s aa Lua ȳm̄à aa k̄ūa ū de beea.

Seela gb̄eaa Yesuwa

(Mat 6.22-23, 12.38-42)

29 Gbɛ́ɔ̀ nònɔ́aa, ɔ́ Yesu m̀è: Gbāgbɛ́ɔ̀ vāi. Aaí seela gbɛ́aa, āma má seelae kɛ́nɛ́o, sema Yonasi ṕo. 30 Lá Yonasi de seela ṹ Ninivadeɔ́nɛ,* màa Gbɛ́nazín Né aɔ́ de seela ṹ gbāgbɛ́ɔ́nɛ. 31 Yákpalekegɔ́ɔ́zɪ geɔ́midɔ́kɪi oi nɔ́e kía a fele yāda gbāgbɛ́ɔ́lae, asa à b̀ò za tɔ́le léwa à m̀ò Salomɔ́ɔ́ ɔ́nɔ́yā maie,† mé gbɛ́ ṕo a zɔ́o de Salomɔ́ɔ́a ku la. 32 Yákpalekegɔ́ɔ́zɪ Ninivadeɔ́ fele yāda gbāgbɛ́ɔ́lae, asa ké Ninivadeɔ́ Yonasi waaso mà, aa ǹòsɛ́lɛɛ,‡ mé gbɛ́ ṕo a zɔ́o de Yonasia ku la.

33 Wili filia na wà dile gusɔ́nauo ge wà p̀ena kúlewàò. Wì di bábanawae, ké gbɛ́ ṕo aale gɛ́o gupua e.§ 34 N wé mé n me filia ṹ. Tó n wé kú gudoŭ, n m̀è pii aɔ́ gupua víe. Tó n wé kú plapla sɔ́, n m̀è pii aɔ́ gusia víe. 35 Ayámɛto laaika ké gupua ṕo níle e ní ví su àɔ́ de gusia ṹo. 36 Tó n m̀è pii gupua ví mé a kee ku gusiauo, aɔ́ gupu wásawasa lándɔ́ filia í dɔ́mawae.

Zadɔ́a Mɔ́izi ikoyádanedeɔ́ ní Falisiɔ́wa

(Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

37 Ké Yesu yá'ò a làa, ɔ́ Falisie wabikèwà aà m̀o p̀obleanɔ́, ɔ́ à gɛ́ z̀ɛ́le. 38 Ké Falisipi è i ɔ́pipi lá aaí kɛ́wa à gbása lé p̀obleo, à b̀ò aà sae. 39 Ǿ Dii òè: A Falisiɔ́ i gbābɔ́ bisaa kɛ́e ní taɔ́, kási b̀ii ní yāváikeaó mé á ǹòse pà. 40 Sɔ́ŭo! Lua ṕo a kɛ́ kè i a guu keo lé? 41 A ṕo ṕo kú á taɔ́ guu dā wɛ́nadeɔ́nɛ, á tapio i gɛ́ gbálesai.

42 Waiyoo á Falisiɔ́! I toeɔ́ dosina ní kɛ́aanáo ní dopɔ́o pii kwide kpa Luawa,* ɔ́ i pākpa yágɔ́gɔ́a a zéwai ní yea Luapizio. Yá beeo mé de àɔ́ kúa pākpa a kiniɔ́zi sai. 43 Waiyoo á Falisiɔ́! I ye z̀ɛ́lea gumaaɔ́u lousisikɛ́u, i ye wàò f̀ɔ́kpakpawá gāae. 44 Waiyoo ápiɔ́! A de lán mia kɛ́ena ṕo ẁò taa'owà d̀saiwae.

45 Ǿ ikoyádɔ́nae òè: Metulu, tó ní ò màa, níle wá s̀s̀s̀ s̀s̀e. 46 Yesu m̀è: Waiyoo á ikoyádɔ́nao s̀s̀! I gbɛ́ɔ́ da asosea zɪ'ũu, mé ili ɔ́damá ní a seaoo, baa ɔ́ton do. Waiyoo ápiɔ́! 47 I ṕo bo ānabi ṕo á deziɔ́ ní dedeɔ́ miaowa d̀ngu yáí. 48 Bee lé ɔ́b gbɛ́ɔ́nɛ ké a ze ní á deziɔ́ yákeaɔ́e. Aa ānabiɔ́ dède, ɔ́ ále ṕo bo ní miaɔ́wa. 49 Ayámɛto Lua ɔ́nɔ́ guu à m̀è á ānabiɔ́ ní zɪnaɔ́ gbaewá, í ní gbɛ́eɔ́ dede, í tada ní gbɛ́eɔ́wa. 50 Lua a ānabi ṕo wà ní dede za d̀nɪa daalegɔ́o e gbāo au tɔ́si gbāgbɛ́ɔ́piɔ́wa. 51 Ao, mále oé, za Abeli dea† e à gè pè Zakali ṕo wa dè sa'okli ní Lua kɛ́o zānguowa,‡ Lua a ní au tɔ́si gbāgbɛ́ɔ́wae. 52 Waiyoo á ikoyádɔ́nao! A d̀sa zé kili wò. I gɛ́uo, mé a gi gbɛ́ ṕo aa ye gɛ́uɔ́nɛ. 53 Ké Yesu b̀ò we, Mɔ́izi ikoyádanedeɔ́ ní Falisiɔ́ aà lè pásipási, aale yá dasi lalawà, 54 aale aà kpakpa ké aa e wà aà kũ yá ṕo ále o guue.

12

Zɛ́a ní Yesuo gbɛ́ɔ́ ae

(Mat 10.19-33)

1 Gɔ́o bee bíla nònɔ́aaaàzi, wa ní lé d̀so, e aale kèsepelepelekɔ́wa, ɔ́ à yá'ò a íwaɔ́nɛ gía à m̀è: A laaika Falisiɔ́ m̀aafilii, í linla lán p̀eese'e'esewae. 2 Yá ṕo ulea a b̀o gupuaú pii. Asiiyáe ku ké wa gi d̀sio.* 3 Beewa yá ṕo á ò gusiaú, wa ma gupuaú, mé asiiyá ṕo á ò kɔ́ swáú láasiu, wa a kpáwake gāae.

4 Ma gbɛ́naɔ́, mále oé, gbɛ́ ṕo a á de mé a gbɛ́a a f̀y yáe kɛ́é ɔ́o, ásu víakeɛ̀o. 5 Má gbɛ́ ṕo de à víakeɛ̀e oé. A víake Lua ṕo gbɛ́ zua té guu aà ga gbɛ́a iko víe.

* 11:30 Yon 3.4 † 11:31 1Kia 10.1-10 ‡ 11:32 Yon 3.5 § 11:33 Luk 8.16 * 11:42 Lev 27.30 † 11:51 Daa 4.8 ‡ 11:51 2Lad 24.10-21 * 12:2 Luk 8.17

Ao, mále oé, à víake aàpic. ⁶ Wili gòlegolena mèn sɔo yía daa plao lé? Kási baa a m̀endo yá lí sá Luagu. ⁷ Baa á mikāɔ, a a lé d̄s. Asu víakeo, á de gòlegolen dasiɔla.

⁸ Mále oé, gbé p̄ zèmanɔ gbéɔ ae, Gbēnazīn Né a zeaànɔ Lua malaikaɔ ae. ⁹ Gbé p̄ lelekp̄amazi gbéɔ ae s̄s, má lelekp̄aaàzi Lua malaikaɔ ae. ¹⁰ Tó gbé Gbēnazīn Né bèèbò, Lua a aà ké. Ama tó gbé Lua Nisina t̄bēēsī, a kēa vío. ¹¹ Tó wàle géánɔ yákp̄aleu lousisikp̄eu ge kíaɔ ní gbāadeɔ ae, ásu bilike b̄k̄i yáwao ge yá p̄ á o, ¹² asa Lua Nisina mé a yá p̄ de à o daé zibeezi.

Aizεε
(Mat 6.19-34)

¹³ Zā guu gbēe ò Yesue: Metulu, o ma v̄iie aà ma asea k̄paa wá túbi guu. ¹⁴ Ǿ a wèwà à mè: Ma gbé, déme ma dile á yákp̄alekena ùi ge á yāḡḡɔna? ¹⁵ Ǿ a ò bílae: Aɔ ázia k̄ua d̄s. A laaika p̄p̄ii blikeai, asa àizεεá gbēnazīna wēni no, baa tó a z̄sɔ.

¹⁶ Ǿ a yāl̄ēūné à mè: Ǿdee mé kú, aà bua blek̄èè maamaa, ¹⁷ ɔ à láasookè à mè: Má ke k̄pelewa ni? Má blewekak̄i vío. ¹⁸ Ǿ à mè: Lá má ken ke: Má a blewekak̄iɔ gb̄ooe, mí a z̄sɔ bobo, mí a p̄wena káu p̄i ní ma àizεεo, ¹⁹ mí o mazīae: Ma gbé, ní k̄ūs̄ua ví z̄sɔ, a kannɔ wē ūma? Káma bo, p̄oble, imi, p̄onake. ²⁰ Ǿ Lua òè: S̄oɔ, gwāasīnae bee má n wēni gb̄eama. S̄ou p̄ ní k̄e a ḡs dé p̄ ūe? ²¹ M̄aa aɔ de ní gbé p̄ lé àizεε k̄aaá azīae mé a de ɔde ū Luaεoo.

²² Ǿ a ò a iwaɔne: Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni k̄āake p̄blea yá musuo, ásuli á me k̄āake p̄kasa yá musuo. ²³ Wēni de p̄bleala, me de p̄kasala. ²⁴ A gbagbaaɔ gwa. Aali p̄t̄s̄o, aali p̄k̄ekeo, aa d̄s ge gbà z̄dolo vío, mé Lua í ní gwa. A de b̄aɔla z̄sɔo lé? ²⁵ A guu déme a f̄s̄ à a wēni gb̄aa k̄áfi, baa ḡɔ do, a yákaakea guui? ²⁶ Lá á yá ȳɔɔnapi f̄s̄o, b̄ȳai ále yá k̄iniɔ k̄āakei? ²⁷ A lá vudeɔ gwa s̄eu lá aa de. Aali z̄ikeo, aali bua t̄ao. Mále oé baa Salom̄o ní a ɔdekeo, † i ula e dà a maa k̄a an keewao. ²⁸ Luanaaif̄ēnendeɔ! S̄èa lá p̄ kú gb̄a mé a t̄ékū zia, lá Lua í p̄ nai m̄aa, wa á p̄ o ɔe? ²⁹ Asu to p̄ p̄ á ble ge p̄ p̄ á mi yá d̄aaé. Asu bilikeo. ³⁰ P̄p̄iɔ p̄i yá í d̄aa d̄únia gb̄éne, āma á Mae d̄s k̄é á ye p̄p̄iɔ. ³¹ A to kpala p̄ b̄o aà k̄i yá d̄aaé, i p̄p̄iɔ kaaé. ³² Ma kp̄asa néna gbéɔ, ásu víakeo, asa à k̄á á Maegu k̄é à á kp̄a kp̄alapiu. ³³ A p̄ p̄ á vío yía, í wēnadeɔ gba a ɔa. A m̄okpe p̄ lí zik̄ūo z̄s, luabe àizεε p̄ lí láao k̄áki ū. Kp̄ai a s̄si weo, k̄ɔo a p̄ ɔ̄okpa weo. ³⁴ Gu p̄ á àizεε kúu, wek̄i ɔ á laai ɔ kuu.

Zik̄en náaide laaide
(Mat 24.45-51)

³⁵ Aɔ ku s̄ou guu, à tó á filia ào naa, ³⁶ ɔ de lán gbé p̄ aale ní dii sua ní n̄ɔsepnakeao d̄aɔwa, k̄é ḡɔ p̄ à k̄a mé à gbalè, aa e zew̄ē ḡɔ. ³⁷ Báaadeɔn zik̄ena p̄ an dii a ní lé b̄ēe a suḡɔp̄iɔ ū. S̄iana mále oé, diipi a a p̄ɔo k̄eke ye, i ní z̄le, i p̄blea k̄aaané. ³⁸ Baa tó à k̄a w̄eɔdo ge guf̄ēne, tó à ní lé m̄aa, báaadeɔn ní ū. ³⁹ Aɔ yáe bee d̄s. Tó uabele kp̄ai m̄oḡɔ d̄s, a wei aà a kp̄e gb̄oo. ⁴⁰ Ap̄iɔ s̄s ào kú ní s̄ou, asa Gbēnazīn Né a m̄o ḡɔ p̄ á wé d̄oiwao.

⁴¹ Piεε mè: Dii, wá yáí n yápi l̄ēūia, ge gb̄épiie? ⁴² Dii mè: Dén zia náaide laaide p̄ aà dii a a zik̄enaɔ naè a ɔz̄i aali ble kp̄amá a ḡɔwa ūi? ⁴³ Báaaden zik̄ena p̄ aà dii aà lè, ále ke m̄aa a suḡɔ ū. ⁴⁴ S̄iana mále oé, a a àizεε p̄i naè a ɔz̄i. ⁴⁵ Tó zik̄enapi ò a s̄ou a dii sua lé ḡēḡē s̄s, i f̄ele na z̄ɔnɔe ge ḡɔe

gbēgbēawa, iɔ ulatāble, iɔ wēde ke, ⁴⁶ aà dii a su gɔɔ pɔ aà wé doiowae, zaa pɔ a dɔowa, i aà zɔezɔe, i aà baa daaa ní luayādansaiɔ. ⁴⁷ Zikena pɔ a dii pɔeā dɔ mé i sɔuke à aà pɔeā kèò, wa aà gbē dúuduue. ⁴⁸ Zikena pɔ a dii pɔeā dɔò, mé à yá pɔ de wà aà gbē kè sɔ, wa aà gbē yɔɔe. Gbé pɔ Lua aà gbà zɔɔ ɔ Lua a wēelèwà zɔɔ. Gbé pɔ Lua pɔ nàe a ɔzɔ zɔɔ, a gbēawà deñla.

Kɔkpaalea Yesu yáí
(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

⁴⁹ Té ma mɔ sɔí dúníawá, mé mále wá maamaa ké tépi kú sa. ⁵⁰ Má ga ví mà siu. Má kú láasoo guu e à ge kèò. ⁵¹ Ale e ma mɔ ké gbēɔ aao na ní kɔò dúníawá yá? Aawo! Mále oé, kɔkpaalea yáí ma mɔi. ⁵² Za tia ua pɔ gbēɔn sɔo kuu aa kɔkpaalee. Gbēɔn aaɔɔ bɔ gbēɔn plao kpe, gbēɔn plao bɔ gbēɔn aaɔɔ kpe. ⁵³ Mae a bɔ a negɔe kpe, negɔe i bɔ a mae kpe. Da a bɔ a nenɔe kpe, nenɔe i bɔ a da kpe. Zá da a bɔ nɔzæe kpe, nɔzæe i bɔ a záda kpe.†

⁵⁴ Yesu èa ò bílae: Tó á è lou lé sisi gukpe, i o gɔɔ lou a ma, ɔ i ke màa. ⁵⁵ Tó á è íana lé bɔ geomidɔkí oi, i o gu a wā, ɔ i wā. ⁵⁶ Mɔafilideɔ! A tɔle ní luabeo wé dɔ, mé á gɔɔe bee yáasi dɔ sɔo bɛ?

⁵⁷ Bɔyáí á yákekea a zéwa dɔ áziawá ní? ⁵⁸ Tó n ibee lé genno yákpaleu, kɔaíke aà n ké za zéu, ké asu n gále genno yákpalekena kíio yáí. Asa yákpalekenapi a n kpa dɔaiwae, dɔaiپی i n dakpeu. ⁵⁹ Mále one, níyɔ bɔ weo e n ge n flapi bo píi. Baa tanga a gɔ tenzio.

13

Nɔselileá

¹ Gɔɔ bee gbēɔ mɔ Galile gbé pɔ Pilati ní dede à ní au yáale ní ní sa'obɔ auoɔ yá síu Yesu. ² ɔ Yesu òné: Ké Galile gbépiɔ gaa kè màa, ále e an duuna de Galile gbé kíniɔla yá? ³ Aawo! Mále oé, tó i nɔselileo, ápii á kaale láríwae. ⁴ Gbēɔn bao plasai pɔ Siloe kalanga kwè má aa gágaɔ sɔ, ále e an tàae de gbé kíni pɔ kú Yelusaleúɔla yá? ⁵ Aawo! Mále oé, tó i nɔselileo, ápii á kaale láríwae.

⁶ ɔ à yáe bee lèeüné à mè: Gbēe mé kaadɔenli bà a swaluu, ɔ à gè a né wēlei, i eo. ⁷ ɔ a ò a zikena: Gwa, a wè àaɔn la, ké mi mɔ né wēlei kaadɔenapiwa, mili eo. Zɔ. Wá tó à gusi pā yá? ⁸ ɔ zikenapi òè: Mae, to we wēa lɔ. Má gubi mà liaie, mí zùgbɔ kau. ⁹ A gí ne'ii ziiá? Tó i i sao, mí zɔ.

Nɔe kaaua gbágbáa

¹⁰ Kámabogɔɔe zɔí Yesu lé yádané lousisikpeu. ¹¹ Nɔe ku we, taa aà kɔɔkú à káaànɔ wè bao plasai. Iɔ kooae, ìli fɔ pòo baa yɔɔo. ¹² Ké Yesu aà è, ɔ à aà sisi à mè: Nɔe, n kɔɔke gòma. ¹³ ɔ à ɔnàwà. Wegɔɔ à pòo, ɔ à Lua sáaukpà.

¹⁴ ɔ lousisikpe gbēzɔɔ pɔ pà, ké Yesu aà gbàgbā kámabogɔɔzɔí yáí, ɔ à fèle ò bílae: Gɔɔ soolo mé kú ké wí zíkɛu.* Ali mɔ wà á gbágbā gɔɔ beewá, kámabogɔɔzɔí bàasi. ¹⁵ ɔ Dii a zásiwà à mè: Mɔafilideɔ! Kámabogɔɔzɔí á baade lí a zu ge zaa'ina polo a dɔkí à gè í kpàwàò lé? ¹⁶ Ablahaú bui nɔee bee sɔ, Setáu aà yè wè bao plasai. Aà bapi poloawà kámabogɔɔzɔí zé vío lé? ¹⁷ Ké a ò màa, ɔ wí aà ibeeɔ kú píi, ɔ bíla pɔ kèna dabudabu pɔ ále keɔwa píi.

† 12:53 Mís 7.6 * 13:14 Bɔa 20.9-10

Yáleeüa ní kpala pò b̀ Lua kíio
(Mat 7.13-14, 21-23, 13.31-33, Maa 4.30-32)

18 Ǿ Yesu m̀: Kpala pò b̀ Lua kíi b̀ b̀wà ní? B̀ má leeüòì? 19 Doe ku a wéna b̀ lán efo wénawa, ɔ gb̃e se t̃s̃ a kaau. Ké à b̀lè à kè lí ü, ɔ b̃aò mò p̀p̀e a g̃naɔwa.

20 Ǿ a ò lo: B̀ má kpala pò b̀ Lua kíi leeüòì? 21 A b̀ p̀eese'ese pò nɔe se kà p̀eti zaa le àaɔ guu a lía píiwaɛ.

22 Goo pò Yesu lé gé Yelusaleü, àle pà meeɔwiao ní z̃ɔɔwiaoɔ, àle yãdané, 23 ɔ gb̃e aà là à m̀: Mae, asi àizãna'enaɔ dasioa? Ǿ Yesu ò bílaɛ: 24 A àiake à g̃e z̃éle tuuuna guu. Mále oé, gb̃é dasideɔ weele g̃eü, kási aa eo. 25 Tó uabele f̃ele zetà a làa, tó a g̃ b̃aasi, mé àle gbale, àle me: Mae, gbawew̃e, a oé á á d̃s̃ gueio. 26 Bee gb̃ea tó á òè à p̀blè à imiãnaɔ, mé à yãdané á be g̃aaɛ, 27 a oé á á d̃s̃ gueio. A goala ápii väikenaɔ.†

28 Tó a Ablahaü ní Izaakio ní Yakɔbuo ní ãnabio è pii kpala pò b̀ Lua kíi guu, mé wà á zú b̃aasi, we á ɔɔbu à ɔdi á musu. 29 Gb̃é b̀ gukpe ní be'aɛo ní gugb̃antooo ní geɔmidɔkio, aa m̀ bleblei kpala pò b̀ Lua kíi guu. 30 Gb̃é kpeɛ ɔ g̃ d̃baaa mé gb̃é pò d̃baaa ɔ kpeɛ.

Yesu ɔɔba Yelusaleudeɔ yá musu
(Mat 23.37-39)

31 Goo bee g̃ö Falisieɔ mò Yesu kíi aa òè: F̃ele go lakii, asa Elodi ye n deɛ. 32 Ǿ a òné: A ge o kíf̃enapiɛ mále táagoné, mále gyãɛɔ gb̃agb̃a gb̃a ní ziao, a g̃ö àaɔde z̃í má a z̃í midɛ. 33 N beeo sema mà gé aɛ gb̃a ní ziao ní zia b̃aasio, asa i k̃ü ãnabi ga gueio, sema Yelusaleü. 34 Yelusaleüdeɔ, Yelusaleüdeɔ, i ãnabio d̃ede, i gb̃é pò Lua ní z̃íwáɔ pápa ní gb̃eɔ à ní d̃ede. M̃io ye mà á k̃aaamazi m̃ɔm̃ɔ, lá ko i g̃ãsia kú a néɔlawae, kási ili weio. 35 Lua a á kpé tóé sa. Mále oé, á ma e lo e à om̃eɛ, b̃aaade gb̃é pò lé mó ní Dii tóo.‡

14

Yesu kua Falisie be

1 Kámabog̃ɔe z̃í Yesu g̃è p̀blei Falisio gb̃ez̃ɔ be, ɔ gb̃é pò aa ku weɔ lé aà kpakpa. 2 Kákagyãkenaɛ ku Yesu aɛ we. 3 Ǿ Yesu yãs̃e a ò ikoyãd̃naɔne ní Falisio: Gb̃égb̃agb̃aa kámabog̃ɔzi z̃evia ge a z̃evio? 4 Ǿ aa níle k̃ilikili. Ǿ Yesu gyãepi kù à aà gb̃agb̃a à aà gb̃àɛ. 5 Ǿ a òné: A dé né ge aà zu, tó à zù l̃ɔɔ kámabog̃ɔzi, a aà b̀ g̃öo ní? 6 Aai f̃s̃ yázãsiwàò.

7 Yesu è lá gb̃é pò wà ní sisi lé z̃l̃ekii maao kükü, ɔ à yãleeüné à m̀: 8 Tó wà n sisi ñɔseɔñablewa, r̃isu z̃le z̃l̃ekii maauo. Tó wà gb̃é pò a gb̃ia denla sisi be! 9 Tó á s̃isina m̀ òne: F̃ele z̃l̃ekii kpá deewa, r̃ỹɔ f̃ele gé z̃l̃ekii kpeɛu ní wioɛ. 10 Tó wà n sisi, ñili z̃l̃ekii kpeɛ kú, ké tó n s̃isina mò, a onɛ: Ma gb̃ena, m̀ aɛ la. Bee a n ke gb̃ia gb̃é pò á s̃anuɔne.* 11 Gb̃é pò i azia káfi, Lua a aà busae, mé gb̃é pò i azia busa, Lua a aà káfi.

12 Ǿ Yesu ò a s̃isinaɔ: Tó r̃ile gb̃éɔ sisi ble f̃ãane bleawa ge a oosi pò, r̃isu ñ n gb̃enaɔ s̃isio ge ní ṽiɔ ní n d̃aunaɔ ge n daɛɔ ge n ɔde deɛɔ. Tó r̃i kè màa, aa ea n s̃isiwà s̃ɔe, aai fiabone. 13 Tó r̃ile gb̃éɔ sisi p̀bleawa, taasideɔ sisi ní gb̃ekaauãa ní eɛo ní ṽiãɔ, 14 r̃ỹɔ g̃ b̃aaade ü, asa aa p̃ɔe ví aa g̃ia fiaboneo. Lua mé a fiabone gb̃emaao vug̃ɔ.

† 13:27 Sou 6.9 ‡ 13:35 Sou 118.26 * 14:10 Yaa 25.6-7

Pɔnableblea
(Mat 22.1-14)

¹⁵ Ké gbé pɔ aa sãnuɔ do yápi mà, ɔ a ò Yesue: Báaadɛn gbé pɔ a pɔble kpala pɔ bɔ Lua kíi guu ũ. ¹⁶ Yesu òè: Gbèe mé ye pɔnableke, ɔ à gbéɔ gbèa dasidasi. ¹⁷ Bleblezĩ ɔ à a zíkɛna zì oi gbé pɔ à ní gbɛaɔne aa mɔ, wa làa sa. ¹⁸ Gbé sèia òè: Ma bú lùe, sema mà gé gwai. N yá na, ma awakpàe. ¹⁹ Gbèpàle mè: Ma zu lù soon sɔo, má gé wesiei. N yá na, ma awakpàe. ²⁰ Gbèpàle mè: Ma nɔsè dafue. Ayãmeto má e mɔo. ²¹ Ǿ zíkɛnapi èa tà à ní legbɛ dàu a síu a diie. Ǿ uabelepi pɔ pà a ò a zíkɛnae: Gé wéle guu kpakpa gãaɔ ní zɛaɔ, ní taasideɔ ní gbèkaaũaɔ ní vĩaɔ ní eɛɔ naaa suńɔ la. ²² Bee gbɛa zíkɛnapi mɔ òè: Dii, ma yá pɔ ní ò kè, mé zɔlekii gi ku. ²³ Ǿ diipi ò zíkɛnapi: Gé zéɔ guu ní zéwɛwɛnaɔ pii, gãna gbéɔwa aa gè, ma ua e pa. ²⁴ Mále oé, gbé pɔ ma ní gbɛapiɔ kee a e lɛzɔ ma blepiwao.

Gɔa Yesu iwa ũ
(Mat 10.37-38)

²⁵ Wa bɛ zéu ní Yesuo dasidasi, ɔ à lili òné: ²⁶ Tó gbé mɔ ma kíi mé a ye a de ní a dao ní a nao ní a néɔ ní a vĩaɔ ní a dãunaɔ, baa azlapizi demala, a fĩ ke ma iwa ũo. ²⁷ Gbé pɔ aɔ a lipãakɔa sea àɔ tɛomazio, a fĩ ke ma iwa ũo. † ²⁸ Tó á gbèe ye kalanga dɔ, a zɔle gĩa à a ɔa dɔdɔ à gwa, tó a fĩ zĩpi ke láa ya? ²⁹ Tó i ke màaɔ, tó à è kpàle mé i fĩ à a mĩdeɔ, gbé pɔ aà è pii a aà láanike ³⁰ a mɛ: Gbée bee kpé dàale, i fĩ a mĩdeɔ. ³¹ Ge tó kĩa ye gé zíkai ní kĩa páleo, a zɔle gĩa à a wãaipa à gwa, tó a sosa gáli kwia fĩ kuakpa sosa gáli bao pɔ lé mɔwawao lé? ³² Tó a è á fɔo, a zinaɔ zĩ lɛdoukɛa yãgbɛaiwà zadɔ i ka kãioe. ³³ Maae lɔ, tó á gbèe i ɔzɔ pɔ pɔ á vĩazi piiɔ, a fĩ gɔ ma iwa ũo. ³⁴ Wisiá pɔ nae, ama tó a í na tà, kpelewa wa ke à nakũ lɔi? ³⁵ A maa tɔlɛɛo ge zùgbɔkɔlekĩio, wĩ kólɛe. Gbé pɔ nòse ví aà yápi ma.

15

Pɔ pɔ vũaaɔ
(Mat 18.12-14)

¹ Ǿsinaɔ ní duunkɛnaɔ lé sɔ Yesuzi aà yãmai nípii. ² Ǿ Falisiɔ ní Mɔzizi ikoyãdanɛdeɔ lé yáakũtɛka aa mè: Gbée bee i duunkɛnaɔ si aa pɔble sãnuɛ.* ³ Ǿ Yesu yáe bee lèeũné à mè: ⁴ Tó á gbèe sã ví mèn basɔ mé ado vũaa, ìli a basɔ mènɔsai tó sɛu à pèle a pɔ pɔ vũaapizi e à ge bɔwàò lé? ⁵ Tó à bòwà, i se da a gãu ní pɔnaoɛ, ⁶ i taò bɛ, i a gbènaɔ ní a fáanideɔ sísi, i oné: A pɔnakɛmanɔ. Ma a sã pɔ sã̀sãpi è. ⁷ Maae lɔ mále oé, wa pɔnake luabe duunkɛna mènɔ pɔ a nòselilɛ yá musu de gbèmaa gbèon basɔ mènɔsai pɔ an bàa kú ní nòselilɛaooɔla.

⁸ Nɔe pɔ ánuɔ ɔwatɛ ví mèn kwi sɔ bɛ, tó a mènɔ vũaa, a filia na, i kpɛwaa, i wɛɛɛ busebuse e à ge bɔwàò lé? ⁹ Tó à bòwà, a a gbènaɔ ní a fáanideɔ sísi, i oné: A pɔnakɛmanɔ. Ma a ánuɔ ɔwatɛ pɔ vũaapi è. ¹⁰ Mále oé, Lua malaikaɔ i pɔnake duunkɛna mènɔ pɔ nòselilɛ yá musu màa bɛ.

Né pɔ sã̀sã

¹¹ Yesu ò lɔ: Gbèe mé kú a nɛgɔɛɔ ví gbèon pla. ¹² Ǿ Se ò a maee: Baa, ma asea pɔ máv ví túbi guu kpa. Ǿ maepi a àizɛɛ kpaalɛné. ¹³ I ke gɔɔplao, ɔ

Se a pɔɔ nàaa pii à tà bùsu pàleu zàzā. We à a àizee kpàleu lalasikea guu. ¹⁴ Ké à a pɔɔ dè pii, ɔ nɔan zɔɔ kà bùsupiu, ɔ à gɔ́ ní pɔ wɛnakɛao. ¹⁵ A gè nà bùsupi gbɛɛzi, ɔ gbɛ́pi aà gbàe a bualou ble kpáí sàwakusanaɔwa. ¹⁶ ɔ ɔ̀ ye libe pɔ sàwao lé ble mómo bèè, āma wili pɔe kpawào. ¹⁷ Ké aà wé kè, à mè: Ma mae zikenaɔ ble ví die, ɔ mále ga ní nɔanao la. ¹⁸ Má fɛle mà ta ma mae kíie, mí oè: Baa, ma duunakè Luae ní mpio, ¹⁹ mi ka màɔ de n né ũ lo. Ma dile n zikenaɔ do ũ. ²⁰ ɔ à fɛle lé tá a mae kíi. Ké a be káaa, aà maepi aà è, ɔ à kèè wɛnaū. A bàalè gè kùsiwà à lepèwà. ²¹ ɔ népi dè: Baa, ma duunakè Luae ní mpio, mi ka màɔ de n né ũ lo. ²² ɔ maepi ò a zikenaɔne: A gé kpakpa, à ulada maa pɔ deŋla se moð à daè, í tãanadaè, í kyalekpaè. ²³ I gáae mekpaa kù à de wà so pɔnakɛa guu, ²⁴ asa ma népi gá à vùe. A sàsãe, ɔ ma aà è. ɔ aa nà pɔnakɛawa.

²⁵ Woo kpé bua. Ké àle su, à káikù ní beo, ɔ à kɔ̀ɔ gáa mà do. ²⁶ ɔ à zikenaɔ do sisi à aà là bóme kèi. ²⁷ ɔ a wèwà à mè: N dāuna mé sù, ɔ n mae gáae mekpaa dè, ké à aà è aafia yáí. ²⁸ ɔ Woo pɔ pà à gí gèi ua. Ké aà mae bò awakpaie, ²⁹ ɔ Woopi ò a maee: E'e, à kà wè ũma mále zikene, mi fokema ziiio, mé baa blesan giana ni kpaa mà pɔnakɛò ní ma gbɛnaɔo. ³⁰ Ké n né pɔ à n àizee kàale káaluaneɔni sù, n gáae mekpaa dèè. ³¹ ɔ aà mae dè: Ma né, ní kumano gɔɔpiie. Pɔ pɔ má ví pii, n pɔe. ³² A kù wà bleble ní pɔnaoe, asa n dāunapi gá à vùe. A sàsãe, ɔ wà aà è.

16

Aizee náaisai

¹ Yesu ò a íwaɔne: ɔdee mé kú à ziiia dile a zikenaɔne. ɔ wà mò wà aà kɔmalekèè wà mè àle aà àizee kpále. ² ɔ à aà sisi a dè: Yá pɔ má mà n musu de kpelewa ni? Lá níle ke n ziiake guu siumee. Nyɔ e n ziiia zí kemee lo. ³ ɔ ziiapi ò a sɔ guu: Ma dii lé ma bɔ zíue, má ke kpelewa ni? A ke má fɔ sɛwao, mé baakea demee wí ũ. ⁴ Má dɔ lá má ke gbéɔ ma dile ní be, tó à ma bɔ zíu. ⁵ ɔ à a dii fiadeɔ sisi dodo, ɔ à gbé sɛia là à mè: N ma dii fia kúa ũma ni? ⁶ A mè: Nisi zaa le basoɔe. ɔ ziiapi dè: Lá pɔ ní kèe ke. Zɔle lile blakwi kpakpa. ⁷ ɔ a ò gbɛpálee: Mpi sɔ n fia ũma ni? ɔ à mè: Ese sakili basoɔe. ɔ ziiapi dè: Lá pɔ ní kèe ke, lile basiiɔ. ⁸ ɔ diipi ziiia náaisaidepi sáaukpá wezè yá pɔ a kè musu. Asa dúniae bee gbéɔ wé zèa de gupua gbéɔla kòtèe yákekeɛa guu.

⁹ Mapi sɔ mále oé, à gbɛnaɔ weele ní àizee náaisaiɔ, ké gɔɔ pɔ à midewá, Lua a á dile be pɔ a gao guu. ¹⁰ Gbé pɔ náai ví ní a yɔɔnao aɔ náai ví ní a zɔɔo be. Gbé pɔ náai ví ní a yɔɔnao aɔ náai ví ní a zɔɔoo. ¹¹ Tó i ke náai ví ní àizee náaisaiioo, Lua a á náaike ní a siandoe? ¹² Tó i ke náai ví ní gbɛpále pɔɔo, Lua a ázia pɔ kpáwáe? ¹³ Zikena lí e zɔblè dii mèn plaɛo, asa aɔ za gbɛdogue, ɔ ye adozi, ge a na gbɛdowa, i saka adou. A fɔ aɔ zɔble Luae ní ɔao sánuo.

ɔde ní Lazaao

¹⁴ Falisio ye ɔai. Ké aa yápi mà pii, ɔ aale lɛsuikɛ Yesuwa. ¹⁵ Yesu òné: I yānakpa áziawa gbɛnazinaɔ kíie, āma Lua á sɔ dɔ. Yá pɔ gbia gbɛnazinaɔne ɔ Lua í sakau.

¹⁶ Mɔzi ikoyá ní ānabio láo ku e Zāawa. Za gɔɔ bee wále kpala pɔ bò Lua kíi baokpa, ɔ baade lé gɛu ní gbāao. ¹⁷ Luabe ní tɔ̀leɔ sáalea àa de Lua

ikoyápi wēsā néna bádeala. ¹⁸ Gbé pɔ́ gí a nazi à nɔ́ pàle sè, à gbāsíkè. Gbé pɔ́ nɔ́ pɔ́ wà gíi sè sɔ́, à gbāsíkèn we.

¹⁹ Gɔ́e ɔ́dee ku í ɔ́kasa maa ɔ́deɔ da, Ì ɔ́nake nama guu ɔ́ɔ́pii. ²⁰ Wēnade pɔ́ wí me Lazaa Ì wúlea àà be ɔ́sɔ, bɔ́ fifiwà. ²¹ Ì bɛ pɔ́ í lélɛ ɔ́depi táabúnu zíe blea nide. Gbēɔ́ mé Ì àà bɔ́pɔ́ sásá. ²² Wēnadepi gà, Ì malaikaɔ́ àà sè tàò Ablahaū kíi. ɔ́depi gà sɔ́, Ì wà àà vī. ²³ Kua íadama guu bɛdau, ké à wesè musu, Ì à Ablahaū è káaa, Lazaa ku àà sae. ²⁴ ɔ́ à lezù à mè: Ba Ablahaū, ma wēnagwa, ní Lazaa zí àà a ɔ́tona zɔ́ íwa, àà mɔ́ ma léna níniomɛɛ, asa mále wāwāke tévuaɛ bee guue. ²⁵ ɔ́ Ablahaū mè: Ma gbé, to nama pɔ́ pèema n wēnigɔ́ ɔ́ngɔ́ ní taasi zɔ́ pɔ́ Lazaa kèò. Àà nòse níni lakíi sa, mé ní kú wāwā guu. ²⁶ Bee gbea tɔ́'e zòlo da wá zānguo. Tó gbé ye bɔ́ la à gé á kíi, a fɔ́o, mé gbēe a fɔ́ bɔ́ we à mɔ́ wá kíio. ²⁷ ɔ́ ɔ́depi mè: N yá na Baa, lá màae, ñ àà zí ma mae be, ²⁸ asa ma dáunaɔ́ vī gbēɔ́n sɔ́o. Àà gé ledaimá, ké aasu mɔ́ gu wāwádeɛ beeuo. ²⁹ ɔ́ Ablahaū mè: Aa Mɔ́izi ní ānabíó lá vī, aa ní yāma. ³⁰ ɔ́ ɔ́depi mè: Aawo, Ba Ablahaū! Tó gbēe bɔ́ gau à gè ní kíi, Ì aa nòselile. ³¹ ɔ́ Ablahaū òè: Tó aai Mɔ́izi ní ānabíó yāmao, baa tó gbēe bɔ́ gau, aa sio.

17

Luanaaikɛa

(Mat 18.6-7, 21-22)

¹ Yesu ò a Ìwaɔ́ne: Sema yá pɔ́ í to gbéɔ́ fu àò ku, āma waiyoo gbé pɔ́ a bɔ́ àà kíi. ² Tó wà wísilɔ́gbɛ gbēne dɔ́è a nɔ́e mé wà àà zù ísiu, bee maa ní adeo de ké àà to néɛ beɔ́ do fula. ³ Aɔ́ kú ní laaio. Tó n gbēdo duunakè, ge ñ àà le. Tó à nòselile, sùuukɛaàɔ́. ⁴ Tó à duunakène ɔ́ɔ́ do gēn sɔ́pla mé à èa òne gēn sɔ́pla a nòselile, sùuukɛaàɔ́. ⁵ Dii zínaɔ́ òè: Wá luanaaikɛa káfíwɛɛ. ⁶ Dii mè: Tó á luanaaikɛa kà efɔ́ wénawa, á o lasinlie bee azía bile gé péi ísia guu, a á yāmae.

⁷ Tó á gbēe zɔ́ vī, àle sēwaè ge àle sáò dàè, tó à sù ní buao, àà dii a oè àà mɔ́ pɔ́ble ɔ́ɔ́ yà? ⁸ Aawo, a oè àà blɛkɛɛ, àà ula lile, i mɔ́e ní pɔ́bleao ní imiao, aàpi i gbasa pɔ́ble, i imi. ⁹ Wí zɔ́ sáaukpa ké à yá pɔ́ wa dàè kè yáí yà? ¹⁰ Apíó sɔ́ màae, tó a yá pɔ́ Lua dàè kè píi, à me: Zɔ́ɔ́n wá ù, wá kea wá kè.

Kusude gbēɔ́n kwíó gbágbáa

¹¹ Yesu gea Yelusaleū a be Samali búsu zɔ́leu ní Galileo. ¹² Ké àle gē wéleu, Ì ɔ́e kusude gbēɔ́n kwíó kpàaŭaàɔ́. Aa ze káaa, ¹³ aa lezúaazi aa mè: Mae Yesu, wá wēnagwa. ¹⁴ Ké a è màa, Ì a òné: A ge ázia ɔ́b sa'onaɔ́ne.* Ké aale gé, Ì aa gbágbá. ¹⁵ Ké an gbēdo è a gbágbá, Ì àèa sù, àle Lua sáaukpa ní bɔ́ gbáao. ¹⁶ A wúle a gbɛɛu Yesu ae, à fɔ́kpàwà. Gbé beeá Samali gbēɛ. ¹⁷ ɔ́ Yesu mè: Gbēɔ́n kwíó mé gbágbáò lò? Gbēɔ́n kēokwíó kú má ní? ¹⁸ An gbēe i ea mò Lua sáaukpaio, sema zílloɛ beea? ¹⁹ ɔ́ Yesu òè: Fɛle tá, ma náai pɔ́ ní ke mé n gbágbá.

Gbēnazín Né mɔ́a

(Mat 24.23-41)

²⁰ Falisíó Yesu lá kpala pɔ́ a bɔ́ Lua kíi mógɔ́ɔ́, Ì a wèamá à mè: Kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi lí mó wà e ní wéó no. ²¹ Wa o gwa ke ge gwa keeo. Kpalapi kú á guue.

* 17:14 Lev 14.1-3

22 Ɔ a ò a ìwàɔnɛ: A ɔɔ lé mɔ́ kɛ́ á Gbɛ̀nazɪ̀n Nɛ́ mɔ́ɔɔ ea nide, á eo. 23 Wa oé a ku le ge a ku la, áma ásu geɔ, ásu tɛ́nzio. 24 Lá loupilɛa i gupu luabɛ léla ní a léleo, màa aɔ de Gbɛ̀nazɪ̀n Nɛ́ mɔ́ɔɔ. 25 Sema aà taasikɛ ɔ́ia maamaa. Gbágbɛ̀ɔ ɔ́iaàzi. 26 Lá à kè Nɔɛ ɔɔ, † màa a kɛ Gbɛ̀nazɪ̀n Nɛ́ mɔ́ɔɔzɪ̀ ɔ. 27 Wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ zàkɛ e ɔɔ pɔ Nɔɛe gè ɔ́ilɛna guu, ɔ́ í dà dúniaa, gbɛ̀ɔ ɔ́aga pii. ‡ 28 Maaɛ ɔ ɔtu ɔɔ, wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ pɔ lú, wàlɛ pɔ yia, wàlɛ pɔtɔ, wàlɛ kpɛɔ. 29 Ɔɔ pɔ ɔtu bɔ ɔɔɔɔ, té ní ìatɛgbɔ bɔ luabɛ à kwɛ, ɔ gbɛ̀ɔ ɔ́aga pii. § 30 Beewa aɔ de ɔɔ pɔ Gbɛ̀nazɪ̀n Nɛ́ bɔ gupuau.

31 Ɔɔ bee gbɛ́ pɔ kú kpé musu su pila kpé guu a pɔɔ séleio. Maaɛ ɔ gbɛ́ pɔ kpé bua su ea beo. 32 A to ɔtu na yá dɔágu.* 33 Gbɛ́ pɔ ye àɔ a wɛ̀ni kú, wɛ̀nipi a víaawà. Gbɛ́ pɔ ɔ́i a wɛ̀nii sɔ, ade mé aɔ ku. † 34 Málɛ oé, gwá bee gbɛ̀ɔn pláɔ aɔ wúleá gudoú, Lua a gbɛ̀do sé, i gbɛ̀do to we. 35 Nɔɛ gbɛ̀ɔn pláɔ aɔ pɔ lɔ gudoú, Lua a gbɛ̀do sé, i gbɛ̀do to we. 36 Gɔɛ gbɛ̀ɔn pláɔ aɔ ku bua, Lua a gbɛ̀do sé, † i gbɛ̀do to we. 37 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Dii, mákii ní? A wɛ̀má à mɛ̀: Gu pɔ ge kuu, we yáamusu káaau.

18

Wabikɛa

1 Yesu yálɛɛúnɛ́ kɛ́ aɔ Lua wabikɛ kɔ́sɔkɔ́sɔ, aasu kpasao yáí. 2 A mɛ̀: Yákpalekenae mé kú wɛ́leu, a Lua vía vío, mé ìli gbɛɛ yádao. 3 Gyaaɛ ku wɛ́lepi guu, ɔ mɔ aà kú mɔmɔ i mɛ: Zɛmanɔ ma ibɛɛ yá musu. 4 I weio e ɔɔpla. Bee kpɛ a ò azɪawa: Baa tó má Lua vía vío, mé mili gbɛɛ yádao, 5 lá gyaapi lé ma súu zɔ, má zɛaàɔɛ. Tó mi kɛ màaɔ, aà zɛamala láasaie a ma deɛ.

6 Ɔ Dii mɛ̀: A yákpaleken vâi yá'oa ma. 7 Lua a zɛ ní a gbɛ́ pɔ aale wiilewa fáanɛ ní gwáasinaoɔ lé? A zígbiakɛ ní dɔarɪleo yà? 8 Málɛ oé, a zɛrɪno kpakpae. N beeo tó Gbɛ̀nazɪ̀n Nɛ́ mɔ, a a náaikɛna e dúniaua?

9 Ɔ à èa yáɛ bee lɛɛú gbɛ́ pɔ aale rɪzɪa dile gbɛ́maa ú mé aabɔ saka gbɛ́ kɪnɔguɔnɛ à mɛ̀: 10 Gbɛ̀ɔn plaeɔ mé gè wabikɛi Lua ua, gbɛ̀doá Falisɛ, gbɛ̀do sɔ ɔsinaɛ. 11 Falisipi zɛa, àlɛ wabikɛ. A ò a sɔ guu à mɛ̀: Lua, ma n sáaukè kɛ́ má de lán dāɔwao, dɪidiindeɔ, náaisaideɔ, gbáɪkɛnaɔ ge ɔsinaɛ bee. 12 Miɔ lɛye ɔɔ plapla áɔsá ní áɔsaoɛ. Pɔ pɔ má è pii mi a kwide bɔnɛ. 13 Ɔsinapi sɔ a zɛ káaa, i fɔ wɛsè musu gwà seo. Alɛ azɪa gbɛ́gbɛ́ à mɛ̀: Lua, sùuukɛmanɔ, duunkɛnan ma ú. 14 Málɛ oé, gɔɛpi tà a bɛ Lua siaaàɔ guu, i kɛ Falisipi no. Asa gbɛ́ pɔ ì azɪa káfi Lua a aà busae, mé gbɛ́ pɔ ì azɪa busa Lua a aà káfi.*

Báaadaa néɔgu

(Mat 19.13-15, Maa 10.13-16)

15 Wà mɛ̀ ní nɛ́fɛnɛnaɔ aà ɔnamá. Ké aà ìwao è, ɔ aa ɔ́inɛ. 16 Ɔ Yesu néɔ sɪsɪ à mɛ̀: A to néɔ mɔ ma kú, ásu kpánéɔ, asa kpala pɔ bɔ Lua kú de gbɛ́ bee taa pɔ úɛ. 17 Siana málɛ oé, gbɛ́ pɔ i kpala pɔ bɔ Lua kú yá sí lán néwao, a gɛ̀uo.

Ɔde

(Mat 19.16-30, Maa 10.17-31)

† 17:26 Daa 6.5 ‡ 17:27 Daa 7.6-24 § 17:29 Daa 19.24-25 * 17:32 Daa 19.26 † 17:33 Luk 9.24 ‡ 17:36 Mat 24.31, 1Tes 4.17 * 18:14 Luk 14.11

18 Yudaɔ kíabuie mò Yesu là à mè: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizána ei? 19 Yesu òè: Akɛa n mè má maai? Gbɛe maaɔ, sé Lua ado. 20 N yá pɔ Lua díleɔ dɔ: Nsuli wúle ní gbɛpále nɔ. Nsuli gbɛdeɔ. Nsuli kpáí'oo. Nsuli yáɔ n gbɛdeewao. Níli n de ní n dao kpela.† 21 ɔ a òè: Zaa ma ke èwaaso ũ, má yá beɔ kúa píie. 22 Ké Yesu bee mà, a òè: Yá gòne mendo. Pɔ pɔ ní ví yía píi, ní a ɔa biile taasideɔne, rýɔɔ àizee ví luabe. Bee gbɛa ní mɔ temazi. 23 Ké à yápi mà, aà pɔ siakù, asa ɔde sà gbãngbooe. 24 Ké Yesu è aà pɔ siakù, à mè: Gɛa kpala pɔ bɔ Lua kíi guu zí'ũ gbé pɔ aa àizee víɔne. 25 Yiongo gɛa abaaweu àa de ɔde gɛa kpala pɔ bɔ Lua kíi guula. 26 Gbé pɔ aa yápi màò mè: Démɛ a àizána e bi? 27 Yesu wémá à mè: Yá pɔ gbɛnazínɔ fùta ke, Lua i fɔ.

28 ɔ Píie mè: Wa wá pɔpii tò wee, ɔ wá ténzi fá. 29 ɔ Yesu òné: Siana mále oé, gbé pɔ a be tò ge a na ge a víio ní a dāunaɔ ge a de ní a dao ge a néɔ kpala pɔ bɔ Lua kíi yáí 30 a ea bee taa e de beea maamaa dúniaɛ bee guu, mé a àizána e dúnia pɔ lé mɔ guu.

Vla baakena gbágbáa

(Mat 20.29-34, Maa 10.46-52)

31 Yesu a gbɛɔn kuɛplaɔ káaaàzi, ɔ a òné: Wále gé Yelusaleúe. Wekii Gbɛnazín Né yá pɔ anabio kè Lua yáú a pau pii sa. 32 Wa aà kpa buipáleɔwa, aai aà ke pɔɔpɔɔ, aai aà sɔsɔ, aai lé'ikakawà, 33 aai aà gbɛ ní flaalao, aai aà de, a gɔɔ àaɔde zí i ea vu. 34 Ama aà íwapi a kee gbáeo, asa yápi mi uleané, aa dɔ yá pɔ àle oo.

35 Ké Yesu kà kái ní Yelikoo, víae zɔlea zé lé, àle baake. 36 Ké a mà bíla lé gɛ, ɔ a ní lá bóme kèi. 37 ɔ wa òè, Yesu Nazaleti mé lé gɛ we. 38 ɔ à lezù à mè: Yesu, Davidi Bui, ma wɛnagwa. 39 Gbé pɔ dɔaaɔ gíè aa mè aà níle, ɔ aà wiilea gbáakù, àle mɛ: Davidi Bui, ma wɛnagwa. 40 Yesu zè à mè wà mɔaàɔ. Ké à mò, ɔ Yesu aà là à mè: 41 Bó ní ye mà kenéi? A wèwà à mè: Dii, má ye màò gu'ee. 42 ɔ Yesu òè: Gu e. Ma náai pɔ ní kè mé tò n gbágbá. 43 Wegɔɔ à gu'è, ɔ à bɔ teaazi, àle Lua sáaukpa. Ké gbépii è màa, aa Lua sáaukpa.

19

Zase

1 ɔ Yesu gè Yeliko, àle pāa. 2 Gbɛe ku we aà tón Zase. ɔsinaɔ gbɛzɔɔe, mé ɔde. 3 Ale wɛle à gbé pɔ de Yesu ũ e, ama i fɔ aà èo dasi yáí, asa gbé gesenaɛ. 4 ɔ à bàalè dɔaa à gè dède símfowoa ké à Yesu e, asa a gɛ wee. 5 Ké Yesu kà wekii, ɔ à wesè musu a òè: Zase, pila kpakpa. A kù mà i n be gbáe. 6 ɔ Zase pila kpakpa, à aà díle ní pɔnao. 7 Ké wa è màa, gbépii lé yákútɛka aa mè: A gè pilai duunkena be. 8 ɔ Zase fɛle zè a ò Dii: Dii, má a àizee guo kpa taasideɔwaɛ. Tó ma gbɛe taiinkè sɔ, má ea mà a gɛe kpawà leɛ síiɔ. 9 ɔ Yesu òè: Lua uaɛbeedeɔ mísi gbá. Asa gbɛe beea Ablahaú buie b. 10 Gbɛnazín Né mò gbé pɔ sàsá wɛlelɛ à aà suabaɛ.

ɔdakea zíkɛnaɔne

(Mat 25.14-30)

11 Goo pɔ wɔle aà yápi ma, ɔ à èa yákàfiné lo. Lá à káikù ní Yelusaleũo, wɔle e kpala pɔ bɔ Lua kíi a bɔ gupuaugòɔɛ, ɔ à yálèèũné ¹² à m̀: Kíe buie mé lé gé kpalablei búsu zàzãu, i ɛa su. ¹³ ɔ à a zíkɛnaɔ sìsi gbɛɔn kwi, à ánuɔu ɔwatɛ kpà ní baadewa m̀n basɔobasɔo, a òné: Aɔ laataɔ e m̀aɔ su. ¹⁴ Aà búɔudeɔ sɔ aa zàaàgɛ, ɔ aa zínaɔ zì aà kpɛ aa m̀: Wá we gbépi kiblewáɔ. ¹⁵ Aà sua ní kpalableaɔ gbɛa lé, à m̀ wà zíkɛna pɔ a ɔa kpámápiɔ sísiɛ, ké à e dɔ lá pɔ aa ài'è. ¹⁶ Gbɛ́ sɛ́ia m̀ à m̀: Dii, n ɔapi àikèmmɛ lɛɛ kwi. ¹⁷ ɔ a òè: Násaa, zíkɛn maa. Lá n ke náai ví ní a yɔɔnao, níyɔo iko ví wéle m̀n kwiɔwae. ¹⁸ Gbɛɔn plaade m̀ à m̀: Dii, n ɔapi nɛ'í lɛɛ sɔo. ¹⁹ ɔ a òè: Mpi sɔ níyɔo iko ví wéle m̀n sɔoɔwa. ²⁰ ɔ gbɛpále m̀ à m̀: Dii, n ɔan ke. Má ùle kooa zwànkasauɛ. ²¹ Má n vía ví, asa gbɛ́ zì'ũn n ũ. Ni pɔ pɔ ni dilɛo sé, ni pɔ pɔ ni tɔo kɛkɛ. ²² ɔ a òè: Zíkɛn vái, n lé mé n kalikè. N dɔ ké gbɛ́ zì'ũn ma ũ, mi pɔ pɔ mi dilɛo sé, mi pɔ pɔ mi tɔo kɛkɛ. ²³ Ké ní dɔ màa, bóyái ni dakɛoné, tó ma su, mà a pɔ sí ní a íoo ní? ²⁴ ɔ a ò gbɛ́ pɔ kú weɔne: A ánuɔu ɔwatɛ basɔopi siwá, í kpá gbɛ́ pɔ ài'è lɛɛ kwiwa. ²⁵ ɔ wa òè: Dii, a ài lɛɛ kwi kúa kò. ²⁶ ɔ a wɛmá à m̀: Málɛ oé, Lua a pɔ káfi gbɛ́ pɔ pɔ víɛ. Gbɛ́ pɔ vío sɔ, baa pɔ pɔ a ví, Lua a siwáɛ. * ²⁷ Ma ibɛɛ pɔ aa ye mà kiblemáɔo sɔ, à m̀rínò la, í ní dɛdɛ ma aɛ.

*Gbaakpaa Yesuzi Yelusaleu
(Mat 21.1-17, Maa 11.1-19, Zaa 12.12-19)*

²⁸ Ké Yesu yá bee ò a làa, ɔ à dàzɛu, àle gé Yelusaleũ. ²⁹ Ké à káikù ní Befazeo ní Betanio, sìsì pɔ wí mɛ Kùkpɛ sìsìpɔlɛu, ɔ à a íwa gbɛɔn plaɔ zì ³⁰ à m̀: A gé wéle pɔ kále wá aɛ kee guu. Tó a ka we, á zàa'ín nɛ bɔbɔ e dɔa, gbɛɛ i dikpɛ yáao. A polo m̀ò. ³¹ Tó gbɛɛ á lá, déme ò à poloi, í mɛ Dii mé ye a m̀aɔoi. ³² ɔ zínaɔ gè aa è lá a ònéwa. ³³ Ké aale zàa'ínapi polo, ɔ a diiɔ ní lá aa m̀: Déme ò à zàa'ínapi poloi? ³⁴ Aa m̀: Dii mé ye a m̀aɔoi. ³⁵ ɔ aa gèoè. Aa ní pɔkasao kpále zàa'ínapiwa, ɔ aa Yesu dikpɛ. ³⁶ Ké àle táa'o, gbɛ́o lé ní pɔkasao kpále zé guu.

³⁷ Ké à káikù ní gu pɔ zépi pílau Kùkpɛ sìsìwao, ɔ pɔna guu dasi pɔ tɛaàziɔ nà Lua táasileawa ní bɔ gbáao, dabudabu pɔ aa èò yá musu pii ³⁸ aa m̀:

Báaaden Kíá pɔ lé m̀ó ní Dii tɔo ũ. †

Aafia ku luabe! Wá Musude tɔbɔ!

³⁹ Falisi pɔ aa ku zã guueɔ òè: Mɛtulu, gi n íwaɔne. ⁴⁰ ɔ a wɛmá à m̀: Málɛ oé, tó aa nìle, gbɛɔ mé aa wiipi lé.

⁴¹ Ké à s̀ Yelusaleũzi, a gwà, ɔ à ɔ̀lòbè ⁴² à m̀: Tó n yá pɔ a m̀ne ní aafiao d̀ò gbá yáa lé, kai! Tia kéwa sɔ a uleanɛ. ⁴³ A gɔo a m̀o ké n ibɛɛɔ gbà lɛsɔ da lianzi, aai n káka, ⁴⁴ aai n dúuzɔ, aai n gbɛ́o wíwi. Baa gbɛe aa to dinekɔao, ké ni gɔo pɔ Lua lezúnzi dɔo yáí.

⁴⁵ Ké Yesu gè Lua ua, ɔ à nà pɔyianaɔ yaawa. ⁴⁶ A òné: A kɛa Lua taalau à m̀: Ma kpé aɔ de lousisikpɛ ũɛ. ‡ Apiɔ sɔ á ké gbɛ́blenaɔ tòo ũ. §

⁴⁷ Lá gu lé dɔ Yesu íb yádané Lua ua. ɔ sa'onkiaɔ ní M̀ɔzi ikoyádanɛdeɔ lé aà wɛ sãnu ní gbɛzɔɔ, ⁴⁸ ama aai lá wa ke zé eo, asa gbɛ́pii lé lua aà yáíɛ.

* 19:26 Luk 8.18 † 19:38 Sou 118.26 ‡ 19:46 Isa 56.7 § 19:46 Zel 7.11

20

*Yesu laa a ikoi**(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)*

¹ Ziewa Yesu lé yáda gbéɔne Lua ua, àle baonakpané, ɔ sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyádanedeɔ ní gbéẏzɔɔ s̄s̄aàzi ² aa òè: Iko pɔ́ ríle yápiɔ keɔ owēε. Déme n gba ikopii? ³ ɔ a wémá à m̀è: Mapi s̄s̄ má yá m̀endo gbεawá. A omεε, ⁴ Zāa gbé da'ilεkea b̀ò Lua kíi yà ge gbēnazína kíie? ⁵ ɔ aa lekpaaf aa m̀è: Tó wa m̀è Lua kíie, a wá la b́yáí wi aa yá sio ni? ⁶ Tó wa m̀è gbēnazína kíie s̄s̄, gbépii a wá pápa ní gbεo wá wá dεε, asa aa zè ní Zāa ānabikεoe. ⁷ ɔ aa m̀è: Wá d̄s̄ má à b̀uo. ⁸ ɔ Yesu òné: Má iko pɔ́ mále yápiɔ keɔ oé s̄o.

*Vēebu zíkεnaɔ**(Mat 21.33-46, Maa 12.1-12)*

⁹ ɔ Yesu èa yálèεūné lɔ à m̀è: Gbēε mé vēebu v̄i,* ɔ a nà zíkεnaɔne ní ɔz̄i, à gè w̄léu à gɔɔplakè we. ¹⁰ Ké vēεkɔz̄s̄z̄gɔɔ kà, à a íwae z̄i zíkεnapiɔwa aa a asea kpawa, ɔ aa íwapi gbè aa aà gbàε ɔgii. ¹¹ A èa íwa pále z̄i lɔ, ɔ zíkεnapiɔ aà gbè, aa widàwà aa aà gbàε ɔgii. ¹² ɔ à èa gbēɔn àaɔde z̄i lɔ, ɔ aa aà kè'ia aa aà yà. ¹³ ɔ vēεbudepi m̀è: Má kea sa ni? Má a né m̀endona z̄imáε. Aa gí aà yádaia? ¹⁴ Ké zíkεnapiɔ aà è, aa òk̄ε aa m̀è: Túbiblenan kee, wá aà dε, bú i ḡɔwēε. ¹⁵ ɔ aa b̀aànɔ kaa kpe aa aà d̄ε.

Kpelewa budepi a s̄énnɔ sai? ¹⁶ A m̀o zíkεnapiɔ d̄ede, i bú si kpa gbépáleɔwae. Ké gbéɔ yápi mà aa m̀è: Lua wá b̀o. ¹⁷ ɔ Yesu wεp̄ánla à m̀è: Yá pɔ́ k̄εa Luayátaalaue bee dε kpelewa ni?

Gbε pɔ́ εbonaɔ p̄ákp̄ai mé ḡs̄ gbεo mide ū.†

¹⁸ Gbé pɔ́ l̄εle gbεpiwa a wíwíε.

Tó gbεpi s̄i gbéwa s̄s̄, a ade ūbε.

*Yesu lousisin gbéẏzɔɔ fua**(Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54)*

¹⁹ Mɔizi ikoyádanedeɔ ní sa'onkiaɔ d̄s̄ ké ní yáí Yesu yápi lèεūi, ɔ aale zεwεεle wá aà k̄u ḡs̄, āma aa v̄iakè dasiε. ²⁰ Aale aà kpakpa, ɔ aa z̄amade pɔ́ aale nízia dile gbēmaa ūo z̄iwa, ké aa aà k̄u aà yá'oa guu, aai aà kpá ní b̄usu gbāadewa aà iko ɔbè. ²¹ ɔ z̄amadepi aà là aa m̀è: Metulu, wá d̄s̄ ké ni yá'o n̄ yádané a zéwae, i ke gbēnazínaɔ wé yáí no. Ni Lua zé ɔl̄né ní slanao. ²² A k̄u wá falubɔ Sezaae yá ge wásu b̄oo? ²³ Yesu ní ɔnɔ d̄s̄má, ɔ a òné: ²⁴ A ɔa do do mà gwa. Dé mi ní aà t̄so mé kuwá lai? Aa m̀è: Sezaa p̄oe. ²⁵ ɔ a òné: T̄ɔɔ, à Sezaa dee pɔ́ kpawá, í Lua pɔ́ kpá Luawa. ²⁶ ɔ aa f̄ua aa aà k̄u a yá'oa guu gbéɔ wáa. Aà yáwea b̀ò ní sae, ɔ aa ní lé kp̄aaū.

²⁷ ɔ Saduse pɔ́ aaf̄ gεo vua εεboeɔ m̀ò Yesu kíi, aa aà là aa m̀è: ²⁸ Metulu, Mɔizi dílewēε yóo: Tó gbé v̄ii gá à a na tò nésai, aà d̄auna n̄opi se à a v̄ii ḡεε keɔ.‡ ²⁹ M̄aa v̄ii ní d̄aunaɔ ku gbēɔn s̄opla. Woo n̄osè, ɔ à gá à aà tò nésai. ³⁰ ɔ Se gyaapi da'uakè. ³¹ Se gbεa Bío kè lɔ. Aa kè m̄aa ní gbēɔn s̄opla m̄pii, aa ḡaga aa n̄opi tò nésai. ³² An gbεa n̄opi gá. ³³ Gεo vugɔɔz̄i an déme aɔ n̄opi v̄ii? Asa an gbēɔn s̄opla nípii aa aà d̄s̄ n̄o ūε. ³⁴ Yesu òné: D̄úniaε bee gbéɔ aaf̄ n̄osε aaf̄ z̄āke, ³⁵ āma gbé pɔ́ Lua díle aa kà aa b̀o gau aa d̄únia dafu leɔ aa n̄osε weo, aa z̄āke weo. ³⁶ Aa dε lán malaikaɔwae, aa ga lɔo. Aa dε Lua

* 20:9 Isa 5.1 † 20:17 Sou 118.22 ‡ 20:28 Iko 25.5

néɔ ũe, gábɔɔ ũ. ³⁷ Baa Mɔizi lá guu, à geɔ vua yá p̄liwané. Gu pɔ à kàele yá'òu, à mè Dii mé Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua ũ. ³⁸ Diiá geɔ Lua no, sema gbé b́éɔ pɔ. Gb́épii b́éɔ Luae. ³⁹ ɔ Mɔizi ikoyádanɛdeɔ fɛle yá'ò aa mè: Mɛtulu, n yámaa ò. ⁴⁰ ɔ aai we yáe làwà ɔo.

⁴¹ Yesu ní lá à mè: Kpelewa wí o Mɛsiíá Davidi Buiéi? ⁴² Asa Davidi ò Sou lá guu à mè:

Dii ò ma Diiɛ aà z̄ɔle a ɔplaa

⁴³ e àò aà ibeɔ keɛ gbadibo ũ.*

⁴⁴ Lá Davidi aà sisi Dii, kpelewa a de aà bui ũ ɔi?

⁴⁵ Ké gb́épii lé aà yáma, ɔ a ò à íwáɔne: ⁴⁶ A laaika Mɔizi ikoyádanɛdeɔzi. Aaɔ ye beba ní ulada daaoi, wàò fɔkpakpamá gāe. Aaɔ weɛle z̄ɔle lousisikpe gumaaɔ ní bleble z̄ɔlekii maa. ⁴⁷ Aaɔ wabi gbàa ke gbɛnazina wé yáí, ɔ aai gyaɔ kpé siomá. An íadama pásí aɔ deŋla.

21

Gyaa taaside gbadaa

(Mat 12.41-44)

¹ Ké Yesu wezù a ae, ɔ a è ɔdeɔ lé ní gbaɔ ka ɔsikpagolo guu. ² ɔ à gyaa taaside búubuue è we, à tanga dàu mèn pla. ³ ɔ à mè: Siana mále oé, gyaa taasidepi ɔa dàu de gb́épii. ⁴ Asa ɔ dia ɔ aa dā kàu nípii. Nɔepi s̄, aà taasideke guu pɔ pɔ a ví à pobleò ɔ a dàu we pii.

Yelusaleũ dúuz̄sa ní dúnialaagɔ seela

(Mat 24.1-22, Maa 13.1-20)

⁵ Gb́eɔ lé Lua ua yá'o, aa mè wà a kpéɔ kèke maa ní gbè kefenao ní pɔ pɔ wà Lua gbàò, ɔ Yesu mè: ⁶ Gɔɔe a mɔ, pɔ pɔ á è keeɔ, baa gbɛe a ḡɔ dik̄sao, wa ní dúuz̄ɔe. ⁷ ɔ aa aà là aa mè: Mɛtulu, bee a ke bɔe ni? Bóme aɔ de a kegɔ seela ũi? ⁸ ɔ à mè: A laaika, ásu to wà á sásão, asa wa mɔ ní ma t̄so dasi, aa me wa mé wa de aà ũ, ge a gɔɔ kà. Asu ténzio. ⁹ Tó a z̄i bao mà, ge á mà wà fɛle ní k̄sɔ, ásu to iwāa ká á p̄ao. Sema yápi ke káau, dúnia láaan we ḡiao. ¹⁰ ɔ a òné: Bui ní buio aa fɛle ní k̄sɔ, maae ɔ búsu ní búsu. ¹¹ Tɔɔlelualuaa pásɔ aao ku. Nɔana ní gagyã ka gu ní guo. Asi b́eɛ vía yáɔ aao ku luawa.

¹² E yápi àò mɔ, wa á kú, wi íadawá, wi á kpá lousisikpedeɔwa, wi á ká kpéu, wi géánɔ kíaɔ ní búsu gbáadeɔ ae ma yáí. ¹³ Bee a á gba zé àò de ma seeladeɔ ũ. ¹⁴ A zeò á s̄ guu ásu láasooke lá á owao, ¹⁵ asa máme má sóso káé á léu, mí á gba òno, ké á ibeɛe a f̄ gii ge a a z̄ásiwá. * ¹⁶ Baa á de ní á dao ní á v̄io ní á d̄unaɔ ní á daeɔ ní á gbɛnaɔ aa á kpámáe, wi á gb́eɔ de. ¹⁷ Gb́épii a zaágu ma yáí, ¹⁸ ama baa á miká mèndo a v̄uaa. ¹⁹ A menaf̄sa guu ɔ á àizána e.

²⁰ Tó á è z̄iḡɔ lía Yelusaleũzi, àò d̄s ké a dúuz̄sa z̄ào. ²¹ Zibeezi Yude búsuɔdeɔ bàale mipɛ s̄is̄ɔwa, gb́é pɔ kú Yelusaleũ fáaa. Z̄ɛwiadeɔ su ḡeɔ. ²² Asa gɔɔpiá t̄simaḡɔe, ké yá pɔ k̄eá Luayátaalau e pa pii yáí. † ²³ Waiyoo n̄s̄indeeɔ ní neadeɔ z̄ibeezi, asa búsupi taasi aɔ z̄ɔ, Lua a p̄k̄umabɔɔ gb́épiwae. ²⁴ Wa ní gb́eɔ dede ní f̄endaɔ, wa ní gb́eɔ k̄u taò búsu pii guu z̄iz̄ɔ ũ, buipáeɔ i ɔz̄s̄ Yelusaleũwa e an gɔɔ pa.

Gbēnazīn Né m̄a
(*Mat 24.29-35, Maa 13.24-31*)

²⁵ Seelaᵋ aao ku íatē ní m̄ovuaᵋ ní saanaᵋwa,† bui pii iᵋ ku p̄sia guu dúniaui. Aa ḡᵋ bíli guu ísia k̄ᵋfí ní a baaleaᵋo yáí. ²⁶ Weᵋᵋba yá p̄ᵋ lé m̄ó dúniawai guu, vía a gb̄éᵋ k̄as̄anke, asa p̄ᵋ p̄ᵋ kú luawaᵋᵋ z̄a ní p̄k̄iíwae, ²⁷ wi Gbēnazīn Né m̄a e luabeᵋpuanaui ní gb̄aa z̄ᵋᵋ gawideo. § ²⁸ Tó yá beeᵋ kea daale, à fele ze, í á mi se musu, asa á suabagᵋᵋᵋ mé k̄aik̄ù.

²⁹ Yesu yál̄eēūné à mè: A kaad̄enli gwa ní lí k̄iniᵋ. ³⁰ Tó á è aa b̄ᵋᵋᵋb̄ᵋ, ᵋ í d̄ᵋ áziawa ké guantēna k̄aik̄ù. ³¹ Beewae s̄ᵋ, tó á è yá beeᵋ lé ke, àᵋ d̄ᵋ ké k̄ia p̄ᵋ Lua kp̄a k̄aik̄ù. ³² Siana mále oé, gᵋᵋbeedeᵋᵋ ḡēle yápiᵋ pii keᵋsaio. ³³ Luabe ní t̄ᵋᵋᵋᵋ a ḡēle, āma ma yáᵋ ḡēlea vío.

³⁴ A laaika. Asu to asiake ní w̄ēdekeᵋᵋ ní w̄ēnik̄aakeaᵋᵋ á laai síwáᵋᵋ, ké aà m̄ᵋᵋᵋᵋ su á kú k̄ándo lán baiwao yáí. ³⁵ Asa a kúle gb̄éᵋ p̄ᵋ kú dúnia guuᵋwa piiie m̄iᵋ. ³⁶ A it̄ēke, íᵋ wabike gᵋᵋpii, ké àᵋ gb̄aa ví à e pili yá p̄ᵋ lé m̄ᵋwa pii, í bᵋ ze Gbēnazīn Né ae.

³⁷ Lá gu lé dᵋ Yesu íᵋ yādané Lua ua. * Tó oosi k̄ē, í bᵋ ge i K̄ukpe s̄is̄ip̄ᵋᵋᵋ. ³⁸ Kᵋᵋᵋᵋᵋ ᵋ gb̄ēpii í fele ge aà yāmai Lua ua.

22

Lēkpaat̄a Yesuzi
(*Mat 26.1-16, Maa 14.1-11, Z̄aa 11.45-53*)

¹ K̄aaso dikpe p̄ᵋ w̄i me Gēamusu* k̄a k̄ai. ² Sa'onkiaᵋᵋ ní M̄oizi ikoyādanedeᵋᵋ lé weele lá aa ke aa Yesu b̄ᵋᵋᵋᵋ asii guu, asa aale víake gb̄éᵋᵋᵋ. ³ ᵋ Set̄au d̄i Yudasi p̄ᵋ w̄i me Isalisti miwa. Yesu íwa gb̄ēᵋᵋᵋ kuepl̄aᵋᵋ doe. ⁴ ᵋ Yudasipi ḡē lēkpaat̄a ní sa'onkiaᵋᵋ ní Lua ua d̄ᵋᵋᵋᵋ gb̄ēz̄ᵋᵋᵋ, lá á ke à Yesu kp̄amá. ⁵ An p̄ᵋ k̄ēna, ᵋ aa l̄eᵋᵋᵋᵋ w̄a ᵋa kpaw̄a. ⁶ A z̄ēᵋᵋ, ᵋ àle ze weele à Yesu kp̄amá gb̄éᵋᵋ sae.

Gēamusu blēblea
(*Mat 26.17-30, Maa 14.12-26, Z̄aa 13.21-30, 1Kln 11.23-25*)

⁷ K̄aaso dikpeᵋᵋᵋ k̄a, gᵋᵋᵋ p̄ᵋ w̄i Gēamusu s̄a k̄olokpa. ⁸ ᵋ Yesu Piēe ní Z̄aaᵋᵋ gb̄aē à mè: A gé Gēamusu blē s̄oukeiw̄ē. ⁹ ᵋ aa aà là aa mè: N ye w̄a ke má ni? ¹⁰ ᵋ a w̄emá à mè: Tó a ḡē w̄éᵋᵋᵋᵋᵋ, á kpaat̄a ní ḡēᵋᵋᵋ í sea lo guu. Aᵋ t̄eaazi e ua p̄ᵋ a ḡēu, ¹¹ í o uabele, Metulu lé gu p̄ᵋ a Gēamusu blē bleu ní a íwaᵋᵋ gb̄ea. ¹² A kp̄ediak̄ᵋᵋa kp̄ea z̄ᵋᵋᵋᵋ p̄ᵋ wa k̄ēke ᵋᵋᵋ, í p̄ᵋᵋᵋᵋ yá k̄ēke we. ¹³ Ké aa ḡē, aa è lá Yesu ᵋnéwa, ᵋ aa Gēamusu blē s̄ouk̄ē we.

¹⁴ Ké a gᵋᵋᵋ k̄a, Yesu m̄ᵋ z̄ᵋᵋᵋᵋ we ní a z̄inaᵋᵋ s̄ānu. ¹⁵ ᵋ a ᵋᵋᵋ: Gēamusu blēe bee bleaánᵋᵋ ni ma de maamaa e m̄aᵋᵋᵋ gé taasikei, ¹⁶ asa mále oé, má ble bo e kpala p̄ᵋ b̄ᵋ Lua k̄ií ge b̄ᵋᵋᵋᵋ gupuau, dikpe síana i m̄ᵋ. ¹⁷ Ké à imibᵋᵋᵋ s̄ē, à s̄aaukp̄a, ᵋ à mè: A si d̄ᵋᵋᵋᵋᵋᵋ, ¹⁸ asa mále oé, za tia má v̄ēᵋᵋᵋ'i mi bo e kpala p̄ᵋ b̄ᵋ Lua k̄ií ge b̄ᵋᵋᵋᵋ gupuau. ¹⁹ Ké à k̄aa s̄ē, ᵋ à s̄aaukp̄a a e kp̄amá à mè: Ké beeá ma me p̄ᵋ mále kp̄á á yáie. Aliᵋᵋᵋᵋᵋ ke ma yá d̄ᵋaágu yáí. ²⁰ Ké aa p̄ᵋᵋᵋᵋᵋᵋ aa làa, à imibᵋᵋᵋᵋᵋ s̄ē m̄aa bᵋ à mè: Ie beeá ma au p̄ᵋ lé b̄ᵋᵋᵋᵋᵋᵋ. Lua b̄aa kua ní gb̄éᵋᵋᵋᵋ tia aue.† ²¹ Ma ᵋᵋ ku ta doᵋᵋᵋᵋ ní ma b̄ᵋᵋᵋᵋᵋᵋᵋᵋᵋ,† ²² asa Gbēnazīn Né a kp̄agui lá Lua d̄iᵋᵋᵋᵋᵋᵋ. Waiyoo gb̄éᵋᵋᵋ p̄ᵋ a aà kp̄amápi. ²³ ᵋ aa ná k̄ᵋ lalaawa aa mè: Wá déme a yá bee kei?

† 21:25 Isa 13.10, Yoe 3.4 § 21:27 Dan 7.13 * 21:37 Luk 19.47 * 22:1 B̄a 12.1-11
† 22:20 Zel 31.31-34 † 22:21 Sou 41.10

*Yesu ledaa a iwaowa**(Mat 26.31-35, Maa 14.27-31, Zaa 13.36-38)*

24 ɔ lekpaɔ fɛle nɔ guu, kɛ aa ye dɔ nɔ gbɛ pɔ deŋla. 25 ɔ Yesu ɔnɛ: Bɔsu kɔa i ikokɛmɔ mɛ gbɔadeɔ i nɔzia tɔbɔ, 26 ama asu ke maao. A kɔ a gbɛzɔ aɔ de gbɛ pɔ kɛsɔaazi ue. A kɔ a dɔaana aɔ de a zɔkena ue. 27 Bleblena nɔ blezɔkenaɔ, an dɛme zɔɔi? Bleblena nolo? Mapi sɔ ma kɔ a guu lɔn gbɛ pɔ lɛ zɔkɛɛwa. 28 Gbɛ pɔ zɛmanɔ ma taasikɛa guuɔn a ũ. 29 Lɔ ma Mae ma kpa kpalau, ma a kpɔ kpalau ma sɔ, 30 i bleblemanɔ ma kpalau, i zɔlɛzɔlɛa baawa aɔ yɔkpaleke nɔ Isaili bui kuɛplaɔ.

31 Simɔɔ, Simɔɔ, ma. Setɔu gbɛa a a kɔ iu lɔ wɔ pɔwɛna kɔ iu wɔ gwawa. 32 ɔ ma wabikɛnɛ, kɛ ma naai pɔ nɔ vɔ su kɛsɔmao. Tɔ nɛ a nɔ sua, nɔ nɔ gbɛɔ gba gbɔa. 33 Pɛɛ ɔ: Dii, ma sɔ wɔ ma dakpɛunɔ, mi gannɔ. 34 Yesu mɛ: Pɛɛ, mɔlɛ onɛ, e ko aɔ gɛ lɛzui gbɔ, nɔyɔ lelekpa ma dɔai gɛn aɔsɔ.

35 ɔ a nɔ lɔ a mɛ: Kɛ ma a zɔ mɔkpɛ nɔ babalabɔɔ nɔ kyaleɔ sai,* pɔɛ kɛsɔwɔɛ? ɔ aa mɛ: Aawo. 36 ɔ a ɔnɛ: Tiasa gbɛ pɔ mɔkpɛ vɔ, aɔ sɛ. Maaɛ lɔ nɔ babalabɔɔ. Gbɛ pɔ fɛnda vɔ sɔo, aɔ a ula yɔa, i lɔ. 37 Mɔlɛ ɔɛ, sema yɔ pɔ kɛa Luayɔtaalau ma musu papa wɔ mɛ: Wɔ aɔ dilɛ dou nɔ daakɛnaɔ.† Asa yɔ pɔ wɔ kɛ ma yɔ musu mɛ lɛ papa sa. 38 Aa mɛ: Dii, fɛnda mɛnɔ pla ke. ɔ a ɔnɛ: Bee mɛ.

*Yesu kɔa**(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Zaa 18.3-11)*

39 Yesu bɔ gɛ Kɔkpɛ sɔsɔpɔleu lɔ i kɛwa. Aɔ iwaɔ tɛaazi. 40 Kɛ a kɔ gu pɔ aɛ gɛu, a ɔnɛ: A wabike kɛ asu fu yɔawao yɔi. 41 ɔ a kɛmɔ a kɔ lɔn gbɛzu lɛlɛa taawa. ɔ a kɔlɛ we, aɛ wabike 42 a mɛ: Baa, tɔ nɔ yei, to taasi kɛɛonɛ bee zɔkɔmanɔ, ama asu ke ma pɔɛɔ ũo, sema nɔ pɔ. 43 ɔ malaika bɔ luabe a mɔwɔ a aɔ gbɔ gbɔa. 44 Kua wɛtɛa guu aɛ wabike nɔ aiaɔ. ɔ aɔ isima lɛ tɔ tɔlɛ lɔn autonawa. 45 Kɛ a wabikɛ, a fɛle gɛ a iwaɔ kɔi, a nɔ lɛ, aale i'o nɔ pɔsiao. 46 ɔ a ɔnɛ: Akɛa aɛ i'oi? A fɛle wabike, kɛ asu fu yɔawao yɔi.

47 Kɛ aɛ ya'o, sɔ wɔ kɔ dasidasi. Gbɛ pɔ wɔ mɛ Yudasi, aɔ iwa gbɛɔn kuɛplaɔ do mɛ dɔaaanɛ. Kɛ a sɔaazi lɛpɛiwɔ, 48 sɔ Yesu ɔ: Yudasi, lɛpɛaa guu sɔ nɔyɔ Gbɛnɔzin Nɛ kpaomaa? 49 Kɛ gbɛ pɔ aa kɔ nɔ Yesuɔ yɔ pɔ lɛ mɔ ɛ, aa mɛ: Dii, wɔ nɔ gbɛgbɛ nɔ fɛndaɔ ya? 50 ɔ an gbɛdo sa'onkia zɔkena lɛ a aɔ ɔplaa swɔ gɔ. 51 ɔ Yesu mɛ: A bee tɔ. A ɔkɔ aɔ swɔwa a aɔ gbɔgbɔ. 52 ɔ a ɔ sa'onkia nɔ Lua ua dɔanaɔ nɔ gbɛzɔ pɔ aa mɔwɔnɛ: A mɔa nɔ fɛndaɔ nɔ guo lɔn kpaiweliwɛn ma ũwaa? 53 Lɔ gu lɛ do miɔ kɔanaɔ Lua ua,‡ mɛ i ɔkɔaɔ. Ama guɔɛ bee de a pɔ ũɛ, gusia kiblegɔɛ.

*Pɛɛ lelekpaɔ Yesuzi**(Mat 26.57-58, 69-75, Maa 14.53-54, 66-72, Zaa 18.12-18, 25-27)*

54 Kɛ aa Yesu kɔ suɔ, aa gɛaɔnɔ sa'onkia bɛ. Pɛɛ bɛ zɔzɔ. 55 Kɛ wɔ tɛkɔ ua guo, wɔ kɔlɛ liai, sɔ Pɛɛ mɔ sɔlɔ nɔ guu. 56 Nɔɛ zɔkɛnaɛ aɔ ɛ, sɔ a wɛliiwɔ a mɛ: Gbɛɛ bee kuaɔnɔ sɛɛ. 57 ɔ a lelekpa a mɛ: Nɔɛ, ma aɔ dɔo. 58 Yɔɔnɔnɔ gɔɔ sɔ gbɛpɔlɛ aɔ ɛ, sɔ a mɛ: Mpi sɔ nɔ de an gbɛdo ũɛ. ɔ Pɛɛ ɔ gɔɛpɛ: Mɔmɛo. 59 Kɛ lɛlu do taa gɛ, gbɛpɔlɛ giyyɛwɔ a mɛ: Siana guu gbɛɛ bee kuaɔnɔɛ, asa Galile gbɛɛ. 60 ɔ Pɛɛ mɛ: Mi dɔ lɔ nɛ oo. Wegɔɔ kɛ aɛ ya'o, sɔ ko lɛzui.

61 Ké Dii lili wεpè Piεεwa, 5 yá p3 a 3 d3 d3 Piεεgu, ké à mè e ko à3 gé lεzui gbà, a lelekpaazi gën àà3. 62 3 Piεε b3 bàasi, à 33l3 à kè wēna.

63 Gbé p3 aale Yesu d3à3 aà kè p33p33 aa aà gbè. 64 Aa p3 yèè a wéwa, 5 aale aà lala aa mè: Anabikεke n3 o, déme n lei? 65 D3εaaà33 guu aa yá dasi pāle3 3è l3.

66 Ké gu d3, Yuda gbεz333 k3 kàaa, sa'onkia3 n3 Moizi ikoyādanεde3 pii. 3 aa Yesu sè gè3 n3 yákpalekekii. 67 3 aa aà là aa mè: Mesiin n ūa? Owεε. A wēmá à mè: Tó má 3é, á sio. 68 Tó ma yāe làwá s3, á weo. 69 Za tia Gbēnazīn Nε3 a3 z3lea Lua gbāade 3plaa. § 70 3 gbépii mè: Asi Lua Nén n ūa? 3 a wēmá à mè: Lá a d3 á léuwa, máme má aà ū. 71 3 aa mè: Wá bàa ūma n3 seeladeo bi? Wá mà aà léu k3.

23

Pilati yákpalekea n Yesu

(Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zaa 18.28-19.16)

1 3 aa fεle nípii, aa gèaà3 Pilati aε. 2 Aale m3 n3 aà yá3 aa mè: Wa gbéε bee è, àle gudεke wá b3suue, àle gíné wá falub3 Sezaae, mé à azía díle Mesi ū, kía ū. 3 3 Pilati aà là à mè: Yuda3 kían n ūa? A wèwá à mè: 3me d3 n léu we. 4 3 Pilati 3 sa'onkia3 n3 dasi p3 kú we3ne: Mi tàae'e gbépiwao. 5 3 aa giyèwá aa mè: I3 tékpa gbé3gu a yādaané guu Yude b3suu piiε. A dàale Galileε, 5 à gè kài3 la sa.

6 Ké Pilati mà màa, 5 à gbé3 là t3 Galile gbén aà ū. 7 Ké a d3 à b3 Elodi b3suue, mé Elodipi ku Yelusaleū zibeezī, 5 à aà gbàεwá. 8 Ké Elodi Yesu è, 5 aà p3 kèna maamaa, asa à aà bao màε, mé a ye wesiaàle à gègè. Aà wé d3 Yesu dabudabukea eai. 9 A yá3 làlawa dasi, 5 Yesu i a kee wewà3. 10 Sa'onkia3 n3 M3izi ikoyādanεde3 zea we, aale m3 n3 aà yá3 pāšpāš. 11 Elodi n3 a sosa3 saká Yesugu, aa aà láanikè aa ula t3de dàè, 5 à èa aà gbàε Pilatiwa. 12 Zibeezī Elodi n3 Pilatio kè na, asa aa íikūa n3 k33 yāe.

13 Pilati sa'onkia3 n3 gbāade3 n3 gbé kīni3 kàaa pii, 14 a 3né: A m3mεε n3 gbéε beeo a mè gudεnaε. Ma aà làla á wáa yá p3 á d3d3wà3 musu, mi e à tàae kè3. 15 Màa Elodi i eo s3, asa à èa aà gbàεwáε. A gwa, i yāe ke à kà mà aà dε3. 16-17 Má t3 wá aà swágaga, mí aà gbaε. 18 3 aa wiilè nípii sānu aa mè: Gbépi dε! Balaba kéwεε! 19 Wá Balabapi dàkpeu b3a gbāade3 kpe n3 gbēdeao yáie. 20 Pilati ye Yesu gbaε, 5 à gbé3 laai sisi a kii. 21 3 aa èa wiilè aa mè: N aà páliwa! N aà páliwa! 22 A gën àa3de Pilati 3né: B3 dàa a kèi? Mí tàae p3 ká wá aà dε ewà3. Má t3 wá aà swágaga, mí aà gbaε. 23 3 aa dídiwá, aale gbeawá n3 wii gbāao aà aà páliwa. 3 an z3akaa t3 an yá blè. 24 3 Pilati díle wá ke lá aa gbèawawa. 25 Gbé p3 wa dàkpeu b3a gbāade3 kpe n3 gbēdeao yáie p3 wa gbèapi 5 a kèné, 5 à Yesu kpà gai lá aa yeiwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zaa 19.17-30)

26 Ké wále geaà3, wá dà Sileni gbé Sim33le, àle su n3 buao, 5 wá aà kù wá lipāak3a díè aà3 te3 Yesuzi. 27 Bila b3 teaàzi n3 n3ε p3 aale 33l3 aale nízia gbεgbé3. 28 Yesu lili aεd3má à mè: Yelusaleū n3ε3, ásu 33l3 ma yáio. A 33l3

ázia yáí ní á néó. ²⁹ Asa a gɔɔ lé mó ké wa o: Báaadeɔn fii pɔ aai ne'io mé né i yɔ mimáoɔ ũ. ³⁰ Gɔɔbeezi wa o gbesiɔne aa léle simá, wa o sisiɔne aa kúnla.*

³¹ Asa lá wàle yáe taa ke ní li búsuo, li gii pɔ aɔ deai?

³² Wàle gé ní dàaken plaɔɔ lɔ, ké wà ní dɛde ní Yesuo sánu. ³³ Ké aa kà gu pɔ wí me Mitɔɔnagu, ɔ aa aà pàliwa we ní dàakenapiɔ, ado aa ɔplaaí, ado ɔzei. ³⁴ Ǿ Yesu mè: Baa, sùuukerínɔ, asa aa dɔ lá wàle keo. Ǿ wà télɛpà wà aà pɔkasaɔ kpaalèokɔe.† ³⁵ Gbéo zea we, aale gwa, mé Yuda gbáadeɔ lé lesuikékewà‡ aa mè: A dáo suabà. Tó Mesii pɔ Lua dílen aà ũ, aà azía suabae! ³⁶ Sosao lé aà ke pɔɔpɔɔ lɔ. Ǿ aa sàazí aa vée kúma dɔè§ ³⁷ aa mè: Tó Yudaɔ kían n ũ, ñ nzía suaba. ³⁸ Seelae naa aà mia à mè:

Yudaɔ kían ke!

³⁹ Dàakena pɔ looa líwapiɔ do dɔennoyá'òè à mè: Mesii n ũo lò? N nzía suaba ní wápiɔ sánu. ⁴⁰ Ǿ aà gbèdo glè à mè: Nle víake Luae seoa? Yá doŭ mé zɔléwá. ⁴¹ Wápiɔ, à kòsiwanɔ màae, asa pɔ pɔ wá tɔ mé bɔlɛwé, áma dee i yáe keo. ⁴² Ǿ à mè: Yesu, tó n mɔ kía ũ, to ma yá àɔ dɔngu. ⁴³ Ǿ a wèwà à mè: Siana mále one, za gbá níyɔɔ kumanɔ àizána guu.

⁴⁴ Ké íatɛ kà minanguo, a biia zè, ɔ búsupi siakù pii e aua gè pílaò. ⁴⁵ Zwáa pɔ daa Lua kpéu* kè a guo. ⁴⁶ Yesu wiilè gbáugbáu à mè: Baa, ma a nisína nàne n ɔzi.† Ké a ò màa, ɔ à tà. ⁴⁷ Ké sosao gbèzɔɔ yá pɔ kèpi è, à Lua sáaukpà à mè: Gbépiá gbémaae síana. ⁴⁸ Bila pɔ aa mò wà káaa yápi gwaa yáí, ké aa yá pɔ kèɔ è, aa èa tà, aale nízia gbègbè. ⁴⁹ Yesu gbé dɔao ní nɔe pɔ teaazi za Galileɔ pii ze káaa, aale yápiɔ gwa.‡

Yesu vía

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Zaa 19.38-42)

⁵⁰ Gɔe ku aà tɔn Yosefu. Yuda gbáadeɔ doe. Gbémaae, mé luayámanae. ⁵¹ Aà lé kú yá pɔ a gbéo zè ní a keaopi guuo. Yudaɔ wéle Alimate gbée, aà wé dɔ kpala pɔ bɔ Lua kíii. ⁵² A gè Pilati kíi à Yesu ge gbèawà. ⁵³ Ǿ a bùa à bàabaa fífiwà à aà dà gbè'e pɔ wa sò mia ũ guu. Wi gbée dau we yáao. ⁵⁴ Gɔɔpiá asɔadazíe, kámabogɔɔ lé ká. ⁵⁵ Nɔe pɔ aa te Yesuzi za Galileɔ te Yosefupi kpe, aa mia'epi è ní lá à Yesu ge díleuo. ⁵⁶ Ǿ aa tà gè nísi gínana ní tulaletio sɔukei. Kámabogɔɔzi à kámabò lá Lua dílewa.§

24

Yesu bɔa gau

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zaa 20.1-10)

¹ Asɔanenzí gufène ɔ nɔepio èa gè miapi kíi ní nísi gínana pɔ aa a sɔukèo. ² Aa lè gbè goa mia'ele. ³ Ké aa gè, aai Dii Yesu ge eo. ⁴ Aa ku bíli guu, ɔ gɔe gbèɔn plaɔɔ bɔ mòmá pɔkasa tekeao daa. ⁵ Vía ní kú, aa ní mi pèle, ɔ gɔepio òné: Bóyáí ále gbé bée wéle geɔ guui? ⁶ A ku lao, à vù. A to yá pɔ a òé gɔɔ pɔ a ku Galile dɔágu ⁷ à mè, sema wà Gbènazín Né kpá duunkenaɔwa, aa aà pàliwa, a gɔɔ àaɔde zí i vu.* ⁸ Ǿ yápi dɔngu. ⁹ Bɔa mia kíi aa gè yápi baokpà aà íwa gbèɔn kuɛdoɔne ní gbé kíniɔ. ¹⁰ Maliama Madeleni ní Yoanao ní Zaaki

* 23:30 Oze 10.8 † 23:34 Sou 22.19 ‡ 23:35 Sou 22.8 § 23:36 Sou 69.22 * 23:45 Bɔa 26.31-33 † 23:46 Sou 31.6 ‡ 23:49 Luk 8.1-3 § 23:56 Bɔa 20.10 * 24:7 Luk 9.22, 18.31-33

da Maliamao ní nɔɛ kɪni pɔ aa kúrɪnɔɔ mé yápi ò zɪnapiɔnɛ. ¹¹ Ǿ nɔɛpiɔ yápi kènɛ lán faai yáwa, aai sio. ¹² Ǿ Piɛɛ fɛlɛ bàalɛ gè miapi kíi. Ké à wekpàlɛ miapiu, i pɔɛ eo, sema bàabaa pɔlɛɔ, ɔ à èa tà, àlɛ làasookɛ yápi aà kù gbāa.

Emausi zéu
(*Maa 16.12-13*)

¹³ Gɔɔ doŋpi zɪ Yesu ìwa gbɛɔn plao lé gé wéle pɔ wɪ me Emausi. N Yelusaleũo à kà kiloo kuɛdo taa. ¹⁴ Aalɛ yá pɔ kè pii faai bokɔɛ, ¹⁵ ɔ gɔɔ pɔ aalɛ a faaibo, aalɛ a wàaipa, Yesu ní lé, ɔ aa bɛ zéu sãnu. ¹⁶ Pɔɛ kpaané ní aà d̄sao. ¹⁷ Ǿ à ní lá à mɛ: Bó yá àlɛ taa'òd ní k̄soi? Ǿ aa zè, an oo sisia. ¹⁸ An gbɛdo pɔ wɪ me Keleopa wèwà à mɛ: Mé i ke ndo bàasio, gbɛɛ ku Yelusaleũ a gi yá pɔ kè gɔɔplaaɛ d̄sio. ¹⁹ Ǿ à ní lá à mɛ: Yá kpelei? Aa wèwà aa mɛ: Yesu Nazalɛti yáɛ. Anabi z̄ɔɛ. Gbɛpii d̄s ké aà yákea ní aà yá'obao b̀ò Lua kíiɛ. ²⁰ Ǿ sa'onkiaɔ ní wá gbáadeɔ aà kpámá, ké wá yádaaála yáí, wi aà páliwa wà dɛ. ²¹ Wápiɔ s̄o wále e ɔme a Isailio suaba. Bee kpe yápi kea gɔɔ àaɔden gbā. ²² Ǿ yá pɔ wá nɔɛɔ ò b̀ò wá saɛ. Ké aa gè aà mia kíi gufɛnaɛ, ²³ aai aà gɛ e weo. Aa sù aa mɛ malaikaɔ b̀ò m̀má, aa ònɛ a ku b̄ɛɛ. ²⁴ Ǿ wá gbɛɔ gè miapi gwai, aa è lá nɔɛpiɔ ònɛwá, a ku weo. ²⁵ Ǿ Yesu ònɛ: Làasoosaideɔ, ili yá pɔ ànabiɔ ò si kpaao. ²⁶ Lua d̄lɛ Mesii taasike beewa, i gbasa gè a gawi guuo lò? ²⁷ Daalea M̄ozi láwa e à gè pè ànabiɔ p̀owa píi, Yesu yá pɔ k̄ɛa Lua yáú azla yá musu b̀òlekèné píi.

²⁸ Ké aa káikù ní wéle pɔ aalɛ géuo, Yesu kè lá á ye ḡzɛawa. ²⁹ Ǿ aa à kùkù aa mɛ: Ḡwano la. Oosi kè, gu lé ḡk̄ɔu. Ǿ à gè ua à ḡrɪnɔ. ³⁰ Gɔɔ pɔ àlɛ p̀obleɪnɔ, ɔ à p̄ɛɛ sè à báaadàu, ɔ a è a kpámá. ³¹ Ǿ an wé kè aa aà d̄s sa, ɔ aa kùawà. ³² Ǿ aa òk̄ɔɛ: Ké àlɛ yá'ow̄ɛɛ zéu, àlɛ Lua yá pílok̄ɛw̄ɛɛ, wá n̄sɛ lé yáalɔo lé? ³³ Ǿ aa fɛlɛ ḡɔɔ aa èa gè Yelusaleũ. Aa aà ìwa gbɛɔn kuɛdoɔ è k̄āaaa we ní gbé pɔ n̄máɔ ³⁴ aalɛ me: Dii vù s̄lanaɛ. A azla òlɔ Simɔɔɛ. ³⁵ Ǿ gbɛɔn plapiɔ zé guu yá dàu s̄lunɛ ní lá aa aà d̄s gɔɔ pɔ à p̄ɛɛ èo.

Yesu azla ɔba a ìwaɔnɛ
(*Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zaa 20.19-23, Zin 1.6-8*)

³⁶ Ké aalɛ yápi o màa, k̄ando aa aà è zea ní guu, ɔ a ònɛ: Aɔ kú ní aafiao. ³⁷ Ǿ gili ḡɛn̄gu, via ní kú, aalɛ e gyaade wa è. ³⁸ Ǿ a ònɛ: Akɛa á n̄sɛ òk̄pàì? Akɛa á kú ní n̄sɛ plaplaoi? ³⁹ A ma ɔɔ gwa ní ma gbáɔ, máme. A ɔk̄āa à gwa. Gyaade me ge wá ví lá a ma eɛwao. ⁴⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ ní a gbáɔ òlɔnɛ. ⁴¹ P̀ona guu aa a eɛb̀ò, ké à b̀ò ní saɛ yáí. Ǿ à ní lá à mɛ: P̀oblea kua? ⁴² Ǿ aa kp̀ò kpaateɛ k̀ò kpàwà, ⁴³ ɔ a sò ní wáa. ⁴⁴ Ǿ a ònɛ: Yá pɔ má òé gɔɔ pɔ má kúánɔ mé kè. Ma mɛ sema yá pɔ wa ò ma yá musu M̄ozi ikoyá láu ní ànabiɔ láo ní Sou láo pa pii. ⁴⁵ Ǿ à ní n̄sɛ w̄ɛnɛ, ké aa e yá pɔ kú lápiɔ guu d̄s. ⁴⁶ A ònɛ: A k̄ɛa Lua taalau wà mɛ, Mesii a taasike, a gɔɔ àaɔde zɪ í b̀o gau, ⁴⁷ wi waasoke bui píiɛ ní aà t̄so daalea Yelusaleũ, ké aa n̄selile, an duuna i k̄émá. ⁴⁸ Yápi seeladeɔn á ũ. ⁴⁹ Mapi s̄o má gba pɔ ma Mae a legbè kpásáɛ. Aɔ ku wéle guu la e gbāa b̀o luabɛ à kúála.†

⁵⁰ Ǿ Yesu b̀òrɪnɔ w̄ɛnkpe e Betani saɛ, ɔ à ɔsè plapla à báaadàr̄ngu. ⁵¹ Ké àlɛ báaadàr̄ngu màa, ɔ à k̄émá, Lua aà sè tàò a kíi. ⁵² Ǿ aa kùlɛɛ, aa èa tà Yelusaleũ ní p̀ona z̄ɔɔ. ⁵³ Aaɪo ku Lua ua gɔɔpii, aao Lua sáaukpa.

ZAA

Yá pò kú lée bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiɔ guu Zaa lée bee mé adoa. Yesu taasikɛa yá bàasi (18-19), yá pò kú lée bee guu dou ní baona lá kíniɔ. Ɔme nɔɛa Kana (2.1-12) yá'ò ní Nikodɛũ gea Yesu kíi yáo (3.1-21) ní Samali nɔɛ yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okli gyáe gbágbáa yáo (5.1-18) ní gbé pò wa í vĩa gbágbáao (9.1-41) ní yápaleɔ. I Yesu yákeɔ o dasio, ama pò pò a ò Yesu yádadaò gbéɔne maamaae.

Lápi daalekíi (1.1-18) òbɔwɛɛ ké Yesuá Lua Yá pò ìb ku gɔɔpiie, ɔ à gò gbɛnazina ũ a kú ní guu wɛni ní gupuaò ní síanao ũ.

Baona lée bee kpaalea lɛɛ plaɛ, yá pò kè zadɔ Yesu kũgɔɔ i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tɔbɔgɔɔ kào (12.23).

E aà gɔɔ àò ká (1.19-12.50). Zaa Da'ilena dɔaa kè Yesupi seelade ũ. Aà ìwaɔ Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeɔ ũ lɔ, yá pò an baade è Yesuwa ɔ à kè a seelade ũ. Bee gbɛa à Yesu kpaaua ní gbɛɛɔ yá'ò ní dabudabu mèn soplá pò à kè seela ũ. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zaa yá séia beeɔ ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gɔɔ kà (13.1). Yesupi lé gbɛzã díle a ìwaɔne lá wí kɛwa (13-16). Bee gbɛa wabikɛa guu i gi taasi pò a kɛio, ɔ à ìwa pò aa gɔ a kpeɔ ná a Maeɛ a ɔzĩ (17). Ɔ Zaa Yesu kúa yá dàu a síu lá a yá kú baona lá kíniɔ guuwa, lá wà yádaaála, wà aà pà lipáakɔawa, ɔ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bɔa gau gbɛa à bò m̀ Maliama Madeleni ní a ìwaɔwa, atɛsa Tomaa. Lɛɛ 21 guu à bò m̀ a ìwa gbɛɔn sopláwa Tibelia ísida lé.

Lápi láakíi (20.30-31) Zaa yá pò tò a baona lápi kè ò, ké wà e Yesu sí Lua Né Mɛsiũ ũ, wí wɛni e aà náaikɛa yáí, asa Lua mé Yesu zì, ɔ Yesu m̀ amɛaa zé ní wɛnio ní síanao ũ (14.6).

Yesu Kilisi m̀a dúnia guu

¹ Asínizí Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luaɛ. ² A kú ní Luao asínizí. ³ Lua pópíi kè aà sabaiɛ, pɔɛ ku à kè aà saio. ⁴ Aà guu wɛni kuu, mé wɛnipi de gupua ũ gbéɔne. ⁵ Gupuapi í bii gusiau, ɔ gusiapi lí e dàao.

⁶ Lua gbɛɛ zì, aà tón Zaa. ⁷ A m̀ gupuapi seelade ũ, à aà yá'ò gbéɔne, ké gbépii e aà náaikɛ a sabai. ⁸ Aàpi mé gupuapi ũo, à m̀ gupuapi seelade ũɛ. ⁹ Gupua síande pò í gupu gbépiiɛ mé lé mó dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia kè aà sabai, dúnia i aà dɔo. ¹¹ A m̀ a bɛ, ɔ aà gbéɔ i aà díleɔ. ¹² Gbé pò zèaàno aa aà náaikèò sɔ, à ní gbá zé aa gò Lua néo ũ. ¹³ An iapi i bɔ gbɛɛ au guuo, i bɔ mɛfɛleɛ ge gɔɛ pɔɛá kíio, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi gò gbɛnazina ũ, à gɔɔplakèwanɔ, ɔ wa aà gawi è,* Mae Lua Né m̀endona gawiɛ, gbɛkɛ ní síanao pèɛwà.†

¹⁵ Zaa mé aà seelade ũ, à p̀na à m̀: Gbé pò ma aà yá'òn kɛ. Ma m̀ gbé pò lé mó ma gbɛa demala, ké a ku ma aa yáí. ¹⁶ Aà gbɛkɛ pɛɛawá guu à gbɛkɛkè wá baadeɛ, mé aà gbɛkɛpi kè gbɛkɛ ũ. ¹⁷ Lua a ikoyá kpáwɛɛ

* 1:14 Bɔa 33.18 † 1:14 Bɔa 34.6

Mɔiziwa, à gbēke ní síanao kèwēe Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbēe i wesi Luale yāao. Lua Né m̀endona p̀o kpa a Maepi k̀e mé t̀o wa aà d̀o.

Zaa Da'ilena seeladekea
(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22)

¹⁹ Yuda gbāade p̀o k̀u Yelusaleũo sa'onaeo ní Levii buieo z̀i Zāawa, ̄ aa aà là aa mè: Mmenn déi? Yá p̀o a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yāe ulenéo à mè: Mesiin ma ũo. ²¹ ̄ aa aà là aa mè: Dén n ũ sai? Elian† n ũa? A wèmá à mè: Aawo! ̄ aa èa aà là lo: Anabi z̀on§ n ũa? A wèmá à mè: Aawo! ²² ̄ aa òè lo: Mmenn dé s̄i? Owēe ké wà e o gbé p̀o wá z̀one. Kpelewa níle o nzia yá musui? ²³ ̄ aa à mè: Gbé p̀o a loo do gbáau, àle oné wà zepoo Diien ma ũ, lá ānabi Isaia a yā'owa.*

²⁴ Gbé p̀o wà ní z̀ipi s̄o, aa b̀o Falisio k̀ie. ²⁵ ̄ aa aà là aa mè: Lá Mesiin n ũo ge Elia ge ānabi z̀o, b̀oyai níle gbé do da'ilekei? ²⁶ Zāa wèmá à mè: Mi gbé do da'ileke, āma gbēe k̀u á guu, á aà d̀o. ²⁷ Ale mó ma gbea, mi ka ké mà aà sabala bob̀eo. ²⁸ Yápi k̀e Betani p̀o k̀u Yuudē baale, gu p̀o Zāa lé gbé do da'ilekeu.

²⁹ Ké a gu d̀o, Zāa Yesu è àle mó a k̀i, ̄ aa à mè: Sā p̀o Lua kpà a d̀unia duuna wolon ke. ³⁰ Gbēpi yá má ò yāa ma mè, gbé p̀o lé mó ma gbea demala, ké a ku ma āa yái. ³¹ Má aà d̀o yāao, āma ma mo, mále gbé do da'ileke, ké Isailio e aà d̀o yái.

³² Zāa mé aà seelade ũ à mè: Ma Lua Nisina è à b̀o luabe à s̀u lán felenawa à mò diè. ³³ Má aà d̀o yāao. Ké Lua ma z̀i gbé do da'ilekei, a òmēe gbé p̀o má è Lua Nisina mò diè, aapi mé a gbé do Nisinapiu. ³⁴ Ma bee è, ̄ aa má de aà seelade ũ, ̄mēe Lua Né ũ.

Yesu iwa s̄ia

³⁵ Ké a gu d̀o, Zāa èa ku we lo ní a iwao gbēon plao. ³⁶ Ké à Yesu è àle gē, à mè: Sā p̀o Lua kpàn we! ³⁷ Ké iwa gbēon plapio yápi mà, aa b̀o te Yesuzi. ³⁸ Yesu líli a è aa teazi, ̄ aa ní lá à mè: B́o á yeii? Aa òè: N be ku má ni Labi? (Bee mè Metulu.) ³⁹ A wèmá à mè: A mo gwa. ̄ aa gè gu p̀o a kuu è, ̄ aa g̀aàno zibeez̀i. Oosi mò síis zaawa.

⁴⁰ Gbēon pla p̀o aa Zāa yāmà aa b̀o te Yesuzipio, an gbēdo á Simoo Piee dāuna Andelee. ⁴¹ A gè a v̀i Simoo lè g̀ia, ̄ aa òè: Wa Mesii è. (Bee w̄i me lo Kilisi.) ⁴² ̄ aa g̀aàno Yesupi k̀i. Yesu aà gwà soee à mè: Zāa né Simoon n ũ. Wali onē sa Piee. (Bee mè gbē.)

⁴³ Ké a gu d̀o, Yesu ye ta Galile b̀usuu, ̄ aa kpāaũ ní Filipio. A òè: Temazi. ⁴⁴ Filipipíá Andelee ní Pieeo be w̄le Besaida gbé. ⁴⁵ ̄ aa Filipi gè Natanaeli lè à mè: Gbé p̀o Mɔizi a yā'ò a ikoyā guu mé ānabio a yā'ò lo, wa aà è. Yosefu né Yesu. Nazaleti gbé. ⁴⁶ Natanaeli òè: Gbēmaa a b̀o Nazaletie? Filipi òè: Mo n gwa. ⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àle mó a k̀i, à aà yā'ò à mè: Isaili zálalan ke, aà ǹse moafili v̀io. ⁴⁸ ̄ aa Natanaeli òè: N ma d̀o má ni? ̄ aa Yesu wèwà à mè: E Filipi ào gè n sísii, ma n e kaadēna gbáu. ⁴⁹ ̄ aa Natanaeli òè: Metulu, Lua Nén n ũ, Isailio Kían n ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má òne ma n e kaadēna gbáu, ̄ aa ma náaikèa? Nyō yāz̀o e de ké beela. ⁵¹ A èa òè lo: Síana mále oé, á luabe e w̄e, Lua malaikao i dede Gbēnazin Néwa, aai pilawà.†

2

Nɔse Kana

¹ A ɔɔ ɔaɔde zɪ wàle nɔse Kana, Galile bɔsuu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu ní a ìwaɔ sisi nɔsepi guu lɔ. ³ Ké vɛe kɛsá, Yesu da òè: Aa vɛe ví lɔ be. ⁴ ɔ Yesu wèwà à mè: Akɛa n mɔ ma kíii? A ɔɔ i kamee yáao. ⁵ ɔ aà da ò zíkɛnaɔne: Lá a oé pii à ke. ⁶ Ola ku we mèn soolo Yudaɔ gbábo'íkabɔɔ ũ. A keeɔ í í sí litili basiiɔe, a keeɔ basoolo. ⁷ ɔ Yesu ò zíkɛnaɔne: A íka olae beeɔ pai. ɔ aa ikà ní pai yelɛyɛlɛlɛ. ⁸ ɔ a òné: A tɔ geò blɛblɛn dɔaanae sa. ɔ aa tò geòè. ⁹ Ké dɔaanapi í lileá vɛe ũpi íe, i dɔ gu pɔ à bɔuo, áma zíkɛna pɔ aa ípi tɔɔ dɔ. ɔ dɔaanapi nɔde sisi ¹⁰ a òè: Vɛe na ò wí kpámá gia. ɔɔ pɔ í zòlemá, ò wí mɔ ní a íio sa. Mpi sɔ n vɛe na tò gbezá.

¹¹ Yesu dabudabu séia bee kè Kana, Galile bɔsuue. A tɔbò, ò aà ìwaɔ aà náaikè.

¹² Bee gbɛa Yesu gè Kapɛnaŭ ní a dao ní a dāunaɔ ní a ìwaɔ, áma aai ɔɔplake weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Ké Yudaɔ Gɛamusu* dikpe káikù, ò Yesu gè Yelusaleŭ. ¹⁴ A è wàle zuɔ ní sáɔ ní felenguuluɔ yia Lua ua, mé ɔlɛŭkpakɛnaɔ zɔleá we. ¹⁵ ɔ à bàflá tà à ní yá ní bóle, sáɔ ní zuɔ pii. A ɔlɛŭkpakɛnapio òa fāaa, à ní táabũnuɔ fuangba. ¹⁶ ɔ a ò felenyianapioɔne: A pɔpio séle bɔò pii. Asu ma Mae kpé ke ɛle ũo. ¹⁷ ɔ yá pɔ kɛa láue bee dò aà ìwaɔgu à mè: N kpé yá ma kù gbáa, àle ma íbaba.† ¹⁸ ɔ Yuda gbáadeɔ aà là aa mè: Dabudabu kpele níyɔ kɛwɛe, ké wà e dɔ ní yá bee kɛa iko víi? ¹⁹ Yesu wèmá à mè: A Lua kpéɛ bee wí, má ɛa kpépi fele ɔɔ ɔaɔ. ²⁰ ɔ gbáadepio òè: Wè blasɔ ní mɛndoo ò wà kpépi dɔ, mé mpi níyɔ fele ɔɔ ɔaɔe lò? ²¹ Ama Lua kpé pɔ à a yá'òpi, aà me yá àle o. ²² Ké Yesu bò gau, yá pɔ a òpi dɔ aà ìwaɔgu, ò aa yá pɔ kɛa Luayátaalau sí‡ ní yá pɔ Yesu òpio.

²³ Yesu kua Yelusaleŭ Gɛamusu dikpe zɪ wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu pɔ a kèò è yáí. ²⁴ Yesu i ní náaikɛo, asa a gbépii nɔse dɔe. ²⁵ Aà bàa kú ní gbɛe gbɛnazína yá'oaɛoo, asa a yá pɔ kú ní nɔse guu dɔe.

3

Yesu ní Nikodɛŭo

¹ Falisie ku wí me Nikodɛŭ. Yuda gbáadeɔ doe. ² A mò Yesu kíi gwáasína a òè: Metulu, wá dɔ ké yádanede pɔ bò Lua kíin n ũ, asa gbɛe a fɔ dabudabu pɔ ní keɔ keo, sema Lua kuaɔnɔ bàasio. ³ ɔ Yesu òè: Síana mále one, mé i ke wà gbé í lɔ bàasio, a e àɔ kpala pɔ bò Lua kíi dɔo. ⁴ ɔ Nikodɛŭ Yesu là à mè: Kpelewa wa gbé gbáa ii? A ɛa gɛ a da nɔse guu, aà a i lɔ yà? ⁵ ɔ Yesu wèwà à mè: Síana mále one, mé i ke wà gbé í ní ío ní Lua Nisínaò bàasio, a e gɛ kpala pɔ bò Lua kíi guuo. ⁶ Gbɛnazína ne'iaá me yáe, Lua Nisína ne'iaá nisína yáe. ⁷ Nsu to yá pɔ má òne bɔ n saeo, sema wà á i lɔ. ⁸ Iana í káka gu pɔ a yeiu. Ni a kɔfi ma, nili dɔ gu pɔ àle bɔu ge gu pɔ àle géuo. Maa ío de ní gbé pɔ Lua Nisína aà ío.

* 2:13 Bɔa 12.1-11 † 2:17 Sou 69.10 ‡ 2:22 Sou 16.10

⁹ Ǿ Nikodeũ aà là à m̀̀: Kpelewa yá bee a kei? ¹⁰ Yesu wèwà à m̀̀: N Isailio yādanede ia ǿ ní bee d̄soa? ¹¹ Siana mále one, yá p̄ wá d̄s ǿ wi o. Yá p̄ wá è seeladeɔn wá ũ, ǿ ili wá yá sio. ¹² Lá ma t̄ole yá'òé, ili sio, tó ma luabe yá'òé, á síe?

¹³ Gb̄e i gé luabe yāao, sema Gb̄enaz̄in Né p̄ b̄ we bàasio. ¹⁴ Lá M̄ozi ml̄e se d̄ò musu guwaiwau, * màa wa Gb̄enaz̄in Né sé d̄ò musu, ¹⁵ ké gb̄é p̄ lé aà náaike àò w̄eni láasai v̄l. ¹⁶ Asa Lua ye d̄úniazi à k̄è zài, ǿ à a Né m̄endonà kpà, ké gb̄é p̄ lé aà náaike a gao, w̄eni láasai ǿ aò v̄l. ¹⁷ Lua i a Né z̄i d̄únia guu yādaì d̄úniapila no, ké à d̄únia suaba aà sabai yáie.

¹⁸ Yá a z̄òle aà náaikenawao. Yá z̄òle aà náaikensaiwa k̄ò, ké i Lua Né m̄endonapi náaikeo yáí. ¹⁹ P̄ p̄ t̄ò yá z̄òle gb̄éɔwan ke: Gupua mò d̄únia guu, ǿ aa ye gusiai de gupuapila, ké an yákeao v̄ai yáí. ²⁰ Asa v̄aikena pii za gupuaue, ili mó gupua kíio, ké aà yákeao su b̄oò yáí. ²¹ Gb̄é p̄ í z̄ike sl̄anawa, ade mé í m̄o gupua kíi, ké wà e d̄s kua Lua guu ǿ à yápio k̄èu.

Zaa Da'ilena Yesu yá'oa

²² Bee gb̄ea Yesu ḡe Yude bùsuo ní a íwao. A ḡooplak̄ér̄no we, àle gb̄éɔ da'ileke. ²³ Zaa lé gb̄éɔ da'ileke s̄s Aino, Saliũ sae, asa í di wee. W̄ib m̄o aà kíi, ǿ í ní da'ileke. ²⁴ Asa wi Zaa dak̄peu yāao. ²⁵ Ḡoò bee Zaa íwaeo ná lek̄paakeawa ní Yuda gb̄áadeeo gb̄áb̄oà yá musu. ²⁶ Ǿ aa s̄ò Z̄aazi aa m̀̀: Metulu, gb̄é p̄ kunno yāa Yuud̄e baale, n aà yá'òw̄ee, ǿme lé gb̄éɔ da'ileke tia, gb̄épii lé gé aà kíi. ²⁷ Zaa òné: Gb̄e lí f̄s yāe k̄èò, sema Lua aà gb̄à zé bàasio. ²⁸ Ame á ma seeladeɔ ũ, ké má ò máme má Mesii ũo. Ma m̀̀ Lua ma z̄i mà d̄baaèe.† ²⁹ N̄osena mé n̄o v̄l. N̄osena gb̄ena Ì z̄e aà sae, í swákpa aà yáí, n̄osena Ì aà p̄o ke na. Beewa s̄s ma p̄o na k̄è zài. ³⁰ Sema aapi àò káfi mapi mío lao.

³¹ Gb̄é p̄ b̄ò musu de gb̄épii. Gb̄é p̄ a kea b̄ò d̄únia guu á d̄únia gb̄éé, d̄únia yá í o. Gb̄é p̄ b̄ò luabe de gb̄épii, ³² Ì de p̄ p̄ a è ní yá p̄ a màò seelade ũe, ǿ gb̄e lí aà yá sio. ³³ Gb̄é p̄ aà yá sí, ade Lua sl̄anadeke síe. ³⁴ Gb̄é p̄ Lua aà z̄ipi í Lua yá'o, asa Lua i a Nis̄ina kpawà kasoo. ³⁵ Mae Lua ye a Nézi, ǿ à p̄pii nàè a ozi. ³⁶ Gb̄é p̄ lé Népi náaike w̄eni láasai v̄l. Gb̄é p̄ lé gí aà yāmai a w̄enipi eo, Lua p̄o gi paaázie.

4

Yesu ní Samali n̄oee

¹ Falis̄io mà Yesu lé gb̄éɔ da'ileke, àle íwao e de Z̄aala. ² I ke Yesu mé ní da'ilekè az̄lao, aà íwao mé k̄è. ³ Ké Yesu yápi mà, à b̄ò Yude à èa lé tá Galile. ⁴ Gea guu sema aà b̄o ní Samali bùsuo. ⁵ Ǿ à k̄à Samali w̄éle p̄ w̄i me Sikaa. A z̄à ní t̄ole p̄o Yak̄obu kpà a né Yosefuwa yāaoo.* ⁶ Yak̄obu Ìò ku we. Yesu t̄aa'ò à kp̄asa, ǿ à z̄òle Ìòpi sae. Íat̄e k̄à minanguo.

⁷ Samali n̄oee mò ítoi, ǿ Yesu òè: Ma gba í mà mi. ⁸ Aà íwao s̄s aa ḡe w̄éle guu bl̄e lúí. ⁹ Ǿ n̄oepi òè: Yudan n̄ ũ, Samali n̄oen ma ũ, ǿ níle imia gb̄eaaa? (Asa Yudaò ní Samaliò yá lí kák̄soo.) ¹⁰ Ǿ Yesu òè: Tó ní gba p̄o Lua í dané d̄s ní ma gb̄é p̄o mále í gb̄eamao, d̄s ní gb̄èaa, mí n̄ gba í w̄enide. ¹¹ N̄oepi òè: Mae, ní goa v̄io. L̄òe s̄s, a e z̄à. Nȳó í w̄enidepi e má ní? ¹² N̄ de wá dezi

* 3:14 Nao 21.9 † 3:28 Zaa 1.20 * 4:5 Daa 33.19

káau Yakɔbula yà? Ɔme lɔɔpi tòwɛɛ. Aàpi a imi ní a néɔ ní a pɔtuɔɔ. ¹³ Ɔ Yesu òè: Gbé pɔ́ íe bee mī, imi a ea aà de lɔe. ¹⁴ Gbé pɔ́ a í pɔ́ má kpáwà mi sɔ́, imi a aà de bau lɔo. Asa í pɔ́ má kpáwà a gɔ́ aà nɔ́se guu nibɔna pɔ́ a ibɔè wɛni láasai ũ. ¹⁵ Ɔ nɔɛpi òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà mɔ́ ítoi la lɔo.

¹⁶ Yesu òè: Gé n zá sísií, í mɔ́ sǎnu. ¹⁷ Nɔɛpi wèwà à mè: Má zá vío. Ɔ Yesu òè: Ké n mè ní zá vío, n yá'ò a zéwae. ¹⁸ N zǎkè lee sɔo, mé gɔ́e pɔ́ ní kuaàno tiaá n zá no. N síana'ò. ¹⁹ Ɔ nɔɛpi òè: Mae, má dɔ́ sa ké ànabin n ũ. ²⁰ Wá deziɔ kùle Luae gbɛɛ bee musu, ápiɔ sɔ́ i me Yelusaleũ mé gu pɔ́ wáli kùleuè ũ. ²¹ Yesu òè: Nɔe, ma yá sí. Gɔɔe lé mɔ́ ké á kùle Mae Luae gbɛɛ bee musu ge Yelusaleũ lɔo. ²² Apio, i kùle Luae mé á aà dɔ́o. Wápiɔ, wi kùleè mé wá aà dɔ́, asa gbéɔ misia í bɔ́ wá Yudaɔ kúie.† ²³ Gɔɔe lé mɔ́, à kà kò, ké lousisin síandɔ kùle Mae Luae ní síanao ní aà Nisína gbǎao. Gbé bee taa ɔ́ Mae Lua lé wɛle aà kùle. ²⁴ Luaá nisínae, sema gbé pɔ́ aǎ kùleè kùleè ní síanao ní aà Nisína gbǎao. ²⁵ Ɔ nɔɛpi òè: Má dɔ́ ké Mesii pɔ́ wí me lɔ Kilisi a mɔ́. Tó à mò, a yápii bɔlekewɛɛ. ²⁶ Ɔ Yesu òè: Ma gbé pɔ́ mále yá'onɛ, máme má aà ũ.

²⁷ Gɔɔ bee ɔ́ Yesu íwao sù. Ké àle yá'o ní nɔe, à bò ní sae, àma an gbèe i aà la bɔ́ a yei ge bóyái àle yá'o ní nɔepioo. ²⁸ Ɔ nɔɛpi a lo tò we, à gè wéle guu a ò gbéɔne: ²⁹ A mɔ́ gɔ́e gwa. A yá pɔ́ má kèò pii òmeɛ. Mesii yá mɔɔɔ? ³⁰ Ɔ aa bòle wéleu, aale gé Yesu kúí.

³¹ Gɔɔ bee sɔ́ Yesu íwao òè: Metulu, níyɔ pɔble ya? ³² Ɔ a òné: Má pɔbleae ví pɔ́ á dɔ́o. ³³ Ɔ aà íwao kɔ́ lála aa mè: Gbèe mɔ́è ní bleo yà? ³⁴ Ɔ Yesu òné: Ma pɔblea mé gbé pɔ́ ma zí pɔeákɛa ũ e mà ge zí pɔ́ a dàmeɛ midèò.

³⁵ Apio i me mɔ́ síis mé gò ké pɔkekegɔ́ ká. Mále oé à wése buao gwa, asa pɔ́o mà à kà kɛkɛa. ³⁶ Pɔkɛkena lé a asea e kò, àle gbéɔ kǎaa àizána pɔ́ ũ, ké pɔtɔna ní pɔkɛkenao e pɔnake sǎnu. ³⁷ Asa yáe beeá síanae: Gbèdo í pótɔ, gbèdo í kɛkɛ. ³⁸ Ma á zí pɔkekei gua pɔ́ i zíkɛuo. Gbèpáleɔ mé zíkè we, ɔ́ àle ní zí ài ble.

³⁹ Samali pɔ́ kú wélepi guu Yesu náaikè dasi yá pɔ́ nɔɛpi òné yáí, ké à mè à yá pɔ́ á kèò pii òe. ⁴⁰ Ayámto ké aa kà Yesu kúí, aa wabikèwà aà gɔ́rno, ɔ́ à kèrno gɔɔ pla. ⁴¹ Ké Yesu yá'òné, gbèpáleɔ aà náaikè dasidasi. ⁴² Ɔ aa ò nɔɛpie: I ke yá pɔ́ ní òwɛɛ yáí wa aà náaikèi adoo. Wa aà yámà wázíae, ɔ́ wá dɔ́ síana ké dúnia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbàadee né gbágbáa

⁴³ Gɔɔ plapi kearino gbɛa ɔ́ à tà Galile, ⁴⁴ asa Yesupi ò ànabi lío beɛɛ ví azía bùsuuo. ⁴⁵ Ké à kà Galile, Galiledeɔ gbǎakpáaazi, asa aa gè dikpekè Yelusaleũe, ɔ́ aa yá pɔ́ a kè dikpepi zíò è pii.‡

⁴⁶ Ɔ Yesu èa gè Kana, gua pɔ́ à í líleu wɛɛ ũ.§ Bùsu gbàadee ku we, aà né lé gyáke za Kapenaũ. ⁴⁷ Ké a mà Yesu bò Yude à sù Galile, à gè aà kúí, à wabikèwà aà gé a né gbágbáie, asa a ye gae. ⁴⁸ Ɔ Yesu òè: Mé i ke a dabudabuɔ ní yábɔnsaɛò è bàasio, á ma náaikɛo. ⁴⁹ Ɔ gbàadepi òè: Mae, mɔ́ e ma né àò ga. ⁵⁰ Yesu òè: Ta be. N né a gao. Gɔɛpi yá pɔ́ Yesu òe sí, ɔ́ à dàzeu. ⁵¹ Gɔɔ pɔ́ a be zéu, à kpáaũ ní a zíkɛnaɔ, ɔ́ aa òè aà né kú. ⁵² Ɔ à ní lá à mè: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ɔ aa òè: Glá íatè auapilaa gòɔ ɔ́ mèwáapi

† 4:22 Isa 2.3 ‡ 4:45 Zaa 2.23 § 4:46 Zaa 2.1-11

gòwà. ⁵³ Ǿ maepi dḡ ké zaa pḡ Yesu òe a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, aàpi ní a bēdeḡ pīi.

⁵⁴ Seela plaade pḡ Yesu kè bḡa Yude sua Galilen we.

5

Gyāe gbághaa kpáa'okti

¹ Bee gbēa Yudaḡ dikpēe kà, 5 Yesu èa gè Yelusaleū. ² Kpáa'okti kú we Sā Bḡle sae, wī me Bezata ní Èbelu yáa. Kpáa'oktipi bilandaa vī sḡo, ³ gyāeḡ wúleau dasidasi, vīaḡ ní eḡo ní gbé pḡ an gu imiaḡ. ⁴⁻⁵ Gḡee ku we àle gyāke à kà wè bla plasai. ⁶ Ké Yesu aà è wúlea we, a dḡ ké àle gyāke à gègē maamaae, 5 a òè: N ye ñyḡ aafiaa? ⁷ Gyāepi wèwà à mè: Mae, má gbēe vī à ma da í guu gḡo pḡ à dēdeeeo. Tó mále gé gēui, gbēpale í dḡaa gē ma áae. ⁸ Yesu òè: Fele ze ñ n pe se táa'o. ⁹ Wegḡo gḡepi aafia'è. A a pe sè à táa'ò.

Gḡopiá kámabogḡḡzi, ¹⁰ 5 Yuda gbāadeḡ ò gḡe pḡ gbàgbāpiē: Kámabogḡḡzn gbā. I kú ñyḡ n pe seao.* ¹¹ A wè má à mè: Gbé pḡ ma gba aafia mé òmēe mà a pe se mà táa'o. ¹² Ǿ aa aà là aa mè: Dēme òne ñ n pe se ñ táa'oi? ¹³ Gbé pḡ gbàgbāpi dḡ dé no, asa Yesu gèle bíla pḡ kú we guue. ¹⁴ Bee gbēa Yesu aà è Lua ua, 5 a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunake lo, ké yá pḡ a vāi de beea su n leo yái. ¹⁵ Ǿ gḡepi ge ò Yuda gbāadeḡne Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbāadepiḡ fēle ní íadaa Yesuwao, ké í yá bee taao ke kámabogḡḡzi yái. ¹⁷ Ǿ Yesu yázāsímá à mè: Ma Mae lo zīke kámabosaie, màa mále ke sḡ. ¹⁸ Yá bee yái gbāadepiḡ lé Yesu we de káua. I ke ké ili kámabogḡḡzi yádao ado yái no, ké í me Lua mé a Mae ũ, àle sáakpa ní Luao yáie.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zāsímá à mè: Siana mále oé, Lua Né lí fḡ yāe kè ní aziaoo, sema yá pḡ a è a Mae lé ke báasio, asa yá pḡ aà Mae í ke pii, bee aà Népi í ke sḡ. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé í yá pḡ í ke pii ḡbè. A yá pḡ a zḡo de beea ḡbè, i bḡ á sae. ²¹ Lá Mae Lua í geḡo vu à wēni kpámá, màa aà Né í wēni kpa gbé pḡ á yeiḡwa. ²² Mae Lua lí yákpaleke ní gbēeoo, à yákpalekea iko kpà a Néwa piie, ²³ ké gbépii aà Né kpela, lá aai Mae Lua kpelawa. Gbé pḡ lé Lua Né kpelao lé aà Mae pḡ aà zī kpelao.

²⁴ Siana mále oé, gbé pḡ lé ma yāma mé àle gbé pḡ ma zī náaike wēni láasai vī. Yá a zḡlewàò, à bḡ gau à gè wēni guu. ²⁵ Siana mále oé, gḡo lé mó, à kà kò, ké geḡo Lua Né loḡ ma, an gbé pḡ màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua wēnikpaama iko vī, à wēnikpaama iko kpà a Néwa lo.

²⁷ A yákpalekea iko kpàwà lo, ké a de Gbēnazín Né† ũ yái. ²⁸ Asu to bee bḡ á saeo, asa gḡo lé mó ké geḡo pḡ kú miauo aa aà loḡ ma, ²⁹ aai bḡle pii. Maakenaḡ i vu gē wēni guu, vāikenaḡ sḡ yázḡleama guu.‡ ³⁰ Mili fḡ mà yāe kè ní maziaoo. Mi yákpaleke lá a òmēewaē, mé mi yákpaleke a zéwa, asa mili mazia pḡeā wēleeo, sema gbé pḡ ma zīpi pḡ.

Yesu iko seeladeḡ

³¹ Tó má de mazia seelade ũ, ma yá náai vīo. ³² Seelade pāle ku í ma yā'o, mé má dḡ ké ma yá pḡ í o náai vī. ³³ Baa ápiḡ, a gbéḡ zī Zāawa, 5 à síana'òé.§ ³⁴ Má daa gbēnazín seeladeke gāuo, mále bee oé ké à e bḡ zia

* 5:10 Zel 17.21 † 5:27 Dan 7.14 ‡ 5:29 Dan 12.2 § 5:33 Zaa 1.19

yáie. ³⁵ Zaa mé filia pɔ naa àle gupu ũ, ɔ a we pɔnakè aa gupuai gɔɔpla. ³⁶ Yá pɔ Mae Lua dàmee mà keɔ, yá pɔ mále kepɔ deé seela ũe ké Mae Lua mé ma zɪ. Ma seelapi de Zaa pɔla. ³⁷ Ma Mae pɔ ma zɪ ma yá'ò lo. I aà lo ma ziio, mé i wesiaàleɔ,* ³⁸ mé aà yá i zɔlekli e á sɔ guuo, ké ále gbé pɔ a zɪ náaikeo yáí. ³⁹ I mekpa Lua yá kyokeawa, asa lo e we á wēni láasai eu. Ma yá ɔ taalapi lé o sɔ, ⁴⁰ kási ále gɪ mɔi ma kíi à wēnipi e.

⁴¹ Mále sáau wēle gbēnazina kíio, ⁴² āma má á dɔ, má dɔ ké á ye Luazio. ⁴³ Ma mɔ ní ma Mae tɔo, ɔ i ma dileo. Tó gbēpale mò ní azia tɔo, á aà dile. ⁴⁴ Lá i sáau wēlekɔwa, ili sáau wēle Lua mēndonawao, kpelewa á fɔ ma yá sii? ⁴⁵ Asu àò e mame má gé ní á yáo ma Mae kíio, Mɔizi pɔ á wé dɔi mé a gèd. ⁴⁶ Tó a Mɔizi yá sɪ, dɔ a ma yá sɪ sɔ, asa ma yá ɔ a kè láu. ⁴⁷ Lá i yá pɔ a kè sio, á ma yá síe?

6

Blekpaa bilawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

¹ Bee gbɛa Yesu bùa Galile ísidawa, (wí me lo Tibelia.) ² Bíla lo teàazi dasidasi, ké aa aà gyæo gbágbáa dabudabu è yáí. ³ ɔ Yesu dède zòle sìsɪ musu ní a íwao. ⁴ Yudaɔ Gēamusu dikpe kà kái. ⁵ Ké Yesu wesè musu, a è bíla lé mɔ a kíi dasidasi, ɔ à Filipi là à mè: Máki wá ble e luu gbéɔ blei? ⁶ A bee ò Filipi le gwaa yáie, asa a dɔ lá á ye ke. ⁷ ɔ Filipi wèwà à mè: Anusu àaa do pē, baa tó wa lili baadee yɔyɔ, a pēemáo. ⁸ Aà íwao do Andelee, Simɔ Piē dáuna òè: ⁹ Negɔēnae ku la a pēe zɔzɔna ví mèn sɔo ní kpò giinaeo mèn pla. Bó bee a ke gbé dasie bee guui? ¹⁰ Yesu mè: A to gbéɔ zòle. Sè bolɔ di gupiu, ɔ aa zòlezòle. Gɔeò níte aa kà gbēon òasosoo le sɔo (5.000). ¹¹ Yesu pēepɔ sè à Lua sáaukpá, ɔ a kpaalè gbé pɔ zòle wepɔne. Maa à kpɔ kpamá lo lá aa yeiwa. ¹² Ké aa ká, a ò a íwao: A a miɔna pɔ gɔɔ sèle pii, ké a kee su vūaa. ¹³ ɔ aa pēe mèn sɔo pɔ wa sòpi miɔna pɔ gɔɔ sèle gbí kuepla pai.

¹⁴ Ké wá dabudabu pɔ Yesu kèpi è wá mè: Gbēpiá ānabi pɔ lé mɔ dúnia guue síana. ¹⁵ Yesu dɔ ké wa ye mɔ a kpa kía ũ ní gbáaoe, ɔ à gònè we à èa dède sìsɪ musu ado.

Yesu táa'oa ísidaa

(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

¹⁶ Ké oosi kè, aà íwao gè ísida gɔsɔle. ¹⁷ ɔ aa gè gó'ílēna guu, aale bua ísidapi baale Kapenaū oi. Gu sɪ kò mé Yesu i mɔ ní kíi yāao. ¹⁸ Zaa'ian gbáa kaka, ɔ í lé fɛle. ¹⁹ Ké aà íwao golí aa kà kiloo sɔo ge soolo taawa, aa Yesu è, àle táa'oa ía, àle sɔ ní gózi, ɔ vía ní kú. ²⁰ ɔ a ònè: Mame, ásu to vía á kúo. ²¹ Aa wèi aà gē gó guu, ɔ gópi kà gu pɔ aale géu gɔɔ.

²² Ké gu dɔ bíla zea gɔsɔle ísida baale. Aa dɔ ké gó'ílēna kú we yāa mēndoe, mé Yesu i gē gópi guu ní a íwao, aa tà níte. ²³ Gbezā gó'ílēna páleò bò Tibelia aa mò gu pɔ kái ní gu pɔ wá pēe sòu Dii sáaukpaa gbɛao. ²⁴ Ké bílapi è aapi ge aà íwao ku we lo, aa gè gópi guu aa gè aà wēlei Kapenaū.

Yesu mé ble pɔ í ní ká wēniwa ũ

* 5:37 Maa 1.11

25 Ké aa àà è ísida baa we, aa òè: Metulu, n ka la bɔɛ ni? 26 Yesu òné: Siana mále oé, ále ma wele pɛɛ pɔ́ á sò a ká yáíe, i ke dabudabu pɔ́ á èɔ́ yáí no. 27 Asu zíkɛ ble pɔ́ í láa yáí, sema ble pɔ́ í ní ká àizánawa. Gbēnazín Né mé a á gba blepi, asa aapi ɔ́ Mae Lua a seela kèwà.*

28 ɔ́ aa àà là aa m̀è: Kpelewa wá ke wà yá pɔ́ Lua ye wà ke kei? 29 Yesu wèmá à m̀è: Yá pɔ́ Lua ye à ke mé gbé pɔ́ a zí náaikea ũ. 30 Aa òè: Dabudabu kpele níyɔ́ kewɛɛ ké wà e wí n náaikei? Yá kpele níyɔ́ kei? 31 Wá deziɔ́ mana blè guwaiwaiu† lá a kēa láuwa wà m̀è: A ble pɔ́ b̀ò musu kpámá aa blè.‡ 32 ɔ́ Yesu òné: Siana mále oé, i ke Mɔizi mé ble pɔ́ b̀ò musu kpáwá. Ma Mae mé í ble síande pɔ́ b̀ò musu kpáwá. 33 Lua blepi mé gbé pɔ́ b̀ò musu í wēni kpa dúniawa ũ. 34 Aa òè: Mae, níyɔ́ ble bee taa kpáwá gɔɔpii. 35 ɔ́ Yesu òné: Mámɛ§ má ble pɔ́ í ní ká wēniwa ũ. Nɔana a gbé pɔ́ m̀ò ma kíi de bo, imi a ma náaikena de bauo. 36 N beeo lá má òéwa, baa ké a ma e, ále ma náaikeo. 37 Gbé pɔ́ ma Mae kpáa a m̀o ma kíi, mé má gbé pɔ́ m̀ò ma kíi yá bauo. 38 I ke mazía pɔ́eákea yáí ma b̀oi musu ma m̀o, sema gbé pɔ́ ma zí pɔ́. 39 Gbé pɔ́ ma zípi pɔ́eán ke: Ḿasu to gbé pɔ́ a kpáa kee v́uaao. A ye mà ní b̀o gau gɔɔgbɛzází. 40 Asa ma Mae pɔ́eán ke: A ye gbé pɔ́ wesí aà Néle ále aà náaike wēni láasai eɛ. Mámɛ má aà b̀o gau gɔɔgbɛzází.

41 ɔ́ Yuda gbáadeɔ́ zɔ́akáaazi, ké à m̀è áme á ble pɔ́ b̀ò musu ũ yáí. 42 Aa m̀è: Gbépiá Yosefu né Yesue. Wá aà de ní aà dao d̀so lé? ɔ́ ále o a b̀o musuea? 43 Yesu òné: Asu zɔ́akao. 44 Gbēe a f̀ɔ́ m̀o ma kíio, sema ma Mae pɔ́ ma zí aà sísi báasio, mí aà b̀o gau gɔɔgbɛzází. 45 A kēa ánabio lá guu wà m̀è: Lua mé a yáda baadeɛ.* Gbé pɔ́ Mae Lua yámá mé a dà mé í m̀o ma kíi.

46 I ke gbēe Mae Lua è ní wéo no. Gbé pɔ́ b̀ò aà kíi mé aà è ado. 47 Siana mále oé, ma náaikena wēni láasai v́í. 48 Mámɛ má ble pɔ́ í ní ká wēniwa ũ. 49 A deziɔ́ mana blè guwaiwaiu, kási aa gà. 50 Ble pɔ́ í b̀o musu pɔ́ mále opi, tó gbé blè, a gao. 51 Mámɛ má ble b̀éɛ pɔ́ b̀ò musu ũ. Tó gbé blepi blè, aɔ́ ku gɔɔpiiɛ. Ble pɔ́ má kpámá mé ma mebaasi ũ, ké dúniá e áɔ́ wēni v́í yáí.

52 ɔ́ gbáadepiɔ́ lé lekpaake ní k̀so aa m̀è: Gbépi a f̀ɔ́ a mebaasi kpáwá wá sóe? 53 ɔ́ Yesu òné: Siana mále oé, tó í Gbēnazín Né mebaasi só a aà au mío, áɔ́ wēni v́io. 54 Gbé pɔ́ í ma mebaasi só mé í ma au mi wēni láasai v́í. Mámɛ má aà b̀o gau gɔɔgbɛzází. 55 Asa ma mebaasiá ble síandeɛ, mé ma auá imia síandeɛ. 56 Gbé pɔ́ í ma mebaasi só mé í ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. 57 Lá Mae Lua b̀éɛ ma zí, mé mío ku aà yáí, màa gbé pɔ́ í ma me so aɔ́ ku ma yáí. 58 Ble pɔ́ b̀ò musun we. A de lán ble pɔ́ á deziɔ́ blè aa gáwao. Blebeblena aɔ́ ku gɔɔpiiɛ.

59 Yesu yá beeo ò gɔɔ pɔ́ ále yádané Kapenaũ lousisikpue.

Yesu íwaɔ́ p̀òb̀ozákea

60 Ké aà íwaɔ́wa yápi mà, an daside m̀è: Yá gbáae, déme a f̀si? 61 Yesu òé a íwaɔ́wa ké aale zɔ́aka yápi musu, ɔ́ a òné: Yápi lé á fu yá? 62 Tó a sù á è Gbēnazín Né f̀le lé tá gu pɔ́ a kuu yáa s̀ɔ́ be? 63 Lua Nisína mé í wēni kpámá, mebaasi pɔ́e ũ weo. Yá pɔ́ má òé mé Lua Nisína pɔ́ í ní ká wēniwa yá ũ. 64 Kási á gbēe lé ma náaikeo. Asa Yesu gbé pɔ́ lé a náaikeo d̀s za

* 6:27 Zaa 1.32 † 6:31 Bɔa 16.15 ‡ 6:31 Sou 78.24 § 6:35 Bɔa 3.14 * 6:45 Isa 54.13

káau ní gbé pọ́ a su a kpámáọ. ⁶⁵ Ǿ à m̀è ɓ: Bee yáí má òé, gběe a e mọ́ ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

⁶⁶ Za ɓɔɔ bee aà íwao p̀òòbòzàkè dasidasi, aai t̄eàzi ɓo. ⁶⁷ Ǿ Yesu a íwa gb̄eɔn kuεplao là à m̀è: A ye ta s̄s̄ yà? ⁶⁸ Simɔɔ P̄ie w̄ewà à m̀è: Dii, dé kíí wá géui? N w̄ēni láasai yá ví. ⁶⁹ Wa n náaikè, ̄s̄ wá d̀ò ké Lua gb̄é pọ́ a kua adoan n ũ. ⁷⁰ Yesu òné: A gb̄eɔn kuεplao, mi á seo lé? Kási á gb̄eɔ Setáu ví. ⁷¹ Simɔɔ Isalioti né Yudasi yá ̄s̄ àl̄e o. Aàpi mé gb̄eɔn kuεplao gb̄eɔ pọ́ a aà kpámá ũ.

7

Yesu gea Lákp̄eɔa dikp̄e

¹ Bee gb̄ea Yesu g̀è Galile w̄éle ní w̄éleo, asa a ye bebe Yudeo, ké Yuda gb̄aadeo lé aà we yáí. ² Yudaɔ Lákp̄eɔa dikp̄e k̄aik̄ù,* ³ ̄s̄ aà d̄aunaɔ òè: Fele lakíi gé Yude, ké n íwa pọ́ kú weo yá pọ́ níle keo e s̄. ⁴ Tó gb̄é ye t̄oɔ, ìli a yáɔ ke asii guuo. Lá níle yáé beeɔ taa ke, n̄ nzla ɔɓ dúnia. ⁵ Baa aà d̄aunapio i aà náaik̄eo. ⁶ Ǿ Yesu òné: A ɓɔɔ i kameε yāao. Apio s̄s̄, ɓɔɔpii z̄evíé. ⁷ Dúnia a we zaáguo, āma a zamagu, ké mi me aà yākea v̄ai yáí. ⁸ A gé dikp̄epiu, mále géuo, asa a ɓɔɔ i kameε yāao. ⁹ Aà yápi oa gb̄ea à g̀è Galile.

¹⁰ Ké aà d̄aunapio g̀è dikp̄epiu, ̄s̄ à gb̄asa g̀è. I gé bíla w̄áao, à g̀è asii guue. ¹¹ Yuda gb̄aadeo lé aà w̄eεle dikp̄epiu aa m̀è: Aàpi ku má ni? ¹² Bíla guu w̄ale yákk̄ù o maamaa aà musu. Gb̄eɔ m̀è: Gb̄emaε. Gb̄eɔ m̀è: Aawo, àl̄e gb̄éɔ s̄ās̄aε. ¹³ Gb̄e i aà yá'o gupuauo, ké w̄ale víake gb̄aadepio ne yáí.

¹⁴ Ké dikp̄e k̄a a guo, Yesu g̀è Lua ua, àl̄e yādané. ¹⁵ Aà yá b̀ò gb̄aadepio sae aa m̀è: Gb̄é pọ́ i kyokeo mé lá d̄s̄ kéwaa? ¹⁶ Ǿ Yesu òné: Yá pọ́ mi danéá mazla yá no, gb̄é pọ́ ma z̄l̄ yáé. ¹⁷ Tó gb̄é ye z̄e ní Lua p̄eākeao, tó ma yādané de aà pọ́ ũ ge mazla yá mále o, aɔ d̄s̄e. ¹⁸ Gb̄é pọ́ í azia yá'o lé w̄eεle à t̄oɔe. Gb̄é pọ́ í w̄eεle à gb̄é pọ́ a z̄l̄ t̄oɔ, ade náai ví, m̄oafili kú aà guuo. ¹⁹ M̄oizi i ikoyādaéo lé? A gb̄e yápi k̄ua s̄o. B̄oyāi àl̄e ma wei?

²⁰ Ǿ bíla òè: N t̄aa víe. Déme lé n wei? ²¹ Yesu òné: Yá m̀endo má k̀è, ̄s̄ à b̀ò ápii sae. ²² M̄oizi t̄s̄z̄yā dàé,† ̄s̄ i t̄s̄z̄ k̄ámaboḡɔɔz̄l̄. (Kási i ke M̄oizi mé dàaleo, à b̀ò á dezi k̄aauo kíie.)‡ ²³ Lá w̄i t̄s̄z̄n̄éε k̄ámaboḡɔɔz̄l̄, ké wasu ɓo M̄oizi ikoyā k̄p̄eo yáí, b̄oyāi á pọ́ paamazi, ké ma gb̄é m̀è búu gb̄a aafia k̄ámaboḡɔɔz̄l̄?§ ²⁴ Asuli yá gwa lá á w̄é lé ewao. Ali yá gwa a z̄éwa.

K̄s̄kpaalea Yesu yáí

²⁵ Ǿ Yelusal̄eũdeɔ m̀è: Gb̄épiá gb̄é pọ́ w̄ale we nolo? ²⁶ Gwa, àl̄e yá'o gupuauee, mé gb̄e lé l̄eɔaázioa? Gb̄aadeo aà d̀ò Mesii ũ síana yà m̄oɔɔ? ²⁷ Wá d̄s̄ gu pọ́ gb̄épi b̀òu. Tó Mesii m̀è, wao d̄s̄ gu pọ́ à b̀òu. ²⁸ Ayámeto ɓɔɔ pọ́ Yesu lé yādané Lua ua, à p̀una à m̀è: A ma d̄s̄ mé á d̄s̄ gu pọ́ ma ɓo. Kási mi m̀ó ní mazlaoo. Gb̄é pọ́ ma z̄l̄á síand̄eε, mé á aà d̄s̄o. ²⁹ Má aà d̄s̄, asa ma ɓo aà kíie, aàpi mé ma z̄l̄. ³⁰ Ǿ aale w̄eεle aà kú, āma gb̄e i ɔk̄awào, asa aà ɓɔɔ i pa yāao. ³¹ Bíla guu wá Yesu náaikè dasi wá m̀è: Tó Mesii m̀è, a dabudabuke dasi de a pọ́ pọ́ gb̄é bee k̀ela yá?

* 7:2 Iko 16.13 † 7:22 Lev 12.3 ‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zaa 5.9

³² Ké Falisio mà wàlè yákúkū o zā guu aà yá musu, ñ sa'onkia ñ Falisipio ðaio zì aà kúí. ³³ Ǿ Yesu mè: Ma kuaáño gò yoo, mí gbasá tá gbé pò ma zì kúí. ³⁴ A ma wéele à kuaa, asa á fñ gé gu pò má kúúo.* ³⁵ Ǿ gbãadepio lé kò lala aa mè: Má a ye géu, wí kuawàì? A ye gé wá gbé pò lala'ò buipáleo guuo kúí à yáda buipálepio ñe yà? ³⁶ Yá pò a òpi mi dea ni? A mè wá a wéele wá kuawa, gu pò á kúú, wá fñ gé weo.

³⁷ Dikpe goo gbia pò de kaa'isizì ù, Yesu fèlè pùnamá à mè: Gbé pò imi lé de aà mò ma kúí, ³⁸ gbé pò lé ma náaike aà imi, í pò í ní ká wēniwa io bò aà nòse guu, lá a kēa Luayātaalauwa.† ³⁹ A bee ò Lua Nisina pò gbé pò lé a náaike e yá musue. Aai Lua Nisnapi e gīao, ké Yesu i tobò yāao yáí.

⁴⁰ Ké bíla yápi mà, gbēo mè: Gbépiá ānabipie sīana. ⁴¹ Gbēo mè: Gbé beepiá Mesiie. Ama gbēo mè: Mesii a bò Galilee? ⁴² A kēa Luayātaalau wá mē Mesiiá Davidi buie,‡ a bò Davidi be wéle Betelēuē.§ ⁴³ Ǿ bíla kòkpaalè Yesu yáí. ⁴⁴ An gbēo ye aà kúí, āma gbēe i okāwào.

⁴⁵ Ǿ ðaio èa tà sa'onkia ñ Falisio kúí. Ǿ aa ní lá aa mè: Bóyāi i aà kú sùòò ni? ⁴⁶ Ǿaipiò wemá aa mè: Gbēe i yá'ò lán gbépiwa yāao. ⁴⁷ Ǿ Falisio ònè: A á sāsá sò yà? ⁴⁸ Gbãadee ge Falisie aà náaike? ⁴⁹ Bíla bee Lua yá dōo, Lua láaizimáe. ⁵⁰ Nikodēu pò gè Yesu kúí* yāá gbãadepio ðoe. A ònè: ⁵¹ Wá ikoyá guu wá mē, wásu yáda gbéla aà yāmasai ge yá pò a kè dōsaio. ⁵² Aa òè: Galile gbén n ù sōa? Wétei ñ gwa. Nyō e ānabie a bò Galileo. ⁵³ Ǿ baade tà a be.

8

Nɔe pɔ wa kù n gɔo

¹ Yesu gè Kùkpe sísipoleu. ² Ké a gu ò gòo, à èa gè Lua ua. Gbépii mò aà kúí, ñ à zòlè lé yādané. ³ Ǿ Moizi ikoyādanedeo ñ Falisio mò ní nɔe pò wa kù ní gɔoo, aa aà zè zā guu ⁴ aa ò Yesue: Metulu, wá nɔee bee kù ní dàakeaoe. ⁵ Moizi dilewēe wá ikoyá guu wá nɔe bee taa pápa ní gbéo wá dee.* N è kpelewa sīi? ⁶ Aa bee ò ké aale líkpalewá aa e yādaaála yáie. Ǿ Yesu nàale, àlè ogbekè toolewa. ⁷ Ké aa gí lé aà lala, ñ à a mi fèlè a ònè: A gbé pò i duunake yāao, aà aà pá ní gbéo séia. ⁸ Ǿ à èa nàale, àlè ogbekè toolewa lo. ⁹ Ké aa mà màa, ñ aa gèzèa dodo sea za gbēzōōwa. Ǿ Yesu gò ado ní nɔepio. ¹⁰ Ǿ à èa a mi fèlè a òè: Nɔe, aa tà má ni? Wi yādanla looa? ¹¹ Nɔepi wèwá à mē: Baa, gbēe ku la lo. Ǿ Yesu òè: Mapi má yādanla sōo. Géi. Za gbā n̄su duunake lo.

Yesu mé gupua ū dúniaɛ

¹² Ǿ Yesu yá'ò bílae lo à mē: Mámé má gupua ū dúniaɛ, gbé pò temazi ao ku gusiau lo, gupua pò í ní ká wēniwa ñ ao ví. ¹³ Ǿ Falisio òè: N de nzia seelade ū, n yá náai vío.† ¹⁴ Ǿ Yesu wemá à mē: Baa tó mále mazia yá'ò, ma yá náai ví, asa má dō gu pò ma b̄ou ní gu pò mále táuo. Apio, á gu pò ma b̄ou ní gu pò mále táuo dōo. ¹⁵ Ale ma tàae e lá á wé lé ewae. Mále gbēe tàae eo. ¹⁶ Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea ao náai ví, asa má kú madoo, ma Mae pò ma zì kumanò. ¹⁷ A kú á ikoyá láu wá mē, seelade gbēon plaò yá mé

* 7:34 Zaa 12.26, 14.3, 17.24 † 7:38 Isa 44.3, Eze 47.1 ‡ 7:42 2Sam 7.12 § 7:42 Mis 5.1

* 7:50 Zaa 3.1-2 * 8:5 Iko 22.22-24 † 8:13 Zaa 5.31

náai ví. ¹⁸ Mámé má de mazía seelade ũ. Ma Mae pó ma zía ma seelade b. ¹⁹ Ǿ aa à là aa mè: N mae ku má ni? Yesu wémá à mè: A ma d̄so mé á ma Mae d̄so. Tó a ma d̄s, d̄s a ma Mae d̄s.

²⁰ Yesu yá bee ò ɔsikii, gɔɔ pó àle yádané Lua uae. Wi àà kũo, asa àà gɔɔ i pa yāao.

²¹ Ǿ Yesu òné b: Málé tá mé á ma weele, āma á ga á duuna guue. A f̄s gé gu pó málé táuo. ²² Ǿ gbāadepio mè: A mè wá f̄s gé gu pó ále táuo. Asu azía de yà mɔɔɔ? ²³ Ǿ Yesu òné: Zíle la gbéɔn á ũ, musu gbén ma ũ. Dúniæ bee gbéɔn á ũ, dúniæ bee gbén ma ũo. ²⁴ A yáí tò má òé á ga á duuna guue. Asa tó i si mámé má àà ũo, † á ga á duuna guue. ²⁵ Ǿ aa à là aa mè: Mmenn déi? Yesu wémá à mè: Gbé pó má òé za káau. ²⁶ Má yáví dasi mà o á yá musu, mí yádaoála. Gbé pó ma zía síandee, yá pó má mà àà k̄i ɔ mi o dúniæ.

²⁷ Aai d̄s ké Mae Lua yá ɔ àle onéo, ²⁸ ɔ Yesu òné: Tó a Gbēnazin Né se d̄s musu, í gbasa d̄s mámé má àà ũ. Mili yāe ke ní mazíaoo, yá pó ma Mae dāmee ɔ mi o. ²⁹ Gbé pó ma z̄i kumanɔ, i ma to madoo, asa mio yá pó í kaaāgu ke gɔɔpii. ³⁰ Gɔɔ pó Yesu lé yápio o, wá àà náaikè dasi.

Yesu dea Ablahaū

³¹ Ǿ Yesu ò Yuda gbāade pó aa a yá síɔne: Tó á ma yá k̄ia, áɔ de ma íwao ũ yāma. ³² Aɔ síana d̄s, síanapi i to à ḡs w̄éɔ ũ. ³³ Ǿ aa òè: Ablahaū buin wá ũ, wi zɔble gbēee yāao. Ǿ níle o wá ḡs w̄éɔ ũa? ³⁴ Yesu wémá à mè: Síana málé oé, gbé pó í duunakéá duun zɔe. ³⁵ Zɔá ua gbéé gɔɔpii, ua né mé ua gbé ũ gɔɔpii. ³⁶ To Lua Né á bó, á ḡs w̄éɔ ũ síana. ³⁷ Má d̄s ké Ablahaū buin á ũ, āma ále ma we, ké ili ma yáda á n̄seuo yáí. ³⁸ Yá pó má è ma Maewa ɔ málé o, yá pó á mà á mae k̄i ɔ ále ke. ³⁹ Ǿ aa òè: Ablahaū mé wá mae ũ. Ǿ Yesu òné: Tó Ablahaū ɔlesenaɔn á ũ, d̄s ále Ablahaū kea ke. ⁴⁰ Tia kéwa ále ma we, ma gbé pó ma síana'òé, síana pó má mà Lua k̄i. Ablahaū i yá bee taa keo. ⁴¹ Ále á mae kea kee.

Ǿ aa òè: Naaeneɔn wá ũo. Wá mae m̄endoe, ɔn Lua ũ. ⁴² Yesu òné: Tó á maen Lua ũ, d̄s á yemazi, asa Lua k̄i ma bɔu ma mɔ. Mi m̄s ní mazíaoo, aapi mé ma z̄i. ⁴³ Bóyái á ma yá mid̄so ni? Ké á f̄s swāɔ ma yáio yáie. ⁴⁴ A mae Ibiisi pón á ũ, àà p̄eā ɔ á ye ke. Gbēdenan àà ũ za káau, i ze ní síanaoo, ké síana ku àà n̄se guuo yáí. Tó à eɛtò, aazía dàan we, asa eeden àà ũ, egeɔ midee. ⁴⁵ Mapi ɔ mi síana'o. A yáí ili ma yá sio. ⁴⁶ A guu, déme duuna èai? Lá síana málé o, bóyái ále ma yá sio ni? ⁴⁷ Gbé pó de Lua pó ũ í swāɔ yá pó Lua lé oie. A de Lua pó ũo, a yáí ili swāɔ ma yáio.

⁴⁸ Ǿ gbāadepio òè: Samali gbén n ũ! N táa víe! Wá yá na noa? ⁴⁹ Yesu mè: Má táa seao. Mi ma Mae kpela, ɔ i ma kpebo. ⁵⁰ Mili weele mà azía tɔbo, Lua mé í weelemee, ɔme yāḡs̄ḡna ũ. ⁵¹ Síana málé oé, gbé pó ma yá k̄ia a ga bauo.

⁵² Ǿ gbāadepio òè: Wá d̄s sa ké ní táa ví. Ablahaū gà ní ānabio píi, ɔ níle o gbé pó n yá k̄ia a ga bauoa? ⁵³ N de wá dezi Ablahaū pó gàla yá? Anabio ḡaga b. Dé níle nzía dile a ũi? ⁵⁴ Yesu mè: Tó málé mazía tɔboe, bee gbiao. Ma Mae pó ále me a de á Lua ũ, aapi mé í ma tɔbo. ⁵⁵ A àà d̄so, āma má àà d̄s. Tó ma mè má àà d̄so, m̄áɔ de eede ũ lááwae. Má àà d̄s mé má àà yá k̄ia. ⁵⁶ A dezi séia Ablahaū p̄onakè ma gɔɔ ea yá musu. A è, ɔ àà p̄o k̄ena. ⁵⁷ Ǿ

gbāadepio òè: Ni ka wèè blakwi yāao, 5 n Ablahaū èa? 58 Yesu òné: Sīana mále oé, e wàò gé Ablahaū ii, má kú.

59 Ǿ aa gbè sèlè wà aà pápaò. Ǿ à ùlè à bò Lua ua.

9

Gbé pɔ wa i vĩa gbágbaa

1 Ké Yesu lé bɛɛɛ, à gbé pɔ wa i vĩa è. 2 Ǿ aa íwaò aà là aa m̀è: Mɛtulu, dé duuna yáí 5 wà gbépi íi vĩaí? Aà zía pɔ yáí yà, ge aà de ní aà dao pɔɛ? 3 Yesu wèmá à m̀è: I ke aà duuna ge aà de ní aà dao pɔ yáí no. Ké wà Lua yákea ewà yáíɛ. 4 Sema wà gbé pɔ ma zí yákea ke za gupua wéi. Gwāasina lé m̀ó ké gbèe a e yāe ke bo. 5 Goo pɔ má kú dúnia guu, má de gupua ũ dúniaɛ.

6 Ké a ò màa, à lé'i t̀ò búsuwa, 5 a yà a màma aà wéowa. 7 A òè: Ge ñ oopi Siloe í guu. (Bee m̀è í sísia.) Ǿ à gè oopi, 5 à sù wé wēa. 8 Aà fáanideò ní gbé pɔ aa aà d̀ò baakena ũ m̀è: Gbé pɔ ío baake z̀òleapin weo lò? 9 Gbèeò m̀è: Aàpiɛ. Gbèeò m̀è: Aawo, ade b̀òààwae. G̀òepi m̀è: Mámé! 10 Ǿ aa aà là aa m̀è: Kpelewa ní k̀è n wé wèi? 11 A wèmá à m̀è: Gbé pɔ wí m̀e Yesu mé búsu yà a màma ma wéwa, à m̀è mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopi, 5 ma gu'è. 12 Ǿ aa aà là aa m̀è: Aàpi ku má ní? A m̀è: Má d̀ò.

13 Ǿ aa gè Falisio k̀íí ní gbé pɔ de vĩa ũ yāapio. 14 A m̀ò lè kámabogoozì 5 Yesu búsu yà à aà wé wèè. 15 Ǿ Falisio aà là lo: Kpelewa ní k̀è n gu'èi? A wèmá à m̀è: A b̀èlè nà ma wéwae. Ké má pípi, 5 ma gu'è. 16 Ǿ Falisio m̀è: Gbépi i b̀ò Lua k̀íio, asa íli kámabogoozì yádao. An gbèeò m̀è: Duunkena a f̀ò dabudabu beeò taa kee? Ǿ aa k̀òkpaalè. 17 Ǿ aa aà là lo: Mpi s̀ò n gbé pɔ à n wé wène, níle e kpelewa aà yá musui? A m̀è: Anabiɛ.

18 N beeo gbāadeo i si ké a de vĩa ũ 5 aà wé wèò, 5 aa gè aà de ní aà dao sísi. 19 Aa ní lá aa m̀è: A nén laa? A aà i vĩa yáma yà? Kpelewa a k̀è àlè gu'e sai? 20 Ǿ aà de ní aà dao wèmá aa m̀è: Wá d̀ò ké wá néɛ. Wa aà i vĩaɛ. 21 Ama lá a k̀è sa àlè gu'e, wá d̀ò. A aà la we, gbé gbāae, a f̀ò azía yá'o. 22 Aà de ní aà dao ò màa, ké aale vĩake gbāadeone yáíɛ. Asa aa z̀èò ké gbé pɔ ò Yesuá Mesiie, wà lousisikpezoè. 23 Bee yáí aà de ní aà dao m̀è, gbé gbāae, aa aà la.

24 Gbé pɔ de vĩa ũ yāapi sísia g̀en plaade guu 5 aa òè: O ní sí ní Luao. Wá d̀ò ké g̀òepiá duunkenaɛ. 25 Ǿ à m̀è: Tó duunkenaɛ, má d̀ò. Yá m̀endo má d̀ò. Vĩa n ma ũ yāa, 5 mále gu'e sa. 26 Ǿ aa aà là aa m̀è: Bó a k̀ènei? A n wé wène kpelewa ní? 27 A wèmá à m̀è: Má óé k̀ò, i swáseio. Bóyáí á ye mai loí? A ye g̀ò aà íwaò ũ s̀ò yà? 28 Ǿ aa z̀òad̀òwà aa m̀è: Mm̀e ní de aà íwa ũ we! Wamooòwao M̀oizi íwaon wá ũ. 29 Wá d̀ò ké Lua yá'ò M̀oizie. Aàpi s̀ò, wá d̀ò gu pɔ à b̀òuo.

30 Ǿ g̀òepi òné: Yáb̀onsae ma we! A ma wé wèmm̀e, 5 á d̀ò gu pɔ à b̀òuo? 31 Wá d̀ò ké Lua lí swáse duunkenaò yáíò, í swáse a yāmana pɔ í a p̀oéa ke yáí. 32 Zaa Lua dúnia kàlè, wi ma gbèe gbé pɔ wa i vĩa wé wèò. 33 Tó gbépi i b̀ò Lua k̀íio, a f̀ò p̀oé keo. 34 Ǿ aa òè: Wà n i duuna guu míomioe, 5 níle yádadawéa? Ǿ aa aà yà.

Luad̀said vĩak̀uac

35 Yesu mà wà aà yà. Ké à aà è, à aà là à m̀è: Nlè Gb̀enazín Né náaikea? 36 G̀òepi wèwà à m̀è: Mae, dén aà ũi, ké mà e aà náaikei? 37 Yesu òè: N aà è,

aàpi mé lé yā'onno. ³⁸ Ǿ gōepi òè: Dii, mále n náaike. Ǿ à kùlèè. ³⁹ Ǿ Yesu mè: Gbḗḗ kpaalea yáí ma moi dúniau la, ké wésiadeḗ gu'e, wékēnaḗ i gō v̄l̄aḗ ũ.

⁴⁰ Falisieḗ ku we. Ké aa yápi mà, aa òè: Wápiḗ, v̄l̄aḗn wá ũ s̄s̄a? ⁴¹ Ǿ Yesu òné: Tó v̄l̄aḗn á ũ, d̄s̄ á duuna v̄l̄o. Lá ále o á wé kēa, á duuna ḡi kue.

10

Yesuá sadān maac

¹ Siana mále oé, gbḗ p̄s̄ lí gḗ s̄a kaa léuo, i v̄i kaaa gupálei, adeá kpáie, kpáiweliwēe. ² Gbḗ p̄s̄ i gḗ kaa léu s̄s̄, ade mé sādāna ũ. ³ Kaa lé d̄s̄ana i zewē adee, s̄aḗ s̄s̄ aa aà l̄o d̄s̄. I a s̄aḗ sísi an baade t̄owa, i b̄l̄er̄n̄o. ⁴ Tó à b̄l̄er̄n̄o, i d̄aané, aaiḗ teaazi, ké aa aà l̄o d̄s̄ yáí. ⁵ Aali we t̄è gbḗp̄alezio. Aaí baalèè, ké aa gbḗp̄ale l̄o d̄s̄o yáí.

⁶ Yesu yápi l̄èeüné, s̄ aai d̄s̄ b̄s̄ yá a ònéo. ⁷ Bee yáí Yesu èa òné: Siana mále oé, máme má kaa lé ũ s̄aḗne. ⁸ Gbḗ p̄s̄ aa d̄baameeḗá kpáione, kpáiweliwēone nípii, s̄ s̄aḗ i ní yāmao. ⁹ Máme má kaa lé ũ. Gbḗ p̄s̄ gḗ ma guu a aafia'e. Aliḗ gḗ aliḗ l̄o, ali p̄oblekti e. ¹⁰ Kpáí'oa yáí s̄ kpáí i moi, i p̄s̄ de i p̄s̄ s̄okpa. Ma m̄e, ké gbḗḗ aao wēni v̄i, aaiḗ v̄i à kè zai. ¹¹ Máme má sādān maa ũ. Sādān maa i gi a wēni a s̄aḗ yáí. ¹² Gbḗwinaá sādān maa no. Lá s̄aḗ de aà p̄s̄ ũo, tó a è àwalewana lé m̄s̄, i s̄aḗ to we à baalèè, s̄ àwalewana i s̄aḗ kúkū i ní f̄aa. ¹³ Gbḗpi bàa lío kú ní s̄aḗo, ké a de gbḗwina ũ yáí.

¹⁴ Máme má sādān maa ũ. Má a s̄aḗ d̄s̄, mé aa ma d̄s̄, ¹⁵ lá Mae Lua ma d̄s̄ mé má aà d̄s̄wa. Mále ḡi ma wēni an yáí. ¹⁶ Má s̄aḗ p̄aleḗ v̄i aa ku kaae beeuo. Sema mà d̄aané s̄s̄. Aa ma l̄o ma, kp̄asa i ḡs̄ m̄endo ní d̄anao m̄endo. ¹⁷ Mále ḡi ma wēni ké mà ea si l̄o yáie. A yáí Mae Lua yeimazi. ¹⁸ Gbḗe a ma wēni siao, má ḡi ní maz̄iaoe. Má a giia zé v̄i, mé má a sia zé v̄i l̄o. Yá p̄s̄ ma Mae dilemēen we.

¹⁹ Yápi yáí Yuda gb̄adeḗ k̄okpaalè l̄o. ²⁰ An guu gbḗ daside mè: A t̄aa v̄ie, aà mi líaae. B̄oyáí ále sw̄ase aà yáii? ²¹ An gbḗeḗ mè: T̄aa de yā'ban weo. T̄aa a f̄s̄ v̄ia wé w̄e?

Yesu a luake oané

²² Lua kpé sakēa Yelusaleū dikpe kà. Buziēe, ²³ s̄ Yesu lé bebe Lua ua a gu p̄s̄ w̄i me Salom̄o bilandaau. ²⁴ Ǿ Yuda gb̄adeḗ líaaazi aa aà là aa mè: Nȳs̄ wá tó looa e b̄e ni? Tó Mesiin n ũ, ow̄e wásawasa. ²⁵ Ǿ Yesu wemá à mè: Má òé, i sio. Yá p̄s̄ mále ke ní ma Mae t̄s̄o, yápiḗ mé a seela ũ. ²⁶ Apiḗ s̄s̄ i sio, ké á de ma s̄aḗ ũo yáí. ²⁷ Ma s̄aḗ i ma yāma. Má ní d̄s̄ mé aaiḗ temazi. ²⁸ Mi wēni láasai kpámá, aa gaga bauo. Gbḗe a f̄s̄ ní b̄o ma ōl̄o. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé aà z̄s̄o de gbḗpiia. Gbḗe a f̄s̄ ní b̄o aà ōl̄o. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá doūe.

³¹ Gb̄adepeḗ gb̄e s̄èle l̄o, aa ye aà pápaḗ aa aà de. ³² Ǿ Yesu òné: Ma yāmaa p̄s̄ ma Mae d̄ameeḗ k̄éé dasi. A kpele yáí á ye ma pápa ní gb̄eoi? ³³ Ǿ gb̄adepeḗ w̄èwà aa mè: Wá ye wà ní pápa ní gb̄eo yāmaa p̄s̄ ní k̄é yáí no. Ké n d̄e ní Luao yáie.* Gb̄enazinan n ũ, s̄ n nz̄ia dile Lua ũ. ³⁴ Ǿ Yesu wemá à mè: Lua ò á ikoyā láu à mè, luaḗn ní ũ.† ³⁵ Lua i o gbḗ p̄s̄ ále yā'onépiḗne luaḗo lé? Aà yá b̄áde a v̄i s̄s̄o. ³⁶ Ma gbḗ p̄s̄ ma Mae ma dile adoa à ma z̄i d̄únia guu s̄s̄, ké ma mè Lua Nén ma ũ, b̄oyáí a mè ma d̄e ní Luaoei? ³⁷ Tó

* 10:33 Lev 24.16 † 10:34 Sou 82.6

mále ma Mae kea keo, ásu ma yá sio. ³⁸ Tó mále ke sō, baa tó i ma yá sio, à ma náaike ma yákeo yáí, ké à e dō sáasā Mae Lua ku ma guu mé má kú aà guu. ³⁹ Ǿ aa èa lé zeweele wà aà kú, Ǿ à pīlimá.

⁴⁰ Ǿ à èa gè Yuudē baale, gu pó Zaa gbéō da'ilekèu séia. A gōoplakè we, †
⁴¹ Ǿ wà mò aà kíi dasidasi wà mē: Baa ké Zaa i dabudabue keo, yá pó a ò gbéē bee musu piíá síanae. ⁴² Ǿ wà aà náaikè we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gbé pó wī me Lazaa lé gyāke Betani, wéle pó aà dāeo Maliama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé nōe pó tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikáo ū. ³ Ǿ Lazaa dāepio lékpāsākè Yesue aa mē: Dii, n gbēna lé gyāke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à mē: Gyāpi miá ga no. Ké Lua zōōke bō gupua yáie, Lua Né i tōbō a musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà dāunao ní Lazaozi. ⁶ Aà Lazaa gyākea baomaa gbea à kè gu pó á kúu gia gōō pla.

⁷ Bee gbea Ǿ a ò a iwaone: Wà ea gé Yude. ⁸ Ǿ aà iwao òè: Metulu, gbāadeo ye n pápa ní gbēo i gēgēo, Ǿ ní ye wà ea gé we la? ⁹ Yesu mē: Fāane do lelu kuepla nolo? Gbé pó lé bebe fāane lí gēmbōleo, ké àle gu'e dúniae bee gupua yáí. ¹⁰ Tó àle bebe gwāasina, a gēmbōlee, ké a gupuapi vío yáí.

¹¹ Yápi oa gbea Yesu òné: Wà gbēna Lazaa i'ò. Mále gé aà vuiē. ¹² Ǿ aà iwao òè: Dii, tó àle i'oe, a aafia'e. ¹³ Lazaa gaa yá Yesu lé oné, Ǿ aale e i'oe síana. ¹⁴ Ǿ Yesu òné sa wásawasa: Lazaa gae. ¹⁵ Ma pō kèna ké má kú weo, ké à e à ma náaike yáí. Wà gé aà kíi. ¹⁶ Ǿ Tomaa pó wī me Sía ò a gbéone: Wà gé, wí ga ní Diio sō.

¹⁷ Ké Yesu kà we, à mō lè wà Lazaa vī à kè gōō síiō kò. ¹⁸ Betani ku kái ní Yelusaleūo lán kiloo àaō taawa. ¹⁹ Yuda gbāadeo bō we dasi aa mò Maata ní Maliamao kíi an nōse níniinē an dāo ga yá musu. ²⁰ Ké Maata mà Yesu lé mós, à gè daiaale. Maliama gō zōlea be. ²¹ Ǿ Maata ò Yesue: Dii, tó ní kú la yāa, ma dāo a gao. ²² Baa tia má dō ké yá pó ní gbèa Luawa, a kene. ²³ Yesu òè: N dāo a vu. ²⁴ Maata òè: Má dō ké a vu zí pó gēo vu gōōgbezāzi. ²⁵ Yesu òè: Mámē má gbé pó i gēo vu à wēni kpámá ū. Baa tó ma náaikena gà, a gi àò kue. ²⁶ Gbé pó kú mé àle ma náaike a ga bauo. N bee sía? ²⁷ Maata òè: Ao Dii, má sí ké Mesii, Lua Né pó wà mē a mō dúnia guun n ū.

Lazaa vua

²⁸ Ké Maata yápi ò, à gè a dāuna sísi, a òè asii guu: Metulu mò, àle n gbea. ²⁹ Ké Maliama yápi mà, à fèle kpakpa, àle gé aà kíi. ³⁰ Yesu i gē wéle guu yāao, a ku gu pó Maata dāuaale giae. ³¹ Gbāadepio ku kpéu ní Maliamao, aale aà nōse niniè. Ké aa è à fèle ní wāao à bō, aa bō teaàzi, asa aale e àle gé sólo miaae.

³² Ké Maliama kà gu pó Yesu kúu, ké à aà è, à kùle aà gbázi a òè: Dii, tó ní kú la yāa, ma dāo a gao. ³³ Yesu è àle sólo mé gbāade pó mōaānōpio lé sólo lo. Ǿ tólobi zúaāgu, aà pō yá. ³⁴ Ǿ à mē: A aà vī má ní? Aa wèwà aa mē: Mae, mō ñ gwa. ³⁵ Yesu wé'ikàu. ³⁶ Ǿ gbāadepio mē: A gwa lá a yeaàzi. ³⁷ Ǿ an gbēo mē: Aà gbé pó à vīa wé wē, a fō gi Lazaa ga yāao lé?

38 Ké Yesu lé gé miapi kíi, 5 tòlobi zùaaḡu lɔ. Miapiá gbè'εε, gbè gbène ta a léle. 39 Yesu mè: A gbepi go εpile. ɔ gepi dāe Maata òè: Dii, à yaikè kò, asa à kè ḡṵṵ siiḡε. 40 Yesu òè: Mi onε, tó níε ma náaike, níyḡ Lua zḡḡke eo lé? 41 ɔ wà gbepi ḡò. Yesu wesè musu à mè: Baa, ma n sáaukè kè n ma yāma. 42 Má dḡ kè niḡ ma yāma ḡṵṵpii, āma má ò bíla pḡ kú la yáie, kè aa e si níme n ma zī.

43 Ké a ò beewa, à pùna ní lḡḡ gbāao à mè: Lazaa, mḡ ñ bḡ. 44 ɔ gbé pḡ ḡapi bḡ, pḡle fifla aà mεwa mé zwāa yea aà miwa. Yesu òné: A pḡ polowá, í aà gbæ.

Lεkpaata Yesuzi

45 Yuda gbāade pḡ aa mò Maliama kíipio, kè aa yá pḡ Yesu kèpi è, aa aà náaike dasi. 46 Ama an gbēεḡ gè Falisio kíi, aa yá pḡ Yesu kè òné. 47 ɔ sa'onkiaḡ ní Falisipio gbāadeḡ gbèa kḡkāaawa aa mè: Gbépi lé dabudabuke dasi, wá sé kpelewa ni? 48 Tó wá tò àle ke màa, wa aà náaike piiε, Lomadeḡ i mḡ wá Lua kpé ní wá buio suumpa pii. 49 ɔ an gbēdo Kaaifa pḡ de sa'onkia ũ wē bee òné: A yāe dḡo. 50 Ké gbé mēndo gaa wápii gbεu maa de wá bui midεala, á dḡo lé? 51 I yá bee o ní aziaoo. Ké a de sa'onkia ũ wē bee yáí, 5 à ànabikékè à dḡaa lá Yesu a su ga Yudaḡ gbεu ò. 52 I ke Yudaḡ níteε no, ní Lua né pḡ fáaaaε lḡ, kè aà ní ke mè dou. 53 Za zibeezi 5 gbāadepio zè ní Yesu dεao. 54 A yáí tò Yesu i bḡ gupuau ní guu lḡo. ɔ à gè zḡεwia pḡ kú gbáa léa, wī mε Eflaiū. A ḡṵṵplakè we ní a íwao.

55 Yudaḡ Gεamusu dikpe káikù. Wà bḡ zḡεwiaḡ guu dasidasi, wà gè Yelusaleū e dikpepi àḡ ka gbāḡa yáí. 56 Wàle Yesu wεεle, wa zεa Lua ua, wàle kḡ lala wà mè: A è kpelewai? A we mḡ dikpeue? 57 Sa'onkiaḡ ní Falisio díle tó gbēε Yesu kúkíi dḡ, aà oné kè wà e aà kú.

12

Tulalekaa Yesu gbáwa

(Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

1 Gεamusu dikpe ḡḡḡ soolo, 5 Yesu mò Betani, Lazaa pḡ à aà vù à bḡ gau bε wéleu. 2 Wà blekè Yesuε we. Maata mé lé ble kpaale, mé Lazaa ku bleblenaḡ guu ní Yesuo. 3 ɔ Maliama tulale bui maa ḡde sè mòḡ, à kà litili guo, 5 a kà Yesu gbáwa à aà gbápio wàa ní a mikāo. Tulale ḡí lí kpéa. 4 Yesu íwao do, Yudasi Isalioti pḡ a Yesu kpámá mè: 5 Tulale bee 5a kà wè do zī 5a ũ. Bóyái wi yía wà a 5a kpà taasideḡwao ni? 6 I bee o taasideḡ wēnagwaa yáí no, kè kpáie yáie. ɔme lḡ mòbḡḡ kūa, lḡ 5a kíni kuluyeye. 7 ɔ Yesu mè: Nḡepi tó. Aà bee ulε e ma ḡε kpelagḡḡ. 8 Taasideḡ kúánḡ ḡṵṵpiiε,* āma máḡ kúánḡ ḡṵṵpiio.

9 Yuda gbāadeḡ mà Yesu kú Betani, 5 aa gè we dasidasi. I ke Yesu yáí aa gèi adoo, kè aa Lazaa pḡ Yesu aà bḡ gau e lḡε. 10 ɔ sa'onkiaḡ zèḡ aa Lazaa de lḡ, 11 asa aà yáí 5 gbāadeḡ lé kémá dasi, aale Yesu náaike.

Gbaakpaa Yesuzi Yelusaleu

(Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40)

12 Ké a gu dḡ, bíla pḡ mò dikpeuo mà Yesu lé mó Yelusaleū, 13 5 aa kpakpalaḡ zḡzḡ aa gè daioaale. Aale wiile aale mε: Gbáa ke!

* 12:8 lko 15.11

Báaaden gbé pò lé mós ní Dii tso ũ!

Báaaden Isailio Kíá ũ!†

14 Yesu zaa'ina è, à òkpe lá a kēa láuwa wà mè:

15 Sibnadeo, asu viakeo.

A kíá lé mós dia zaa'in bolo kpe.‡

16 Aà iwao i yápi midō gíao. Yesu fele taa gawi guu gbea 5 aa dō sa ké wà yápi kè aà yá musue, mé nípi wà apii kèè. 17 Ké Yesu Lazaa sísi à bō miao à aà vù à bō gau, gbé pò kuaano a baokpakpané. 18 A yáí bíla gè daiaale, asa aa mà à dabudabupi kèè. 19 O Falisio okoe aa mè: A èa? Wá f3 p3e wowào. Gwa, dúnia bō teaazi.

Yesu a ga ya'oa

20 Gelekieo ku gbé pò aa mō lousisii dikpeuo guu, 21 5 aa gè Besaida pò kú Galile gbé Filipi kíi, aa wabikèwà aa mè: Mae, wá ye Yesu k5'eai. 22 Filipi ge o Andeleee, 5 aa gè wa o Yesue sanu. 23 Yesu oné: Gbēnazin Né tobogoo ka. 24 Siana mále oé, tó pōwena i gē tíu à fōmbasibò, lo ku adoe. Tó à fōmbasibò sō, i ne'i maamae. 25 Gbé pò ye a wēnii, wēnipi a vūaawà. Gbé pò gí a wēnii dúniæ beeu sō, ade ao ku goopii. 26 Tó gbé ye zikeme, aao temazi, ma zikenapi io ku gu pò má kúu. Tó gbé lé zikeme, ma Mae a aà kpela. 27 Tiasa ma pō yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bō yá pò lé mōau yà? Aawo! Ma mō yá pò lé mōapi yáie. 28 Baa, tob. O lo bō luabe à mè: Má bō kò, mé má ea bō lo. 29 Ké bíla pò kú we mà aa mè: Lou mé vī. Gbēo mè: Malaika mé ya'òè. 30 O Yesu oné: I ke ma yáí loopi bōio, á yáie. 31 Yá a zōle dúniæ beewa sa. Wa dúniæ bee kía bō kpalau sa. 32 Mapi sō, tó wà ma se ma do musu, má bui pii sísi aa mō ma kíi. 33 Ké Yesu o màa, à dōaa lé ga pò a su ga ya'oe.

34 O bíla oè: Wá mà a ku ikoyā láu wà mè, Mesii ao ku goopii, S mé n mē wa Gbēnazin Né se do musu sō be? Déme Gbēnazin Népi úi? 35 Yesu wemá à mè: Gupua kuaano gō yoo. Goo pò á gupuapi vī, à beu, ké gu su siwáo yáí. Gbé pò be gusiau lío dō gu pò àle géuo. 36 Goo pò á gupua vī, à gupuapi náaike, í gō gupua gbéō ũ. Ké Yesu o màa, 5 à gè ulené.

Yuda gbāadeoá Yesu ndaikensai3e

37 Baa ní dabudabu dasi pò a kè ní wáao, aai aà náaikeo, 38 ké yá pò ānabi Isaia o e pa yáí à mè: Dii, gbēe i bao pò wá kpà sio.

Wà n gbāa è, wi dō.*

39 Aai we aà náaikèo, asa Isaia o lo:

40 Lua ní wé viakuné ké aasu gu'eo, à ní nòse tatané ké aasu yāma aa ea suwa, i ní gbágbāo yáí.†

41 Isaia bee o ké à Yesu gawi e‡ yáie, 5 à aà yā'ò. 42 N beeo gbāadepio Yesu náaikè dasi. Falisio yáí 5 aalio ye wà dōmáo, ké wasu lousisikpezōnéo yáí. 43 Asa aa ye gbēnazinao ní sáaukpa de Lua ní sáaukpa.

† 12:13 Sou 118.25-26 ‡ 12:15 Zkl 9.9 § 12:34 Sou 110.4, Isa 9.6, Dan 7.14 * 12:38 Isa 53.1 † 12:40 Isa 6.10 ‡ 12:41 Isa 6.1

44 Ǿ Yesu pùna à mè: Gbé pò lé ma náaike, i ke mapi àle a náaike adoo, àle gbé pò ma zì náaike l. 45 Gbé pò lé ma e lé gbé pò ma zì ee l. 46 Ma mɔ dúnia guu gupua ùe, ké gbé pò lé ma náaike su àò ku gusiau bo. 47 Gbé pò ma yāmà mé a kūao, i ke māmē má yādaaàlao, asa mi mɔ yā dai dúniala no, ma mɔ dúnia suabaie. 48 Gbé pò gīmazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà dāe. Yá pò má dàèpi mé a zōlèwà gɔɔgbèzāzì. 49 Asa mi yāe o ní mazlao. Yá pò má ò ní yá pò má dànéo, ma Mae pò ma zì mé dīlemēe. 50 Má dō ké yá pò a dàmeéá wēni láasai yáe. Beewa yá pò mále o, mále o lá ma Mae òmēewae.

13

Yesu a iwaɔ gbá pipia

1 E Gēamusu dikpe àò ka, Yesu dō ké a bɔa dúniaē bee guu taa a Mae kíi gɔɔ kà. Lá a ye a gbézi dúnia guu, a yeñzi e a wēni léwae.

2 Aale pɔble. Ibiisi dà Simɔɔ Isalioti né Yudasie a sɔu kò, ké aà Yesu kpámá. 3 Yesu dō ké a Mae pópìi nàe a ɔzì. A dō ké a bɔ Luapi kíi, mé a ea lé tá aà kíie. 4 Gɔɔ pò aale pɔble, Yesu fèlè à a ula bɔ kàlè, ɔ à saveti se dò a pi. 5 Bee gbèa à ikà ta guu, ɔ à nà a iwaɔ gbá pípiawa, àle waa ní saveti pò á dò a pipio. 6 Ké à kà Simɔɔ Pìeē kíi, Pìeēpi òè: Dii, míme níyɔ ma gbá pípiemea? 7 Yesu wèwà à mè: N yá pò mále ke dō gíao. Nyɔ dō gbèzā. 8 Pìeē òè à mè: Nyɔ ma gbá pípieme bauo. Yesu òè: Tó mi n gbá pípio, wáɔ yāe ví ní kɔo bo. 9 Simɔɔ Pìeē òè: Dii, i ke ma gbáe adoo, ma ɔ ní ma mioe l. 10 Yesu òè: Gbé pò zu'ò bàa kú ní a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa a zēae. A gbāsio, āma i ke ápii no. 11 A dō gbé pò a su à a kpámá. A yáí à mè aa gbásisai nípiio.

12 Ké à ní gbá pipinè a làa, à a ula se dà, ɔ à zòlè l. A òné: A yá pò má kèé dōa? 13 I omēe Metulu ge Dii. Ale o a zéwae, asa má de a ùe. 14 Lá ma gbé pò má de á dii ní á yādanedeo ù ma á gbá pípié, àliɔ kɔ gbá pipi sɔ. 15 Ma a taa kèé. Aliɔ ke lá má kèéwa. 16 Siana mále oé, zòblena líɔ de a diilao, zina líɔ de gbé pò a zílao. 17 Lá a yá bee dò, báaaadeɔn á ù tó ále ke. 18 I ke ápii yá mále oo. Má gbé pò má sèò dō. Sema yá pò kēa láue bee pa wà mè:

Gbé pò wi ɔkāaa ta doū mé bò ma kpe.*

19 Mále oé tia e àò gé mói, ké tó à m̀, á sí māmē má aà ù. 20 Siana mále oé, tó gbé gbé pò ma aà zì dīle, à ma dilēe. Tó gbé ma dilē sɔ, à gbé pò ma zì dilēe.

Yesu dɔaa Yudasi ní Pìeēo yá'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

21 Ké Yesu bee ò, tòlobi zùaaɔgu, ɔ a òné wásawasa à mè: Siana mále oé, á gbèdo mé a ma kpámá. 22 Ǿ aà iwaɔ kɔ gwágwa, aa bílikè gbé pò àle owa. 23 Iwa m̀endo pò Yesu yeaazi gēngesekēa aà sae. 24 Ǿ Simɔɔ Pìeē lesuikèè aà Yesu la gbé pò àle o. 25 Ǿ iwapi sɔkpale Yesuzi à aà là à mè: Dii, dé ní? 26 Yesu wèwà à mè: Má lɔmazɔ dowā, mí kpá adewa. Ǿ à lɔmazɔ dowā a kpà Simɔɔ Isalioti né Yudasiwa. 27 Ké Yudasi lɔmapi sí, Setāu gēaaɔgu gɔɔ. Ǿ Yesu òè: Yá pò níle ke ke kpakpa. 28 Gbé pò aale pɔbleɔ, an gbēe i dō b́yái Yesu bee òièo. 29 Lá Yudasi mé lɔ m̀bɔɔ kūa, ɔ gbēeɔ lé e Yesu òè aà gé dikpe pò pò aa yeiɔ lúie ge aà gé pɔe kpái taasideɔwae. 30 Ké Yudasi lɔmapi sí, à b̀ gɔɔ. A mɔ lè gwáe.

* 13:18 Sou 41.10

³¹ Ké Yudasi bò, Yesu mè: Tiasa Gbēnazīn Né a tɔ̀ɔ, mé Lua a tɔ̀ɔ aà yá musu. ³² Tó Lua tɔ̀ɔ aà musu s̄, Lua a aà tɔ̀ɔ a k̄íí mé a b̄ ḡɔ̀ɔ. ³³ Ma gbéɔ, ma kuaáno ḡɔ̀ yɔ̀ɔ. A ma w̄eɛɛ, āma mále oé tia lá má ò gbāadeɔn̄ewa, á f̄s̄ gé gu p̄ó mále táuo.† ³⁴ Mále yá dafu dilééé, àliɔ yek̄si. Lá má yeázi, ápiɔ s̄ àliɔ yek̄si màa l̄. ³⁵ Tó á yek̄si, s̄ gbépii a á d̄s̄ ma ìwaɔ ù.

³⁶ Simɔ̀ Pié aà là à mè: Dii, r̄le tá má ní? Yesu w̄èwà à mè: Gu p̄ó mále táuo, r̄ȳs̄ f̄s̄ temazi ḡl̄ao. Gbezá s̄ r̄ȳs̄ m̄ó. ³⁷ Pié òè: Dii, b̄ȳai má f̄s̄ tenzi tiaɔ ní? Má gí ma w̄ēnii n̄ yáí. ³⁸ Yesu mè: Nȳs̄ gí n̄ w̄ēnii ma yáí ló? Siana mále on̄e, e ko àò gé lezui, r̄ȳs̄ lelekpamazi ḡēn̄ àās̄.

14

Yesu mé luab̄e zé ù

¹ Asu tó á p̄o yao. A Lua náaike, í ma náaike. ² Ma Mae be kpé v̄i dasi, mále gé gukekeíé. Tó a de màao, d̄s̄ mi oé. ³ Lá mále gé gukekeíé, má ea m̄o mà á séle táán̄o ma k̄íí, ké ápiɔ s̄ àò ku gu p̄ó má kúu. ⁴ A gu p̄ó mále táuo zé d̄s̄. ⁵ Tomaa òè: Dii, wá d̄s̄ gu p̄ó r̄le táuo. Wá f̄s̄ a zé d̄s̄ kpelewa ní? ⁶ Yesu w̄èwà à mè: Mám̄e má zépi ù, m̄ám̄e má s̄iana r̄ w̄ēnio ù. Gbēe lí e ḡè ma Mae k̄íí ma k̄èse k̄usaio.

⁷ Tó á ma d̄s̄, d̄s̄ á ma Mae d̄s̄. Za tia a aà d̄s̄ mé a aà è. ⁸ Filipi òè: Dii, n̄ n̄ Mae ɔ̀w̄é. Bee a m̄ówá. ⁹ Yesu òè: Filipi, má kúán̄o za gb̄ao, s̄ r̄í ma d̄soa? Gb̄é p̄ó ma e ma Mae è. B̄ȳai r̄le o mà a Mae ɔ̀b̄éí? ¹⁰ Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, ni sio lé? Yá p̄ó mále oé, mále o r̄í mazl̄ao. Ma Mae p̄ó kú ma guu mé lé a ȳakeaɔ ke. ¹¹ Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màan̄ s̄o, à si ma ȳakeapiɔ yáí. ¹² Siana mále oé, gb̄é p̄ó lé ma náaike a yá p̄ó mi kepiɔ ke. A ke de beeɔla se, ké mále tá ma Mae k̄íí yáí. ¹³ Má yá p̄ó a a wabik̄è r̄í ma t̄o ke, ké ma Mae e tɔ̀ɔ ma musu yáí. ¹⁴ Tó a ȳae wabik̄è r̄í ma t̄o, má ke.

Yesu legb̄ea a Nis̄ina yá musu

¹⁵ Tó á yemazi, áo yá p̄ó má dil̄eɔ k̄ua. ¹⁶ Má gb̄ea ma Maewa, i á gba Zenn̄ode p̄ale p̄ó aɔ kúán̄o ḡoɔpii* ¹⁷ Nis̄in̄ siande ù. Dún̄ia gb̄éɔ f̄s̄ aà dil̄eɔ, asa aale aà eo mé aa aà d̄so. Ápiɔ á aà d̄s̄, asa a kúán̄o mé aɔ kú á guu. ¹⁸ Má á tó ádo, má ea m̄o á k̄íí. ¹⁹ A ḡɔ̀ yɔ̀ɔ ké dún̄ia a ma e l̄o, āma á ma e. Ké má kú yáí, áo ku s̄. ²⁰ Ḡoɔ bee áo d̄s̄ ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. ²¹ Gb̄é p̄ó ma ȳadil̄eɔ dà mé a k̄ua, ade mé yemazi. Ma Mae aɔ ye gb̄é p̄ó yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azl̄a ɔ̀b̄è.

²² Yudasi aà là, i ke Yudasi Isalioti gb̄é no: Dii, b̄ó yá mé m̄ò, r̄ȳs̄ nzl̄a ɔ̀w̄é, mé dún̄ia a n̄ eo ní? ²³ Yesu w̄èwà à mè: Tó gb̄é yemazi, aɔ ma yá k̄ua. Ma Mae aɔ yeaàzi, wí m̄ó aà k̄íí, wí z̄l̄eààn̄o. ²⁴ Gb̄é p̄ó yemaz̄io ma yá k̄ua. Yá p̄ó ále mapi i b̄o ma k̄íio, à bò ma Mae p̄ó ma z̄l̄ k̄íí. ²⁵ Ma yápi òé ḡoɔ p̄ó má kúán̄o. ²⁶ Ma Mae a a Nis̄ina z̄l̄ r̄í ma t̄o Zenn̄ode ù. Ōme a yápii dadaé, i to yá p̄ó má òé d̄oágu pii. ²⁷ Mále á tó r̄í aafia, mazl̄a aafia s̄ mále á gba. Mále á gba lá dún̄ia ì r̄í gbawao. Asu tó á p̄o yao, ásu s̄òdeedekeo. ²⁸ A mà, má òé mále tá, mí ea m̄o á k̄íí. Tó á yemaz̄ie, d̄s̄ á p̄o na, ké mále tá ma Mae k̄íí yáí, asa ma Mae demala. ²⁹ Má òé tia e àò gé kei, ké tó à k̄è, á

ma náaike. ³⁰ Má e yá'oaño gbãa lɔo, asa dúniaɛ bee kía lé mós. A iko víao, ³¹ áma lá ma Mae dãmɛɛ ɔ mále ke, ké dúnia e dɔ má yeaázi. A fɛle wà go lakíi.

15

Yesu mé v̄ɛli s̄tande ũ

¹ Máme má v̄ɛli s̄tande ũ, ma Mae mé v̄ɛbude ũ.* ² I ḡɔna p̄ɔ p̄ɛa n̄e'isai p̄ii z̄ɔɛ, ɔ ì a n̄e'ina p̄ii mibo, ké a n̄e'ia káfi yáí. ³ Ap̄iɔ́á z̄ɛaɛ yá p̄ɔ má òé yáí. ⁴ Aɔ naa mapiwa lá má naawáwa. Liḡɔna lí f̄ɔ n̄e'í ní aziaoo, sema aɔ p̄ɛa lidawa. Maaɛ ap̄iɔ́ á f̄ɔ káfiakɛo, sema aɔ naaa bàasio.

⁵ Máme má v̄ɛ lida ũ, áme á a ḡɔnaɔ ũ. Gb̄é p̄ɔ naaa mé má naawà, ade a káfiakɛ maamaaɛ, asa á f̄ɔ p̄ɔe ke ma saio. ⁶ Tó gb̄é naaao, wa aà v̄úaa, lá w̄i liḡɔna z̄ɔ v̄úaa à giigaga, wà s̄ɛle kátɛu à tékūwaaɛ. ⁷ Tó á naaa mé ma yá kú á s̄ɔu, à p̄ɔ p̄ɔ á yei wabikɛ, í e. ⁸ Tó a káfiakè maamaa, aɔ de ma ìwaa ũ s̄tana, ma Mae i tɔbɔ.

⁹ Má yeaázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. ¹⁰ Tó á yá p̄ɔ má ðileɔ k̄ua, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá p̄ɔ ma Mae ðileɔ k̄ua mé má zea ní aà yeamaziowa. ¹¹ Ma yápiɔ́ òé, ké aɔ p̄ɔna p̄ɔ má ví ví, á p̄ɔna i ke zai. ¹² Yá p̄ɔ má ðileɛn ke: Aɔ yek̄ɔi lá má yeáziwa.† ¹³ Tó gb̄é ḡi a w̄ɛnii a gb̄ɛnaɔ yáí, gb̄ɛe aɔ ye gb̄éi de beelao. ¹⁴ Tó ále yá p̄ɔ má ðileɛ ke, ma gb̄ɛnaɔn á ũ. ¹⁵ Má oé z̄òblenaɔ lɔo, asa z̄òblena líb a ðii b̄ooɔle ðɔo. Má oé sa gb̄ɛnaɔɛ, asa yá p̄ɔ má mà ma Mae k̄ii ɔ má òé p̄ii. ¹⁶ Ame i ma s̄eo, máme ma á sé, mé ma á z̄í à gé káfiak̄ei, káfi a p̄ɔ aɔ ku, Mae Lua i á gba p̄ɔ p̄ɔ a a wabik̄ewa ní ma t̄oo. ¹⁷ Yá p̄ɔ má ðileɛn ke: Aɔ yek̄ɔi.

Dúnia zaa Yesu ní a gb̄éɔgu

¹⁸ Tó dúnia z̄aágu, aɔ d̄ɔ ké à z̄amagu á áa. ¹⁹ Tó dúnia gb̄éɔn á ũ, d̄ɔ dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á b̄ɔ dúnia guu, á de a gb̄éɔ ũo. Bee yáí dúnia zaiágu. ²⁰ A to yá p̄ɔ má òé ðaágu. Z̄òblena líb de a ðiilao. Lá aa ìadàa, màa aa dáwá s̄ɔ. Tó aa ma yá k̄uaɛ, aao á yá k̄ua s̄ɔɛ. ²¹ Aa yá beeo kéé p̄ii ma t̄o yáí, asa aa gb̄é p̄ɔ ma z̄í ðɔo.

²² Tó mi m̄o ma yá'òn̄eo, d̄ɔ aa duuna vío. Tia kéwa an duuna awa vío. ²³ Gb̄é p̄ɔ zamagu za ma Maegue s̄ɔ. ²⁴ Tó mi yá p̄ɔ wi ke yáao ke an guuo, d̄ɔ aa duuna vío. Tia kéwa aa yá p̄ɔ má k̄eɔ è, ɔ aa z̄amagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá p̄ɔ kú M̄ozi ikoyá guu pa, wà m̄è aa z̄amagu p̄á.‡

²⁶ Tó Z̄enn̄ode p̄ɔ má aà gbaewá b̄ò ma Mae k̄ii à m̄ò, Nis̄in s̄tande p̄ɔ ì b̄o aà k̄iipi, aɔ de ma seelade ũ. ²⁷ Ap̄iɔ́ s̄ɔ aɔ de ma seeladeɔ ũ, ké á kumano za káau yáí.

16

¹ Ma yá beeo òé ké ásu fuo yáíɛ. ² Wa lousisikp̄ez̄ɔɛ. A ḡoo lé mós se ké gb̄é p̄ɔ á dé aɔ e ále z̄ikɛ Luaɛɛ. ³ Aa yápiɔ́ kéé ké aa ma Mae ní mapio ðɔo yáí. ⁴ Ma yá beeo òé, ké tó a ḡoo k̄à, íb d̄ɔ má òé k̄èɛ.

Lua Nis̄ina z̄í

* 15:1 Isa 5.1-4 † 15:12 Zaa 13.34 ‡ 15:25 Sou 35.19

Mi yá bee⊃ òé za káauo, ké má kúán⊃ yáí. ⁵ Mále tá gbéé pó ma zí kǐi sa. A gbēe i ma la gu pó mále táuo. ⁶ A p⊃ siakù sa, ké ma yá bee⊃ òé yáí. ⁷ Siana mále oé, ma taa a àikéé, asa tó mi tao, Zenn⊃depi a mósúáo. Tó ma ta, má aà zǐwá.* ⁸ Tó à m̀, a dúnia ekaè a zǐ duuna ní maakeao ní yákpalekeao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaikéao yáí, ¹⁰ maakea yá musu, ké mále tá ma Mae kǐi, mé á ma e loo yáí, ¹¹ yákpalekeao yá musu, ké wà yákpalekè ní dúniaè bee kǐao yáí.

¹² Má yávi dasi mà oé lo, áma á yápi⊃ f̄o gǐao. ¹³ Tó Nisín Siande m̀, a d̄aaé siana pii guu. A yá'o ní azǐaoo, yá pó a mà ̄o ali o, i yá pó lé m̀oo baokpaé. ¹⁴ A ma tob⊃, asa ̄me a ma yá⊃ séle siué. ¹⁵ Pó pó ma Mae ví piíá ma p̄oe. A yáí ma m̀e a ma yá⊃ séle siué.

¹⁶ A ḡo yoo ké á ma e loo, à ḡo yoo lo í ma e.

P̄sia lileá p̄na ũ

¹⁷ Ǔ aà iwae⊃ òk̄oe: Bó yá àle owēe wei? A m̀e à ḡo yoo wá a e loo mé à ḡo yoo lo wí a e. A m̀e lo ále tá a Mae kǐi. ¹⁸ Ǔ aa m̀e: A ḡo yoo pó a òpi de kpelewa ní? Wi yá pó àle opi mao. ¹⁹ Yesu d̄o ké aa ye a la, ̄o a òné: Ké ma m̀e à ḡo yoo á ma e loo, mé à ḡo yoo lo í ma e, bee àle k̄o lalaia? ²⁰ Siana mále oé, á ̄ob̄o á wēnake, áma dúnia a p̄nake. Āo ku p̄sia guu, áma á p̄siapi a lile p̄na ũ. ²¹ Tó n̄oe ye ne'ii, aà p̄o ì siakù ké aà wāwākeḡoo kà yáí. Tó à ne'ì s̄o, wāwā pó a k̄epi lí d̄aaagu loo. Aà p̄o ì ke nae, ké à né dafu kà dúniaawa yáí. ²² M̄aa ápi⊃, á p̄o sia gǐa. Má ea mà á e lo, á p̄o ì ke na, mé gbēe a f̄o á p̄onapi síwáo. ²³ Ḡoo bee á yāe laa loo. Siana mále oé, ma Mae a pó pó a a wabikèwa ní ma t̄oo kpáwá. ²⁴ E tia i p̄oe wabike ní ma t̄oo. Ali wabike, ìli e, ké á p̄na e p̄eewá yáí.

²⁵ Ma yápi⊃ l̄eēūēe. A ḡoo lé m̀o ké má yā'oé ní yāleēūao loo, mí a Mae yā'oé wásawasa. ²⁶ Ḡoo bee á wabike ní ma t̄oo. Mi oé máme má wabikéé ma Maewao, ²⁷ asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma b̄oa aà kǐi sí. ²⁸ Ma lo ma Mae kǐi ma m̀o dúnia guu. Tiasa mále dúniatoo mále tá aà kǐi. ²⁹ Ǔ aà iwao òè: Too, níle yá'o ní yāleēūao loo, níle o wásawasa. ³⁰ Wá d̄o sa ké ní yápii d̄o, baa tó gbéé i a láasoo on̄eo. Bee yáí wa n b̄oa Lua kǐi sí.

³¹ Ǔ Yesu òné: Ale ma náaiké saa? ³² A ḡoo lé m̀o, à kà k̄o, ké á f̄aaa, á baade i ta a be i ma to mado. N beeo má kú madoo, asa ma Mae kuman̄oe. ³³ Ma yá bee⊃ òé, ké naaa guu á n̄ose à̄o daa dou. A wét̄ea e dúnia guu, áma à s̄odile, ma zǐblè dúniaawa.

17

Yesu wabikéa a Maewa

¹ Yesu yápi oa gb̄ea à wesè musu à m̀e: Baa, a ḡoo kà. N n Né tob⊃, n Né i n tob⊃. ² N tò má iko ví gbépiiwa, ké mà wēni láasai kpá gbéé pó ní kp̄aaowa pii. ³ N Lua m̀endona s̄iande ní mapi Yesu Kilisi pó ní z̄io d̄oa mé wēni láasai ũ. ⁴ Ma n tob̄o tob̄e, zǐ pó ní d̄amee mà ke má láa. ⁵ Baa, gawi kpaa n kǐi sa, lá ní kp̄aa n kǐi zad̄o dúnia kuo.

⁶ Gbéé pó n ní sé dúniau n ní kp̄aa, má tò aa n d̄o. N p̄oone, ̄o n ní kp̄aa. Aa n yá k̄ua, ⁷ aa d̄o sa ké yá pó ní d̄amee b̄o n kǐi piié. ⁸ Ma yá pó ní d̄amee dàn̄é. Aa sí, ̄o aa d̄o ké ma b̄o n k̄iie siana. Aa sí ké níme n ma zǐ. ⁹ Mále wabikéé,

* 16:7 Zln 2.1-4

i ke dúnia mále keèò, sema gbé pò n ní kpaapi, asa n pòone. ¹⁰ Ma pòá n pòone pii, n pòá ma pòone pii. Mále tɔbɔ gbépiɔ yá musu. ¹¹ Mále su n kfi, máo ku dúnia guu bo, áma ampɔ aao ku dúnia guu. Baa Kuaadoade, n ní dʒa ní n tó pò ní kpaa gbāao, ké aao ku medou láváwa. ¹² Goo pò má kúrino, ma ní dʒa ní n tó pò ní kpaaapi gbāao. Má ní kua, ɔ an gbēe i vūaao, mé i ke gbé pò mipè kaalewa ké n yá e pa yáí bàasio.*

¹³ Tiasa mále su n kfi. Ma yá beeo ò dúnia guu, ké aao pona pò má vī vī, i pɛemáe. ¹⁴ Ma n yá dànɛ, ɔ dúnia zàngu, ké dúnia gbéon ní ũo lán mapiwa. ¹⁵ Mále wabikema, i ke ké n ní bɔ dúnia guu no, ké n kàedarzi Setau yá musue. ¹⁶ Dúnia gbéon ní ũo lán mapiwa. ¹⁷ To an kua ao adoa ní síana gbāao, n yá mé síanapi ũ. ¹⁸ Lá n ma zī dúnia guu, mapi sɔ ma ní zī dúnia guu. ¹⁹ Mále azia kpama an yáí, ké aao ku n gbéu ũ síana.

²⁰ I ke mále wabikené ndo no, ní gbé pò aa ma náaika ní yáíbe lo, ²¹ ké ampíi aao ku medou. Baa, lá ní kú ma guu mé má kú n guu, ampíi sɔ aao kú wá guu, ké dúnia e sí míme n ma zī. ²² Gawi pò ní kpaa ɔ má kpámá, ké aao ku medou láváwa. ²³ Má kú ní guu mé ní kú ma guu, ké aao ku medou míomi, dúnia i dʒa míme n ma zī, mé ní yenzi lá ní yemaziwa.

²⁴ Baa, gbé pò ní kpāao, má ye aao ku gu pò má kúu, ké aa wesi ma gawile, gawi pò ní kpāa ké ní yemazi zadʒ dúnia kuopi. ²⁵ Mae Mae, dúnia n dʒo, áma má n dʒ, mé gbéee beeo dʒ ké míme n ma zī. ²⁶ Má tò aa n dʒ, mé má ea ma tò aao n dʒ lo, ké ao yenzi lá ní yemaziwa, mío naamá.

18

Yesu kua

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53)

¹ Yesu yápi oa gbɛa à bò ní a íwaɔ, aa bùa Sedʒ baale. Lu ku we, ɔ à gèu ní a íwaɔ. ² Yudasí bɔnkpede sɔ a gupi dʒ, asa Yesu ní a íwaɔ aao káaa we mòmooe. ³ Yudasí gè we ní sosa gáli doo ní dɔai pò sa'onkia ní Falisio ní zí. Aa filia kua ní sèteɔ ní gʒkebo. ⁴ Yesu yá pò a a le dʒ pii, ɔ à bò dàrile à ní lá à mè: Dé ále welei? ⁵ Aa wèwà aa mè: Yesu Nazaletie. ɔ a òné: Mámé má aà ũ. Yudasí bɔnkpedepi kúrino. ⁶ Ké Yesu òné: Mámé má aà ũ, ɔ aa èa kpekpe aa bòlele. ⁷ Yesu ní lá lo: Dé ále welei? ɔ aa mè: Yesu Nazaletie. ⁸ Yesu wémá lo: Má òé mámé má aà ũ. Tó mámé ále ma wele, à to gbéee beeo tá. ⁹ A bee ò ké yá pò à dʒaa ò e pa yáie à mè: Gbé pò ní kpāao, an gbēe i vūaao. ¹⁰ Simoo Píee fɛnda looa, ɔ a wò à sa'onkia zikena lèò à aà ɔplaa swá gò. Zikenapi tón Malaku. ¹¹ ɔ Yesu ò Píee: N n fɛnda pɛ a kpéu. Má taasi pò ma Mae díle mà ke keeona í mio lé?

¹² ɔ sosao ní ní gbéẓɔoo ní Yuda dɔai Yesu kù aa aà yè. ¹³ Aa gèaàn Anasi kfi gía. Anasipiá Kaaifa pò de sa'onkia ũ wè bee ànsuee. ¹⁴ Kaaifapi mé ledá Yuda gbāadeɔwa yāa à mè: A maa gbé mendo ga gbépii gbuee.*

Píee lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)

¹⁵ Simoo Píee ní Yesu íwaɔ doo te Yesupi kpe. Sa'onkia íwapi dʒ, ɔ íwapi gè Yesu kfi sa'onkiapi be'ua. ¹⁶ Píee gʒ zɛ bɔleu gāae. ɔ íwa pò sa'onkia aà dʒpi gè yá'ò nɔe pò lé bɔlepi dʒae, ɔ à gè ní Píeeo. ¹⁷ ɔ nɔe bɔledʒanapi Píee lá

* 17:12 Sou 41.10, Zaa 13.18 * 18:14 Zaa 11.49-50

à mè: Gbépi iwaen n ũo lò? Piεε wèwà à mè: Mámεo. ¹⁸ Ζικεναο ní δσαιο τεκά yāa ké ʔana kú yái, ʔ aale kpakpa. Piεε kúrino we, àle tékpakpa.

¹⁹ ʔ sa'onkia lé yálala Yesuwa aà ʔwaο ní aà yádanεo musu. ²⁰ Yesu wèwà à mè: Ma yá'ò gbépiie gupua. Ma yádadané lousisikpεo guu ní Lua uao, gu pó Yudaο i káaau mípi. Mi yáe o asii guuo. ²¹ Bóyái níle yálalaa? Ma yámanaο la, aa yá pó má òné dō. ²² Ké Yesu yá bee ò, δσαιο do pó kú we aà sánke à mè: Wí yázási sa'onkiawa màa yá? ²³ Yesu wèwà à mè: Tó yāvái má ò, o wà ma. Tó yámaa má ò sō, bóyái n ma lei? ²⁴ ʔ Anasi Yesu gbàe sa'onkia Kaaifawa yea.

²⁵ E tia Piεε ku we, àle tékpakpa. ʔ wà aà là: Aà ʔwaen n ũo lò? Piεε lelekpà à mè: Mámεo. ²⁶ Sa'onkia zikεnaο doá gbé pó Piεε a swá gò daεε, ʔ à mè: Mi n eaano lu guuo lé? ²⁷ ʔ Piεε lelekpà b. Wegōo ko lezù.

Pilati yákpalekea ní Yesuo

(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)

²⁸ ʔ Yuda gbáadeo bō ní Yesuo Kaaifa kíi, aa gèaano bùsu gbèzō be. Gufēncε. Aai gē gbèzōopi beo, ké aasu gbáleo yái, asa aa ye Gεamusu dikpεkεε. ²⁹ A yái tò Pilati bō mò ní kíi à mè: Yá kpele á ví ní gbépioi? ³⁰ Aa wèwà aa mè: Tó vāikεna no, dō wi mō aà kpáimao. ³¹ ʔ Pilati òné: A aà se gé yákpalekeiaano ázia ikoyāwa. ʔ gbáadepio òè: Wá gbēδεa zé vío. ³² Bee kē ké yá pó Yesu ò e pa yáie, ké à dōaa a ga taa ò.†

³³ ʔ Pilati èa gē a be. A Yesu sísi, ʔ à aà là à mè: Yudaο kían n ũa? ³⁴ Yesu wèwà à mè: Nle bee o ní nzíao yá, ge wà ma yá'òncε? ³⁵ Pilati mè: Yudan ma ũa? N buio ní n sa'onkiaο mé n kpaa. Bó ní kèi? ³⁶ Yesu mè: Ma kpalaá dúniaε bee pó no. Tó ma kpalaá dúniaε bee póε, dō ma ʔwaο zíkà, ké wasu ma kpa Yuda gbáadeowao. Ma kpalaá dúnia la pó no. ³⁷ ʔ Pilati òè à mè: Asi kían n ũoo? Yesu mè: Mme níle o kían ma ũ. Wà ma i, ʔ ma mō dúnia guu síana seelade ũ. Gbé pó de síana pó ũ i ma yāma. ³⁸ Pilati mè: Bóme síana ũi?

Ké a ò màa, à èa bō gē Yuda gbáadeo kíi, a òné: Mi yáe e gbépiwao. ³⁹ A felekaayá ví ké mi dakpεunae kée Gεamusu dikpεgōzi. A ye mà Yudaο kía kée yá? ⁴⁰ ʔ aa wiilè b aa mè: Aapi no, Balabae! Kási sō Balabapiá kpáiweliwεε.

19

¹ ʔ Pilati mè wà Yesu se wà gbé ní flaalao. ² ʔ sosao lè fua tá aa kpàe aa gomusu tēa dàè. ³ Aale sōaazi dodo aale mε: Fō Yudaο kía! ʔ aale aà sánkeke.

⁴ Pilati èa bō b, ʔ a ò bílao: A gwa, mále bōaano bàasi la, ké à e dō mi yāe ewào. ⁵ Yesu bō bàasi, a lè fùapi kpaa, a gomusu tēapi daa. ʔ Pilati òné: Gōepi ke! ⁶ Ké sa'onkiaο ní δσαιο aà è, aa wiilè aa mè: N aà páliwa! ʔ Pilati òné: A aà se gé páliwa ázia, asa mi yáe ewào. ⁷ Yuda gbáadepio wèwà aa mè: Wá ikoyá ví, mé ikoyāpi mè sema aà ga, ké à ázia díle Lua Né ũ yái.

⁸ Ké Pilati yápi mà, aà vía káfi. ⁹ A èa gē ní Yesuo a be b, ʔ à aà là à mè: N bō má ni? Yesu i wewào, ¹⁰ ʔ Pilati òè: Nyō yá'omεεo lé? N dō ké má n gbaea iko ví, mé má n paa líwa iko ví bo lé? ¹¹ Yesu wèwà à mè: N ikoe víao, sema pó Lua kpama bàasio. A yái tò gbé pó ma kpama duuna mé zōo.

12 Za ƅƅ bee Pilati lé zεwεεε à àà gbæ, āma Yuda gbāadeƅ wiilè aa mè: Tó n gbépi gbæ, Sezaa gbēnan n ũ. Gbé pɔ azia dīle kía ũ íbelesè ní Sezaaoe. 13 Ké Pilati yá bee mà, à mè wà bɔ ní Yesuo bàasi. Ɔ à zòle a gīnaa, gu pɔ wí me gbè gusalalau. (N Ebelu yáo sɔ Gabata.) 14 A gudɔa mé Gēamusu dikpe ũ. Ké íatē ká minanguo, ɔ Pilati ò Yuda gbāadeƷiɔne: A kía ke. 15 Ɔ aale wiile aale me: N àà de. N àà de. N àà páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yà? Sa'onkiaƅ mè: Wá kía vīo, Sezaa bàasio. 16 Ɔ Pilati Yesu kpámá aa àà páliwa. Ɔ aa àà sè gèò.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49)

17 Yesu bò wéle guu a azia lipāakōa sea, à gè gu pɔ wí me Mitɔnagu. (N Ebelu yáo wí me Gɔgɔta.) 18 We wà Yesu pàu líwa ní gbēɔn pla páleo, gbēdo ɔplaai, gbēdo ɔzei, ɔ Yesu kú ní zānguo. 19 Pilati lakè a nà Yesu lipāakōapiwa. Yá pɔ a kèpin ke:

Yesu Nazaleti, Yudaƅ kía.

20 Yuda lápi kyokè dasi, asa gu pɔ wà Yesu pàu líwapi zà ní wéleo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáo ní Lomadeƅ yáo ní Geleki yáo. 21 Ɔ Yuda sa'onkiaƅ ò Pilatiε: Nsu kē Yudaƅ kiao, āma kē aàpi mé ò Yudaƅ kían a ũ. 22 Pilati mè: Yá pɔ má kè má kèε.

23 Ké sosaƅ Yesu páliwa aa làa, ɔ aa àà pɔkasao sèle kpaalè léε síiɔ baade miwa. Aa àà ulatao pɔ wa tà namisai za musu e zīle sè lɔ, 24 ɔ aa òkε: Wásu ulapi paapaa. Wà télepa gbé pɔ a gɔè. Aa bee kè ké yá pɔ kēa láue bee pae, wà mè:

Aa àà pɔkasao kpaalèkɔε,

aa télepà àà ula yá musu.*

Bee yáí sosaƅ kèi màa.

25 Yesu da ní àà da dàunao ní Kolopa na Maliamao ní Maliamá Madelenio ku lí pɔ wà Yesu pàwà sae. 26 Ké Yesu a da è ní a íwa pɔ á yeaázio ze àà sae, a ò a daε: N né ke! 27 Ɔ a ò íwapiε: N da ke! Za zibeezī ɔ íwapi àà sè tàò a be.

28 Bee gbæa Yesu dɔ apii pà. Ké yá pɔ kēa Luayātaalau e pa† ɔ à mè: Imi lé ma de. 29 Lo ku we, vēε kúma ka a pai. Ɔ wà sao kpàle vēεpi guu wa pè lía, wa dà Yesue a léu. 30 Ké à vēεpi mí à mè: Apii pà. Ɔ à a mipèle à kèsai.

Yesu zɔa ní sɔnao

31 A gudɔa mé kámabogƅ ũ. Yuda gbāadeƅ ye geƅ gɔ líwa e kámabogƅzɔ, asa kámabogƅzɔpiá ƅƅ zɔε. Ɔ aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'ε, wi ní bua. 32 Ɔ sosaƅ gè gbé séia pɔ wa páliwa sānu ní Yesuo gbá é'ε ní a plaade pɔo lɔ. 33 Ké aa kà Yesu kīi, aa è à gá kò, ɔ aai àà gbá é'εo. 34 Ɔ sosaƅ do Yesu zò ní sɔnao a gbàtēεu. Wegƅ au ní ío b̀le. 35 Gbé pɔ yápi è ní wéo mé yápi ò. Aà seeladeke síana vī, mé a d̀ síana ále o, ké ápiƅ sɔ à e Yesu náaike. 36 Yá beeƅ kè ké yá pɔ kēa Luayātaalauε bee pae wà mè:

Aà wáe a εo.‡

37 A kēa Luayātaalau lɔ wà mè:

Aa gbé pɔ aa àà zò aa àà dè gwa.§

* 19:24 Sou 22.19 † 19:28 Sou 69.21, 22.15 ‡ 19:36 Bɔa 12.46, Sou 34.21 § 19:37 ZkI 12.10

Yesu via
(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56)

³⁸ Bee gbɛa Yosefu Alimate gbɛ́ gè wabikè Pilatiwa aà a gba zé à Yesu ge bua. Yesu íwae asii guu, ké àlɛ víake Yuda gbãadeɔne yáí. Pilati wèi, ɔ à gè aà ge bùa. ³⁹ Nikodeũ pɔ́ ge Yesu kíi gwãasína* gè sɔ́ ní lí'ɔo ní esɛ gɛnanao yãalea, à kà kiloo baakwi taawa. ⁴⁰ ɔ aa Yesu ge sè aa bàabaa pólɛɔ fɛwà ní esɛ gɛnanapio, lá Yudaɔ í ge kpɛla ní felekaayã guuwa. ⁴¹ Kaa ku gu pɔ́ wà Yesu pàu líwapiu. Gbɛ́'ɛ pɔ́ wa sò mia ũ ku kaapiu, wi gbɛɛ dau yãao. ⁴² Wekíi aa Yesu dàu, ké a zãrɛnɔo, mé Yudaɔ kámabogɔɔ lé ká yáí.

20

Yesu vua
(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

¹ Asãanɛnzí guluuluui Maliama Madeleni gè mia kíi, ɔ a lè gbɛ goa mia'ɛ lɛ. ² ɔ à bàalɛ gè Simɔɔ Píɛɛ kíi ní íwaɔ do pɔ́ Yesu yeaázipio, a òné: Wà Dii bò miau, wi dɔ́ gu pɔ́ wà aà díleuo. ³ ɔ Píɛɛ ní íwaɔ dopio fɛlɛ gè mia kíi. ⁴ An gbɛɔn pla m̀pii aale bàale sãnu, ɔ íwapi ba na dè Píɛɛla, à kà mia kíi káau. ⁵ Ké à wekpàlɛu, ɔ à bàabaa pólɛɔ è kálea, ama i gɛũu. ⁶ Ké Simɔɔ Píɛɛ kà aà gbɛa, ɔ à gè miau. A bàabaa pólɛpɛɔ è kálea ⁷ ní zwãa pɔ́ wa fí aà miwao. Zwãapi pɛakɔwa ní pólɛpɛɔ, a kooa dilea adoɛ. ⁸ ɔ íwa pɔ́ kà mia kíi káaupi gè sɔ́. A è, ɔ à aà vua sí. ⁹ E tia aai yá pɔ́ kɛa Luayãtaalau wà m̀è a bɔ gau midɔo. ¹⁰ ɔ íwa gbɛɔn plapiɔ èa tà bɛ.

¹¹ Maliama ze mia'ɛ kpɛɛlɛ, àlɛ ɔɔbɔ. Lá àlɛ ɔɔbɔ màa, à wekpàlɛ mia'ɛu. ¹² ɔ à malaika gbɛɔn plao è zɔ́lea gu pɔ́ wà Yesu ge díleu yãa. Ado ku mizí, ado gbázi. Aa ula pua daa. ¹³ ɔ aa aà là aa m̀è: Bóme n le, ríle ɔɔbɔi? A wemá à m̀è: Wà ma Dii sè tàðɛ, má dɔ́ gu pɔ́ wà aà díleuo. ¹⁴ Ké à bee ò, à líli, ɔ à Yesu è zea, ama i dɔ́ Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à m̀è: Bóyãí ríle ɔɔbɔi? Dé ríle wɛɛlɛi? Maliama lé e kaadeɛ, ɔ a òè: Mae, tó ríme n aà sè n bɔò, omɛɛ gu pɔ́ n aà díleu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, ɔ a òè ní Èbelu yáa: Labuni! (Bee m̀è Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu ɔkãao, mi ta ma Mae kíi yãao. Ge n o ma gbɛɔne, mále tá ma Mae ní ní Maeo kíi, ma Lua ní ní Luao kíi. ¹⁸ ɔ Maliama Madeleni gè a baokpà aà íwaɔne à m̀è: Ma Dii è. ɔ à yá pɔ́ a òɛ òné.

Yesu azia ɔba a íwaɔne
(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)

¹⁹ Asãanɛna bee oosi, aà íwaɔ kãaaa kpé guu, aa gbatãrɛle aa kilidàu, ké aale víake Yuda gbãadeɔne yáí. ɔ Yesu m̀ò zè ní guu, a òné: Aɔ ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔɔ òlɔné ní a gbãtɛɛo. Ké íwapiɔ Dii è, an pɔ kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aɔ ku aafia! Lá ma Mae ma zí, mále á zí sɛɛ. ²² Ké à bee ò, à íanapè má à m̀è: A Lua Nisína sí. ²³ Tó a gbɛ́ɔ duunaɔ kè má, à kè má n we. Tó i kè má sɔo, a kè máo.

²⁴ Gɔɔ pɔ́ Yesu m̀ò, aà íwa gbɛɔn kueplao do Tomaa pɔ́ wí me Sia kúrɛnɔo. ²⁵ ɔ aà íwa kíniɔ òè: Wa Dii è. ɔ a òné: Tó mi kusa gbɛ e aà ɔ guu ma ɔtona pèuo, mé mi ɔpɛ aà gbãtɛɛuo, má sio.

²⁶ A gɔɔ la aà íwaɔ ku kpéu lɔ, Tomaa kúrɛnɔ sa. Aa gbatãrɛle aa kilidàu, ɔ Yesu m̀ò zè ní guu à m̀è: Aɔ ku aafia! ²⁷ ɔ a ò Tomaaɛ: N n ɔtona pɛ ma ɔ

* 19:39 Zaa 3.1-2

guu la ñ gwa, ní ɔpe ma gbàt̄̄eu. Nsu seake ɔo, ma náaike. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yáí ñ n ma náaike. Báaadeɔn gbé pɔ́ aa ma náaike ma esaiɔ ũ.

³⁰ Yesu dabudabu páleɔ kè dasi a ìwaɔ wáa, wi kē taalae bee guuo. ³¹ Ama wà ké beeo kē, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í wēni e aà náaikea guue.

21

Yesu azia ɔba a ìwaɔne tsidale

¹ Bee gbɛa Yesu èa azia òlo a ìwaɔne lo Tibelia ísidale. Lá à azia òlonén ke: ² Simɔɔ Piɛɛ ku sãnu ní Tomaa pɔ́ wí me Siao ní Kana pɔ́ kú Galile gbé Natanaelio ní Zebedee néo ní Yesu ìwa gbɛɔn pla páleɔ. ³ Simɔɔ Piɛɛ òné: Málé gé kpɔ weie. ɔ aa òè: Wápiɔ s̄s̄ wá gennɔe. ɔ aa gè gè gó'ílɛna guu, āma aai pɔe e wà kù gwá beeo.

⁴ Ké gu lé dɔ, Yesu zea ḡs̄s̄le, āma aà ìwaɔ i d̄s̄ ké aapi no. ⁵ ɔ à lezu à ní lá à mè: Gb̄é, i kpɔe e á kùò lé? Aa mè: Aawo! ⁶ ɔ a òné: A bafá gó ɔplaii, ákpɔ kú. Ké aa fã, aa kpɔ kù dasidasi, aa fua séi. ⁷ ɔ ìwa pɔ́ Yesu yeaázipi ò Simɔɔ Piɛɛ: Diiɛ. Piɛɛpi ula daao. Ké a mà wà mè Diiɛ, ñ à a ula se dà à kùsi ìwa. ⁸ Iwa k̄niɔ lé bapi gálé, à pà ní kpɔo, aale suò ní góo, asa aa zà ní ḡs̄s̄leoo, a de ḡs̄s̄s̄uu òaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa p̄ɛ è kálɛa we ní kpɔo kpaa téa. ¹⁰ Yesu òné: A mó ní kpɔ pɔ́ á kù tia keeo. ¹¹ ɔ Simɔɔ Piɛɛ gè gó guu, à ba gálé a bùaò s̄s̄s̄ia, à pà ní kpɔ gb̄ɛnɛo mèn basoplakwi ní àaɔo. Baa ké a dasi màa, ba i k̄eo. ¹² Yesu òné: A mó poble. Aà ìwae i f̄s̄ lebò aà là dén aà uio, asa aa d̄s̄ ké Diiɛ. ¹³ Yesu gè p̄ɛ se kpámá. Màa a kè ní kpɔo lo. ¹⁴ Yesu azia ɔba a ìwaɔne ḡɛn àaɔden we aà ɔba gau gbɛa.

¹⁵ Ké aa poble aa làa, Yesu Simɔɔ Piɛɛ là à mè: Zāa né Simɔɔ, ní yemazi de lá gb̄é bee yemazilaa? A wèwà à mè: Ao Dii, ní d̄s̄ ké má yenzi. Yesu òè: Ble kpa ma s̄aneɔɔowa. ¹⁶ A ḡɛn plaade Yesu èa aà là lo: Zāa né Simɔɔ, ní yemazia? A wèwà à mè: Ao Dii, ní d̄s̄ ké má yenzi. Yesu òè: Ma s̄aɔ d̄ameɛ. ¹⁷ A aà là a ḡɛn àaɔde: Zāa né Simɔɔ, ní yemazia? Ké Yesu Piɛɛ là a ḡɛn àaɔde tó a yeazi, aà pɔ yà, ñ a òè: Dii, ní yápii d̄s̄. N d̄s̄ ké má yenzi. Yesu òè: Ble kpa ma s̄aɔwa. ¹⁸ Siana málé one, ké ní de èwaaso ũ, ní pɔ da nzla ñ gé gu pɔ́ ní yei, āma tó n zikù, r̄iȳ ñ ɔ poo, gb̄ep̄ale i dane, i gennɔ gu pɔ́ ní yeio. ¹⁹ Ké a ò màa, Piɛɛ ga pɔ́ a Lua ɔɔo ñ àle o. Bee gbɛa Yesu òè: Tɛmazi.

²⁰ Piɛɛ ìli à ìwa pɔ́ Yesu yeaázipi è ténzi. Gb̄épi mé s̄okp̄ale Diizi, à aà là gɔɔ pɔ́ aale poble gb̄é pɔ́ a aà kpámái.* ²¹ Ké Piɛɛ aà è, a ò Yesue: Dii, gb̄é bee s̄s̄ be? ²² Yesu òè: Tó má ye aàɔ ku e ma ge mɔð, a yá n e má ni? Tɛmazi. ²³ ɔ yápi f̄aa Yesudeɔ guu, ké ìwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aàɔ ku e à ge mɔð, a yá aà e má niɛ?

²⁴ Iwapi mé yáɛ beeo seelade ũ, aapi mé lálɛ bee kè, mé wá d̄s̄ ké aà seeladeke náai v̄i.

²⁵ Yesu yáp̄ale kè dasidasi lo. Tó wa kè lá guu dodo pii, málé e dúnia aziaawa a f̄s̄ taala pɔ́ wa k̄ep̄iɔ sio.

* 21:20 Zaa 13.25

ZINAŌ YAKEAO

Yá pó kú láe bee guu

Láe beea lá plaade pó Luku kèè. Baona lá ō a kè sèia, Yesu kua dúnia guu yá ō a ò a guu. Yesu taa luabe gbea (1.1-11) aà iwaŋ lí e wesíaaŋe ɔo, ama a kúrɔŋ, asa aà Nisína mé kú ní guu sa. Zinaŋ lápi guu ō Yesu gáli daalea yá kúu, mé Yesu gi ku a iwaŋ guu, í ní gba gbáa.

Lua zina Piɛɛ mé Yesu gáli daale Yudaŋ guu Yelusaleŋ, ō Yesu yá ɔta buipáŋeŋ guu Antioxi ní Kolenio ní Filipio Lua zina Pɔlu sabai. Wà Pɔlu wéŋgea dasio dau wà siu ní yá'ia pó Yesudeŋ lèŋ ní lá wà yápio gògò ní Lua Nisína gbáao.

Luku bèbe ní Pɔluo aà wéŋgeaŋeŋ guu à mè: Wa gea Masedoni sɔukè gòŋ (16.10-40). ɔ à gèaàŋeŋ Yelusaleŋ, gu pó wà Pɔlu kùu (20.5-21.18), ō bɔa Sezale à gèaàŋeŋ e Loma, gu pó wa Pɔlu kúau wè pla e wàŋ gé yákpalekiaàŋeŋ (27-28).

Za a daaleawa Luku yá pó kú láe bee guu zekàŋe à mè (1.8).

Yesu gáli a daale Yelusaleŋ Yesu taa luabe gbeaɛ (1.1-8.3)

Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda búsuu (8.4-12.25)

Wi baonapi kpa e à ge peŋ Lomadeŋ mɛɛwia Lomawa (13.1-28.31).

Yápi lia dúniaa bò Lua zinaŋ waasokeaŋ guu ní yá pó aa ò gbèŋeŋ. Baona pó Lua zinaŋ kpà Yudaŋeŋ ní buipáŋeŋá Yesu yáe ado. Lua Nisína mé ɔo gbáka zinaŋeŋ an yá'oa ní ní yákeao guu.

Lua zinaŋ zí pó Yesu dà a iwaŋeŋ zebò, mé za gɔŋ bee Yesudeŋ lé zípi ke, aale Yesu Kilisi baona kpa gbépiiɛ e à ge pe dúnia léwa.

Yesu taa luabe

¹ Teofili, má òne ma lá sèia guu lá Yesu kè ní yá pó a dànèŋ pii za a daalegɔŋ * ² e gɔŋ pó à yádile a zinaŋeŋ ní Lua Nisína gbáao, ō Lua aà sè tàò a kíi. ³ Asa aà gaa gbea à azia òbneŋ, ō aa dè seasai a bée. A azia òbneŋ e gɔŋ bla, à kpala pó bò Lua kíi yá'òné. ⁴ Ké aa káaaa, ō a òné: Asu bɔ Yelusaleŋ. Aŋ lé pó ma Mae gbèé dá lá ma a yá'òéwa.† ⁵ Asa Zaa gbèŋ da'ilekè ní íoe, ama gɔŋplanaa má á da'ileke ní Lua Nisína.‡

⁶ Lá aa káaaa màa, ō aa aà là aa mè: Dii, gɔŋ bee ō níyŋ Isailiŋ kpala vua? ⁷ A wèma à mè: A a zé vɔ à a gɔŋ ge zaa pó ma Mae díle ní azia ikoo dŋo. ⁸ Tó Lua Nisína díé, á gbáa'e, ɔo de ma seeladeŋ S ō Yelusaleŋ ní Yude búsuu gupiiŋ ní Samali búsuo e à ge pe dúnia léwa. ⁹ Yá bee oa gbea Lua aà sè ní wáa e à gè sàsá ní wéwa luabepuanau. * ¹⁰ Aà taa guu, lá an wé pé luabewa, gbèŋ plaŋeŋ bò mò zè ní sae pɔkasa puao daa. ¹¹ Aa mè: Galile búsudeŋ, ákea á zea ále luabe gwai? Yesu pó Lua aà bò á guu à tàò a kípi, a ea mó, lá á è àle tá weewa.

Yudasi gèe díle

¹² ɔ aa píla Kùkpe sísiwa aa sù Yelusaleŋ. Sísiپی zà ní Yelusaleŋ lán kiloo do taawaɛ. ¹³ Ké aa kà, ō aa gè kpediakŋa musu guu, gu pó aa kuu yáa.

* 1:1 Luk 1.1-4 † 1:4 Luk 24.49 ‡ 1:5 Luk 3.16 § 1:8 Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48

* 1:9 Luk 24.50-51

Piɛɛ ku we ní Zāao ní Zaakio ní Andeleo ní Filipio ní Tomaao ní Batelemiio ní Matieeo ní Alafe né Zaakio ní Simoo Gínziāoo ní Zaaki né Yudasio.† 14 Ampii aa nízia kpà wabikɛawa ní ledooŋo ní Maliama Yesu dao ní Yesupi dāunao ní nɔɛ kɛniɔ.

15 Goo bee Piɛɛ fɛle zè a gbé pò aa kà gbɛɔn basoolo taawao guu à mè: 16 Gbɛ́o, yá pò Davidi ò ní Lua Nisína gbāao Yudasi pò dāaa gbé pò aa Yesu kùɔne musu, bee kùè, § à kè màa. 17 A de wá gbɛdo ũ yāae, aà baa kú wá zɛe bee guu. 18 A tɔɔle lù ní ōa pò a è a vāikɛa musuo, § à sè à pūna, aà nɔnao bòle pii. 19 Yelusaleũdeɔ pii yápi mà, § aa tɔkpà gupie Akedama ní ní bui yáa. Bee mè Gbɛdena tɔɔle.‡ 20 Wà aà yá'ò Soũ lá guu wà mè:

Aà be a gō uazí ũe,

gbɛe ao ku a guu lo.§

Wa ò lo:

Sema gbɛpále zɔle aà gbɛu.*

21-22 Ayāmeto gbé pò aaɔ téwázi goo pò wá sānu ní Dii Yesuo za Zāa gbéɔ da'ilekɛgoo e goo pò Lua aà bò wá guuo, wá ní gbɛdo se aao de aà vua seelade ũwanao. 23 Ŋ wá gbɛon plaɔ sè, Yosefu pò wí mèe Baasaba, wí oè lo Yusitu, ní Matiasio. 24 Ŋ aa wabikè aa mè: Dii, ní gbépii nòse dō. Gbɛɔn plaɔ guu gbé pò ní sè ɔɔwɛe, 25 ké aà bàa à kú ní wá zinao zɛe bee guu yáí, zɛ pò Yudasi bòu à gè gu pò kōsiano guu. 26 Ŋ aa tɛlepà gbɛɔn plapiɔ yá musu. Matiasi tɛleblè, § aa aà dà zina gbɛɔn kuɛdoɔ guu.

2

Lua Nisína mɔa

1 Ké Páteko* dikpɛgoo kà, aa ku gudoũ nípii. 2 Kándo aa kōfi mà à bò luabe lán zàa'ian gbāawa, § à kpé pò aa zòleu wà. 3 Aa pò è lán tɛlepɔnaoɔwa, aa fāaa nàna ní baade miwa. 4 Lua Nisína dīné nípii, § aa nà yāebui'oawa lá Nisínapi dànè aa owa.

5 Yudaɔo ku Yelusaleũ we, luayāmana pò aa bò dúnia bùsu pii guuo ũ. 6 Ké aa ní zɔapi mà, aa kàaanzí dasidasi, § aa bílikè, ké aa mà aale ní baade pii buiyá'ò. 7 Yápi ní kú gbāa à bò ní sae aa mè: Yá'onapiɔá Galiledeɔne píio lò? 8 Akea wá mà aale wá baade buiyá'ò? 9 Paatio ní Medɛo ní Elaũɔn wá ũ ní gbé pò kú Mesɔpɔtamiɔ ní Yudeo ní Kapadosio ní Pōntuo ní Azio 10 ní Filizio ní Pāmfilio ní Egiptio ní Libii bùsu pò kú Sileni saeo ní gbé pò bò Lomaɔ. 11 Yudaɔo ní gbé pò aa ní zé sɛɔn wá ũ ní Keletio ní Laalubuɔ, § wá mà, aale Lua yābɔnsaekɛao o ní wá baade buiyāo. 12 Yápi ní kú gbāa, aa bílikè, aale kō lala aa mè: Yápi de kpelewan wei? 13 Gbɛeɔ sō aale ní láanikɛ aa mè: I mé ní ká.

Piɛɛ waasokɛa

14 Ŋ Piɛɛ fɛle zè ní a gbé kɛni gbɛɔn kuɛdoɔ, à yá'ò gbáugbāu à mè: A Yudaɔo ní gbé pò kú Yelusaleũo pii, tó á ye yápi dō, à swákpa ma yáí. 15 I i gbépiɔo ká lá ále ewao, asa koo mò kēokwie. 16 Anabi Yoeli dāaa yáe bee ò à mè:

17 Lua mè goo gbɛzāzɛ

má a Nisína pisi gbépiiɛ,

á nɛgɔeɔo ní á nenɔeɔo i ānabikɛke,

† 1:13 Luk 6.14-16 ‡ 1:19 Mat 27.3-8 § 1:20 Soũ 69.26 * 1:20 Soũ 109.8 * 2:1 Lev 23.15-16

á èwaasoo i wépfungu'e,

á maezoo i yáoo e iu.

¹⁸ Goo beezi má a Nisina pisi
ma zòblenaone gōeo ní noeo píi
aai ānabikeke.

¹⁹ Má seelaoo ke musu,
má yābōnsaoo ke dūniau,
au ní tēo ní teluo aoo ku.

²⁰ Iatē a siakū,
mōvua a tā lán auwa
e Dii mōgōo zōo gawide aoo mō,

²¹ Dii sīsinaoo i bo píi.†

²² Isailio, à yāe bee ma. Lá á dō áziawa, Lua tò a Yesu Nazaleti dea a gbé
ū seela è dabudabuo ní yābōnsae pō a tò Yesupi kè á guuo yái. ²³ Lua zèò
a pōeā ní a dōao guu ké wà aà kpáwá, ō á tò luayādōnsaio aà pāliwa aa aà
dè.† ²⁴ Ő Lua ga ba pòlowà à aà vù, § asa a zé kú ké ga fō aò aà kūao. ²⁵ Asa
Davidi aà yā'ò à mè:

Mio Dii e ma wéu gōpii,
lá a ku ma oplaai, má kpaguaoo.

²⁶ A yái ma pō ō na,
ma nòse ō yáalo,
ma wé dōi baa ma me aoo ku aafiae,

²⁷ asa níyō ma to miauo,
níyō wei n gbé pō a kua adoa yaikēoo.

²⁸ N ma ka wēni zéwa,
n kīi pōna ō pēeaa.*

²⁹ Ma gbéoo, má fō wá dezi káau Davidi yā'óe wásawasa. A gà, wà aà vù, aà
mia ku wéleu la e ní a gbāo. ³⁰ Aà ānabike guu a dō ké Lua legbèe à mè á a
buie kpa a kpalau.† ³¹ Ő Davidi dōaa Mesii vua yā'ò à mè:

Lua a aà to miauo,
a wei aà me yaikēoo.

³² Yesupi ō Lua aà bō gau. A seeladeon wá ō wápii. ³³ Zōlea a Mae Lua
oplaai à aà Nisina pō à a legbèwēe èwà, ō a pīsīwēe. Yá pō ále e mé ále ma
tiae bee bō wee. ³⁴ Asa i ke Davidi mé fēle gè luabeo, à mè:

Dii ò ma Dii e aà zōle a oplaai

³⁵ e aà aà ibeoo kēè aà gbadibo ō.†

³⁶ Isailio, aò dō sáasá ké Yesu pō a aà pāliwa ō Lua aà díle Dii ō, Mesii ō.

³⁷ Ké aa yápi mà, à ní sō zō, ō aa Pīe ní zina kīnio là aa mè: Gbéoo, wá sé
kpelewa ní? ³⁸ Ő Pīe òné: A baade nòselile, í da'ileke ní Yesu Kilisi tōo, á
duuna i kéwá, Lua i á gba a Nisina. ³⁹ Asa lé pō Lua gbèpi de á pō ūe ní á
néo ní gbé pō kú zāo, gbé pō Dii wá Lua a ní sépio píi. ⁴⁰ A yāpāleo òné dasi,
à nāemá à mè: A ázia bo gbāgbē vāie beeo guu. ⁴¹ Ő gbé pō aa aà yá sio
da'ilekè. Zibeezi ō wá kāfi ní guu gbēon òaasooo lee aao (3.000).

Yesu náaikenaoo kua ní kōo

⁴² Aa laaidō zinao yādaanéwa ní gbēkekeakōeo ní Dii blēbleao ní wabikeao.
⁴³ Zinapio lé dabudabuo ní yābōnsaoo ke, ō vīa gbēpii kù. ⁴⁴ Dii náaikenaoo píi

† 2:21 Yoē 3.1-5 † 2:23 Luk 23.33 § 2:24 Luk 24.6 * 2:28 Sou 16.8-11 † 2:30 Sou
132.11, 2Sam 7.12-13 † 2:35 Sou 110.1

gáli dou. An povia de ampilii pó ue. ⁴⁵ Tó aa ní poviao yia, aai a ña kpakowa lá gbé a boole viwa. ⁴⁶ Lá gu lé do aab kō kaaa Lua ua ní ledoũo, aab Dii ble ble kō be, aab poble ní ponaon ní nsemendoo. ⁴⁷ Aab Lua táasile mé aab na ní gbépiio. Dii bo gbé pó ále ní suaba káfi ní guu lá gu lé do.

3

Gõe ee gbágbãa

¹ Gõewa Píee ní Zãao gè Lua ua íatē auapilaa lousisigoo. ² Gõee ku we, wà aà í ee ue. Lá gu lé do wí aà se mo dile Lua ua bole pó wí me Bole Kefenau, ñ bo baake gbé pó aale gē uapiuowa. ³ Ké à Píee ní Zãao è, aale mó gēi Lua ua, ñ à baakè má. ⁴ Aa wepèwà, ñ Píee mè: Wá gwa. ⁵ Ŋ à webiimá, àle ní gba dá. ⁶ Ŋ Píee òè: Má ña vío, àma pó pó má ví má n gba. N Yesu Kilisi Nazaleti tóo, fele taa'o. ⁷ Ŋ Píee aà kù a oplaawa, à aà fèle zè. Wegõõ aà gbálaon ní aà gbakūpēekūio gbāakū. ⁸ A ví zè, ñ à nà taa'oawa. A gèrno Lua ua, àle taa'o, àle víví, àle Lua sáaukpa. ⁹ Gbépii aà è, àle taa'o, àle Lua sáaukpa. ¹⁰ Ké aa aà dō baakena pó bo zōle Lua ua Bole Kefenau ũ, ñ yá pó wa kèèpi ní kú gbãa, à bō ní sae. ¹¹ Lá à nà Píee ní Zãaowa gu pó wí me Salomoo Bilandaau, ñ gbépii lé gē ní kú, asa yápi bō ní saee.

¹² Ké Píee gbéõ è, à oné: Isailio, bōyāi yápi bō á saei? Bōyāi a wēfíwá màai? Àle e wázia gbãa ge wá ma Ayámto gbéé bee taa'òe? ¹³ Wá dezi káauo Ablahaú ní Izaakio ní Yakobuo Lua* gwea kpà a zikena Yesuwa. Apio sō a aà kpà gbãadeowa, a bo aà kpe Pilati pó zè ní aà gbaeao ae. ¹⁴ A bo gbēmaa pó a kua adoapi kpe, ñ a wabikè Pilatiwa aà gbēdenae kéé.† ¹⁵ A wēniki dè, ñ Lua aà bō gau. A seeladeon wá ũ. ¹⁶ Yesu náaika mé tō gōe pó á aà dō mé ále aà gwaee bee gbàgbã Yesupi tō gbãa yá. Yesu náaika mé aà gbà aafia ápii wáa. ¹⁷ Tia ma gbéõ, má dō ké ápio ní a gbãadeo yá pó á kè á wésia yáe. ¹⁸ Lua dōaa dà ānabione, ñ aa ò nípii Mesii a taasike, ñ à kè màa. ¹⁹ Ayámto à nōselile, í ze ní Luao, á duuna i wolowá, ²⁰ ké à mósé ní dēepoogoo, i Yesu pó à dōaa díleé Mesii ũpi ziwá. ²¹ Sema aab ku musu gĩa e goo pó Lua a pōpii kēke dafu, lá a dà a ānabione aa ò za káauwa. ²² Moizi mè Dii á Lua a á gbēe se ānabi ũ láawa. A yá pó a oé ma pii. ²³ Gbé pó i ānabipi yāmao, Lua a ade bo á guu à dēe.‡ ²⁴ Anabi pó aa Lua yā'ò sea za Samuēliwao pii gōe bee baokpà. § ²⁵ Yá pó ānabipio ò ní Lua bàa pó kú ní á dezi káauo gō á pó ũ, lá a ò Ablahaúewa à mè á báaada dúnia bui piigu aà bui sabai.* ²⁶ Beewa Lua tō a zikenapi bō mōwá, à aà zìwá gĩa aà báaadaágu, ké á baade mikē a yāvaikeowa.

4

Yákpaleka ní Píeeo ní Zãao

¹ Ké Píee ní Zãao lé yā'o gbéõne, sa'onao ní Lua ua dōanao gbēzōo ní Saduseo gènzí. ² An po pà, ké aale geo vua yāda gbéõne aale Yesu vua kpawake yá. ³ Ŋ aa ní kú aa ní dá kpéu e gu do, asa oosi kè kòe. ⁴ Ama gbé pó ní yāmà aa Yesu náaikèo dasi e an gōeo dasikù à kà gbēon òaasooo lee soo (5.000) taawa.

* 3:13 Baa 3.15 † 3:14 Luk 23.13-23 ‡ 3:23 Iko 18.18-19 § 3:24 2Sam 7.12-16 * 3:25 Daa 22.18

5 Ké a gu dò, Yuda gbāadeo ní gbēzōo ní Mɔizi ikoyādanedeo kàaa Yelusaleū. 6 Sa'onkia Anasi ku we ní Kaaifao ní Zāao ní Alesāndao ní gbé pɔ aa de sa'onkiapi dae ũ pɔi. 7 Wà m̀ ní Piεo ní Zāao gbāadepio ae, ɔ wà ní lá: Bɔ gbāa ge de tɔ a bee kèòì? 8 Ũ Lua Nisina dède Piεwa, a òné à mè: A gbāadeo ní gbēzōo, 9 lá ále wá lala gbā maa pɔ wá kè k̀oε, lá wá kè à gbàgbā yáí, 10 á Isailio ápii, àò d̄s kè gbé pɔ zea á aeε bee aafia'è ní Yesu Kilisi Nazaleti pɔ á pàliwa Lua aà b̀ gau t̄oε. 11 Beewa gbε pɔ á ēbonao a pákpai mé g̀ gbεo mide ũ.*

12 Gbēpāle ku à gbéɔ suabao, asa dúnia guu pɔi Lua i gbēe dile gbēnazinaoε à ní suabao, sema aapi.

13 Ké aa è vía i Piε ní Zāao k̄o, mé aa ní d̄s z̄ε lad̄nsaiò ũ, à b̀ ní sae, ɔ aa ní kua ní Yesuo yá d̄s sa. 14 Lá aa gbé pɔ gbàgbāpi è zea ní sae, aai e yāe z̄āsímáò, 15 ɔ aa òné aa b̄ole. Aa lekpaai 16 aa mè: Wá sé ní gbépio kpelewa ni? Asa Yelusaleūdeò d̄s pɔi kè aa dabudabu z̄o kè, wá f̄s gi beeiò. 17 Ké yápi su ligua de kéao, wá gíné p̄āsp̄āsí aasu yā'o gbēε ní t̄pio bo. 18 Ũ aa ní sisi, aa gíné f̄iafia aa yā'o ge aa yādané ní Yesu t̄o. 19 Ũ Piε ní Zāao wemá aa mè: A gwa áziawa à gwa. Á yá wà maa, ge Lua p̄ε? A kpele mé maa Luaei? 20 Asa wá f̄s gí yá pɔ wá mà mé wá è oio. 21 Gbāadeo èa víadadañzi, ɔ aa ní gbáε. Aai iadaama zé eo dasi yáí, asa gbépii lé Lua sáaukpa yá pɔ kèpi yáíε. 22 Gbé pɔ aa gbàgbāa dabudabu bee kèè zi de wè blaa.

Galideo n̄sedoukea ní k̄o

23 Ké wà ní gbáε, ɔ aa tà ní gbéɔ k̄i, aa òné lá sa'onkiaò ní gbēzōo òné. 24 Ké aa mà, aa wiilè Luawa ní láasoo doũo aa mè: Dii, míme n musu kè ní t̄oεo ní ísiao ní pɔ pɔ kú ní guuo pɔi.† 25 N dà ní zikena wá dezi Davidie ní n Nisina gbāao, ɔ à mè:

Bóyāi bui ní buio lé z̄akai?

Bóyāi wāle lé pā kpaai?

26 Dúnia kíao lé z̄i souke, kpalablenao lé k̄aa Diizi

ní Mesii pɔ a kpào.‡

27 Sianaε, Elodi ní P̄nsi Pilatio k̄aa wéleε beu ní Isailio ní buipāleo n zikena pɔ a kua adoa Yesu pɔ ní kp̄apizi.§ 28 Aa kè lá n doaa n zεò n gbāa ní n p̄eāowa. 29 Tiasa Dii, yāp̄āsí pɔ aa ò ma we. Wápi n z̄òblenao, wá gba lé wà n yā'o ní s̄o dilea. 30 Ũdauwá wà gbéɔ gbàgbā wà dabudabuo ní yāb̄nsaεo ke ní n zikena Yesu pɔ a kua adoa t̄o. 31 Ké aa wabikè aa làa, gu pɔ aa k̄aaaau l̄ualua, Lua Nisina d̄edemá m̄pii, ɔ aa gè lé Lua yā'óné ní s̄o dilea.

32 Yesu náaikenaò gāli láasoo doũ ví ní ledouo. An gbēe lí me a p̄víaóá a p̄ε adoo. An p̄piiá amp̄ii p̄ε. 33 Zinao lé Dii Yesu b̄oa gau yā'o gbéone ní iko z̄o. Amp̄ii aa na ní gbéɔ maamaa. 34 Gbēe p̄e taasi ví ní guuo, asa gbé pɔ aa bú vío ge kp̄éo aai yía aa m̀ ní a ɔao, 35 aa kpa zinaowaε, ɔ wí ɔapi kpa baadewa, lá a a b̄oεle víwa. 36 Levii bui Yosefu pɔ b̀ Sipi búsuu kú ní guu. Zinao t̄kp̄àε Baanaba. Bee mè n̄seninina. 37 A a bú leε do yía, ɔ à m̀ a ɔa kp̄a zinaowa.

* 4:11 Sou 118.22 † 4:24 B̄oa 24.11 Sou 146.6 ‡ 4:26 Sou 2.1-2 § 4:27 Luk 23.1, 7-11

5

Anania ni Safilao

¹ Gõe pò wí me Anania ku ló ní a na Safilao. A a tóle yíá, ² à a òa kìnì kuluyè ní a na d̄sao, ò à gè a kìnì kpà zinaowa. ³ Ǿ Piẽe òè: Anania, b́oyái ní tò Setáu d̄baane màa, n n tóle òa kìnì kuluyè, ò n eeto Lua Nisinaei? ⁴ Goo pò ní tólepi yíao, n pò nolo? Ké ní yíá s̄, lá ní yei, níȳs ké ní a òaoo lé? Akẽa n yá bee kea láasookèi? I ke gb̄enazina n eetoè, Lua ní tòè. ⁵ Ké Anania yápi mà, à lèlè à gà. Ǿ vía gb̄é pò yápi màò kù maamaa. ⁶ Ewaasoò gè aa zwáa kuaála, ò aa aà sè ge v̄i.

⁷ Ké à kà l̄el̄u àaõ taawa, yãemasai aà na mò gè. ⁸ Ǿ Piẽe aà là à mè: Omẽe, a tólepi yíá kéwa yá? A wèwà à mè: Ao, màae. ⁹ Ǿ Piẽe òè: B́oyái a Lua Nisina lè à gwài? Gb̄é pò aa n źá v̄l̄o ku kp̄eel̄e, aa n se b̄onno s̄. ¹⁰ Weḡõ à lèlè aà ae à gà. Ké èwaasoò gè, aa è à gà, ò aa aà sè ge v̄i aà źá sae. ¹¹ Ǿ vía Yesudeo kù maamaa nípii ní gb̄é pò yápi màò píi.

¹² Zinao lé dabudabu ní yãb̄onsaewo ke gb̄éoo guu dasi. Ampii aai k̄k̄aaake s̄anu Salomoo Bilandaau. ¹³ Gb̄epáleo lí we n̄amáo, ama gb̄épii í ní t̄nasiae, ¹⁴ mé bíla pò lé Dii Yesu náaikeo, ḡõeo ní noeo píi, aaiò ká ní guu. ¹⁵ Ǿ wà gyãeo s̄l̄e ní wúleboò ní mákeleo wà ní kále z̄éu, ké tó Piẽe lé ḡe, aà nisina e da ní gb̄eola. ¹⁶ Bíla b̄ò w̄éle pò kú Yelusaleũ saeo aa mò ní gyãeo ní gb̄é pò táa lé íadamáo, ò aa gb̄agb̄a píi.

W̄et̄ea moa zinaone

¹⁷ Ǿ sa'onkia ní Saduse ḡalide pò de aà gb̄é ũ wedò zinaone aa f̄el̄eín̄o, ¹⁸ aa ní k̄k̄ũ aa ní ká kp̄éu, ¹⁹ ò Dii malaikae mò kp̄épi zé w̄enè gw̄aasina, à ní b̄óle à mè: ²⁰ A ge ào ku Lua ua, í w̄eni dafupi yá'o gb̄épiiẽ. ²¹ Zinao yápi mà, ò aa gè Lua ua kooò, aale yãdané.

Ké sa'onkia ní a gb̄éoo f̄el̄e, aa Isaili gb̄aadeo ní ní gb̄ẽz̄oo k̄aa, ò aa d̄oaiò z̄i aa ge zinao bole kp̄éu aa m̄órn̄o. ²² Ké d̄oaipio ká we, aai ní e kp̄éuo. Ǿ aa èa ge òné ²³ aa mè: Ké wa ka kp̄épi k̄í, wá lè gb̄ao tataae ḡíũgiũ, mé a d̄òanao ku kp̄eel̄e, ama ké wá w̄e, wi gb̄e euo. ²⁴ Ké Lua ua d̄òanao gb̄ẽz̄oo ní sa'onkiaò yápi mà, aa bílikè yá pò zinao lèwa. ²⁵ Ǿ gb̄e mo òné: A ma! Gb̄é pò a ní ká kp̄éu ku Lua ua, aale yãdané. ²⁶ Ǿ Lua ua d̄òanao ní ní gb̄ẽz̄oo gè ní k̄k̄ũ aa s̄urn̄o yákelesai, asa aale víake gb̄éone, ké wá su wá ní pápa ní gb̄eo yáie.

²⁷ Ké aa s̄urn̄o, aa ní zé gb̄aadeo ae, ò sa'onkia yálalamá à mè: ²⁸ Wa ḡíe f̄iafia à yãdané ní t̄pioe, ò á tò yápi ḡí lí Yelusaleũa píi, mé á ye gb̄épi gaa yãdiw̄eaa? ²⁹ Ǿ Piẽe ní zina k̄in̄io w̄emá aa mè: Lua yá mé kù wá ma de gb̄enazina p̄oa. ³⁰ Wá deziò Lua mé Yesu pò a aà lòo líwa á d̄èpi b̄ò gau. ³¹ Lua aà se z̄l̄e a oplaai D̄oanaa ũ, Suabana ũ, ké à Isailio gba zé aa n̄selile, an duuna í k̄émá. ³² Yápio seeladeon wá ũ, wápio ní Lua Nisina pò Lua í kpa gb̄é pò lé a yãmawao.

³³ Ké aa yápi mà, an p̄o f̄è, ò aa ye zinao dede. ³⁴ Falisi pò wí meè Gamalieli kú ní guu. Luayãdanede, gb̄épii í aà t̄nasi. A f̄el̄e zè à mè wá bo ní gb̄épio ḡia. ³⁵ Ǿ a òné: Isailio, à laaika yá pò á ye ke gb̄épionei. ³⁶ A ḡoo í ḡẽḡeo ké Tedasi f̄el̄e lé az̄ia dile a ka. Wá t̄eaazi gb̄eon òaa pla taawa. Ké wá aà dè, ò

* 5:28 Mat 27.25

aà İwao gāmbaabləkōwa, 5 yá làa. ³⁷ Aà gbēa Galile gbé Yuda fèle naogoo, à gbéó gā a nāwa dasi. A gā sō, 5 aà İwao fāaa pii. ³⁸ Mále oé tia, ásu gbépio yādao, à ní tó we. Tó an pœā ní ní yākeao bō gbēnazina kīie, a bāde. ³⁹ Tó à bō Lua kīie sō, á fō kpánéo. A laaika zíkāa ní Luaozi. Aa aà yāmā, ⁴⁰ 5 aa zinao sīsi aa ní gbé. Aa gīné aa yā'o ní Yesu tōo, 5 aa ní gbáe.

⁴¹ Zinao bō gbāadeo kīi ní pōnao, asa Lua díle an bēēē kà wà widamá Yesu tōba yáie. ⁴² Lá gu lé dō aabō yādané Lua ua ní ní bēo, aabō Yesu baokpané kāmabosai, aai me ōme Mesii ū.

6

Dɔnlɛde gbɛɔn soplao dilɛa

¹ Goo bee ké Yesudeo lé káfi, an Geleki yāmanaó lé yákütēka an Ebelu yāmanaózi aa mē, tó wāle ble kpaale lá gu lé dō, wī pákpa ní gyaaózie.

² ɔ zina gbēon kuɛplao Yesudeo sīsi pii aa mē: A zevī wā pákpa Lua yáí wā laaidō blekpaaleawao. ³ A gōeo ple á guu gbēon soplā, gbēmaa pō ōno páné, Lua Nisína pēemáo, wí ní dile zīpi gbēzōō ū, ⁴ wí laaidō wabikeawa ní luayā'oané. ⁵ Yápi kārīgu nípii, 5 aa Etiēe pō luanaaika ní Lua Nisinao pēewā sē ní Filipio ní Pōlokōō ní Nikanōō ní Timōo ní Paamenao ní Antiōsi gbé Nikolaa pō Yudaó lousisize sē yāao. ⁶ Wā gērīno zinao kīi, 5 aa wabikēné aa onāmá.

⁷ Lua yá lé ligua, Yesudeo lé káfi Yelusaleū maamaa, 5 sa'onao Yesu yá sí dasidasi.

⁸ Gbēke ní gbāao pēe Etiēewa, 5 ále dabudabuo ní yābōnsaēo ke bíla guu. ⁹ Lousisikpēe ku wī me Wēeo lousisikpē. A gbēo bō Sileni ní Alēsāndio ní Silisi būsuo ní Azi būsuo. ɔ aa íbelesē ní Etiēeo, aa lekpaakēaano. ¹⁰ Ama aai fō aà fūo ōno pō Lua Nisína aà gbā yáí. ¹¹ Aa ná gbéó kpe, 5 gbépio mē: Wá mā à bō Mōizi ní Luao yá kpe. ¹² Aa Yudaó ní ní gbēzōō ní Mōizi ikoyādanedeo nōse fēle, 5 aa gē Etiēe kù aa gēaano ní gbāadeo kīi. ¹³ ɔ aa mō ní seelade egenao aa mē: Gbē bee mé İb Lua kpé ní Mōizi ikoyāo bēebo láasai. ¹⁴ Asa wá mā à mē Yesu Nazaleti a kpépi dēele, i wá felekaayā pō Mōizi dāwēe lile sé. ¹⁵ ɔ gbāade pō kále weo wēpē Etiēewa pii, aa è aà oa de lán malaika oawa.

7

Etiēe yā'oa gbāadeone

¹ ɔ sa'onkia Etiēe là à mē: N yápi ò siana yà? ² ɔ a wēwā à mē: Ma gbéó ní ma maeo, à ma! Lua gawide bō mō wá dezi séia Ablahaūwa goo pō a ku Mesopotami būsuo, zadō i gé zōlei Halanao. ³ A òè: Bō n būsuo n daeo guu, ní tá būsuo pō má olneu.* ⁴ ɔ à bō Kaladeo būsupiu, à gē zōle Halana. Aa mae gaa gbēa Lua sūaano būsuo pō á kú tiae bee guu.† ⁵ Lua i būsupi tōlee kpawā baa kēse doo, āma à a legbēè à mē a gō aà pō ū ní aà buio.‡ Goo bee sō Ablahaū né vīo. ⁶ Lua òè à mē: N buio nibōble būsuo páleu. We aa zōbleu, wī íadamá wēè òaa pla. ⁷ Lua mē á íada bui pō aa zōblenēowa,§ Ablahaū buipio bōle mō a sīsi gue beeu.* ⁸ ɔ Lua tōzōyā dà Ablahaūe a bàakuaano

* 7:3 Daa 12.1 † 7:4 Daa 11.31, 12.4 ‡ 7:5 Daa 15.18, 17.8 § 7:7 Daa 15.13-14 * 7:7 Bōa 3.12

seela ũ.† Ké à Izaaki ì, à t̄s̄z̄è a ḡoo swaaõdezi. Maa Izaaki kè Yakobue lo, ò Yakobu kè wá dezi káau gb̄eõn kuεplaõne.

9 ¶ wá dezi káaupio wedò ní gb̄edo Yosefue, aa aà yia, wà taaànõ Egipi. Lua kuaànõ,† 10 à aà bò aà taasi píi guu. Lua Yosefupi gbà òno, a tò a na ní Egipio kí Falaõõ, ò à aà ðile Egipi búsu d̄oana ũ ní a be'uaõ. § 11 ¶ noana kà Egipi ní Kanaa búsuõ píi. Taasi kè z̄õ, wá dezipio i p̄oe e blèõ. 12 Ké Yakobu mà èse kú Egipi, à wá dezipio z̄ì we. An gea séian we.* 13 A ḡen plaade Yosefu azia òlo a v̄iõne, ò Falaõõ Yosefu daeo d̄ò.† 14 ¶ Yosefu gb̄é z̄ì a mae Yakobuwa aà mó ní a daeo píi. Ampii aa gb̄eõn basiõ s̄osaie. 15 ¶ Yakobu gè Egipi. A gà we ní wá dezipio píi.† 16 Wà sù ní ní ḡeo Sikeũ, ò wa ní v̄í gb̄è'e p̄õ Ablahaũ lù Amõõ néowa mia ũ à flabò ní ánusuo guu. §

17 Ké lé p̄õ Lua gb̄è Ablahaũe keḡoo ye kái, wá bui dasikù à kàfi Egipi maamaa. 18 ¶ kía dafu p̄õ Yosefu d̄õo z̄òle kpalau Egipi.* 19 A pásì ní wá buio, à wá deziõ wet̄à a tò aa ní néo kòle aa ḡaga.† 20 Ḡoo bee ò wá Moizi ì, aà maa kè z̄ai. Wà aà gwà a mae be mo aaõe. 21 Ké wà aà v̄uaa, ò Falaõõ nenõe aà k̄õmpa, à aà gwà azia né ũ.† 22 Wà Egipio òno dàda Moizie píi, à ḡò gb̄ez̄õ ũ yã'oa ní yakeao guu.

23 Ké à kà wè bla, a dà a s̄õu à gé a gb̄é Isailio gwai. 24 Ké a è Egipi gb̄é lé ìada a gb̄edowa, ò à yãsi ní a gb̄éõ, à t̄õsiwà à aà dè. 25 Ale e a gb̄éõ d̄õ ké Lua ye à ní suaba a sabaie, āma aai d̄õo. 26 Ké a gu d̄õ Isaili gb̄eõn plaõ lé s̄òleke, ò à mò ní yoaa, à awakp̄ané à mè: Ma gb̄éõ, b̄óyã ìle ìadakõwa k̄õt̄eie? 27 ¶ gb̄é p̄õ lé ìada a gb̄edowa z̄õz̄õ Moizizi à mè: Déme n kpa kía ũ, ò níle yakekw̄eie? 28 N ye ma de lá n Egipi gb̄edè ḡiawa yà? 29 Ké Moizi yápi mà, à bàalè tà Madiã búsuõ. § We à neḡõeo ìu gb̄eõn pla.*

30 Wè bla gb̄ea ò malaika b̄ò mòwà guwaiwaiu Sinai gb̄e sae k̄aele té guu. 31 Ké Moizi dabu bee è, à b̄ò aà sae. Ké à s̄òì gwai, à Dii lo mà à mè: 32 Máme má n deziõ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakobuo Lua ũ. Via Moizi kù, àle lualua, i f̄õ wese gwào. 33 ¶ Dii òè: N n kyale b̄ob̄õ, asa gu p̄õ ní zeu kua adoaie. 34 Ma wét̄ea p̄õ wàle mó ma gb̄é p̄õ kú Egipioe è s̄áasã, ma ní aukea mà, ò ma mo ní boi. Má n z̄ì Egipi sa.† 35 Moizi p̄õ aa ḡiè yãa aa mè, déme aà ðile d̄oana ũ à yáḡõgn̄eipi† ò Lua aà z̄ì, à d̄oané à ní m̄isi malaika p̄õ b̄ò mòwà k̄aele guu sabai. 36 Aapi mé b̄òr̄inõ, à yãb̄õnsaie ní dabudabuo kè Egipi ní Isia T̄eao ní guwaiwai guuo wè bla. § 37 Moizipi ò Isailioe Lua a ní gb̄e se ānabi ũ láawa.* 38 Moizipi kú ní gb̄é p̄õ k̄aaapio guwaiwaiu, a ku we ní wá deziõ ní malaika p̄õ yã'òè Sinai gb̄e musuo. Lua yá w̄enideõ kp̄awà, ò a d̄aw̄e.†

39 Wá deziõ ḡi aà yãmai, ò aa ḡiãzi, an láasoo tà Egipi. 40 Aa ò Aalonae aa mè: Diieõ k̄ew̄eie aa d̄oaw̄eie, asa Moizi p̄õ wá b̄óle Egipi, wá d̄õ b̄ó à b̄òle a ũo. 41 Ḡoo bee ò aa t̄áa p̄i lán ḡaaewa, ò aa sa'òwà aa dikpekè p̄õ p̄õ aa kè níziap̄ie.† 42 ¶ Lua b̄ò ní kpe a tò aa kùle luabe p̄õne lá a ku ānabio lá guuwa à mè:

Isailio, i ke máme a sa'òda guwaiwaiu wè blaõ.

† 7:8 Daa 17.10-14, 21.4 † 7:9 Daa 37.28, 39.21 § 7:10 Daa 41.39-41 * 7:12 Daa 42.1-2
 † 7:13 Daa 45.1 † 7:15 Daa 46.1-7, 49.33 § 7:16 Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32 * 7:18
 B̄oa 1.7-8 † 7:19 B̄oa 1.10-11, 22 † 7:21 B̄oa 2.2-10 § 7:29 B̄oa 2.11-15 * 7:29 B̄oa 18.3-4
 † 7:34 B̄oa 3.1-10 † 7:35 B̄oa 2.14 § 7:36 B̄oa 7.3, 14.21, Nao 14.33 * 7:37 Iko 18.15-18
 † 7:38 B̄oa 19.18-20 † 7:41 B̄oa 32.1-6

43 Taa Mɔlɔku zwãakpe ɔ á sea
ní saana Lamfã pɔ a zed̃ taao.

Dii pɔ á pĩ a kúlené yáí

ɔ má tò wà táánɔ Babiloni kpele. §

44 Wá deziɔ zwãakpe ví guwaiwaiu. Lua a taa òlɔ Mɔizie, ɔ wa kè lá
Lua dèwa.* 45 Kpépi gò Yozuee ní wá deziɔ, ɔ aa mò buipále pɔ Lua ní
yánéɔ búsu siómá.† Kpépi ku we e Davidi gɔɔ. 46 Davidipi na ní Luao,
ɔ à wabikèwà à e aà kpé dɔ Isailiɔne. 47 Salomɔɔ mé kpépi dèè.‡ 48 Ama
Musude líbɔ ku kpé pɔ gbēnazinaɔ dɔ guuo, lá ānabi òwà: 49 Dii mè:

Musuá ma kpalabaae,

tɔɔléá ma gbadibɔe.

Kpé kpeletaa á dɔmeci?

Gu kpele má e pilai?

50 Máme mi pɔpii kéo lé? §

51 Luayādansaiɔn á ú! A nðse paaao! A swá gbāae! Iɔ gi Lua Nisinaí,
iɔ ke lá á deziɔwa.* 52 Anabi kpele á deziɔ i aà wetāo ní? Aa gbé pɔ dāaa
Gbē Maa mɔa yā'òɔ dède. Aapi ɔ a bɔ aà kpe a aà dè sa. 53 A Lua ikoyā pɔ
malaikaɔ òné mà, āma á kūao.

Etiēe gaa

54 Ké aa yápi mà, an pɔ fēaazi, aa lésakāazi. 55 ɔ Lua Nisina dēde
Etiēewa guu à wɛpè luabewa, ɔ à Lua gawi è ní Yesuo zea aà ɔplai. 56 ɔ à
mè: A ma! Ma luabé è wēa, Gbēnazin Né zea Lua ɔplai. 57 ɔ aa ɔtā ní swále
aa wii gbāa lè, ɔ aa kúsiwà sānusañu. 58 Aa aà gále bɔd̃ wénkpe, ɔ aale aà
papa ní gbéo wà aà de. Aa ní uladaɔ bɔ kàle ní èwaaso pɔ wĩ me Soluo. 59 Ké
aale Etiēe papa ní gbéo, à wabikè à mè: Dii Yesu, ma nisina sí. 60 ɔ à kùle à
wii gbāa lè à mè: Dii, n̄su n̄ ní duunaē bee dao. Yá bee oa gbēa ɔ à gā.

8

1 Solupi ku gbé pɔ aa Etiēe dèɔ kpe. Zibeezi wà nà wétēa zɔɔ mɔa
Yelusaleū Yesudeɔnēwa. Mé i ke zinaɔ bàasio, gbé kinio fāaa piié Yude ní
Samali búsuɔ guu. 2 Luayāmanaɔ Etiēe ví, aa aà gaa ɔɔl̄b̄ ní wii gbāao. 3 ɔ
Solupi āiakè ní Yesudeɔ kaaleao. Iɔ gē ua ní uao àɔ ḡɔɔ ní n̄ɔɔ kūkū, iɔ ní gále
gē ní ká kpéu.

Baona kpa Samali búsuu

4 Gbé pɔ fāaaɔ gè Yesu baokpà gupiiu. 5 Filipi gè Samali búsu wéleu,
ɔ à Mesii waasokèné. 6 Ké bila Filipi yāmà mé aa dabudabu pɔ a kèɔ è, aa
laaidò yá pɔ àle owa ní nðsemendoo. 7 Asa gbé pɔ an taaɔ gòmá ní wii gbāaoɔ
dasi, mé gbēkaaūaɔ ní eɔ gbàgbā dasi. 8 ɔ wà pɔna zɔɔ kè wélepiu.

9 Ḡɔe ku we za zi wĩ me Simɔɔ, iɔ dabudabuna ke i bɔ Samaliɔ sae, ɔ à
azla díle gbé gbia ū. 10 Néfēnen gbēzɔɔ pii wĩ laaidò aà yáwa wĩ me: Gbépi
gbāaá Lua gbāa pɔ wĩ me Gbāa Zɔɔe. 11 Dabudabuna pɔ iɔ ke ní guu à ḡèḡe
ní kú. 12 Ama ké aa kpala pɔ bɔ Lua k̄i bao pɔ Filipi kpáné ní Yesu Kilisi tɔo
mà, aa sí, ɔ aa da'ilékè ḡɔɔ ní n̄ɔɔ pii. 13 Baa Simɔɔpi yápi sí à da'ilékè, ɔ à
nà Filipiwa. Ké à dabudabu ní iko zɔɔ pɔ Filipi lé kéo è, à bɔ aà sae.

§ 7:43 Amɔ 5.25-27 * 7:44 Bɔa 25.9, 40.17 † 7:45 Yoz 3.14-17 ‡ 7:47 1Kia 6.1-38 § 7:50
Isa 66.1-2 * 7:51 Isa 63.10

¹⁴ Ké zinao mà za Yelusaleü Samaliu Lua yá sí, aa Piεε ní Zāao žimá. ¹⁵ Ké aa kà we, aa wabikèné ké aa Lua Nisína e yái. ¹⁶ Wà ní da'ilekè ní Dii Yesu tóo, āma Lua Nisína i di an gbēεε yāao. ¹⁷ Ké aa onámá, ̄ aa Lua Nisína è sa. ¹⁸ Ké Simoo è wà Lua Nisína è ní zinao onāamáo, ̄ à m̀nè ní ̄sao ¹⁹ à mè: A ma gba ikopi s̄o, ké gbé́ p̄o ma onàwà, ade lí Lua Nisína e. ²⁰ ̄ Piεε òè: N ̄a a kaalenn̄o, asa níle e níȳ Lua gba e ní ̄saoε. ²¹ N ̄o ku zipi guuo, n b̄aa ku a guuo, asa n n̄sε maa Luaεo. ²² Kpε li n yāvāipiε, ní wabikε Diiwa. Wilio d̄s̄o à gí s̄uukεinn̄o ní n l̄asoo bee taoa? ²³ Asa má è ḡōizina kú n guue, duuna bakànε. ²⁴ ̄ Simoo mè: A wabikεmεε Diiwa áz̄ia, ké yá p̄o á ò su ma leo yái.

²⁵ Ké Piεε ní Zāao Dii seeladeke kè aa aà yá dànέ, ̄ aa èa lé tá Yelusaleü, aale baonakpa Samali wéleε guu dasi.

Filipi ní Etiopi gbēεo

²⁶ Dii malaikae yá'ò Filipiε à mè: Fele gé gεomid̄okti oi. Zé p̄o b̄o Yelusaleü à p̄a gbāaa à gè Gaza sé. ²⁷ ̄ à dàzεu. Etiopi gbēε bε zépiu. Etiopi bùsu n̄εe kía p̄o w̄i mε Kandase ziaε, mé aà àizεε d̄s̄anao gbēz̄ōε. A m̀o lousisi Yelusaleü, ²⁸ ̄ à èa lé tá z̄ōleε a s̄go guu, àle ānabi Isaia lá kyokε. ²⁹ ̄ Lua Nisína ò Filipiε: Gε n̄ na s̄go keewa. ³⁰ ̄ Filipi b̄aalè gè. A mà àle ānabi Isaia lá kyokε, ̄ à aà là à mè: N kyó p̄o níle kε b̄oole d̄s̄a? ³¹ A wèwà à mè: Tó gbēε i a zé ōbmεeo, kpelewa má f̄o mà d̄s̄i? ̄ à Filipi sisi, à gè z̄ōleε aà sae. ³² Yá p̄o àle a kyokεpin kε:

Lán s̄a p̄o wàle gé a k̄olokpaiwa,
lán s̄a p̄o wàle a k̄akεlewa,
a níle kpé, i a lé wēaa.

³³ Wà widàwà,
wi yákpalekaàn̄o a zéwao.

Démε a f̄o aà ḡo gbé̄o yá'oi?

Asa wà aà kua d̄unia guu m̄idεε.*

³⁴ ̄ ḡōepi ò Filipiε: Omεε, dé musu ānabi bee òui? Aà z̄ia yà ge gbēp̄aleε?

³⁵ ̄ sea Lua yápiwa Filipi Yesu baokpàε. ³⁶ Ké aale gé aε, aa kà í k̄ii, ̄ ḡōepi mè: I gwa kε. B̄ómε a kpamεε mà da'ilekèi? ³⁷ ̄ Filipi òè: Tó n yápi sí ní n̄sēmendoo, níȳ f̄o. A wèwà à mè: Má sí Yesu Kilisiá Lua Néε. ³⁸ ̄ à mè wà gó zε. ̄ an pla nípii aa p̄ila aa gè íu. ̄ à aà da'ilekè. ³⁹ Ké aa bùa s̄is̄ia, ̄ Dii Nisína Filipi kpàε gui, ḡōepi i aà e loo, ̄ p̄ona guu à gèzεa. ⁴⁰ Filipi su è á kú Azota, ̄ à gè Yesu baokpà wéle ní wéleε e à gè kàò Sezale.

9

Yesu b̄o m̄oa S̄luwa

¹ Ḡoo bee s̄o S̄olu lé p̄ob̄o a níu, àle yāpās̄i o Dii iwao dedεa yá musu. A gè sa'onkia k̄ii, ² a gbèawà aà lákε Damasi lousisikp̄edeεne aà kpawa, ké tó a su zépidεo è we, ḡōεo ní n̄εo píi, a ní k̄úkū sūr̄n̄o Yelusaleü. ³ Ké à dàzεu, à k̄aik̄ū ní Damasio, ̄ kánd̄o gupua b̄o luabε à k̄ulewà. ⁴ A b̄òlele, ̄ à loo mà, wàle òè: S̄olu, S̄olu, b̄óyāi níle íadaai? ⁵ ̄ à mè: Mm̄enn déi Dii? ̄ a wèwà à mè: Mámε má Yesu p̄o níle íadawà ū. ⁶ Fele gé wéleε guu, wi yá p̄o níȳ kε onε. ⁷ Gbé́ p̄o aa beaàn̄o ḡs̄ s̄áii. Aa loopi mà, āma aai gbēε eo. ⁸ Ké S̄olu

* 8:33 Isa 53.7-8

fɛlɛ, ɔ̃ à a wɛ wɛ̃, i gu'eo. ɔ̃ wà aà kù a ɔ̃wa, wà gɛ̀aàno Damasi. ⁹ A kɛ̀ gɔ̃ ɔ̃aà gu'esai, i pɔ̃bleo, i imio.

¹⁰ Yesudee ku Damasi wɛ̀ mɛ̀ Anania. Dii yá'òè wé̃pungu'ea guu à mɛ̀: Anania. ɔ̃ a wèwà à mɛ̀: Má kɛ̀ Dii. ¹¹ ɔ̃ Dii òè: Fɛlɛ gɛ̀ zɛ̀ pɔ̃ wɛ̀ mɛ̀ Súsu guu e Yuda be'ua, ní Taasu gbɛ̀ pɔ̃ wɛ̀ mɛ̀ Solu gbɛ̀a. Alɛ wabikɛ̀a we. ¹² Wé̃pungu'ea guu a è n mɔ̃ n ɔ̃nàwa kɛ̀ a wɛ̀ gu'e. ¹³ ɔ̃ Anania òè: Dii, má mà wà gbɛ̀pi yá'ò dasi, lá à yáwáikè n gbɛ̀ pɔ̃ kú Yelusaleũɔ̃nɛ. ¹⁴ Sa'onkia aà gbà zɛ̀ aà gbɛ̀ pɔ̃ lé n sisi laɔ kúkũ. A yáí à m̀di. ¹⁵ ɔ̃ Dii òè: Gɛ̀, asa ma gbɛ̀pi sè aà gɛ̀ ma tɔ̃bɔi buipáleɔ̃nɛ ní n kíaɔ ní Isailiɔ̃nɛ. ¹⁶ Lá a taasikɛ̀ ma tɔ̃bɔa yáí, má ɔ̃bè. ¹⁷ ɔ̃ Anania b̀ò à gè gè uapiu, à ɔ̃nà Soluwa à mɛ̀: Solu ma gbɛ̀, Dii Yesu pɔ̃ b̀ò m̀ma zéu gɔ̃ pɔ̃ níle m̀ó la mɛ̀ ma zí, kɛ̀ n gu'e yáí, Lua Nisína i dinɛ. ¹⁸ Wegɔ̃ pɔ̃ b̀òlɛ aà wéu lán kp̀òtɛɛɔ̃wa aa lèlɛ, ɔ̃ à gu'è. ɔ̃ à fɛlɛ da'ilɛkè. ¹⁹ Kɛ̀ à pɔ̃blè, à gbáa è, ɔ̃ à gɔ̃ɔ̃plakè ní Yesude pɔ̃ kú Damasio.

Solu waasokɛ̀a Damasi ní Yelusaleũo

²⁰ ɔ̃ Solu ná Yesu yá waasokpaawa g̀ɔ̃ Yudaɔ lousisikpɛɔ̃ guu à mɛ̀, Yesu mɛ̀ Lua Né ũ. ²¹ Yápi b̀ò gbɛ̀ pɔ̃ màò saɛ aa mɛ̀: Gbɛ̀ bee mɛ̀ i gbɛ̀pi sísinaɔ ásookɛ̀ Yelusaleũo lò? I m̀o la à n kúkũ à tárnɔ sa'onkiaɔ ḱio lò? ²² Solu s̃, aà gbáa ɔ̃ káfi, à Yesu Mesiikɛ̀yá bíiwánɛ, ɔ̃ aà yá Yuda pɔ̃ kú Damasio f̀u.

²³ Gɔ̃ɔ̃pla gbɛ̀a Yudaɔ lekpaáfaazi kɛ̀ aa e wà aà de, ²⁴ ɔ̃ à n lekpaáfi m̀a. Aa wéle bíibɔleɔ̃ d̀ò fáane ní gwáasinao, kɛ̀ aa e wà aà de yáí. ²⁵ Gwáasina ɔ̃ Solu gbɛ̀ɔ̃ aà dà gbíu, aa aà gbàɛ ní bao bàasi bíi musu.

²⁶ Kɛ̀ à ká Yelusaleũ, a wèlɛ à na Yesudeɔwa, ɔ̃ aa víakèè nípii, aale aà Yesudekɛ̀ náaikɛ̀o. ²⁷ ɔ̃ Baanaba aà sè gɛ̀aàno zinao ḱi, a dàu a síuné lá Solu Dii è zéu ní yá pɔ̃ Dii òèo ní lá à Yesu yá'ò gupuaɔ Damasio. ²⁸ ɔ̃ Solu gè Yesudeɔ guu, à bèbèrnɔ Yelusaleũ, à yá'ò gbɛ̀ɔ̃nɛ gupuaɔ ní Dii t̀o. ²⁹ Kɛ̀ à yá'ò Yuda Geleki yámanaɔnɛ, à lekpaakèrnɔ, ɔ̃ aale aà wɛ. ³⁰ Kɛ̀ Yesudeɔ d̀ò, aa gè zèè Sezale, ɔ̃ à tà Taasu.

³¹ Bee gbɛ̀a Yesudeɔ g̀ò d̀ɔ̃ba Yude ní Galileo ní Samali búsuo píi, aale zedɔ, aale gɛ̀ aɛ víakɛ̀a Diiɛ guu, aale káfi ní Lua Nisína d̀onleɔ.

Enɛ gbágbáa ní Tabita vuao

³² Piɛɛ í bebe wéle ní wéle píi, ɔ̃ à gè Lua gbɛ̀ pɔ̃ kú Lidao gwai. ³³ A g̃ɛ̀ pɔ̃ wɛ̀ mɛ̀ Enɛɛ è we, à káaũ kálea wè swaaɔ. ³⁴ ɔ̃ Piɛɛ òè: Enɛɛ, Yesu Kilisi lé n gbágbá. Fele n n pe koo. ɔ̃ à fɛlɛ g̀ɔ̃. ³⁵ Lidadeɔ ní Salnadeɔ aà è, ɔ̃ aa zè ní Diio.

³⁶ Nɔ̃ Yesudee ku Zope, aà t̀ón Tabita. N Geleki yáɔ s̃ Dɔ̃ɔ̃kasi. Bee mɛ̀ tue. Yámaakɛ̀a pèewà mɛ̀ í wɛ̀nadɔ gbɛ̀ɔ̃nɛ. ³⁷ Gɔ̃ bee ɔ̃ à gyákè à gà. Kɛ̀ wà aà b̀ò í pásíu, wà aà se wúle kpɛ̀diak̃ɔ̃au musu. ³⁸ Zope s̃ a zà ní Lidao. Kɛ̀ Yesudeɔ mà Piɛɛ ku we, aa ní gbɛ̀ɔ̃n plao z̀ìwà aa wabikèwà aa mɛ̀: M̀o wá be kpakpa. ³⁹ ɔ̃ Piɛɛ fɛlɛ gèrnɔ. Kɛ̀ à ká, wà dèdaàno kpɛ̀pi musu. ɔ̃ gyaao s̀òázi nípii n ɔ̃ɔ̃ɔ̃, aa ula ní pokasa pɔ̃ Tabita kè gɔ̃ pɔ̃ a kúrɔno ɔ̃bè. ⁴⁰ Piɛɛ ní yá ní bóle bàasi. A kùlɛ à wabikè, ɔ̃ à aed̀ò gepiwa à mɛ̀: Tabita fɛlɛ! A wɛ̀ wè à Piɛɛ è, ɔ̃ à fɛlɛ z̀ìlɛ. ⁴¹ Piɛɛ aà kù a ɔ̃wa à aà fɛlɛ zè. ɔ̃ à Lua gbɛ̀piɔ̃ sísi ní gyaao, ɔ̃ à aà kpámá b̀ɛɛ. ⁴² Yápi lí Zopea píi, ɔ̃ wà Dii náaikè we dasi. ⁴³ Piɛɛ gɔ̃ɔ̃plakè we Símoɔ báatotona be.

kuaànᵛ. 39 Wá de yá pᵛ a kè Yude bùsuu ní Yelusaleᵛo píi seeladeᵛ ù. Wá aà lòo líwa wa dè, 40 ṣ Lua aà vù a gᵛᵛ àaṣde zǐ, a tò à azía òlᵛwē. 41 I ke gbépiie no, wá gbé pᵛ Lua dᵛaa wá sé aà seelade ṽᵛne. Aà bᵛa gau gbᵛea wa pᵛblèaanᵛ, wa imiiaanᵛ. 42 ᵛ a ðilewē wa waasoke gbéᵛne, wí oné áme á de gbé pᵛ Lua ðile gbé béᵛᵛ ní gyaadeᵛ píi yákpalekena ù. 43 Anabiᵛ píi aà yá'ò aa mè, gbé pᵛ aa aà náaikèᵛ duuna a kémá aà tᵛ yái.

44 Gᵛᵛ pᵛ Piē lé yápi oné, Lua Nisína ði gbé pᵛ lé yápi maᵛne píi. 45 Yápi ði Yuda Yesude pᵛ mᵛ ní Piēᵛᵛwa, ké baa buipáleᵛ, Lua a Nisína pṣimá gba ù yái. 46 Asa aa mà, aale yāebui'o, aale Lua yābonsaekᵛᵛ o. ᵛ Piē mè: 47 Gbḗpiᵛ Lua Nisína è lāwáwa. Déme a fṣ gíné aa da'ilekei? 48 ᵛ a ò wá ní da'ileke ní Yesu Kilisi tᵛo. ᵛ aa wabikèwá aà gᵛᵛplakeṛnᵛ.

11

Piē buipáleᵛ yá'oa

1 Zlnaᵛ ní Yesude pᵛ kú Yudeᵛ mà lá buipáleᵛ Lua yá sǐ sᵛ. 2 Ké Piē sù Yelusaleᵛ, an gbé pᵛ zè ní tᵛzᵛyāᵛᵛ aà tàae è 3 aa mè: N gē gyafᵛᵛdeᵛ be n pᵛblèrṛnᵛ. 4 ᵛ Piē fēle lé yápi bᵛᵛlekené zéze à mè: 5 Má kú Zopee, mále wabike, ṣ ma wépungu'è. Ma pᵛe è lán zwàa zᵛᵛwa, ba dᵛᵛba a swá mèn siiᵛᵛwa. A bᵛ luabe, ále pila ma kíi. 6 Ma wḗpèwá tíúu, ma nᵛbᵛᵛ è a guu, sèa pᵛᵛ ní pᵛtaa'onkuawaᵛ ní bāᵛ. 7 ᵛ ma lᵛᵛ mà, wa òmᵛᵛ: Piē, fēle de ñ só. 8 ᵛ ma mè, bauo Dii, asa tē ge pᵛ gbālea i gē ma léu ziio. 9 Lᵛᵛpi bᵛa luabe gēn plaade wá mè, pᵛ pᵛ Lua gbábᵛᵛ, másu mà a tēboo. 10 A kè màa gēn àaṣ, ṣ wá èa gà tàò luabe píi. 11 Gᵛᵛ bee gᵛᵛ gbḗᵛᵛn àaṣ pᵛ wá ní zǐa bᵛa Sezaleᵛ mᵛ ua pᵛ má kúu. 12 ᵛ Lua Nisína òmᵛᵛ mà gérṛnᵛ seasai. Wá gbé gbḗᵛᵛn sooloe beeᵛ gè ma kpái sᵛ, ṣ wa gē gbé pᵛ gbḗpiᵛ zǐa be. 13 ᵛ a òwēe lá a malaika è, à bᵛ mᵛwa a kpéu, a òe à gbé zǐ Zope ma sísi, 14 mà yá pᵛ a api ní a bḗdeᵛ píi suaba oe. 15 Ké ma na yá'oaawa, Lua Nisína ðiné lá a ðiwēe a daalegᵛᵛwa. 16 ᵛ yá pᵛ Dii ò ðᵛmagu à mè, Zāa gbéᵛ da'ilekè ní íoe, api sᵛ á wá da'ileke ní Lua Nisinao.* 17 Lá Lua gba dou pᵛ á ðawēe gᵛᵛ pᵛ wa Dii Yesu Kilisi náaikè ðané lᵛ, dén ma ù mà fṣ gièi? 18 Ké aa yápi mà, aa nǐle, ṣ aa Lua tᵛbᵛᵛ aa mè: Wá è Lua buipáleᵛ gbà zé lᵛ aa nᵛselile, aai wēni láasai e.

Antisideᵛ zea ní Yesuo

19 Wétēamᵛané pᵛ fēle Etiēe gaa guu† mé tò gbéᵛ fàaa tà Fenisi bùsuu ní Sipi bùsuo ní Antisio, aale Lua yá'o Yudaᵛne rṛtē. 20 ᵛ an gbḗᵛᵛ bᵛ Sipi bùsuu ní Sileni bùsuo aa gè Antisii, ṣ aale yá'o buipáleᵛne sᵛ, aale Dii Yesu baokpané. 21 Dii lé ᵛdamá, ṣ gbéᵛ yápi sí dasi aa zè ní Diipio.

22 Yelusaleᵛ Yesudeᵛ swá kà yápiwa, ṣ aa Baanaba zǐ Antisii. 23 Ké à kà we, a è lá Lua gbḗkèkèné, ṣ aà pᵛ kèna. A lḗdamá rṛpii aa ze ní Diio ní nᵛsemḗndoo. 24 Baanabaá gbḗmaae, Lua Nisína ní luanaaikᵛᵛᵛ pḗewá, ṣ wá kà Dii gbéᵛ guu dasi. 25 ᵛ Baanaba gè Taasu Solu wēlei. 26 Ké à aà è, ṣ à sùaanᵛ Antisii. Aaṽ kāaa ní Yesudeᵛ dasi, aaᵛ yāðané e wè búu do. Antisii we wa dᵛaa tᵛkpāu Yesu íwaᵛne Kilisideᵛ.

27 Gᵛᵛ bee ānabiᵛ bᵛ Yelusaleᵛ aa mᵛ Antisii. 28 An gbé pᵛ wí me Agabu fēle zè à dᵛaa nᵛana zᵛᵛ pᵛ a ka dúnia guu píi yá'òné ní Lua Nisína gbāao.

* 11:16 Luk 3.16, Zln 1.5 † 11:19 Zln 8.1-4

Kolodi kpalablea ɔɔ ɔ nɔanapi kà. ²⁹ ɔ Yesudeo zèd wà ní gbé pò kú Yudeo kámasa ká lá baade gbãa f̃, wi kpásáné. ³⁰ ɔ aa kè màa, aa Baanaba ní Sɔluo z̃dò kpáí an gbèz̃ɔɔwa.

12

Piɛ daakpeu

¹ ɔɔ bee kí Elodi ɔpèle Yesudeeowa pásípási. ² A Zãa ṽi Zaaki dè ní f̃ndao. ³ Ké a è yá bee kà Yudaɔgu, ɔ à èa Piɛ kù lɔ. A bee kè Kãaso dikpe z̃íe. ⁴ Ké à Piɛ kù a dàkpeu, à aà nà sosaɔne ní ɔz̃i aa aà d̃s̃a. Sosapiɔ g̃ali do gb̃ɛɔn s̃iis̃iis̃e e lee s̃iis̃. A d̃ile à yákpalekeaànɔ bíla wáa G̃eamusu dikpe gb̃ea. ⁵ ɔ wa Piɛ kúa kpéu, Yesudeo lé wabikèè Luawa zesai.

⁶ Gu pò a dɔ Elodi b̃oaànɔ, a gwá Piɛ lé i'o sosa gb̃ɛɔn plaɔ z̃anguo yea ní m̃daonao m̃èn pla, mé gb̃ɛɔn plaɔ ku kpeele, aale kpépi d̃s̃a. ⁷ Kándo g̃ɔɔ Dii malaikae g̃è we, ɔ kpépi pù. A Piɛ lè a gb̃àt̃ɛwa à aà vù à mè: Fele kpakpa. ɔ m̃daonapiɔ wòlo aà ɔwa. ⁸ ɔ malaikapi òè: N n ula da, ní n kyale kpá. Piɛ kè màa, ɔ malaikapi mè: N n ula káaa ñ kú, ní temazi. ⁹ ɔ Piɛ b̃ò t̃eaazi. I yá pò malaika lé kee d̃s̃ s̃ana ũo, àle e nana ále o. ¹⁰ Aa g̃è gud̃s̃ana séiala ní a plaadeo, ɔ aa kà b̃oleu. B̃olepi gbaá m̃oe, ɔ à w̃èné ní az̃iao, aa b̃òle lé g̃è w̃éleu. Kándo g̃ɔɔ ɔ malaikapi Piɛ tò zea guu we. ¹¹ Ké Piɛ wé d̃òd̃ò à mè: Má d̃s̃ s̃ás̃a sa ké Dii a malaika z̃i, à ma b̃o Elodi ɔz̃i ní yá pò Yudaɔ wé d̃oi wà kem̃eɔ píi.

¹² Ké aà wé kè, à gè Zãa pò w̃i m̃e lɔ Maaku da Maliama be. Wa káaaa we dasi, wàle wabike. ¹³ Ké à b̃ole gba lè, ɔ ñoe z̃ikena pò w̃i m̃e Loda gè gwai. ¹⁴ Ké à Piɛ lɔ d̃ò, p̃ona guu i zé w̃eɔ, à èa b̃aalè ge òné Piɛ mé kú b̃oleu we. ¹⁵ Wa òè: Iana kama yá? ɔ à zèd ké s̃ianaɔ. ɔ wà mè: Aà malaikae. ¹⁶ Piɛ g̃i lé gbale. Ké aa w̃è, aa aà è, ɔ yápi òimá. ¹⁷ A ɔk̃èné aa níle, ɔ a dàu a s̃iuné lá Dii a b̃o kpéu. ɔ à mè: A ge o Zaakie ní wá gbé kíniɔ. ɔ à b̃ò gè gupálei.

¹⁸ Ké gu d̃ò, k̃ofi gbãa dà sosaɔ z̃anguo, aale k̃ò lala aa mè: B̃ó Piɛ kè a ũi? ¹⁹ Elodi ò wà aà w̃eɛle. Ké wi aà eo, ɔ à yálàla gud̃sanapiɔwa, ɔ a ò wà ní d̃ede.

Elodi gaa

Bee gb̃ea Elodi b̃ò Yude, à gè ɔɔplakè Sezale. ²⁰ Aà p̃ò pà Tiideɔ ní Sid̃s̃deɔzi maamaa, ɔ gbé beeɔ ledoukè aa mò aà gwai s̃anu. Aa gè kíapi be z̃iia Blasitu kíi. Ké Blasitu ní yáze è, aa gè ledouk̃ei ní Elodio, asa an b̃usu p̃blea i b̃o aà b̃usuue.

²¹ Ké ɔɔ pò wa d̃ile kà, Elodi a kible'ulao dà, à gè z̃òle a g̃inaa, ɔ à yá'ò bílaɔ. ²² Bíla wiilè à mè: Luae mé lé yá'o, i ke gb̃enaz̃ina no. ²³ Weg̃ɔɔ Dii malaikae aà le nè, ké i z̃òke d̃s̃ Luaeo yáí, ɔ aà m̃e k̃òkà à g̃à.

²⁴ Lua yá i b̃o ligua, i b̃o káfí. ²⁵ Baanaba ní Sɔluo s̃ò, ké aa ní kámasa yá kèke aa làa, aa b̃ò Yelusaleŭ aa Zãa pò w̃i m̃e Maaku sè tàd̃.

13

Baanaba ní Sɔluo z̃ia

¹ Anabiɔ ní yádanedeɔ ku Ant̃osi Yesudeo guu, an t̃ɔɔn ke: Baanaba ní Sim̃eɔ pò w̃i m̃e Báasioo ní Sileni b̃usu gbé Lusiuo ní Manae pò ñeblè ní kí Elodio s̃anuo ní Sɔluo. ² ɔɔ pò aale Dii sisi ní leyeao, Lua Nis̃ina mè: A

Baanaba ní Sólúo díle nídoá zǐ pọ́ ma ní séwà yáí. ³ Ké aa léyè aa wabikè, ò aa onámá aa ní gbáé, aa dàzèu.

⁴ Ké Lua Nisína Baanaba ní Sólúo zǐ màa, aa gè Selusi. Za we aa gè gó'ilenau aa gè Sipi búsuu. ⁵ Ké aa kà Salami, aa Lua yá waasokè Yudaò lousisikpèò guu. Zāa Maaku kúrínò donlède ũ. ⁶ Aa ísía gūgūnapi baa vǐ e Pafosi, ò aa kpàaũ ní Yuda dabudabukena pọ́ de ānabi egena ũo we. Aà tón Yesunè. ⁷ Iò kú ní búsupi gbēzō Sèeziu Pòluo. Gbēzōpiá ònònae, ò à Baanaba ní Sólúo sǐsǐ, ké a ye Lua yāma yáí. ⁸ Dabudabukènapí tón Elima ní Geleki yáo. A íbelesèrínò, àlè wèele gbēzōpi swáfè, ké asu Yesu náaikèo. ⁹ O Sólú pọ́ wǐ mē Pòlu sō, Lua Nisína dèdèwà, ò à wèpèwà à mè: ¹⁰ Ibiisi néo do! Maa pii ibèè! Gbēnazín vǐi pii paemade! Wèzèn pásí! Nyō Dii zé súsú kpaanlaboa too lé? ¹¹ Tiasa Dii a okulema, ní vǐakū. Nyō gōoplakè nýō íatè eo. Wègō Elima wé gō dāadāa, gusia kùlèwà. O àlè omalemale, àlè gbé wèele aà a okú. ¹² Ké gbēzōpi yá pọ́ kèpi è, à Dii náaikè, asa aà yá pọ́ wa dàè aà kù gbāaè.

Kua Antiosi pọ́ kú Pisidi búsuu

¹³ O Pòlu gè gó'ilenau ní a gbéò, aa bọ́ Pafosi aa gè Pèega, Pámfilí búsuu. We Zāa Maaku ní tóu, à èa tà Yelusaleũ. ¹⁴ Bọa Pèega aa gè Antiosi pọ́ kú Pisidi búsuu. Kámabogōzǐ aa gè zǐlè lousisikpèu. ¹⁵ Mōizi ikoyá ní ānabio láo kyokea gbèa lousisikpè gbēzōpi gbé zǐ wà oné, tó aa káfíla yāe vǐ aa o bílae, aa o. ¹⁶ O Pòlu fèlè okènè à mè: Isailio ní buipále lousisinao à ma yāma. ¹⁷ Isailio Lua wá deziò sè, ò à ní bui kò an kua Egipi búsuu. O à ní bóle we ní a gbāa zōo. * ¹⁸ A ní gwá guwaiwau wè bla taawa. † ¹⁹ A gbāamò Kanaa búsu bui mèn soplaone, ò à ní búsupi kpámá. ‡ ²⁰ Apíi kà wè òaa pla ní blakwio taawa. Bee gbèa à dōaanao dílené e à gè pèò ānabi Samuèliwa. § ²¹ Ké aa kía gbèa, ò Lua Kisi né Saulu, Bèyāmèè bui dílené. * A kpalablè wè bla, ²² ò Lua aà bọ́ kpalau, à Davidi kpà aà gbèu. Lua Davidi yá'ò à mè, à é Yèse né Davidi láasoo doũano, a a pọ́eá pii kèe. † ²³ Aà bui guu à Yesu bọ́u Isailione Suabana ũ, lá à a legbèwa. ²⁴ E Yesupi àò gé móí Zāa dōaa waasokè Isailione pii, a oné aa nòselilè aa da'ilekè. ‡ ²⁵ Ké Zāa zǐ ye láai à mè: Dé ále e má de a ũi? Gbé pọ́ á wé dōin ma ũo. A ma! Alè mó ma gbèa, mi ka mà aà sabala bọ́bọ́èo. §

²⁶ Ma gbéò, Ablahaũ buio ní buipále lousisinao, wámè Lua suabayāe bee kpàsawèe. ²⁷ Yelusaleũdeò ní ní gbāadeò aai Yesu dōo, aai ānabio lá pọ́ wǐo a kyoke kámabogōzǐ pii zé dōo, ò aa ānabipio yá pàpa, aa yādāaala. ²⁸ Aai yāe ewà à kà wà aà deo, ò aa gbèa Pilatiwa wà aà de. * ²⁹ Ké aa yá pọ́ wa kè aà yá musu kè pii, wà aà bùa líwa wà aà dà mia'eu. † ³⁰ Lua aà bọ́ gau. ³¹ A gōo dasi ké à bọ́ m̀ gbé pọ́ aa bọ́ Galile aa gèaano Yelusaleũowa. ‡ Aamè aà seeladeò ũ gbéone. ³² Wápio sō, ò wa m̀ aà baokpaíé. Lé pọ́ Lua gbè wá deziòne, ³³ a kè wá gbé pọ́ wá de an buio ũone, à Yesu vù lá wa ò Sou plaade guuwa. Lua mè:

Ma nén n ũ,

* **13:17** Bọa 1.7, 12.51 † **13:18** Nao 14.34 ‡ **13:19** Iko 7.1, Yoz 14.1 § **13:20** 1Sam 3.20-21, 10.21-24 * **13:21** 1Sam 8.5 † **13:22** 1Sam 13.14, 16.12-13 ‡ **13:24** Luk 3.3 § **13:25** Zāa 1.20, Mat 3.11 * **13:28** Luk 23.1-23 † **13:29** Luk 23.50-56 ‡ **13:31** Zín 1.3

n Maen ma ũ gbã. §

³⁴ Lá a yaikεo, mé Lua a aà bɔ gau, a yá ̄ Luapi ò yãa à m̀è:

Má báaa seasai pɔ ma a lεgbè Davidiε daágu. *

³⁵ ɔ wa ò guei bɔ:

Nȳ wei n gbé pɔ a kua adoa yaikεo. †

³⁶ Davidipi s̄ à Lua pœã kè a gɔɔ. Ké à gà, wà aà mia kpàk̄si ní a deziɔ, ̄ à yaikè. ³⁷ Gbé pɔ Lua aà vùpi s̄ i yaikεo. ³⁸ Ma gbé̄, à ò d̄s̄ ké duunak̄ama waaso pɔ wále kéé kú aà k̄iε. ³⁹ Moizi ikoyá lí f̄s̄ tò yá b̄r̄n̄ɔ nao, ama gbé pɔ aale Yesu náaikεo, yápii i b̄r̄n̄ɔ na. ⁴⁰ A laaika ké yá pɔ ànabiɔ ò su á leo ⁴¹ aa m̀è:

A ma, á gbé awiambɔnao,

à gilike, í s̄aale,

asa má yãe ke á gɔɔ,

baa tó wa dàu lé siué, á sio. ‡

⁴² Ké Pɔlu ní Baanabao lé b̄le lousisikpɛu, wà wabikè má aa εa mɔ yápi oné kámabogɔɔ s̄ia bɔ. ⁴³ Ké wále fáaa Yudaɔ ní gbé pɔ i lousisiñɔɔ b̀ò tε Pɔlu ní Baanabaozi dasi. Aa yá'óné, aale ledamá aao gé εe ní gbéke pɔ Lua kèr̄n̄ɔ.

⁴⁴ Kámabogɔɔ s̄ia wéledeɔ kàaa pii Dii yámaa yáí. ⁴⁵ Ké Yudaɔ bilapi è, à kèné íi maamaa, ̄ aale Pɔlu yá b̄εbo, aale aà s̄s̄s̄. ⁴⁶ ɔ Pɔlu ní Baanabao yá'óné v̄iasai aa m̀è: Ame à kù wà Lua yá'óé ḡia. Lá a gi, ále e i ka à wēni láasai eo, wá εa aεdɔ buipáleɔwae sa. ⁴⁷ Asa Dii yáε bee dílew̄εε à m̀è:

Ma n díle gupua ũ buipáleɔne,

ké n gé ní suabayão e tɔle léwa. §

⁴⁸ Ké buipáleɔ yápi má, an pɔ kèna, aa Dii yá sí s̄iana ũ, ̄ gbé pɔ Lua ní díle wēni láasai pɔ ũ Yesu náaikè.

⁴⁹ ɔ Dii yá lí búsupia pii. ⁵⁰ Yudaɔ ɔz̄ò buipále nɔε lousisin gbiao ní wéle gbáadeɔzi, ̄ aa íadà Pɔlu ní Baanabaowa, aa ní yá ní bùsuu. ⁵¹ Aa kɔlè má ní tàae seela ũ, * ̄ aa gè Ikɔniu. ⁵² Yesudeɔ s̄s̄, pɔna ní Lua Nišinao p̄εmá.

14

Pɔlu ní Baanabao kua Ikɔniu ní Lisitao

¹ Aa kè Ikɔniu lá aai kewa, aa gè Yudaɔ lousisikpɛu aa yá'ò e Yudaɔ ní buipáleɔ Dii náaikè dasidasi. ² ɔ Yuda pɔ aa ḡi yápi síɔ buipáleɔ swáf̄é Yesudeɔne, aa íisèr̄n̄ɔ. ³ N beeo Pɔlu ní Baanabao gɔɔplakè we, aa yá'ò v̄iasai daa Dii ḡau, ̄ Dii ní gbá zé an yábonsaεkeao ní ní dabudabukeao a gbéke yá pɔ aale oné s̄ianap̄iliwàné. ⁴ ɔ wéledeɔ k̄ɔkpaalé, gb̄εo zè ní Yudaɔ, gb̄εo ní z̄inao. ⁵ ɔ Yudaɔ ní buipáleɔ ní ní gbáadeɔ zè ò wà íadamá wà ní pápa ní gb̄eo. ⁶ Ké Pɔlu ní Baanabao ní yá d̄s̄, ̄ aa bàasi tà Likaoni bùsu wéleɔu, Lisita ní Dεεbeo ní a z̄εwiao. ⁷ ɔ aa ḡi lé baonapi kpáné we.

⁸ Ḡεε ku Lisita, aà gbáɔ imia. Zaa wà aà í, a de εε ũε, i t̄aa'oo. ⁹ Ale swákpa Pɔlu yáí, ̄ Pɔlu wεp̄èwà soee, a è aà Yesu náaikεa kà à aà gbágbã, ¹⁰ ̄ a ò è ní b̄o gb̄ao: Fele zε n gbáwa. ɔ à v̄i zè, à b̀ò ní táo. ¹¹ Ké bíla è lá Pɔlu kè, ̄ aa kàaa wiiwa ní Likaoni yáo aa m̀è: Táao lí gb̄enaz̄inao ũ aa p̄ilawá. ¹² Aa tɔkpá Baanabae Zupiteε, Pɔlu s̄s̄ Mεεkiu, * ké ̄mε i d̄aa ní

§ 13:33 Sou 2.7 * 13:34 Isa 55.3 † 13:35 Sou 16.10 ‡ 13:41 Abk 1.5 § 13:47 Isa 49.6

* 13:51 Luk 9.5, 10.11 * 14:12 An t̄aaɔ t̄ɔn we.

yā'oao yáí. ¹³ Zupiteepi kpé kú wénkpe, ɔ̀ aà gbàgbana mò ní zuswana pò à lávu zāblēmáò wéle bíibòleu. A ye dasi sa'o zinaowa. ¹⁴ Ké Baanaba ní Pòluo yápi mà, aa ní ulaò ga kèkè, ɔ̀ aa sí dasi guu ní wiio ¹⁵ aa mè: Gbéò, bóyáí ále ke beewai? Gbēnazinaon wá ũ s̄ó lááwa. Baona wále kpáé, ké à kpe lí pò gianaε beeone, í zé ní Lua béé. Ɔ̀me musu kè ní tɔ̀leò ní ísiao ní pò pò kúuò pii.† ¹⁶ A bui pii tò yāa, aa nízia zé sè. ¹⁷ N beeo à azia ònè maakea guu. I to lou maé à pòkeke a gɔ̀owa. I á gba ble àò ku pɔ̀na guu. ¹⁸ Baa ní yá bee oao, dēε ní dēεo ɔ̀ aa gĩ gbéone aa sa'omá.

¹⁹ Ɔ̀ Yudaò b̀ Antiosi ní Ikɔ̀niuo aa mò wà bíla swáfè. Ɔ̀ aa Pòlu pàpa ní gbεo aa aà gāle b̀ò wénkpe, aale e à gāε. ²⁰ Ké Yesudeò kàaaaazi, ɔ̀ à fèle gè wéle guu. Ké a gu d̀, aàpi ní Baanabao aa gè Deεbe.

Zinao taa Antiosi

²¹ Ké aa baonakpané wélepi guu, aa gbéò è dasi. Ɔ̀ aa èa gè Lisita ní Ikɔ̀niuo ní Antisio, ²² aale Yesudeò gba gbāa, aale ledamá aa wetā Yesu náaikεawa aa mè: Sema wà taasikε maamaa, wí gbasa gē kpala pò b̀ Lua kíi guu. ²³ Aa gbēzɔ̀ò dílené wéle ní wéleò, ɔ̀ aa wabikèné ní leyeo, aa ní ná Dii pò aa aà náaikèè ɔ̀zi.

²⁴ Ké aa pà Pisidi b̀sua, aa kà Pāmfilì b̀suu. ²⁵ Aa Lua yā'ò Pεεga, ɔ̀ aa gè Atali. ²⁶ We aa gè gó'ilenau aa tà Antiosi, gu pò wà ní náu Luaε a ɔ̀zi yāa aà gbēkεkεné zí pò aa kè aa làa tia yá musu. ²⁷ Ké aa kà, aa Yesudeò kàaa aa yá pò Lua kèné òné pii, lá à buipáleò gbà zé aa a náaikè. ²⁸ Ɔ̀ aa gɔ̀plakérino we.

15

Lεkpaala Yelusaleū

¹ Gbēo b̀ Yude aa mò Antiosi, ɔ̀ aa yādà Yesudeone aa mè: Tó i t̄z̄ó lá Mɔ̀izi dílewao,* á zia'eo. ² Pòlu ní Baanabao zɔ̀adòmá aa lεkpaakérino maamaa yápi musu. Ɔ̀ Yesudeò zèò Pòlu ní Baanabao ní ní gbēo gé Yelusaleū yápi ḡḡzi ní zinao ní gbēzɔ̀ò. ³ Aa gè zèné, ɔ̀ aa pà Fenisi ní Samalio b̀susu. Aa buipáleò ǹsɛlilεa yá d̀au a siu ní gbéone we, ɔ̀ an pò kèna z̄o. ⁴ Ké aa kà Yelusaleū, Yesudeò ní zinao ní gbēzɔ̀ò gbāakpanzi, ɔ̀ aa yá pò Lua kèné pii baokpané. ⁵ Ɔ̀ Falisi Yesudeeò fèle mè: Sema buipáleò t̄z̄z̄, wi oné aao Mɔ̀izi ikoyā k̄a. ⁶ Ɔ̀ zinao ní gbēzɔ̀ò k̄s̄ kàaa, aale yápi gwa. ⁷ Ké lεkpaala gbāakù, Píεε fèle zè a òné: Ma gbéò, á d̄s̄ ké Lua ma díle á guu à gègè, ké buipáleò Yesu bao ma ma léu, aai aà náaikε. ⁸ Lua dee gbépii ǹsɛ d̄s̄, ɔ̀ á ní gbá a Nisina a siarino seela ũ,† lá à wá gbáwa. ⁹ Lua i ní díle dodoa ní wápio. A ní ǹsɛ p̄ipiné, ké aa Yesu náaikè yáí. ¹⁰ Bóyáí ále Lua wei tiai? Aso pò wá dezio f̀ua séí ní wápio ɔ̀ á ye dinéa? ¹¹ Maa no! Wá a náai ví ké wá b̀ Dii Yesu gbēke yáíε, lá ampiowa s̄s̄.

¹² Gbéò kè kilikili pii, ɔ̀ aa swākpà Baanaba ní Pòluozi, aale seelaò ní dabudabu pò Lua kèné buipáleò guuò o. ¹³ Ké aa yā'ò aa làa, Zaaki fèle yāsè à mè: Ma gbéò, à ma yāma. ¹⁴ Simoò ò lá Lua d̄aa buipáleò wegwà, ɔ̀ à gbéò sè ní guu a pò ũ. ¹⁵ Anabio yáò k̄s̄è ní beeo, asa aa mè:

¹⁶ Bee gbεa má ea m̀ Davidi bezi bo,
mí a gufooò kεke tata b̀,

17 ké buipáleo ma kii weele,
gbé pò ma ní sisi ma ní sépio pii.

18 Dii pò lé yápi ke mé ò,
a tò wa yápi dō za káau.‡

19 Ayámeto má è a maa wà yá zì'ù dile buipále pò aa zè ní Luaooneo. 20 Wà lákéné aa mikē pò pò gbâlè táa kiiwa ní gbāsíkēao ní nòò kòlokpasaiò ní kpàao. § 21 Asa à gègè wíò Mòzizi lá kyoke lousisikpēo guu kámabogoozì pii, wíò aà yá waasoke wéle ní wéleo.

Zinao gbé zta buipale Yesudewa

22 O zinao ní gbēzōō ní Yesudeo pii zèò wà gbéò sé ní guu, wà ní zì Antiosi ní Pòluo ní Baanabao. O aa ní dsaanaeò sè, Yuda pò wí mèè Baasaba ní Silivēeo. 23 Wà taala díné, yá pò wa kè a guu mè: Wá zinao ní gbēzōō wa fòkpà wá gbé pò aa de buipáleo ù Antiosi ní Sili bùsuo ní Silisi bùsuoowa. 24 Wá mà wá gbēo gè á kii aa á nòse òòkpàé, aa á dá bìliu ní yá'oa guu. Wá lé kú a guuo, 25 ò wa ledoukè wa zèò ké wà gbéò se wà ní zìwá ní wá gbé yenzideo Baanaba ní Pòlu 26 pò aa gí ní wēnii wá Dii Yesu Kilisi tòbò yáio. 27 Ayámeto wále Yuda ní Silivēeo zìwá, aa yá pò wá kè láu oé ní léo. 28 Asa Lua Nisina ní wápio wa zèò wà asoe diéo, sema a pò zevíe beeo. 29 A mikē nòò pò wà sa'òò táawa soawa ní kpàao ní nòò kòlokpasaiò ní gbāsíkēao. A maa à mikē beeowa. Wà kō'e aafia!

30 O wà ní gbáe, aa gè Antiosi. Aa Yesudeo kàaa pii, ò aa lápi kpámá. 31 Ké aa a kyokè, ò an pò kèna maamaa ní nòse níniyápio. 32 Yuda ní Silivēeoá ànabione, ò aa ledá ní gbépiowa maamaa, aa ní gbá gbáa. 33 Ké aa gòoplakè we, Yesudeo lezámá, ò aa tà ní zinao kii aafia. 34-35 Pòlu ní Baanabao gò Antiosi. N gbé dasi páleo aa Dii yādáné aa baonakpáné.

Pòlu wéle gēa gēn plaade

36 Gòopla gbēa Pòlu ò Baanabae: Wà ea gé Yesudeo gwai wéle pò wa Dii yá waasokèu yáao guu, wíò dō lá aa de. 37 Baanaba ye Zaa Maaku se aà gérnò, 38 ò Pòlu lé e a maa wà gbé pò kè má Pámfilii, i ténzì ní zì guuo se ló.* 39 Aai makōeo, ò aa kèkōwa. Baanaba Maaku sè aa gè gó'ilenau aa gè Sipi. 40 O Pòlu Silivēe sè. Yesudeo ní ná Diie a ozi aà gbēkēkēné, ò aa dàzeu. 41 Aa pà Sili ní Silisiola, aa Yesudeo gbà gbáa.

16

Timotee gēa ní Pòluo ní Silivēeo

1 Pòlu kà Dēbe ní Lisitao. Wekii Yesudee ku wí mèè Timotee. Aà daá Yuda Yesudee, mé aà maeá Gelekie. 2 Yesude pò aa ku Lisita ní Ikoniuoò aà tónasi. 3 Pòlu ye aà geano, ò à tōzòè Yuda pò kú wélepio guuo yáí, asa ampíi aa dō ké aà maeá Gelekie. 4 Wéle pò aa gèu pii, aa yá pò zinao ní gbēzōō dile Yelusaleū ò Yesudeone aao kua. 5 O aale gbāakū ní Yesu náaikēa guu, aale dasikū lá gu lé dō.

Pòlu gēa Masedoni bùsuu

‡ 15:18 Amò 9.11-12 § 15:20 Bòa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16 * 15:38 Zin 13.13

6 Lua Nisina giné aa gé Lua yá'oi Azi búsuu, 5 aa pà Filizi ní Galatio búsuola. 7 Ké aa kà Misi búsu z3léu, aa yòwà wà gē Bitini búsuu, 5 Yesu Nisina i weinéo. 8 Ké aa Misi búsu baa vī, 5 aa kà Toloasi. 9 Gwāasina Pòlu Masedoni búsu gbēe è zeaala iu, àle awakpaè à mè: Buawá Masedoni, dɔwále. 10 Ké a è iu màa, 5 wa Masedoni sɔukè gòò, asa wá dǔ sa, ké Lua mé lé wá sisi wà ge baonakpané.

11 ɔ wa gē gó'ilenau Toloasi, wa mipè Samɔtasiwa. Ké a gu dǔ wa ka Neapoli. 12 Bɔa we wa ge Filipi, Masedoni búsu saalopi mēewia pǔ Lomadeɔ vī, 5 wa gɔɔplakè wélepiu. 13 Kámabogɔɔzī wa bɔ wénkpe, wa ge swa sae, gu pǔ wále e wī lousisiu. ɔ wa z3le wa yá'ò nɔe pǔ káaaa weɔne. 14 Nɔee ku we, wī mēè Lidia. Tiatii gbé zwáa tēa yīanae, mé lousisinae. Ale yá pǔ Pòlu lé o ma, 5 Dii aà s5 wèè, à yápi sí. 15 A da'ilékè ní a bedeo, 5 à wabikèwá à mè: Tó a ma Dii náaikéa síe, à mɔ pila ma be. ɔ wa aà yáze èc.

Pòlu ní Silivēeo daakpeu Filipi

16 Ziewa ké wále gé wabikékíi, wa kpaau ní zɔnɔe pǔ taa mlē vīo. Aà diio í 5a e maamaa aà àsi'ooané yá musu. 17 ɔ à bǔ tɔwázi, wápiɔ ní Pòluo, àle wíile à mè: Gbé beeoá Lua Musude zǔblenaɔne, aale suabaze kpáwakéé. 18 Iɔ ke màa lá gu lé dɔ, 5 yápi Pòlu wá. A líli ò táapie: Má òne ní Yesu Kilisi tǔo, go nɔepiwa. ɔ à gòwà gòò.

19 Ké aà diio è ài'ea aà yá musu támaa ní né, 5 aa Pòlu ní Silivēeo kù aa ní gále gèrínɔ gbāadeɔ kíi gāae. 20 Aa gèrínɔ yákpalekenao kíi aa mè: Gbéé beeoá Yudaɔne, mé aale wá wéle òɔkpa. 21 Felekaayá pǔ wá Lomadeɔ ikoyá gí wá si ge wà ke 5 aale dané. 22 Gbéé felerínɔ dasi, 5 yákpalekenapiɔ mè wá ní ulaɔ wolomá, wá ní gbé ní goo. 23 Ké wá gbēa gbāa kèné, 5 wá ní dá kpéu, wa ò kpépi dǔanae aà ní dǔa maamaa. 24 Ké wa òè màa, 5 à ní dá kpépi guonau, à ní gbáɔ dàliu giúgiú.

25 Wεedo taawa Pòlu ní Silivēeo lé wabike Luawa, aale aà táasile, mé dakpeunaɔ lé swákpa ní yáí. 26 Kándo tɔɔle lùalua ní gbāao e kpépi gíɔ dèe. Wegɔɔ a gbaɔ wèwè pii, 5 dakpeunaɔ mɔdaonaɔ pólomá pii. 27 Ké kpédǔana vù, à gbaɔ è wèwèa pii, 5 à a fènda wò, a ye azia de, asa àle e dakpeunaɔ bàasie. 28 ɔ Pòlu pùna ní bɔ gbāao à mè: Nsu íakpa nziaio. Wá kú la wápii. 29 Kpédǔanapi mè wá mǔ ní filiao, 5 à sínzí ní bao à kùle Pòlu ní Silivēeo ae, àle kpakpanaga. 30 A bǔrínɔ bàasi, 5 à mè: Maeɔ, kpelewa má ke mà zia'ei? 31 Aa òè: Dii Yesu náaike, rýɔ zia e, mpi ní n bedeo pii. 32 ɔ aa Dii yá'òè ní a be gbéɔ pii. 33 Wεedo bee, kpédǔanapi ní sé à gè ní gu'iao pìpiné, 5 à da'ilékè gòò ní a gbéɔ nípii. 34 ɔ à gèrínɔ a be à blekèné. Aàpi ní a bedeo an pɔ kèna maamaa, ké aa Lua náaiké yáí.

35 Ké gu dǔ, yákpalekenao dɔaio zī aa ge o wá gbépiɔ gbae. 36 ɔ kpédǔanapi ò Pòlu: Yákpalekenao gbéɔ zīa mà á gbae. A bɔle, í á taananke. 37 ɔ Pòlu ò dɔaipiɔne: Aa wá gbé bila wáa yákpalekewanɔ sai, aa wá dá kpéu, wá gbé pǔ Lomadeɔn wá ũ. Tiasa 5 aa ye wá bɔle asii guua? O'oi! A ke màao. Sema aa mɔ wá bɔle nízia. 38 Dɔaipiɔ yápi sèle ò yákpalekènaɔne. Ké aa mà Lomadeɔn ní ũ, 5 vīa ní kú. 39 ɔ aa mǔ awakpànè aa ní bɔle kpéu, 5 aa wabikémá aa bɔné ní wéleu. 40 Ké aa bɔle kpéu, aa gè Lidi be. Aa Yesudeɔ lé we, 5 aa ní nòse níniné aa gèzea.

17

Pɔlu kua Tesaloni

¹ Aa bɔ̀le n̄ Amfipɔlio n̄ Apɔlonio, ɔ̄ aa kà Tesaloni, gu pɔ́ Yudaɔ lousisikpe kúu. ² Ɔ Pɔlu gè lousisikpeu lá ɔ̄ kewa, à waasokènè yá pɔ́ kēa Luayātaalau musu kámabogɔɔ là àaɔ̄. ³ Ale a bɔ̀lekené lá à kù Mesii taasike, i bɔ́ gau, à mè: Yesu pɔ́ mále aà yā'óé mé Mesiiipi ũ. ⁴ An gbēeɔ yápi zé è, ɔ̄ aa nà Pɔlu n̄ Silivēeowa. Maa Geleki lousisin dasiɔ nāmá s̄s̄ n̄ nɔ̄e tɔde bílaɔ ɔ̄.

⁵ Ɔ Yudaɔ ñisérnɔ, aa bèbempádeɔ kàaa aa dasikù, ɔ̄ aa wéle lòo. Aa gè ñia Zas̄ bei, aale Pɔlu n̄ Silivēeoweele n̄ kù bɔ́rnɔ balu guu. ⁶ Ké aai n̄ eo, aa Zas̄ n̄ Yesude páleɔ gále bɔ́rnɔ wéle gbáadeɔ kúí, aale wiile: Gbépiɔ́á dúniadenaɔne. Aa mò la, ⁷ ɔ̄ Zas̄ n̄ díle a be. Gbépiɔ́ lé pā Sezaa ikoa n̄pii, aai me kía pále ku wí me Yesu. ⁸ Yápi z̄ò bíla n̄ wéle gbáadeɔ pɔwa. ⁹ Ɔ aa ɔ̄así Zas̄ n̄ gbé k̄niɔwa aa n̄ gbáe.

Pɔlu kua Belee

¹⁰ Gwáasina bee ḡɔɔ Yesudeɔ Pɔlu n̄ Silivēeoweele Belee. Ké aa kà we, ɔ̄ aa gè Yudaɔ lousisikpeu. ¹¹ Gbé beeɔ n̄ɔse maa de Tesalonideɔla, aa Lua yá sí ɔ̄plapla. Lá gu lé dɔ̄ aaiɔ̄ wéte Luayāतालai, ké aa e d̄s̄ tó Pɔlu yápiɔ s̄iana ví. ¹² An gbé pɔ́ Dii náaikeɔ dasi n̄ Geleki n̄ɔe gbiaɔ n̄ Geleki ḡeɔ dasidasi ɔ̄. ¹³ Ké Tesaloni Yudaɔ mà Pɔlu lé Lua yá waasoke Belee ɔ̄, ɔ̄ aa mò we, aa yákele dà aa bíla pɔ́ fèle. ¹⁴ Ɔ Yesudeɔ Pɔlu gbàe ḡɔɔ isia oi, ama Silivēe n̄ Timoteeoweele ḡe we. ¹⁵ Gbé pɔ́ gè z̄ei Pɔluɔe ḡeaaɔ Ateni, ɔ̄ aa èa tà Silivēe n̄ Timoteeowa n̄ Pɔlu legbeo, à mè aa m̄ a le kpakpa.

Pɔlu kua Ateni

¹⁶ Ké Pɔlu lé n̄ dá Ateni, aà ká fèle s̄i, ké a è t̄aa di wélepiu yáí. ¹⁷ Ɔ à waasokè Yudaɔne n̄ buipále lousisinaɔ lousisikpeu n̄ gbé pɔ́ ɔ̄ n̄ le eleu lá gu lé dɔ̄. ¹⁸ Pɔlu lé yáɔɔɔ k̄ó léu n̄ yāwaaipana pɔ́ wí mené Epikulio n̄ Sitoisio. Ɔ an gbēeɔ mè: Bó yá dàobānapi lé b̄lei? Gbēeɔ mè: Wále e t̄aa dafu yá kpáwa àle ke. Aa ò màa ke àle Yesu yá n̄ aà b̄a gau yáɔ baokpané yáíe. ¹⁹ Ɔ aa Pɔlu sè ḡeò gbēz̄ɔɔ k̄íí Aleopaga aa mè: Nȳs̄ yá dafu pɔ́ ni dané owēeó lé? ²⁰ Wa yáɔnsae màma, wá ye a b̄oole d̄s̄. ²¹ Atenideɔ pii n̄ nibo pɔ́ kú weɔ, aaiɔ̄ ye yāpaleio, sema yá dafu maa n̄ a wāaipaaɔ bàasio.

²² Ɔ Pɔlu fèle zè Aleopagadepiɔ guu à mè: Atenideɔ, má è á misiiela t̄aaɔne ñia ví maamaa yápii guu. ²³ Ké má be á wéleu, mále pɔ́ pɔ́ i kúlenéɔ t̄aasika, ɔ̄ ma sa'ok̄ie è, wá lakèwà wà mè: Lua pɔ́ wá d̄s̄o pɔ́. Lua pɔ́ á aà d̄s̄o mé ále misiielè, aà bao mále kpáé. ²⁴ Lua dúnia kè n̄ pɔ́ pɔ́ kú a guuɔ pii. A de musu n̄ t̄ooleo Dii ũ, ilio ku kpé pɔ́ gbēnazinaɔ d̄eɔ guu. * ²⁵ Aà bàa kú n̄ gbēnazina d̄nleoo. Aapi mé ì wēni n̄ nisinao n̄ p̄piio kpa gbēpiiwa. † ²⁶ A bui pii b̄ò gbé mēndo k̄ííe, ɔ̄ aa ku dúnia gola s̄iis̄ piiu. A d̄aa ḡoɔd̄iledile bui piié n̄ gu pɔ́ aao kuu léo. ²⁷ A n̄ ké ké aao a wēle aa ɔ̄malemale e aa ge b̄owa. Baa n̄ beeo a z̄à n̄ wá gbēeoo. ²⁸ Asa aapi mé ì to wàò wēni ví, wí ku, wí f̄s̄ wá wá me sé. Lá á lakēnaeɔ ò aa mè: Wá de aà bui ũ s̄s̄. ²⁹ Lá Lua buiɔn wá ũ, wásu wàò e a de lán t̄aa pɔ́ gbēnazina kè n̄ vuao n̄ ánusuo n̄ gbēo à ḡoinakèwà lá a yeiwawao. ³⁰ Lua wekpà a ví wá wésiaɔɔ yála,

* 17:24 1Kia 8.27 † 17:25 Isa 42.5

ɔ̄ àle lɛda gbéowa gupiiu tia aa nõselile. ³¹ Asa à gɔɔdile, ké gbé pɔ́ á sè a yákpaleke ní dúniao a zéwa. Lua gbé pɔ́ a sèpi bò gau, ké gbépii e dɔ́.

³² Ké aa bɔa gau yápi mà, an gbéow aà láanikè, áma an gbéow mè: Wá n yápi ma zíewa lɔ. ³³ ɔ̄ Pɔlu bò ní kíi. ³⁴ Gbéow nàwà aa Yesu náaikè. Aleopaga gbéow do pɔ́ wí me Denisi kú ní guu ní nɔe pɔ́ wí meè Damalio ní gbéow lɔ.

18

Pɔlu gɔɔplakea Kɔleni

¹ Bee gbɛa Pɔlu bò Ateni à gè Kɔleni. ² A kpàaú ní Yudaew we, Pɔntu búsuo gbé pɔ́ wí meè Akilasi ní a na Pisiio. Aa sù ní Itali búsuo dafu, ké Sezaa Kolodi díle Yudaone aa bɔle Loma yáí. Pɔlu gè ní kíi, ³ ɔ̄ à pílamá, àle zíkérinɔ, ké ɔ̄zídoukenawon ní ũ yáí. Asa zwáakpekewon ní ũ nípii. ⁴ Kámabogɔzì pii í waasoke lousisikpeu, àle wele Yudaow ní Gelekio a yáze e.

⁵ Ké Silivɛe ní Timoteew bò Masedoni búsuo aa kà, Pɔlu zè ní waasokeaw, àle o Yudaone wásawasa Yesu mé Mesii ũ. ⁶ Ké Yudaow íisèaànw aa aà sòsɔ, ɔ̄ à a pɔkasaw kpòeríla à mè: Yá pɔ́ á kè wí á musu, ma yán lɔo. Za tia má gé buipálew kíi. ⁷ Bɔa we à gè pila buipále lousisina pɔ́ wí meè Titu Yusitu be lousisikpepi sae. ⁸ Lousisikpe gbéow Kilisipu Dii náaikè ní a bedew pii. Kɔlenideow Pɔlu yámà dasi, ɔ̄ aa Yesu náaikè aa da'ilekè. ⁹ Gwáasina Dii ò Pɔlu e iu à mè: Nsu to vía n kúo, nsu kámabo ní ya'ovanéo, ¹⁰ asa gbé pɔ́ de ma pɔ́ ũ wéle bee guuw dasi. Má kunnɔ, gbé a n kú à íadamao. ¹¹ ɔ̄ Pɔlu wè do ní mɔ sooloo kè we, íb Lua yáda gbéow.

¹² Gɔɔ pɔ́ Loma gbé Galiɔ de Gelesi búsuo gbéow ũ, Yudaow ledoukè aa àna Pɔluwa, aa gèaànw yákpalekekíi ¹³ aa mè: Gbéee bee lé tékpa gbéow aa lousisiyá pɔ́ paa wá ikoyála kúae. ¹⁴ Ké Pɔlu ye ya'ow, ɔ̄ Galiɔ ò Yudaone à mè: Yudaow, tó dáae ge táae zɔwe yáa, à kú mà menakeánɔ. ¹⁵ Lá àle yákeletá gbéow tó yá musu ní ázia ikoyáow, à gɔ́ á yá ũe. Ma gi yá bee taa gógɔie. ¹⁶ ɔ̄ à ní yá ní bɔle yákpalekekpeu. ¹⁷ ɔ̄ aa àna lousisikpe gbéow Soseniwa nípii, aa aà gbégbé yákpalekekpe kpele. Galiɔ í a yádao.

¹⁸ Pɔlu gɔɔplakè Kɔleni lɔ, ɔ̄ à lezà Yesudeowa à gè gó'ilenau, àle tá Sili búsuo. Pisií ní Akilasio gèaànw. A mibò Sákele lé pɔ́ a kè Luawa yáí.* ¹⁹ Ké aa kà Efese, Pɔlu Pisií ní Akilasio tò we. A gè lousisikpeu à waasokè Yudaone, ²⁰ ɔ̄ aa wabikèwà aà gɔɔplakerinɔ. I weio, ²¹ áma ké àle lezamá à mè: Tó Lua wèi, má ea mɔ á gwai. ɔ̄ à bò Efese ní gó'ilenao. ²² Ké à kà Sezale, à gè fɔkpà Yesudeowa Yelusaleŭ, ɔ̄ à tà Antioxi. ²³ Ké à gɔɔplakè we, à èa dàzew à gè wéle ní wéle Galati búsuo ní Filizi búsuo, à Yesudeow gbà gbáa nípii.

Apoloo

²⁴ Yudaew ku, aà tón Apoloo, Alesándi gbéee. Aà lé na mé a Lua yá dɔ́ maamaa. ²⁵ Wà Dii zé yádadaè, ɔ̄ Yesu ya'ované aà kási. I dadané a zéwa, áma Zaa gbéow da'ilekea ɔ̄ a dɔ́. A mɔ Efese, ²⁶ ɔ̄ à nà ya'owaa lousisikpeu víasai. Ké Pisií ní Akilasio aà yámà, ɔ̄ aa aà sísi aa Lua zé bɔlekèè wásawasa. ²⁷ Ké Apoloo ye gé Gelesi búsuo, Yesudeow aà gbà sɔ, ɔ̄ aa lakè Yesude pɔ́ kú weone aa aà kú ɔplapla. Ké à kà we, à ɔdà gbé pɔ́

* 18:18 Nao 6.18

Lua gbɛkɛkɛnɛ aa Yesu náaikèɔwa maamaa. ²⁸ Asa aà yá Yudaɔ wɛ̀ dasi wáa máúmaú, à òlɔnɛ Luayátaalau ké Yesu mé Mɛsii ũ.

19

Pɔlu kua Efɛsɛ

¹ Gɔɔ pɔ Apolɔ ku Kɔleni, Pɔlu Azi bɔsu sɪsɪɔ baa vɪ, ɔ à kà Efɛsɛ. A Yesudeɔ lè we, ² ɔ à ní lá à mɛ̀: Ké a Dii náaikè, aà Nisína díéa? Aa wèwà aa mɛ̀: Aawo, wi aà Nisína kua yáma seo. ³ ɔ à ní lá à mɛ̀: Da'ile kpele á kèi? Aa wèwà aa mɛ̀: Zāa pɔɛ. ⁴ ɔ Pɔlu ònɛ: Zāa gbéɔ da'ilekè an nòselilea seela ũɛ. A ò gbéɔnɛ aa gbé pɔ a mɔ a kpe náaikɛ.* Yesu àlɛ o. ⁵ Ké aa yápi mà, aa da'ilekè ní Dii Yesu tɔo. ⁶ Ké Pɔlu ɔnámá, Lua Nisína dínɛ, ɔ aa yāebui'ò aa ānabikekè. ⁷ Gbɛpiɔ píi kà lán gbɛɔn kuɛpla taawa.

⁸ Pɔlu Ìb gé lousisikpɛu e mɔ aàɔ. A yá'òné vɪasai, àlɛ waasokɛ kpala pɔ bɔ Lua kíi yá musu, ké aa a yáze e. ⁹ Ama an gbɛɔ swágbāakè, aai Lua yá sio, ɔ aa zépi bèɛbò dasi guu. ɔ Pɔlu gbé pɔ Yesu náaikèɔ sèlɛ aa bɔ ní guu. ɔ Ìb waasokɛ gbéɔnɛ Tilanu kyókpɛu lá gu lé dɔ. ¹⁰ A kè màa e wè pla, ɔ Azi bɔsudeɔ Dii yámá, Yudaɔ ní Gelekɪɔ píi.

Seva néɔ

¹¹ Lua Pɔlu gbà zé à dabudabu bɔnsaɔ kè. ¹² Beewa baa tó wà isimawaabɔɔ ge fùaɔ nà Pɔlu mɛwa wà ge nà gyāɛɔwa, aai gbágbāɛ, an táaɔ ì gɛzɛa. ¹³ Yuda táagona pɔ aaiɔ bɛbɛɔ wèlɛ táa gò ní Dii Yesu tɔo aa mɛ̀: Wá òɛ ní Yesu pɔ Pɔlu ì a yá waasokɛ tɔo, à go. ¹⁴ Yudaɔ sa'onkia pɔ wí mɛ Seva nɛgɔɛ gbɛɔn sɔplaɔ mé ì kɛ màa. ¹⁵ ɔ táa ònɛ: Má Yesu dɔ mé ma Pɔlu bao mà. Apɪɔ sɔ, dɛn á ũi? ¹⁶ ɔ táadepi kùsimá à gbāamòné, à ní kwé píi à ní kɛkɛ'ia, ɔ aa bàalè bɔlɛ uapiu puizi. ¹⁷ Ké Efɛsɛdɛɔ yápi mà, Yudaɔ ní Gelekɪɔ píi, vɪa ní kú, ɔ Dii Yesu tɔbɔ maamaa. ¹⁸ ɔ gbé pɔ aa Yesu náaikèɔ mɔ dasi, aalɛ ní yákeɔ o gupuaɔ. ¹⁹ Gbɛkɔlɛkɛnaɔ ní taalaɔ náaa mɔ kàtɛu bíla wáa. Ké wà lápiɔ ɔa dɔdɔ, wa è à kà ánuusu ɔwatɛ òaasɔɔo lɛɛ blakwi (50.000). ²⁰ Beewa ɔ Dii yá Ìb káfi, Ìb ɔta ní gbāao.

Zɔkaa Efɛsɛ

²¹ Yá bee gbɛa Pɔlu zèdò a nòsɛ guu à bɔlɛ ní Masedoni bɔsuo ní Gelesi bɔsuo, ì gé Yelusaleũ, à mɛ̀: Tó ma ge we, sema mà gé Lomadɛɔ gwai. ²² ɔ à a dɔnlɛde gbɛɔn plaɛɔ Timɔtee ní Elasaɔ zɪ Masedoni. Aapi sɔ à gɔ̀ Azi bɔsuo gɪa.

²³ Gɔɔ bee ɔ yákele fɛlɛ maamaa Dii zé yá musu. ²⁴ Anusupinae ku wí mɛ̀ Demɛtiu, ì Aatemi táakpe taa pí ní ánuusu. Aà zɪkɛnaɔ ì ài zɔɔ e zɪpiwa. ²⁵ ɔ à ní káaa ní gbé pɔ ì zɪ bee taa kɛɔ, a ònɛ: Gbɛɔ, á dɔ ké ɔzɪɛ bee mé wá blekɪi ũ. ²⁶ Alɛ e mé ále ma lá Pɔlupi lé kɛ, à mɛ̀: Táa pɔ wà ní píɔá luaɔ no. ɔ à gbé dasiɔ mi líaa, wà aà yáze è. I kɛ Efɛsɛ la ado no, ní Azi bɔsuo píiɛ. ²⁷ Yá bee a fɔ̀ músi'iwɛɛ. I kɛ wá ɔzɪ yáfúkua ado no, a yá a to táa nɔɛzɔɔ Aatemi kpé gɔ̀ pɔɛ ũo, táa pɔ Azi bɔsudeɔ ní dúnia gbɛpiio ì kúlépi gawi a láaɛ.

²⁸ Ké aa yápi mà, an pɔ pà, ɔ aa nà wiiwa aa mɛ̀: Efɛsɛdɛɔ Aatemi zɔɔ. ²⁹ Wéle lɔo, gbéɔ bàalè lé sí kɔkāakekɪiu, ɔ wà Masedoni bɔsu gbɛɔn pla Gaiusi ní Alisaka pɔ aai gé wéleu ní Pɔluoɔ kù gèrɪnɔ. ³⁰ Pɔlu ye gɛ zā guu,

* 19:4 Luk 3.16

ɔ Yesudeo i weiɛo. ³¹ Azi bɔsu gbɛzɔɔeɔ de aà gbɛnao ũ, ɔ aa gbɛ́ɔ zɪ́ aa ledàwà asu gɛ zãuo. ³² Kɔkãaa yà, wàɛ wiilɛ, wàɛ kɔ yãmao, asa gbɛ́ daside dɔ bɔyãí wà kãaaio. ³³ Yudaɔ zɔ̀ Alesãndazi aà yã'o, ɔ bíla guu gbɛ́eɔ lé ledɔɔwà. Alesãndapi ɔkɛ́nɛ aa nílɛ, a ye Yudaɔ mi bɔ bíla wáa. ³⁴ Ké wà aà dɛ́ Yuda ũ, ɔ ampíi aa wiilɛ sãnusãnu m̀ pla taawa aa mè: Efɛsedeo Aatemi zɔ̀.

³⁵ ɔ wɛ́ɛ gbɛzɔɔ ní zɔa zè à mè: Efɛsedeo, gbɛ́pii dɔ́ ké á de táa zɔ̀ Aatemi kpɛ́ dɔ̀ana ũ ní luakimɔ́ pɔ́ kú weo. ³⁶ Lá gbɛ́e a fɔ́ bɔ́ bee kpɛo, à ázɪ́a kú tɛɛɛ. Asu yãe ke ní nonwãaoo. ³⁷ A m̀ ní gbɛ́eɔ la, aai ɔkã́ wá táakpe pɔ́ewao, aai wá táa tɔ́bɛ́esio. ³⁸ Ayãmeto tó Demetiu ní a zíkɛnao yãví ní gbɛ́eɔ, yákpalekegɔɔ kú ní yákekenao. Aa gé kɔ́ gbɛa we. ³⁹ Tó á yãpále ví lɔ́, wa ǵgɛ́ kɔkãaa pɔ́ gbãadeo gbèa guu. ⁴⁰ Asa wa fɔ́ wá tàae e zɔa pɔ́ kè gbãe bee musu. Wá yázede e o zɔapi musuo, asa a gbá vío. ⁴¹ Yá bee oa gbɛa ɔ à gbɛ́ɔ gbãe.

20

Etiki bãea fenentiu

¹ Ké zɔa làa, Pɔlu Yesudeo kãaa à ní gba sɔ́, à lezámá, ɔ à gè Masedoni. ² Ké àɛ pã bɔsupia, à gbɛ́ɔ gbà sɔ́ ní yáɔ dasi, ɔ à gè kàð Gelesi, ³ ɔ à m̀ aaɔ kè we. Ké àɛ gé gɛ́i gó'ilenau à ta Sili bɔsuu, a mà Yudaɔ lekpaafazi, ɔ à zèð à ɛa tá ní Masedonio. ⁴ Gbɛ́ pɔ́ gɛ̀aàno tɔ́n ke: Belee gbɛ́ Pilusi né Sɔ́patɛɛ ní Tesaloni gbɛ́ɔ Alisaka ní Sekɔduo ní Deɛbe gbɛ́ Gaiusio ní Timoteo ní Azi bɔsu gbɛ́ɔ Tisiki ní Tɔ́fiũ. ⁵ Gbɛ́ beeɔ d̀aa gè lé wá dá Toloasi. ⁶ Wápio sɔ́, Kãaso dikpe gbɛa wa gɛ́ gó'ilenau Filipi, ɔ gɔɔ sɔo gbɛa wa ní lé Toloasi. We wa ássá do dèu.

⁷ Asãanɛzí wa kɔ́ kãaa wá Dii dɔngubɔ́ blɛ. Pɔlu lé waasokɛ́nɛ, a ye ta tó gu d̀ɛ, ɔ à dàyála e weɛdo. ⁸ Filia dasi kú kpɛ́ lesí pɔ́ wá kãaaupiu. ⁹ Ewaasoe zɔ́ɛa fenentiu, wí mɛɛ́ Etiki, àɛ igofampa. Ké Pɔlu waasokɛa kè gbàa, i aà lè, ɔ à b̀ za kpɛdiakɔ́api aaɔde fenentiu à lèlɛ, ɔ wá aà sè gè. ¹⁰ ɔ Pɔlu pila à kùsiwà, ɔ à aà se kpá a kùe à mè: Asu gilikeo, a bɛ́ɛ. ¹¹ Ké à ɛa d̀ɛde musu, wa Dii dɔngubɔ́ blɛ. Pɔlu yá'ò maamaa e gu gè d̀òð, ɔ à dàzeu. ¹² ɔ wá tà ní ɛwaasonapio bɛ́ɛ, gbɛ́ɔ ǹsɛ níni a de beeo.

¹³ Wápio sɔ́ wa ge gɛ́ gó'ilenau, wa dɔaa Pɔluɛ Aso, wɛ́ɛ pɔ́ wá aà ɛu. Màa à zèð, asa a ye gé we kɛ́sɛɛ. ¹⁴ Ké à wá lé Aso, ɔ wa aà sè wa ge Mitilɛni. ¹⁵ Ké a gu d̀ɔ, wa bɔ we ní gó'ilenao, wa ge Kio. Gu sía dɔa wa ge Samɔ, a gɔɔ aaɔde ɔ wa ka Miletí. ¹⁶ Pɔlu zèð yãa à dɔ Efɛsezi, ké gɔɔ su gɛ́wa Azi bɔsuuo yáí, asa àɛ wá à e ka Yelusaleũ e Pãteko dikpe ào kaɛ, tó a zekè.

Pɔlu lezaa Efɛse gbɛzɔɔwa

¹⁷ Pɔlu gbɛ́ɔ zɪ́ gbɛzɔɔwa Efɛse, à mè aa m̀ Miletí. ¹⁸ Ké aa kà, ɔ a ònɛ: A dɔ́ lá mi ke gɔɔ pɔ́ má kúáno za zɪ́ pɔ́ ma gbapèlɛ Azi bɔsula. ¹⁹ Ma zíkè Diiɛ zɪ́abusaa guu ní wé'io. Ma taasikè lé pɔ́ Yudaɔ kpãaĩmazio yáí. ²⁰ Mí káfia yãe ulɛ́o, ma waasokɛ́ɛ, má dàdaé balu guu ní á beo. ²¹ Ma ledà Yudaɔwa ní Gelekio pii aa ze ní Luao, aai wá Dii Yesu náaikɛ. ²² Tiasa máɛ gé Yelusaleũ, lá Lua Nisína ma dauwa, yá pɔ́ a ma le we d̀sai. ²³ Wɛ́ɛ ní wɛ́ɛo Lua Nisína lé omɛɛ, yea ní m̀daonao ní wɛ́tɛao lé ma dá. ²⁴ Ama ma

wēni gbiameɛ ɓo, sema mà yá pɔ mále yá le, mà zɪ pɔ Dii Yesu dàmee ke mà a midɛ. Ɔme Lua gbēke baokpaa gbēɔne ũ.

²⁵ A gbé pɔ ma beɛ á guu, ma kpala pɔ bɔ Lua kɪi waasokèé, má dɔ tiasa ké wá wɛsikɔle ɓo. ²⁶ Ayāmeto má òé gbā, tó á gbēe su vūaa, ma yán bee ũ ɓo. ²⁷ Ma Lua pɔeā pii òé, mi a kee uléɔ. ²⁸ A laaidɔ ázɪawa n̄ s̄a pɔ Lua Nisina á díle n̄ gbēzɔɔ ũ p̄ii. A Lua gálide pɔ à n̄ bó n̄ azɪa auopiɔ gwa. ²⁹ Má dɔ ké ma taa gbɛa àwalewan pāsɔ siágu, mé aa s̄a wēna vío. ³⁰ Baa á gbēe fɛle yá kolea dané, aa gbé ga namá. ³¹ Ayāmeto à itēke. Lá ma ledá á baadewa n̄ wé'io gwāasina n̄ fāanɛo e wē àaɔ kámabosai, a yá ào dɔágu.

³² Tiasa mále á na Luaɛ a ɔzɪ n̄ a gbēkeyā pɔ a f̄s gbāa káfíé, i á gba zé á baa ào daaa n̄ a gbé pii. ³³ Mi gbēe ɔa ge aà pɔkasae nidɛo. ³⁴ A dɔ ázɪawa, ké ma zíkè n̄ mazɪa ɔoe, ɔ ma pɔ pɔ wále a nidɛ n̄ ma gbé è. ³⁵ Má òbé apii guu à zíkɛ beewa, í do yēesaideɔle. Yá pɔ Dii Yesu ò ào dɔágu à mè, gbadaa pɔna ví de gba'eala.

³⁶ Yá bee oa gbɛa à kùle a kosowa n̄ n̄ baade píio, aa wabikè. ³⁷ Aa wé'ikàu mípii, aa Pɔlu kpákpa n̄ kùle, aa lepèpewa. ³⁸ Yá pɔ n̄ pɔ siakù zɔɔ mé de ké à mè n̄ wé a sikɔle ɓo ũ. Ɔ aa gè zèiè e gó'ilena kɪi.

21

Pɔlu taa Yelusaleū

¹ Wá kēamá gbɛa wa gē gó'ilenau wa dazeu, wa mipè Kosuwa. Gu s̄ia dɔa wa ka Lode, ɔ ɓa we wa ge Patala. ² We wa gó'ilena pɔ lé gé Fenisi b̄usuu èu, ɔ wa gēu wa dazeu. ³ Ké wa Sipi è káaa, wá gbà ɔzeɛ, wále gé Sili b̄usuu, ɔ wa ka Tii, gu pɔ wá gó'ilena aso b̄ɔleu. ⁴ Wa Yesudeɔ wèle, ɔ wa ās̄a do kèr̄nɔ. An gbēe ò Pɔluɛ n̄ Lua Nisina gbāao asu gé Yelusaleūo. ⁵ Ama ke gɔɔ bee lé pà, wa fɛle, wále tá. Aa gè zèiwēe mípii n̄ n̄ naɔ n̄ n̄ néɔ wénkpɛ e isiale. Ɔ wa kule wá kosowa wa wabikè. ⁶ Ké wa lezákɔwa, wa gē gó'ilenau. Ampio s̄s̄ aa èa n̄ be.

⁷ Ɔa Tii wa ɛa dazeu e wa ka Tɔlemai. Wa fɔkpà Yesudeɔwa wa kèr̄nɔ gɔɔ do. ⁸ Ké a gu d̄o, wa fɛle ge Sezale, wa ge pila baonakpana Filipi be. A de gbēɔn sɔpla pɔ wà n̄ sé yāa do ũ.* ⁹ A nenɔe ānabiɔ ví gbēɔn s̄iɔ, aai zāke yāao. ¹⁰ Wa gɔɔplakea we guu ānabi pɔ w̄i mēè Agabu† b̄ɔ Yude b̄usuu à m̄. ¹¹ Ké à m̄ wá kɪi, à Pɔlu ula ba sè à azɪa gbáɔ n̄ a ɔ yèò à mè: Lá Lua Nisina òn ke: Gbé pɔ bae bee ví, màa Yudaɔ aa aà ye Yelusaleū, aai aà kpa buipáleɔwa. ¹² Ké wa yápi mà, wá n̄ beleɔ wa awakpà Pɔluɛ asu gé Yelusaleūo. ¹³ Ɔ à mè: Bóyái ále ɔɔb̄ ále ma n̄sɛ òkpameɛi? Asu ào yea ũ seo. Baa tó ma ga Yelusaleū Dii Yesu tó yáí, ma s̄ou mà. ¹⁴ Ké wi f̄s wa aà f̄uò, wa kámabò wa mè: Dii pɔeā ke. ¹⁵ Bee gbɛa wa s̄oukè, ɔ wa ge Yelusaleū. ¹⁶ Yesude pɔ kú Sezaleɔ gè pilawanɔ Sipi gbé Manas̄o be. A de Yesude ũ za zi.

Pɔlu gea Zaaki gwai

¹⁷ Ké wa ka Yelusaleū, Yesudeɔ wá sí n̄ pɔnao. ¹⁸ Ké a gu d̄o, Pɔlu gèwanɔ Zaaki be. Gbēzɔɔ káaaa we mípii. ¹⁹ Pɔlu fɔkpámá, ɔ à yá pɔ Lua kè a zɪ musu buipáleɔ guu dàu a s̄uné dodo pii. ²⁰ Ké aa yápi mà, aa Lua sáaukpà. Ɔ aa òé: Yápi gwa, wá gbé. Yudaɔ Yesu náaikè òaasɔɔo leɛ

* 21:8 Zln 6.5 † 21:10 Zln 11.28

ūma'ūma, mé ampíi aai káasike Mɔizi ikoyāwa. ²¹ Wà n yā'oné wà mè, níle yāda Yuda pɔ kú buipále guuɔne aa bɔ Mɔizi ikoyā kpe, aasu tɔzɔ́ ní néɔneɔ, aasu wàò ní felekaayāo kūao. ²² Wá kea ní? Asa aa gí n mɔa maio. ²³ Ke lá wá onewa. Wá guu gbēɔn síiɔe lekè Luawa.† ²⁴ N ní sé à ge gbābo áziae, ní ní flabo aa e mibo, gbépii iɔ dɔ́ ké yá pɔ aa mà n musuá síana no. Aa e mpi sɔ́ ní té Mɔizi ikoyái. ²⁵ Buipále Yesudeɔ sɔ́, wa laké wá òné wa zedò aa laaika sa'onɔɔ ní kpàao ní nòò kòlokpasai sóao ní gbāsikeao.‡

²⁶ ɔ Pɔlu gbépii sè tánnɔ. Ké a gu dò aa gbābò níziae, ɔ à gè Lua ua, à gbābo láagɔ sa pɔ wa o an baadee yá'ò.

Pɔlu kūa

²⁷ Ké gbābɔa gɔɔ sopla bee kà láaa, Azi bùsu Yudaɔ Pɔlu è Lua ua. Aa tekpa bílagu, ɔ aa aà kù. ²⁸ Aale wiile aale me: Isailio, à wá leò. Gbéé bee mé ɔ yāda gbépii e gupiiu, i Isailio awiambɔ ní Mɔizi ikoyāo ní gue beeo. Bee gbea à dɔe Lua uawa lo, à gèu ní Gelekiɔ. ²⁹ Aa ò màa ké aa Efese gbé Tɔfiu* è ní Pɔluo wéle guu yāa yáie, ɔ aale e Pɔlu gèaàno Lua uae.

³⁰ Wéle lòo, gbéɔ wí ní bao za gupiiu, aa mò Pɔlu kù Lua ua, aa aà gále bɔò. Wegɔ wà a gbaɔ tàta. ³¹ Ké aa ye aa aà de, yápi bao Loma sosaɔ gbēzɔò lè, a mà Yelusaleū lòo. ³² Wegɔ à sosa badeɔ sè ní sosa néɔ, ɔ aa gè má ní bao. Ké gbéɔ sosaɔ gbēzɔopi è ní sosaɔ sãnu, aa Pɔlu gbēa tò. ³³ ɔ gbēzɔopi sò Pɔluzi, à aà kù à mè wà aà ye ní mɔdaonaɔ mèn pla. A ní lá à mè: Dén gbépi úi? Bó yá a kèi? ³⁴ ɔ bíla guu gbéɔ lé wiile, aale yá dotū oo. Ké zɔa tò gbēzɔopi fɔ lé a súsu mao, à mè wà geaàno sosaɔ be. ³⁵ Ké wà kaaàno dedeki, sosaɔ mé sù aà sè gbéɔ nonɔaaa yá. ³⁶ Asa gbépii teaazi ní wiio, aale me: A aà de.

Pɔlu yá'oa Yelusaleudeɔne

³⁷ Ké wa ye gē ní Pɔluo sosaɔ be, ɔ à gbēzɔopi là à mè: Nyɔ we mà yā'onéa? ɔ a dè: Ní Geleki yāmaa? ³⁸ Egipi gbé pɔ fɛle ní gbāadeɔ zíazía à gè guwaiwaiu ní bùsudeɔnaɔ gbēɔn baasɔɔɔ leɛ síiɔn n ũo lò? ³⁹ Pɔlu wèwà à mè: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisi bùsuue. Wéle tɔsaide no. Ma wabikèma, ma gba zé mà yā'o gbéɔne. ⁴⁰ A aà gbà zé, ɔ Pɔlu zè dedeki, à ɔkè gbéɔne. Ké aa níle kílíkili, à yā'oné ní Ebelu yáo à mè:

22

¹ Ma gbéɔ ní ma maɔ, à swákpa à ma yáze ma sa. ² Ké aa mà àle yā'oné ní Ebelu yáo, aa zè kílíkili. ɔ Pɔlu mè: ³ Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisi bùsuue, ɔ ma neblè wéleu la. Gamalieli kíi ma ikoyā pɔ wá deziɔ kūa dàdau a zéwa. Má áiaví Luae lá á kú gbā ápiiwa. ⁴ Ma íadà Yesu zedeɔwa e an gbéɔe gá, ma gɔe ní nɔe kùkù ma ní ká kpéu.* ⁵ Sa'onkia ní gbēzɔɔ mé ma seeladeɔ ũ mípii. Ma lá pɔ aa kè Damasi Yudaɔne sí ní zɔ́, mále gé we mà zépiɔe kùkù mà suínɔ Yelusaleū wà ní wetá.† ⁶ Ké má be zéu, ma káikù ní Damasio íatè minanguo taawa, ɔ kándo gupua zɔò bɔ luabe à kùlea. ⁷ Ma bɔ lele tɔɔle, ɔ ma loɔ mà, wa òmɛe: Sɔlu, Sɔlu, àkea níle íadaai? ⁸ ɔ ma mè: Mmenn déi Dii? ɔ a òmɛe: Mámemaá Yesu Nazaleti. Máme níle íadaa. ⁹ Gbé pɔ kumanɔɔ gupuapi è, áma aai gbé pɔ lé yā'omɛe loɔ mao. ¹⁰ ɔ ma aà là, kpelewa má kei, Dii? ɔ a òmɛe mà fele gē Damasi, we wa yá pɔ a dílemɛe

mà ke omee pii. ¹¹ Gupuapi í gbãa tò ma wé lé gu'e bo, ò ma gbéò ma kũ ma owa, aa gèmano Damasi.

¹² Lousisinae ku we wĩ mèe Anania. I misiile Lua ikoyãe mé Damasi Yudaò pii í aà tonasi. ¹³ A mò ma kũ í zè ma sae, ò a òmee: Sòlu ma gbé, ea gu'e. Wegòò ma wé wè, ò ma aà è. ¹⁴ A mè wá deziò Lua mé ma se, ké mà wesi Gbèmaale, mà yãma aà léu, mí aà pœã dõ. ¹⁵ A mè máo de aà seelade ù, míò yá pò má è ní yá pò má màò o gbépiiie. ¹⁶ O à mè bó mále dá loi, mà fele da'iléke, ma duuna í woloa ní a sísiào?

¹⁷ Ké ma ea Yelusaleù, mále lousisi Lua ua, ò ma wépingu'è. ¹⁸ Ma Dii è, a òmee mà ke mà bò Yelusaleù kpakpa, asa gbéò yá pò mále o a musu sio. ¹⁹ O má ò Dii, aa dõ sãasã ké míò gè lousisikpe ní lousisikpœo màò aà náaikenaò ká kpéu wàò ní gbè. ²⁰ Ké wàle aà seelade Etièe de sõ, mapi má kú wee, ma ze ní aà denaò, má ní ulaò kũané.† ²¹ O Dii òmee mà gé, a ma zĩ e buipáleo kũ zãzãe.

²² Aa swákpà aà yái e à gè kà buipáleo yápiwa, ò aa nà wiiwa aa mè: A aà de! Gbéè bee taa kua zevío! ²³ Aale wiile, aale ní ulaò gbãe, aale bùsuti zu musu. ²⁴ O Loma sosaò gbèzòò mè wà gè ní Pòluo ní be, wà aà gbè ní flaalao e aà síana'o, wi e yá pò wàle wiidòwà a yái ma. ²⁵ Ké wàle Pòlu oò poo wà aà ye, a ò sosa bade pò kú wee: A a zé ví à Loma gbé gbè yákpalekesaia? ²⁶ Ké sosapi yápi mà, à gè a ò ní gbèzòòe à mè: Nle ke kpelewa ni? Gbépiá Loma gbéè. ²⁷ O gbèzòòpi mò Pòlu là à mè: Omee, Loma gbén n ùa? A wèwà à mè: Ao. ²⁸ O gbèzòòpi òè: Ma o zòò kpàe, ò ma gõ Loma gbé ù. O Pòlu òè: Mapi, wà ma í a ùe. ²⁹ O gbé pò aa ye yálalawà yãaò bòzã gòò. Ké gbèzòòpi dõ Pòluá Loma gbéè, vía aà kũ, ké a tò wà mòkàwà yái. ³⁰ A gu dõ, ké gbèzòòpi ye à yá pò Yudaò mòd sãasã ma, à mòpòlowà, ò à sa'onkiaò ní Yuda gbãadeò kãaa, à mò ní Pòluo ní ae.

23

Yuda gbãadeò yákpalekea ní Pòluo

¹ Pòlu wepè gbãadeòwa à mè: Ma gbéò, yãe lé ma sõ ví Lua aeo e ní a gbão. ² O sa'onkia Anania ò a dɔaionɛ aa aà le a léwa. ³ O Pòlu òè: Lua n le sõ, gbènazin kaadɔembe.* N zõle níle yákpalekemanò ikoyã musu, mé mpi sõ, n bò a kpe, ní ò wà ma lé. ⁴ O dɔaipiò mè: Mmè níle Lua gbàgbankia sòsò màaa? ⁵ Pòlu mè: Gbéò, mi dõ sa'onkia no, asa a kèa láu wà mè, wásuli wá bùsu gbãade tɔbèesio.†

⁶ Pòlu dõ ké gbãadepiò gbèeòá Saduseone, an gbèeò sõ Falisioone, ò a òné gbáugbãu: Ma gbéò, Falisin ma ù, Falisio nén ma ù. Geò vua yá pò ma wé dɔi yái ò ále yákpalekemanò. ⁷ Ké à yápi ò, Falisio ní Saduseò fèlekòwa ní lekpaao, ò kãaakenaò kèaa lee pla. ⁸ Saduseò í me geò lí vuo,‡ mé malaikaò ní nisinaò kuo. Falisio sõ aa zè ní beeò kuao. ⁹ Wii gbãa da ní guu, ò Falisi pò aai Mɔizi ikoyã danéò fèle ní lekpaao gbãao aa mè: Wi yãváie e gbéè beewao. Tó nisina ge malaika mé yá'òè sõ be? ¹⁰ Ké lekpaao gbãakũ, sosaò gbèzòò lé víake, ké gbéò su Pòlu taitaikòe, ò a ò a sosaone aa pila gè ní guu, aa aà kũ geaàno ní be.

† 22:20 Zin 7.58 * 23:3 Mat 23.27-28 † 23:5 Bɔa 22.27 ‡ 23:8 Luk 20.27

¹¹ A gwá Dii bò mò Pòluwa à mè: Sòdile! Lá n ma yá'ò Yelusaleũ la, sema ñ o Loma l.

Lekpaata Pòluzi

¹² Ké a gu dò Yudaew kàaa asii guu, aa legbè aa mè wa pòbleo, wa imio e gwo pò wà Pòlu dè. ¹³ Lekpaainapio de gbèon blala. ¹⁴ Aa gè sa'onkiaò ní gbèzòw kíi, aa òné: Wá sí ní Luao wa mè, tó wi Pòlu deo, tó wa pòblè, Lua láaikewá. ¹⁵ Apio ní gbàadeo píi à ge o sosao gbèzòwe aà móé ní Pòluo lá á ye à aà yáo táasika de a káaulawa. Wápio sò wá ku sou guu wà aà de zéu e àò gé kái la.

¹⁶ Pòlu dāe negōe ní baikpaapi mà, ò à gè gè sosao be, a ò Pòlu. ¹⁷ O Pòlu sosa badee sisi a òè: Gé ní èwaasoo á gbèzòw kíi, asa a ye baoo kpaè. ¹⁸ O à aà sè gèaàno ní gbèzòw kíi à mè: Pòlu dakpeuna ma sisi, a gbèaa mà mo n kíi ní èwaasoo. A yāe ví a ye on. ¹⁹ O gbèzòpi èwaasopi kù a owa à gèaàno gusae mípla, ò à aà là à mè: Bó yá ní ví ñ omeei? ²⁰ O à mè: Yudaew mé lekpaai, aa ye gbèama ñ mó ní Pòluo ní gbàadeone zia, lá aa ye aà yá gwa de a káaulawa. ²¹ Nsu we ní yáio, asa an gbéó lé aà dá zéu, aa de gbèon blala. Aa legbè aa mè wa pòbleo, wa imio e gwo pò wà aà dè. An sou mà kò, n yá an swá doi. ²² Gbèzòpi ò èwaasopie: Nsu to gbèe dō ní òmeeo. O à aà gbàe.

Pòlu gbaea Sezale

²³ O à sosa bade gbèon plao sisi, a òné: A o sosa fèndade gbèon òaa doone aa souke aa gé Sezale oosi ublegwo ní sòde gbèon bàaòkwio ní sònde gbèon òaa doo. ²⁴ A sò yá keke Pòlu e aà dikpe geò bùsu gbèzòw Felisi kíi yákelesai. ²⁵ O à lakèè à mè: ²⁶ Bùsu gbèzòw Felisi, mapi Kolodi Lisia, ma lāe bee kène, ma fòkpàma. ²⁷ Yudaew mé gbèe bee kù, aa ye aa aà de. Ké ma aà dō Loma gbé ũ, ò ma ge ní sosao ma aà símá. ²⁸ Ké má ye mà aà yá pò aa mòoa ma, ma aà sè ma geò an yákpalekenao kíi. ²⁹ We má dōu aà yá pò aa mòoa de an ikoyá ũe, i yá pò kà wà a de ge wà a dakpeu keo. ³⁰ Ké wà lekpaafiaazi, wà a kpái kèmee, ò ma aà gbàeoma gò, má ò yādeone aa gé ní aà yáo n kíi we.

³¹ O sosao kè lá wa ònéwa, aa Pòlu sè gèò Antipati gwāasina. ³² Ké gu dò, sosa pò be kèseo Pòlu nà sòdeone ní ozi aa gèaàno ae, ò aa èa tà ní be. ³³ Ké sòdeò kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbèzòpiwa, ò aa Pòlu nàe a ozi. ³⁴ Bùsu gbèzòpi lápi kyokè, ò à Pòlu là bùsu pò à bùu. A mà Silisi bùsu à bùu, ³⁵ ò a òè: Tó gbé pò yávinnoò mò, má ma lá aa o. O à mè wàò aà dōa ua. Elodi mé uapi kpà yāa.

24

Yudaew felea ní Pòluo Sezale

¹ Gwo sòo gbèa sa'onkia Anania mò Sezale ní gbèzòweò ní ikoyādōna pò wí mèe Teetuluo. Aa mò ní Pòlu yáo bùsu gbèzòw kíi. ² Ké wà Pòlu sisi, Teetulu fele lé yádaaala à mè: Felisi, ní n báaao wá bùsu na à kè zài. N zia láasookèa mé mò ní wá kálea maa. ³ Wí n tónasi, wàò n sáaukpa gupiiu gwo pii. ⁴ Ké má ye mà n gágao, má wabikema, sùuukewanò, wá yá yōnae ma. ⁵ Wá è gbépiá gbènazin èbee. I zòada Yudaew guu dúnia guu píi, a de lousisize ee pò wí mè Nazaretideò dōaanaò do ũ. ⁶ Baa se a ye Lua ua gbāle, ò wa aà kù.

7-8 Tó n gᵛēpi lála nzía, nýᵛ aà yá pᵛ wa mᵛᵛ siana dᵛ. 9 ᵛ Yudaᵛ yá'idía aa mè lá yápiᵛ den we.

10 ᵛ búsu gbēzᵛᵛpi mikè Pᵛluē aà yá'o. ᵛ Pᵛlu mè: Lá má n dᵛ yákpalekēna ũ búsuē bee guu a wē gᵛēgᵛ, ᵛ mále a mibᵛyá'ò ma laaiwa. 11 Tó n gbēa, wa onē ma gea Yelusaleũ lousisii de gᵛᵛ kuēplalao. 12 Wi ma e mále lekpaake n gbēeo Lua uao. Wi ma e mále zᵛada lousisikpēo guu ge wéle guuo. 13 Gbēpiᵛ fᵛ yá pᵛ aa liamazi seelade eneo. 14 Siana má òne, zé pᵛ aale me lousisize ēē guu ᵛ mále zᵛble wá deziᵛ Luae. Má yá pᵛ wa kè Mᵛizi ikoyá guu n ānabiᵛ pᵛᵛ náai ví. 15 Ma wé dᵛ Luai lá ampiᵛwa, ké gbēmaᵛᵛ n gbēváio bᵛ gau pii. 16 Ayámeto miᵛ azía toto gᵛᵛpii ke ma sᵛ su àᵛ ví Lua ae ge gbēnazína aeᵛ. 17 Ma wēkea n ma búsuᵛ gbea ma ea su ᵛdama kēné, ma sa'ò 18 Lua ua. Ké mále sa'o ma gbábᵛᵛa gbea, ᵛ wá ma le we. Mi bíla káaao, mé zᵛa kuo.* 19 Azi búsu Yudaᵛᵛ mé yádeᵛ ũ. Sema aa mᵛ wá yábᵛᵛ kᵛ léu n kii. 20 Tó màa no, tó gbé pᵛ aa ku laᵛ dàa pᵛ aa èa gᵛᵛ pᵛ aa yákpalekēmanᵛ o. 21 Sema yá mēndo pᵛ má òné n bᵛ gbāao ma mè, geᵛ vua yá musu ᵛ aale yákpalekēimanᵛ bāasio.†

22 Felisi Yesu zé bᵛᵛle dᵛ, ᵛ à lakà Yudaᵛ yáa à mè: Tó sosaᵛ gbēzᵛᵛ Lisia mᵛ, má á yá mideé. 23 A ò sosa badeē aᵛᵛ Pᵛlu dᵛá, āma aà aà gba íana, i to aà gbéᵛ dᵛaale.

24 Gᵛᵛpla gbea Felisi mᵛ n a Yuda nᵛ pᵛ wí meē Dusiiᵛ. A Pᵛlu sisi, ᵛ à Kilisi Yesu náaikea yāmawà. 25 Pᵛlu lé yá'o maakēa musu n zlakūadᵛᵛ n yákpalekēa n gbéᵛ pᵛ lé mᵛᵛ, ᵛ vía Felisi kᵛ à mè: Fēle tá gía. Gᵛᵛ pᵛ ma ᵛ'è, má ea n sisi. 26 Aà wé dᵛi Pᵛlu a gbagusaēdaēē, ᵛ bᵛ aà sisi mᵛᵛmᵛᵛ aà mᵛ faiboanᵛ. 27 Ké à kè wè pla, Pᵛᵛsiu Fesetu zᵛle Felisi gbēu. Ké Felisi ye àᵛ na n Yudaᵛ yáí, ᵛ à Pᵛlu tò dakpēu.

25

Pᵛlu zea n gea Sezaa kíio

1 Fesetu zᵛleᵛa kpalau gᵛᵛ aᵛᵛ gbea, à fēle Sezale à gè Yelusaleũ. 2 Wekii sa'onkiaᵛ n Yuda gbāadeᵛᵛ mᵛ aà kii, aa fēle n Pᵛlu yáo. Aa wabikèwà 3 aà sùuuke, aà to Pᵛlu mᵛné Yelusaleũ. Asa aa zèᵛ wá baikpāē zéu wá aà deē. 4 ᵛ Fesetu òné: Pᵛlu ku kpéu Sezale, mapi sᵛ má tá we tia. 5 A gbāadeeᵛ mᵛ gemanᵛ, tó à yāvāikèē, í o.

6 Fesetu kèrnᵛᵛ gᵛᵛ swaaᵛ ge kwi taawa, ᵛ à èa tà Sezale. Ké a gu dᵛ, à zᵛle a gínaa à mè wá mᵛ n Pᵛluo. 7 Ké à mᵛ, Yuda pᵛ bᵛ Yelusaleũᵛ līaaazi, ᵛ aa yāzᵛᵛ pᵛ wi fᵛ a seela èᵛᵛ dᵛwà dasidasi. 8 Pᵛlu yázāsímá à mè: Mi zā Yudaᵛ ikoyá ge Lua ua yáwao. Mi zā yāewa Sezaaēo. 9 Fesetu lé wēle àᵛ na n Yudaᵛ ᵛ à Pᵛlu là à mè: Nyᵛ we gé Yelusaleũ mà yákpalekēnno we yáē beeᵛ musua? 10 Pᵛlu mè: Sezaa ikoyá pᵛ kᵛ wá yákpalekēmanᵛ ᵛ má kúu la. Mi táaekē Yudaēo, lá mpi n dᵛ sáasáwa. 11 Tó ma táaekè à ká wá ma deē, má gí wá ma deo. Ama lá mi yá pᵛ gbéᵛᵛ lé o ma musue keo, gbēe zēví à ma kpámáo. Gea Sezaa kii ᵛ ma zēᵛ. 12 Ké Fesetu lekpaái n a gbéᵛ à mè: Sezaa n zēᵛ, aà kii nýᵛ géu.

Gēa n Pᵛluo kí Agipa n Beenisio ae

* 24:18 Zln 21.26-27 † 24:21 Zln 23.6

¹³ Goopla gbea kí Agipa ní Beenisio mò Sezale fokpai Fesetuwa. ¹⁴ Ké aale gooplake we, Fesetu bò ní Pòlu yáo kípié à mè: Góee ku la, Felisi aà tò dakpeu. ¹⁵ Ké ma ge Yelusaleũ, sa'onkiaò ní Yuda gbèzɔɔo fèlemee ní aà yáo, aa mè mà sùuuke mà yàdaaala. ¹⁶ Má ònè, tò gbé pò wà yàd̀wà i kò'e ní a yàd̀madeo mé i zè'è à yápi zàsímáó, wá Lomadeo wili aà kpámáó. ¹⁷ Ké aa sùmanò la, mi zezeo. Ké a gu d̀ò g̀ò, ɔ ma z̄le ma ḡinaa ma mè wà mó ní gbépio. ¹⁸ Gbé pò yāvíaànòpiò yá'ò, aai yāvai pò mále e wa d̀wà o aà yá musuo. ¹⁹ Aa yákele v̄aànò ní lousisize yá musu ní ḡoe pò w̄i meé Yesu yáo. A gá, ɔ Pòlu zè ní aà kua b̄ée yáo. ²⁰ Ma bilikè yápi zé d̄awa, ɔ ma aà là tó a ye gé Yelusaleũ wà yápi g̀óḡè we. ²¹ Ǿ Pòlu mè Loma kí ɔ a zèò, wàò a k̄ua. Ǿ ma mè wàò aà d̄a e màò gé aà gbaei Sezaawa. ²² Ǿ Agipa ò Fesetue: Má ye mà gbépi yáma mazia. Ǿ Fesetu mè: Nyɔ yáma aà léu zia.

²³ Ké a gu d̀ò Agipa ní Beenisio mò ní gawi z̄ɔɔo, ɔ aa ḡè k̄òk̄aaakekp̄eu ní sosao gbèzɔɔo ní w̄éle gbé gbiao. Ké Fesetu lesi, wà mò ní Pòluo. ²⁴ Ǿ Fesetu yàsè à mè: Kí Agipa ní gbé pò kúwanò laò pii, a gbéé bee èa? Yuda pò kú Yelusaleũò ní laò pii gbépi yá sè m̀òoa, aale wiilea aa mè, a maa àò ku bo. ²⁵ Mapi, mi e à yāe kè à kà wà aà deo, ɔ lá à zè ní Sezaao, ma zèò mà aà gbaewà. ²⁶ Mi yápi gbad̄ò mà lákè k̄ie aà yá musuo. A yáí tò ma m̄oaànò á ae, at̄esa mpi kí Agipa, ké yálalaawà gbea mà yá e mà a lákè. ²⁷ Asa dakpeuna gbaeama yá pò wa dàaala oa wásawasa sai, i kemee zev̄io.

26

Pòlu ya'oa kí Agipa ae

¹ Ǿ Agipa ò Pòlue: N zev̄i ò n yá'o. Ǿ Pòlu ɔsè à azia yá boolekè à mè: ² Kí Agipa, má è ma minakè, ké má è mále mazia yá booleke n ae gbā, yá pò Yudaò liamazi musu pii. ³ At̄esa ké ní Yudaò felekaayā d̄ò pii ní ní yákeleo. Bee yáí ma wabikèma, ma yáe mamee. ⁴ Yudaò ma kua d̄ò za ma néf̄enenz̄i daalea ma bùsuu e Yelusaleũ. ⁵ Aa ma d̄ò à g̀èg̀è. Tó aa yei, aa f̄o o má de wá lousisin ḡali pò gbāa ní Lua yáo w̄i me Falisio gbé ũ. ⁶ Tiasa w̄ale yákpalekemanò, ké ma wé d̀ò lé pò Lua gbè wá deziòezi yáí. ⁷ Wá bui kuεplao aaiò zòble Luaε gwāasina ní fāaneo wed̄o legb̄ea doūpizi guu. Kí, wed̄o yáipizi yáí Yudaò fèlemanò. ⁸ Bóyāi Lua geo vua k̄èé yázesai ũi?

⁹ Mapi yāa, ma zèò ké yá pò a b̄o Yesu Nazaleti yá kp̄e pii ɔ málio ke. ¹⁰ Maa má kè Yelusaleũ. Sa'onkiaò ma gba zé, ɔ ma Lua gbéò kà kp̄eu dasi. Tó w̄ale ní dede s̄ò, ma lé b̄o ku a guue.* ¹¹ Miò gé lousisikpe ní lousisikpeo m̀òom̄òò màò w̄ét̄eam̄oné, mi gānamá aa d̄oe ní Luao. Ma pò f̄ear̄izi, ɔ mi gé ìadaimá ní w̄éle baao.†

Pòlu z̄ik̄ea Yesu

¹² Beewa mále gé Damasi ní iko pò sa'onkiaò ma gbaeo. ¹³ Kí, ké má be zéu ìat̄è minanguo, ma gupua è à b̀ò luabe à kùlea ní ma gbéò, a p̄asi de ìat̄èa. ¹⁴ Wa lele z̄íle wápii, ɔ ma b̄ò mà, wa òmee ní Ebelu yáo wà mè: Solu, Solu, b̄oyāi níle ìadaiai? Lípanaz̄a ní teo mé lé ìakpanzi fá! ¹⁵ Ma mè: Mmenn déi, Dii? Ǿ Dii mè: Mám̄e má Yesu pò níle ìadawà ũ. ¹⁶ Fèle ze. Ma b̄o m̄oma ké mà n se ma z̄ik̄ena ũe, níò de yá pò ní è ní yá pò má ol̄neo seelade ũ. ¹⁷ Má

* 26:10 Zin 8.1-3 † 26:11 Zin 9.1-2

n suaba Yudaoo zi ni buipaleo. Male n zimá, ¹⁸ ke ni ni we kene, aa bo gusiau aa ge gupuaui, aa bo Setau ikou aa ge Lua pou, an duuna i kema, an baai iku ni gbe po an kua adoao ma naaika yaai.

¹⁹ Ki Agipa, Ayameto mi gi luabe gbe po bo ma ya'one maio. ²⁰ Ma waasokè Damasi gia ni Yelusaleuo, † 5 ma ke Yude busu gupiuu ni buipaleo kio. Ma one aa nselile aa ze ni Luao, aai ya po a to wa do aa nselile ke. ²¹ Bee yaai Yudaoo ma ku Lua ua, aa ye ma de. ²² Lua donle ma ku e ni a gbaoo, 5 ma zea aa seelade u nefenen gbewooone pii. Mili yapale oo, sema ya po anabio ni Mozio o a ke baasio. ²³ Aa me Mesii a taasike, 5 me a bo gau seia, i gupua ya'o Yudaone ni buipaleo. §

²⁴ Ke Polu le azia ya booleke ma, Fesetu wiidowa a me: Iana kama ya Polu? N daa zoo me le n mi liaa. ²⁵ O Polu me: Iana i kaaoo, Fesetu. Yazede male o me siana. ²⁶ Ki, la ni ya bee do, ma fo ma a ya'one wasawasa bakuaanakesai. Ma do ke a kee i ke n mi kpeo, asa yapii gusae ya no. ²⁷ Ki Agipa, n ya po anabio o sia? Ma do ke ni si. ²⁸ O Agipa o Polue: N ye ma dedenlea ke ma go Yesude u go ya? ²⁹ Polu me: Go ge za ma yei, to Lua wei. I ke ndo no, ni gbe po aale ma yama gbaoo pii, aa go la ma dewa, modaonae bee baasi. ³⁰ O kipi ni busu gbewooone ni Beenisio ni gbe po kaanaa weo fele ble. ³¹ Ke aa ble, aale o'okoe: Gbe pi i ya ke a ka dea ge wa dakpeuo. ³² O Agipa o Fesetu: To gbe pi i me a yapi a ge Sezaa kie yao, wa aa gbae.

27

Gea ni Poluo Loma

¹ Ke wa zed wa da Itali zeu, 5 wa Polu ni dakpeuna knieo na sosa bade po wi me Zuluie a zi. A de sosa gali po wi me Sezaa sosa doaanao do u.

² Wa ge go'ilena po bo Adamiti, ale bole ni Azi busu weleo guu, 5 wa dazeu. Masedoni busu gbe Alisaka Tesaloni kuwano. ³ Ke a gu do wa ka Sidoo. Zuluu Polu kua ni nseduo, 5 a aa gbà ze aa ge a gbeo gwai, ke aa e odawa.

⁴ Boa we wa pele i guo. Ke Iana le dawale yaai wa do Sipi busu kpe oi. ⁵ Bea isia guo wa do Silisi ni Pamfili busuoozi, 5 wa ka Mila, Lisi busuu. ⁶ Wekii sosa bade pi Alesandi go'ilena po le ge Itali e, 5 a wa kau.

⁷ Goo plae da wa ta konku. Dee ni deeo wa ka Sinidi lei. Ke Iana i weiwee wa ge susuo, wa paale wa bo Keleti busu kpe oi Samone sae. ⁸ Dee ni deeo wale do Keletizi, 5 wa ka gu po wi me Godokii Maau. A kai ni wele po wi me Laseo. ⁹ La wa gegè zeu, wa ta'ao gea ae go kai ya u, asa Yudaoo leyegoo ge ko. Ayameto Polu ledama ¹⁰ a me: Gbeo, ma e taee bee a mo ni asoo zoo ni musio. I ke gopi ni a asoo adoo, ni wapi lo. ¹¹ Ama sosa bade gobona ni godeo ya si de Polu poa. ¹² Gupi maa wa godoo wa buzieble weo, 5 gbe daside ze ni daa zeuo. Aa ye wa ka Feniki, wele po ku Keleti be'ae oi, to a zekè, wi buzieble we.

Zaa'iana fele isiaa

¹³ Ke Iana buse fele geomidokii oi, aale e wa fo ni poea kee. O a ni go polo aa dazeu, aale do Keletizi kaikai. ¹⁴ I gegoo, zaa'ian gbaa po wi me Iana pasi pila Keleti gbewa. ¹⁵ A goliaa, wi fo dae loo, 5 wa go tei. ¹⁶ Ke a wa kpá gugin nena po wi me Kodai, wa daama'e yoo. Dee ni deeo wa wa gone suaboo e

wá kù we. ¹⁷ Ké aa yè wa ná gó zōōpiwa, ɔ aa kèke bakà gó zōōpie. Ké aale víake pāa Libii búsu isaaaa, ɔ aa gó kúla pèle íu, ɔ aa gò té íanaí. ¹⁸ Ké a gu dò, lá zàa íana gí lé wá gó zāampapa gbáugbāu, ɔ aa ná asoo zuzua íuwa. ¹⁹ A goo áaáde zí aa ní gó zíkēbō bōle kòle nízia. ²⁰ A kà gōō ūma íatē ní saanao i bōo, mé ían pásipi ní louo i kpáleo. Buaa aafia pó wá wé doi yāa kè fama. ²¹ Wa gōoplakè, wí e pòblèo, ɔ Pòlu fèle òné: Gbèé, tó a ma yāmà yāa, dō wí fèle Keletí, músi ní ásooe beeo gbàsa wá léo. ²² E tia mále ledawá, à sōdile! A gbēe a gao, sema gópi wíwi bàasio. ²³ Gíá gwá Lua pó má de aà pó ū mé mí zòbleè, aà malaika bō mōa ²⁴ à mē: Nsu víakeo, Pòlu. Sema ñ Sezaa ae le. Lua gbé pó kúrínó gó guuo bōne aafia nípii. ²⁵ Ayāmeto gbèé, à sōdile! Má Lua náai ví ké a ke lá a òmēewa. ²⁶ Sema wá ka gūgūnae isaaa.

²⁷ A gōō gēo mēndosaide gwá ían pásipi lé wá gále Adiati ía e tia. ɔ wēedo ígbēo lé e wa káikù ní gōsōleo. ²⁸ ɔ aa bà í'egwabo gbàe íu, aa è a e gāsísuu basiiō. Ké à kè sàa yoo aa gbàe lo, aa è a e gāsísuu bàao. ²⁹ Aale pāa gbewa víake, ɔ aa kúla mēn síiō gbàe gó pòokpe, ɔ aale Lua sisi gu òné kpakpa. ³⁰ Gópi zíkēnao lé zeweele wá bōle gó guu wá bàale, ɔ aale gó suababōpi pila aa da ía, aale ke lá wa ye kúlao gbæ go'æwa. ³¹ ɔ Pòlu ò sosa badee ní aà sosanao: Tó gbé beeo i gō gó guuo, á e bōo. ³² ɔ sosao gó suababō bōo zōzō, aa tò à lèle íu.

³³ Ké gu ye doi, Pòlu awakpáné nípii aa pòble à mē: A gōō gēo mēndosain gbā a gō looa pòblesai. ³⁴ Mále awakpaé à pòble, asa a maa á pòleba ào òae, í e bō aafia. Baa á mikā mēndo a vūaao. ³⁵ Pòlu yápi oa gbæa à pēe sè à Lua sáaukpá gbépii wáa, ɔ a è àle só. ³⁶ Ampii aa sōdile aa pòblè sa. ³⁷ Wá gbé pó wá kú gó guuo pii, wa ka gbēon òaa do ní basiiō síiōsaio (276). ³⁸ Ké aa pòblè aa kà, aa pówena bōle zù íu, ké gó e yáfúkū yáí.

³⁹ Ké gu dò aa gōsōe è, aai dōo. Ké aa ísia sōomiboa è a gōsō daala, ɔ aa zèò wá gé ní góo isaaa we, tó wa fí. ⁴⁰ Aa kúlao wòlo aa tò í guu, ɔ aa golibōo ba pòlo gōō. Aa go'æ zwāa pòo íanae, ɔ aa mipè gōōpiwa. ⁴¹ ɔ aa sí úfāu ní sae, ɔ gó zè we. Úfāapi go'æ kù gíúgiú, í fō òeeo, ɔ ikooa pó lé vívi ní gbāao lé gó pòokpe wiwi. ⁴² Sosao zèò wá dakpeunao dede, ké an gbēe su kpáa'ò pilimáo yáí. ⁴³ Ama sosa bade ye Pòlu misí, ɔ à gíné aa ní pōeá ke. A ò kpadōnao òaa kusi íwa aa bua, ⁴⁴ gbé kínio io té ní kpe lipereeo ge gó kasoo musu. Beewa ɔ gbépii baa lè aafia.

28

Pòlu kua Malita gūgūnaa

¹ Ké wa baa lè aafia, wá mà gūgūnapi tón Malita. ² Beleo wá kú oplapla ní yeawázio. Aa gbāakpawázi, aa té sa kàwēe, asa lou ná maawa mé íana bōle. ³ Pòlu yāa kele náaa mò lé kátēu, píligona ku a guu. Ké té pusu aà pà, à bō Pòlu kù a owa. ⁴ Ké beleo mlēpi è òo aà owa, aa òkōe: Gbé beea gbēdenae síana. Baa ké à bùa íwa aafia, síana i weiè ào kuo. ⁵ Ama Pòlu mlēpi gbæe a dà téu, i yāe keeo. ⁶ Gbèé wé doi aà o a ka à léle ge ū wegōoe. Ké à gègè, aa è pōe i aà leo, ɔ aa lé líle aa mē gbépiá luae.

⁷ Gupi sae gūgūna gbēzōo pó wí mēè Publiu be kuu. A wá díle gōo áaō, à nibo kēwēe ní yeawázio. ⁸ Publiu mae wúlea ní mēwāao, àle bānubānuke. ɔ Pòlu gèe aà kíi, à wabikèè à onàwà à aà gbàgbā. ⁹ Ké à gbàgbā màa,

gūgūnapi gyāe kīniò mò àà kíi, ̄ aa gbàgbā s̄. 10 Aa wá kpelà maamaa. Ké wále tá, aa kūsūakèwēe lo.

Pɔlu kaa Loma

11 Wá kua gūgūnapiu mo àaṣ gbɛa wa gē gó'ilena pɔ buzieblè weu, wa dazeu. Gópi b̀ Alesāndi, wà táasiao seela kèwà. 12 Ké wa ka Silakusa, wa gɔo àaṣ kè we. 13 Bɔa we wa dɔ gɔs̄lei e wa gɛ kaò Legio. Ké a gu d̀ íana b̀ gɛomidokii oi, a gɔo plaade wa ka Puzoli. 14 Wélepi guu wa Yesudeo lèu. Aa mè wà s̄uuuke wà ās̄a do k̄r̄nɔ. Wá kè màa, ̄ wa da Loma zéu. 15 Loma Yesudeo wá bao mà, ̄ aa mò daiwále. Gb̄eɔ wá lé Apiu'elɛu, gb̄eɔ s̄s̄ gu pɔ wí mɛ Pilakii'aaṣu. Ké Pɔlu ní é, à Lua sáaukpà, àa s̄s̄ n̄ini. 16 Ké wa ka Loma, wà Pɔlu gbà zé aàò ku adoa ní sosa pɔ lo àa d̄s̄ao.

17 Gɔo àaṣ gbɛa Pɔlu Yuda gb̄z̄s̄s̄ s̄isi. Ké aa kàaa, a òné: Ma gb̄éɔ, mi zā Yudaɔne yāewao. Mi b̀ wá deziò felekaayāe kpeo, ̄ wà ma kū Yelusaleū wà ma kpa Lomadeɔwa. 18 Aa yālálaa, aai yāe e ma musu à kà wà ma deo, ̄ aa ye ma gbɛe. 19 ɔ Yudaɔ b̀ ma kpe. Teasi ma ze ní gea Sezaa kíio,* i ke má yāvī ní ma b̄usu gb̄éɔ no. 20 Ayāmeto ma á gb̄éa wà k̄s̄'e mà oánɔ, asa gb̄é pɔ Isailiò wé doi yái wà m̄ɔe bee kàia.

21 ɔ aa òè: Wí taalae e à b̀ Yude b̄usu n yá musuo. Wá gb̄e s̄s̄ i b̀ we à s̄uwá ní n bao vāioo. 22 Wá è a maa wà yá pɔ ní k̄ua ma n léu, asa wá mà wí lousisizepi bèebo gupiiue.

23 Aa gɔod̄ilek̄s̄e ní Pɔluo, ̄ aa mò àa kíi ua pɔ à p̄ilau dasidasi. A ye aa a yáze d̄s̄ Yesu yá musu, ̄ à dàale Moizi ikoyāwa ní ānabiò yáò, à kpala pɔ b̀ Lua kíi yá'òné, à a b̄òlek̄n̄é za k̄oòk̄o e oosi. 24 Gb̄eɔ yá pɔ àle oò zé è, āma gb̄eɔ ḡii. 25 Ké aale k̄eaa ní lekpaao, Pɔlu yá m̄endo k̄āfiné à mè: Yá pɔ Lua Nis̄ina dà ānabi Isaiāe a ò á deziòneá s̄ianāe à mè:

26 Gɛ n̄ o gb̄é beeɔne,

aa swákpa aao gé yāemasai,

aa wétei aao gé yāe'esai.

27 An n̄ðse paaao, ké aasu òn̄okūo yái,

an swá gbāa, ké aasu yāmao yái,

an wé k̄uaaa, ké asu k̄eò yái,

asa aa ye ea sua mà ní gbágbāo.†

28-29 Ayāmeto, àò d̄s̄ ké Lua gb̄éɔ z̄i ní suabayāo buipāleɔwa. Aame aa sí.

30 Pɔlu kè kpé pɔ àle a flabo guu wè búu pla. lo gb̄é pɔ aai mo faaiboianoo k̄ū ɔplapla pii. 31 A kpala pɔ b̀ Lua kíi yá waasok̄n̄é, à Dii Yesu Kilisi yādáné ní laaio kpálea, gb̄eɔ i kpaèo.

* 28:19 Zin 25.11 † 28:27 Isa 6.9-10

LOMADEO

Yá pò kú láe bee guu

Kilisi gaa ní aà vuao gbea Yuda pò aa gò Yesudeo ùò nà Yesu baonakpaawa Lomadeo mee'wia Loma guu, an gbèe'on Pisii ní Akilasio ù (Zinao 18.2). Beewa Yesu gáli séia dàale we gòò pò Pòlu lé baonakpa Sili bùsuu ní Azi bùsu pò wí me tia Tuukio ní Gelesi bùsuo. Lua díle Pòlu e aà gé e dúnia léwa. Bee yáí Pòlu ye gé Loma ní Esipayá bùsuo ló. Gòò pò àle a wé'legeapi sòuke, à lakè Yesude pò aa ku Loma (1.7), aai kòkàaa Pisii ní Akilasio be'onee (16.3-5).

Láe bee guu Pòlu lé zí pò àle ke buipáleo guu bòoleke Loma Yesude'one. Yá pò Pòlu í dadané kú láe bee guu wásawasa à mè: Yesu baonaá gbāa pò Lua í gbé pò lé a náaikeo suabaòe, atèsa Yudaò, an gbea buipáleo (1.16).

Yudaò ní buipáleo kua ní kòoá yá'iae Yesude káau'one, atèsa lá buipáleo Yesudeo lé e Mòizi ikoyá musu. Yápi ku Galatio lá guu ló. Lakii Pòlu ò wásawasa à mè Yesu baona pò àle kpáá gbépii pòe (1.16). A ò lá Lua í duunkena suaba, baa dén nò, à mè luanaaikea yáe (1.18-8.39).

Bee gbea à lekà Isaili pò aa gí Kilisi náaikeio yáwa. Lua gbé'on ní ùoa? A mè an gia bee lé kpá Luaeo, asa Lua gbèke mé a zible (9-11). Tia kéwa sùuu pò Lua ví ní wá buipáleo lé dadawèe wà nòse pále da, wíò ku Lua pò ù (12.1-15.13).

Lápi láakii Pòlu mè á ye da Loma zéu, ò à fòkpàkpamá (15.14-16.27).

Gbé pò aale wéele wà dō lá Lua í ní suaba Yesu Kilisi sabaio, tó aa láe bee kyokè, aa e dō ké yá pò Lua a zekáleo zòò (11.33-36). Beewa aa e nízia kpawá, aai kúlé e a zéwa.

Pòlu fòkpaa Lomade'owa

¹ Mámema Pòlu, Kilisi Yesu zòblena, Lua ma sisi à ma díle a zína ù baona ²pò à dōaa à a legbè a ànabio'ne, aa kè a yá taalau kpana ù. ³⁻⁴ Aà Né Yesu Kilisi wá Dii yá mé baonapi ù. Aà dea gbénazina ù guu à bò Davidi bui guue. Aà luake guu sò aà bóa gau ní gbāao mé ò'lowèe ké Lua Nén aà ù. ⁵ Kilisipi mé gbèke'kè'eme à ma zí bui pii kúí, ké aa e a náaike, aai gò a yámanaò ù, i tóbó. ⁶ A kú ní guu sò, á gbé pò Yesu Kilisi á sisi à á séo. ⁷ Mámema ma láe bee kè á Lomade pò Lua yeázi à á sisi, a gò a gbé'ò ù piié. Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbèkekeé, aai á gba aafia.

⁸ Séia gíla ma Lua sáaukè ní Yesu Kilisi gbāao ápii yá musu, ké á luanaaikea lí dúniaa pii yáí. ⁹ Tó mále wabike pii, á yá lí sámaguo. Lua mé ma seelade ù. Aàpi mále zòbleè ní nòsemendoo, mále aà Né baokpa. ¹⁰ Mío wabikewá aà zekékemeé lá a yeiwa, mà e mò á gwai sa, ¹¹ asa wesiaále ni lé ma de maamae, ké mà Lua Nisina gbae daé á zedóa yáí. ¹² Beewa á luanaaikea ní ma pòo a wá baade gba sò. ¹³ Ma gbé'ò, má ye àò dō ké mío díle mòomòò mà mò á gwai* ké mà a zí gbe e á guu, lá má è buipáleo guuwa, ò e tia mi ze'eo. ¹⁴ Geleki yámanaò ní Geleki yámansaiò pii, ladónaò ní ladónsaiò pii, an yá gò ma yá ùe. ¹⁵ Bee yáí ma me wà mà baonapi kpá á Lomade'one sò. ¹⁶ Mili wide ní baonapi yáoo.† Òme gbāa pò Lua í gbé pò lé a náaikeo

* 1:13 Zln 19.21 † 1:16 Maa 8.38

suabaò ù, atësa Yudaò, an gbea buipáleò. 17 Baonapi i owëe lá Lua i to yá bórínò na. A de luanaaika yá ù adoe, lá wa kè lá guuwa wà mè: Gbéé pò Lua tò yá bààànò na a náai pò àle ke yáí aò ku.†

Gbēnazina d̄ t̄aaede ne Luae

18 Za musu 5 Lua i a pòkúma bòbò gbēnazina pò an vāikēa i zezō sīanaeowa an pākpaazi ní ní vāikēao yáí. 19 Yá pò wa f̄ d̄ Lua yá musu ulēané, Lua mé yápi bòné gupuau. 20 Za gò pò à dúnia kàle, aà gbāa láasai ní aà luake pò wili e ní wéoo bò gupuau aà z̄iò guu wásawasa. Ayāmeto gbēnazina awa v̄io. 21 Aa Lua d̄s, āma aali aà kpela a zéwa aa aà sáaukpào. An làasooò sòkù, 5 aa gò gusiau an m̄isai yáí. § 22 Aa nízià d̄ile ònònaò ù, 5 aa gò m̄isaideò ù. 23 Aaí kúle gbēnazina pò i gao ní bāò ní nòbòò ní pòtaa'onkuawaò taae Lua pò lí gao gbēu.*

24 Ayāmeto Lua ní kpá gbāsikēaa, aa wisaiyā ke ní k̄sò, lá aale a nide ní nòse guuwa. 25 Aa Lua s̄iande l̄éukpakè ní εeo. Aaí kúle Lua pòkēane aa zòblené Lua pò pòpii kè gbēu. Efaaiden aà ù gòopii! Ami.

26 Ayāmeto Lua ní kpá wisaiyā nideaa. Baa an n̄eò yá pò w̄i ke l̄éukpakè ní yá pò wili keoo. 27 Maa ḡeò s̄s aa yá pò w̄i ke ní n̄eò tò, aaí luak̄i. Ḡeò ní ḡeò aaí wisaiyā ke ní k̄sò, aaí a gbe'e níziawa an sásāa léu. 28 Lá aai we zè ní Lua d̄saoò, 5 à ní kpá láasookpaanlayāa, ké aao yá pò de wà keoo ke. 29 Yāvāi pii p̄emá: N̄sep̄s̄i, bli, íisea ní k̄sò, wedbak̄e, gbēde, sòle, gbēblea ní k̄nikēao. Gupēaanaò n̄ ù, 30 gbēyaanaò, Lua ibeò, gbé taiinkenao, ȳòdeò, íandānaò, vāi làasookenaò, de ní dao yāmansai, 31 m̄isaideò, náaisaideò, gbéyākensai, sósobisaideò. 32 Aa d̄s Lua d̄ile ké yābeetaakenaò kà wà ní dede, kási aali ze ní a keao adoo, aaí tékpa a kenao gu b̄e.

2

Yá z̄s̄lea gbēnazinaowa

1 Ayāmeto n gbéé pò ni gbēpále t̄aae e, ní awa v̄io. Tó n gbēpále t̄aae è, n nzia d̄ayāue,* asa n gbētaae'ena ni ke maa s̄e. 2 Wá d̄s ké Lua yákpalekea ní yābeetaakenaò maae. 3 N gbéé pò ni yābeetaakenaò t̄aae e mé ni ke s̄s, níle e níȳs b̄o Lua yákpaleu yà? 4 Ge níle d̄e ní Lua maakea z̄s̄oó ní aà menao ní aà s̄uuu yà? Ké Lua lé maakee ké n̄ n̄selile, ní d̄sò lé? 5 N swágb̄aakè, ni n̄selileo, 5 níle pòkúma k̄aaanzi e luapòkumabòbòmagòz̄i, tó Lua yákpalekea ní gbéò a zéwa b̄o gupuau. 6 A fiabo baadee a yākeawa.† 7 Gbéé pò aale gawi ní b̄eεeo ní w̄eni láasaio weele aale maake ní menaoò àizana e. 8 Gbéé pò anzia p̄eā lé d̄aané, aa ḡi s̄ianai aa te v̄aiwaò s̄s, Lua a pòkúma ní pòkp̄eño bòbòamá. 9 Wét̄eā ní w̄awāo a v̄aikena pii le, atësa Yudaò, an gbea buipáleò. 10 Lua a maakea pii gba gawi ní b̄eεeo ní aafiao, atësa Yudaò, an gbea buipáleò. 11 Asa Lua lí gbēe z̄aboo.†

12 Gbéé pò duunakè M̄oizi ikoyā d̄sai, a kaale maa ikoyāpi saie. Gbéé pò duunakè naa ikoyāpi z̄i s̄s, Lua a yákpalekeaànò ikoyāpi musue. 13 I ke gbéé pò lé ikoyā ma ní swáó mé maa Luaeo. Gbéé pò lé z̄ikewà mé a b̄o maa. 14 Tó bui pò aa M̄oizi ikoyā d̄sòò yá pò kp̄aāio kè ní níziào, aa ikoyā v̄i

† 1:17 Abk 2.4 § 1:21 Efe 4.17-18 * 1:23 Iko 4.16-18 * 2:1 Mat 7.1-2 † 2:6 Sou 62.13
† 2:11 Iko 10.17

níziawae. ¹⁵ Aale ɔɔwɛe ké yá pɔ kú ikoyápi guu kú ní nòseue. An láasoo lé a síana o ɔ, asa an láasoo m̀endoo, a kee ɔ ní dayāu, a kee ɔ ní bɔu. ¹⁶ M̀aa yákpalekegɔɔzi Lua a yákpaleke ní gb̃enazinao yá pɔ ulea an nòseu musu ní Kilisi Yesu gb̃aao, lá baona pɔ mále kpá òwa.

Yudaɔ ikoyadansaiɔne

¹⁷ N Yuda ia, n ze ní n Yudakeo, ní M̀oizi ikoyā náai ví, níle Lua yòòke. ¹⁸ N Lua pɔeá d̃s, ní yāmaa d̃s ikoyápi guu. ¹⁹ Nle e ní de ṽlao wede ũ, gbé pɔ kú gusiauo filia ũ, ²⁰ wésiadeo yadanede ũ, gbé dafuo metulu ũ. Nle e Lua ikoyā mé d̃sa ní síanao mi ũ. ²¹ N gbé pɔ ni yāda gb̃epáleɔne, b́oyāi nili da nziaeo ni? N m̀e wasu kpáí'oo, mé ni o s̃s be? ²² Ni me wasu wúle ní gb̃epále nɔoo, mé ni wúleò s̃s be? Ni saka t́aaɔgu, mé ni ní kpé pɔo kpáí'o s̃s be? ²³ Ni yòòke Lua ikoyā musu, ɔ n ikoyápi dasai í Lua t́òòkpa. ²⁴ Asa á yáí buipáleo ɔ Lua t̃b̃eesi lá a k̃ea láuwa. §

²⁵ Tó ní Lua ikoyā k̃ua, ɔ t̃z̃sa ài ṽine. Tó níle a yāda s̃so, ní sáa ní gyafɔɔdeɔ. ²⁶ Tó gyafɔɔde Lua ikoyā k̃ua, Lua a gyafɔɔdepi gwa sáa ní gbé pɔ t̃z̃soo lé? ²⁷ Baa tó ní iko lápi k̃ua mé n t̃z̃z̃, tó ni ikoyápi dao, gyafɔɔde pɔ ɔ k̃ua a to yá z̃l̃emaɔ. ²⁸ Lá kua Yuda zálala ũá mekaa yá no, màa t̃z̃sa zálalaá mekaa yán s̃so. ²⁹ Lá kua Yuda zálala ũá nòse yáe, t̃z̃sa zálalaá nòse yáe s̃s. Lua Nisina z̃le, i ke aà ikoyā lá yá no. Lua mé í gbé bee taa sáaukpa, i ke gb̃enazina no.

3

¹ Dea Yuda ũ káfla kpele a víi? Ai kpele t̃z̃sa víi? ² A káfla ví z̃so yápii guu. Séia gl̃a Lua a yá ñané ní ɔz̃le. ³ Ké an gb̃eeo náai ṽio, b́o a víi? An náaisai mé a Lua náai b̃adea? ⁴ O! Aawo! Lua náai ví, baa ké gb̃épiiá eedeɔ, lá a k̃ea láuwa wà m̀e:

Tó n yá'ò, n yá aɔ z̃eví,

tó wà yákpalek̃ennɔ, n yá a ble.*

⁵ Tó wá ṽaíke lé Lua maake b̃o gupuaui, b́o yá wá oi? Wá o Lua yá z̃evio, ké í p̃ok̃umab̃ɔɔwá yáí yà? Gb̃enazina yá'oa ɔ mále owa. ⁶ O! Aawo! Tó Lua yá z̃evio, kpelewa a f̃o yákpaleke ní d̃úniaoi? ⁷ Gb̃ee a me, tó a eedeke lé Lua náai káfi mé àle aà t̃ɔɔ, b́oyāi a yādaaala lán duunkenawai? ⁸ Tó ní ò màa níle me wà yá ṽaíke, yāmaa i b̃ou. Gb̃eeo ma t̃b̃eesi aa m̀e màa mi o. Lua yādaanla k̃òs̃ínno.

Gb̃ee maao

⁹ Too! Wá Yudaɔ wá s̃aɔ yà? Aawo bá! Asa ma b̃ɔɔo ní Yudaɔ ní buipáleo pii k̃ò, amp̃iiá duuna z̃ɔɔne. ¹⁰ A k̃ea Lua taalau wà m̀e:

Gb̃ee maao, baa do.

¹¹ Laaidee kuo, luak̃iiw̃eelenae kuo.

¹² Aa p̃àale nípii, aa f̃ɔkpà,

yāmaakenae kuo, baa do. †

¹³ An nòse de lán kaad̃embewae.

Aaí lenakasané,

m̀lè sewe kú ní léu, ‡

¹⁴ yá'ii ní gb̃ékaao mé ní lé pà. §

15 Aa wāa ní gbēdeao,

16 aai músi ní pɔsiao kpáńzi,

17 aa aafia zé d̄so,*

18 aa Lua vía vío.†

19 Wá d̄s ké Lua ikoyā pii de gbé p̄s kú a ɔzi yá ũe, ké gbépii lé ḡs kpaaŭa, dúńia gbépii i ḡs taaede ũ Luae. 20 Asa gbēe a b̄o maa Luae ikoyāpi k̄ua yáio.‡ Lua ikoyā mé i to wà duuna d̄s.

Lá Lua i to yá b̄ońno na

21 Lá Lua i to yá b̄ońno na b̄o gupuau sa, lá a yá kú Moizi ikoyā ní anabio lác guuwa. I ke aà ikoyā k̄ua yá no. 22 Lua i to yá b̄ońno na Yesu Kilisi náaikea yáie. Gbé p̄s lé aà náaike pii yáe, asa gbēe adoo. 23 Gbépii duunakè, 5 aa kèsá Lua gawii. 24 Lua i to yá b̄ońno na gba ũ a gbēke yáí ní Kilisi Yesu p̄s ní b̄o gbāao. 25 Aapi Lua kpà duuna awakpab̄o ũ gbé p̄s aale aà au náaikeone, ké à ɔb̄o gbépii i yáke a zéwae. A menakè yáa, i duun zio yádao, 26 5 tia kéwa a òlóné i yáke a zéwa. Beewa Lua i yáke a zéwa mé i to yá b̄o ní Yesu náaikenao na b̄o.

27 Lá màae, gbēnazina a f̄s íanadā lbe? Bee kuo. Bóyái ni? Ké a de yákea yá ũo, Yesu náaikea yáe yáí. 28 Asa má è Lua i to yá b̄o ní gbéno na aà Luapi náaikea yáie, ikoyák̄ua ku a guuo. 29 Luaá Yudaɔ Luae nídoa? Buipáleo Luan s̄soa? Ao, buipáleo Luae b̄o. 30 Asa Lua m̄endoe. § A to yá b̄o ní gbé p̄s t̄z̄so na a náai p̄s àle ke yáie, mé a to yá b̄o ní gyaf̄odeo na a náai d̄oupi musu b̄o. 31 Wále ikoyā b̄ade ní luanaaikeao yá? Màa no, wále a kpelae.

4

Lua tò yá b̄o ní Ablahaũ na a náai p̄s a kè yáí

1 Wá Yudaɔ, wá o kpelewa wá dezi káau Ablahaũ yá musu ni? 2 Tó Lua tò yá b̄oànno na yá p̄s a kè yáie, d̄s à f̄s íanadā. Ama a f̄s dā Luaeo. 3 Kpelewa wa ò lá guui? Wà m̄e Ablahaũ Lua náaike, 5 Lua tò yá b̄oànno na.* 4 Fiaboa zikenacá gbēkekeae no, aà aseae. 5 Baa tó gbé lé yāe keo, tó àle Lua p̄s i to yá b̄o ní taaedeo na náaike, Lua a to yá b̄oànno na a náai p̄s àle ke yáie. 6 Davidi gbé p̄s Lua tò yá b̄oànno na yāekesai báaa'ea yá'ò à m̄e: 7 Báaadeon gbé p̄s Lua ní taaeo wòlomá à ní duuna k̄emáo ũ. 8 Báaaden gbé p̄s Dii a aà duuna yádao ũ.† 9 Báaa beea gbé p̄s t̄z̄so p̄e adoa, ge gyaf̄ode p̄e b̄o? Wà m̄e Lua tò yá b̄o ní Ablahaũ na, ké à a náaike yáie. 10 Kpelewa Ablahaũ de ḡo p̄s Lua tò yá b̄oànno nai? Aà t̄z̄saa ge gyaf̄odee? I t̄z̄so, gyaf̄odee. 11 ɔ à t̄z̄s̄, ké Lua tò yá b̄oànno na a gyaf̄oḡo seela ũ.‡ Màa a de gyaf̄ode p̄s Lua tò yá b̄ońno na Luapi náaikea yáio pii dezi ũ. 12 A de gbé p̄s aa t̄z̄so dezi ũ lbe. I ke an t̄z̄sa yáí no, ké aa té wá dezi Ablahaũ p̄s Lua náaike a gyaf̄oḡo iai yáie.

Lá Ablahaũ Lua náaike

13 Lua legbè Ablahaũe ní aà buio à m̄e dúńia a ḡs ní p̄s ũ. § I ke aà ikoyā k̄ua yáí no, ké Lua tò yá b̄oànno na a náai p̄s a kè yáie. 14 Tó gbé p̄s aa ikoyā k̄ua

* 3:17 Isa 59.7-8 † 3:18 Sou 36.1 ‡ 3:20 Sou 143.2, Gal 2.16 § 3:30 Iko 6.4 * 4:3 Daa 15.6, Gal 3.6 † 4:8 Sou 32.1-2 ‡ 4:11 Daa 17.10 § 4:13 Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29

mé aa kible, dō luanaaikēa ài vīo, mé Lua legbēa kè famaε, * 15 asa ikoyā ī mós ní Lua pōkūmaoε. Gu pō ikoyā kúuo, tàae lío ku we sōo. 16 Ayāmeto pō pō Lua a legbē eáa àa náaikēa yáε, ké ào de aà gbēkeyā ũ. Beewa legbēapiá Ablahaū buipiō pīi pōε, i kε gbé pō aa Moizi ikoyā kūa n̄tēεo no, ní gbé pō aale Lua náaikē lán Ablahaūwaε lō. Ablahaūá wápīi deziε.† 17 A de wá dezi ũ Lua kīi, lá a kēa láuwa. Lua mē a aà dīle bui dasiō dezi ũ. Ablahaū Lua pō ī wēni kpa gεowa ī to pō pō kú yāao ào ku‡ náaikē. 18 A Lua náaikē, à wεdō pō pō gbēε wé dōiozi, § à gō bui dasiō dezi ũ lá Lua òēwa à mē, aà buiō aao dasi lán saanaowa.§ 19 Ablahaū kà wē basō taawa. Baa tó à láasooké a gōkēbōsaiwa ní Sala neasakpε kákaao, aà luanaaikēa lí busao.* 20 Ili seake lé pō Lua gbēewao, i gí Lua náaikēio, § à gbāa'è a luanaaikēawa à Lua tobō, 21 asa a dō a fēa vīo, Lua gbāa kà à lé pō á gbēpi kε. 22 Ayāmeto Lua tò yá bōaànō na. 23 Wi yá bōaànō napi kē aà yái adoo, 24 wa kē wá gbé pō Lua a to yá bōwanō na yáie lō, wá gbé pō wále Lua pō wá Dii Yesu bō gau náaikēo. 25 Lua aà kpámá ké à e wá tàaeo kéwá yáie,† § à aà bō gau, ké yá e bōwanō na yái.

5

Kεa na ní Luao

1 Lá Lua tò yá bōwanō na a náai pō wále kε yái, wá naaànō sa ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao. 2 Aà náaikēa guu wa ze'è aà sabai wa gē Lua gbēke pō wá kuopi guu, § wále pōnake ní Lua gawi pō wá wé dōio. 3 I kε bee ado no, wále pōnake ní wá taasikεao lō, ké wá dō taasikεa ī mós ní menao, 4 mena ī mós ní dāa maao, dāa maa ī mós ní wεdōa Luazio, 5 mé wεdōa Luazipi fama vīo, asa Lua a Nisīna pīsi wá n̄sεu, § a tò wá dō a yewázi. 6 Wá gbāasai guu Kilisi gà wá vāikεnao wá gbεu gōo pō Lua dīlewa. 7 Baa gaa gbēmaa gbεu àao. Tó gbé a we ga gbēmaa gbεu, wá dōo, 8 § Lua òlōwēε lá á yewázi, asa wá duundeke guu § Kilisi gà wá gbεu. 9 Lá wa bō maa sa Kilisi au yái, Kilisipi wá sia Lua pōkūmawa sea vī lōe? 10 Yāa wá īi ní Luaoε, § wa kεaànō na aà Né gaa yái. Lá wa kεaànō na sa, wá suabaa aà kua wēni guu yái sea vī lōe? 11 I kε beεε adoo, wále pōnake ní Luao lō ní wá Dii Yesu Kilisi pō tò wa kεaànō na gbāao.

Kilisi yalεεua ní Adamuo

12 Gbé mēndo mé tò duuna gē dúnia guu,* § duuna ga ī.† Beewa ga lí gbépiia, ké gbépii duunakē yái. 13 Duuna ku dúnia guu e Lua ikoyā ào gé mói. Gōo pō ikoyā kuo, Lua i duuna yádao, 14 āma sea Adamuwa e à gē pē Moziwa ga ikokē gbépiiwa, baa gbé pō aai duunakε lán Adamu zāayāwawao. Adamupíá gbé pō a mō taε.

15 Ama Lua gba muaa ní Adamu tàaeoo, asa lá dasi gà Adamu ado zāa yáwa yái, Lua gbēke ní a gba pō lí dasila Yesu Kilisi ado gbēke yáio de beea. 16 Lua gba muaa ní gbé mēndo duunapioo. Tāae mēndopi mé mō ní yákpalekεao, § yá zōle gbēnazinaowa. Tāaeo mō ní Lua gbēkεkεanéo, § yá bō ní gbéō na. 17 Lá Adamu ado tāae mé tò ga ikokē, Yesu Kilisi ado yá pō à mōdō zōo de beea. Aà yái gbé pō Lua gbēkεkēné a tò yá bōnō na gba ũo kible

* 4:14 Gal 3.18 † 4:16 Gal 3.7 ‡ 4:17 Daa 17.5 § 4:18 Daa 15.5 * 4:19 Daa 17.17
† 4:25 Isa 53.4-5 * 5:12 Daa 3.6 † 5:12 Daa 2.17

àizāna guu. ¹⁸ Beewa lá tàae m̀ndopi tò yá z̀l̄e bui píiwa, màa ɓ maakea m̀ndopi ì to bui pii ɓ maa, aai àizānable. ¹⁹ Lá gbé m̀ndo swágbāa mé tò dasi g̀ duunde ̀, màa ɓ gbé m̀ndo yāmaa mé a to dasi ɓ maa. ²⁰ Ikoyā m̀ ké tàae e àò káfi yáie. Lá duuna lé káfi, Lua gbēke ɓ diadie. ²¹ Lá duuna kiblea m̀ ní gao, màa ɓ Lua gbēke kiblea ì to wà ɓ maa, wí àizānable ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao.

6

Wá naa Kilisiwa

¹ Wá o kpelewa ni? Wá gi wàò te duunawa ké Lua gbēke e àò káfi yà? ² O'o! Aawo! Wá gbé ṕ wá de geɔ ̀ duuna yá musu, kpelewa wá gi wàò te duunawa bi? ³ Wá gbé ṕ wa da'ilekè Kilisi Yesu ṕ ̀, á d̄s ké wá s̄nuaàno aà ga guo lé? ⁴ Wa gaaàno, wá wá víaàno da'ilekea guu, lá Kilisi b̀ gau ní a Mae gbāa gawideo, ké wápiɔ s̄s wàò kú ní wēni dafuo màa.* ⁵ Lá wa naawà lán s̄wakula ní gbalaowa aà ga guu, wá ḡs̄aàno màa aà vua guu ɓ. ⁶ Wá d̄s ké wá wá kua zi pà lipāak̄awa ní Kilisio, wá m̀ duunde i mide, ké wásu wàò z̄oble duunae ɓ, ⁷ asa gbé ṕ gá b̀ duuna yáue. ⁸ Lá wa ga ní Kilisio, wá a náai ví ké wáò kuaàno ɓ. ⁹ Wá d̄s lá Kilisi b̀ gau, a gaa ví ɓ, ga iko víwà ɓ. ¹⁰ Asa ké á gá, á gá duuna yá musu ḡen doe, mé lá a ku tia, a ku Lua ṕ ̀. ¹¹ Màa ápiɔ s̄s, á ázia dile geɔ ̀ duuna yá musu, ɓ ku Lua ṕ ̀ ù naa Kilisi Yesuwa. ¹² A yáí ásu to duuna kible á m̀ geɔwa, a d̄e'ni d̄aaé ɓ. ¹³ Asu á á megue kpa duunawa väikeɔ ̀. A ázia kpa Luawa gáɔ ̀ ù, í á meguo kpawà yāmaakeɔ ̀ ù. ¹⁴ Asu to duuna àò iko víwà ɓ, asa á na ikoyā ɔzi, sema Lua gbēke.

¹⁵ Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyā ɔzi ɓ, sema Lua gbēke ɔzi, wáò te duunawa yà? O'o! Aawo! ¹⁶ A d̄s tó a ázia kpà gbéwa, ále misiile, á de ade z̄o ̀o lé? Tó duuna a ázia kpàwà, á gae. Tó a misiile Luae s̄s, á ɓ maa. ¹⁷ Wa s̄aukè ní Luao, asa duuna z̄o ̀n á ù yāa, s̄ a misiile yá ṕ wa dáé z̄ézeé ní n̄sem̄endoo. ¹⁸ A ɓ duuna yá, a ḡs̄ maakea z̄o ̀ ù. ¹⁹ Mále bee o gbēnazina yā'oawa á gbāasai yáie. Lá a á me kpà yāa gbāsi ní yāvaiɔwa z̄o ̀ ù, a väikè, màa tia ɓ á á me kpa maakeawa z̄o ̀ ù, á kua ɓ adoa. ²⁰ Ké á de duuna z̄o ̀ ù yāa, á bàa kú ní yāmaakeaoo. ²¹ Ai kpele á è yá ṕ á kè yāa, á k̄éé wiyá ù tiaɔ musui? Yápiɔ mideaá gae. ²² Tiasa lá a ɓ duuna yá, ále z̄oble Luae, ài ṕ á e mé kua adoa ṕ a mide ní wēni láasaio ù. ²³ Duuna aseaa gae, áma gba ṕ Lua ì dawēe naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mé wēni láasai ù.

7

Wá kú M̄izi ikoyā ɔzi ɓ

¹ Ma gbé, mále yā'oé lán gbé ṕ M̄izi ikoyā d̄s̄owa. A d̄s ké ikoyāpi iko ví gbéwa ḡo ṕ a ku noa? ² Màa ikoyāpi n̄z̄ae yè a záwa ḡo ṕ a b̄é. Tó ḡs̄ gá, s̄ ikoyāpi ì polowà. ³ Ḡo ṕ aà zá kú, tó á ḡs̄ ḡs̄ pále ṕ ̀ ù, wa oè d̄e'lidee. Tó aà zá gae s̄s, ikoyāpi p̄olowàn we. Tó á ḡs̄ ḡs̄ pále ṕ ̀ ù sa, beea d̄e'ni yán ɓ. ⁴ Màa ápiɔ s̄s ma gbé, a ga ikoyā musu Kilisi me guu, s̄ a ḡs̄ gbé ṕ b̀ gaupi ṕ ̀ ù, ké wá e káfiakè Luae. ⁵ Ké wá dáa d̄aawēe yāa, ikoyā mé tò duuna ni wá dé wá me guu, s̄ wa káfiakè gae. ⁶ Tia s̄s wa ga ṕ ṕ wá kú

* 6:4 Kls 2.12

zo ūpi yá musu, wa bo ikoyāu, 5 wále zoble Luaε zé dafu guu ní aà Nisína gbāao, i ke ikoyā lá zé zi no.

7 Wá o kpelewa ni? Lua ikoyāá duuna yà? Aawo bá! Ikoyāpi mé tò ma duuna dō. Tó ikoyā i me wasu pó blikεoo,* dō mi dō lá pó blikea deo. 8 Duuna zekii è yá pó Lua dilepiwa, 5 a tò pōpii ni ma de. Asa ké má ikoyā dōo, duuna demεε yāe ūo. 9 Yāa ké má ikoyā dōo, má béεε. Ké ma yādileapi mà, duuna vù iu, 10 5 ma ga. Yādilea pó de à wēni kpaapi ga imεε. 11 Duuna zekii è yādileapiwa, 5 à ma sāsā à ma de yāpi sabai. 12 Beewa ikoyāpi kua adoa, mé yá pó Lua dilepi kua adoa, a zεvī mé a maa. 13 Yāmaa mé tò ma gaa? Aawo bá! Ké duuna e bo gupuaui, 5 à yāmaa m̄aokè, a tò ma ga. Beewa wa duuna dō duuna ū yādileapi sabai.

Zikaa ní duunao

14 Wá dō ké ikoyāpiá Lua yāe. Mapi sō, dàaden ma ū, má na duuna zī. 15 Miliō yá pó mále ke gbadōo, asa mili yá pó má ye mà ke keo, yá pó má ye mà keo 5 mi ke.† 16 Tó yá pó má kè i kpaai ní ma p̄eāoo, ma we ikoyāpi maakεi. 17 I ke máme mále keo, duuna pó kú ma guue. 18 Má dō yāmaa ku ma guuo, ma dāa maa. M̄o ye mà yāmaake, āma mili f̄o má k̄eo. 19 Yāmaa pó má ye mà ke, mili keo. Yāvāi pó má yeio 5 mi ke. 20 Tó yá pó má yeio 5 mále ke, i ke máme mále keo, duuna pó kú ma guue. 21 Má è tò má ye mà maake, vāi mé i d̄oamεε. 22 Lua ikoyā mé i kemεε na ma sō guu, 23 āma má è iko pāle ku ma me guu, i zika ní iko pó kú ma n̄se guuo, a tò má na duuna iko pó kú ma me guu zī. 24 Ma wēnade ia, déme a ma si ma m̄e geε beewai? 25 Ma sáaukè ní Luao! N wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Beewa 5 mi zoble Lua ikoε ma láasoo guu, mé mi zoble duuna ikoε ma dāa guu.

8

Ziblea ní Lua Nisína gbāao

1 Yá a zōle gbé pó aa naa Kilisi Yesuwaowa bo, 2 asa naa Kilisi Yesuwa Lua Nisína Wēnikpamade gbāa ma bo gbāa pó duuna ní gao lé m̄omεε guu. 3 Yá pó M̄ozi ikoyā i f̄o k̄eo gbēnazina gbāasaikε yái Lua k̄e. A azia Né zī gbēnazina ū lán wá duundeowa duuna woloawá yái, 5 à widà duunawa a Né m̄epi guu, 4 ké yá pó ikoyā lé wεεle siana ke wá gbé pó wá dāa lé d̄oawεε bo, sema Lua Nisínaowa. 5 Gbé pó an dāa lé d̄oanéo i laaido ní dāa yáwa. Gbé pó Lua Nisína lé d̄oanéo i laaido Lua Nisína yáwa. 6 Laaido dāa yáwaá gaε. Laaido Lua Nisína yáwaá wēni ní aafiaoε. 7 Laaido dāa yáwaá iisea ní Luaoε. Ade lí misiile Lua ikoyāeo, a f̄o seo. 8 Gbé pó an dāa lé d̄oanéo yá lí ká Luaguo.

9 Apio sō, á dāa lé d̄oaoε, sema Lua Nisína, tó a kú á guu siana. Tó gbé Kilisi Nisína vī sōo, a de Kilisi gbé ūo. 10 Tó Kilisi kú á guu, baa tó á me de ge ū duuna yái, Lua Nisína deé wēni ūe,* ké Lua tò yá b̄oāno na yái. 11 Tó Lua pó Yesu b̄o gau Nisína kú á guu,† Lua pó Kilisipi b̄o gau a wēni kpá á m̄e gepiwa ní a Nisína pó kú á guu gbāao.

12 Ayāmeto ma gbéō, wá té wá dāai teasi no. 13 Tó á té á dāai, á gaε. Tó a á yāvāikεo m̄ide ní Lua Nisína gbāao sō, áo ku. 14 Gbé pó Lua Nisína

* 7:7 Boa 20.17 † 7:15 Gal 5.17 * 8:10 Zaa 6.63 † 8:11 1Kln 3.16

ĩ dɔaanéɔ mé Lua néɔ ũ. ¹⁵ Asa táa pɔ ĩ to wà zɔble ní vɔiao mé díéɔ, Lua Nisina pɔ tò a gɔ Lua néɔ ũ ɔ á vɔ, ɔ wi wiile Luawa ní aà gbāao wi me: Baa, wá Mae.† ¹⁶ Nisɔnapi mé ĩ owēe wá sɔu Lua néɔn wá ũ. ¹⁷ Lá néɔn wá ũ, àizεεblenaɔn wá ũ. Lua àizεεblenaɔn wá ũ, wá ble sãnu ní Kilisioε. Tó wa taasikèaànɔ, wáɔ kuaànɔ aà gawi guu. §

Wεɔba Lua gawii

¹⁸ Má è wá fɔ gɔɔε bee taasi lεεũ ní gawi pɔ Lua a bɔowēεoo. ¹⁹ Lua pɔkeao pɔi wé dɔ aà néɔ bɔa gupuaui láasai. ²⁰ Asa Lua tò a pɔkeao pɔi gɔ dɔɔsaiε.* I ke an pɔeã no, Lua mé kè màa, ké wεɔbaaazi guu ²¹ dúnia a bɔ òòkpaapɔ àle zɔbleu, i dεepoo Lua néɔ gawi guu. ²² Wá dɔ Lua pɔkeao pɔi lé aauke ní wāwāo e tia. ²³ I ke dúnia ado no, wá gbé pɔ wa Lua Nisina è gba séia ũɔ, wále aauke kpáikpáii sɔ e Lua àò gé wá boi, i wá sí a néɔ ũ.† ²⁴ Lua wá suabà, ké wá wεɔɔ beei. Pɔ pɔ wa è ní wéoa wεɔɔia yáε loo. Déme ĩ wεɔɔ pɔ pɔ a èi loi? ²⁵ Tó wá wé dɔ pɔ pɔ wi eozi sɔ, wiɔ dá ní menaoε.

²⁶ Beewa sɔ Lua Nisina ĩ dɔwále wá gbāasai guu, asa wá wabikea dɔ a zéwao, ɔ Lua Nisina ĩ kulekewēε Luae ní aau pɔ a yá gè oao. ²⁷ Lua ĩ nɔse guu e, mé a a Nisina láasoo dɔ, asa Lua Nisina ĩ kuleke Lua gbéɔne lá Lua yeiwaε. ²⁸ Wá dɔ ké yápii ĩ bɔ maa gbé pɔ ye Luaziɔne, gbé pɔ à ní sisi à ní sé lá àle yáwaɔ. ²⁹ Asa Lua díle za káau gbé pɔ a dɔaa ní dɔɔ bɔ a Néwa, ké aàɔ de vɔi ũ dáuna dasiɔne. ³⁰ Gbé pɔ à ní díle za káaupiɔ ɔ à ní sisi, ɔ a tò yá bɔ ní gbé pɔ à ní sisipiɔ na, ɔ à a gawi lí gbé pɔ a tò yá bɔrɔnɔ napɔne.

³¹ Wá o kpelewa yá beeo musu ni? Lá Lua zèwanɔ, déme a bɔ wá kpei?

³² Lá ĩ gí ní azia Néoo, à aà kpà wápii yáí, a wá gba pɔpii loo lé? ³³ Déme a bɔbɔ ní gbé pɔ Lua ní séɔi? Luapi mé tò yá bɔwanɔ na. ³⁴ Déme a yádawálai? Kilisi Yesu ga à èa vù. A ku Lua ɔplai, àle kulekewēε.

³⁵ Bɔme a wá ké Kilisi yeawáziwai? Taasi ge wétèa ge ñadama ge nɔana ge taasideke ge kai ge fenda, an kee a fɔe? ³⁶ A ku lá guu wá mè:

N yáí wá kú ga lézi za kɔɔ e oosi,
wí wá díle lán sã pɔ wa ní kòlokpaɔwa.‡

³⁷ Yá beeo pɔi guu wále zible àannɔ ní gbé pɔ yewázi gbāao. ³⁸ Asa má dɔ sáasá ké ga ge wēni ge malaikaɔ ge táaɔ ge tia yá ge zia yá ge gbāadeɔ ³⁹ ge musupɔɔ ge zɔlεpɔɔ ge Lua pɔkeaa páleɔ, an kee a fɔ wá ké Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa guuo.

9

Lua Isailiɔ sea

¹ Mále sɔana'o naa Kilisiwaε, mále εεtoo. Lua Nisina pɔ dɔaa ma láasooε mé demεε yápi seelade ũ. ² Ma pɔsia kè zài, ma nɔse lo yaa gɔɔpiiε. ³ Má fɔ wabike Luawa aà ma ké Kilisiwa, aà láaikea ma Isaili deeo gbεu. ⁴ Ampiɔ ɔ Lua ní sé a néɔ ũ,* à a gawi òbɔné, aà bàa kúrɔnɔ, à a ikoyá kpámá, à lousisia dáné, à legbèné. ⁵ Aa de Lua gbé káauɔ buiɔ ũ, mé an bui guu ɔ Kilisi pɔ de pɔpiiia bɔu gbēnazina ũ. Ōme Lua pɔ kù wàɔ a sáaukpa gɔɔpii ũ. Ami.

⁶ I ke yá pɔ Lua ò lèle pã no, asa Isaili pii mé Isaili zálala ũo. ⁷ I ke Ablahaũ bui pii mé Ablahaũpi néɔ ũ Luao, asa Lua ò Ablahaũe à mè, Izaaki buiɔ

† 8:15 Maa 14.36 § 8:17 Gal 4.5-7 * 8:20 Daa 3.17-19 † 8:23 2Kln 5.2-4 ‡ 8:36 Sou 44.23 * 9:4 Baa 4.22

õ wáli oné aà buio.† 8 Beewa i ke né pò à ní í ní pœãoõ mé Lua néo ùo, né pò à ní í Lua legbëa musuo mé de buipio ù. 9 Asa Lua legbè à mè: Má ea mo zii maa'i, Sala i ne'i gõe ù.‡ 10-12 I ke beee adoo. Lua í gbé se lá àle yáwae, i ke an yákea yái no, ké à ní sisie. Beewa ké Lebeka siao nosi ní wá dezi káau Izaakio, e àò gé ní ii, e aao gé maa ge vâikci, Lua ò Lebeka a pò bò káau a gõ né ù gbé záe.§ 13 Lá a kēa láuwa wà mè: Má ye Yakobuzi, Esau sō, má yeio.*

14 Wá o kpelewa ni? Yāvai ku Lua kí yà? Aawo bá! 15 Asa a ò Moizie, gbé pò á ye sùuukeaàno õ á ke, mé gbé pò á ye wēnadōē õ á dōē.†

16 Ayāmeto Lua gbéõ sea i bõ gbēnazina pœã guuo ge an kōaikca, à bõ Lua sùuu guue. 17 Asa lá guu Lua ò Falaōe à mè: Ma n kpa kpalau ké mà a gbāa oõ gbéõne n musue, ma tó i li dúniaa píi.‡ 18 Beewa gbé pò a ye sùuukeaàno í keaànoe, mé gbé pò a ye aà swágbāa kú, í kú.

19 A gbēe a ma la, býyái Lua lé gbéõ táae e loi? Déme a fõ gi Lua pœái? 20 N gbēnazina ia, dén n ù n gbasa n yázāsi Luawai? Oo a a bona la, býyái n ma bo kéwaia?§ 21 Oobona zevi à oo swāde ní oo swāsaio bo ní gè dou pò á tótooo lé? 22 Tó Lua ye à a pōkūma oõné ké aa a gbāa dō, mé à mēna zōõ kè ní gbé pò de à pōkūmabōbōmá à ní kaaleo sō be! 23 Tó à bee kè, ké gbé pò de à sùuukeíno à dōaa ní keke aa gē a gawi guuo a gawi zōõ dōe sō be! 24 Gbé pò Lua ní sisi à ní sépio n wá ù. I ke Yudaone ndoo, ní buipāleoe sō. 25 Lá Lua ò ānabi Ozee lá guuwa à mè:

Bui pò de ma gbéõ ùoõ õ má oné ma gbéõ.

Bui pò má yerziõõ õ máõ yerzi.*

26 Gua pò Lua òné aa de a gbéõ ùo, we wa ouné Lua béepi néo.†

27 Isaia wiilè Isailio yá musu à mè: Baa tó Isailio dasi lán ísiale úfāawa, an kōnaõ mé a bõ.

28 Asa Dii a yá pò a ò ke dúniau, mé a a midē zezesaie.‡

29 Lá Isaia dōaa òwa à mè: Tó Dii Zigōde i wá buieo to yāao, dō wa gō lán Sōdōūdeowa, wí bõ Gōmōdeowa.§

Isailio gia Kilisi baonai

30 Wá o kpelewaē sa? Buipāleo lé weele Lua to yá bōrno nao, õ a tò à bōrno na. A tò yá bōrno na a náai pò aa ke yáie. 31 Isailio sō aale weele Lua to yá bōrno na ikoyā musu, õ i bōrno nao. 32 Býyái ni? Ké aa ye Lua to yá bōrno na an yákea yá yáie, i ke aà náaikca yái no. Aa gēmbōle gbé pò í ní pálewa, 33 lá a kēa láuwa:

Gwa, mále gbé pò í to wá gēmbōle dile Siona, gbesi pò í to wá fu.

† 9:7 Daa 21.12 ‡ 9:9 Daa 18.10 § 9:10-12 Daa 25.23 * 9:13 Mal 1.2-3 † 9:15 Bōa 33.19 ‡ 9:17 Bōa 9.16 § 9:20 Isa 45.9 * 9:25 Oze 2.25 † 9:26 Oze 2.1 ‡ 9:28 Isa 10.22-23 § 9:29 Isa 1.9

Wí a gbé pò lé àà náaike kūo.*

10

1 Ma gbé, yá pò má yei ma s̄ guu, mále a wabike Luawa mé Isailio suabaa ũ. 2 Má de a seelade ũ, ké aa ãiavi ní Lua yáo, ãma an wé kéao. 3 Asa aa lá Lua ĩ to yá b̄r̄n̄o na d̄so, s̄ aal̄o welele yá b̄r̄n̄o na ní r̄z̄ia gb̄ao. Aai lá Lua ĩ to yá b̄r̄n̄o na sio. 4 Asa Kilisi M̄ozi ikoyā lep̄apa, s̄ yá ĩ b̄o ní aà náaikenao na. 5 Lá ikoyā ĩ to yá b̄r̄n̄o na s̄ M̄ozi ò a taalau à mè, gbé pò yápi k̄ua ao ku a sabai.* 6 Lá luanaaika ĩ to yá b̄r̄n̄o na a ò à mè:

Nsu o n n̄seu,
dème a gé luabe à Kilisi pilaio,
7 ge déme a gé bedau à Kilisi b̄o gauio.
8 Yá pò a òn ke:
Yápi kunn̄o k̄ai,
a kú ní léu ní n n̄seu.†

Luanaaika yá pò wi a waasokpa òn yápi ũ. 9 Tó ní ò ní léo gupuaui Yesu mé Dii ũ, mé ní a náai ví n n̄seu Lua aà b̄o gau, a n suaba. 10 Asa yápi náai vía n̄seu ĩ to gbé b̄o maa, mé yápi oa ní léo ĩ gbé suaba. 11 A kéa Luayátaalau wà mè, wí a gbé pò lé àà náaike kūo.‡

12 Yudaò ní buip̄aleò dodoa k̄eo, asa amp̄ii an Dii doūe, ĩ k̄áflake a s̄sinaone píi. 13 Asa Dii s̄sinao b̄o píie.§ 14 Kpelewa aa aà sísi aà náaikeaii? Kpelewa aa aà náaike aà yá masaii? Kpelewa aa aà yá ma waasokenasaii? 15 Tó wi waasokenao z̄imáo, kpelewa aa waasokenéi? A kéa Lua taalau wà mè: Baonakpanao m̄oa na.* 16 Ama gbépii i baonapi sio. ¶ Isaiia mè: Dii, déme wá yá síi? † 17 Beewa luanaaika ĩ b̄o aà yámaa k̄íie, mé yápiá Kilisi yáe. 18 Ma mè yóo! Aai mao lé? Aa mà.

An b̄o tà d̄unia guu píi,
an yá'oa gè e t̄ole léwa.‡
19 Ma mè yóo! Isailio i d̄so lé? M̄ozi d̄baa ò à mè:

Má tó bui pò aa de ma gbé ũoò á p̄o f̄el̄é,
má tó á p̄o pa bui wésiad̄eò yá musu.§

20 ¶ Isaiia s̄d̄ile à Lua led̄ek̄e à mè:
Gbé pò aale ma k̄íi weleleò mé ma e,
ma azla ò b̄o gbé pò aale ma gb̄eaoone.*

21 Isailio yá musu s̄ Lua ò:
Za k̄oo e oosi ma òd̄ò bui swágb̄aade pò f̄eman̄ozi.†

11

Lua i Isailio v̄uaao

1 Ma mè yóo! Lua azla gbé v̄uaa yà? Aawo bá! Mapi, Isailin ma ũ. Ablahaū buin ma ũ B̄eȳam̄e bui guu.* 2 Lua i a gbé pò à d̄baa ní d̄so v̄uaao. A Elia yá pò kú lá guu bee d̄so lé? Ké à gè ní Isailio yáo Lua k̄íi à mè: 3 Dii, aa n̄ ãnabio d̄ede, aa n̄ gb̄agbak̄io d̄ele. Mám̄e ma ḡs̄ mado, s̄ aale ma we.†

* 9:33 Isa 28.16 * 10:5 Lev 18.5 † 10:8 Iko 30.12-14 ‡ 10:11 Isa 28.16 § 10:13 Yōe 3.5
* 10:15 Isa 52.7 † 10:16 Isa 53.1 ‡ 10:18 Soū 19.4 § 10:19 Iko 32.21 * 10:20 Isa 65.1
† 10:21 Isa 65.2 * 11:1 Flp 3.5 † 11:3 1Kia 19.10

4 Lua ò Eliaε kpelewa ni? A mè á gbé pò aai kúle táaεοο kũa a pò ũ gbēοη òaasοοοο λεε soplá (7.000).† 5 Maa an kōna pò Lua ní sé a gbēke guuο gò gbā b. 6 Lá à ní sé a gbēke guu, i ke an yākea yáí no. Tó maa no, dō Lua gbēkeαο gbēke ũο. 7 Kpelewan wei? Isailio i yá pò wale wεεε eo, āma an gbé pò Lua ní séο è. Gbé k̄niο òn̄se tàta, 8 lá a kēa láuwa wà mè:

Lua kemazi'ũ kpàñzi,

ō an wé lé gu'eo,

an swá lé yāmao e ní a gbāo.§

9 Davidi ò b:

To an dikpekea gōné bai ũ, wà ní kú,

to à yā'iné, wà t̄simá.

10 To an wé siakū ké aasu gu'eo,

to an wó gō koolonno gōopii.*

11 Ma mè yoo! Ké Isailio fua, aa lèle m̄iom̄io yā? Aawo bá! An t̄aεοο yáí Lua buipáleo suabà, ké Isailio òn̄se fele yáí. 12 Lá an t̄aεοο mé tò dún̄ia káfla è, mé an lélea mé tò buipáleo káfla è, tò Isailipio sù ní pá ziu, wa bee o lba?

13 Málε yá'ο á buipáleoηε sa. Lá má de z̄ina ũ á buipáleo k̄íi, máο ma z̄i sáaukpae, 14 ké mà az̄ia buio òn̄se fele, mí ní gbēοο suabaε. 15 Lá Lua gia Isailiozi mé tò dún̄ia k̄εan̄o na, tò à εa ní sí b, bee aο deai? Bee aο de w̄eni ũ gεοηεε.

16 Tó wà p̄owen káau kpà Luawa,† a búu gò aà pò ũε. Tó lízina de Lua pò ũ, a gōnaο de aà pò ũ bε. 17 Lua kuli zálala gōnaεο z̄ōz̄ō, ō à n gbé pò ní de kuna lí ũ p̄ε an gbεu, ké òȳó kú ní kuli maa z̄ina gbāao. 18 Nsu saka kuli zálala gōna pò a z̄ōz̄ōguo. Kpelewa òȳó íanadái? N kú lízina sabaie, i ke lízina mé kú n sabaio. 19 N mè à liḡonapio z̄ōz̄ō ké à n p̄ε an gbεu yáíε. 20 Maaε, à ní z̄ōz̄ō ké aai a náaikεo yáíε. Mpi s̄o n gō n luanaaikεa yáí. Nsu wala keo. Laaika! 21 Lá Lua i gí lí zálala gōnaο z̄ōz̄ōio, a gí n z̄ōi s̄o. 22 Gwa lá Lua maa mé a p̄ási. A p̄ási ní gbé pò aa f̄uwaο, mé a maane, tó n ze ní aà maaο. Tó maa no, a n z̄ō s̄ε. 23 Tó Isailio ní luanaaikεasai tò, a εa ní pé n gbεue, asa a ní p̄ea ní gbεu gbāa v̄i. 24 Lua n z̄ō kuna líwa à n p̄ε kuli zálalawa, lá w̄ili keowa. Lá a k̄ε màa, kù liḡon zálalaο εa p̄ea nízia líwa zεv̄i de beelao lé?

Isailio suabaa gbεza

25 Ma gbéο, má ye àο asiiyāε bee dō, ké á wé su àο sia, à ázia dile waladeο ũο yáí. Isaili k̄niο swá gbāakù gia e buipáleo gēa kpala pò b̄ò Lua k̄iuu lé kaε. 26 Bee gbεa Lua a Isailio suaba pii lá a kēa láuwa wà mè:

Suabana a b̄o Siōna,

a Yak̄bu buio k̄ε luad̄saiwa.

27 Ma bàakuarino

gōo pò má ní duuna k̄émá yán we.‡

28 Baona yá musu aa de Lua ibεεο ũ á yáí. Lua gbéο sea yá musu aa de Lua yenzideο ũ an deziο yáí. 29 Asa Lua lí dénd̄m̄εεε ke gba pò á dàο ní gbé pò a ní sisi a ní séο yá musuo. 30 A buipáleo i Lua yāma yāao. Tiasa Lua s̄uuk̄éán̄o ké Isailio i aà yāmao yáí. 31 Maa Isailio lé Lua yāma tiao, ké Lua e s̄uuk̄éán̄o, i gbasa s̄uuk̄éán̄o. 32 Lua yāmasai kpà gbépiizi, ké aà e s̄uuk̄éán̄o pii yáíε.

† 11:4 1Kia 19.18 § 11:8 Iko 29.3, Isa 29.10 * 11:10 Sou 69.23-24 † 11:16 Nao 15.20-21

‡ 11:27 Isa 59.20-21

33 Lua ñno ní a d̄sao z̄ōke lé v̄io.

Gb̄e yá p̄o àl̄e yá yáasi d̄o píio.

Gb̄e a f̄s̄ à aà ze b̄ōlekeo. §

34 Déme Dii láasoo d̄s̄i?

Déme yādàè aà ledamade ùi?*

35 Dé Dii f̄lasèwà a gbasa boèi?†

36 P̄ópii b̄ò aà kíe,

aa kú ní aà gb̄āao,

mé aa ku aà p̄o ù. ‡

Wàò aà t̄ōb̄o ḡōpii. Ami.

12

Zik̄ea Luae

¹ Aȳameto ma gb̄é̄, lá Lua w̄enad̄ōw̄e m̄aa, ma wabik̄ewá à ázia kpawá sa'ob̄o b̄é̄e s̄aasai p̄o ì kaaàgu ù. Beewa w̄i kúlēe a z̄éwa. ² Asu te d̄únia tiae bee tufaio. A to Lua á lile, á láasoo i dafukū, ké à e à aà p̄oēā d̄o, yá p̄o maa mé ì kēé mé à àsaa.

³ Gb̄ēke p̄o Lua k̄em̄e yáí ñ m̄ál̄e o ápiie, ásu ázia maabo de a maa léao. A baade ázia dile a síana léu, lá Lua aà gb̄a z̄é aà a náaikewa. ⁴ Gb̄ēnaz̄ina m̄è m̄endo guo v̄i dasi, an baade ní a z̄ioe. ⁵ M̄aae, baa ní wá dasikeo, wá me doū naa Kilisiwae, wá de k̄o meguo ù.* ⁶ Wá gba dodoa k̄ōe lá Lua d̄aw̄ēe a gb̄ēke guuwa. † Tó ānabik̄ekegba ní v̄i, ke n luanaik̄ea léu. ⁷ Tó d̄onledek̄e, d̄on̄le. Tó yādaané̄e, dan̄é. ⁸ Tó ledaamae, damá. Tó gbadaae, da biisai. Tó d̄oanakee, ke ní āiao. Tó w̄enad̄ōan̄e, d̄ōné ní p̄ona.

⁹ A o yek̄oi ní n̄sem̄endoo. A mik̄ē v̄aiwa, í ze ní maao. ¹⁰ A o gb̄ēke v̄i ní k̄ōo nana. A o k̄o kp̄ela ní p̄ona. ¹¹ A o āiav̄i z̄igbiasai, á me io w̄āa Dii z̄i guu. ¹² A p̄onake yá p̄o á w̄é d̄oi yá musu. A menaf̄o taasik̄ea guu. A mekpa wabik̄eawa. ¹³ A d̄onleke Lua gb̄é p̄o p̄o lé k̄ésāmáone. A wet̄ā ní nibōf̄sao. ¹⁴ A samaa'o á íadamadeone. A samaa'oné, ásu ní kao. ‡ ¹⁵ A p̄onake ní p̄onakenao. A o b̄o ní ōb̄ona. ¹⁶ A n̄sedoūke ní k̄ōo. Asuli denlaw̄ēleo. A gb̄ékp̄a ní ȳēesaide. Asuli ázia dile yād̄ōnao ùo. § ¹⁷ Asuli v̄ai fiabo ní v̄aiio. Ali yá p̄o maa gb̄épiie ke. ¹⁸ Tó a ke, à na ní gb̄épiio lá á f̄s̄ léu. ¹⁹ Ma gb̄é yenzide, ásuli t̄osi gb̄éwao, à aà tó ní Luao. A ku lá guu wà m̄è: Dii m̄è áme á t̄osimá,

áme á fiaboné.*

²⁰ Tó n̄ana lé n ibēe de, bl̄e kpawá. Tó imie, ñ aà gba í. Tó ní k̄è m̄aa, níle aà o kāe a léue. † ²¹ Nsu to v̄ai z̄iblemao. Zi blewá ní maao.

13

Misiile b̄usu gb̄aadeone

¹ Gb̄épii misiile b̄usu gb̄aadeone, asa ikoe ku Lua lé saio. Lua mé gb̄aade p̄o kúo dile pii. ² Aȳameto gb̄é p̄o b̄ò gb̄aade yá kp̄e, ade b̄ò yá p̄o Lua dile kp̄e. Gb̄é p̄o b̄ò ní kp̄éo nízia d̄aȳaue. ³ I ke maakenao mé lí v̄iake kpalablenao, sema v̄aik̄ena. Tó ní ye ñ v̄iake gb̄aadeo, maake, i n s̄aukpa. ⁴ Gb̄aadeá Lua z̄ikenae n aafia yáí. Tó n v̄aik̄è s̄o, v̄iakēe, asa

§ 11:33 Isa 55.8 * 11:34 Isa 40.13 † 11:35 Yob 41.3 ‡ 11:36 1Kln 8.6 * 12:5 1Kln 12.12
 † 12:6 1Kln 12.4-11 ‡ 12:14 Luk 6.28 § 12:16 Yaa 3.7 * 12:19 Iko 32.35 † 12:20 Yaa 25.21-22

a fēnda looa pā no. Lua zikenae, i tōsiè vāikenawae. ⁵ A yáí tò a maa àli misiilené. I ke ìadama yáí ado no, á làasoo yáíe lo. ⁶ Bee yáí i wè'ṣa kpáí sṵ, asa gbāadeṣá Lua zikenaone, aale zipi keèe. ⁷ Ali fiaboné pii. Ali wè'ṣa kpá a sinawa, ìli á pṵo lá sí lo. Ali misiile gbé pṵ de à misiilè. Ali gbé pṵ de à à yāda yāda.*

Gṵo kà kai, wàṵ yekṵi

⁸ Asuli gbēe fia seo, sema yeakṵi bàasio. Gbé pṵ ye a gbēdeezi, Lua ikoyā pēewāe. ⁹ Wà mè ñsuli wúle ní gbēpāle nṵoo, ñsuli gbēdeeo, ñsuli kpáí'oo, ñsuli pṵ biikeo.† Yápio ní yādilea pāle pṵ kúo pii kú yáe bee guue wà mè: Nyṵ ye n gbēdeezi lá nzia wēniwa.‡ ¹⁰ Tó gbé ye gbéí, ìli vāike a gbēdeeo. Yeakṵi mé Lua ikoyāpapaa ũ.

¹¹ A ke maa, asa á gṵo pṵ wá kuwāe dṵ. A vua iu gṵo kà, asa wá suabaa kái tia de gṵo pṵ wa Yesu náaikèla. ¹² Gwāasina kà zà, gudṵa mé kai. Wà gusia yá kóle, wí gupua gṵkeboṵ séle. ¹³ Wàṵ kú wá dṵowa fāane gbéṵ ũ lalasi kṵṵ ní wēdekeao sai nṵdāakpaa ní wisaiyāo sai, lekṵaa ní zaakṵuo sai. ¹⁴ A Dii Yesu Kilisi ɔlése. Asuli tó á dāa zi dṵaaé à dṵe'li keo.

14

Kṵ taae'ea

¹ A gbé pṵ buse luanaaikēa guu dile yākelesai. ² Gbēe kūa á fṵ pṵpii ble, mé gbé pṵ a luanaaikēa buse lí nṵo soo.* ³ Gbé pṵ í pṵpii ble suli saka gbé pṵ lí pṵpii bleoguo, mé gbé pṵ lí pṵpii bleo suli gbé pṵ í pṵpii ble taae eo, asa Lua àà síe. ⁴ Dén n ũ ké ñle gbēpāle zikena taae ei? Tó a fṵ ge a fṵo no, àà Dii yáe. A fṵ, asa Dii gbāa a to àà fṵ. ⁵ Gbēe kūa gṵo na dekṵa, mé gbēpāle kūa gṵopii sáae. Baade a sṵ dadoū ní yá pṵ à zèdo. ⁶ Gbé pṵ í gṵo bo í bo Dii yáie. Gbé pṵ í pṵpii ble, í ble ní Dii gbāaoe, í Lua sáaukpa. Gbé pṵ í pṵ té í tē Dii yáie, í Lua sáaukpa. ⁷ Gbēe líṵ ku azia yáio, gbēe lí ga azia yáio. Tó wá kú, wá kú Dii pṵ ũe, ⁸ tó wa ga, wa ga Dii pṵ ũe. Wá kún nò, wa gan nò, wá de Dii pṵ ũe. ⁹ Asa Kilisi gà à vù ké à de gyaadeo ní gbé bēeo Dii ũe. ¹⁰ Ké ñle n gbēdo taae e sṵ be? Mpi sṵ ñle saka n gbēdogu sṵ be? Lua aṵ zṵlea a gṵinaa, wápii wí bo ze àà ae,† ¹¹ lá wa kè lá guuwa, Dii mè:

Lá má kú, gbépii a kúlemēe,

gbépii a ma luake dṵ.‡

¹² Beewa wá baade a azia yá séle siu Luae.

¹³ A yáí wásuli kṵ taae e loo. Kṵ taae'ea gbēu à zèd ké á yá pṵ a tó á gbēdo fu keo. ¹⁴ Kua Dii Yesu guu má dṵ sáasá ké pṵe líṵ gbālea ní aziaoo. Tó gbé díle pṵ gbālea, ṣṵ gbāleaè. ¹⁵ Tó n n gbēdo nṵe òkpàè pṵ pṵ ní blè yá musu, ní yeaázio. Ble pṵ ní blè yáí ñsu gbé pṵ Kilisi gà àà yáí òkpao. ¹⁶ Asu to wá sakaé pṵ pṵ maauo, ¹⁷ asa kpala pṵ bṵ Lua kíiá pṵblea ní imiao yá no. Yākea a zéwa ní kea ní kṵo nao ní pṵna pṵ Lua Nisina í inéo yáe. ¹⁸ Gbé pṵ lé zṵble Kilisiè maa yá í ka Luagu, mé wí àà sáaukpa. ¹⁹ A yáí tò wáli wēle wàṵ na ní kṵo, wíṵ gbāa káfikṵe. ²⁰ Nsu Lua zí òkpa ble yáio. Ble pii maae, ama pṵ pṵ ñyṵ ble n gbēdo fu maa. ²¹ Nṵṵsoan nò, wēmian nò, yá pṵ a to n gbēdo

* **13:7** Mat 22.21 † **13:9** Bṵa 20.13-17 ‡ **13:9** Lev 19.18 * **14:2** Kls 2.16 † **14:10** 2Kln 5.10 ‡ **14:11** Isa 45.23

fu pii, a maa n̄ t̄e. ²² Yá p̄o ní a náai ví, ñȳs̄ k̄ua e Lua kíi. Báaaden gbé p̄o yá p̄o à zèò lí aà s̄s̄ vío ù. ²³ Tó gbé lé seake ble p̄o àle blewa s̄s̄, à azia dàȳaue, ké i kpaai ní aà luanaaik̄eao yáí. Yá p̄o i kpaai ní gbé luanaaik̄eaoá duunae.

15

Yeak̄si w̄ed̄o Luazi guu

¹ Wá gbé p̄o wá gb̄aa luanaaik̄e guu, sema wà gbé bus̄e f̄s̄ an gb̄asai guu. Wásuli yá p̄o i ká wáziagu keo. ² Wá baade lí yá p̄o a ka a gb̄edogu ke, ké aà e maakū, i zed̄o yáí. ³ Asa Kilisi i azia p̄eã keo. A k̄ea Lua taalau wà m̄e, Lua s̄s̄s̄a ḡò. ⁴ Yá p̄o wa k̄e ȳaa pii, wa k̄e ledaawá yáíe. Yápi i wá gba mena, i wá gba s̄s̄ ké wàò w̄ed̄o ziai. ⁵ Lua p̄o i ní gba mena, i ní gba s̄s̄ to àò ñ̄sed̄ouke ní k̄s̄o lá Kilisi Yesu k̄ewa, ⁶ i Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae t̄b̄o ní ñ̄semendoo ní led̄o.

⁷ A k̄s̄o sí lá Kilisi á síwà Lua t̄b̄o yáí. ⁸ Mále oé, Kilisi ḡò Yudaò d̄onlede ù, ké à lé p̄o Lua gb̄e an dez̄iòne ke, aai d̄s̄ Lua náai ví, ⁹ buip̄aleo i Lua t̄b̄o aà s̄uuu yáí, lá a k̄ea láuwa wà m̄e:

A yáí tò má n̄ s̄aukpa buip̄aleone,

mí n̄ táasile.†

¹⁰ Wà m̄e lo:

Buiò, à p̄onake ní Lua gb̄é.‡

¹¹ Wà m̄e lo:

Bui pii, à Dii táasile,

b̄usu gb̄epii à aà t̄o gbia b̄o.§

¹² Isaia ò lo:

Yese miòna a vl̄apa,

i fele kible buip̄aleowa,

an wé io d̄oaàzi.*

¹³ Lua p̄o gb̄epii wé d̄oi to p̄ona ní aafiao p̄eewá a náai p̄o àle ke yáí, ké á w̄ed̄oaaàzi káfi ní a Nisina gb̄ao.

P̄olu zik̄ea Luae

¹⁴ Ma gb̄é, má d̄s̄ s̄as̄a ké maakea p̄eewá, á yápii d̄s̄ wásawasa, á f̄s̄ ledak̄owa. ¹⁵ Ma láe bee k̄eá guu ma ȳaeò k̄e ní s̄s̄o dilea ké àò d̄águ yáí, asa Lua gb̄ek̄ek̄em̄e, ¹⁶ ñ̄ ma ḡo Kilisi Yesu zik̄ena ù buip̄aleone. Mále bao p̄o b̄ò Lua kíi kpáné, ké an kua e àò adoa ní Luapi Nisina gb̄ao. Mále bee ke Luae aà gbagbaa p̄o i kaaàgu ùe. ¹⁷ Ma naa Kilisi Yesuwa guu má f̄s̄ íanad̄a z̄i p̄o mále ke Luae yá musu. ¹⁸ Asa má ȳae oa vío, mé i ke yá p̄o Kilisi k̄e ma kíi bàasio. A tò buip̄aleo Lua ȳamà ma ȳ'oa ní ma ȳakeao guu ¹⁹ ní dabudabuò ní ȳab̄onsaeò gb̄ao ní Lua Nisina gb̄ao. B̄o Yelusaleù ma b̄ebe w̄éle ní w̄éleò e ma p̄eèò Ilili b̄usu Kilisi bao kp̄awakea guu. ²⁰ Miò ye mà baonapi kpa gu p̄o wi Kilisi ȳamau ȳaòe, ké másu buba gb̄ep̄ale p̄o ḡaùo yáí. ²¹ Lá a k̄ea láuwa wà m̄e:

Gbé p̄o wi aà ȳ'oné ȳaòò wé a ké,

gbé p̄o aai aà bao ma ȳaòò d̄s̄.†

²² Yá p̄o Ìo kpamee m̄òòm̄òò mà m̄ò á kíin we.‡ ²³ A kà w̄è ùma, ké miò ye mà m̄ò á gwai. Tiasa lá ȳae ma d̄o b̄usue beeò guu lo, ²⁴ ma wé d̄oi

* 15:3 Sou 69.10 † 15:9 Sou 18.50 ‡ 15:10 Iko 32.43 § 15:11 Sou 117.1 * 15:12 Isa 11.10 † 15:21 Isa 52.15 ‡ 15:22 Lom 1.13

wà wesikòle sa ma gea Esipayā būsuu guu. Tó ma gòoplakèáño ní pònao, í gé zeimee we. ²⁵ Tia kéwa sō mále gé ní dònleo Lua gbéòne Yelusaleü, § ²⁶ asa gbé pò aa ku Masedoni ní Gelesio zèdò wà Lua gbé taaside pò aa ku Yelusaleü kámasa ka. ²⁷ Aa zèdò, āma teasie, asa lá Yudaò Lua àizee lí buipáleone, a maa buipáleò ní dúnia àizee lí Yudaone sōe.* ²⁸ Tó ma gbapi nàné ní òzì má làa, ma gea Esipayā guu má bòle á kíi. ²⁹ Má dō ké tó mále mós á kíi, Kilisi báaa pèeaa guu ò má mówá.

³⁰ Ma gbéò, ma naé wá Dii Yesu Kilisizi ní yeakōi pò Lua Nisina í iwēeo, à dēeka àò wabikeme Luawa, ³¹ ké aà ma bò Yude luayādansaiò guu, mé dònle pò mále geò Yelusaleü Lua gbéòne kené pòmaa ü, ³² mí á le ní pònao, tó Lua wèi, mí kámabo á kíi. ³³ Lua aafiade aò kúánò ápii. Ami!

16

Fòkpaama

¹ Mále wá dāe Febe, Sākele gálideò dònlede sáaukpaé. ² A aà si Dii yáí, lá a maa Lua gbéò ke ní kōowa. A dōaale ní pò pò a yei á kíio píi, asa à dònlekèné dasi ní mapio b.

³ Ma fòkpà Pisii ní Akilasiowa. Ma zíkèndeeone Kilisi Yesu zì guu.* ⁴ Aa sí ní mi sāale, mapi mà bò. I ke māmè má adoo, wéle ní wéleo buipále gálideò lé ní sáaukpa píi b.

⁵ Ma fòkpà gāli pò aāi kāaa an kpéu gbéowa. Ma fòkpà ma gbé yenzide Epenewa. Aāpi mé Kilisi náaikè Azi būsuu séia.

⁶ Ma fòkpà Maliamawa. A kōaikèé maamaa.

⁷ Ma fòkpà Andóniku ní Zuniaowa. Ma bui pò wá wá dá kpéu sānuone. Aa tóbò zinaò guu, mé aa naa Kilisiwa ma āa.

⁸ Ma fòkpà Ampilia pò de ma gbé yenzide ü naa Diiwa guu.

⁹ Ma fòkpà Ubē pò de wá zíkèndee ü Kilisi zì guuwa ní ma gbé yenzide Setakio.

¹⁰ Ma fòkpà Apelewa, asa náaidee naa Kilisiwa guu. Ma fòkpà Alisòbu bēdeowa.

¹¹ Ma fòkpà ma bui Elodiōwa. Ma fòkpà Naasisi bēde pò aa naa Diiwaowa.

¹² Ma fòkpà Tifena ní Tifosaowa. Nòepio kōaikè Dii. Ma fòkpà Pèesidiwa. Nòe yenzidepi kōaikè Dii.

¹³ Ma fòkpà Lufu pò tóbò Dii zì guuwa ní aà da pò mále gwa ma da üo.

¹⁴ Ma fòkpà Asikitiwa ní Felegōo ní Eemēo ní Patobao ní Eemao ní ní Yesude dee pò aa sānuò píi.

¹⁵ Ma fòkpà Fililòguwa ní Zulio ní Nelēo ní aà dāeo ní Òlímpao ní Lua gbé pò aa sānuò píi.

¹⁶ A fòkpakōwa ní Lua gbéò lépeakōwao. Wéle ní wéleo Yesudeò fòkpàwá nípii.

Lèzaamá

¹⁷ Ma gbéò, mále oé, à laaika gbé pò aa bò yá pò á dada kpèozì. Aāi gbéò kēkōwa, aāi gbéò sāsá. A kémá, ¹⁸ asa gbé bee taao lí zòble wá Dii Kilisio, sema ní gbēe yá. Aāi yāesaideò sāsá ní lenao ní yādōo. ¹⁹ Gbépíi á misiilea

Diiε bao mà. Máε pɔnakε á yá musu. Má ye àɔ maakεa ònɔ ví, íɔ wésiadeɔ ũ vâikεa musu. ²⁰ Lua aafiade a Setâu úɔ á gbá zíε tia. Wá Dii Yesu gbêkεkεé.

²¹ Ma zíkendee Timotee† ní ma buiɔ Lusiu ní Zasɔo ní Sosipateεo fɔkpàwá.

²² Ma Tεeti, ma gbé pɔ ma lápi kè, ma fɔkpàwá naa Diiwa guu. ²³⁻²⁴ Ma uabele Gaiusi‡ pɔ Yesudeɔ ì káaa aà be fɔkpàwá. Wéε ɔ'ulεna Elasa fɔkpàwá ní wá gbēdo Kaatuo.

²⁵ Lua a fɔ á gba gbãa lá a ku Yesu Kilisi bao pɔ mi kpa guuwa. Asiiyãpi ulεa za káauε, ²⁶ tiasa ò Lua pɔ íɔ ku gɔɔpii dīε wà yá pɔ kú ãnabiɔ lác guupi bɔ gupua, ké bui píi e dɔ, aai Lua náaike, aa gɔ aà yãmanaɔ ũ. ²⁷ Wá Lua mēndona ònde tɔbɔ ní Yesu Kilisi gbãao e gɔɔpii! Ami.

† 16:21 Zln 16.1 ‡ 16:23-24 Zln 19.29

KOLONIDEɔ LA SEIA

Yá pɔ́ kú lée bee guu

Pɔlu wéleɣea gèn plaade guu à kè Geleki wéle pɔ́ wí me Koloni mɔ bao plasaie, ɔ́ táagbagbanaɔ nɔ̀selile aa gè Yesu gáli pɔ́ a dàale we guu.

Kolonideɔ lé namable godɔkɔ́i pɔ́ kú weɔ yáí. Gbéɔ lé laata maamaa, felekaayá gbáané, mé yádɔnaɔ ní lousisizeɔ ní wisaiyáɔ di weɔ ɔ. Yá'ɔpɔ́i Yesu gáli dafunapi lè, ɔ́ Pɔlu lé dɛ́eka à a gbépiɔ́ si yáwáipiɔ́wa.

Pɔlu taa gbɛa ɔ́ Kolonideɔ bao íi ma m̀ɔm̀ɔ, ɔ́ à bilikè ní yáwa. Bee mé tò à lakèné e gèn síiɔ. Bibeli lá mèn plaɛ, mé à a páleɔ yá'ò 1Kln 5.9 ní 2Kln 2.3, 7.8 guu ɔ.

Lée bee guu fɔkpaamá ní Lua sáaukpaaɔ gbɛa (1.1-9), Pɔlu òné aa sùuuke, aasu kɔkpaale ɔ́ (1.10-4.21), aa wisaiyá ɔ́ ní gáli guu (5), aa kámabo ní kɔgbɛaa yákpaleu gbáade luadɔnsaiɔ ḱiio (6.1-11), aa mikè gbásikɛawa (6.12-20). Bee gbɛa à yá dasi pɔ́ aa gbèawaɔ wèwemá:

Nɔ̀sea yá (lɛɛ 7)

Sa'onɔ̀soa ní lá wa ke táa yá musuo (8.1-11.1)

Nɔ̀eɔ pɔ́kummusukea yá ní Dii bleblea yáɔ (11.2-34)

Lua Nisína gbɔɔ yá (12-14)

Geɔ vua yá (15)

Lápi yá m̀ide ní baooɔ, gbéɔ kámasa pɔ́ wàle ká ní yá pɔ́ Pɔlu a zekàleɔ ní fɔ pɔ́ a kpákpamáɔ (16).

Kua dúnia guu yá'ɔpɔ́i musu píi, Pɔlu ledámá an bèebosai. A ɔ́bné lá Kilisi náaikea í tó gbé ɔ́ yápiɔ́ guu. Yeakɔ́zi mé de a píia (13).

Pɔlu fɔkpa Kɔlonideɔwa

¹ Mámɛmaa Pɔlu, Lua ma sisi à ma se a pɔ́eáwa, ma gɔ́ Kilisi Yesu zína ũ. Mapi ní wá gbédo Sɔ̀senio, ² wámɛ wa lée bee kè Lua gálide pɔ́ kú Kolonioɔ. * Lua á sisi a gɔ́ a gbéɔ ũ, á kua adoa naa Kilisi Yesuwa ní gbé pɔ́ ɔ́ wá Dii Yesu Kilisipi sisi gupiiuɔ, wá Dii doudeɔ. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbèkekeé, aai á gba aafia.

⁴ Miɔ Lua sáaukpa gɔ́ɔpii á yá musu gbéke pɔ́ a kèé á naa Kilisi Yesuwa yáí. ⁵ A naawà guu pɔ́pii káflé, yá'oa píi ní dɔ́a píio, ⁶ asa wá Kilisi yá'oaé zèdɔ á guu, ⁷ ɔ́ Lua Nisína gbɛa í késáwáɔ, gɔ́ pɔ́ á wé dɔ́ wá Dii Yesu Kilisi mɔai. ⁸ Wá Dii Yesu Kilisipi a to à ze gbáa e a léwa, ɔ́ ku táaesai aà mɔgɔ́. ⁹ Lua náai ví. ɔ́mɛ á sisi à gbékpá ní a Né Yesu Kilisi wá Diio.

Koloni Yesudeɔ kɔkpaalea

¹⁰ Gbéɔ, ma awakpáé ní wá Dii Yesu Kilisi tɔ́o, àò ledou vɔ́ ní kɔ́o ápii, ké kɔkpaalea e láa á guu, í nakɔ́wa ní làasoo douo ní nòsemendoo. ¹¹ Má mà Koloe gbéɔ ḱi, yákele kú á guu. ¹² Lá má màn ke: A gbèeɔ mè wà zèmanɔ́. Gbèeɔ mè wà zè ní Apoloo.† Gbèeɔ mè wà zè ní Piɛeɔ. Gbèeɔ mè wà zè ní Kilisio. ¹³ Kilisi kpaalea yá? Wà ma paliwa á yáia? A da'ilekè ní ma tɔ́o yá? ¹⁴ Ma Lua sáaukè, ké mi á gbèe da'ilekeo, sema Kilisipu ní Gaiusio bàasio.‡

* 1:2 Zln 18.1 † 1:12 Zln 18.24 ‡ 1:14 Zln 18.8

¹⁵ Lá màaε, gbēe a e o a da'ilekè a g̃s ma ìwa ũo. ¹⁶ Ao, ma Sefana bedεɔ da'ilekè Ì. Bee bàasio, tó ma gbēpále da'ilekè, a dɔmagu Ìo. ¹⁷ Kilisi i ma zì gbé da'ilekεa yáio, sema a bao kpàwakeaε. I ke ní yād̃so no, ké aà gaa líwa su ke famaɔ yáie.

Ɔno búina ní ɔno sɔanao

¹⁸ Kilisi gaa líwaá m̃saiyāε gbé vūaaaɔne. Wá gbé pó Lua lé wá suabaɔ s̃s, a dεwēε aà gbāa ũ. ¹⁹ A kēa Lua taalau wà mè:

Má ɔnoɔnao ɔno mide,

má wεzēnao wεzē suumpa. †

²⁰ Ɔnoɔna ku máε? Lad̃na ku máε? Dúnia tiaε bee yápiid̃na ku máε? Lua i dúnia ɔno dile m̃saiyā ũo lé? * ²¹ Lua ɔno guu, i to dúnia gbéɔ a d̃s ní ñz̃ia ɔnoo. A kaaàgu a gbé pó aale a náaikaɔ suaba waaso pó wa dile m̃saiyā ũpi musu. ²² Yudaɔ ye dabudabui, Gelekiɔ ì ɔno wεle, ²³ wápiɔ s̃s, Kilisi gaa líwa kpàwa wi ke, ɔ Yudaɔ ì fuwà, buipáleɔ ì me m̃saiyāε, ²⁴ ama gbé pó Lua ní sisi à ñ séo, Yudaɔ ní Gelekiɔ píi, Kilisi dené Lua gbāa ní a ɔno ũ. ²⁵ Lua yá pó dené m̃saiyā ũpi de gbēnaz̃ina ɔnɔla. Lua yá pó dené gbāasaiyā ũpi de gbēnaz̃ina gbāala.

²⁶ Gbéɔ, à gwa lá á de gɔɔ pó Lua á sisi. Dāo k̃ii á daside ɔnoɔna ũo, á daside gbāade ũo, á daside kíabui ũo. ²⁷ Lua gbé pó de dúniaε m̃saide ũo sè, ké à wida ɔnoɔnaɔwε. A gbé pó de dúniaε gbāasaide ũo sè, ké à wida gbāadeɔwε. ²⁸ A gbé pó dúnia ní dile kpεε, ì sakáñgu an yá líb̃ kuoɔ sè, ké à gbé pó an yá Ìo kua kpa kpεε. ²⁹ Maa gbēe a e lí ìanadā Lua aεo. ³⁰ Apiɔ s̃s, Lua tò á naa Kilisi Yesuwa, ɔ à g̃s wá ɔno ũ. Naa Kilisipiwa Lua tò yá b̃ɔwanɔ na, wá kua adoa mé à wá suabà. ³¹ Ayāmeto lá a kēa láuwa, tó gbé ye ìanadā, aà dā Dii yá musu. †

2

¹ Gbéɔ, ké ma m̃o á k̃ii, ma m̃o Lua yá kpàwakeiéε, i ke mi m̃o ɔno gbāa ge lena keiéo. ² Ma zεò má yāe oéo, sema Yesu Kilisi yá bàasio, at̃esa aà gaa líwa. ³ Ma m̃o á k̃ii guu ma m̃o ní s̃d̃eedeeo ní ṽiao ní lualuaε. * ⁴ Ma waasokεa guu mi yá'o ní lenakεao ge ɔno. Má ò ní gbāa pó Lua Nis̃ina òb̃éoe, ⁵ ké á luanaikaε su b̃o gbēnaz̃ina ɔno guuo, sema Lua gbāa.

Ɔno pó Lua Nis̃ina ì dané

⁶ N beeo wi ɔnyā'ò gbé k̃asaɔne. I ke dúnia tiaε bee ɔno ge a gbāade pó an gbāa lé midεɔ pó no. ⁷ Lua ɔno wále o, aà p̃oεā pó ulea yāapi. A d̃baa dile wá gawi ea yá musu zad̃s i dúnia káleo. ⁸ Dúnia tiaε bee gbāadee ɔno pi d̃so. Tó aa d̃s yāaε, aa Dii gawide páliwao. ⁹ Lá a kēa láuwa wà mè:

Pó pó wi wesieo,

mé gbēe swá i a yá mao,

mé a làasoo i gē gbēe s̃uo,

ɔ Lua a s̃oukè gbé pó yeaziɔne. †

¹⁰ Lua òb̃wēε ní a Nis̃ina gbāao, asa Nis̃inapi yápii taasi k̃ua, baa Lua asii z̃ɔɔɔ.

¹¹ Gbēe a dee ñsε guu yá d̃so, mé i ke aà nis̃ina pó kú aà guu bàasio. Maa gbēe Lua ñsε guu yá d̃so, mé i ke Luapi Nis̃ina bàasio. ¹² Dúniaε

bee nisina wá èo, Nisina pò bò Lua kíi ò wá è, ò wa gba pò Lua dàwèè dò. ¹³ Yá bee wále o, i ke ní yá pò gbēnazina òno ì dawèèno no, yá pò Lua Nisina dàwèèè. Maa wi Lua Nisina yá bòleke gbé pò Lua Nisina v̄noe. ¹⁴ Dúnia gbé lí Lua Nisina yá sio, a deè misaiyā ūe. Ali f̄ ma seo, asa Lua Nisnapi gbāa ò wi aà yáze d̄ò. ¹⁵ Gbé pò Lua Nisina d̄aaaè ì yápii zé d̄ò, mé gbēe ze v̄l à aà b̄èboo. ¹⁶ A kēa Lua taalau wà mè: Dém̄e Dii làasoo d̄ò à l̄edawàì? Kási wápio, wá Kilisi làasoo p̄i. †

3

Lua z̄l

¹ Gb̄é, mi f̄ yā'òé lá mi o gbé pò Lua Nisina d̄aaan̄eñewao, ò má òé lán dúnia gb̄éowa, asa n̄t̄ēnaon á ū naa Kilisiwa. ² V̄l má kp̄awá, i ke ble ȳunde no, * asa i ka ḡiao. Baa e tia i kao, ³ asa dàadeon á ū e tia. Lá á zak̄ou, mé á yákele v̄l, dàadeon á ūo lé? A d̄aa mé d̄aaaé. ⁴ Ké á gbēe mè a zeman̄, mé gb̄ep̄ale mè a ze ní Apoloo, † á kú ní ázia dàaon weo lé? ⁵ Dén Apoloo? Dén mapi? Zik̄enaon wá ū, ò a Kilisi náaikè wá sabai. Wá baade lé z̄l pò Dii dàe kee. ⁶ Ma p̄t̄ò, † Apoloo ik̄awá, § ò Lua tò à gb̄à. ⁷ Beewa p̄t̄ona ní ikawanao de p̄e ūo, sema Lua pò tò à gb̄à. ⁸ P̄t̄ona ní ikawanao s̄aae. An baade a ài'e a z̄l léue. ⁹ Zidouk̄enaon wá ū ní Luao. Lua bugben á ū, Lua kp̄én á ū.

¹⁰ Gb̄éke pò Lua k̄em̄e mé tò ma ē kp̄ale lán ēbon ḡoidewa, ò gb̄ep̄ale mò lé kp̄épi bo. Baade laaid̄o a kp̄é boawa, ¹¹ asa gb̄e a f̄ ēe kp̄ale bo, sema ē pò kp̄ale Yesu Kilisi ū kò bàasio. ¹² Tó gb̄é kp̄épi d̄ò ní vuao ge ánu su ge gb̄e b̄eede ge tó a d̄ò ní lío ge z̄aa ge s̄e, ¹³ baade z̄l s̄tana a b̄o gupua u. Wa e yákp̄alekeḡozi, asa gupi a d̄o ní t̄eoe, mé wa baade z̄l taa gwa tépi guu. ¹⁴ Tó gb̄é z̄l pò a k̄è b̄ò t̄ékusai, ade a ài'e. ¹⁵ Tó gb̄é z̄l tek̄ù, a músi e, ade i b̄o ḡii lá w̄i b̄o t̄euwa.

¹⁶ A d̄ò Lua kp̄én á ū Lua Nisina kú á guo lé? * ¹⁷ Tó gb̄é Lua kp̄épi òokp̄a, Lua a ade òokp̄a s̄e, asa kp̄épi kua adoa, mé áme á kp̄épi ū.

¹⁸ Gb̄e su ázia s̄ásão. Tó á gb̄e lé ázia dile dúniac bee òno na ū, aà ḡon̄é misai, ké à e ònok̄ù. ¹⁹ Asa dúniac bee òno de Luae misaiyā ūe. A kēa Lua taalau wà mè: I òno na kú ní k̄onikea guu. † ²⁰ Wà mè b̄o: Dii d̄ò ké òno na làasoo p̄a. † ²¹ Ayāmeto gb̄e su ínadā a gb̄ēnazin dee yá musuo. P̄ópiiá á p̄e: ²² P̄olu, Apoloo, Piēe, dúnia, w̄ēni, ga, tia p̄o, zia p̄o, a piíá á p̄e. ²³ Ap̄io s̄, Kilisi p̄on á ū, Kilisi s̄, Lua p̄e.

4

Kilisi z̄inao

¹ Ayāmeto à wá gwa Kilisi z̄ik̄enaon ū, Lua asiiyā z̄iiaon ū. ² A k̄ù z̄iiaon aao náai v̄le. ³ Lá á k̄ūaman̄o ge tó gb̄adeo lé yákp̄alek̄eman̄o, i ka ma bakansw̄aua ūo. Mili maz̄ia maa ge b̄èboo. ⁴ Yāe lé ma s̄ v̄lo, āma bee a ma b̄o, Dii mé ma yákp̄alek̄ena ū. ⁵ Ayāmeto ásu d̄aa lí gb̄e t̄aae e Dii m̄oḡo saio. Ōme a gupua bii pò pò ulea gusiauwa, i n̄òse yá b̄o gupua u. Z̄l bee baade a ma lá Lua a a s̄aukpa.

† 2:16 Isa 40.13 * 3:2 Èbe 5.12-13 † 3:4 1Kln 1.12 † 3:6 Zln 18.11 § 3:6 Zln 18.27

* 3:16 1Kln 6.19, 2Kln 6.16 † 3:19 Yob 5.13 † 3:20 Sou 94.11

⁶ Yá pò má òéé bee, má ò mapi ní Apoloo yá musue, ké àò yáé bee dō: Wasu Lua yá baa vío. A gbēe su íanadā à ze ní gbēdoo à bō gbēdo kpeo. ⁷ Bó ní deonlai? N pœ ví nzíae ké wi n gbaoa? Wà n gba, ò níe íanadā lá wi n gbaowaa? ⁸ A kán we kòà? A ke òdeò ün we kòà? Ale kible wá sain wea? Má ye àò kible, wíò sánu. ⁹ Asa má è wá Lua zínaò, Lua wá díle kpeé lán gbé pò wí ní de dasi wáaòwae. Dúnya gbépii wé fíwá, malaikaò ní gbēnazínaò pii. ¹⁰ Misaideò wá ü Kilisi yáí, ò naa Kilisipiwa á de ònònaò ün wea? Wá buse ò á gbāa vín wea? Wá kpeboà ò á kpelaaa? ¹¹ E tia nòana ní imio lé wá de, wá kú puizi, wa gō pōgbēaò ü, besaideò ü. ¹² Wi zí gbāa ke e wá kpasa.* Tó wá wá ká, wi samaa'onéé. Tó wá íadawá, wi menafō. ¹³ Tó wá wá sōsō, wi awakpanéé. E tia wále wá dile dúnya bōbō ü, gbépii bísa ü.

¹⁴ Mále yáé bee kéé widaawá yáí no. Mále á gba laai ma né yenzideò üe. ¹⁵ Baa tó naa Kilisiwa á gwanaò kà ūma'ūma, á de'ia dasio. Máme ma á í ní Kilisi Yesu baokpaaéò, ò á naawà. ¹⁶ A yáí mále awakpaé, àò ma kea ke.† ¹⁷ Ayámeto ma a né yenzide Timotee zìwá. Aapiá náaidee naa Diiwa guu, òme a ma naa Kilisiwa kekeá dōágu. Yá pò mi da Yesudeòne wéle ní wéleon we. ¹⁸ A gbēeò lé íanadā lá má mós á gwaiowa. ¹⁹ Tó Dii wèi, má mós á gwai tia, mí íandānapio gbāa e, i ke an yá'oa no. ²⁰ Asa kpala pò bō Lua kíiá yá'o'o yá no, sema gbāa. ²¹ Kpelewa á yeii? Mà mówá ní goo yà, ge mà mós ní yeaázio ní nòsenieoe?

5

Gbasí gēa Yesudeò guu

¹ Má mà gbāsí gè á guu, yá pò a taa kú baa luadònsaiò guu seo. Wà mè á gbēdo gō a mae nò ví.* ² Ó ále íanadāa? A kù á pō yae, í gbé pò yápi kè bō á guu. ³ Mapi, baa tó má kúánò, á làasoo kua, ò ma yákpalekè ní gbé pò yápi kèò gōò lá má kú wewa. ⁴⁻⁵ Tó a kō kàaa mé wá Dii Yesu gbāa kúánò, mé á kú ní ma làasooò, à gbépi kpa Setáuwa ní wá Dii Yesu tóo, ké aà dàa e mide, aà nisina i bō aafia Dii mózi.

⁶ A íandāa maaò. Ké pēese'ese yòona í pēeti zōò sé,† á dōo lé? ⁷ A pēese'ese zi kóle,‡ í gō pēeti dafu ü a se'ese sai, lá à kù àò dewa, asa Kilisi gà wá Gēamusu sã üe. ⁸ Ayámeto wàò ku Kàaso dikpekenaò ü síana guu ní nòsepuaò. Wásu wàò ku pēese'ese zi dikpekenaò ü mōafili ní vāikeao guuo.

⁹ Lá pò má kéé guu ma mè ásuli yāale ní nōdāakpanaò. ¹⁰ I ke dúnya nōdāakpanaò ge bíideò ní gbēblenaò ge sa'onàò no, asa tó gbé beoone, á bō dúnya guue. ¹¹ Aawo, má òé gbé pò wá mè wá gbéé, mé a de nōdāakpana ge bíide ge sa'ona ge levāide ge wēdena ge gbēblena ü, ásu yāaleaànò, ásu òkàaaaànò seo. ¹² Ma bàa ūma ní yákpalekea ní Yesusaideò? A zia gbéò mé kù à yákpalekérinò lé? ¹³ Lua mé a yákpaleke ní Yesusaideò. A gbēvāipi bō á guu.§

6

Yákpalekea ní kōo

* 4:12 Zln 18.3 † 4:16 1Kln 11.1, Flp 3.17 * 5:1 Iko 23.1 † 5:6 Gal 5.9 ‡ 5:7 Bōa 12.15 § 5:13 Iko 17.7

1 Tó á gbēe yāví n̄ a gbēdeeo, b́yāi ́li gé yákpalekei n̄ adeo Lua gbé̄o ḱiio, sema luad̄nsaīo ḱiio? 2 A d̄s ké Lua gbé̄o mé aa yákpaleke n̄ dúniaoo lé? Lá áme á yákpaleke n̄ dúniao, i ka à yá ȳoonāo kek̄eo lé? 3 A d̄s ké wáme wá yákpaleke n̄ malaikāo lé? Wa dúniae bee p̄o ba? 4 Tó á yá bee taa kek̄ea ví, 5 á gbé̄ p̄o aai ka p̄oe ū á gáli guuōo se yákek̄enāo ūa? 5 Ma bee ò widaawá yáie. A gbēe ví á guu a ̄nōo kà à a gbé̄o yá kek̄en̄eo? 6 Sema á gbēdo a gbé̄ s̄isi yákpaleu Yesu náaikensaīo ḱiia? 7 Lá á yāví n̄ k̄so, a zā yāwa k̄o míomīo. B́yāi i we taiinaio ni? B́yāi i to wà á bleo ni? 8 Ap̄io i gbé̄ taiinke, i gbēble, baa á k̄tēe. 9 Ké gbé̄ taiinkenāo gē kpala p̄o b̄o Lua ḱiio guuo, á d̄so lé? Asu ázia sásāo, n̄dāakpanāo ge sa'on̄āo ge gbās̄ikenāo ge ḡse káaluwāo ge gbé̄ p̄o aai wúle n̄ n̄ ḡse deeōo 10 ge kpáiōo ge b̄lidēo ge wēdenāo ge leváidēo ge gbēblenāo, an gbēe a gē kpala p̄o b̄o Lua ḱiio guuo. 11 A gbēēo de màa yāae, 5 a zu'ò a ḡs Lua p̄o ū, a b̄o maa n̄ Dii Yesu Kilisi t̄oo n̄ wá Lua Nisina gbāao.

Kēa gbastwa

12 I me á yápii kea zé víe. Ama yāēo ài vío. I me á yápii kea zé víe. Ama ásu to yāe bakaé á níuo. 13 I me b̄o bleá n̄se p̄oe mé n̄s̄eá ble p̄oe. N beeo Lua a nípii mide. Meá gbās̄ikeb̄o no, Dii p̄oe, mé Dii mé mepi gwana ū. 14 Lua wá Dii b̄o gau mé a wá b̄o gau n̄ a gbāao s̄s. 15 A d̄s ké á me mé Kilisi megūo ūo lé? Wa Kilisi megu se wà ke káaluwa megu ū yà? Aawo! 16 A d̄s ké gbé̄ p̄o nà káaluwa ḡsān̄o medōuo lé? A kēa Lua taalau wà mè, an pla nípii aai ḡs lán s̄awakula n̄ gbalaowa.* 17 Gbé̄ p̄o nà Diiwa ḡsān̄o nisina dōue. 18 A mikē n̄dāakpaawa. Duun p̄ale p̄o gbé̄ i ke pii, i ke me guu yá no. N̄dāakpana s̄s i yā'i a mee. 19 A d̄s ké á me mé Nisina p̄o Lua á gbá a kú á guu kpé ūo lé?† A ázia vío, 20 Lua á lú à fiab̄o. Ayāmeto à Lua kpela n̄ á meo.

7

N̄osea

1 Lá p̄o á k̄e yá musu, tó ḡse kú on̄an̄oewa sai, a maae. 2 Ama ké n̄dāakpaa di yáí, ḡse pii āōo ázia na ví, n̄oe pii āōo ázia ḡs ví. 3 Ḡse lí wei a nae a zéwa. N̄oe lí wei a ḡse màa b̄o. 4 N̄oe me de ázia p̄o ūo, sema aà ḡs. Màa b̄o ḡse me de ázia p̄o ūo, sema aà na. 5 Asu gik̄̄eo, sema á màk̄̄e ké à laaid̄o wabik̄̄eawa ḡia, i gbasa á kea ke, ké Setāu su ̄nōo k̄eé à fu menawao yáí. 6 Lé má dàwá, i ke teasi no. 7 Má ye gbé̄pii à̄o demawa, āma baade n̄ a gba p̄o Lua dà̄ōe, gbēe bee n̄ a p̄o, gbé̄ kee n̄ a p̄o.

8 Mál̄e yáe bee o p̄ōēo n̄ ḡyaāōe. A maa aao kú n̄do lamawae, 9 āma tó aa f̄s n̄zia k̄uo, aa n̄se, aa z̄ake, asa k̄̄sea maa de kua n̄ k̄s n̄idēaola.

10 Mál̄e yād̄ile n̄dēōo n̄ ḡs̄dēōe, i ke m̄ameo, Diīe. N̄oe su gi a z̄ázio, 11 ḡse su a na yao.* Tó n̄oe s̄ūōo ḡi a z̄ází, aà z̄̄le ge aà ea keān̄o na.

12 Mál̄e o gbé̄ k̄in̄ōe, i ke Dii mé òo. Tó á gbēe n̄o luanaaikensai ví, mé n̄opi ye à̄o kuān̄o, asu yao. 13 Màa b̄o tó n̄oe ḡs luanaaikensai ví, mé ḡs̄pi ye āōo kuan̄o, asu gio. 14 Asa Lua i ḡs luanaaikensai sí a na yáí, mé i n̄o luanaaikensai sí a z̄á yáí. Tó màa no, an n̄ēo aao gb̄aleae. S̄iana guu an kua adoa. 15 Tó a luanaaikensai ḡi, aà ḡi. Yá bee taa guu an kua n̄ k̄ōo

* 6:16 Daa 2.24 † 6:19 1Kln 3.16, 2Kln 6.16 * 7:11 Maa 10.11-12

teasi no. Lua á sisi à á sé àò ku aafiae. ¹⁶ Nɔɛ, ríyɔ n zǎ suaban lò, ní dǎa? Gɔɛ, ríyɔ n na suaban lò, ní dǎa?

¹⁷ Lá baade kú ní Lua kpaaleo e Dii àò aà sisi, aà zedò màa. Màa mi da Yesudeone wéle ní wéleoo píi. ¹⁸ Lua gbé sisi tǔzǎn lò? Asu gyafɔɔdeke wéleoo. Lua gbé sisi gyafɔɔde ùn lò? Asu tǔzǎo. ¹⁹ Tǔzǎa yǎe vío mé gyafɔɔ yǎe vío, sema yǎ pɔ Lua díleo kǔa. ²⁰ Lá baade kú Lua aà sisi à aà sèò, aà zedò màa. ²¹ Lua n sisi zò ùn lò? Nsu bílikeo. Ama tó rísu n gǎa wéé ù zé è, bɔ zɔbleu. ²² Zò pɔ Dii aà sisi gò wéé ù Diipi guue. Màa lɔ wéé pɔ Dii aà sisi gò zò ù naa Kilisiwae. ²³ Lua á lú à fiabò. Asu gɔ gbēnazina zò ùo. ²⁴ Gbéo, lá baade kú Lua aà sisiò, aà zé ní Luao màa.

Pɔseó ní gyaaɔ

²⁵ Pɔseó yǎ musu mi yǎe ma Dii kíio, áma lá má náai ví Dii sùuu guu, lá ma láasoo de má oé. ²⁶ Taasi pɔ kú tia mé tò mále e a maa ké gbé zé ní a kua. ²⁷ Tó ní nɔ ví, rísu wéle n gbæo. Tó ní ví sɔo, rísu wéleoo. ²⁸ Tó ní sè, ní duunake no. Tó wéndia zǎkè sɔ, i duunakeo. Gbé beeo yǎ'e dúniau, mé má ye bee á leo. ²⁹ Ma gbéo, yǎ pɔ mále on ke: Gɔɔ i gɔ zǎo. Za tia nɔdeɔ gɔ lá aa víowa. ³⁰ Ɔɔɔnaɔ gɔ lá aale ɔɔɔowa. Pɔnadeɔ gɔ lá an pɔ naowa. Pɔlunaɔ gɔ lá aa pɔe víowa. ³¹ Dúnia pɔ mɔaokenaɔ gɔ lá aale keowa, asa dúnia tiae bee lé gēzeae.

³² Má ye àò ku yǎkǎakeſaie. Pɔse í laaidɔ Dii yǎɔwa, í lá a ka Diigu ke. ³³ Nɔde í laaidɔ dúnia yǎɔwa, í lá a ka a nagu ke, ³⁴ ɔ lɔ kú ní láasoo plao. Nɔɛ pɔse ge nɔe léso í laaidɔ Dii yǎɔwa, í a me ní a nisinao kpawà. Nɔzǎe sɔ í laaidɔ dúnia yǎɔwa, í lá a ka a zǎgu ke. ³⁵ I ke mále galakpaé no. Ma bee ò á aafia yǎie, ké à yǎke a zéwa, í ázia kpa Diiwa gupále gwasai.

³⁶ Tó gbé nɔkpama ví, tó àle gē seaa mé à kèè wí ù, tó à aà kǎka beewa, aà aà sé, lá à kèèwa, àle duunakeo. Aa kɔse. ³⁷ Ama tó à yǎpi bɔ a nɔseee, mé teasi lé aà kakao, mé a azia kǔa dɔ, tó a dà a sɔu á a wéndiapi seo, a kè maae. ³⁸ Beewa gbé pɔ a pɔ sè a kè maae, áma gbé pɔ i a pɔ seo maa de beea.

³⁹ Nɔɛá a zǎ pɔe gɔɔ pɔ aà zǎ kú píi. Tó aà zǎ sù ánuatò, a zeví à zǎke ní gɔ pɔ a yeio, sema gɔpi aà de Dii pɔ ù. ⁴⁰ N beeo tó à gò pɔse, mále e aà pɔ àò na de tó à zǎkèla. Mále e mapi, má Lua Nisina ví sɔ.

8

Sa'oble

¹ Sa'oble yǎ musu, wá dɔ ké á yǎo dɔ ápii. Dǎa sɔ lɔ yòò ví, yeakɔi mé kǎfia ví. ² Tó gbé lé e á yǎ dɔ, i dɔ lá à kù à dɔwa gǎao. ³ Tó gbé ye Luazi, Lua aà dɔ. ⁴ Too, sa'obleblea yǎ musu wá dɔ ké dúnia guu táaa pɔe no, asa Lua mendo kua wá dɔ. ⁵ Baa tó pɔ pɔ wí oné luaɔ ku musu ní zǎleo, mé dǎo kíi luaɔ die, diiɔ die, ⁶ wá kíi Lua mendoe, ɔn wá Mae pɔ pɔpii bɔ aà kíi mé wá kú aà yǎi ù. Dii mendoe lɔ, ɔn Yesu Kilisi pɔ pɔpii kè mé wá kú aà sabai ù.

⁷ Ama gbépii dɔ màao. Gbéeo dɔekè ní táa yǎo e tia, pɔ pɔ aale ble aaɔ e sa'oblee, ɔ an láasoo lí dadoũ, ké dǎa i panéo yǎi. ⁸ Ble mé a wá sɔ Luazio. Tó wi bleo, késaa no. Tó wá blè, kǎfia no. ⁹ A laaika gǎa wéé ù beei, ké ásu to gbé pɔ dǎa i panéo fuo. ¹⁰ N gbé pɔ ní dǎa ví, tó gbé pɔ dǎa i paèò n e, ríle pɔble táa kùe, a aà gba sɔ à sa'oble ble sɔo lé? ¹¹ Beewa n dǎa n gbédo pɔ

d̄sa i paèò Kilisi gà aà yáí òkpà. ¹² Tó a duunakè á Yesude deeɔne, a rí d̄sa pò i panéo gbá kàso, Kilisi a duunakèè. ¹³ Ayámeto tó n̄ò pò má só mé a to ma gbèdo fu, má só bau ɔo, ké ma gbèdo su fuo yáí.

9

Zina n̄zia busaa Kilisi bao yáí

¹ Má azia vío lé? Zinan ma ũo lé? Mi wesi wá Dii Yesuleo lé? Ame á de ma zí gbè ũ naa Diiwa guuo lé? ² Baa tó má de zina ũ gbèpáleɔne, má deé a ũ fá. Ma naa Diiwa guu ma zinake seelan á ũ.

³ Lá mi o ma bèebonaɔnen ke. ⁴ Má poblea rí imiao zé ví ma zí guuo lé? ⁵ Má a zé ví màò n̄o Yesude k̄ua gu pò mále géu, lá zina kíniò rí Dii d̄aunaò rí Piεowao lé? ⁶ Wá rí Baanabao wá pla, wáme wá zeví wá wá ɔzi to weoa? ⁷ Déme i sosa ble rí azia gwaaoi? Déme li'ba mé ili a be bleo ni? Déme ɔo zudá mé ili a ví mio ni?

⁸ Baa ké gbēnazina yákeɔ má lèeũoé, a ku màa M̄oizi ikoyā guu ɔo lé? ⁹ M̄oizi ikoyā láu à mè, ásuli lesokpa zu pò lé pɔgbēo. * Zu yáí ɔ Lua yápi oia? ¹⁰ Wá yáí à yápi oio lé? Ao, wá yáí wá yápi kèi, ké sèwana lí sēwa rí wēdɔa p̄oio, mé pɔgbēna lí pɔgbē rí wēdɔa p̄oio, i a baa e a guu. ¹¹ Tó wa Lua yá t̄s̄ á guu, mé wa wá baa è á guu, † yáe yà? ¹² Tó d̄s̄o zé bee víwá, wa wá pò o be? Wi séle zé bee kíio, wa yápii f̄s̄ ké wásu zez̄s̄ Kilisi baoeo yáie. ¹³ A d̄s̄o ké Lua ua ziken̄a lí Lua ua ble bleo lé? Lua gbagbak̄i sa'on̄a lí rí baa e gbagbak̄ipi guuo lé? ‡ ¹⁴ Beewa Dii díle a baokpanaò aao ble baopi kpaá yá musu. § ¹⁵ N beeo mi zépiò kee séleo, mé mi bee o wá kemee yáí no. Ga maamee de beea. Gbēe a e kpa ma íandāapiεo. ¹⁶ Kilisi baokpaa demee íandāa yá ũo, teasi mé gbadāa. Waiyoo mapi, tó mále baopi kpaò. ¹⁷ Tó mazia zí mále ke, ma wé d̄o aseaiε. Lá Lua mé dílemee, à kù mà kee. ¹⁸ B̄óme ma aseá ũi? Tó ma baopi kp̄a ɔs̄ás̄asai, mé mi iko pò má ví baopi kpaá guu blemáo, ma asean we.

¹⁹ Gbēe ma vío, ma azia díle ɔo ũ gbépiiε, ké mà gbé e dasi yáí. ²⁰ Ké má kú rí Yudaò, ma ḡr̄n̄wa, ké aa ma yáze e yáí. Ké má kú rí M̄oizi ikoyādanaò, ma ḡs̄ a dana ũ, baa ké a iko víao, ké a yādanaò e ma yáze e yáí. ²¹ Ké má kú rí ikoyāpi d̄ansaiò, ma ḡr̄n̄wa, ké aa ma yáze e yáí. I ke lua'ikoyādansain ma ũo, Kilisi mé iko vía. ²² Ké má kú rí gbé buseo, ma busa ké aa ma yáze e yáí. Mi ḡs̄ p̄op̄ii ũ gbépiiε, baa lá à kè pii, ké mà e rí gbēo suaba. ²³ Yá pò mi ke pii, mi ke Kilisi baokpaa yáie, ma ɔo ku a guu.

²⁴ Bakpaaia guu, gbépii i baaleε, ama ké gbé m̄endo mé i ble, á d̄so lé? A baale màa s̄s̄, ké à e ble. ²⁵ Ampii aai d̄eeka aao r̄zia k̄ua d̄s̄ yápii musu. Aai ke màa f̄ua pò i òkp̄a ea yáí. Wápiò s̄s̄, a pò pò lí òkp̄a yáie. ²⁶ Ayámeto ba pò mále lé, má d̄s̄ pò pò mále yá, i ke mále d̄eeka gugiuu no. ²⁷ Mi íada ma m̄ewa, mi ikoblewà, ké ma waasokea d̄aɔne gbēa, másu ɔo p̄ao yáí.

10

Laaikaa táagbagbaai

¹ Ma gbéò, má ye wá deziò yáe bee d̄oágu. Aa t̄e telui nípii, * aa bùa ísiawa nípii. † ² Lua rí da'ilekè telupi guu ísiapi guu nípii M̄oizi íwaò ũ. ³ Aa Lua

* 9:9 Iko 25.4, 1Tim 5.18 † 9:11 Lom 15.27 ‡ 9:13 Iko 18.1 § 9:14 Luk 10.7 * 10:1 B̄o 13.21-22 † 10:1 B̄o 14.22-29

ble doū blè mípii,† 4 aa Lua í doū mí píii, asa aa Lua gbesi pɔ́ lé ní tálakpa í míe. Gbesipíá Kilisíe. § 5 Kási an daside i ka Luaguo, ɔ́ an ge gò kpále guwaiwau.* 6 Yápi dɛwɛɛ seela ũ, ké wásu yāvái nidɛ lá aa a nidèwao.† 7 Asu àò dɛ táagbagbanao ũ lá an gbɛɛwao. A kɛa Lua taalau wà mè: Gbɛ́ɔ zòlɛ lé pɔ́ble, aale imi, ɔ́ aa fɛlɛ lé kòò'o.† 8 Wásu wàò dɛ nɔ́dāakpanao ũ lá an gbɛɛwao. Aa kpà, ɔ́ aa gàga gɔɔ doū zɪ gbɛɛn òaasɔɔ lɛɛ bao ní àaɔo (23.000). § 9 Wásu Dii lɛ wà gwa lá an gbɛɛwao. Aa aà lè aa gwà, ɔ́ mlɛɔ ní soso aa gàga.* 10 Asu zoaka lá an gbɛɛwao. Aa zoakà, ɔ́ ga malaika ní dɛdɛ.†

11 Yápi ní lé seela ũ wá gbé pɔ́ wá kú gɔɔ vláwaoɛɛ, ɔ́ wa kè láu wá gbaa laai yáí. 12 Gbé pɔ́ lé e á zɛa gbāa, aà laaika lélɛai. 13 Yɔ́ae í á leo, sema a pɔ́ pɔ́ í gbépii le bàasio. Lua náai ví, a to wà á yɔ́ dɛ á gbāa léao. A á gba zé à yɔ́a fɔ́, í bōu.

14 Ayāmeto ma gbé yenzideɔ, à mikɛ táagbagbaawa. 15 Mále yā'oe laaideɔ ũ. A wéte yá pɔ́ mále oéí áziawa à gwa. 16 Imibō báaade pɔ́ wi sáaukpaò, tó wá a imí, wá baa ku Kilisi au guuo lé? Kàa pɔ́ wi é'ɛ, tó wá sò, wá baa ku Kilisi mɛ guuo lé?† 17 Lá kàa mɛndoɛ, baa ní wá dasikɛo wá mè doūɛ, asa wá baade a baa ví kàa doūpi guue. 18 A gwa Isailiɔ́wa. Gbé pɔ́ sa'oble blè bàa kú ní Lua gbagbaktio lé? § 19 Má ò kpelewa ní? Mále o taa sa'obleá pɔɛ yà? Ge an diiá pɔɛ yà? 20 Aawo, mále o pɔ́ pɔ́ wà sa'òò wa ò táawae, i ke Lua no. Má ye á bàa àò kú ní táaoo.* 21 A fɔ́ Dii imibō í mi ní taa pɔ́oo. A fɔ́ Dii ble ble ní taa pɔ́oo. 22 Ge wá ye wà Dii pɔ́ fɛlɛ yà? Wá gbāa deaála yà?†

23 I mɛ yápii zé ví. Māae, āma yápii ài vío. I mɛ yápii zɛví. Māae, āma yápii káfia vío.† 24 Gbɛɛ zia yá su dɔ́aaò, sema a gbédee yá. 25 A pɔ́ pɔ́ wàlɛ yia elɛu ble yāe gbɛasai á làasoo yáí, 26 asa tɔlɛ ní pɔ́ pɔ́ kuwàò píiá Dii pɔ́ɛ. § 27 Tó Yesusaide á sisi blɛwa, tó à kèé mé a ge, à pɔ́ pɔ́ wa kpàwá ble yāe gbɛasai á làasoo yáí. 28 Tó wà su òé sa'obleɛ, ásu bleo làasoo yáí ní gbé pɔ́ òé yáó. 29 Mále bee o ade làasoo yáíe, i ke á pɔ́ no.

Gbɛpále làasoo yáí ɔ́ máo mazia víoa? 30 Tó ma pɔ́blè ní sáaukpaao, bóyáí wa ma bèɛbo pɔ́ pɔ́ ma sáaukpápi yá musui? 31 Yá pɔ́ ále ke píi, ále pɔ́blen nò, ále imin nò, àò apii ke Lua tɔ́ba yáí. 32 Asu to Yudaɔ ge Gelekiɔ́ ge Lua gálidɛɔ fu á yākea yáío. 33 Māa mi ke. Apii guu mi wetā ma yá ká gbépiigɛ. Mili mazia maa wɛlɛo, sema bíla pɔ́, ké aa e bō yáí.

11

1 A ma kea ke lá mi Kilisi kea kewa.*

Nɔɔɔ pɔ́kummusukɛa

2 Ma á sáaukè ké ma yá dɔ́agu yápii guu, mé á kètókɛe pɔ́ má dàéɔ kūa. 3 Má ye àò dɔ́ ké Kilisi mé gɔ́e píi mí ũ, gɔ́e mé nɔɛ mí ũ, mé Lua mé Kilisi mí ũ. 4 Gɔ́e pɔ́ lé wabikɛ ge ále ānabikɛke ní pɔ́o kua a miwa lé a mi kpɛboɛ. 5 Nɔɛ pɔ́ lé wabikɛ ge ále ānabikɛke pɔ́kummusukesai lé a mi kpɛboɛ, a dɛ

† 10:3 Bɔa 16.35 § 10:4 Bɔa 17.6, Nao 20.11 * 10:5 Nao 14.29-30 † 10:6 Nao 11.4 † 10:7 Bɔa 32.6 § 10:8 Nao 25.1-18 * 10:9 Nao 21.5-6 † 10:10 Nao 17.6-15 † 10:16 Mat 26.26-28 § 10:18 Lev 7.6 * 10:20 Iko 32.17 † 10:22 Iko 32.21 † 10:23 1Kln 6.12 § 10:26 Sou 24.1 * 11:1 1Kln 4.16, Flp 3.17

lá à mipoloobòwae. ⁶ Tó nɔɛ i pókummusukɛo, aà a mi kēele. Lá mikēelea ge miboa de nɔɛɛ wí ũ, aà pókummusuke. ⁷ I kũ g̃ɛ pókummusukɛo, ké a de Lua taa ní aà gawio ũ yáí.† Nɔɛ s̃, òmɛ g̃ɛ gawio ũ. ⁸ Asa Lua i g̃ɛ bɔ nɔɛ kíio, nɔɛ a bò g̃ɛ kíi. ⁹ I g̃ɛ ke nɔɛ yáio, nɔɛ a kè g̃ɛ yáí.‡ ¹⁰ Bee yáí ní malaikaɔ yáo sema nɔɛ lí pókummusuke a zá iko seela ũ. ¹¹ Yápi guu naa Diiwa nɔɛ mé g̃ɛ ũ, g̃ɛ mé nɔɛ ũ. ¹² Asa lá nɔɛ bò g̃ɛ guu, màa lɔ g̃ɛ i bɔ nɔɛ guu, mé pópíi bò Lua kíie.

¹³ A wéte yápizi à gwa. Nɔɛ wabikɛa pókummusukɛsai maaa? ¹⁴ A d̃ó áziawa ké miká gb̃aa de g̃ɛɛ wí ũ, ¹⁵ àma tó nɔɛ ví, a deè gawio ũ. Asa Lua miká kpà nɔɛwa à kuaàla. ¹⁶ Tó gb̃ɛ ye lekpaake, aà d̃ó ké wápiɔ ní Lua gálidɛɔ pii, bee bàasio wá yāpāle kūao.

Dii ble blea

(Mat 26.26-29, Maa 14.22-25, Luk 22.14-20)

¹⁷ Yá p̃ó má ye daé tia guu, má á sáaukpao, asa á k̃k̃áaa í ṽai ié de maala. ¹⁸ Séia má mà, tó a á gáli k̃áaa, i bɔ k̃ k̃ɛ g̃á ní g̃áoɛ. Ma yápi sí yɔɔ. ¹⁹ Sema k̃k̃paalea àò kú á guu, ké síandɛɔ e bɔ gupau. ²⁰ Tó a k̃áaa, i ke Dii ble ò ili bleo, ²¹ asa á baade í w̃á àò a pobleɛ. Nɔa í gb̃ɛɔ de, w̃é í gb̃ɛɔ de. ²² A be ví à pobleu à imiuo lé? Ge i saka Lua gálidɛɔguu à wida p̃ɛsaideɔwa yà? Má oé kpelewa ni? Má á sáaukpa yà? Má á sáaukpa yá bee musuo.

²³ Yá p̃ó má mà Diiwa má dàèn ke: Zí p̃ó wa Dii Yesu kpámá, a gwāasina ò à k̃aa sè ²⁴ à Lua sáaukpà a è'e, ò à mè bee de a me p̃ó á kpá wá yáí ũe, wáliɔ bee ke a yá d̃awágu yáí. ²⁵ Màa lɔ ké aa poble aa làa, à imibɔ sè à mè, Luabaakuarínɔ tia a au sabai òn ípi ũ.§ Tó wále mi, wáliɔ mi a yá d̃awágu yáí. ²⁶ Asa tó a k̃aapi sò, mé a ípi m̃, ále Dii ga baokpa e àò gé móie.

²⁷ Ayāmeto tó gb̃é k̃aapi sò mé à Dii ípi m̃ k̃aa ní ípio yādasai, à t̃aaekè Diiɛ aà me ní aà auo yá musu. ²⁸ Baade áziá yá gwagwa, i gbasa k̃aapi só, i ípi mi, ²⁹ asa tó gb̃é sò mé a m̃ m̃epi gb̃ad̃sai, à yādà áziálaɛ. ³⁰ Bee yáí gyāɛ ní ỹɛɛsaideɔ dasi á guu, mé gb̃é p̃ó gè gék̃iɔ f̃aao. ³¹ Tó wa wázia yá gwagwa, Dii a wá t̃aae eo. ³² I wá t̃aae e, í wá toto, ké yá su z̃óléwá ní dúniāoo yáie. ³³ Ayāmeto ma gb̃é, tó a k̃áaa ále Dii ble ble, àli k̃ó dá. ³⁴ Tó nɔa lé gb̃ede, aà poble be, ké á k̃k̃áaa su yā'ieo yáí. Má yá p̃ó g̃ò b̃òlekeé, tó ma m̃.

12

Lua Nisina gbaɔ

¹ Gb̃é, Lua Nisina gbaɔ yá musu, má ye àò síana d̃ó. ² A d̃ó ké g̃o p̃ó á Lua d̃ó, t̃aa p̃ó aali yā'oo mé l̃ó á gále, aal̃ d̃oaaé. ³ Ayāmeto má óé, Lua Nisina lí dede gb̃éwa à láaizi Yesuwao, mé gb̃ɛ a f̃ó o Yesu mé Dii ũo, mé i ke Lua Nisina d̃oaaè bàasio.

⁴ Gba ku kpaalea, àma Lua Nisina m̃ndoe.* ⁵ Zi ku kpaalea, àma Dii m̃ndoe. ⁶ Gb̃aa ku kpaalea, àma Lua m̃ndoe, òmɛ í apii ke baade. ⁷ Lua Nisina í dede baadewa gb̃épii káfia yáie. ⁸ Lua Nisina í gb̃é bee gba zé aà ònyā'ò, mé Nisina doupi í gb̃é kee gba zé aà d̃ayā'ò. ⁹ Nisina doupi í gb̃épaale gba luanaaikɛa zé, í gb̃é gba gb̃égb̃āgb̃ā zé. ¹⁰ I gb̃é gba

† 11:7 Daa 1.26-27 ‡ 11:9 Daa 2.18-23 § 11:25 B̃o 24.8, Zel 31.31-34 * 12:4 Lom 12.6

dabudabukεa zé, i gbé gba ānabikekεa zé, i gbé gba zé àà nisína dōkōε, i gbé gba zé àà yāebui'o, i gbé gba yāe buipi bōōlekεa zé. ¹¹ Nisína mēndonada doupi mé i apii kε, i gbapi da baadeε lá a yeiwaε.

Mε n a gu

¹² Mē mēndo guo dasi. Baa n a dasikεo, mē doe pii. Maa wá naa Kilisiwa de sō. [†] ¹³ Wápio pii, Yudaō ge buipáleō, zōō ge wéεō, Lua wá ké mē dou n a Nisína mēndonapi gbāaoε, à wá gbá a Nisína mēndonapi, ō wá mī wápii. ¹⁴ Mεguo dasi, i kε mēndo no. ¹⁵ Tó gbá mē lá on a ūo, á de mē pō ūo, bee yáí àō de mē pō ūoa? ¹⁶ Tó swá mē lá wén a ūo, á de mē pō ūo, bee yáí àō de mē pō ūoa? ¹⁷ Tó mē búu de wé ū, wa yāmae? Tó mē búu de swá ū, wa pō gímae? ¹⁸ Lá a dεwa, Lua guo pèpekōwa mε guu, ampii, lá a yeiwa. ¹⁹ Tó ampii de mεgu dou ū, mēn we má ni? ²⁰ Lá a dεwa mεguo dasi, mé mε mēndoε. ²¹ Wé a fō o oε a bàa kuaànōo. Maa lō mi a fō o gbáε a bàa kuaànōo. ²² Aawo, mεgu pō wī e kēsāañzi, mε a fō àō a saio. ²³ Mεgu pō wī e gawisai, wī a kpela deñla. A gu pō wī a ea dile wiyā ū, wī pō nai deñla, ²⁴ āma a pō pō maa bàa kú n beeoo. Ké Lua mε kàaa, à gawi kǎfi pō pō gawi lé kēsāmáonε deñla. ²⁵ Beewa mε kpaaleao, a guo kō yá dō. ²⁶ Tó mεgu do lé taasike, a guo pii i keaànōε. Tó wà mεgu do kpelà, a guo pii i pōnakeaànōε.

²⁷ Ame á Kilisi mε ū, mé á baade de mepi guo ū. ²⁸ Gla séia, Lua zínaō dile a gálideō guu, a plaade ānabio, a āaōde yādanedeō, bee gbεa dabudabukεnaō, bee gbεa gbé pō à n gbá gbégbāgbāa zéō n dōnledeō n dōanaō n gbé pō i yāebui'o. [‡] ²⁹ Zinaōn n ū piie? Anabio n ū piie? Yādanedeōn n ū piie? Dabudabukεnaōn n ū piie? ³⁰ Lua gbégbāgbāa gbadànε mēpiie? Aaī yāebui'o mēpiie? Aaī yāe bui bōōlekε mēpiie? ³¹ A wεbii gba pō deñlaōwa.

Tiasa má a pō pō deñla zé oōé.

13

Yeakōi

¹ Tó ma yāebui'ò, gbēnazina ge malaika pō, tó milio ye gbēeo, ma kōfiké lán mōlea ge sēsēnapaawae. ² Tó ma ānabikekεgba è, tó ma yápii asii mà mé má dōa pii vī, tó ma luanaaikεa kà mà gbēsīsī sō,* tó milio ye gbēeo, pōen ma ūo. ³ Tó ma pō pō má vīo kpaalēné pii, tó má tò wà ma kpsa, tó milio ye gbēeo, a ài vīmεεo.

⁴ Gbé pō lō yeñzi lō mēna vī, a gbēke vī. Ili wēdōnéo, ili káadao, ili yōōkεo. ⁵ Ili widamáo, ili azla maa wεleō, ili fēnzio, ilio yákuañno. ⁶ Ili yāvái yáalo, i pōnake n slanao. ⁷ Gbé pō lō yeñzi i yápii fō, i yápii náaike, i wēdo yápii bōa maai, i mēnake n yápii.

⁸ Yeakōi láaa vīo. Anabikekεa a midε, yāebui'oa lé a ká, dōa a gēzεa. ⁹ Asa wá dōa n wá ānabikekεao i pao. ¹⁰ Tó pō léso mō, pō pō i pao a gēzεaε. ¹¹ Ké má de nebōlna ū, mi né yá'o lan nebōlnawa, mi láasooke lán nebōlnawa, mi yá gwa lán nebōlnawa. Ké ma ka gbēnazina ū, ma okpá nebōlna yáí. ¹² Tia kéwa wále gu'e díi guu dùudu, zī bee wá wesi Luale. Tia kéwa ma dōa i pao, zī bee má yá dō wásawasa lá Lua ma dōwa. ¹³ Tiasa yá mēn āaōε beeō mé gō: Luanaaikεa n wēdoaaázio n yeakōio, āma yeakōi mé deñla.

† 12:12 Lom 12.4-5 ‡ 12:28 Efe 4.11 * 13:2 Mat 17.20

14

Yæbui'oa n̄ ānabikekeao

¹ A to yeakōi yá d̄aaé, í wēbii Lua Nisina gbaowa, at̄esa ānabikekeao. ² Gb̄é p̄ó lé yæbui'oa lé yā'oa gb̄éon̄eo, sema Lua, asa gb̄ee lé mao, àle asiiyā'ò n̄ Lua Nisina gb̄aaoe. ³ Gb̄é p̄ó lé ānabikeke lé yā'oa gb̄éon̄ee, àle n̄ zed̄oe, àle l̄damáe, àle n̄ n̄òse ninin̄ee. ⁴ Gb̄é p̄ó lé yæbui'oa lé azia káfi, gb̄é p̄ó lé ānabikeke lé Lua gālideɔ káfi. ⁵ Má ye à yæbui'oa ápii, āma má ye à ānabikeke de beea. Gb̄é p̄ó lé ānabikeke de yæbui'onala, sema wāle a b̄oleke ké gālidepiɔ e káfi a musu bàasio.

⁶ Gb̄é, tó ma m̄o á k̄ii mé ma yæbui'òé, b̄ó ài a víéi? Sema ma yā'oa àò de yáwew̄ea ũ ge d̄oa ge ānabikeke ge yādaané. ⁷ M̄aa a de n̄ p̄ó'ob̄onaɔ b̄. Kule ge m̄on̄an n̄ò, tó àle ob̄o súsu, kpelewa wa f̄s d̄s lá àle oi? ⁸ Tó m̄o ob̄ò yayaa, sosao z̄i s̄oukeo. ⁹ M̄aa ápiɔ s̄s, tó àle yæbui'oa, wāle mao, kpelewa wa yá p̄ó àle o gbad̄si? A yá a ḡē n̄ íanaoe. ¹⁰ Yá b̄ui dasi d̄unia guu, an kee b̄olesai s̄o. ¹¹ Tó wāle b̄ui p̄ó mili a yāmao o, m̄ao de a ònae nib̄o ũe, mé aò dem̄e nib̄o ũe. ¹² M̄aa ápiɔ s̄s, lá á āiav̄i n̄ Lua Nisina gbaɔ, à āiake àò geò ae, ké Yesudeɔ e zed̄o.

¹³ Ayāmeto yæbui'ona wabike aà e a b̄oleke. ¹⁴ Tó ma wabik̄e n̄ yæbui'oa, ma nisina mé k̄e, ma l̄asoo d̄aaamee. ¹⁵ Too, yápi deai? Má wabike n̄ nisina, mí ke n̄ laaio b̄. Má lesi n̄ nisina, mí sí n̄ laaio b̄. ¹⁶ Tó n̄ Lua t̄onasi n̄ nisina, kpelewa gb̄é dafu p̄ó kú we a o, āmi, s̄aa p̄ó n̄ kp̄a yá musui? Asa i yá p̄ó n̄ ò d̄o. ¹⁷ Baa tó n̄ s̄aukp̄a a z̄ewa, i to n̄ gb̄edo z̄ed̄o. ¹⁸ Ma Lua s̄auk̄e, ké mi yæbui'oa deála pii, ¹⁹ āma gāli guu tó ma yá m̄èn s̄o ò n̄ laaio ma yādaon̄e, a maamee de mà yá m̄èn ũma'ũma o n̄ yæbui'oaola.

²⁰ Gb̄é, á l̄asoo su àò de lán n̄eowao. Aò de neb̄ob̄onaɔwa v̄ai yá musu, āma á l̄asoo àò de gb̄ez̄o p̄ó ũ. ²¹ M̄oz̄i ikoyā láu Dii m̄e: Má yæbui'oa gb̄épiɔne nib̄o léu, n̄ beeo aa swáse ma yáio.*

²² Ayāmeto yæbui'oa de seela ũ Yesudeon̄eo, sema Yesusaideɔ. M̄aa b̄ ānabikeke de seela ũ Yesusaideon̄eo, sema Yesudeɔ. ²³ Tó gālideɔ k̄aaa pii, mé aale yæbui'oa m̄pii, tó gb̄é dafu ge Yesusaideɔ m̄ò we, aa me íana k̄amáeo lé? ²⁴ Tó gb̄épii lé ānabikeke s̄s, mé Yesusaide ge gb̄é dafu m̄ò we, amp̄ii yá a aà da l̄asoo a aà wé ké, ²⁵ asiiyā p̄ó kú aà n̄òseu i b̄o gupua, i w̄ile a gb̄eeu à misiile Luae, i gbasa me Lua kú á guu s̄iana.

Galideɔ lousisia zé

²⁶ A deai gb̄é? Tó a k̄aaa, á baade lío le ge yādaané ge yáwew̄ea ge yæbui'oa ge yāe buipi b̄oleke vi. A ap̄ii ke ké gb̄é e zed̄o. ²⁷ Tó wāle yæbui'oa, gb̄éon̄ pla ge āa, asuli de beea. Aa k̄s̄ gba zé, gb̄é m̄endo i a b̄oleke. ²⁸ Tó a b̄olekena kuo, aà k̄amabo gāli guu, i a p̄ó o ado n̄ Luao. ²⁹ Anabiɔ gb̄éon̄ pla ge āa yā'oa, gb̄é k̄iniɔ i l̄asooke an yāwa. ³⁰ Tó Lua yā'ò gb̄ép̄ale, gb̄é p̄ó lé yā'oa n̄ile. ³¹ Ap̄ii á f̄s ānabikeke dodo, i yādadak̄e ap̄ii, i k̄s̄ se lesi. ³² Anabiɔ f̄s n̄ ānabikeke z̄uuke, ³³ asa Lua ye yāyaaio, sema a zede.

* 14:21 Isa 28.11-12

Lá Lua gbé̄c̄ í ke wé̄le ní wé̄leɔ píiwa, ³⁴ nɔɔɔ lé líɔ kpaaũa gáli guu, asa aa yá'oa zé vío. Aa misiile lá wa ò Mɔizi ikoyá guuwa. ³⁵ Tó aa ye yáe d̄s̄, aa ní zá gb̄eai b̄e, asa nɔɔe yá'oa gáli guuá wíe. ³⁶ A kíi Lua yá dàaleua? Ge á m̀̀endo yáí à m̀̀dia?

³⁷ Tó gbé̄ lé e á de ānabi ge gbé̄ p̄s̄ Lua Nisina d̄ɔaaaē ũ, aàɔ d̄s̄ ké yá p̄s̄ má k̄̀épiá Dii yádileae. ³⁸ Tó gbé̄ p̄akp̄ai, à p̄akp̄aaāzie. ³⁹ Ayām̄eto ma gbé̄c̄, à w̄ebii ānabik̄ek̄eawa, āma āsu gi yāebui'oaio. ⁴⁰ A yápii ke a zéwa s̄usu.

15

Kilisi b̄ɔa gau

¹ Gb̄é̄c̄, baona p̄s̄ má kp̄àè á s̄i a z̄eð ñ má ye mà ea d̄ɔágu. ² Baonapi mé a á suaba, tó á waaso p̄s̄ má kp̄àépi k̄ũa. Tó màa no, á Yesu náaikea k̄̀e p̄āe. ³ Yá gb̄ia p̄s̄ má mà má d̄ān ke: Kilisi ḡa wá duuna yáí lá a k̄̀ea Luayātaalauwa.* ⁴ W̄a aà v̄ì, ñ à v̄u a ḡɔɔ āaōde z̄í lá a k̄̀ea Luayātaalauwa.† ⁵ A az̄ia òl̄ Pīēe, ñ à az̄ia òl̄ a ìwa gb̄ēɔn kueplaone l̄.‡ ⁶ Bee gb̄ea à az̄ia òl̄ wá gb̄ē̄ɔne ké aa k̄̀aaaa gudoū, aa de gb̄ē̄ɔn òaa pla ní bas̄ɔoola (500). An daside ku e tia, āma an gb̄ē̄ɔ ānuatò. ⁷ Bee gb̄ea à az̄ia òl̄ Zaak̄ie, ñ à az̄ia òl̄ z̄inaone pii. ⁸ Amp̄ii gb̄ea à b̄ò m̀̀a, ma ḡs̄ k̄̀nse ũ.§ ⁹ Asa z̄inao guu máme má k̄̀pēe, mi ka w̄a om̄ēe z̄inao, asa ma ìadà Lua ḡalideɔwa.* ¹⁰ Gb̄ē̄ke p̄s̄ Lua k̄̀m̄ēe yá mé t̄ò má de kéwa gb̄ā, mé gb̄ē̄ke p̄s̄ a k̄̀m̄ēepi i ke p̄āo, asa ma d̄ē̄k̄à d̄ēn̄la pii. Máme má k̄̀eò, gba p̄s̄ Lua d̄āmēe mé t̄ò má k̄̀e. ¹¹ Ayām̄eto à b̄ò ma kíi ge an kíin n̄ò, yá p̄s̄ wále a waasoke á s̄in we.

Wá b̄ɔa gau

¹² Lá wále Kilisi b̄ɔa gau waasoke, àkea á gb̄ē̄c̄ lé o ḡeɔ vuo ni? ¹³ Tó ḡeɔ vuo, d̄s̄ Kilisi i vuo. ¹⁴ Tó Kilisi i vuōe, d̄s̄ wá waasokea gia, mé á Kilisi náaikea gia, ¹⁵ w̄í ḡs̄ Lua seelade egenao ũ, ké wá ò à Kilisi v̄u yáí. Asa tó ḡeɔ vuo, d̄s̄ i aà vuo. ¹⁶ Tó Lua lí ge vuo, Kilisi i vuo. ¹⁷ Tó Kilisi i vuo, á Kilisi náaikeaá p̄āe, á kú á duuna guue e tia, ¹⁸ mé gbé̄ p̄s̄ ānuatò naa Kilisiwao k̄̀aal̄e. ¹⁹ Tó wá kuae bee yáí ñ wá wé d̄ɔi Kilisizi ado, w̄ēnadeɔn wá ũ de gb̄é̄piia.

²⁰ S̄iana guu Kilisi b̄ò gau, ñme d̄ɔaa v̄u séia gbé̄ p̄s̄ ḡàɔne. ²¹ Lá gb̄ē̄ mé t̄ò ga m̀̀, màa l̄ gb̄ē̄e t̄ò ḡeɔ vua m̀̀. ²² Kua Adamu bui ũ t̄ò ga lí gb̄é̄piia. Màa l̄ gbé̄ p̄s̄ naa Kilisiwao w̄ēni e nípii. ²³ Baade ní a d̄ɔɔe. Kilisi mé d̄ɔaa v̄u séia, a gb̄ea aà gb̄é̄c̄ v̄u aà m̄ɔḡɔ. ²⁴ Ǿ d̄únia a l̄áa, Kilisi i kíake mide pii ní iko ní gb̄āa, i a kpala k̄̀pa Mae Luawa. ²⁵ Asa à k̄̀ù Kilisi à k̄̀iblee e Lua ḡē aà ib̄ēe k̄̀ēe aà gb̄adib̄o ũ.† ²⁶ Ib̄ēe p̄s̄ a a mide gb̄ez̄ā mé ga ũ, ²⁷ asa Lua p̄ópii n̄a Kilis̄ie a ɔz̄i.‡ Ké à m̄ē p̄ópii kú aà ɔz̄i, wá d̄s̄ ké Lua p̄ó p̄ópii n̄à a ɔz̄ipi bàasi. ²⁸ Tó à p̄ópii n̄à a ɔz̄i, aàpi ñ aà Né p̄s̄ à p̄ópii n̄à a ɔz̄ipi a misiilē, Luapi iɔ de ap̄ii ũ p̄ópiīe.

²⁹ Gb̄é̄ p̄s̄ aai da'ileke ḡeɔ ḡē̄e ũ s̄ò b̄e? Tó ḡeɔ v̄u s̄iana, b̄óyāi w̄í da'ileke an ḡē̄e ũi? ³⁰ W̄ápiɔ s̄ò, b̄óyāi w̄iɔ ku kai guu ḡɔɔpii? ³¹ N̄ íana p̄s̄ mi dá á yá musu naa Kilisi Yesu wá Diiwao, miɔ ku ga léz̄i lá gu lé d̄ɔe. ³² Tó maz̄ia yáí ma d̄ē̄k̄àí ní w̄àio Ef̄ese, b̄ò ài a v̄im̄ēi? Tó ḡeɔ vuo,

* 15:3 Isa 53.5-12 † 15:4 Sou 16.8-10, Zin 2.24-32 ‡ 15:5 Luk 24.34, 36 § 15:8 Zin 9.3-6

* 15:9 Zin 8.3 † 15:25 Sou 110.1 ‡ 15:27 Sou 8.7

wà poble, wà imi,
asa wá ga ziaε. §

³³ Asu to à sásão, gbēna vāi ĩ dāa maa òkpae. ³⁴ A su á laaiwa súsu, ásu duunake lɔo, asa á gbēo Lua dōo. Ma bee ò ké á á wípi dō yáie.

Gábɔ me

³⁵ Gbēe a me kpelewa geɔ vui? Me kpele aao víi? ³⁶ Sɔũ yáe! Wili pótō à b̀le f̀mbasikesaio. ³⁷ Tó wà pótō, mase ge p̀pálen nò, ili b̀le p̀ wétē ũo. ³⁸ Lua ĩ to à b̀le lá a dílewaε, ampíi ní a buio. ³⁹ P̀ wēnideɔ píi mē doũo. Gbēnazinaɔ p̀ ndo, ǹbɔɔ p̀ ndo, b̀aɔ p̀ ndo, kpɔɔ p̀ ndo. ⁴⁰ Luabe p̀ɔ ku, d̀nía p̀ɔ ku. Luabe p̀ɔ gawi ndo, d̀nía p̀ɔ gawi ndo. ⁴¹ Iatē gawi ado, m̀vua p̀ ado, saanaɔ p̀ ndo. Baa saanapíɔ gawi dodo k̀εε.

⁴² Māa à de geɔ vugɔɔzĩ. Wĩ ge vĩ à yaikε, a vu yaikesai. ⁴³ Wĩ ge vĩ bēεsai, a vu ní gawio. Wĩ ge vĩ gbāasai, a vu gbáugbau. ⁴⁴ Wĩ ge vĩ ní d̀nía meo, a vu ní àizāna meo. Lá d̀nía me ku, àizāna me ku lɔε. ⁴⁵ A kēa Lua taalau wà mē, gbé séia Adamu g̀ gbé b́ε ũ,* āma Adamu gbēzā g̀ Nisĩn wēnikpamade ũ. ⁴⁶ I ke àizāna me mé lí d̀aa, d̀nía me mé lí d̀aa, a gbēa sa àizāna me. ⁴⁷ Gbēnazĩn séia b̀ búsutiuε, a plaade b̀ luabeε. ⁴⁸ Gbé p̀ de t̀le gbé ũ b̀ gbé p̀ b̀ t̀leuwa. Gbé p̀ de luabe gbé ũ b̀ gbé p̀ b̀ luabewa. ⁴⁹ Lá wá de gbé p̀ b̀ t̀leu taa ũ, māa lɔ wá de gbé p̀ b̀ luabe taa ũ.

⁵⁰ Yá p̀ má òn ke gbéɔ. Tó kpala p̀ b̀ Lua kíi b̀ gupuau, wá e ble ní wá meo. Wá e wá ku guyaikesai guu ní wá me p̀ ĩ yaikεoo. ⁵¹ A ma, má asiyyā'óé. Wá ga píio, āma wá li píi ⁵² kándo lán wεdeawa k̀ae gbēzā pézi. Asa k̀ae a ɔɔ, geɔ ĩ vu yaikesai, wápiɔ s̄ wĩ li.† ⁵³ Sema wá me p̀ ĩ yaikεε bee gē a yaikesai guu. Sema wá mē geε bee gē a gasai guu. ⁵⁴ Tó wá me p̀ ĩ yaikε gē a yaikesai guu, mé wá mē ge gē a gasai guu, ō yá p̀ kēa láue bee a pa wá mē:

Wà zible gawa, à míde.‡

⁵⁵ Ga, n ziblea tón láii?

Ga, n sεwe kú máε? §

⁵⁶ Duuna mé ga sεwe ũ, mé duuna gbāa ĩ b̀ ikoyā guuε. ⁵⁷ Wà Lua sáaukpa, ké ĩ to wá zible ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao. ⁵⁸ Ayámto ma gbé yenzideɔ, à ze gbāa giũgiũ b̀zāsai, í wetā Dii zĩwa g̀ɔpii, asa á dō ké zĩ p̀ ále ke Diie p̄ao.

16

Pɔlu wéleεε sɔukea

¹ Lua gbéɔ kámasakaa yá musu, lá má ò Galati búsu Yesudeɔne, à ke māa s̄.* ² Asānena ní asānenaɔ á baade lí ōa p̀ a è a gbāa léu b̀ adoa, ĩo k̀aaa, ké ásu kámasapi wεεle g̀ɔ p̀ ma m̄o. ³ Tó ma m̄, má gbé p̀ a ní díle aa géɔ zĩ Yelusaleũ ní taalao ní kámasa p̀ á k̀apio. ⁴ Tó à k̀mā mē geε s̄, aai gé ma kpái.

⁵ Tó ma b̀le ní Masedonio, má m̀ á kíi, asa má b̀le ní Masedonioε.† ⁶ Mále e má g̀ɔplakeáno, baa buziε se máo ye bleáno, í gé zεimeε gu p̀ má géu. ⁷ Tia kéwa má ye má gēála bálalao, mále e má g̀ɔplakeáno, tó Dii wēi.

§ 15:32 Isa 22.13 * 15:45 Daa 2.7 † 15:52 1Tes 4.15-17 ‡ 15:54 Isa 25.8 § 15:55 Oze 13.14 * 16:1 Lom 15.25-26 † 16:5 Zin 19.21

⁸ Má gɔ̄ Efese e Páteko† dikpe zíe, ⁹ asa Lua zepdomεε maamaa mà zí maá ke, mé ibεεɔ dasi. §

¹⁰ Tó Timotee sù m̀, * ásu keè bùubuu aà viakeéo, asa àe zike Diie lamawaε. ¹¹ A gbēe su sakaaàguo. A kùsũakεè aà e ka ma kíi aafia, asa mapi ní ma gbé̄ɔ wá wé d̄aaàzi.

¹² Wá gbēdo Apoloo s̄, miɔ naεwà m̀ɔm̀ɔ aà m̀ á gwai ní wá gbé̄ k̄niɔ. A ye m̀ai ḡiao. Tó a zekè, a m̀.

Lεdaama gbεza

¹³ A itēke, íɔ zεa Yesu náaikea guu. A gbēz̄ɔ yá ke, íɔ gbāa. ¹⁴ A yápii ke ní yek̄io.

¹⁵ A Sefana† bεdeɔ d̄, ké aa de Yesude s̄iáɔ ũ Gelesi bùsuu mé aa d̄ile wàɔ de Lua gbé̄ɔ d̄nledeɔ ũ. Gbē̄ɔ, ma wabikèwáε, ¹⁶ à misiile gbé̄ bee taaɔne ní gbé̄ p̄ aale k̄aika kua zí doūpi guuɔ pii. ¹⁷ Ma p̄ k̄ena Sefana ní F̄ɔɔtunatuo ní Akaikuo m̀awa, asa aa ḡmεε á ḡεε ũε. ¹⁸ Aa tò ma n̄se d̄adoũ ní á p̄o. A gbé̄ bee taaɔ kpela.

¹⁹ Azi bùsu Yesudeɔ f̄okpàwá. Akilasi ní Pisiio† ní ḡalide p̄ aai k̄āaa ní bεɔ f̄okpàwá maamaa naa Diiwa guu. ²⁰ Wá gbé̄ p̄ wá s̄anuɔ f̄okpàwá ápii. A f̄okpak̄wa ní Lua gbé̄ɔ lépeak̄wao. ²¹ Ma Polu, f̄ε beeá ma ogbεε. ²² Tó gbēe ye Diizio, Lua láaikεwà. Wá Dii lé m̀. ²³ Dii Yesu gbēkεkεé. ²⁴ Má yeázi pii naa Kilisi Yesuwa.

† 16:8 Iko 16.9-11 § 16:9 Zln 19.8-10 * 16:10 1Kln 4.17 † 16:15 1Kln 1.16 ‡ 16:19 Zln 18.2

KOLĒNIDEᵛ LA PLAADĒ Yá pᵛ kú láe bee guuᵛ

Kolēnideᵛ lá plaadee bee lé Kolēni Yesudeᵛ ɔkaakᵛ'ou ní Pᵛluo yá'owēe. An gbēo taaekèè yāa, aa seakè aà gᵛa Lua zina ūwa. Pᵛlu ye wàᵛ na ní kᵛo, ̄ à azia yá bᵛlekèné ní yearzio. A òné lá a pᵛ kè na gᵛo pᵛ a ní baona mà (7.5-15).

A kai pᵛ à a le Efese bùsuu bᵛlekèné (1.1-11), ̄ à taasi pᵛ á kè Kolēniᵛ yá dᵛngū. Yápiᵛ píiá aà Kilisi zinakeyāone. A yá pᵛ tò a yá'òné pāsīpāsī a lá séia guu bᵛlekèné ní lá a pᵛnakè gbēzā, ké a yápiᵛ oa gbēsù (1.12-7.16).

Yude Yesudeᵛ kámasakaa yá musu (8-9), à wabikè Kolēnideᵛwa aa gbada ní nᵛsemendoo, asa à mè: A wa Dii Yesu Kilisi gbēke dᵛ. Aà pᵛde'ia à gᵛᵛ pᵛsaide ū á yái, ̄ aà pᵛsaideke guu à á kè pᵛdeᵛ ū. (8.9)

Lápi láakii (10-13) Pᵛlu a yá'oa líle. A èa sù gbé pᵛ aale a dile zina ūoᵛ yáwa. ɔ lápi yá mīde ní gbēkekekakᵛeo (13.11-13).

Wásu to Pᵛlu azia yá'oa ní nᵛsepuaᵛo wá sásāo. I ke aázia bᵛa maa ge aázia yáze'ea àle yáo, àle a zinake'iko ɔbᵛné, ké wà e Yesu Kilisi baona sí, wí aà dᵛ Dii ū.

Nᵛseninia

¹ Mámemaᵛa Kilisi Yesu zina Pᵛlu lá Lua yeiwa ní wá gbēdo Timᵛteeo, wámē wa láe bee kè Lua gálide pᵛ kú Kolēniᵛne ní Lua gbé pᵛ kú Gelesi bùsuuᵛ píi. ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, i á gba aafia.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, Mae Lua sósobide gbēnᵛsenininapi. ⁴ I wá nᵛse níniwēe wá ladama píi guu, ké wá e gbé pᵛ kú baa ladama kpeletaa guuᵛ nᵛse níniné sᵛ ní nᵛse níniᵛo pᵛ Lua wá nᵛse níniowēeo. ⁵ Lá taasi pᵛ Kilisi kè í liwázi, màa lᵛ wá nᵛse í níni maamaa Kilisi yái. ⁶ Tó wá wá wetà, á nᵛseninia ní á bᵛao yáie. Tó Lua wá nᵛse níni, á nᵛseninia yáie, ké à e taasi doᵛ pᵛ wále ke fᵛ. ⁷ Wá á náai vī seasai, asa wá dᵛ lá á bàa kú ní taasi pᵛ Kilisi kèo, á bàa kú ní nᵛseniniapio lᵛ.

⁸ Gbēo, wá ye àᵛ dᵛ lá wá wá wetà Azi bùsuu. A tᵛwá maamaa, a de wá gbāa léa, baa wá wēni wá wé doi lᵛ seo. ⁹ Yá daawála, wále e wa gaē. Bee wá lé ké wásu ze ní wázia gbāaoo, sema Lua pᵛ í geᵛ vu gbāa. ¹⁰ A wá bᵛ kai zᵛo guu, mé a wá bᵛu. Aàpi wá wé doi aà wá bᵛu lᵛ ¹¹ wabi pᵛ ále kewēe sabai. Beewa gbéᵛ Lua sáaukpa dasi wá yá musu gbēke pᵛ a kèwēe gbé dasiᵛ wabikeawēe yái.

Pᵛlu wélege gᵛooa

¹² Yá pᵛ wi a íanadān ke: Wá làasoo daa doᵛ, asa ní Lua gbāao wá kú ní nᵛsepuaᵛo mᵛafilisai dúnia guu, atēsa á kíi. Dúnia ɔnᵛ wá kuᵛo, sema Lua gbēke. ¹³ Wili láe kééo, sema pᵛ i a kyoke á dᵛ bàasio. ¹⁴ Lá á wá dᵛ gīa yᵛo, má ye à wá dᵛ sásā, ké à íanadā wá yá musu Dii Yesu mózi, lá wá dā á yá muᵛuwa.

¹⁵⁻¹⁶ Kᵛ náaikeapi guu má díle yāa ma Masedoni gea guu mà bᵛle á gwai káau, mí ea su ní á kíio, í báaa e gēn pla, í dᵛnlēkemēe ma Yude gea guu.*

¹⁷ Ké ma gea bee díle, ma leplayá'ò yà? Tó má díle mà yáke, dúnia yá í

* 1:15-16 Zln 19.21

d̄oamεε, ̄ī kemεε k̄ando ao ao ge aawo aawo ūa? ¹⁸ Lá Lua náai v̄i, yá p̄ó wá òé de ao aawo ūo. ¹⁹ Lua Né Yesu Kilisi p̄ó mapi ní Siliv̄εεo ní Tim̄oteo† wá aà yá waasokèé á gbé p̄ó ī me ao aawo nó, Lua p̄ó ī me aon aà ū. ²⁰ Asa lé p̄ó Lua gb̄è pii síana ī ke aà guue. Aȳameto ní Yesu Kilisipi t̄óo ̄ī w̄i me ami, Lua t̄ōba yáí. ²¹ Lua mé wá z̄inap̄èle naa Kilisiwa ní ápīo, à wá díle adoa, ²² à a seela k̄èwá, à a Nis̄ina dà wá s̄su gba p̄ó Lua d̄baa d̄aw̄εε ū.

²³ Lua mé ma seelade ū, a ma n̄òse d̄s. Ké má ye íadawáo yáí mi gé K̄oleni bo. ²⁴ I ke wále gb̄aam̄óé á luanaaík̄ea guu no, asa a z̄èd̄o k̄ò, wále z̄ík̄eáno á p̄ona yáíε.

2

¹ Ō má è maz̄lawa a maa mà m̄ó á k̄li ní p̄oyao bo. ² Tó ma á p̄o yáé, déme a ma p̄o ke nai, mé i ke á gbé p̄ó ma á p̄o yáé b̄aasio? ³ Ma lak̄éé màa, ké tó ma m̄ó á gwai, á gbé p̄ó á de à ma p̄o ke nao su ma p̄o yaoε. Má á náai v̄i ápii, ké ma p̄ona de á p̄ona ū. ⁴ Ma lápi k̄éé ní p̄osiao ní n̄òsep̄usuo ní w̄é'ioε, i ke ké má á p̄o ya yáí no, ké àò d̄s lá ma yeaázi kà yáíε.

⁵ Lá gb̄εe p̄oyayá k̄è, i ke ma p̄o a yào, ápīiε, ge á gb̄εe, ké ma yá'oa su ḡεaḡeo. ⁶ Ia p̄ó á daside dà gb̄épiwa m̄òwà. ⁷ Aȳameto à s̄uuuk̄eáno sa, à aà n̄òse níniè, ké aà p̄osia z̄ōo su aà m̄ó líio yáí. ⁸ Bee yáí ma awakp̄áé, à òb̄è wásawasa ké á yeaázi. ⁹ A yáí ma lápi k̄éé, ma likp̄al̄ewá mà e d̄s tó á yá p̄ó má òé k̄ua pii. ¹⁰ Tó a s̄uuuk̄é ní gb̄éó, mi k̄eáno s̄sε. S̄uuu p̄ó má k̄è, tó yáε su ku, má k̄è á yáí Kilisi ḡεε ūε, ¹¹ ké Set̄au su òn̄ok̄ew̄εo yáí, asa wá ḡi aà k̄òni d̄s̄io.

Luabaakuar̄no yá dafu

¹² Ké ma ge Kilisi baokpai Toloasi, Dii zep̄domεε, ¹³ ama ma nis̄ina zεao, ké mi a gb̄èdo Titu eo yáí. Ō ma lez̄amá we, ma da Masedoni zéu.*

¹⁴ Ma s̄auk̄é ní Luao, asa ò d̄baaw̄εε ḡōopīiε, w̄io z̄iblenao ū naa Kilisiwa, wi aà d̄s̄a ḡi fáε gupiiu. ¹⁵ Asa wá de tulaleti ḡi na p̄ó Kilisi kp̄asa Luaε ū gbé p̄ó ále ní suabaò ní gb̄é v̄uáaaò guue. ¹⁶ Wá ḡé ḡi ū gb̄éone, ̄ī ga iné. Wá w̄eni ḡi ū gb̄é kinione, ̄ī w̄eni iné. Wá déme kà bee keai? ¹⁷ Wá de lán gbé p̄ó aaīo Lua yá laataowao. Naa Kilisiwa wi yá'ò ní n̄òsep̄uao ní Lua d̄s̄ao a z̄inao ū.

3

¹ Wa εa su wáz̄ia s̄aukpaawa yá? Wá bàa kú ní seela lá p̄ó wa k̄éé ge p̄ó á k̄ènéo lán gb̄éowa yá? ² Ame á wá taalapi ū, a k̄éa wá s̄s̄wa. Gb̄épii a f̄s̄ d̄s, i a kyoke. ³ A yá b̄ò gupuaui, á de lá p̄ó Kilisi k̄è a nà wá òz̄i ū. I lápi k̄é ní ḡaalula ío no, a k̄è ní Lua b̄éé Nis̄inaoε. I k̄é gb̄è p̄ep̄εewa no, * a k̄è á s̄s̄waε.†

⁴ Wá a náai v̄i màa Lua aε ní Kilisi gb̄áao. ⁵ I ke ní wáz̄iao wi ka wà me z̄ipi b̄ò wá ḡàueo, Lua mé wá káwà. ⁶ Ōme wá káwà, ̄ī wá de aà bàa kua ní gb̄éó yá dafu z̄ík̄eáno ū.‡ I ke ikoyá no, Lua Nis̄ina yáε. Asa ikoyá ī ga inéε, Nis̄inapi s̄s̄ ī w̄eni iné.

⁷ Ké Lua ikoyá k̄è gb̄è p̄ep̄εewa, a gawi b̄ò M̄oizi oawa.§ N a tek̄ea ḡεazeak̄eo Isailīo i f̄s̄ gwào. Tó zé p̄ó ī ga inépi b̄ò ní gawi bee taao, ⁸ Nis̄inapi

† 1:19 Zln 18.5 * 2:13 Zln 20.1 * 3:3 B̄oa 24.12 † 3:3 Zel 31.33, Eze 11.19 ‡ 3:6 Zel 31.31 § 3:7 B̄oa 34.29

zé gawi deai? ⁹ Lá zé pò ì yádaríla gawi ví, zé pò ì to yá bórnò na gawi dea zò. ¹⁰ Pò pò gawi ví yáa gawi ví bo, gawi pò deaàlapi yáí. ¹¹ Tó pò gòsoplana bò ní gawio, pò pò ìo ku gawi dea zò.

¹² Wédòa beei guu wi yá'o seasai. ¹³ Wá de lán Mòiziwao. A sálana kù a oaa, ké Isailio su a oa tekea pò lé gèzea láaa eo.* ¹⁴ An nòse tàta, asa e gbá tó aale Luabaakuarínò lá kyoke, sálana doŭpi ìo kua ní làasooae. Ili goo, sema tó gbé naa Kilisiwa bàasio. ¹⁵ E tia tó wále Mòizi yá kyoke, sálanapi ìo kua ní làasooae. ¹⁶ Ama tó aa zè ní Diio, sálanapi a go ní làasooa. ¹⁷ Diipi mé Lua Nisínapi ũ, mé gu pò Dii Nisínapi kuu, we wí gò wééó ũ. ¹⁸ Wá gbé pò pò gò wá oawao, wále Dii gawi òbné lán díiwa, wíò li laaàwa, wá gawi ìo káfi. Dii pò de Lua Nisína ũpi zín we.

4

Zínaò kua ga lézi

¹ Ayámèto lá Lua zí bee dàwéé a sùuu guu, wá kúsu lí kwéó. ² Wa òkpá asii wisaiyázi, wili yáke ní wezèoo, mé wili Lua yá koleo. Wi síana òné wásawasa wá wázía keke gbépiié Lua dōa guue. ³ Tó baona pò wále kpá uleae, gbé vūaaaò ò a uleané. ⁴ Asa dúniaé bee dii Yesusaideò wé v̀lakù, ké aasu baona sí, Kilisi pò de Lua taa ũ gawi gupunéó yáíe. ⁵ Wá zía kpàwa wále keo, Yesu Kilisi diike kpàwa wále ke, mé wále zobleé aà yáí. ⁶ Lá Lua ò yáa, gu pu gusiau,* à gupù wá sòu màa bo. Gupuapi de aà gawi pò lé teke Kilisi oawa dōa ũ.

⁷ N beeo wá gbé pò wá àizee bee kúao, wá de lán gí oowa, ké wá e dō gbáa zò ì bo Lua kíie, wá kíi no. ⁸ Wíò ìadawá gupiiue, ní beeo wili fuo. Wi bílike, àma wá wé dōa Luazi lí busao. ⁹ Wí wá wetá, àma Lua lí wá tó weo. Wí wá pále, àma wili gao. ¹⁰ Gòopii wá kú Yesu ga suawá guu, ké aà wēni e bo gupuau wá mewa yáí. ¹¹ Wá gbé bééó wíò ku ga lézi Yesu yáí, ké aà wēni e bo gupuau wá me pò a ga guu yáí. ¹² Màa gapi lé zíkè wá guu, mé wēnipi lé zíkè á guu. ¹³ A kēa Lua taalau wá mè: Ma Lua náaikè ò ma yá'ò.† Wápiò sò wa Lua náai doŭpi kè, ò wále yá'o a yáí. ¹⁴ Asa wá dō lá Lua Dii Yesu bò gau, a wá boàànò gau sò, ì wá kpá a kùe sánu ní ápiò. ¹⁵ Beeò lé wá le píi á yáí, Lua gbèke ì li gbé dasidea, aà sáaukpaa ì káfi aà tòba yáí.

Wédòa mè dafui

¹⁶ Ayámèto wá kúsu lí kwéó. Baa tó wá mekaa lé yaíke, wá guu ìo dafukù lá gu lé dōe. ¹⁷ Wá ìadama gò do leenae bee lé gawi zò láasai iwéé, a de beeo. ¹⁸ Wá wé kú pò pò wí wesie kíio, sema pò pò wili wesieo. Asa pò pò wí wesieá gòopla pòe. Pò pò wili wesieo sò ìo ku gòopiié.

5

¹ Wá dō tó wá sò pò wá kúu kpé ũ dúnia guue bee yáa, Lua a kpé pò wi dō ní ooo kpáwá a be e gòopii. ² Wi we sòpi guu fèee, wá ye luabe pòpi dae, ³ asa tó wa bo sòu, wáò ku mesaiò. ⁴ Gòò pò wá kú sòe bee guu, wi we fèee lá wá asoséawa. I ke wá ye bo a guu no, wá ye luabe pò dae, ké wēni wá sò pò ì gapi mó. ⁵ Bee yáí ò Lua wá kái, ò à a Nisína kpáwá gba pò à dōaa dàwéé ũ.

* 3:13 Bòa 34.33 * 4:6 Daa 1.3 † 4:13 Sou 116.10

6 A yáí tò wá s̄ɔ Ìb̄ dilea. Wá d̄s̄ ɔɔ p̄ wá m̄e bee ku, wá kú Dii kíio. 7 Asa Dii náai wá kuò, i ke w̄esia p̄e yá no. 8 Wá s̄ɔ Ìb̄ dilea. B̄a s̄ou gea Dii kíí mé maaw̄e. 9 Kua m̄e guun nò, b̄a a guun nò, w̄ib̄ w̄e wá yá kaaàgu. 10 Asa Kilisi aò z̄ɔlea a ḡinaa, wápii w̄i b̄o ze aà ae, i fiabo wá baadee aà kua m̄e guu yákeawa, a maa ge a v̄ai.*

Gb̄ēnazinaɔ kea na n̄ Luao zi

11 Lá wále v̄lake Diīe màa, wi w̄e gb̄e yápi z̄e e. Lua wá s̄as̄a d̄s̄, mé wá ye à wá d̄s̄ á s̄ou màa. 12 Wále wáz̄ia s̄aukpaé b̄o no, wále á gba z̄e à ìnadā wá yá musu, í e yázi gb̄é p̄ ìnadā p̄ p̄ àle e n̄ w̄e, i ke s̄ò yá nowa. 13 Tó àle e wá liaae, Lua yáie. Tó wa su wá d̄oowa, á yáie. 14 Asa Kilisi yeawázi yá mé wá k̄ua gb̄aa. Wá è tó gb̄é m̄endo ḡa gb̄epii ḡe ù, aa ḡa mípiin we. 15 A ḡa gb̄epii ḡe ù, ké gb̄é p̄ ɔɔ su w̄à kú n̄zia p̄ ù b̄o, sema gb̄é p̄ ḡa n̄ ḡe ù à v̄u p̄.

16 Bee yáí wili gb̄e gwa lá d̄unia ì aà gwawa tia b̄o. Baa ké wá Kilisi d̄s̄ lá d̄unia aà d̄wa yaa, wá aà d̄s̄ màa tia b̄o. 17 Tó gb̄é naa Kilisiwa, gb̄é dafue. Aà kua zi ḡe, a dafu mé m̄ò. 18 Bee b̄ò Lua kíí piie. A wá keano na n̄ Kilisi gb̄aa, ò à gb̄e kea naano z̄i d̄aw̄e. 19 Kilisi sabai Lua d̄unia k̄eano na gb̄e taee ȳadasai. A gb̄e keaano napi ȳadaw̄e. 20 Beewa Kilisi ḡecono wá ù. Lua lé gb̄e sisi wá musu. Wa wabik̄ewá Kilisi gbeu, à ke na n̄ Luao. 21 Lua tò duunsaide ɔ̄ duuna awakpab̄o ù wá yáí, ké naawà guu Lua i to yá b̄o wano na.

6

1 Lá wále z̄ike Luae, wa awakpaé, ásu to gb̄eke p̄ Lua k̄e ke p̄ao. 2 Asa Lua mè:

Ma n̄ yámà a ɔ̄owa,
ma d̄onle suabaḡo.*

ɔ̄o k̄a sa, gb̄a mé suabaḡopi ù.

3 Wili yá p̄ a to gb̄é fu keo, ké wasu wá z̄i s̄aa eo yáí. 4 Wi wá luaz̄ikenke ɔ̄o gb̄eone yápii guu. Wi menaf̄o maamaa n̄ ìadaawáó n̄ taasio n̄ w̄et̄eao. 5 Wá wá gb̄é, wá wá k̄a kp̄eu, wá f̄el̄ewano. Wa z̄i gb̄aa k̄e, wi e ì'òo, n̄ana wá dé. 6 Wá òl̄oné n̄ n̄sem̄endoo n̄ d̄s̄ao n̄ s̄uuo n̄ maak̄eao n̄ n̄sep̄uao n̄ yenzi m̄afilisaio 7 n̄ slana'oo n̄ Lua gb̄aa. Wá maak̄eb̄o k̄ua wá ɔ̄plaau n̄ z̄e. 8 W̄i wá kp̄ela, w̄i wá kp̄eb̄o. W̄i wá t̄o v̄ai sí, w̄i wá t̄onasi. S̄l̄andeon wá ù, ò w̄i wá dile m̄afilideon ù. 9 T̄odeon wá ù, ò w̄i wá dile gb̄eand̄o ù. Wá b̄éee fá, ò w̄i wá dile geon ù. W̄i wá dile p̄ogb̄eao ù, ama wili wá deo. 10 Wá p̄o Ìb̄ nae, ò w̄ib̄ wá dile p̄osiadeon ù. W̄i gb̄e ke ɔ̄deon ù dasi, ò w̄ib̄ wá dile taasideon ù. Wá p̄opii v̄i, ò w̄ib̄ wá dile p̄esaideon ù.

11 Kolenideɔ, wa yá'òé wásawasa, wa wá n̄se w̄éé. 12 W̄i wá n̄se k̄ukpaé, áme a á p̄o k̄ukpaw̄e. 13 Ma yá'òé lán ma n̄e wae. Lá wa wá n̄se w̄éé, à á n̄se w̄ew̄e s̄o.

K̄ēa Yesusaideɔwa

14 Asu nak̄owa n̄ Yesusaideɔo. Kpelewa maa n̄ v̄aio aa gb̄ékpa n̄ k̄oi? Baa kpele gupua n̄ gusiao v̄i n̄ k̄oi? 15 Kilisi yá a k̄ose n̄ Set̄au p̄o kpelewa

* 5:10 Lom 14.10-12 * 6:2 Isa 49.8

ni? Bó Yesude ní Yesusaideo ví ní k̄soi? ¹⁶ Kpelewa Lua kpé lé a ke doú ní t̄áaɔi? Lua b̄éé kpén wá ũ, lá a òwa à mè:

Máɔ kún̄n̄ɔ, máɔ bebe ní guu,†

míɔ de ní Lua ũ,

aaíɔ de ma gb̄éɔ ũ.‡

¹⁷ Ayāmeto Dii mè:

A k̄émá, àliɔ kú ádoa,

ásu ɔk̄ā p̄ɔ gb̄āleawao,§

mí á sí, ¹⁸ míɔ de á Mae ũ,

íɔ de ma neḡōeɔ ní ma nen̄oɔ ũ.*

Dii Gb̄āpiide mé ò.

7

¹ Ma gb̄é yenzideɔ, lá Lua legb̄èw̄éé màa, wà k̄ē yá p̄ɔ í me ní nisinao gb̄ālewa míomíɔ, wí w̄eɛle wá wá kua adoa lepapa víakea Luae guu.

P̄lu p̄ɔ kea K̄olenideɔwa na

² A wá kú ɔplapla. Wi tàaeke gb̄ēeɔ, wi gb̄ēe òkp̄ao, wi gb̄ēe taiinkeo.

³ Mí bee o mà yádaála no. Má ò k̄ò, wa gan nò, wá kún nò, á yá d̄ɔ wá s̄ɔwae. ⁴ Má á náai ví z̄ɔ, mí íanadā á yá musu maamaa. W̄ét̄e m̄ɔaw̄éɛ guu píi ma n̄ɔseninia kpe l̄o, ma p̄ɔ k̄ena yáiyái. ⁵ Baa ké wa ka Masedoni b̄usuu,* wá me i e d̄o. W̄ét̄e píi wá lé, wá f̄elewá ní s̄oleo, ñ wá kú s̄òdeede guu. ⁶ Ǿ Lua p̄ɔ í ȳēeɛsaideɔ n̄ɔse níni wá n̄ɔse níniw̄éɛ Titu m̄ɔa guu. ⁷ I ke aà m̄ɔa ado no, ké a aà n̄ɔse níniè yáie l̄o. A òw̄éɛ ále ma beeke, á kú d̄énd̄m̄eɛ guu, a zemanɔ sa, ñ ma p̄ona k̄àfi.

⁸ Baa ké lá p̄ɔ má k̄éé á p̄ɔ yà, má làasoo p̄ale dao. Ma làasoo p̄ale dà yāa, ké má è lápi á p̄ɔ yà ḡɔɔpla, ⁹ āma ma p̄ɔ k̄ena sa. I ke ké ma á p̄ɔ yáé yáí no, ké á p̄ɔsia tò a n̄ɔselile yáie. A p̄ɔyaapi b̄ò Lua kíie. Bee yáí ásoo wá k̄éé. ¹⁰ P̄ɔsia p̄ɔ b̄ò Lua kíi í to gb̄é n̄ɔselile Luapi i aà suaba líɔ d̄énd̄m̄eɛ vío. D̄únia p̄ɔsia mé í ga iné. ¹¹ A gwa lá p̄ɔsia p̄ɔ b̄ò Lua kíipi ziké á guu. A me wá sa, a gi ní áziáo, á p̄ɔ f̄ele, vía á kú, a ma beekè, a wetà, a w̄aikena swágaga. Ap̄ii guu a ázia òl̄oné ké á tàae ví yápi guuo.

¹² Baa ké ma lápi k̄éé, i ke gb̄é p̄ɔ tàaeke ge gb̄é p̄ɔ à tàaekeè yáí no, má k̄é Lua d̄ɔa guu, ké á yeawázi e b̄o gupuaue. ¹³ Wá n̄ɔseninia bee b̄aasi, wá p̄ona k̄àfi maamaa Titu p̄ona yá musu, ké ap̄ii á tò aà nisina sù yáí. ¹⁴ Ma íanad̄è yāa á yá musu, i to wí ma k̄ūo. Lá wa síana'òé yápii guu, màa wá íand̄āa Titue k̄é síana ũ. ¹⁵ Lá a aà díle gb̄ia a aà kpelà, mé a aà yāmà ap̄ii, tò à làasookè yápiwa, aà n̄ɔse í ea yáal̄wáe. ¹⁶ Ma p̄ɔ k̄ena, ké má á náai ví yápii guu yáí.

8

K̄ò k̄amasakaa

¹ Gb̄éɔ, wá ye àò gb̄ēke p̄ɔ Lua k̄é Yesude p̄ɔ aa ku Masedoni b̄usuu w̄éle ní w̄éleɔɔne d̄ɔ. ² An ȳɔa ní íadaama p̄ásio guu, an p̄ɔ k̄ena maamaa, ñ baa ní ní taaside búubuukeo aa gbadā s̄ōs̄ō. ³ Má òé aa gbadā ní gb̄āa léu, a de

† 6:16 1Kln 3.16, 6.19 ‡ 6:16 Eze 37.27 § 6:17 Isa 52.11 * 6:18 2Sam 7.14 * 7:5 2Kln 2.13

ní gbāa léa se. ⁴ Aa gbèawá nízia awa ní awao, wà ní gba zé ní ɔ e àò ku Lua gbéɔ kámasa guu.* ⁵ Aa kè de lá wá wé dɔia, aa nízia kpà Diiwa gɔa ní wápio ló lá Lua yeiwa. ⁶ Ɔ wa wabikè Tituwa aà gé kámasa yá pò a dàale á guu lekpaaii. ⁷ Lá á gbāa yápii guu, luanaaika ná yá'oao ní dɔao ní yápii áiao ní á yeawázio, àò gbāa kámapi kaa guu ló.

⁸ I ke ma yādīléé no, kɔai pò gbēpále kè ɔ má òé, ké mà e mà á yea gbézi síana dɔ. ⁹ A wá Dii Yesu Kilisi gbēke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ aà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. ¹⁰ Lá má è yápi musun we. Bee kɔsi ní á gbé pò a zé ní yápio za muyāa, mé á kè. ¹¹ A yápi lekpaai sa. Lá á sɔu mà ní a keao, à ke á gbāa léu. ¹² Tó gbé gbada ní nòsemendoo a pɔvɔa léu, bee ì ká, i ke pò pò a vɔo no. ¹³ I ke áo taasike gbé kɔniɔ aao namable no. Aò kpaai. ¹⁴ Tia kéwa pò pò diázi à yooné an pókésáama guu. Gɔɔewa sɔ, pò pò diñzi aai ea yooé á pókésáawá guu. Beewa áo kpaai. ¹⁵ Lá a kēa láuwa wà mē: Sèlɛnzɔde pò i fēo, yɔɔnde pò i kēsāo.†

Pɔlu Titu sáaukpaa Kɔlenideɔne

¹⁶ Ma sáaukè ní Luao, ké a tò á yá dɔ Titu sɔwa lamawa. ¹⁷ A wá yāmà, aà mē wà à mɔ á gwai, àle mɔ teasi no. ¹⁸ Wá gbēdo pò aà tó ligua Yesudeɔ guu pii baonakpaa musu ɔ wá dàè. ¹⁹ Bee gbɛa ló Yesudeɔ aà sè aà géwanɔ kámasa zí pò wále ke kei. Wále zípi ke Dii tɔɔa yáie ní nòsemaa pò wá dào. ²⁰ Wále gbéɔ wá tàae'ea gba zɔɔ pò na wá ɔzi yá musu abaa bɔ. ²¹ I ke yá pò maa Diie ɔ wále wēele adoo, ní pò pò maa gbēnazinaɔneɔ lɔe.‡ ²² Wa wá gbēpále dànɛ ló. Wa aà laai gwá a gēna lé vɔo, wá è a áiaví yápii guu, mé aà áia èa káfi tia, ké a á náai ví yáí. ²³ Titu gbé bee sɔ, ma zikēndee pò wi á maa wēele sánun aà ũ. Wá gbé kɔniɔ sɔ, Yesudeɔ zinaɔne, aai Kilisi tɔɔo. ²⁴ Ayāmeto à ɔloné ké á yeñzi, Yesudeɔ i dɔ ké wá íandāa á yá musu síana ví.

9

¹ Má lákéé Lua gbéɔ kɔ kámasa pò wále kápi yá musuo, ² asa má dɔ a nòsemaa dà, ɔ ma íanadà Masedoniɔne ma mē Gelekiɔ sɔu mà za muyāa. A áiaípi ní gbé daside mē fēle. ³ Ɔ ma wá gbépio zìwá àò ku sɔu guu lá má òwa, ké íana pò wá dà yápi musu su ke pāo. ⁴ Tó Masedoniɔ mòmmanɔ, tó aa è á sɔu i mao, wí a wá kūe, ké wa á náaikè yáí. A è, má á pò o lɔe? ⁵ Ayāmeto má è a maa mà o gbépiɔne aa dɔaamēe, aa gba pò a dɔaa a a legbè yá keke káau, a sɔu i ma, iɔ de nòsemendo gba ũ, i ke gba teaside no.

Gbadaa ní nòsemendoo

⁶ A láasooke yáe beewa. Tó ní tɔ yɔɔ, ni keke yɔɔe, tó ní tɔ zɔɔ, ni keke zɔɔe. ⁷ Baade kpá lá à zèò a sɔ guuwa oosisisai teasisai. Lua ye gbé pò i gbada ní pɔnaozi. ⁸ Lua a fɔ to éfāai pii liála, gɔɔpii pɔpii i mówá yápii guu e à liála maakea pii guu. ⁹ A kēa Lua taalau wà mē: I pò fáe taasideɔne,

* 8:4 Lom 15.26 † 8:15 Bɔa 16.18 ‡ 8:21 Yaa 3.4

aà maakea ìb ku gɔɔpiie.*

¹⁰ Lá Lua ì pɔbui kpa pɔtɔnawa mé ì pɔblea kpa gbépiiwa,† a pɔbui kpáwá, i kḗé, á maakea gbe i yàasa kú. ¹¹ A á ke pɔdeɔ ũ yápii guu, ìb gbada sɔ̀sɔ̀u gɔɔpii, gbé̄ i Lua sáaukpa gba pɔ́ á dàné wá sabai yáí. ¹² Asa Lua gbé̄ pɔ́kḗsáma bɔ̀le ò kámasa zìpi lé ke adoo, a to Lua sáaukpa ligua maamaa bɔe. ¹³ Gbé̄ Lua tɔ̀bɔ, asa kámasa pɔ́ á kàpi lé ɔ̀bné a misiile Kilisi bao pɔ́ a zède, mé a gbḗkekèné ń gbé̄piio ń nòsemendoo, ¹⁴ aai wabikéé, aai á nide Lua gbḗke pɔ́ tòwá yáí. ¹⁵ A Lua sáaukpa aà gba pɔ́ gè oaa yáí.

10

Pɔlu gia ń azia

¹ Ma Pɔlu, ma awakpáé ń Kilisi nòsenie sùuuo, ma gbé̄ pɔ́ i me má buse á guu mé má pásí á kpe. ² Ma wabikèwá, tó ma mɔ, ásu to màɔ pásíánɔ, asa má f̄b mà a pásí ɔ̀b á gbé̄ pɔ́ aai me dúnia yá mé lé dɔ̀aawḗeɔne. ³ Wá kú dúnia guue, áma wili zika lán dúnia gbé̄wao. ⁴ Wá gɔ̀keɔɔ́ dúnia pɔ́ no, Lua gɔ̀keɔ́ gbāa pɔ́ wi zegikii gboodɔne. Wi òno búinaɔ suumpaɔ ⁵ ń wala pɔ́ ì gíné wá Lua d̄so pii. Wi láasoo pii kú zìzɔ̀ ũ aa misiile Kilisie. ⁶ Tó a misiilewḗe wásawasa, wá sɔu mà wá swágbāadeɔ swágaga.

⁷ I gbé̄ gwa a beawae. Tó gbé̄ dile Kilisi pón a ũ, aà ea láasooke yáe beewa. Kilisi pón wá ũ laaáwa s̄s. ⁸ Baa tó ma íanadà z̄ɔ̀ iko pɔ́ Dii kpáwá yá musu, wí a ma k̄u, asa á zedɔ́a yáie, i ke á gbooa yáí no. ⁹ Má ye ma lákḗaé à deé vladadanzi ũo. ¹⁰ Wí me ma lác gbia, ì ń gba gbāa, áma tó wá kú k̄ wéu, ma lé ìb buse, ma yá lí t̄máo. ¹¹ Gbé̄ pɔ́ lé o màaɔ d̄s ké lá wá de lác guu, màa wác de kua k̄ wéu.

¹² Wá ke muaa ge wá wá leũ ń gbé̄ pɔ́ aale nízia sáaukpaɔ. Aa nízia kpaala ń k̄so ń nízia leũa ń k̄so òno v̄io. ¹³ Wá gbé̄ beeɔ, wá íanadà de a léao. Wá dā kɔɔ pɔ́ Lua dàwḗe léue. Baa ápiɔ, kɔɔpi á ká. ¹⁴ Lá wa ka á k̄ii, wále v̄i wá pɔ́ léao, asa wa mɔ ń Kilisi baoo e á k̄ii. ¹⁵ Wili íanadà de a léa wa gbḗpáleo zikáuo. Lá á luanaaikea lé káfi, wá ye zì pɔ́ wále ke á guu ɔ̀ta maamaa e kɔɔ pɔ́ Lua dàwḗe léue, ¹⁶ wí gé baopi kpái b̄usu pɔ́ kú á aɔɔ guu, gbḗpáleo t̄aaabaa íandásai. ¹⁷ Tó gbé̄ ye íanadà, aà dā Dii yá musu.* ¹⁸ I ke gbé̄ pɔ́ ì azia sáaukpa mé maaɔ, sema gbé̄ pɔ́ Dii ì aà sáaukpa.

11

Zina egena

¹ A ma f̄y ɔ̀ɔ ń ma s̄ukeyāo, áma ále ke k̄. ² Lá Lua lí sí s̄aoo, màa ò má k̄ua á yá musu. A ḡs m̄ende, òn Kilisi ũ. Ma á kpásáwá wéndia léso ũe. ³ Lá ml̄e k̄onikè Evae à aà s̄ásā,* v̄ia lé ma kú ké a su á s̄ásā s̄s, í á naa Kilisiwa gb̄ásisai ń nòsemendoo tó. ⁴ Tó gbé̄ m̄o Yesu yá pɔ́ dodo ń wá p̄so waasokéé, ge nisina pɔ́ dodo ń pɔ́ pɔ́ á èo ge baona pɔ́ dodo ń pɔ́ pɔ́ á s̄io, i aà gba zé maamaae. ⁵ Má è má k̄ésāa zina pɔ́ a ń dile der̄laozi yāe guuo. ⁶ Baa tó ma léna nao, má d̄sa v̄i. Wá òb̄e ápii wásawasa yápii musu.

⁷ Ké ma baona pɔ́ b̄o Lua k̄ii waasokéé p̄osiwásai, mé ma azia b̄usa á káfi yáí, t̄aae má k̄èa? ⁸ Ma Yesude p̄aleɔ taiinkè, ma a asea èmá, ké má

* 9:9 Sou 112.9 † 9:10 Isa 55.10 * 10:17 Zel 9.23 * 11:3 Daa 3.1-5

e mào zíkε á guu yáí. ⁹ Goo pò má kúanò, tó pò lé késāa, mili íada gbēewao. Wá gbéò b̀ Masedoni búsuu, aa m̀mεε ní pò pò lé késāao. † Má azía k̄ua, mi ke gbēε aso ũo, mé máo mazía k̄ua màae. ¹⁰ N Kilisi síana pò kú ma guuo, gbēε a kpa ma íandáyāpie Gelesi búsuuo. ¹¹ Bóyāí má ò màai? Má yezi noa? Lua dō.

¹² Yá pò mále ke máo keε, ké mà e zezō gbé pò aale ma léwεone aa íanadā láwáwa yáí. ¹³ Gbépiá zina egenaone! Ziken moafilideone! Aaí li Kilisi zina ũ. ¹⁴ Yābonsae no. Baa Setáupi í li gupua malaika ũε. ¹⁵ Lá màae, tó aà zikenao lí maa zikenao ũ, yābonsae no. An zia ao de ní yákeawae.

P̄lu taasikea a zínake guu

¹⁶ Ma εa lé o lo, gbēε su ma gwa soũ ũo. Tó màan s̄so, ào ma k̄ua màa, ké mà e íanadā yoo. ¹⁷ Yá pò mále o, Dii mé ma dauo. Iana pò mále dā mazía náaikea guue bee, mále dā m̄saikε guue. ¹⁸ Lá gbéò lé íanadā dasi dúnia yá musu, mapi s̄ má dāε. ¹⁹ Asa á ōnoao i menaf̄ó ní m̄saideó ní p̄noao. ²⁰ Tó w̄ale á ke zoo ũ, tó w̄ale á só, tó w̄ale á taiinke, tó w̄ale gbāablewá, tó w̄ale á s̄anke, i menaf̄ó. ²¹ Síanaε, wá buse! A k̄εmεε wí ũ! Ama pò pò gbé k̄ua àle a w̄o ke, má k̄ua s̄ε. Mále o m̄saikε guue. ²² Ebeluo no lò? Má a ũ s̄ε. Isailio no lò? Má a ũ s̄ε. Ablahaũ buio no lò? Má a ũ s̄ε. ²³ Kilisi zikenao no lò? Má a ũ deńla. Mále yá'o lán íandewae. Ma zíkε deńla, ma daakpeu deńla, † má a gbēa lé d̄so, ma kua ga léz̄i gēna lé vío. ²⁴ Yudaο ma gbē flàala le bla m̀endosai§ gēn soo. ²⁵ Wà ma gbē ní goo* gēn àaō. Wà ma papa ní gbεo gēn do. † Gó kp̄alemano gēn àaō, ma ke ísi guu goo do fāane ní gwāasinao. ²⁶ Ma w̄éle dasi gea guu mio ku kai guu: Swa kai, kp̄aiweliwεo kai, Yudaο kai, buip̄aleo kai, benanguo kai, s̄εa kai, ísia kai, Yesude egenaο kai. ²⁷ Ma z̄i gbāa k̄ε ní w̄awáo, ma it̄k̄ε a gēna lé vío, noana ní imio ma dede, ma leyè a gēna lé vío, má kú búu íandea guu. ²⁸ A kinio bàasi Yesudeo pii k̄ak̄ea lo t̄saa lá gu lé do. ²⁹ Gbēε búsa ō mi busaoa? Gbēε fù ō i ōaoa?

³⁰ Tó a maa mà íanadāε, má dā ma ȳεεsaikε musue. ³¹ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae dō ké mále εetoo. Wà aà s̄aukpa goopii! ³² Goo pò má kú Damasi, kí Aleta ziia ò wà w̄élepi bíiboleo dā wà ma kú, ³³ ō wà ma bo fenentiu, wà ma pila ní bao gbí guu bíi kpe, ō ma pilimá. †

12

P̄lu wépfungu'ea

¹ A k̄u mà íanadāε. Baa tó a ài vío, má εa su wépfungu'eaο ní yá pò Dii òmεεowa. ² Má gbēε dō naa Kilisiwa, wà aà s̄ε ḡèò e luabe síanao, a w̄é ḡεo m̀endosain la. A ḡè ní m̄eon nò, mesain nò, má d̄so, Lua mé d̄s. ³ Má d̄s ké wà gbépi s̄ε ḡèò e àiz̄anablek̄li. A ḡè ní m̄eon nò, mesain nò, Lua mé d̄s. ⁴ A yá pò a oa keo mà, gbēnazina a zé ví à s̄ele siuo. ⁵ Má íanadā gbépi yá musue, āma má íanadā mazía yá musuo, sema ma ȳεεsaikε yá bàasio. ⁶ Tó má ye íanadā, má íanadā m̄saide ũo, asa síana má o. Ama má d̄ao, ké gbēε su ma dile de lá á é má de ge lá á mà ma léulao. ⁷ Ké másu mà wala ke yāz̄ō pò Lua òmεεo musuo yáí, à le s̄òb ma meu Setāu íwa ũ, ào ma gbē. ⁸ Ma wabik̄ε Diiwa gēn àaō yápi musu, aà p̄opi gomala, ⁹ ō a òmεε gbēke

† 11:9 Flp 4.15-16 ‡ 11:23 Zln 16.23 § 11:24 Iko 25.3 * 11:25 Zln 16.22 † 11:25 Zln 14.19 ‡ 11:33 Zln 9.23-25

pó i kemee m̀a, ỳeesaika guu ɔ́ a gb̃aa síana í b̃o. Ayãmeto má íanadã ní p̃nao ma ỳeesaika musu, ké Kilisi gb̃aa àò kumala. ¹⁰ Beewa mi p̃nake ní ma ỳeesaika ní widaaao ní taasikaao ní íadaaaao ní wét̃ao Kilisi yáí, asa g̃oó p̃o ma busa ɔ́ miò gb̃aa.

P̃lu k̃ak̃ea K̃olenide ɔ́ne

¹¹ Ma m̀saika k̃e, am̃e a ma dau. Am̃e a maa yã à ma s̃aukpa. Baa tó má p̃e ùo, má k̃sãa zina p̃o a ní díle denlapiozi yãe guuo. ¹² Ma a zínake seela òb̃é ní menao maamaa yãb̃nsaao ní dabudabukeao guu. ¹³ Bó ma á k̃sãò Yesude kíniòzii, ké mi g̃ó á gb̃ee aso ùo bàasio? A s̀uukemaño ní tàae beeo! ¹⁴ Tia k̃ewa ma m̃o á k̃íi g̃en àaòde s̃ou mà, mé má g̃ó á gb̃ee aso ùo. Am̃e mále á w̃ele, i ke á p̃ó no. Asa maao mé aã ãizee díle ní néo, i ke néo mé aali diléno. ¹⁵ Má a p̃ó ble pii, mí azia kpáwá ní p̃nao á w̃eni yáí. Tó ma yeaázi z̃òkù, á yeamazi a lao yà? ¹⁶ Eh̃e, mi g̃óe aso ùo, am̃a wà mè w̃ez̃nan ma ù, má síwá ní k̃nioe. ¹⁷ Ma á blé gb̃é p̃o ma ní z̃íwá kee sabaia? ¹⁸ Ma wabikè Tituwa aà gé á k̃íi, ɔ́ ma wá gb̃edopi dàè. Titu á blé yà? Wá ká doũo lé? Wá tufa doũo lé?

¹⁹ Ale e yãa wále bokii w̃ele yà? Aawo! Wále yã'o ní Lua d̃ao naa Kilisiwa guue. Ma gb̃é yenzide, ma bee òé pii á zed̃a yáíe. ²⁰ Via lé ma kú, tó ma ka á k̃íi, ké m̃asu á le lá má yeiowao, mé ásu ma e lá á yeiowao. Mále viake s̃olee ní zaak̃uo ní p̃okũmao ní denlaw̃eleao ní k̃yaaao ní k̃opeo ní ỹòo ní z̃ao. ²¹ Via lé ma kú ké tó ma ea m̃o, ma Lua a to wí ma kú á yá musu. Gb̃é p̃o aa duunakè yãa aa gb̃ásikè, aa w̃ule ní gb̃ep̃ale ño aa wisaiyã k̃e, tó aai mik̃e ní yápio keawao, má òòbñe.

13

Ledama gb̃eza

¹ Ma m̃o á gwai g̃en àaòden ke. Wí yási seelade gb̃eòn pla ge gb̃eòn àaò musue.* ² Má òé yãa ma kuaáno g̃en plaade guu, mé mále oé ò á kpe, tó ma ea m̃o, má gb̃é p̃o aa duunakè yãa ní gb̃é kíniò kee t̃ebo. ³ Ale seela w̃ele ké Kilisi mé lé yã'o ma guu nolo? Too! I ke Kilisi gb̃asai no, ò gb̃aa á guu. ⁴ Síanae, aà paa líwaá gb̃aasaikyãe, am̃a a kú ní Lua gb̃aaoe. Maa naawá guu wá buse s̃o, am̃a wáò kuaáno á guu ní Lua gb̃aaoe.

⁵ A ázia tàasika à gwa, tó á kú Yesu Kilisi náaikea guu. A làsooke áziawa. I d̃ó ké a kú á guuo lé? Tó maa no, a fuae. ⁶ Má ye àò d̃ó ké wápio wi fuao. ⁷ Wále wabike Luawa ásu väie keo. I ke ké gb̃é wá maabo yáí no, ké à maake yáíe, baa tó wále wá gwa gb̃é fuao ù. ⁸ Wá f̃o zez̃ síanae, sema wà zep̃ooè. ⁹ Tó wá buse mé á gb̃aa, wá p̃o ò nae. Yá p̃o wi a wabike mé de ké á yá e àò b̃oleia wásawasa. ¹⁰ Ma yá beeo k̃éé, ké tó ma m̃o, m̃asu w̃ebiiwá mà iko p̃o Dii kp̃aa m̃óe. A kp̃aa á zed̃a yáíe, i ke á gbooa yáí no.

¹¹ Tòo gb̃é, à g̃ó zia bàasi. A d̃eka á yá e àò b̃oleia wásawasa. A ma ledama ma. A ledouke àò na ní k̃o, Lua yenzide aafiade ò kúáno. ¹² A f̃okpak̃wa ní Lua gb̃é lépek̃wao. Lua gb̃é f̃okpáwá nípii.

¹³ Dii Yesu Kilisi gb̃ekekeé, Lua ò yeázi, aà Nisina ò gb̃ekpaaáno ápii.

* 13:1 Iko 19.15

GALATI Yá pò kú lée bee guu

Galati b̄usu gb̄ēo Yesu baona mà wa sì Pòlu w̄é̄lega ḡen plaade ní a ã̄ōdeo guue (Zín 16.6, 18.23). Ama waasoken p̄alēo ḡe we lo, ̄o aa dàda gb̄ēone aa m̄e, sema Yesude pò aa de Yudāo ù̄o misiile Moizi ikoyāe, aai t̄z̄s̄. Pòlu k̄ii yādan̄e bee b̄ò Yesu Kilisi yá kp̄ee, à̄le Galati b̄usu Yesudēo da z̄obleu. Ké a mà gb̄ēpio lé swāse yápizi, ̄o à lée bee k̄en̄é.

Ké Pòlu ye a gb̄ēo ea laaid̄o baona zé m̄endonawa, ̄o à yādadan̄é à m̄e:

A azia yá b̄olek̄en̄é, aà n̄selilea ní led̄oū pò wa k̄è ní k̄o ní Yelusalēu d̄oanaan̄o ikoyāpi musu ní a k̄oyāmasai ní Pīēēo yāpi musuo. Pòlu a z̄inak̄eyā b̄olek̄en̄é, à kp̄ale à s̄iwā ké a z̄inak̄epi b̄ò Dii k̄iīe (1-2).

A gb̄aa'è Luabaakuar̄īn̄o k̄aau yā̄wa, ̄o à m̄e gb̄ēe a e b̄o maa Moizi ikoyā maà sabaio, sema Yesu Kilisi náaik̄ea (3-4).

A tekp̄ar̄ngu aa wetā w̄āo nízia v̄i ní Lua Nis̄ina d̄oanaan̄ēo, asa Nis̄inapi ì yāmāāo iné dasi, a séia mé yeak̄zi ù̄ (5-6).

A k̄ù Yesu ḡali pii ní Yesudēo pii swāse Pòlu yápizi, aai sí ní n̄sem̄endoo ké aa e b̄o z̄oblea bui piiu.

Baona p̄ale kuo

¹⁻² Ma Lua z̄ina Pòlu ní ma Yesude dee pò wá s̄anūo pii w̄ame wa lée bee k̄è Yesude pò aa ku Galati b̄usuūone.* Ma z̄inake i b̄o gb̄enaz̄ina k̄īo, gb̄enaz̄ina mé i a led̄ēkēo, Yesu Kilisi ní Mae Lua pò aà b̄ò gauo mé ma z̄i.³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gb̄ēkēēé, aai á gba aafia. ⁴ Kilisipi ḡi a w̄en̄ii Lua wá Mae p̄ēāwa, à wá duuna k̄ewá, ké à e wá b̄o d̄ú̄nia tia v̄aie beeu. ⁵ Lua mé gawi v̄i ḡōpii! Ami.

⁶ Ké ále b̄o Lua pò á sisi a gb̄ēke guu kp̄e màa ḡò̄, ále ze ní bao koleao, yápi d̄ia maamae. ⁷ Baona p̄ale kuo. Gb̄é pò ye Kilisi baopi lilēo lé á liaae. ⁸ Baa tó w̄apīo ge malaikae b̄ò luabe à baona pò i kpaaī ní pò pò wá ò̄ēo waasokp̄aé, Lua láaik̄ewá. ⁹ Wá ò̄é yāa mé mále oé lo, tó gb̄ēe baona pò i kpaaī ní pò pò á màoo waasokp̄aé, Lua láaik̄ewá.

¹⁰ Mále s̄aau w̄ēle gb̄enaz̄inawa yà, ge Luae? Mále w̄ēle ma yá ká gb̄enaz̄inagu yà? Tó gb̄enaz̄ina má ye à k̄ar̄ngu e tia, d̄s̄ Kilisi z̄ò̄blenan ma ù̄o.

Yesu Pòlu sea a z̄ina ù̄

¹¹ Ma gb̄ēo, má ye à d̄s̄ ké baona pò mi kp̄aé i b̄o gb̄enaz̄ina k̄īo. ¹² Mi ma gb̄enaz̄ina k̄īo, gb̄ēe mé i dam̄ēo, Yesu Kilisi mé b̄ò m̄ò̄oa.

¹³ A mà lá má kú yāa Yudāo z̄éu. Ma Yesudēo wetā w̄é̄le ní w̄é̄leo p̄as̄ip̄asi, má w̄ēle mà ní mid̄e.† ¹⁴ Ma Yudāo z̄épi yá k̄ù ò̄plapla de ma s̄āōla dasi, ma ã̄ia deñ̄la wá dezīo felekaayāpi guu. ¹⁵ Ama Lua ma dile a pò ù̄ za ma da n̄̄seu.‡ Ké aà ma sísia a gb̄ēke guu ḡō k̄aè, ¹⁶ ̄o à a Né gb̄āea,§ ké mà aà baona kp̄a buip̄alēone. Mi gé kp̄alei gb̄ēe ḡez̄io, ¹⁷ mi gé Yelusalēu gb̄é pò aa de z̄ināo ù̄ ma ã̄āo k̄īo, ma ge Laalubūo b̄usuūo ḡò̄e, ̄o ma ea ta Damasi.

* 1:1-2 Zín 16.6 † 1:13 Zín 8.3 ‡ 1:15 Isa 49.1 § 1:16 Zín 9.3-6

¹⁸ Wè àaṣ gbɛa ṣ ma ge Yelusaleū, ké wà kṣ dṣ ní Piεεo, ṣ ma keaàno gɔɔ gēo.* ¹⁹ Mi zina pàle eo, sema Dii dāuna Zaaki bàasio. ²⁰ Yá pṣ má kèépi, má sī ní Luao, εε mále tóo. ²¹ Bee gbɛa ma ge Sili bùsuu ní Silisi bùsuo. ²² Gɔɔ bee Yesude pṣ kú Yudeo i wεsimaleo, ²³ āma aa su mà wà mè, gbé pṣ lé ní wεtā yāa mé lé zé pṣ á wèele kaalepi waasokpa tiasa, ²⁴ ṣ aa Lua tɔbò ma yá musu.

2

Pɔlu kṣ yāmaa ní zina pàle

¹ Wè gēo mēndosai gbɛa ma ea ge Yelusaleū ní Baanabao.* Ma Titu sè, à gèwanɔ b. ² Ma ge we, ké Lua mé bò m̀oà à kù mà geε. Ǿ ma baona pṣ mí kpa buipàleɔne bɔɔkèkè dɔaanaɔne rítēε, ké zī pṣ má kè ní pṣ mále keo su ke pāo. ³ Titu pṣ wá sānu ní a Gelekikεo, aai gānawà aà tṣzṣo. ⁴ Yesude egena pṣ gè wá guu kpáio mé aa yápi dà. Aa gè wá naa Kilisi Yesuwa wéεkea tāsikaie. Aa ye wá da zɔbleuε, ⁵ ṣ wi we wa misīilenéo baa yɔɔ, ké à e ào baona sīana kūa yáí. ⁶ Gbé pṣ wàle ní gwa dɔaana ũo, aai yāe káfiεεo. Lá aa de, i kemεε yāe ũo, asa Lua lí gbēε zāboo. ⁷ Aa è Lua a baonakpaa buipàleɔne nāmεε ma zī, lá à a kpaa Yudaɔne nà Piεεε a zīwa. ⁸ Asa lá Lua zikè Piεε guu a zínake yá musu Yudaɔ kīi, màa à zikè ma guu buipàleɔ kīi. ⁹ Zaaki ní Piεεo ní Zāa pṣ wàle ní gwa Lua kpé gbapele ũo gbēke pṣ Lua kēmεε dṣ, ṣ aa ɔkpáwá, wá ní Baanabao gbēke vía ní kṣo seela ũ. Aa sī wápiɔ wá gé buipàleɔ kīi, nípiɔ sṣ Yudaɔ kīi. ¹⁰ Yá pṣ aa yei lé, ní taasidoɔ yá ào dɔwágu. Gɔɔ bee sṣ wá me wà ní a keao kò.

Yesu náaikea mé i wá suaba

¹¹ Ké Piεε m̀o Antiosi, ma giè weliwe ké à zà yáwa yáí. ¹² Asa e Zaaki zinao aao gé kái, i pɔble ní buipàleɔε. Ké aa kà, ṣ à b̀zā à kēmá, ké àle víake Yuda pṣ aa zè ní tṣzṣyāoɔne yáí. ¹³ Yuda kīniɔ nàwà mɔafilipi guu. Baa se aa Baanaba gà námá. ¹⁴ Ké má è aa baona sīana kūa a zéwao, má ò Piεεε ampīi wáa: N Yuda ia ní kú lán buipàlewa, i ke lán Yudawa no. Kpelewa níyṣ fṣ gāna buipàleɔwa aao Yudaɔ yá kūai?

¹⁵ Yudaɔn wá ũ, buipàle pṣ aa Lua dṣoɔn wá ũo. ¹⁶ Ama wá dṣ ké gbēε lí bɔ maa zíkεa ikoyāpiwa yáio, sema Yesu Kilisi náaikea ado bàasio.† Baa wápiɔ, wa Kilisi Yesu náaikè, ké wà e bɔ maa wá Kilisi náaikeapi yáie, i ke zíkεa ikoyāpiwa yáí no, asa gbēε lí bɔ maa zíkεa ikoyāwa yáio.‡ ¹⁷ Gɔɔ pṣ wàle wεεle wá bɔ maa naa Kilisiwa, tó wá è duunkenaɔn wá ũ sṣ, bee mè Kilisi lé duuna wēzigba yà? Aawo! ¹⁸ Tó ma ea lé ikoyā pṣ má gbòo keke, a taaeden ma ũ we. ¹⁹ Asa má de ge ũ ikoyāpi musuε, ṣ ma bɔ a yáú ké mào ku Lua pṣ ũ yáí. Ma ga líwa ní Kilisio. ²⁰ Mapi má kú bɔ, Kilisi mé kú ma guu. Tiasa ma gbēnazínke guu má kú Lua Né pṣ yemazi à gī a wēnii ma yáí náaikea guue. ²¹ Mále Lua gbēke bādεo. Tó wī bɔ maa ikoyāpi yáie, Kilisi gà pāε.

3

Mɔizi ikoyā ní luanaaikεao

* 1:18 Zln 9.26-30 * 2:1 Zln 15.2-4 † 2:16 Lom 3.20, 22 ‡ 2:16 Sou 143.2

1 Galati m̄saide! Wa Yesu Kilisi gaa líwa s̄as̄a òé w̄asawasa. W̄a p̄dàw̄a ȳa? 2 Má ye mà ȳa m̄endo gb̄eaw̄a. A Lua Nis̄ina è z̄ik̄ea ikoȳawa ȳái ȳa, ge ȳa p̄ó á màpi náaik̄ea ȳái? 3 Ak̄ea a ḡo m̄isai k̄ewai? A dàale ní Lua Nis̄ina gb̄aaoe, ò àle a mid̄e ní ázia gb̄aao saa? 4 A taasi sae k̄e p̄a ȳa? A p̄ao. 5 Lua a Nis̄ina kp̄aw̄a à dabudabuò k̄e á guu á z̄ik̄ea ikoȳawa ȳái ȳa, ge ȳa p̄ó á màpi náaik̄ea ȳái?

6 A gwa Ablahaũwa. A Lua náaik̄e, ò Lua tò ȳa b̄aano na.* 7 Aò d̄o k̄e gb̄é p̄ó aa Lua náai v̄io mé Ablahaũ buio ũ.† 8 Lua baonakp̄a Ablahaũe à mè á báaada bui piigu aà sabai,‡ asa w̄a d̄oaa wa k̄e Luaȳaatalau w̄a mè Lua a to ȳa b̄o ní buip̄aleo na a náai p̄ó aa k̄e ȳái. 9 Beewa Lua ì báaada gb̄é p̄ó aa a náaik̄eoḡu, lá a k̄e a náaik̄ena Ablahaũewa. 10 Gb̄é p̄ó z̄è ní z̄ik̄ea ikoȳawao ḡò láaip̄o ũe, asa a k̄ea láu w̄a mè, gb̄é p̄ó lío ȳa p̄ó kú ikoȳa lá guuo k̄ua pii a z̄éwaoá láaip̄oe.§ 11 W̄a d̄o s̄as̄a k̄é Lua lí to ȳa b̄or̄no na z̄ik̄ea ikoȳawa guuo, asa w̄a mè gb̄é p̄ó Lua tò ȳa b̄aano na a náai p̄ó àle k̄e ȳái mé aò ku.* 12 Ikoȳa ì k̄'e ní luanaaik̄eaoo, asa w̄a mè gb̄é p̄ó ikoȳapi k̄ua mé a w̄eni e a guu.† 13 Kilisi ḡò láaip̄o ũ w̄a gb̄eu, à w̄a b̄o ikoȳa láai guu, asa a k̄ea láu w̄a mè, gb̄é p̄ó wa lòo líwaa láaip̄oe.‡ 14 Bee k̄e màa k̄é báaa p̄ó Lua dà Ablahaũgu e ḡo buip̄aleone Kilisi Yesu sabaie, wí Nis̄ina p̄ó Lua a legb̄e e aà náaik̄ea ȳái.

M̄ozi ikoȳa ní Lua legb̄eao

15 Ma gb̄é, gb̄enazin ȳak̄ea taa mále owàé. Tó gb̄é legb̄e òile mé a seeladeo v̄i, wa f̄o w̄a a b̄adeo, wa f̄o ȳae k̄afiwo. 16 Beewa Lua legb̄e Ablahaũe ní aà buio. A k̄ea Luaȳaatalau, wi me ní aà buio lán dasi w̄ale owao,§ w̄a mè ní aà buioe, gb̄é m̄endoe, òn Kilisi ũ. 17 Ȳa p̄ó má ye on k̄e: Lua d̄oaa legb̄e ȳaa, à mè a bàa ào kuaano. A w̄è òaa pla ní baakwio (430) gb̄ea ò ikoȳa m̄o.* Ikoȳapi a f̄o legb̄eapi gbooo, a f̄o à a b̄adeo. 18 Tó wí Lua báaa e z̄ik̄ea ikoȳawa guue, báaapi a b̄o aà legb̄ea guu loo. Lua gb̄ek̄ek̄e Ablahaũe k̄é à a legb̄e ȳái.† 19 B̄oȳai à ikoȳa òile loi? A k̄afi e Ablahaũ bui p̄ó Lua legb̄e aà ȳa musu ào m̄oe, k̄é gb̄é e d̄o wa de Luae tàaedeo ũ ȳái. Lua a ikoȳapi kp̄a malaikaowa, aa na k̄oe a ozi, ò a òile gb̄eone. 20 Lua legb̄ea s̄o, Luapi ȳae ado, aà bàa kú ní k̄oeeo.

21 T̄o! Ikoȳapi b̄o Lua legb̄ea kpe ȳa? Màa no! Tó ikoȳa p̄ó ì w̄eni kp̄amá kú ȳaa, d̄o wa b̄o maa ikoȳapi sabai. 22 A k̄ea Luaȳaatalau w̄a mè, duuna gb̄epii k̄akp̄euk̄e, k̄é báaa p̄ó Lua a legb̄epi e ḡo Yesu Kilisi náaik̄enaò p̄ó ũ aà náai p̄ó aale k̄epi ȳái.

23 Za d̄o Yesu náaik̄ea ì m̄oo, ikoȳa w̄a k̄akp̄eu k̄e, a w̄a k̄ua dakp̄eunaò ũ e Yesu náaik̄ea p̄ó lé m̄o ḡe b̄ò. 24 Beewa ikoȳapi de w̄a gwana ũ ȳaa e Kilisi ào m̄o, k̄é w̄a b̄o maa aà náaik̄ea ȳái. 25 Lá Yesu náaik̄ea k̄a sa, wa b̄o w̄a gwana ȳáu.

26 A naa Kilisi Yesuwa guu á de Lua néo ũ apii aà náai p̄ó àle k̄e ȳái, 27 asa á gb̄é p̄ó a da'ilek̄e Kilisi p̄ó ũo, a Kilisi dàe. 28 Yudao ní buip̄aleo, z̄oo ní w̄éeo,

* 3:6 Daa 15.6, Lom 4.3 † 3:7 Lom 4.16 ‡ 3:8 Daa 12.3 § 3:10 Iko 27.26 * 3:11 Abk 2.4 † 3:12 Lev 18.5 ‡ 3:13 Iko 21.23 § 3:16 Daa 12.7 * 3:17 B̄oa 12.40 † 3:18 Lom 4.14

gõeo n nõeo dodoa kãeo, asa ápiiá doue naa Kilisi Yesuwa. ²⁹ Tó á de Kilisi pò ù, á de Ablahaũ buio ùe, mé á de àizee pò Lua a legbèè blena ù.†

4

¹ Mále oé, gɔɔ pò túbiblena de né ù, baa tó aà mae pɔɔ de aà pò ù pii, a zo kɛao. ² I misiile a gwanaone ní ziaɔ e gɔɔ pò aà mae dílewa. ³ Maa sɔ wápio, gɔɔ pò wi kásaakũo, wi zɔble felekaa pò pò wí misiilenéone.* ⁴ Ké gɔɔ pò Lua díle ká, á a Né zì, wà aà ì gbēnazina iawa Mɔizi ikoyā guu, ⁵ ké aà wá gbé pò Mɔizi yá iko víwáɔ bo, wí gɔ a néo ù. ⁶ Lua a Né Nisina dà wá sɔ guu, ké wá de a néo ù yáí. Nisínapi ì wiile ì me: Baa, ma Mae! ⁷ Ayāmeto zɔn n ù bo, nén n ù. Lá Lua Né n ù, à n ke a àizeeblena ùe.†

Pɔlu bilikɛa Galatiɔwa

⁸ Gɔɔ pò á Lua dɔo, i zɔble pò pò aa de Lua ũoɔne.† ⁹ Lá a Lua dè tiasa, atɛsa ké Lua á dɔ́, bóyāi a ea lé ze ní pò gia yāfūna gbāasaipio bi? Bóyāi a ea á ye zɔblené dafu bi? ¹⁰ I gɔɔeo ní mɔeo ní dikpɛeo ní wɛeo tɛbo. § ¹¹ Vía ma kũ á yá musu. Asi taasi pā má kè á guua?

¹² Ma gbéɔ, ma wabikèwá, à gɔmawa, asa ma gɔáwae. Yāa i tàakemɛeo. ¹³ A dɔ́ ké gyāeke guu ɔ ma baonakpaué séia. ¹⁴ Baa ké ma gyākea kèè yɔa ù, i sakamaguo, i gyaũkeao, a ma si lán Lua malaika ge Kilisi Yesupiwa. ¹⁵ Báaa pò ále kemɛe yāa kèa ni? Má fɔ o á yá musu, tó à zekè yāa, á á wé bɔbɔ kpaae. ¹⁶ Ké ma siana'òé yáí ɔ ma gɔ á zangude ù saa? ¹⁷ Gbépio keaé kèke, i ke á maa yáí no. Aa ye à kèwáe, í namá. ¹⁸ Wāa ní yāmaao gɔɔpii mé na, i ke gɔɔ pò má kúánɔ ado no. ¹⁹ Ma né yenzideɔ, mále á ia wāwāke lo e Kilisi à sadaagu. ²⁰ Má ye mào kúánɔ tia, mí a yá'oa lile, asa ma bílikè á yáwae.

Hagaa ní Salao

²¹ A omɛe, á gbé pò á ye misiile ikoyāeo, i ma lá a ku Mɔizi ikoyā guuo lé? ²² Wà mè Ablahaũ nɛgõeo ì gbɛɔn pla. A ado ì ní zɔoe,* mé à ado ì ní wɛeo.† ²³ Zɔpi nɛ ì gbēnazinke guue, ɔ wɛe a pò ì Lua legbēa yáí.† ²⁴ Nɔɛpio yá dɛwɛe yātaa ù, Luabaakuarínɔ yá lee pla ù. Ado bò Sinai gbɛ kíie, ì zɔke iné. Bee mé Hagaa ù. ²⁵ A de Sinai gbɛ pò kú Laalubuɔ búsuu yātaa ù. Yelusaleũ tia de a ù lo, asa àle zɔble ní a gbéɔ piie. ²⁶ Yelusaleũ pò kú musu mé wɛe ù. ɔme wá da ù. ²⁷ Asa a kɛa láu wà mè: Pɔnake, fii pò ni nɛ'io!

Gulake, n gbé pò ni nɔwāwākeo!

Asa n gbé pò n gɔ pākpanzi,

n né dasi aɔ de nɔe pò a gɔ aedòwà póa. §

²⁸ Apio sɔ ma gbéɔ, Lua legbēa néon á ù lán Izaakiwa. ²⁹ Né pò wa ì gbēnazinke guu íadà né pò wa ì ní Lua Nisina gbāaowa. Maa a de ní a tiao. ³⁰ A kɛa Luayātaalau kpelewa ni? Wà mè: Zo yá ní a néo, asa zo né a e túbible ní wɛe néoo.* ³¹ Ayāmeto ma gbéɔ, zo néon wá ũo, wɛe néon wá ù.

† 3:29 Lom 4.13 * 4:3 Gal 4.9, Kls 2.8, 20 † 4:7 Lom 8.15-17 † 4:8 1Kln 8.4-6 § 4:10 Lom 14.5, Kls 2.16 * 4:22 Daa 16.15 † 4:22 Daa 21.1-2 † 4:23 Lom 9.7-8 § 4:27 Isa 54.1 * 4:30 Daa 21.9-10

5

Gõa wêẽo ù

¹ Gõa wêẽo ù yáí Kilisi wá bóí, wa gõ wêẽo ù. A zedó gíúgiú, ásu to wà ea bakaé á níu zõõ ù bo.

² Mámema Põlu mále oé, tó á tò wà tõzõé, Kilisi a káfiakeéo. ³ Ma ea má ò ma idawáé, gbéé pò tò wà tõzõé, sema aà misiile Mõizi ikoyáe pii. ⁴ A gbéé pò ále wêele à bõ maa ikoyá guu, a ázia kè Kilisiwa, a kè Lua gbèkewaé. ⁵ Yesu náaikea guu wá dõ ké wá bõ maa, wá wé dõí ní aà Nisina gbãao. ⁶ Naa Kilisi Yesuwa tõzõa ge tõzõsai yáe vío, sema Yesu náaikea pò í to wàò yekõí.

⁷ Alé gé ae yãa maamaae. Déme tea stanai zezõéí? ⁸ Yá pò ále e a zevípi i bõ Lua pò á sisi à á sé kíio. ⁹ Pêese'ese yõõna í pèeti sé pii.* ¹⁰ Má á náai ví naa Diiwa guu ké á láasoo pále keo. Gbéé pò lé á liaa sõ, Lua a aà váipi fiaboè, baa dén nõ. ¹¹ Mapi sõ ma gbéé, tó tõzõyã waaso mále ke e gbã, bõyãí wále ma wetãí bi? Tó màae, dõ Kilisi gaa líwa yá a ñ gbèewao. ¹² Gbéé pò aale á liaa ní tõzõyãõ, aa ge nízia le wi se.

¹³ Apio sõ gbéé, Lua á sisi à gõ wêẽo ùe, áma ásu tó á gõa wêẽo ùpi gõé ppeákea zé ùo. Aõ misiilekõe àò yekõí, ¹⁴ asa yá mendoe bee mé de Mõizi ikoyá pii mi ù: Nyõ ye n gbédeezí lá nzia wèniwa. ¹⁵ Tó ále kõ soso kõ níwa, à laaika kõ kaaleai.

Lua Nisina dõaaané

¹⁶ Mále oé à tò Lua Nisina dõaaé, ázia ppeá í mide. ¹⁷ Azia ppeá lí k'õ'e ní Lua Nisina p'oo, mé Lua Nisina ppeá lí k'õ'e ní á p'oo. Aa gikõie, ñ ili fõ yá pò á yei kèò.† ¹⁸ Tó Lua Nisina dõaaaé, Mõizi yá iko víwáo.

¹⁹ Wá wá dàa dõ wásawasa: Káaluakaa, gbãsíkea, wisaiyã, ²⁰ táagbagbaa, gbèkõlekea, ùisea ní k'õo, sòle, zangu, p'ókuma, denlaweela, lekpa, k'õkpaalea, ²¹ wedakõe, wèdekea, lalasi k'õó ní yá bee taaõ. Mále a ledawá lá má dàwá yãawa, yábeetaakenaõ kpala pò bõ Lua kíi bleo.

²² Lua Nisina sõ í yáe beeo iné: Yeakõí ní p'õnao ní aafiao ní menao ní gbèkeo ní maaó ní náaiõ ²³ ní ziaabusaaó ní ziaak'õadõ. Ikoyáe lí gí yá beeo táaeio. ²⁴ Gbéé pò de Kilisi Yesu pò ùo ní dàa páliwa ní a p'õnidéao ní a ppeáõ sãnu. ²⁵ Lá wá kú Lua Nisina sabai, wá aà dõõ sé. ²⁶ Wásu wàò y'õõ vío, wásuli kõ ppeáõ, wásuli wedakõeo.

6

Ódaakõwa

¹ Gbéé, tó wasu gbèe kù ní zãa yáwao, á gbéé pò Lua Nisina dõaaaé, à g'õg'õaãõ busebuse, í laaika ké wasu á yõ sõo. ² A k'õ aso sé. Alé Kilisi ikoyá papan we. ³ Tó gbèe lé ázia gwa pò ù mé a ppe ùo, ále ázia sãsaé. ⁴ Baade a yákea táasika, í gbasa íanadã. Asu a yáléu ní gbèpáleo, ⁵ asa baade a ázia aso seé. ⁶ Gbéé pò wále Lua yádaè, aà a àizee lí a yádanedeé.

⁷ Asu ázia sãsaõ, wili k'õnike Luaeo. Pò pò gbéé t'õ ñ í k'è. ⁸ Tó gbéé t'õ a dàa dõaaaé guu, a kaalea iè. Tó gbéé t'õ Lua Nisina dõaaaé guu sõ, a wèni láasai iè. ⁹ Wásu k'õasa ní maakeaoo, asa tó wi kámabodõ, wá ài'e a g'õwa. ¹⁰ Ayãmeto tó wa zé'e, wàli maake gbèpiie, atèsa wá Yesu náaikèn deeo.

Lezaamad

* 5:9 1Kln 5.6 † 5:17 Lom 7.15-23

11 A wèᵔsā gbèᵔngbèᵔne pó má kè ní mazía ᵔo gwa sa. 12 Gbé pó aale yāke wé yáíᵔ mé lé gānawá ní tᵔzᵔyāo, ké wasu íadamá zea ní Kilisi gaa líwao yá musuo yáíe. 13 Baa tᵔzᵔnapíᵔ se, aa ikoyā kūao. Aa ye à tᵔzᵔ ké wà e íanadā á seelapi musu yáíe. 14 Má íanadā pᵔe yá musuo, sema wá Dii Yesu Kilisi gaa líwa yá bàasio, asa a yáí dúnia gᵔmᵔe ge ũ mé ma gᵔ ge ũ dúniae. 15 Tᵔzᵔsa ge tᵔzᵔsai yāe v́lo, sema gᵔa gbé dafu ũ. 16 Lua gbèkeke gbé pó yápi kūaᵔne, í ní gba aafia. Aame aa Isaili síanaᵔ ũ.

17 Za gbā gbēe su ma wetā lo. Ia pó wa dàa Yesu yáí gbē ku ma mewa.

18 Gbᵔᵔ, wá Dii Yesu Kilisi gbèkeke á nisínae! Ami.

ΕΦΕΣΕΔΕΟ

Υά πό κύ λάε bee guuo

Lua zina Pɔlu wélegεa gèn áaɔde guu à kè Efεε wè áaɔε (Zin 19.1-20.1). Pɔlu dea dakpεuna ũ guu ɔ à λάε bee kèu Efεεdeone (3.1, 4.1) Υά πό áλε dané de yá πό Lua a zekálené ké aao tei gɔɔpii ũε, ké a pɔpii káaa an mide Kilisιε, πό πό κύ musu ní tɔleɔ pii (1.10).

Lάε bee daalekfi (1.3-3.21) yá πό Lua kèwεε Yesu Kilisi sabai bɔɔlekè, ɔ à ledoū πό wá ví naa Kilisiwa yá bɔɔlekè, à mè Lua Yuda Yesudeo ní buipále Yesudeo kè a gbéɔ ũ mɛdoũdeɔ ũ. Bee gbεa (4.1-6.20) Pɔlu òné aa áiake wàɔ ku mɛndoūdeɔ ũ naa Yesu Kilisiwa Yesu gáli guu, uaɔ guu, zikεkfiɔ ní Yesusaideɔ guuo.

Pɔlu Yesudeo gɔa mɛdoũ læū ní yá mèn áaɔo: Yesudeo de lán mεwa mé Kilisi de mɛpi mi ũ, Yesudeo de lán Lua kpéwa mé Kilisi de a édaalegbε ũ. Yesudeo de nɔ πό Yesu sè ũ. Beewa wá è Yesudeo ledoūkea bɔ Dii kfiε, tó wá aà náai ví mé wá naawá.

Gbēke πό Lua kèwεε naa Kilisiwa guu

¹ Mámεmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zina lá Lua yeiwa, ma λάε bee kè Lua gbé πό aale Kilisi Yesu náaike Efεεone.* ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia. ³ Wá Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Wá naa Kilisiwa musu Lua báaa pii dáwágu wá nisinau. ⁴ Wá naawá guu à wá sé dúniakalea áa, ké wá kua à adoaè sáasai. Aà yeawázi guu ⁵ à dɔaa wá díle a néɔ ũ ní Yesu Kilisi gbáao, lá ále yá a pɔεá guuwa, ⁶ ké à tɔbɔ a gbēke gawide πό a kèwεε a Yenzidepi guu yái. ⁷ Wá naawá guu wa bɔ aà au sabai. A wá taaε kèwá† a gbēke zɔɔ ⁸ πό a kèwεε à kè zài guu. ɔnɔ pii ní wεzε piiɔ guu ⁹ a tò wá a pɔεá asii dɔ, lá à zèd à ke Kilisi sabaiwa. ¹⁰ Tó aà pɔεápi kegɔɔ kà, a pɔpii káaa an mide Kilisιε, πό πό κύ musu ní tɔleɔ pii.

¹¹ Lua πό i yápii ke lá à zèd à pɔεá guuwa dɔaa wá díle lá ále yáwa, à wá sé a πό ũ wá naa Kilisiwa guu, ¹² ké wá gbé πό wá wé dɔ Kilisizi káauɔ, wàɔ de aà tɔbɔnaɔ ũ. ¹³ Apio sɔ a síana yámà, a bao πό a á suabapi sí. A naawá guu Lua a seela kèwá a Nisina πό à a legbè ũ. ¹⁴ A de gba πό Lua dɔaa dáwεε e à gέ a gbéɔ boi ũ, ké aa aà tɔbɔ yái.

Pɔlu wabikea Efεεdeone

¹⁵ Ayámεto za gɔɔ πό ma á Dii Yesu náaikea mà ní á yea Lua gbéɔ piizio, ¹⁶ mili kámabo ní Lua sáaukpaa á yá musuoo. A yá iɔ dɔmagu wabi πό mi ke Luawa guu. ¹⁷ Mi wabike Mae Gawide, wá Dii Yesu Kilisi Luawa, aà á gba ɔnɔ, i á wé kéé ní a Nisina gbáao, ké à e à a dɔ wásawasa. ¹⁸ Mi wabikεwá aà á nɔse wéé, ké à e zia'ea yá πό à á káwá dɔ. A gba zɔɔ gawidepi díle a gbéone ¹⁹ ní a gbáa zɔɔ bonsae πό lé zike wá gbé πό wále a náaikeɔ guuo. Iko gbáapi zikè Kilisi guu ²⁰ gɔɔ πό Lua aà bɔ gau à aà zɔle musu a ɔplaai.‡ ²¹ We Kilisi deu kpalablenɔ ní ikodeɔ ní gbáadeɔ ní diiɔla pii ní tɔ πό wí misiilenéɔ pii.§ I ke dúnia tiaε bee ado no, ní a πό πό a mɔde lɔ. ²² Lua

* 1:1 Zin 18.19-21, 19.1 † 1:7 Kls 1.14 ‡ 1:20 Sou 110.1 § 1:21 Kls 1.16

tò pópíi mikpàwà,* ̄ 5 à aà ðile yápii mide ũ Yesudeɔne.† 23 Aame Kilisi me ũ, aa de Kilisi pò ì gupii pa peea ũ.

2

Bɔa gau gēa wēniū

1 A de yāa geɔ ũ Luae á tàaeɔ ní á duunao yáí. 2 A té dúniae bee tufai, a misíile ían gbāadeɔ kíae, nisína pò dɔaaa luayāmansaiɔne ní a tiaopi. 3 Wápii wá deńwa yāae s̄. Wi pò pò wá me yei ní yá pò wá pò gbào ke. Wá ia guu wá de gbé pò Lua a pokūmabɔbɔmáɔ ũ lán dāɔwa, 4 āma Lua sūuu z̄ɔ, a yewázi maamaa. 5 Gɔɔ pò wá deè geɔ ũ wá tàaeɔ yáí, à wá vú ní Kilisio s̄anu. A á suabà a gbēke guue.* 6 Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá sé à wá z̄leaaɔno musu, 7 ké à e a gbēke z̄ɔ bɔnsae ɔɔné dúnia pò a mɔ guu yāmaa pò a kèwēe naa Kilisi Yesu guuwa. 8 Lua á suabà a gbēke guu Yesu náai pò á kè yáíe. Bee i bɔ á kíi no, Lua mé á gbá. 9 I bɔ á yākea kíi no, ké gbēe su íanadāɔo yáí. 10 Lua ɔgben wá ũ. Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá ké, ké wàò kú ní yāmaa pò à ðaa ðilewēe keao.

Ḡsa medoū naa Kilisiwa guu

11 A gbé pò á de buipāle ũ ia guuo, t̄z̄ɔnaɔ ì meé gyafɔɔdeɔ, āma an t̄z̄ɔsa de gbēnazina ɔgbɛ ũe, à láasooke á kua ziwa. 12 Gɔɔ bee á kú Kilisi kp̄eɔ, á de z̄llo ũ Isailiɔne. A baa ku Luabaakuarínɔ ní aà legbēanéɔ guuo. A kú dúnia guu wedɔa zia'eai sai luad̄sai. 13 A naa Kilisi Yesuwa guu tia, á gbé pò á z̄à ní Luao yāaɔ a s̄saazi kái ní Kilisipi au gbāao. 14 Aapi mé wá kua ní k̄ɔ na ũ, a tò Yudaɔ ní buipāleɔ ḡɔ medoū. Aà me guu à íbele pò da ní zānguo bíi ũ gbòo, 15 à M̄zizi ikoyá kp̄agui ní a yādileɔ, ké à to an pla nípii ḡsano medoū gbé dafuɔ ũ. Maa à ní ké ní k̄ɔ na. 16 A íbele míde, à nípla nípii k̄ena ní Luao medoūpi guu a gaa líwa musu. 17 A m̄ kea na ní Luao baokpà á gbé pò á z̄à ní Luaoɔne ní gbé pò k̄aiaaɔno b.† 18 Aà yáí wápii wá s̄a Mae Luazi zé ví ní aà Nisina doū gbāao. 19 Ayāmeto á de níbɔ ge b̄mɔɔ ũ loo, a ḡɔ beleɔ ũ ní Lua gbéɔ, aà uadeɔ ũ. 20 A ḡɔ kpé pò Lua lé bo ũ. Zinaɔ ní ānabio mé á ēdaalea ũ, mé Kilisi Yesu mé ēpi daalegbɛ ũ. 21 Naawà guu kpé pópíi ì k̄'eu, ì gbā Lua kpé ũ naa Diiwa guu. 22 Apiɔ s̄ á naawà guu á de kpépi dɔbɔɔ ũ, ké àɔ de Lua Nisina kúkíi ũ.

3

Pɔlu baonakpan ziiā

1 Bee yá mé tò ma Pɔlu, má de dakpeuna ũ Kilisi Yesu yá musu á buipāleɔ yáí. 2 I ma lá Lua a gbēkekeané z̄í d̄amee má kè á guuo lé? 3 Lua a asiiyā òbmee, má k̄éé yɔɔ k̄. 4 Tó a a kyokè, á f̄ɔ d̄s lá ma wé k̄é Kilisi asiiyā musu. 5 Lua i yápi o gbēe yāao, ̄ tiasa a òb a zinaɔ ní a ānabioɔne ní a Nisina gbāao. 6 Yá pò ulea yāapin ke: Naa Kilisi Yesuwa guu baona maa yáí buipāleɔ ḡɔ Lua àizeblenaɔ ũ ní Yudaɔ, aa ḡɔrínɔ medoūdeɔ ũ. An baa ku lé pò Lua gbè guu.* 7 Ma ḡɔ baonapi kpana ũ gba pò Lua d̄amee aà gbāa lé z̄ike ma guu yáí. 8 Ma gbé pò má kp̄eɔ Lua gbéɔ guu, Lua gbapi d̄amee, ̄ mále Kilisi ēf̄ai pò lé vío baonakpa buipāleɔne, 9 mále asiiyā pò Lua lé yá ní gbépii

* 1:22 Sou 8.7 † 1:22 Kls 1.18 * 2:5 Kls 2.13 † 2:17 Isa 57.19 * 3:6 Kls 1.26-27

bɔné gupuaυ. Asiiyāpi ulɛa Lua pɔ pɔpii kɛ kɛi za asɛnizi, ¹⁰ kɛ tiasa a to kpalablenao nɛ ikode pɔ kɛ musu a ɔno bui dasi e a gālideɔwa. ¹¹ Kilisi Yesu wā Dii sabai ɔ Lua pɔɛā pɔ kɛ gɔɔpiipi bɔlei. ¹² Wā naawā guu wā sɔa Luazi zɛ vɛ nɛ sɔo dilɛa aā nāaikɛa yāi. ¹³ Ayāmeto ma wabikɛwā, āsu tɔ ā pɔ ya taasi pɔ mālɛ kɛ ā yā musu yāio. A kpɛlaa yāɛ.

Kilisi yeawāzi

¹⁴ Ayāmeto mi kɛlɛ Mae Luaɛ. ¹⁵ Maepi ɔ maekɛ pɔ kɛ musu nɛ zɛlɛo pii i a ɔlɛɛ. ¹⁶ Mi wabikɛwā aā ā gba gbāa ā nɔsɛ guu nɛ a Nisina gbāao a gawi zɔɔ lɛu, ¹⁷ Kilisi e sadaāguu a nāai pɔ ālɛ kɛ yāi, ā zɛnapɛla ɔ zɛɔba aā yeawāzi guu, ¹⁸ kɛ ā e Kilisi yeawāzi yāasa nɛ a gbāao nɛ a lesio nɛ a zāo wāaipa nɛ Lua gbɛɔ pii, ¹⁹ i aā yeawāzi pɔ wa fɔ wā a lɛ dɔ piio dɔ, Lua kekɛā pii i pɛwā.

²⁰ Lua gbāa lɛ vɛo, a fɔ kɛwɛɛ dɛ lā wi a wabikɛ ge wi a laasookela maamaa nɛ gbāa pɔ lɛ zikɛ wā guuo. ²¹ Aā tɔbɔ Yesudeo nɛ Kilisi Yesupio musu wɛ nɛ wɛo e gɔɔpii! Ami.

4

Mɛdoũkɛa

¹ Ma gbɛ pɔ má dɛ dakpɛuna ũ Dii yāi, ma wabikɛwā, ā kua ká lā Lua á sisi āo dɛwa. ² A kɔ fɔ āo yekɔi zɛabusaa nɛ nɔseniɛo guu nɛ menao.* ³ A wɛtā āo ledou pɔ bɔ Lua Nisina kɛi vɛ ba pɔ wā dɔkɔwa ũ. ⁴ Mɛ mɛndɔɛ, mɛ Nisɛnapi mɛndɔɛ. Māa zia'ea yā pɔ Lua á káwā mɛndɔ ɔ. ⁵ Dii mɛndɔɛ, mɛ Lua zɛ mɛndɔɛ nɛ da'ile mɛndoo. ⁶ Lua mɛndɔɛ wápɛi Mae ũ, ɔmɛ iko vɛ wā baadewa, ɔ zikɛ wā baade pii guu, a kɛ nɛ wā baade piio.

⁷ Kilisi gbɛkɛkɛ wā baadɛ lā á gbadāwɛɛ lɛu. ⁸ A yāi a kɛa lāu wā mɛ:

Kɛ á dɛdɛ musu nɛ a zɛzɔɔ,

á gbadā gbɛɔnɛ.†

⁹ Aā dɛdɛa bee mɛ kpɛlewa ni? Bee mɛ á pɛla e tɔɔlɛ nɔnau glɛa. ¹⁰ Gbɛ pɔ pɛlapi mɛ gbɛ pɔ fɛlɛ mā luabɛa ũ, kɛ aā gupii pa. ¹¹ Aāpi mɛ gbɛɔ gbā zɛ aāo dɛ zinao ũ, gbɛɔ ānabio, gbɛɔ baonakpanao, gbɛɔ pāsitiɛo ge yādanɛdɛo,‡ ¹² kɛ Lua gbɛɔ e wāo ku a zɛ sɔu guu, Kilisi mɛ i zɛɔ, ¹³ e wápɛi wāo ka Lua Né nāai dou kɛawa aā dɔa dou guu, wɛ gɔ gbɛ kāsaa ũ Kilisi pɔ pɔ pɛwā zɔɔ lɛu. ¹⁴ Māa wāo dɛ nɛfɛnɛna pɔ wɛ ɔno nɛ kɔnio kɛnɛ wā nɛ sāsāo ũ ɔo. Yā dafu daanɛ i nɛ sɛ lán íana ge ísɔwa. ¹⁵ Wā sɛana'onɛ nɛ yearzɛio, wɛ gbā yāpii musu naa Kilisi pɔ dɛ mi ũwa. ¹⁶ Naawā guu mɛgu pii i kɔ'eu aa nakɔwa kɔ zɛ sabai, ɔ mɛguo i zikɛ a zɛwa, mɛ ɔ gbā, ɔ zɛɔ nɛ yeakɔio.§

Kua zi n kua dafuo

¹⁷ Ayāmeto mālɛ yā'oe nɛ Dii tɔo, mālɛ á gbad laai. Asu āo ku lán luadɔnsai pɔ an nɔsɛ yāfuna dɔaaanɛɔwao. ¹⁸ An laasoo sɔukɔ, aa kɛa wɛni pɔ Lua i kpámáwa, kɛ an wɛ sia mɛ an swá gbāa yāi. ¹⁹ Aa nɔsɛ vɛo, aa nɛzɛa kpā wisaiyāwa, aa dɔɛ'ni bui pii kɛa bɛi vɛ. ²⁰ Apɛo sɔ i Kilisi yādada māao. ²¹ A aā yā mā, a sɛana pɔ a vɛ dāda á Yesudeke guu. ²² Wa oɛ á ɔkpa á dāa zi* pɔ dɔaaaɛi, asa a ɔkpa á pɔnidɛa vāio yāi. ²³ A tɔ á nɔselilɛ, á laasoo i gɔ dafu, ²⁴ i dāa dafu pɔ Lua kɛwɛɛ kɛ wā e wāo dɛ láawa† sɛ, á kua ɔ adoa kua sɛande ũ yāzɛdɛkɛa guu.

* 4:2 Kls 3.12-13 † 4:8 Sou 68.18 ‡ 4:11 1Kln 12.28 § 4:16 Kls 2.19 * 4:22 Kls 3.9-10

† 4:24 Daa 1.26

25 Bee yáí à ɔkpa mɔafiliyáí, á baade lí síana'o a gbédeec,† asa mè douṣ guon wá ũ. 26 Tó á pɔ pà, ásu duunakeo. Asu to íatē gē kpéu à á pɔpaa leo, 27 ké ásu Ibiisi gba gēkíio yáí. 28 Gbé pɔ í kpáí'o yāa kpáí tó. Aà wētá zí maa ke ní a ɔo, i pɔ e à dɔdɔ taasidele. 29 Asu to yāvāie bɔ á léuo, sema a zede pɔ a gbé káíí à àike gbé pɔ lé maone. 30 Asu Lua Nisína pɔ yao, asa aà kua adoae. A de seela pɔ Lua kèwá e wá bogɔɔzí ũ. 31 Asuli íise ní gbēeoo. A pɔkūma ní pɔkpēneo ní palaa gbāao ní gbésɔsɔao ní pāsí bui píio tó. 32 Aɔ gbēke ví ní kōo. Aɔ kō wēna ví. A sùuuke ní kōo lá Lua sùuukèánɔwa naa Kilisiwa guu. §

5

Kua gupuu

1 Lá á de Lua né yenzideṣ ũ, à aà ɔlesé. 2 Lá Kilisi yewázi à gí a wēnii wá yáí sa'obɔ pɔ a gí í ke Luae na ũ, à to yeakɔi dɔaaé maa sɔ.* 3 Lá á de Lua gbé ũ, i kú wá káaluakaa ní dɔe'li bui píio ní bliikeao ma dɔ á léu bauo. 4 Wisaiyá'oa ní yādɔɔsai oao ní faai bēe boao maaánɔo bɔ, sema sáau yá. 5 Aɔ dɔ sáasá ké káaluae ge dɔe'idee ge bíidee a kpala pɔ bɔ Lua kíí ble ní Kilisioo. Pɔ pɔ gbé lé a bliike gò aà dii ũ.

6 Asu to gbēe á sáasá ní yāpā giioo. Yá bee taaṣ mé a to Lua pɔkūmabɔbɔ a yādansaiɔwa. 7 A baa su à kúrínɔo. 8 A kú yāa gusiau, tiasa naa Diiwa guu á kú gupuu. Aɔ ku gupua gbé ũ, 9 asa gupua í maa bui píi iné ní yázedeo ní síanao. 10 A yá pɔ í ka Diigu dada. 11 A baa su à kú ní gusia yákea pɔ lí káíflakenéoo. A bɔ yá beeṣ kpe weliwe. 12 Baa yá pɔ gbépiɔ í ke asii guu oaá wíyāe. 13 Tó wá bɔ yá kpe gupuu, wí a sáasá dɔ, 14 asa pɔ pɔ bɔ gupuu gò gupua pɔ ũe. A yáí tò wí me: I'ona vu fele bɔ geṣ guu, Kilisi í gupune.

15 Aɔ á táa'oze dɔ maamaa. Asu à de sɔũo ũo, sema ɔnɔnao. 16 Ali yá pɔ Lua a zebòé ke,† asa gɔce beeṣ maa. 17 Ayāmeto ásu à de sɔũo, à dɔ lá Dii pɔeá de. 18 Asu à kú ní wēdekeao, í lalaszímáe. A to Lua Nisína paewá, 19 í faaibo ní kōo ní sɔũo ní Lua táasileao ní le pɔ Lua Nisínapi í daéo. A lesi, í Dii táasile á sɔ guu, 20 ío Mae Lua sáaukpa gɔɔpii yápii guu ní wá Dii Yesu Kilisi tóo.† 21 A misiilekɔe Kilisi vía pɔ á ví yáí.

Gɔe kua ní a nao

22 Nɔeṣ, á baade lí misiile a záe lá i ke Diiewa. § 23 Asa gɔe mé nɔe mi ũ, lá Kilisi de a gálide pɔ de a me ũo mi ũ an Suabana ũwa. 24 Lá gálidepiɔ í misiile Kilisie, maa sɔ nɔeṣ baade lí misiile a záe yápii guu.

25 Gɔeṣ sɔ, á baade lío ye a nazi, lá Kilisi ye a gálideɔzi à gí a wēnii ní yáíwa.* 26 A ní gbási wòlo da'ilekea guu ní yá pɔ aa òo, ɔ aa gò aà pɔ ũ, 27 ké à ní kpán'aeké ní gawio tèbatebasai, yuunkasai, sáasai, gbásísai, tàaesai. 28 Maa à kú gɔeṣ baade à ye a nazi lá azía mēwa. Gbé pɔ ye a nazi ye azíai. 29 Gbēe lío za azía mēuo. I ble kpawá, í laaidɔwá, lá Kilisi í ke a gálideɔnēwa, 30 ké wá de aà meguo ũ yáí. 31 Ayāmeto gɔe í go a de ní a daowa, í na a nawa, aai gɔ lán sàwakula ní gbalaowa.† 32 Yá gbía ulea yápi

† 4:25 Zkl 8.16 § 4:32 Kls 3.13 * 5:2 Bɔa 29.18 † 5:16 Kls 4.5 † 5:20 Kls 3.16-17 § 5:22 Kls 3.18, 1Pie 3.1 * 5:25 Kls 3.19, 1Pie 3.7 † 5:31 Daa 2.24

guu, mé má è a de Kilisi ní a gálideo yá ũ. ³³ N beeo a de á yá ũ sō. A baade lío ye a nazi lá ažiawa. Nōe sō aali a zá yāda.

6

Néō ní zōō

¹ Néō, naa Diiwa guu àli á de ní á dao yāma, asa bee mé maa.* ²⁻³ Ali á de ní á dao kpela, ké àò aafia, í gēgē dúniau. Yá pō Lua ðile ní legbēao séian we.†

⁴ Maeo sō ásulí á néō pō fēo.‡ Ali ní toto, ìli ledamá Dii gbēō negwaa ũ.

⁵ Zōō, àli á dúnia la diio yāma ní nòsemendoo ní vīao ní lualuao, lá Kilisi ále keèwa. ⁶ Asulí zì okunweiana kenéó. Ali Lua pōeá ke ní nòsepuaio Kilisi zōō ũ. ⁷ Ali zìke ní áiao, lá Dii ále keèwa, í ke gbēnazina no. ⁸ Aò dō ké Dii a baade maakea flaboè, zō ge wéé.§

⁹ Diiō sō àli kené màa lo.* A yāpāsi'oané tó. Aò dō ké ampio ní ápio pii, á Dii ku musu, ìli gbēe záboo.

Gōkebo pō Lua kpàwáō

¹⁰ Yá pō gōn ke: Aò gbāa naa Diiwa guu ní aà iko gbāa zōō. ¹¹ A gōkebo pō Lua kpàwáō da pii, ké à e ze giūgiū, í Ibiisi dōfō. ¹² Asa í ke gbēnazinao wále dēekańno, sema nisín vāi pō kú musuo. Aa de dúniaē bee gusia kiblenao ũ ní ní mideo ní ní ikodeo. ¹³ Ayāmeto àò gōkebopio kūa pii, ké à fō ze gi gōo vāi zī, í gō zea giūgiū apii ke láaa gbēa. ¹⁴ Aò zea gbāa, í sílana dō ápi asana ũ, í yázede da mò ula ũ.† ¹⁵ A kea na ní Luao baokpaa áia kpa kyale ũ,‡ ¹⁶ lo luanaaikēa kūa sēngbao ũ gōopii, ké à fō zezō Setāu kagbaone pii. ¹⁷ A suabaa si kpa mò fūa ũ,§ lo Lua yá pō de aà Nisina fēnda ũ kūa. ¹⁸ Alio wabike gōopii, lo Lua donle gbēa yápii guu ní aà Nisina dōaaaéó. Ali a itēke ní mena zōō, lo wabike Lua gbēone pii. ¹⁹ A wabikemeē sō, ké tó mále yā'o, Lua ma gba lé mà a bao asii oné sōdeedeesai. ²⁰ Baonapi yáí má de kōo pō wa dākpeu ũ. Aò wabikemeē mà kpa sōdeedeesai, lá à kù mà owa.

Lezaama

²¹ Wá gbēdo yenzide Tisiki, Dii zikennáaide, a ma yáō pii baokpaé, ké à e àò ma kua dō. ²² Ma aà zìwá, ké aà wá kua oéé, á nòse í níni.*

²³ Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio wá gbēō gba aafia, aa ní yeakōi káfiné ní ní Lua náai pō aale keo. ²⁴ Lua gbēkeke gbé pō ye wá Dii Yesu Kilisizi láasaiōne mpii.

* 6:1 Kls 3.20 † 6:2-3 Bōa 20.12 ‡ 6:4 Kls 3.21 § 6:8 Kls 3.22-25 * 6:9 Kls 4.1 † 6:14
Isa 11.5, 59.17 ‡ 6:15 Isa 52.7 § 6:17 Isa 59.17 * 6:22 Kls 4.7-8

FILIPIDEɔ

Yá pɔ́ kú láε bee guuɔ

Báapua bùsu wéle séia pɔ́ Pɔlu baonakpàu ɔ̀ wí me Filipi, Lomadeɔ̀ bùsu zi pɔ́ wí me Masedoni guu. Bùsupi ku Gelesi bùsu gugbántoo oie. Pɔlu wélegεa gēn plaade guu ɔ̀ à Yesu gālipi dàaleu (Zin 16.12-40). Wè dasiɔ̀ gbεa, gɔɔ pɔ́ a de dakpεuna ũ, ɔ̀ à lápi kè Filipideɔ̀ne ní ǹsemendoo. Ale ní sáaukpa an gba pɔ́ aa kpàsāε gɔɔ pɔ́ Epafɔ̀di lé mó a gwai. A mɔ̀ lè gɔɔ bee sɔ̀ a ku yá'la guue. Ale oné lá aa de náaideɔ̀ ũ Kilisiε, aasu to ánabi εgena pɔ́ aa kú ní guuɔ̀ yáɔ̀ ní sásāo.

Pɔlu yá dàale à mè (1.1-11) tó a làasookè Filipi Yesudeɔ̀ yáwa, a pɔ̀ ì ke naε, i Lua sáaukpa ní yá musu. Bee gbεa à yá pɔ́ a leɔ̀ bɔ̀lekèné. A yá pɔ́ a su a le d̄ɔ̀, áma àle Lua náaike naa Yesu Kilisiwa (1.12-26). A leɔ̀dà Yesudeɔ̀wa aa ze gbāa, aaiɔ̀ Lua náaike, an lé iɔ̀ doũ, aa níziá busakɔ̀ε, aai zɔ̀ble Luaε lá Yesu Kilisi a zé ð̀bnéwa (1.27-2.18). Wá Yesu Kilisi kua ní aà zío yá'ò le pɔ́ Yesudeɔ̀ ì si guu (2.6-11). Epafɔ̀di pɔ́ Filipideɔ̀ aà zì ní gbao Pɔluε ní Timoteeɔ̀ tò leɔ̀dũ pɔ́ Pɔlu ví ní Filipideɔ̀ lé dεdεε (2.19-30).

Bee gbεa Pɔlu òné aa laaika gbé pɔ́ aale baonakpa a zéwaoɔ̀zi. A òné aali a kea ke, aali d̄εeka aa yá pɔ́ aale yá le. Aa ḡɔ̀ lán Yesu Kilisiwa (leε 3). Lápi m̄ide ní leɔ̀damáo ní sáaukpaao ní fɔ̀kpaamáε.

Wí me lápiε pɔ̀na lá, asa wà pɔ̀na yá'ò lápiu sea a daalek̄i e a láak̄iwaε. Pɔ̀na i bɔ̀ Kilisi náaikea k̄iε. N ye ñyɔ̀ pɔ̀napi ví s̄a?

Pɔlu wabikea Filipideɔ̀ne

¹ Ma Pɔlu ní Timoteeɔ̀, wá Kilisi Yesu zòblenaɔ̀ wámε wa láε bee kè Lua gbé pɔ́ kú Filipi* naa Kilisi Yesuwaɔ̀ne ní ní gbēzɔ̀ɔ̀ ní ní ð̀nledeɔ̀. ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisi gbēkekeé, aai á gba aafia.

³ Gɔɔ pɔ́ á yá ð̀magu pii, miɔ̀ ma Lua sáaukpaε. ⁴ Ma wabikea guu pii miɔ̀ wabikeé ápii ní p̀nao, ⁵ ké á ɔ̀ kumano baonakpaa guu za gɔɔ pɔ́ á mà e ní a gbāo yáí. ⁶ Má d̄ɔ̀ sásā, lá Lua zì maa dàale á guu, aɔ̀ ke, i a mide Kilisi Yesu mózì. ⁷ A maa ké máɔ̀ á yá k̄ua ápii màa, asa á yá ð̀ ma s̄wa. Ma daakpεun nò, ma zεa ní baonapio a síana b̄a yáin nò, ápii á ɔ̀ ku zì pɔ́ Lua dàmeε a gbēkeu guu. ⁸ Mále á beεke ápii, lá má kú Kilisi Yesu s̄ guuwa. Lua mé ma seelade ũ. ⁹ Mi wabikeé á yeak̄i àò k̄áfi àò gé d̄sa ní wék̄εa wásawasao guu, ¹⁰ ké à e yá pɔ́ maa àò ke d̄ɔ̀, iɔ̀ ku ǹsedoũdeɔ̀ ũ táaesai Kilisi mózì.† ¹¹ Beewa maakea pɔ́ Yesu Kilisi ì m̀òné a liála, wí Lua tɔ̀bɔ̀, wí aà sáaukpa.

Kilisi mé Pɔlu wēni ũ

¹² Gb̄éɔ̀, má ye àò d̄ɔ̀ ké yá pɔ́ ma le tεkpà baona gea aεue, ¹³ ɔ̀ sosa kibed̄sanaɔ̀ pii ní gbé k̄niɔ̀ d̄ɔ̀ ké Kilisi yáí wà ma dai kpéu.‡ ¹⁴ Ma daakpεu yáí wá gbé dasideɔ̀ Dii náaike de yáala, ɔ̀ an s̄d̄ileka k̄áfi, aale Lua yá'ò gbēɔ̀ne víasai.

¹⁵ Síanaε, an gbēɔ̀ ì Kilisi yá waasoke ðenla ní wed̄ak̄εo yáíε, gbēɔ̀ s̄ɔ̀ ní ǹsemaao. ¹⁶ Gb̄é beε ì ke ní yeamazioε, asa aa d̄ɔ̀ ké zεa ní Yesu baokpaa

* 1:1 Zin 16.12 † 1:10 1Kln 1.8 ‡ 1:13 Zin 28.30

yáí ma yeò kpéu la. ¹⁷ Wédɔnɛdɛpiɔ sɔ̄ aai Kilisi yá waasoke denlaweɛlea yáíe, i ke ń nòsepuao no. Aale e wàle ma kua kpéu taasi káfiɛɛɛ. ¹⁸ Yáe yà? Mɔafili guun nò, síana guun nò, apii lé, wàle Kilisi yá waasokeɛ. Ma pɔ na ń beeo, mé ma pɔ a ɛa ke na ɔ, ¹⁹ asa má dɔ́ ké wabi pɔ́ ále kemɛɛ ń Yesu Kilisi Nisína dɔnleɔ a to mà ɔ. ²⁰ Ma wé dɔi mé má a náai ví maamaa, ké wí a ma kú yáe guuo. Asa máɔ Kilisi tɔɔɔ ma kuau ń sɔo dilea gɔɔpiie, atɛsa tia, má kún nò, ma gan nò. ²¹ Asa Kilisi yáí má kúí, mé ga demɛɛ ài ù. ²² Ama tó má kú wɛni guu, bee demɛɛ zí àide ù. Má dɔ́ lá má seɔ, ²³ má kú plaplae. Má ye ta màò kú ń Kilisio, we maamɛɛ de lakia zàzà. ²⁴ Ama à kú màò ku wɛni guu á yáíe. ²⁵ Bee fɛa vío. Má dɔ́ ké má gɔ́ màò kúánɔ́ ápii, ké á e gé ae ń pɔnao luanaaika guu. ²⁶ Beewa gɔɔ pɔ́ má ɛa mɔ́ á gwai, á á naa Kilisi Yesuwa íandáa zé e maamaa ma yáí.

²⁷ Apii lé, tó ma mɔ́ á gwai ge mi mɔon nò, à tó á kua kpaai ń Kilisi baona yáo, ké tó mále á bao ma, mà ma á zea giúgiú ń ledouo, ále dɛɛka ń nòsemendoo baonapi zé yáí. ²⁸ Asu tó á ibeɛɔ yáe iwáa ká á pɔao. Bee aɔ dené seela ù ké aa mipè kaalewa, ápiɔ sɔ́ ɔɔa maa. Bee b̀ Lua kííe. ²⁹ Asa Lua á gbá zé à taasika Kilisie, i ke aà náaika ado no. ³⁰ Dɛɛ pɔ́ á è mále ká yáa\$ mé á mà mále ká e tia, á kú dɛɛ doupi guu.

2

Ziabusaa

¹ Lá á naa Kilisiwa káfiá víé, lá aà yeaázi lé tékpaágu, lá á lé dou ń aà Nisinao, lá á kɔ́ wɛna ví ń sósobio, ² à làasoo dou ke, á yeakɔ́i ɔ dou ledoudeɔ ù, pɛaɔdoudeɔ ù. Bee a ma pɔ ke na à ke zai. ³ Asu yáe ke denla ge ỳɔ́kea yáio. Ziabusaa guu àli kɔ́ da gbia de ázla. ⁴ Gbɛe su làasooke azia m̀endo yáwao, aà gbɛpáleɔ pɔ́ ke ɔ. ⁵ Aɔ nòse pɔ́ Kilisi Yesu ví ví sɔ́.

⁶ Aà lua'ia, i gbáa'e a sáaa ń Luaokewao,

⁷ à azia gwea tò à zɔke sè,

à g̀ gbɛnazina ù à gbɛnazinke sè.

⁸ A azia bùsa à misíile e à gè g̀àò,

e gaa lipáakɔ́awa se.

⁹ Ayámeto Lua aà sè lesí,

à tó pɔ́ de tó píila kpàè,

¹⁰ ké tó wà Yesu tó sí,

gbépii a kúle* luabe ń tɔ́leɔ ń tɔ́le zíeɔ,

¹¹ gbépii i o Yesu Kilisi mé Dii ù

Mae Lua tɔ́ɔa yáí.

¹² Bee yáí ma gbé yenzideɔ, lá i ma yáma gɔɔ pɔ́ má kúánɔ́, atɛsa lá má kúánɔ́ tiao, àɔ á ɔɔa maa lepapa ń víakea Luaeɔ ń lualuao. ¹³ Asa Lua mé lé zíké á guu, àle á gba a pɛaika ni ń a kea zé. ¹⁴ A yápii ke yáakúté ń zɔao sai, ¹⁵ ké á gɔ́ táaesai yáesaideɔ ù, Lua né sáasaɔ ù gbágbɛ sásaa d̀ɔ́saɔ guu. † A gupuné dúniau lán saanaɔwa, ¹⁶ ɔ wɛni yá kúá, ké mà e íanadá á yá musu Kilisi mózi. Tó ále ke màa, mi bà pá leɔ, mi zíké pã. ¹⁷ Baa tó ma au a t̀le á luanaaika sa'o'i ù, ma pɔ na, mé mále pɔ́nakeánɔ́ ápii. ¹⁸ Apio sɔ́ à pɔ́nake màa, wí ke sánu.

Timotee ní Epafōdio

¹⁹ N Dii Yesu báaao má ye mà Timotee ziwá tia, ké mà e á bao ma, ma s̄i ní n̄ini. ²⁰ Gb̄é p̄s wá láasoo doũ á yá d̄o aà s̄ōwa s̄iana kuo, aà bàasio. ²¹ Gb̄épii z̄ia yá mé ì d̄baaè, i ke Yesu Kilisi yá no. ²² A d̄s lá Timotee náai v̄i, à z̄ikèman̄o baona yá musu lá né ì z̄ikè ní a maeowa. ²³ Tó má a z̄ea d̄s súsu, má ye mà aà z̄iwá ḡs̄o. ²⁴ N Dii báaao mále e má m̄ó á gwai tia maz̄ia. ²⁵ Wá gb̄ēdo Epafōdi, ma z̄ikēndeeè, mé ma z̄iḡs̄ dee p̄s a aà z̄i d̄oimale ní p̄s p̄s mále a n̄ideᵋ, má è a maa mà aà gbaewáe. ²⁶ Ale á beke ápii mé aà p̄s yá, ké a aà gyákea bao mà yáí. ²⁷ A gyákè s̄iana e à kà gaa, s̄ Lua aà wēnagwá. I ke aàpi ado no, ní mapioe l̄o, ké ma p̄sia su z̄ōkũo yáí. ²⁸ Ayāmeto mále ke kpakpa mà aà gbaewá, ké à wesik̄ole, á p̄s i ke na, ma n̄s̄e ì n̄ini. ²⁹ A gb̄aakpaaazi ní p̄ona z̄ōo naa Diiwa guu. A gb̄é bee taa kp̄ela. ³⁰ A ḡs̄ l̄eè aà ga Kilisi z̄i yáíe. A ḡi a wēnii, ké à e d̄onle p̄s á f̄s̄ kem̄eᵋo kem̄eè yáí.

3

Kilisi d̄sa

¹ Ma gb̄éᵋ, yá p̄s ḡon ke: A tó á p̄s àᵋ na Diiwa. Yá doũ ea oaé z̄i'uman̄o, mé a de á aafia ũ. ² A laaika gb̄ēnaz̄in àwalewanaozi. A laaika v̄aikena p̄s aai ní taitaipiozi!* ³ Wá gb̄é p̄s wi Lua sísi ní aà Nis̄ina gb̄āao, wi íanadā Kilisi Yesu guu, mé wiliᵋ wáz̄ia yá náai v̄ioᵋ, wáme wá t̄ōz̄on s̄iand̄eᵋ ũ. ⁴ Mapi, má z̄ev̄i màᵋ maz̄ia náaike. Tó gb̄é lé e á az̄ia náai v̄i, má v̄i deaala. ⁵ Ma t̄ōz̄ò ma ḡoᵋ swaaᵋde z̄íe. Isailin ma ũ ia guu, B̄eyāmeè bui, Ebelu bui zálala.† M̄ozi ikoyā musu má kú Falisiᵋ ḡali guu.‡ ⁶ Má áiaiv̄i, ma íadā Yesudeᵋwa.§ Yákea a z̄éwa M̄ozi ikoyā guu gb̄ēe ì f̄s̄ ma tàae èo. ⁷ Ama yá p̄s má k̄ua ài ũ yāa beeᵋ ḡm̄eè yá àisai ũ tia Kilisi yáí. ⁸ Azaiasa ma yápii d̄ile àisai ma Dii Kilisi Yesu d̄sa p̄s de a píia yáí. Kilisipi yáí ma ɔkp̄a yápiiizi bísa ũ, ké màᵋ aà v̄i, ⁹ míᵋ naawá, mà e màᵋ na ní Luao Kilisipi náaikea yáí. Asa Lua lí tó yá b̄or̄n̄o na ikoyādaa yáí no, ì to yá b̄or̄n̄o na Kilisi náaikea yáíe. ¹⁰ Yá p̄s má yei mé de mà Kilisi d̄s ní gb̄āa p̄s á b̄òᵋ gauo, mí taasikeaàᵋ, mí ḡs̄ laaàwa aà ga guu ¹¹ mí ḡbasa ḡs̄ ḡab̄o ũ.

P̄s p̄s níle yá lea

¹² I ke má lè má k̄u à p̄èea no, mále yáe ké mà yá p̄s Kilisi Yesu ma si a p̄s ũ yáí sí ma p̄s ũ. ¹³ Gb̄éᵋ, mi e má sí ḡlao. Yá m̄endo mále ke, mi n̄on̄o p̄s p̄s kú ma aeᵋi, p̄s p̄s kú ma k̄peᵋ láasookesai. ¹⁴ Mále p̄s p̄s ma wé d̄oi ya mà ài p̄s Lua wá sisiwá musu e naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁵ Wá gb̄é k̄asaaᵋ wàᵋ láasoo bee v̄i. Tó á láasoo p̄ale v̄i, Lua a á wé k̄éé yá bee musu. ¹⁶ Ap̄ii lé, lá wá kua kà a léu, wá ḡe ae z̄é doũpi guu.

¹⁷ Gb̄éᵋ, à ma kea ke* lá wa a taa k̄èè, í w̄éte gb̄é p̄s an kua kp̄aaiᵋozi. ¹⁸ M̄io oé yāa m̄òᵋm̄oᵋ, mé ma ea mále oé tia l̄o ní w̄é'io, gb̄éᵋ ku dasi, an yákea t̄o aa de Kilisi gaa líwa ib̄eᵋᵋ ũ. ¹⁹ Aa mip̄è kaalewa, an gb̄eè mé ní dii ũ, w̄iyā mé ní íand̄ab̄o ũ, d̄únia yá an láasoo l̄o kuwá. ²⁰ Wápiᵋ s̄s̄, luabe gb̄éᵋn wá ũ, wá wé d̄o Suabana p̄s a b̄o wezi, s̄n Dii Yesu Kilisi ũ. ²¹ A wá m̄è gb̄āasaio lí lá a m̄è gawidewa ní a gb̄āa p̄s a f̄s̄ to p̄pii misiileᵋo.

* 3:2 Gal 6.12-13 † 3:5 Lom 11.1 ‡ 3:5 Zln 23.6 § 3:6 Zln 8.3 * 3:17 1Kln 4.16, 11.1

4

Ledaama

¹ Ayāmeto ma gbé yenzide, á gbé pò mále á beεke á de ma íandābo pò mi pónakεð ũ, à zεa giūgiū naa Diiwa guu màa.

² Ma awakpà Evodie ní Sentisio aao ledou vī naa Diiwa guu. ³ Mpi sō ma zikendee náaide, ma wabikēma, dō nōepiε, asa aa taasikēmanō baonakpaa guu ní Kelemaao ní ma zikēndee. An tó kú àizāna taalau.*

⁴ A tó á pō àō na Diiwa gōpii. Má òé lō, à tó á pō àō nawà. ⁵ A ázia busa gbépiiε. Dii kái. ⁶ Asuli yāe kākεo.† Yápii guu à wabike Luawa, í yāgbεawá, í aà sáaukpa, í á yá'ōmao oε, ⁷ Lua í á nòse ní á làasoo daé dou naa Kilisi Yesuwa guu. Nòse daadoupi kè zài, a de gbēnazina dōaa.

⁸ Gbē, yá pò gōén ke: Yá pò síana vī mé a gbia, yá pò zεvī mé a gbási vīo, yá pò na mé a báaa vī, yá pò maa mé wī a sáaukpa, àli làasookε yá beeōwa. ⁹ Yá pò má dàdaé á sí, yá pò á màa mé á èa, à yá beeō ke, Lua Aafiade iō kúánō.

Pōlu Filipide sáaukpaa

¹⁰ Ma pō na Diiwa à kè zài, asa á làasoo èa sùa sa. A ma yādaa yāa fá, zé i eo. ¹¹ Mi o màa ké mále taasike yáí no, asa má dàda baa lá a de pii, ma kua kamagūε. ¹² Má taasi dō mé má nama dō. Gōpii gupiiu káa ge nōana, pōdinzi ge pókēsāma, a yāe vīmεε lō. ¹³ Má yápii fō naa Kilisi pò í ma gba gbāawa. ¹⁴ N beeo ké á bàa kú ní ma taasikeao, a yāmaakè.

¹⁵ Filipide, á dō áziawa, ma baonakpaaé káau guu ma bōa á Masedoni būsuu, Yesu gālie o kú ní dōamalεoo, á bàasio. ¹⁶ Baa gō pò má kú Tesaloni,‡ a pò pò mále a nideo kpāsámεε de gēn doa.§ ¹⁷ I ke gba mále wεεεo, á ài káfia Lua kíi mále wεεε. ¹⁸ Ma pò pò á kpāsámεε è, à pà e à dia. Epafōdi á gbaō kpàa, pò mōa sa. A de sa'obō pò a gí na Lua* i kaaàgu à si ũ. ¹⁹ Ma Lua a pò pò á a ni vī kpáwá pii naa Kilisi Yesuwa guu a àizeε gawide léu. ²⁰ Wàō wá Lua wá Mae tōbō gōpii! Ami.

²¹ A fōkpa Lua gbéōwa pii naa Kilisi Yesuwa. Ma Yesude dee pò wá sānuo fōkpáwá. ²² Lua gbéō fōkpáwá nípii, atēsa an gbé pò kú Sezaa beō. ²³ Dii Yesu Kilisi gbēkεkεé á nisínau.

* 4:3 Bōa 32.32-33, Sōu 69.28, Dan 12.1, Zia 3.5 † 4:6 Mat 6.25 ‡ 4:16 Zin 17.1 § 4:16 2Kln 11.9 * 4:18 Bōa 29.18

KÒLÒSIDE

Yá pò kú láe bee guu

Kòlòsi de Tuukii bùsu wéle m̀endo ùe. A ku Efese gukpe oi kiloo òaa do taawa. Pòlu ìwa Kòlòsi gbé Epafa mé gè ní baona yáò we séia (1.7, 4.12).

Pòlu de dakpɛuna ù (4.3, 10, 18) Loma, ɔ Epafa mò a òè Kòlòside lé swádo yá d̀òsaizi. Waasokena ɔ lé e tó gbé ye Lua d̀ɔ, i a suaba, sema wá kúle p̀ɔne, wi t̀ɔzɔ, wi blɛɔ t́é. Bao ìi bee maà gbɛa g̀ɔ Pòlu lakè Kòlòsi Yesude ɔne à mè Yesu Kilisi náaikea mé ì gbé suaba ado. A lápi d̀i Tisiki ní Onɛziúe.

F̀ɔkpaamá ní Lua sáaukpaao gbɛa (1.1-14) Pòlu Kilisi kíake òl̀wɛe. A de p̀p̀iia, baa nisín gbáa, ɔme a gáli mi ù (1.15-2.3). Bee gbɛa Pòlu ní gbá laai ɛyá pò aa k̀úa yá musu (2.4-25). A yádáné ẁeni dafu pò wá v́i naa Yesu Kilisiwa musu, Yesude ɔ kua ní k̀ɔo yá, uade ɔ kua ní k̀ɔo yá ní wá kua Yesudesaide ɔ guu yáò (3.1-4.6).

Lá midɛkii Pòlu f̀ɔkpa gbé ɔwa (4.7-18).

Anabi ɛgen ɔ ì m̀ó ní yáò dasi. Ampii aai to Yesude ɔ páale zé maaɛ, aali Yesu náaikea a zéwao. Bee yá mé t̀ò Kòlòside lá gbáakpa Kilisi dea p̀p̀iia yáwa. ɔme ì Ibiisi ba polo gbéwa à aà b̀ɔ z̀bleu ado.

Sáaukpa ní wabikea

¹ Mámema Kilisi Yesu zina Pòlu lá Lua yeiwa ní wá gbé Timoteo, wa láe bee k̀è ² wá gbé náaide pò an kua adoa naa Kilisiwa Kòlòsi. Lua wá Mae gbèkèkèé, ì á gba aafia.

³ G̀ɔpii wá wabikea guu wi ɔ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, ⁴ asa wa á Kilisi Yesu náaikea bao mà ní á yea wá gbé ɔzio pii, ⁵ ké á wé d̀ɔ pò pò dileaé luabei yáí. A yá slande mà yáa baona pò wa kpàe guu. ⁶ Baonapi lé ne'ì, àle ɔta d̀únia guu pii, lá a k̀è á guu za g̀ɔ pò á mà mé á Lua gbèke sásá d̀ɔwa. ⁷ Epafa wá zikendee yenzide mé yápi dàé wá g̀e ù. Kilisi zikennáaide, ⁸ ɔme yeak̀i pò Lua Nisina á káwà òwɛe.

⁹ A yáí t̀ò za g̀ɔ pò wa á bao mà, wi ɔ wabiké Luawa láasai, aà to à a p̀eá d̀ɔ wásawasa, aà Nisina ì á gba ɔno ní wez̀e pii, ¹⁰ ké à ku lá Dii yeiwa, á yá pii ì kaaagu. Beewa á yámaa pii kea à ɔta, á Lua d̀ɔa ì ɔ káfi, ¹¹ ì gbáa yápii guu aà gbáa gawide léu, ké à yápii f̀ɔ ní menao ní p̀nao, ¹² ì Mae Lua sáaukpa, asa à wá ká baa pò a dile a gbé ɔne a gupuauiwa. ¹³ A wá b̀ɔ gusia ikou, à wá kpá a Né m̀endona yenzide kpalau. ¹⁴ Aà sabai wa g̀ɔ wé ɔ ù, wá duuna k̀éwá.*

Kilisi dea p̀p̀iia

¹⁵ Kilisiá Lua pò ẁli e ní wéoo taaɛ, ɔme yoa ù Lua p̀ke ɔ guu pii.

¹⁶ A p̀p̀ii k̀è musu ní t̀ɔle, pò pò ẁl ɔ ní pò pò ẁli ɔ, kpalablen ɔ ge dii ge gbáade ɔ ge ikode ɔn nò.

* 1:14 Efe 1.7

Pópíì b̀ò àà kííe,
 mé aa ku àà p̀ò ùe.†
 17 A ku p̀ópíì ãa,
 p̀ópíì kú àà sabaie.
 18 Ìmè a gálide p̀ò de àà mè ùò mi ù.
 Ìmè dàalena ù, g̀àb̀ò s̀éíà ù,
 ké àà g̀ò p̀ópíì d̀aaana ù.‡
 19 Asa à kà Luagu,
 ò a tò a kea píi p̀èewà.
 20 A tò p̀ópíì keano na àà sabai,
 p̀ò p̀ò kú t̀òlè ge musuon nò.
 Àa au p̀ò b̀òlè lip̀aak̀awawa
 mé m̀ò ní aafiapio.

21 Apio s̀ò á k̀èa Luawa ỳaa. Àa ibeewon á ù á làasoo ní á v̀aíkèaò ỳái, 22 ò
 Lua tò a keano na Kilisi gaa a gb̀enazínkè mè guu ỳái sa, ké á á kpán'akè
 gb̀asísai, s̀asai, tàesai, 23 tò á zea gb̀aa á luanaaíkea guu deesai g̀úgiù,
 mé i k̀è zia'ea ỳá p̀ò á k̀ua baona p̀ò á mà guuwao. Wà baonapi kpà gb̀é p̀ò
 Lua k̀è z̀íle laone píie, mé mapí ma Pòlu ma g̀ò a kpána ù.

Pòlu zíkèa Yesudeone

24 Tiasa mále p̀onake ní taasi p̀ò mále ke á ỳaíò. Ia p̀ò wa dà Kilisiwa,
 mále a p̀ò p̀ò g̀ò ma ma m̀ewa mà b̀òlè àà gálide p̀ò de àà mè ùò ỳái. 25 Lua
 zidàmèe, ò ma g̀ò gálidepìò d̀onlède ù. Ma àa ỳá'òé, à p̀èewá. 26 Asiiyà p̀ò
 ulea gb̀éone za asínizí zad̀ò Lua i dúniá káleo òmè b̀ò Lua gb̀éone gupuau
 sa. 27 Lua ye aa d̀ò lá asiiyàpì gbia z̀ò á buipáleone. Asiiyin ke: Kilisí kú á
 guu, ò á wé d̀ò gawii. 28 Àa ỳá waaso wi ke gb̀épiie, wi ledaomá, wi ỳadaò
 gb̀épiie ní ònò píio, ké wà gb̀épií kpán'akè naa Kilisiwa wásawasa. 29 A ỳái
 tò mi zíkè, mi d̀èeka ní àa gb̀aa p̀ò lé zíkè ma guu maamao.

2

1 Má ye àò d̀èe z̀ò p̀ò mále káé d̀ò, apio ní Laodisidèò ní gb̀é p̀ò wi ẁesikòlèoò
 píi, 2 ké aa e ní s̀òdile, aa nakòwa aa yekòi, mé wèzè guu aaiò Lua asiiyà p̀ò
 de Kilisi ù d̀ò wásawasa, aai a ài z̀ò e. 3 Àa guu ònò ní d̀òao àizèe píi uleau.
 4 Mále bee oé, ké gb̀èe su á s̀ásá ní lenaoo. 5 Baa tò má kúánòò, ma làasoo
 ku, má é ále ỳàke a z̀éwa, mé á Kilisi náaíkea gb̀aa, ò ma p̀ò k̀èna.

P̀ópíì p̀èeamá naa Kilisiwa guu

6 Lá a Kilisi Yesu sí á Dii ù, àò naawà màa, 7 á z̀ína iò pélea àà guu, í
 zedòu, íò gb̀aa àà náaíkea guu lá wa dàéwa, íò Lua s̀aaukpa maamaa. 8 A
 laaika ké gb̀èe su d̀òa gb̀aa kásaé à á s̀ásá ní gb̀enazína felekaa ònò p̀á giioo.
 Ỳá beewò ì b̀ò felekaa p̀ò p̀ò wí misiiilenéò kííe, Kilisi kíí no.* 9 Asa luakea píi
 p̀èewà àà gb̀enazínkè guu. 10 Naa gb̀é p̀ò de gb̀aa píi ní iko píio mide ùpiwa,
 apii p̀èewá. 11 Naawà a t̀òz̀ò b̀oa á dàau ù. I ke t̀ò p̀ò wí z̀ò ní òò no, p̀ò Kilisi
 ì z̀óné. 12 Asa da'ilekea guu wà á v̀íàànò† mé a vuaànò, ké a gb̀aa p̀ò Lua
 àà f̀èlè b̀òò gau náaíkè ỳái. 13 A de geò ù ỳaa Luae á tàaeò ní á luanaaíkèsaio
 ỳái,‡ ò Lua á gb̀á ẁèni dafu ní Kilisio s̀anu, à s̀uukèwanò ní wá tàaeò píi.

† 1:16 Èfè 1.21 ‡ 1:18 Èfè 1.22-23 * 2:8 Gal 4.3, 9 † 2:12 Lom 6.4 ‡ 2:13 Èfè 2.1-5

14 Lua wá tàae taala pò wá dá yáú bádè, a se pà lipāakōawa. 15 Kilisi gaa líwa báa bò diio n gbāadeola, à bòrín gupuwau à n kpán'ae kè zìzò ù.

16 Ayāmeto asu to gbēe yādilēe poblea ge imia ge dikpe ge mōbōa dafu ge gōbōa yá musuo. § 17 Yá beeo píiá yá pò wà mē a mō taae, Kilisi mé a síana ũ sa. 18 Asu to gbé pò i giye gbéowa aa nziā busa, aa wabike n malaikao kēse kūao à bōbō'sio. Wépungu'ea yá mé ì gbāa gbé bee taae, ò í fan giu dá a dúnia láasoo yá musu. 19 A pea Kilisi pò de mi ũwao. Naawà guu megu pii i kō'eu, aa nakōwa kō zī sabai, ì gbā lá Lua ye à gbāwa.*

20 Lá a ga n Kilisio felekaa pò pò wī misiilené yá musu, bōyāi i yādilene ma lán dúnia gbéowai? 21 Wī me n̄su ké na n z̄l̄o, n̄su ké ieo, n̄su okā kéwao. 22 Pó beeo pii i láa an mōaokēa guue. Gbēnazina yādanē ò wa tēi we. 23 On̄o tó mé dō yá beowa. Wàle lousisiyā kakané n z̄l̄abusao n̄ ladaanz̄l̄awao. N beeo aali kpá wá dàaeo.

3

Kua wēni dafu guu

1 Lá a vu n Kilisio, à to luabe yá dōaaé, asa we Kilisi zōleau Lua oplaai.* 2 A tó á láasoo à ku luabe yápiowa, asu à ku dúnia pówao. 3 Asa a ga, á wēni ulea n Kilisio Lua guu. 4 Lá Kilisi de á wēni ũ, tó à bō gupuwau, ápiō sō á bōaànō n̄ gawio sa.

5 A yáí tò à dúnia yá pò kú á n̄se guu de: Káaluakaa, d̄e'li, mēfelea, vāi nideā n̄ blikeao. Pó pò gbé lé a blike gò aà dii ũe. 6 Yá beeo yáí Lua a pōkūmabōbō a yāmansaiowa. 7 Apio sō á kú a guu yāa, à dōaaé. 8 A okpa yāe beeo sa: Pōkūma, kpēne, n̄sepāsī, gbēsōsōa n̄ wisaiyā'oao. 9 Asu etokōeo, asa a á dāa zi n̄ a yākeao bōála, 10 a a dafu pò í á lile gbé dafu ũ dà, ké à gō lán Lua pò á ké dafuwae, † i aà dō. 11 Kua m̄a Yudaō n̄ buipāleo dodo kōeo, ge t̄z̄ōnaō n̄ gyafōdeō, ge gusōdeō, ge ladōnsaiō, ge zōō n̄ wēeo. Kilisi mé n̄ ũ m̄pii, a kú n̄ guu m̄pii.

12 Ayāmeto, lá Lua á sé a gbé yenzideō ũ, yá pò de à dan ke: Wēnadōane, gbēke, z̄l̄abusaa, n̄senie n̄ menao. † 13 A kō f̄s̄. Tó yāe sù gē á zānguo, à sūuuke n̄ kōo. Lá Dii sūuukēánō, à ke n̄ kōo m̄a s̄s̄. § 14 Azaiasa à yekōi, asa bee i m̄ó n̄ ledōū yākelesaiō. 15 A to aafia pò Kilisi i n̄ gba yá dōaaé á s̄s̄ guu, asa kua n̄ kōo aafia Lua á sisiwā m̄edoūdeō ũ. Aō Lua sáaukpa. 16 A to Kilisi yá z̄ōlek̄i e á n̄seu maamaa, í yādakōe, í ledakōwa n̄ òn̄o píio. Lua sáaukpaa guu à lesiè á s̄s̄ guu n̄ souō n̄ táasileao n̄ le pò aà Nisina i daéo. 17 Yá pò ále ke ge ále o pii, à ke n̄ Dii Yesu t̄o, í Mae Lua sáaukpa n̄ aà gbāao.*

Lua gbéō kua

18 N̄eo, á baade lí misiile á z̄ae. † M̄a à k̄ù àli ke naa Diiwa guu. 19 Ḡeo, á baade lío ye a nazi. † Asu à p̄s̄in̄o. 20 Néō, à á de n̄ á dao yāma yápii guu, asa bee mé i ka Diigu. § 21 Mae, ásuli á néō p̄o fele à n̄ kusu kwéo.* 22 Z̄o, à á dúnia diio yāma yápii guu. Asu z̄i okunweiana kenéo. A z̄ikené n̄

§ 2:16 Lom 14.1-6 * 2:19 Efe 4.16 * 3:1 Sou 110.1 † 3:10 Daa 1.26, Efe 4.22-24 ‡ 3:12 Efe 4.2 § 3:13 Efe 4.32 * 3:17 Efe 5.19-20 † 3:18 Efe 5.22, 1Pie 3.1 ‡ 3:19 Efe 5.25, 1Pie 3.7 § 3:20 Efe 6.1 * 3:21 Efe 6.4

nòsemendoo Dii v̄lakenaõ ù. ²³ Yá pò ále ke pii, àli ke ní nòsemendoo, lá Dii ále keèwa, i ke gb̄enazína no. ²⁴ Aõ dõ ké Dii a fiaboé àizāna ù. Dii Kilisi ále zòbleè. ²⁵ Vāikena a a vāi gb̄e'e. Lua lí gb̄e zāboo.†

4

¹ Dii, à á zòo gwa a dòowa súsu. Aõ dõ ké ápiõ s̄õ á Dii v̄i musu.*

² A ázia kpa wabik̄ea Luawawa, í it̄ek̄eò ní aà sáaukpaao. ³ A wabik̄ewāw̄ēe lo, aà zew̄ēw̄ēe wā a yá waasoke, wí Kilisi asiiyā'òné. A yái wā ma dai kp̄éu. ⁴ A wabik̄em̄eē mā yápi o wásawasa lá à kù mā owa. ⁵ Aõ ázia k̄ūa dõ Yesusaideõ guu ní òno. Ali yá pò Lua a zeb̄òé ke.† ⁶ A tó á legb̄e'i àõ na, iò káfia v̄i, iò yāwea baadewa dõ.

Lezaamá

⁷ Wá gb̄é yenzide Tisiki, ma d̄onlede zik̄endee náaide Dii z̄i guu, a ma baokpaé pii. ⁸ Bee yái mále aà z̄iwá, aà wá kua oé, á n̄s̄e i níni.‡ ⁹ A gb̄edo Ònez̄iũ, § wá gb̄é náaide yenzide lé m̄oàànõ. Aa lak̄i yáõ oé pii.

¹⁰ Alisaka pò wá s̄ānu kp̄éu f̄okp̄awá ní Baanaba d̄āuna Maakuo. Wá Maaku yā'òé k̄ò. Tó à k̄ā á k̄i, à gb̄āakpaaàzi. ¹¹ Yesu pò w̄i m̄e Yusitu f̄okp̄awá lo. Yuda pò w̄ále kpala pò b̄ò Lua k̄i z̄i ke s̄ānu l̄én we. Aa ma n̄s̄e níni. ¹² A gb̄edo Ep̄afa,* Kilisi Yesu z̄òblena f̄okp̄awá. Iò d̄ēka ní wabik̄eaéõ ḡoõpii, ké à e ze gb̄āa, í k̄āsaakū, Lua p̄oēā i p̄eewá wásawasa. ¹³ Má ò àle z̄ik̄éé maamaa á ní Laodisideõ ní Ielap̄olideõ. ¹⁴ Wá l̄òotoo yenzide Luku ní Demasio f̄okp̄awá. ¹⁵ A f̄okpa wá gb̄é pò kú Laodisiōwa ní Nimfao ní gb̄é pò aai k̄õ k̄āaa aà beõ. ¹⁶ Tó a l̄áe bee kyokè, à kpa Laodisi ḡalideõwa aa a kyoke, í ní pò kyoke s̄õ. ¹⁷ A o Aasipue, aà laaidõ Dii z̄i pò wa d̄āewa, i a mid̄e.

¹⁸ Ma P̄olu máme ma f̄okpaawáe bee k̄è ní maz̄ia õo: Ma f̄okp̄awá. A to ma kua kp̄éu yá àõ d̄ógu. Lua gb̄ēk̄ek̄eé.

† 3:25 Ef̄e 6.5-8
Kls 1.7, Flm 23

* 4:1 Ef̄e 6.9

† 4:5 Ef̄e 5.16

‡ 4:8 Ef̄e 6.21-22

§ 4:9 Flm 10

* 4:12

TESALONIDEɔ LA SEIA

Yá pɔ́ kú láε bee guuɔ

Tesalonía Masedoni búsu wéleɗaε. A ku Gelesi búsu saε, Lomadeɔ mé iko víwà. Pɔlu wéleɗgea plaade guu à gè Filipi gláε, a gbèa Tesaloni. We à gáli dàaleu, àma i gɔɔplake weo, asa Yudaɔ bò aà kpe. Wà nàεwà aà bɔ Tesaloni. Ké à bò we à tà Belee (Zin 17.1-10). Gbezā gɔɔ pɔ́ a ku Kɔleni, ɔ aà íwa Timɔtee mò aà lè we, à Tesalonideɔ yá sèle siuè. ɔ Pɔlu a lá séíεe bee kè Tesalonideɔne.

Bao pɔ́ Pɔlu mà Tesaloni Yesudeɔ yá musu aà pɔ́ kè na. A Lua sáaukpà Tesaloni Yesudeɔ yákea pɔ́ lé gbéɔ da zéwa yá musu. Aà zíkεa we yá'oané gbεa à mè á εa mɔ wékpaleńzi (1.1-3.13). A leɗámá aa ze gbāa Dii guu, aa wetā wàɔ gé aε ní Yesu yáo (4.13-5.11). A midεkíi à leɗàumá à fɔkpámá bɔ. (5.12-28).

Pɔlu gɔɔgbεzāzī yáo bɔɔlekè bɔ. A òwēε wà gupu gbéɔne, wàɔ dɔ́ ké zíewa wáɔ kú ní Diio gɔɔpii (4.17).

Tesalonideɔ ze'ɔbané

¹ Má Pɔlu ní Silivéεo ní Timɔteeo wámε wa láε bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa na Mae Lua ní Dii Yesu Kilisiowaɔne. Lua gbékekeé, i á gba aafia.

² Wá wabikea guu á yá ɔ́ òwágu gɔɔpii, wíɔ Lua sáaukpá á baade pii yá musu. ³ Ké i zíkε á luanaaikεawa, mé á yea gbéíá yá'oa ní léo yá no, mé á weɗo wá Dii Yesu Kilisizi seasai yáí, a yá ɔ́ òwágu Lua wá Mae kùε. ⁴ Wá gbé Lua yenzideɔ, wá dɔ́ ké Lua á sé, ⁵ asa ké wa baonakpáé, wí mɔ ní yá'oaɔ adoo, wa mɔ ní Lua Nisína gbāaoε, yápi wá kúa gbāa maamaaε. A dɔ́ lá wá kuò á guu á aafia yáí, ⁶ ɔ́ a gɔ́ wápiɔ ní Diio dàɗanaɔ ũ. Taasi zɔɔ guu a yápi sí ní pɔna pɔ́ Lua Nisína dàáguo,† ⁷ ɔ́ a ze'ɔb Yesude pɔ́ kú Masedoni búsuɔne ní Gelesi búsuɔ pii. ⁸ Dii yá bò á kíi, i ze Masedoni ní Gelesio adoo, á Yesu náaikεa yá lígua pii, a baokpaa ví ɔbo. ⁹ Wàle o lá wa ze'è á kíi, lá a bɔ dii εgenao yáú a zè ní Luao, ɔ́ ále zɔble Lua bée síandepie, ¹⁰ ále aà Né Yesu pɔ́ à aà bò gau dá e aà bɔ luabe, i mɔ wá sí pɔkúma pɔ́ Lua a bɔbɔmáwa.

2

Pɔlu zíkεa Tesaloni

¹ Ma gbéɔ, á dɔ́ áziawa ké wá ze'ea á kíi i ke pāo. ² A dɔ́ lá wá íadawá, wa taasikè Filipi káau,* ³ wá Lua tò wa sɔ́dile, wa baona pɔ́ bò aà kíi kpáé dēε ní dēεo.† ³ Wá naεawá de εε zé yá ũo. Wi ke láasoo vái ge á blea yáí no. ⁴ Lá Lua wá ká a baokpaawa, màa wi kpáné, i ke gbēnazína pɔεā wále weleεo, sé Lua wá láasoo táasikana pɔ́. ⁵ A dɔ́ ké wi yá nana o gbēεεo, mé wi yáε ke ní mɔafilio bíikεa yáíio. Lua mé wá seelade ũ. ⁶ Wi sáau weleε gbēnazína kíio, ápiɔ ge gbēpáleo. ⁷ Baa ké wá a zé ví wá to à wá iko dɔ́ wá Kilisi zínake yáí, wá kēánɔ busebuse, lá nɔε neade í laaidɔ a néwawae. ⁸ Ké wá yeázi maamaa yáí, wi zeɔ wá baona pɔ́ bò Lua kíi kpáé adoo, ní

* 1:1 Zin 17.1 † 1:6 Zin 17.5-9 * 2:2 Zin 16.19-24 † 2:2 Zin 17.1-9

wázia kpaawáɔe ɓ, asa a gɔ wá gbé yenzideɔ ũe. ⁹ Ma gbéɔ, à tó wá zíkɛa ní taasio yá dɔ́agu. Gɔɔ pɔ wáɛ bao pɔ bɔ Lua kípi kpáé, wio zíkɛ fáane ní gwáasinao, ké wásu gɔ á gbéee aso ũo yáí.† ¹⁰ Wá seeladeɔn á ũ, ní Luao ɓ, ké wá kú á Yesudeɔ guu a zéwa luayāmanaɔ ũ taaesai. ¹¹ A dɔ́ wa yāké á baadee lá mae í ke a néɔnɛwa. ¹² Wa ledáwá, wa á nɔ́se ninié, wa naewá á kua ka gbé pɔ Lua ní kpá kpala gawide pɔ bɔ á kíiɔ kuawa.

¹³ Ké a Lua yá pɔ wá dɛ́pi mà, i dile gbēnazina pɔ ũo, á sɪ lá a dɛwa Lua yá siande ũ. Ɔme lé zíkɛ á gbé pɔ áɛ aà náaikeɔ guu. Bee yá mé tò ɓ wio Lua sáaukpa láasai. ¹⁴ Ma gbéɔ, á yá kè dou ní Lua gbé pɔ naa Kilisi Yesuwa Yudeɔ, asa ía dou pɔ Yudaɔ dāmá ɔ á búsudeɔ dáwá sɔ.‡ ¹⁵ Yudaɔ Dii Yesu dè ní ānabiɔ ɓ, mé aa wá yá.* An yá lí ká Luaguɔ, aa íbelesè ní gbépiio. ¹⁶ Aaí kpáwēe wá yá pɔ Lua í gbé suabao o buipáɛɔnɛ. Maa duuna pɔ aabɔ ke gɔɔpii ɓ diadi. Lua pɔkūma wí ní musu sa.

Pɔlu Timɔtee zia Tesaloni

¹⁷ Wápio sɔ ma gbéɔ, ké wa kēkɔwa gɔɔpla, wé mé gègè ní kɔo, i ke sɔ no. Wa á nidè maamaa, wa wá wá wesikɔle. ¹⁸ Wá ye mɔ́ á gwai ɓ. Mapi ma Pɔlu, ma mɔa zewēeɛ de gēn do ge gēn plaa, ɔ Setāu zezɔwēe. ¹⁹ Tó wá Dii Yesu m̀, déme ào de gbé pɔ wá wé dɔɔ ũ ní wá pɔnakeɔɔo ní wá íandábɔo aà aei? Apio bàasio, ²⁰ asa áme á wá íandábɔo ní wá pɔnakeɔɔo ũ.

3

¹ Ké wá fɔ́ menake ɓo, wa zɛð wá gɔ́ Ateni wátēe,* ² wa wá gbé Timɔtee, wá Lua zíkɛndee Kilisi baokpaa guu zìwá, ké aà á gba gbāa, i á nɔ́se ninié á luanaaíkɛa guu, ³ ké gili su gē á gbēegu íadamae bee musuo. A dɔ́ ázɪawa, ké Lua bee taa dilewēe. ⁴ Gɔɔ pɔ wá kú á kíi, wa dɔaa wá dɛ́ wa m̀ wa gi íadaiwá, ɔ á kè lá á dɔ́wa màa. ⁵ Ayāmeto lá má fɔ́ menake ɓo, ma aà zì á luanaaíkɛa gwai. Gbēyɔna á yɔ́, wá zíkè pā yà, wá dɔ́o.

⁶ Ɔ Timɔtee sùwá sa,† á á luanaaíkɛa ní á yeawázio baokpáwēe. A m̀ wá yá ɓ dɔ́agu ní láasoo maa, mé áɛ wá bēeke lá wáɛ á bēekɛwa. ⁷ Ma gbéɔ, á luanaaíkɛ Ayāmeto wá nɔ́se nini á yá musu wá íadama ní wá taasio pii guu. ⁸ Asa lá á zea giúgiú naa Diiwa guu, wá me sù sa. ⁹ Wá fɔ́ Lua sáaukpa á yá musu. Wa wá Lua sáaukpá maamaa ní pɔna zɔɔ pɔ wi ke aà ae á yáio. ¹⁰ Gwáasina ní fáaneɔ wio wabike Luawa maamaa, ké wá e wesikɔle, wí pɔ pɔ kèsá á luanaaíkɛawa ɓɔlekeé.

¹¹ Lua wá Mae ní wá Dii Yesuo zepoowēe wá e mɔ́ á gwai. ¹² Dii á yeakɔi ní á yea gbépiizio káfié, i líala lá wá yeáziwa, ¹³ á sɔ ɓ daa dou gbásisai, ɓ ku taaesaideɔ ũ Lua wá Mae ae wá Dii Yesu mɔa ní a gbéɔ pii gɔɔzɪ.

4

Kua lá Lua yeiwa

¹ Yá pɔ g̀ ma gbéɔ, á mà wá léu lá a maa á kua ka Luagu. A kú màa, āma wáɛ wabikɛwá, wáɛ awakpaé wá Dii Yesu guu, ào ku màa ào gé. ² A yá pɔ wá dileé ní Dii Yesu tɔ́o dɔ́. ³ A tó á kua ào adoa, í mikē gbāsíkɛawa, asa bee mé Lua pɔeá ũ. ⁴ A baade azia me kpela, ào azia kūa dɔ́ gbásisai, ⁵ i ke

† 2:9 2Tes 3.8 § 2:14 Zln 17.5-9 * 2:15 Zln 13.50, 14.19 * 3:1 Zln 17.16 † 3:6 Zln 18.5

ń dɔɛ'ni nideao lán luayādōnsai pɔ aa aà dōɔwa no. ⁶ Yápi guu gbɛe su a gbɛ taiinke ge a taaekɛɛo, asa Dii mé a mɔaka gbɛ bee taoɔwa, lá wa dɔaa wá òé wa a lezàwáwa. ⁷ Lua i wá sísi wàò ku gbási guuo, sema wá kua àò adoa. ⁸ Ayámɛto gbɛ pɔ gí yá beei i ke gbɛnazina à gíio, Lua pɔ í a Nisina pɔ a kua adoa dawágu ɔ à gíi.

⁹ Wá e yeakɔi yá'òé, asa áziawa Lua yeakɔi dàé. ¹⁰ A kú màa kò ń wá gbɛ pɔ kú Masedoni bùsuuo pii. Gbɛɔ, wa leɔàwá àò ku màa àò gé, ¹¹ í zeweele àò ku yákelesai, í ma áziawa, í ázia zí ke lá wá dílééwa, ¹² ké á yákea e ka Yesusaideɔgu, mé ásu àò sɔkpalea gbɛezio.

Dii mɔa

¹³ Gbɛɔ, wá ye àò slana dɔ gbɛ pɔ i'òò yá musu, ké á pɔ su àò sia lán gbɛ kɔni pɔ aa zia'eooɔwao yáí. ¹⁴ Lá wá sí Yesu gà à vù, màa ɔ Lua a tò gbɛ pɔ i'ò Yesu guuo ɛa mɔaàno sánu.

¹⁵ Yá pɔ wále oéé beea Dii yadanɛɛ. Wá gbɛ kɔna pɔ wáò ku e Dii mɔziɔ, wá dɔaa i'onapiɔnɛo. ¹⁶ Dii mé a ɔ luabe, i pila ń yádilɛnɛo ń malaika gbɛzɔɔ ɔɔo ń Lua kàae ɔo, gbɛ pɔ gà naa Kilisiwao i vu séia, ¹⁷ a gbea wá gbɛ kɔna pɔ wá kúɔ, wa wá séléɔno sánu e luabɛpuanau dai Diile íana guu, wíɔ kuaàno gɔɔpii.* ¹⁸ Ayámɛto à kɔ nòse níni ń yápio.

5

¹ Gbɛɔ, a gɔɔ ge a zaa oaé zɛvɔ, ² asa á dɔ sáasá lá kpáí i mɔ gwá, màa aò de Dii mɔgɔɔ.* ³ Tó gbɛɔ lé o wa aafia, wa ku dɔdɔa, kaale a mómá kándo lá ne'iwáwá i mɔ nɔsindeewawae, aa ɔo. ⁴ Apɔ sɔ gbɛɔ, á kú gusiau ké gɔɔpi á le lán kpáíwao, ⁵ asa gupua gbɛɔn á ũ, fáane gbɛɔn á ũ ápii. Gwáasina ge gusia gbɛɔn wá ũo. ⁶ Ayámɛto wásuli i'ò lán dāɔwao. Wá itɛke, wíɔ kú ń laaio. ⁷ I'ona ń i'ò gwá, mé wɛdena ń wɛde ke gwá, ⁸ wápiɔ sɔ, lá fáane gbɛɔn wá ũ, wàò kú ń laaio, wí luanaaikɛa ń yeakɔio da m̀ò ula ũ, wí wɛdɔa zia'ea yáí kpá m̀ò fua ũ.† ⁹ Asa Lua i wá díle à pɔkúmabɔɔwáo. A wá díle à wá suaba ń wá Dii Yesu Kilisi gbāaoɛ. ¹⁰ Ɔme gà wá yáí ké wàò kuanɔ, wá b́é ge wa i'òn nò. ¹¹ Ayámɛto à leɔakɔwa, í kɔ gba gbāa, lá ále kɛwa.

Pɔlu yádilea Tesalonideɔne

¹² Gbɛɔ, wa wabikèwá, à beee dɔ gbɛ pɔ aaí zike á guu, aa iko víwá an zíkɛa Diie guu, aale á dazɛwaoɔne. ¹³ A ń kpela maamaa, ɔo yeɔzi zí pɔ aale ke yáí. Aò na ń kɔo. ¹⁴ Gbɛɔ, wa leɔàwá à faasaideɔ dazɛwa, à gbɛ pɔ an kúsu kwéɔ gba sɔ, à laaio gbāasaideɔwa, í menake ń gbɛpiio. ¹⁵ A laaika á gbɛe suli vái flabo ń váioo. A zeweele àò maakekɔe ń gbɛpiio gɔɔpii.

¹⁶ Aò ku pɔna guu gɔɔpii. ¹⁷ Aò wabike Luawa láasai. ¹⁸ Aò Lua sáaukpa yá pii musu. Bee mé deé aà pɔeá ũ naa Kilisi Yesuwa. ¹⁹ Asuli kpá Lua Nisinaɛo, ²⁰ ásuli saka ánbikɛguo. ²¹ A yápii tàasika, ɔo a maa kúa, ²² í mikè vái bui piiwa.

²³ Lua aafiade to à ázia kpawa míɔmíɔ, i á nisina ń á wɛnio ń á meo d́áoé aafia taaesai e wá Dii Yesu Kilisi mɔzi. ²⁴ Lua pɔ á sisi à á sé náai ví, a yápi kéé.

* 4:17 1Kln 15.51-52 * 5:2 Mat 24.43-44, 2Pie 3.10 † 5:8 Isa 59.17, Efe 6.14-17

- ²⁵ Gbᵑᵑ, à wabikewᵑᵑ. ²⁶ A fᵑkpa wá gbᵑᵑwa píi ní Lua gbᵑᵑ lépeakᵑwao.
²⁷ Ma naé Diizi à láᵑ bee kyokené nípii.
²⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gbᵑᵑkekeé.

TESALONIDEɔ LA PLAADE

Yá pɔ́ kú láe bee guuɔ

Pɔlu yá pɔ́ á ò Tesalonideɔ lá séia guu ò la ɔ, à Kilisi mɔa ní gawi zɔɔo òné. Yápi lé íada Tesalonideɔwa. An gbēeɔ lé e gɔɔpi kà kòe (2.2), ɔ an gbēeɔ lé gí zíkèi, ɔ aa gò ní gbéɔne aso ũ, asa aale e gɔɔ gbɛzāpi kà káikái (3.6-12). Láe bee lé ní da zéwa an láasoo kpaanla keapi yá musu.

Pɔlu ná Lua sáaukpaawa Tesaloni Yesudeɔ yeakɔi yá musu, ɔ à wabikè Diiwa aà ní gba gbāa zí pɔ́ a nàné ní ɔzi yá musu (1.1-12). ɔ à Kilisi mɔa yá'òné. Bee a keo e gbé pɔ́ wí mèe luayádansai à ge mɔò. Tó aà gbāa dède, a to dúnia gbépii bɔ Lua yá kpe, aai íbelese ní Yesudeɔ (2.1-12). Vái ɔdaa zāa yá musu, sema Yesudeɔ ze gbāa luanaaikɛa guu (2.13-3.5). A gbɛa Pɔlu lɛkà gbɛpāɔ yáwa, ké aasu wàò de gbēe aso ũo (3.6-15). Lápi midɛkii à báaadāngu, à fɔkpámá (3.16-18).

Yādilaɛ bee lé wá gba laai: Gbé pɔ́ ye pɔe woaio a pɔbleo (3.10). Wá Yesudeke guu wásuli pākpa yá pɔ́ kú wà kezio.

Yákpalekɛa Kilisi mɔgɔzi

¹ Ma Pɔlu ní Silivēeɔ ní Timoteeɔ, wámɛ wa láe bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa ku Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio guuɔne. ² Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia.

³ Wá gbéɔ, a maa wàò Lua sáaukpa á yá musu gɔɔpiiɛ, lá a maawa, asa á luanaaikɛa lé zɔɔkú maamaa, mé á yeakɔi lé káfi. ⁴ A yáí tò wí íanadā á yá musu Lua gbéɔ kɔkāaaɔ guu, lá i íadama ní taasi píio fɔ́ ní menao ní luanaaikɛa. ⁵ Lua í yágɔgɔ́ ní gbéɔ a zéwae. Taasi pɔ́ ále ke kpala pɔ́ bɔ́ Lua kíi yáí lé ɔlɔné ké a ka á gēu. ⁶ Lua í yáke a zéwae. A gbé pɔ́ aale á wetāo wetā, ⁷ i á gbé pɔ́ wàle á wetāo gba íampakii ní wápiɔ. Tó Dii Yesu bɔ́ luabe, a mɔ́ ní a malaika gbāa ⁸ ní tévuao, a mɔakaò luadōnsai pɔ́ aai wá Dii Yesupi bao sioɔwa.† ⁹ Kaale láasai ɔ́ Lua a flabooné. Aaɔ ku zà ní Diio ní aà gbāa gawideo. ¹⁰ Tó à mò gɔɔpi zí, a tɔbɔ a gbéɔ yá musu, aà náaikɛnapiɔ i aà maabo m̄pii. Aɔ kú ní guu, asa a yá pɔ́ wá òé s̄iɛ.

¹¹ Ayāmeto wíɔ wabikéé wá Luawa gɔɔpii, aà tó á kua ka gbé pɔ́ à ní sisi à ní séɔ kuawa, i yāmaa pɔ́ a ze ní a keaɔ ní zí pɔ́ ále ke aà náaikɛa guuɔ pii papaé ní a gbāao, ¹² Dii Yesu tó i bɔ́ á musu, á tó i bɔ́ aà musu wá Lua ní Dii Yesu Kilisipio gbēkekeɛé yáí.

2

Luayádansai

¹ Wá gbéɔ, Yesu Kilisi mɔa ní wá káaaaaàzio yá musu,* wa wabikèwá, ² ásu tó á pɔ́ ya àannɔo. Tó ānabi yāe ge waasoe ge taalae pɔ́ wà mè à bɔ́ wá kíi mè Dii mɔgɔɔ kà kò, ásu bilikɛo. ³ Asu to gbēe á sásá ní bee taaoo, asa gɔɔ bee a mɔo, sema bɔa Lua kpe ka gla, luayádansai pɔ́ mipè kaalewa bɔ́ gupauu báasio. ⁴ A íbelese ní pɔ́ pɔ́ wí ní dile dii ũo ní pɔ́ pɔ́ wí kúlenéɔ pii, i

* 1:1 Zln 17.1 † 1:8 Isa 66.15-16 * 2:1 1Tes 4.15-17

azía se lesí deńla, i ge zõle Lua kpéu à azía dile Lua ũ se.† 5 Goo pò má kúánò ma yápi òé. A dóáguo lé? 6 A dõ pò pò lé kpaè tia, ké asu bò kpóoo, 7 asa luayādasai lé òta asii guu kò. A bòo, sema gbé pò lé kpaè tia gēzea bàasio, 8 luayādansai i bò sa. Dii Yesu a aà de ní a lé'ianao,‡ a aà míonzõ ní a mɔa gawio. 9 Luayādansai a mós ní Setāu gbāaoe, i dabudabuò ní yābɔnsaεò ní seela egeɔa ke pii.§ 10 A kōni bui pii ke gbé pò aa mipè kaalewaɔne, ké aa gí slana pò a ní suabai yái. 11 Bee yái Lua lé sāsāyā zímá à òta ní guu, aai εε náaike. 12 Beewa yá a zõle gbé pò aai slana sio aai pɔnake ní vāioɔwa m̄pii. 13 Wá gbé Dii yenzide, a maa wàò Lua sáaukpa gɔɔpii á yá musue, asa Lua á sé za káau à bò ní a Nisína pò tò wa gõ a pò ũ gbāao á slanasia yáie. 14 Lua á sisi à á sé màa baona pò wá kpàè guu, ké à á baa e wá Dii Yesu Kilisi gawi guue. 15 Ayámeto wá gbé, à ze gíugiũ, ío yá pò wá dàé ní léo ge lá guu kúa. 16 Lua wá Mae yewázi, aà gbéke guu a tò wá nòse àò daa doũ e gɔɔpii, à wá ká zia maawa. Aapi ní wá Dii Yesu Kilisio 17 á nòse nínié, aai á zedò maakea ní yāmaa oao guu pii.

3

Wásu wàò màa vío

1 Yá pò gõ wá gbé, à wabikewēε Luawa ké Dii yá e ligua kpakpa, ío gawi v́iné lá a v́i á k̄iwa. 2 A wabikewēε aà wá bò gbēvái m̄saiò ɔz̄i, asa i ke gbépii mé Lua náai vío. 3 Dii náai v́i, a á gba gbāa, i á sí Setāuwa. 4 Wá naa Diiwa guu wá a náai v́i ké ále yá pò wá òé ke, mé áò keε. 5 Dii tó á laai àò ku Lua yeaáziwa ní m̄ena pò Kilisi í inéo.

6 Gbé, wa naé Dii Yesu Kilisizi, à ké wá gbé pò màa v́i aali z̄ike yá pò wá dànéwaɔɔwa. 7 A dõ áziawa, a maa à wá kea keε, asa màadeɔn wá ũ á guuo. 8 Wí gbēε bl̄ε si wá bl̄ε p̄ao, wa z̄ikè gwāasína ní fāano, wa taasikè e wa kpaɔa, ké wásu gõ á gbēε aso ũo yái.* 9 Wá a zé v́i à òwále, āma wa a taa k̄é, ké à wá ɔlesεε. 10 Goo pò wá kúánò, wá dile gbé pò ye z̄ikeaio a p̄bleo. 11 Wá mà á gbēε màa v́i, aali p̄e woo, sema gude. 12 Wá dile gbé bee taɔne, wa nané Dii Yesu Kilisizi, aali z̄ike k̄ilikili aa nízia gwa.

13 Apiò s̄ò wá gbé, ásu kpaɔa ní maakeaoo. 14 Tó gbēε i yá pò wá òé lápi guu dao, à aà yá bò dile. Asu gbé kpaaàno, ké wí e aà kú. 15 Ama ásu íbelesεaàno, à ledawá á gbēdo ũ.

16 Dii Aafiade á gba aafia gɔɔpii yápii guu. Dii àò kúánò ápii. 17 Ma Pòlu máme ma f̄eε bee k̄é ní mazía ɔo. Bee mé ma lá pii seela ũ, màa mi k̄é. 18 Wá Dii Yesu Kilisi gbēkekeé ápii.

† 2:4 Dan 11.36 ‡ 2:8 Isa 11.4 § 2:9 Mat 24.24 * 3:8 1Tes 2.9

TIMOTEE LA SƐIA

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Timotee daá Yudaε, aà maeá Gεlekiε. Aa kɔ̀è ní Pɔluo Lisita pɔ́ kú bùsu pɔ́ wí me tia Tuukii guu, Pɔlupi wélegea plaade guu (Zin 16.1-3). Timotee gò Pɔlu iwa pɔ́ Ìb kàiaànɔ ùε. A teaàzi aà wéle dasiɔ gea guu, ɔ́ Pɔlu Ì aà zí gáli pɔ́ an yáɔ lé gé súsuɔɔ guu. Ayāmeto aà tɔ́ kú zinaɔ lá guu (17.14-15, 18.5, 19.22) ní lá pɔ́ Pɔlu kèɔ guu (1Kln 4.17, 16.10-11, Flp 2.19-24, 1Tes 3.2-6) ní lá páleɔ. Lá mèn pla pɔ́ a kè Timotee ní pɔ́ a kè Titueo wí me pásiteε láɔ, yáze pɔ́ a kàlekale dɔaanaɔ ní pásiteεɔneɔ yáí.

Timotee lá sƐia lé yá dɔ̀ɔ àaɔ ɔɔwɛε:

SƐia gia à lezà Yesudeɔwa zé kaaliɔ yáí ní láasoo kpaanlaɔ ní Yudaɔ yá pɔ́ yāalea ní luadɔsai yá pɔ́ gbɛε lé dadanéɔ. Zé kaalipiɔ mè dúniac bee pɔ́ɔ maaɔ, wili fɔ́ Lua lèò, sema wa asiiyā dɔ́ bàasio. Aa gbāakpā blεɔ tɛboao ní gia nɔsei yáɔ.

Bee gbεa lápi lousisiyā bɔɔlekèwɛε, kɔ́kāaa yáɔ ní yá pɔ́ a maa Yesude dɔaanaɔ aɔ kúáɔ.

A láakii lápi ledá Timoteewa lá à kù aà a zí pɔ́ Lua dàε ke, lá à kù à laaidɔ luanaaikenaɔwa, ìb de Lua ziken maa ũ (4.6).

Wa fɔ́ lápi kpaale leε pla: Yadanε pɔ́ de Yesudeɔ ní ní dɔaanaɔ pɔ́ ũ (1-3) ní Timotee zía yáɔ (4-6).

Yadanεdeɔ gbaa laai

¹ Mámema a Pɔlu, Kilisi Yesu zina, lá Lua wá Suabana ní Kilisi Yesu pɔ́ wá wé dɔaazipio dilemεεwa, ² ma láe bee kène Timotee,* ma ne'ia Yesu zé guu. Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbɛkekeɔ ní sùuuo, aai n gba aafia.

³ Lá ma naema gɔɔ pɔ́ mále gé Masedoni bùsuu, gɔ́ Efese, ní oné aasu yá pɔ́ i kpaafí ní Lua yáɔɔ dané bo. ⁴ Aasu laaidɔ fi ní deziɔ tɔ́ kɔ́nwεa pɔ́ lé víoowa bo, bee Ì mɔ́ ní lekpaaoε. Ili mɔ́ ní yá pɔ́ Lua lé yáwanɔɔ, aà náaikεa mé Ì mɔ̀. ⁵ Ma yápi dile ké aɔ yekɔ́i yáíε, yeakɔ́i pɔ́ Ì bɔ́ nɔ̀εpua ní láasoodaadoũo ní luanaaikεa mɔ́afilisaio guu. ⁶ Gbɛε pāale yápiɔne aa pɛle yá àisai bɔ́leau. ⁷ Aa ye wàɔ de Mɔ́izi ikoyādanedeɔ ũ, ama aa yá pɔ́ wáε o dɔ́o ge yá pɔ́ wà zèwàɔ.

⁸ Wá dɔ́ ikoyāpi maa, tó gbé lé zíkεwà a zéu, ⁹ asa wá dɔ́ ké Lua i ikoyā dile gbɛmaa yáio, sema yādansaiɔ ní swágbāadeɔ ní lousisinsaiɔ ní duunkenaɔ ní luayādansaiɔ ní dúniac gbéɔ ní de ní dao denaɔ ní gbɛdenaɔ ¹⁰ ní gbāsíkεnaɔ ní gɔ́ε pɔ́ aai gbāsíkε ní ní gɔ́ε deeoɔ ní gbɛnazinyianaɔ ní εdeɔ ní yādɔmadeɔ ní gbé pɔ́ aai bɔ́ yáze de kpeɔ píi. ¹¹ Yázedepi mé baona gawide pɔ́ Lua Báaade gòmeε zí ũ.

Lá Lua gbɛkekeɔ Pɔluε

¹² Ma Kilisi Yesu wá Dii pɔ́ ma gba gbāa sáaukè, asa à ma náaikè à zidámεε. ¹³ Ma aà tɔ́bɛεsí yāa, ma íadà aà gbéɔwa,† ma gbāablémá. N beeo à wɛnadɔ́mεε, asa má kè wésiakε ní aà náaikεsaio guuε. ¹⁴ Ǿ wá Dii Kilisi

* 1:2 Zln 16.1 † 1:13 Zln 8.3, 9.4-5

Yesu gb̄ek̄ek̄em̄εε z̄ɔɔ, a tò ma a náaik̄è, míɔ ye gb̄éi naawa guu. ¹⁵ Yáε bee síana ví wà sí. Kilisi Yesu m̀ò dúniá guu duunk̄enaɔ suabaa yáíε. Mapi, ma p̀ó mé de d̄áɔla, ¹⁶ ̄ɔ Lua ma w̄enagwà, ké mena z̄ɔɔ p̀ó Kilisi Yesu k̄è ní ma gb̄é p̀ó ma duuna deńlao b̀o gupuaú seela ũ gb̄é p̀ó aa aà náaike aa w̄eni láasai eɔne. ¹⁷ Lua m̄endona, g̀ɔɔpii Kía p̀ó lí gao mé w̄ili e ní w̄éoo mé aɔ beεε ví ní gawio g̀ɔɔpii, ámi.

¹⁸ Ma né Timotee, lá wà d̀aa ánabikek̄è n yá musu, mále yápi danε ké ñȳɔ k̄ua, ní z̄ì maa kaò ¹⁹ luanaaika guu ní láasoodaadoũ. Láasoodaadoũ lí ke gb̄éɔne yáε ũo, ̄ɔ an luanaaika í ̄òkpa. ²⁰ Imene ní Alesándao kú ní guu. Ma ní kpá Setáúwa† ké aao d̄ɔ w̄ili d̄óε ní Luaoo.

2

Lousisia

¹ Too, ḡia séia mále ledama à wabike gb̄épiiε, à zé gbeané, à kulekené Luaε ní sáaukpaaoo. ² A wabike k̄iaɔne ní gb̄aadeɔ pii, ké wà e wàò ku aafia yákelesai luayámanaɔ ũ, wá kua íɔ gb̄ia. ³ Bee mé maa, í ka Lua wá Suabanagu. ⁴ A ye gb̄épii suaba, aai síana d̄ɔ. ⁵ Asa Lua m̄endoe, mé k̄ɔɔ kú m̄endo Lua ní gb̄enazinaɔ zānguo, ̄ɔn gb̄enazina Kilisi Yesu ũ.* ⁶ A azia kpá gb̄épii fiabobo ũ a g̀ɔɔwa, Lua p̀oéapi seela ũ. ⁷ Ayám̄eto Lua ma dile a kpáwakena ũ, a zina ũ, mà a zé síande da buip̄aleɔne.† Síana mále o, i ke εε no.

⁸ Má ye ḡεo lousisi gu ní guo pii, aa ɔεε musu† gb̄ásisai, p̀okũma ní lekpaoo sai. ⁹ Má ye l̀o n̄eɔ nízia keke a zéwa ỳòɔsai ziam̄one sai. I ke ní mí ỳòɔde táao ge vua ní òso n̄ambleb̀o ge zwàa ɔdeɔ no.‡ ¹⁰ Aa nízia keke ní maakeao, lá a maa n̄e lousisinaɔ kewa. ¹¹ N̄eɔ yádada k̄ilikili, aa misiile yápii musu. ¹² Mili we n̄eɔ yádada ḡεoɔne ge aao iko vímáoo, sema aao ku k̄ilikili. ¹³ Asa Adamu ̄ɔ Lua k̄è séia, a gbea Eva.* ¹⁴ I ke Adamu wa sàsáoo, n̄e wa sàsá, à sí duunau.† ¹⁵ Tó n̄e wet̄à ní luanaaikaoo ní yea gb̄éɔzio ní kuaadoakeo ziam̄one sai, ali ne'í aafia.

3

Gb̄éz̄ɔɔ ní d̄onlede

¹ Yáε bee síana ví: Tó gb̄é ye ke gb̄éz̄ɔɔ ũ, àle z̄ì maa nide. ² Gb̄éz̄ɔɔ líɔ ku táaesai n̄m̄endode ũ, laaide ũ, l̀o azia k̄ua d̄ɔ gb̄é d̀òɔde ũ, nibɔf̄ona ũ, gb̄é p̀ó a f̄ɔ yádané ũ. ³ Asu àò de igb̄ena ge gb̄é p̄ási ũo. Aàò de n̄s̄eɔduude yákelesaide ũ. ̄ɔa su d̄aaèoo. ⁴ Aàò a ua k̄ua d̄ɔ, aà néɔ lí misiilè aalio aà ɔtond̄k̄ii gwa.* ⁵ Asa tó gb̄é a ua k̄ua d̄ɔo, kpelewa a f̄ɔ ɔlia Lua ḡalideɔzii? ⁶ Asu àò de gb̄é dafuna ũo, ké asu íanad̄a, í azia dayáú lán Ibiisiwao yáí. ⁷ Aà tó àò na Yesusaideɔ k̄í l̀o, ké wasu aà t̄'íisi, í zu Ibiisi baoo yáí.

⁸ Maa l̀o d̄onlede aao de gb̄é gb̄iaɔ ũ. Aasu wàò de leplaadeɔ ũo. W̄é yá su d̄aanéoo. Aasu wàò de ɔwelemb̄éεɔ ũo. ⁹ Aao Yesu yá k̄ua ní láasoodaadoũ. ¹⁰ Wà ní yá gwa ḡia, tó wi yáε emáoo, wi gbasaa ní dile d̄onledeɔ ũ. ¹¹ Maaε ní n̄eɔ. Aao de n̄e gb̄iaɔ ũ, laaideɔ ũ, aaloo náai ví yápii guu. Aasu wàò de gudenaɔ ũo. ¹² D̄onlede àò de n̄m̄endode ũε, aàò a ua ní

† 1:20 1Kln 5.5 * 2:5 Zln 4.12 † 2:7 2Tim 1.11 † 2:8 B̄oa 9.29 § 2:9 1P̄ic 3.3 * 2:13 Daa 2.7, 21-22 † 2:14 Daa 3.1-6 * 3:4 Tit 1.6-8

a nɛ́o k̄ua d̄s. ¹³ Gbɛ́ p̄s z̄ikè a zéwa, ì zek̄i maa e, aà s̄o ìo dilɛa a Kilisi Yesu náaikɛa guu maamaa.

¹⁴ Baa ké mále yápiò onɛ, má ðile má m̄s n gwai tia. ¹⁵ Tó ma m̄sa su lé gɛ́gɛ́, má ye ñȳs̄ d̄s̄ lá a maa wàò ku Lua uadeò ù. Wáme wá Lua béé gálidèò ù, síana z̄impɛle ní a gb̄aa'ek̄iio ù. ¹⁶ Lua asiyȳá p̄s̄ b̄ò gupuaú z̄s̄o síanaɛ:

A mò gb̄ɛnaz̄ina ù,
 Lua Nis̄ina aà síandekɛ òlɔné,
 malaikaò aà è.
 Wà aà yá waasokè buiò guu,
 wà aà náaikè d̄únia guu,
 Lua aà sè tàò a k̄i gawi guu.

4

Tɛ́yá

¹ Lua Nis̄ina ò wásawasa, ḡoògbɛz̄az̄i gb̄ɛo p̄akpa Yesu zéi, aai tɛ s̄ásāyā p̄s̄ t̄áa ì ɛɛdeò da a oauzi. ² ɛɛde m̄afilide p̄s̄ v̄ai lí k̄aadariáo mé aa ní s̄ásá. ³ Aaí gí gb̄ɛone aa n̄sɛ aa z̄áke, mé aai ble téné, ble p̄s̄ Lua kè a náaikɛna p̄s̄ aa síana d̄s̄one aa ble ní a s̄áaukpaaò. ⁴ P̄s̄ p̄s̄ Lua kè pii maaɛ. * Wásu a kee t̄ɛboò,† wà ble ní aà s̄áaukpaaò, ⁵ asa Lua yá ní wá wabikɛao gb̄ábòè.

Kilisi Yesu z̄ikɛn maa

⁶ Tó n yápiò dà n gb̄ɛone, ñȳs̄ de Kilisi Yesu z̄ikɛn maa ù, asa níle nz̄ia gwa ní Yesu yáo, ní tɛ yámaa p̄s̄ wa dànei. ⁷ Mikè felekaa f̄i p̄s̄ lí kpaaf̄i ní Lua yáoowa. N nz̄ia toto, ké ñȳs̄ de luayámana ù. ⁸ Metotoa ài v̄i ȳoò, áma dea luayámana ù ài v̄i yápii guue, asa bee ì m̄s̄ ní w̄enio gb̄á ní ziao. ⁹ Yápi síana v̄i, à kà wà si òplapla, ¹⁰ wí z̄ikè wà d̄ɛeka a musu. Wá wé d̄o Lua béézi. Ɔme gb̄épii Suabana ù, azaiasa aà náaikɛnaò.

¹¹ Yápiò dilɛné, ní dadané. ¹² Nsu to wà saka n èwaasokɛguo. To n kua zɛ'òlò Yesudeone yá'oa ní yákeao ní yeak̄io ní luanaaikɛao ní kua gb̄ásisaio guu. ¹³ E màò m̄s̄, wɛt̄á ní Lua yá kyokɛao, ní dané, ní lɛdaomá. ¹⁴ Gba p̄s̄ Lua dàne ḡoò p̄s̄ wà ānabikèkè n yá musu, mé gb̄ɛz̄oò ɔnàma, ñsu niaz̄ikpaio. ¹⁵ Laaid̄o yápiòwa, ní mekpawà, gb̄épii i n gea'ae e. ¹⁶ N nz̄ia yá ní n yadanɛo tàasika. Zɛ s̄usu ní yápiò. Tó ní kè màa, ñȳs̄ nz̄ia suaba ní gb̄é p̄s̄ aale swáse n yáio.

5

Gyaaò ní d̄saanaò

¹ Nsu maez̄oò leleo.* Ɔɛdawà n mae ù, ní da èwaasoòwa n v̄i ní n d̄aunaò ù. ² Ɔɛda n̄ɛz̄oòwa n da ù, ní da n̄ogb̄aa ge w̄ɛndiawa n d̄ae ù láasooplasai. ³ Gyaa gb̄ɛandoò kpɛla. ⁴ Tó gyaa n̄ɛò ge t̄òunaò v̄i, aa ní daɛò gwaa dada ḡía, aai flabo ní maeò ní ní daone, asa bee ì ka Luagu. ⁵ Gyaa gb̄ɛando wé ìo d̄o Luazi, ì wɛt̄á lousisia ní wabikɛaowa gwáasina ní f̄aaneò. ⁶ Gyaa p̄p̄akɛnaa gɛɛ, baa tó a béé. ⁷ Yápiò dané, ké wasu ní tàae eo. ⁸ Tó gb̄é lé a daɛò gwao, at̄esa aà uadeò, à b̄ò Lua yá kpɛɛ, Yesusaide deaála. ⁹ N̄ɛ p̄s̄ de wà da gyaaò guun kɛ: N̄ɛ p̄s̄ kà wè bààò mé à z̄ákè ḡɛn do, ¹⁰ w̄iò aà

* 4:4 Daa 1.31 † 4:4 Maa 7.19 * 5:1 Lev 19.32

dɔ maakeɔna ũ, negwan maa ũ, nibɔfɔna pɔ Lua gbɛ́ɔ gbá p̄ipi ũ, taasideɔ dɔnlede ũ, nɔɛ pɔ mekpá maakea píiwa ũ. ¹¹ Nsu gyaa nɔgbáaɔ dauo, asa tó an gɔ nideá fɛle, an naa Kilisiwa a busae, aaiɔ ye záke, ¹² aai nízia dayáu, ké aa lé pɔ aa gbɛ̀è yáa gbòo yáí. ¹³ Bee gbɛa aai páke dada, aaiɔ bebe wà ualeke. I ke màaden ní ũ adoo, aai gɔ gbɛpen gudenaɔ ũɛ, aai yá pɔ de wà oo o. ¹⁴ Ayámɛto má ye gyaa nɔgbáaɔ záke, aai ne'i, aai laaidɔ bewa, ké aasu wá ibeɛɔ gba zé aa wá tɔbɛsio yáí. ¹⁵ An gbɛɛɔ b̀ò te Setáuzi k̀ò. ¹⁶ Tó Yesudee gyaaɔ v̄i a be, aali dɔ́ile. Asu to aa gɔ gálideɔne aso ũo, ké aa e dɔ gyaa gbɛandoɔle yáí.

¹⁷ Gbɛzɔɔ pɔ í dɔaa a zéwa kà wà fiaboè leɛ pla, atɛsa gbɛ́ pɔ waasokea ní yádaano áia v̄i. ¹⁸ Wà yáe bee k̀è láu wà mè: Asuli lesɔkpa zu pɔ lé pɔgbɛɛo.† Wà mè lɔ: Zikena kà à a asea e.‡ ¹⁹ Nsu gbɛ́ pɔ m̀ò ní gbɛzɔɔ káalao yá sio, sema seeladeɔ kà gbɛɔn pla ge áaɔ háasio.§ ²⁰ Gbɛ́ pɔ duunakèɔ gba laai gbépii wáa, ké v̄ia e gbɛ́ kinio kú. ²¹ Ma nanɛ Lua ní Kilisi Yesuozí ní malaika pɔ à ní séɔ, ñyɔ yápio kúa gbɛe tɛbosai. Nsu yáe ke gbɛee ublembekea yáio. ²² Nsu wá ɔna gbéwa ñ aà daziuo. Nsu to n lé àɔ ku gbɛe duunauo. Nyɔ nzia kúa gbásisai. ²³ Nsu í pá mi ado loo. Nili v̄eɛ ga yɔɔ n ǹòse ní n gyákea m̀òm̀òɔo yáí.

²⁴ Gbɛɛɔ duuna í b̀ò gupuau e wàɔ gé a yákekeir̄no, gbɛɛɔ pɔ s̄s̄, ili b̀ò kpaaɔ. ²⁵ Maa lɔ maakea í b̀ò gupuau, baa a pɔ wi eo a e gɔ uleao.

6

¹ Gbɛ́ pɔ de zɔ ũo ní diiɔ dile gbia, aai misiilené yápii guu, ké wasu Lua tó ní yá pɔ wi danéɔ b̀èeboo yáí. ² Gbɛ́ pɔ an diiɔ de Yesude ũo su d́ɛmá ké aa de k̀ògbɛɔ ũ yáio. Aa zɔblené maamaa, asa gbɛ́ pɔ aale ní z̄i baa bleɔ de Yesudeɔ ũɛ, an gbɛ́ yenzideɔ ũ. Yápio dané, ní lɛdaomá.

Yea ɔai

³ Tó gbɛe lé yápaile dané mé i ze ní wá Dii Yesu Kilisi yá siandeo ní wá zé yádanɛoo, ⁴ ỳòdeɛ, a yáe d̄ɔo, lɛkpa gii ní yágwaa láasaio aà k̀ù gyá ũ. Yá beeɔ í to gbɛ́ wɛdɔk̄ɛ, aai s̄oleke, aai k̀ò s̄s̄s̄, aai láasoo v̄ai sé ní k̄ɔo, ⁵ aaiɔ k̄iíwáí v̄i. Gbɛ́pio láasoo kolea, slana pilimá, aaiɔ e lousisiaá ɔwɛɛlezɛɛ. ⁶ Lousisia ài z̄ɔo slana, tó gbɛ́ zè ní pɔ pɔ á v̄io. ⁷ Wi m̀ó ní p̄ɛo dúnia guu lao, mé wá e tá ní p̄ɛoo. ⁸ Tó wá p̄ɔblea ní p̄ɔkasaɔ v̄i, bee m̀ò. ⁹ Gbɛ́ pɔ ye ḡɔ ɔde ũo í nízia da ȳɔa bau. Pɔ nideá misai kaide í ḡɛngu, i ní kpále músi ní kaaleo guu. ¹⁰ Yea ɔai mé yáwáí pii z̄ina ũ. Gbɛɛɔ lé a k̀òde e aa gè zàò Yesu zéwa, aa wáwá z̄ɔo kpá níziai.

D̄ɛɛ maa ká

¹¹ Lá Lua gbɛ́n n ũ, bàale yápioɔne, ní tó yámaa líb dɔaane ní yá pɔ zev̄i Luaɛo ní aà náaikeao ní yea gbɛ́ɔzio ní menao ní ǹòsenieo. ¹² D̄ɛɛ maa ká n Yesu náaikea guu, ní w̄eni láasai e, asa ɔ Lua n sisiwá ḡɔɔ pɔ n lé maa gbɛ̀è bíla wáa. ¹³ Ma nanɛ Lua pɔ í w̄eni kpa p̄ɔpiiwazi ní Kilisi Yesu pɔ yámaa ò P̄ɔnsi Pilatieo,* ¹⁴ ñyɔ yá pɔ wa dilɛne kúa s̄asai táaesai e wá Dii Yesu Kilisi m̀ózi. ¹⁵ Gbáade m̀endona Báaade, k̄iaɔ K̄ia, diiɔ Dii mé a Kilisipi b̀ò a

† 5:18 Iko 25.4, 1Kln 9.9 ‡ 5:18 Luk 10.7 § 5:19 Iko 19.15 * 6:13 Zaa 18.36-37

gɔɔwa. † 16 Ɖme lí gao ado, ɪ ku gupua pɔ wli fɔ sɔio guu. ‡ Gbɛe i wɛsiaàlɛo, wa fɔ seo. § Ɖme gawi n gbãao vi gɔɔpii, āmi.

17 O dúnia tiaɛ bee ɔdeɔne aasu íanadão. Aasu gbãa'e ɔda náaisaiwao, aa gbãa'e Lua pɔ i pɔpii kpáwá zɔɔ wà pɔnakɛɔwa. 18 Oné aa maake, maakɛa i tɔmá. Aaɔ de gbadanaɔ ũ, aaiɔ gbɛke vi. 19 Beewa aa kùsúa maa di nɪzlaɛ àizāna pɔ ũ, * aai wēni pɔ de wēni ũ slana e.

20 Timotee, kàeda yá pɔ Lua nàne n ɔzi. Ɛ dúnia yá giɔne n yáwaaipaa pɔ wí me dɔaɛo. 21 Gbɛeɔ zèò, ɔ aa pàale Yesu zéɛ.

Lua gbɛkekeé.

TIMOTEE LA PLAADE

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Pɔ́lu lá plaadeɓi kɛ̀ Timotee za Lomae (1.17). Wà wetɛ́amò Pɔ́luɛ we pásipási (2.9), a ku yooyea (4.10, 16). A kà a zí láaa (4.6), ɔ̀ àlɛ leda a iwa yenzidewa (1.2).

A nà Lua sáaukpaawa Timotee yeanzi ní aà luanaaikɛao yá musu. Wetɛ́a ní taasio ní íbelɛ pɔ́ wí sé ní baonakpanaɔ yáí à ledà Timoteewa aà ze gbáa, aà taasikɛano Kilisi zígɔ́ maa ù (1.3-2.13). A òè aà mikɛ́ gbé́ pɔ́ aaiɔ́ gbé́ɔ́ lewɛɔ́ yáwa, asa aaiɔ́ yákpaaɓaɓaɔ́ lekpaakekɛ́ ní gbé́ɔ́ɛ, ɔ́ aai n luanaaikɛa ɔ́ɔkpa. A òè aà a ɔ́lɛɛ, aà ze ní Lua yá pɔ́ a dàda za a èwaasogoo (2.14-4.5). Lápi láakíi Pɔ́lu azla yáɔ́ bɔ́ɔlekèè, lá a ku ga lézi Loma, áma a dɔ́ ké Lua a a suaba e a ge kaò aà kpalau musu.

Pɔ́lu dɛ́ɛ maa nè à baonakpà e a léwa (4.7), ɔ́ à tekpà lápi kyokenaɔgu aa dɛ́ɛ doúpi ká ní luanaaikɛao ní menaɔ ní yeańzio víakɛa íbɛɛɔne sai.

Pɔ́lu tékpa Timoteegu

¹ Mámɛmaa Kilisi Yesu zína Pɔ́lu lá Lua yeiwa wɛ́ni pɔ́ à a legbè Kilisi Yesupi guu yáí, ² ma láe bee kɛ̀nɛ, ma né yenzide Timotee.* Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbékekenɛ ní sùuuu, aai n gba aafia.

³ Ma sáaukè ní ma deziɔ́ Lua pɔ́ mi kúléè ní nɔ̀sepuaoo, asa n yá íɔ́ ðmagu láasai ma wabikɛa gwáasína ní fáaneo guu. ⁴ Tó wé'i pɔ́ ðma yá ðmagu, mi n bɛɛkɛɛ, míɔ́ ye wà wɛsikɔ́lɛ, ké ma pɔ́na e ke zài. ⁵ N luanaaikɛa ní nɔ̀semendoo íɔ́ ðmaguɛ. N dazi Loisi ní n da Enisio Lua náaikè màa, mé má dɔ́ sáasá níle Lua náaikè màa sɔ́.

⁶ Ayámɛto mále ðnguu, fele ze ní gba pɔ́ Lua dàne gɔ́ pɔ́ ma ɔ́nàmao, ⁷ asa Nisína pɔ́ í wá gba gbáa, í to wàɔ́ yekɔ́i, í to wàɔ́ laai ví ɔ́ Lua kpàwá, í ke nisín fooo no. ⁸ A yáí rísu wide ní wá Dii yá'oanéoo, mé rísu wide ma gbé pɔ́ wà ma dakpɛu aà yáí yá musuo. Taasi pɔ́ wí ke aà baokpaa yáí kemaɔ́ ní Lua gbáao. ⁹ Ōme wá suabà, à wá sisi, wa gɔ́ aà pɔ́ ù. I ke yá pɔ́ wá kè yáí no, aázla pɛá yáíɛ, ní gbéke pɔ́ a kèwɛɛ naa Kilisi Yesuwa zadɔ́ gɔ́ i daaleoo. ¹⁰ Gbɛ́kɛpi bɔ́ gupuaɔ́ wá Suabana Kilisi Yesupi mɔ́a guu sa. A ga iko bádè, à wɛ́ni ní kua gɔ́piio bɔ́wɛɛ gupuaɔ́ a bao pɔ́ wí kpa guu. ¹¹ Lua ma díle a zína ù mà baopi kpàwake, mí dané.† ¹² A yáí mále taasie bee kei, áma wí lí ma kúo, asa má gbé pɔ́ ma aà náaikè dɔ́, mé má dɔ́ sáasá ké a fɔ́ kàeda yá pɔ́ à nàmeɛ ma ɔ́zli e a mɔ́gɔ́zli. ¹³ Nyɔ́ yá síande pɔ́ ní mà ma kípi kúa yá zínda ù ní luanaaikɛao ní yeakɔ́io naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁴ Kàeda yámaa pɔ́ Lua nàne n ɔ́zli ní aà Nisína pɔ́ kú wá guu gbáao.

¹⁵ N dɔ́ ké Azi búsuðe píi ma vúaaɛ. Fizele ní Eɛmɔ́zenio kú ní guu. ¹⁶ Dii wɛ́nadɔ́ Ōnesifɔ́ bedɛɔne! Asa à ma nɔ̀se nínimeɛ, a gɛna lé vlo, í wide ma daakpɛu yá musuo. ¹⁷ Ké à kà Loma gɔ́ɔ́, à ma wɛɛle e à gè b̀a. ¹⁸ Dii to Lua wɛ́nadɔ́è yákpalekɛgɔ́zli. N ðonle zɔ́ pɔ́ a kɛmeɛ Efese dɔ́ sáasá.

2

Kilisi Yesu zígɔ́ maa

* 1:2 Zln 16.1 † 1:11 1Tim 2.7

¹ Mpi sɔ ma né, nyɔ gbãa ní gbêke pɔ Lua víwanɔ naa Kilisi Yesuwao. ² Yá pɔ ní mà má ò dasi wáa na gbé náaide pɔ aa fɔ da gbêpáleɔnɔɔ ɔzɪ. ³ Taasikemanɔ Kilisi Yesu zígɔ maa ũ. ⁴ Dúnia yá lí dɔaa zígɔ pɔ kú zɪlaueo, ké aà yá e ka a diigu yáí. ⁵ Bakpaafina sɔ, tó i bàale a zéwao, a fùta eo.* ⁶ Zɔe pɔ zɪ gbãa kè mé í a baa sé sɛía. ⁷ Làasooke yá pɔ má òpiɔwa, asa Dii a ní gba ñnɔ apii guu.

⁸ To Davidi bui Yesu Kilisi pɔ bɔ gau yá àò dɔngu. Baona pɔ mi kpan we. ⁹ A yáí mále taasikei. Wà mɔkàa lán dàakenawa, ãma wa fɔ mɔka Lua yáwao. ¹⁰ Ayãmeto mi yápii fɔ gbé pɔ Lua ní séɔ yáí, ké ampio sɔ, Lua ní suaba, aai gawí pɔ lí láao e naa Kilisi Yesuwa. ¹¹ Yáe bee síana ví:

Tó wa gaaànɔ, wáɔ kuaànɔ.†

¹² Tó wa menafɔ, wáɔ kibleaànɔ.

Tó wa lelekpaaazi,

aàpi a kpáwázi sɔe.‡

¹³ Tó wá náai vío, Ì náai víe,
asa a we leleka aziaio.

Dii zíkɛna maa ní lekpaao

¹⁴ Yápiɔ dɔ n gbéɔgu, ní nané Luazi aasu lekpa pã ke Lua yá musuo. A ài vío, í gbé pɔ aale maɔ òkpaɛ. ¹⁵ Aiake, ké Lua e n sáaukpa, zíkɛna pɔ í yá síande poloné wásawasa, wí lí aà kú aà zɪ yá musuo ũ. ¹⁶ E yábɔlea pã pɔ lí kpaafí ní Lua yáooɛ. I gbéɔ luayádasai káfinéɛ, ¹⁷ ɔ yá pɔ aafí dané í ɔtamá lán sánɛwa. Imene ní Filetio kú ní guu. ¹⁸ Aa kè síanawa, aafí me wà bɔ gau kò, aafí gbéɔ luanaaika òkpaoné. ¹⁹ Gia ní beeo é pɔ Lua dàale zea gbãa, wà yáe bee kèwà: Dii gbé pɔ de a pɔ ũ dɔ.§ Gbé pɔ í Dii sísi ké yáwáíwa.

²⁰ Uada Ì pɔɔ ví dasi. Wà a keeɔ kè ní vuao ní ánusuo yágbiakeɔ ũ, mé wà a keeɔ kè ní lío ní gíto yáyɔɔnakeɔ ũ. ²¹ Tó gbé ɔbòle yá beesai guu, a gɔ yágbiakeɔ ũ, Dii zíkɛɔ maa ũ, Ì ku maakea pii sɔu guu. ²² Bàale èwaaso pɔnideɔnɛ, ní tó maakea ní luanaaikaɔ ní yea gbéɔzio ní kua ní kɔo na dɔaanɛ sãnu ní gbé pɔ aafí Dii sísi ní nòsepuaɔ. ²³ ɔbòle yá misai gwaa ní kɔo guu. A dɔa vío, mé ní dɔ ké í lekpa iné. ²⁴ A maa Dii zòblɛna aà lekpa vío. Aà busaa gbépiiɛ, yádanede maa pɔ í gbé fɔ ũ, ²⁵ í gbé pɔ lé a yá sioɔ gba laai busebuse. Wíliɔ dɔo Lua a ní gba nòselile zé, aai síana dɔ, ²⁶ aai pili Ibiisi pɔ ní kú ní a bao à ní dá a pɔeã guuwa, aai su ní laaiwa.

3

Gbɛnazinaɔ yákeɔ gɔɔgbɛzazi

¹ Nyɔ dɔ ké gɔɔ gbɛzãe beeo aao zɪ'ũ. ² Gbéɔ zɪa yá a dɔaané, ɔa a ní sɔ ble. Aao de waladeɔ ũ, íandánaɔ, gbɛsɔsɔnaɔ, de ní dao yámansaiɔ, guluɔ, luayádansaiɔ, ³ nòsesaideɔ, awamansaiɔ, gbé tɔbɛesinaɔ, faasaideɔ, áiapásideɔ, maa íbeɔ, ⁴ bɔnkpedeɔ, làasooaideɔ ní yòɔdeɔ. Aao ye pɔnakeai de Lua yála. ⁵ Aafí lousisi, ãma an yá lí kɔse ní Lua gbãao. Ké gbépiɔwa. ⁶ Gbé bee taao í gɛ nɔe pɔ lí mi gbãeoozi, aai ikokemá. Duuna sadà nɔepiɔgu, dɔe'ni mé gòné, ⁷ aafí yádada gɔɔpii, ãma aali síana dɔo. ⁸ Lá Zanesi ní Zãblesio bɔ Mɔizi kpe,* màa gbépiɔ í bɔ síana kpe. An làasoo

* 2:5 1Kln 9.24-27 † 2:11 Lom 6.8 ‡ 2:12 Mat 10.33 § 2:19 Nao 16.5 * 3:8 Bɔa 7.11-12

kolea, mé luanaaikēn gianaone. ⁹ Aa gea'ae ví bo, asa gbépii ní mīsaikē dō, lá wà Zanasi ní Zāblesio pò dōwa.

Luayá ài

¹⁰ Mpi sō ní temazi, ní ma kua dō ní ma yādanēo ní yá pò mále yáo ní ma luanaaikēao ní ma menakēao ní ma yea gbéozio ní ma zea gbāao ¹¹ ní ía pò wa dàao ní taasi pò má kèo. N yá pò ma le Antiōsi ní Ikōniuō ní Lisitao dō† ní ía zōo daaa pò má fōo. Dii ma bō apii guu.‡ ¹² Gbé pò aa ye wàò ku luayāmanaò ū naa Kilisi Yesuwaò gí wétēa eio. ¹³ Gbēvāio ní kōnideò, an vāi aò gbābōbōe, aai gbéò sāsá, ampio sō aao sāsāae. ¹⁴ Mpi sō, ze ní yá pò ní dàda ní si sīana ūo. N gbé pò dàdanéò dō, ¹⁵ asa ní Luayātaala dō za n nēzī. A fō n gba ōno, i n ka Kilisi Yesu náaikēa pò í ní suabawa. ¹⁶ Yá pò kú lápio guu bō Lua kíi píie. A ài ví, asa í sīana dané, í ní eekané ní ozi, í ní gba laai, í ledamá yākea a zéwa musu, ¹⁷ ké Lua gbé e àò wásawasa kua maakea pii sōu guu.

4

¹ Ma nanē Lua ní Kilisi Yesuozi aà ea mōa kpalablei ní aà yákpalekea ní gbé bēeò ní gyaadeò yáí, ² Lua yá waasoke, à zekè i zekēo, wetā. N ní lele, ñ ní gba laai, naemá, ní yādané ní mena zōo. ³ Asa gōo a mō ké gbéò we swáse yá sīandeio. Aa yādanēdeò kāaañzi nízia pōeāwae, aa yá pò kángu dané. ⁴ Aa gí sīanai, aai ze ní fō. ⁵ Mpi sō, ñyō laai ví yápii musu. Taasi fō, ní baonakpanakēa kē, ní n zī lepapa.

Pōlu kua ga lézī Loma

⁶ Ma gōo pà kò, wa ma au tōle sa'o'i ū tia. ⁷ Ma dēe maa nè, ma bakpaafí pò Lua díle kè ma bōlei. Ma Yesu yá kù a zéwa. ⁸ Kua maa fūa dílea, àle ma dà sa. Dii Yákpaleken maa mé a kpamee yákpalekegōozi. I ke máme má adoo, ní gbé pò ye aà mōaio píie.

⁹ Zewēele mō ma kíi kpakpa. ¹⁰ Demasi ma to we à tà Tesaloni, ké a ye dúniai yáí. Kelesā tà Galati būsuu, mé Titu tà Dalamati būsuu. ¹¹ Luku mé gōmanò ado. Maaku se à mō sānu, asa í dōmale maamaae. ¹² Ma Tisiki gbāe Efese. ¹³ Tó ríle mō, ma ulatao pò má tò Kaapu be Toloasi* sé, ní mōomee ní ma láò, atēsa a pò pò wa kè ní báao.

¹⁴ Alesānda sia yāvāikēmēe maamaae. Dii a yá pò a kèpi fiaboè.† ¹⁵ Laaikaaazi, asa à bō wá yá kpe pásípāsīe. ¹⁶ Yákpalekeamanò séia guu gbēe i zemanò. Wà ma to we píie. Lua su ní yápi dao. ¹⁷ Dii zēmanò à ma gba gbāa, ñ ma ze'è ma baonakpà wásawasa, buipāleò mà pii. A ma bō ñòomusu lézī. ¹⁸ Dii a ma bō yāvāi guu pii, a ma suaba e ma ge kaò aà kpalau musu. Ōme gawi ví gōopii, āmi.

¹⁹ Fōkpa Pisii ní Akilasiowa ní Ōnesifōò bedēo.‡ ²⁰ Elasa gò Kolēni. Ma Tōfiū tò ní gyāo Mileti. ²¹ Zewēele mō e buziē àò ká. Ebulu ní Pudeo ní Linuo ní Kolodiao ní wá gbéò pii fōkpàma. ²² Dii àò kunnò, i gbēkekéé ápii.

† 3:11 Zln 13.50, 14.5, 19 ‡ 3:11 Sou 34.19 * 4:13 Zln 20.6 † 4:14 Sou 62.13 ‡ 4:19 2Tim 1.16-17

TITU

Yá pò kú láe bee guu

Tituá Yesudee, áma Yuda no (Gal 2.1-3). A gò Pòlu íwa ùe mé à zì zòò kè Kòlenideò ní Pòluo maakòe yá musu (2Kln 7.6-16). Pòlu láe bee kèè guu pò Titupi ku Keletie, à Yesude pò aa kú ísia gūgūnapiwao yá gēa'aezì nàè àà ɔzì.

Lápi daaleaá waaso pò Pòlu Ìò kené yáe (1.1-4). Bee gbea yá pò a díle gáli dɔaanaonee (1.5-16). Lée pla guu à ledà Tituwa gbé pò àle zikéínoo yá musu: Maeziò, noeziò (à kù aa yádada wéndiaone), èwaasoo ní zòò (2.1-15). Lée àaò guu à Yesude yákeao bɔòlekè, ké an kua aao na, aasuli kòkpaaleo (3.1-11). Bee gbea à ledà Tituwa, à fòkpámá (3.12-15).

Lápi kyokena a e ké lápi waaso de Titu yá ù adoo. Yá'ia pò Pòlu òá yá'ia pò Ìò Yesudeò le m̀òòòòòò: Yesudeò yáò zékalea ní dɔaanao yákeao ní Yesudepiò yákeao.

Titu zíkēa Keleti b̀usuu

¹ Ma Pòlu, Lua zòblena, Yesu Kilisi zina, à ma zì mà gbé pò Lua ní séò da a zéu, mí tó aa lousisia síana d̄s, ² an wé Ìò d̄ò àizána pò Lua a legbè zad̄s guu ì daaleozi, Luapi lí èeto s̄o. ³ Yápi b̀ò gupuau a guowa waaso pò Lua wá Suabana nàmee ma ɔzì guu, lá a dílewa. ⁴ Mámē ma láe bee kèè Titu,* ma ne'ia Yesu zé pò wá kúu s̄anu guu. Mae Lua ní Kilisi Yesu wá Suabanapio gbèkèkèe, aai n gba aafia.

⁵ Ma n to Keleti ké ñ yá pò ḡò weò ḡs̄ḡs̄, ní gbèz̄òòò dile wéle ní wéleo lá má ònēwa. ⁶ A maa gbèz̄òòò líò ku t̄aaesai n̄m̄endode ùe. Aà néò Ìò luayámanaò ù, ì ke aao de né zazaalalasideò ù no. ⁷ Lá dɔaanaá z̄iaae Lua zì guu, a maa aao de t̄aaede ge swágb̄aaade ge pòk̄umade ge igbēna ge àiap̄aside ge ɔwelemb̄ēe ùò, ⁸ sema nib̄of̄ina ù, laaide pò zè ní maakeao ù, gbēmaa pò a kua adoa mé a azia k̄ua d̄s ù,† ⁹ gbé pò zè s̄usu ní Lua yá náaideo lá wí danéwa ù, ké à e ledà gbèp̄aleowa ní yá síandepio, ì gbé pò b̀ò a yá kpeo ekané ní ɔzì.

¹⁰ Asa swáyámansaide pò aai gbéò liaa ní ní yá'oaoo dasi, at̄esa Yudaò guu. ¹¹ Aai ua búu gbéò òòkpa. A maa wá lesòkpané. Aai yá pò de wá danéò dané ɔb̄ēe'ea yái. ¹² Keleti b̀usu anabie m̄e Keletibá eedeone, wai pás̄ione, ye'uiade p̄ewonsaione. ¹³ Yápiá síanae. Ayám̄eto ledamá pás̄ip̄ási, ké aa zése s̄usu. ¹⁴ Aasu laaidò Yudaò fiwao ge gbé pò kè síanawao yádileao. ¹⁵ P̄oe líò gb̄ásì gb̄ás̄isaideoneò, mé p̄oe líò gb̄ás̄isai luayádansai gb̄ás̄ideoneò, ké an láasoo ní ní n̄s̄eo v̄ai yái. ¹⁶ Aai m̄e wa Lua d̄s, ò an yáke a ní ébo. Lua ginzideone, aali àà yámao, aali f̄ò yámaae k̄eo.

2

Lēdaa Lua gbéowa

¹ Mpi s̄o, yá pò ì kpaal ní yá síande daanéò oné. ² O maez̄òòòone aao nízia k̄ua d̄s gbé gb̄iao ù, laaideò ù. Aa zése s̄usu ní yea gbéòzio ní menao. ³ O

* 1:4 2Kln 8.23 † 1:8 1Tim 3.2-5

nɔɛzɔɔnɛ lɔ aao ku Lua gbéɔ kuawa. Aasu wàɔ de gudena ge vɛɛ zɔ ũo. Aali yāmaa da nɔgbāaɔnɛ,⁴ aali lɛdamá an baade àɔ ye a zázi ní a néɔ,⁵ aao de laaideɔ ũ gbāsísai, aa laaidɔ ní nɔzækeɛzɪwa, an baade misiile a zæ, ké wasu Lua yá bɛ̀boo yáí.

⁶ Lɛda èwaasɔɔwa lɔ aao laai ví yápii guu, ⁷ ní maakea zé ɔɔnɛ. N yādaanɛ àɔ gbhia kolesai. ⁸ Yázede pɔ wa fɔ a ɛɛboo dané, wí i gbé pɔ bɔ̀ n kpɛ kú, ké i e vāi ò n yá musuo yáí.

⁹ Lɛda zɔɔwa aali misiile ní diiɔnɛ yápii guu, aali yá pɔ a kángu ke. Aasuli bɔ̀ ní yá kpɛo. ¹⁰ Aasu ní kpáí'oo. Aa to aao ní dɔ gbé náaideɔ ũ maamaa, ké Lua wá Suabana yá pɔ wí dané e tɛke yápii guu.

¹¹ Asa Lua gbɛke pɔ m̀ò ní gbépii suabaaɔ b̀ò gupuaú. ¹² Gbɛkepi lé dawɛɛ wà mikɛ yá pɔ i kpaafí ní Lua yáooe ní dúnia pɔnideɔɔ, wíw wázia kúá dɔ gbɛmaaa ũ, luayāmanaɔ ũ dúnia tiaɛ bee guu, ¹³ wíw wɛdɔ pɔnakɛgɔɔ pɔ wáɛ dáí. Ɔmɛ wá Lua zɔɔ wá Suabana Yesu Kilisi mɔgɔɔ gawide ũ. ¹⁴ A azia kpà wá gɛɛ ũ, ké à wá bɔ̀ vāi pii guu, i wá gbāsi wolo a gbé yenzideɔ ũ, gbé pɔ maakea áia víw ũ. ¹⁵ Yápiɔ oné, ní lɛdaomá, ní ní gba laai ní n ikoo pii. Nsu to gbɛɛ sakanguo.

3

Wà laaidɔ maakeawa

¹ Dɔ n gbéɔgu aali misiile gbāadeɔnɛ ní ikodeɔ,* aa ní yāma, aao kú ní maakea pii sɔuo. ² Aasu gbɛɛ tɔbɛɛsio. Aao de ǹsɛdoũde yákelesaide pɔ busaa gbépiiɛɔ ũ. ³ Asa wápiɔ sɔ wá faa ví yāao, luayādansaiɔn wá ũ. Wá sásāa, wá de pɔnakea ní dɔɛ'ni piiɔ zɔɔ ũ. Wíw ku ǹsɛvāi ní wɛdɔakɔɛo guu. Wá de gbé giaɔ ũ, wá zakɔu. ⁴ Ké Lua wá Suabana gbɛke ní aà yea gbéɔzɪo b̀ò gupuaú, ⁵ ɔ̀ à wá suabà. I ke wá maakea yáí no, ké à wɛnadɔ̀wɛɛ yáí.† A wá zu'ò, à wá í dafu, a tò wa gɔ gbé dafuɔ ũ ní a Nisina ⁶ pɔ a p̄siwá gbāao Yesu Kilisi wá Suabana sabai, ⁷ ɔ̀ yá b̀òwanɔ na aà gbɛke yáí, wa gɔ aà gbablenɔ ũ, ɔ̀ wá wé dɔ àizānai. ⁸ Yápiá síanaɛ.

Má ye n kásikɛ yápiɔwa maamaa, ké luayāmanaɔ e wà mɛkpa maakeawa. Bee maa, a káfia ví gbéɔnɛ. ⁹ Pāale yá misai gwaɛɛ ní dezɪo tɔ kɔnwɛao ní sòleo ní lekpaakea Mɔizi ikoyá musuo, asa yāpānɛ, aa káfia vío. ¹⁰ Gbé pɔ í to wá kēaa gba laai baa gɛn pla, ní gbasa n àa yá.‡ ¹¹ Nyɔ dɔ ké gbé bee taa ɔ̀kpà. Duunkɛnaɛ, à azia dāyāu.

¹² Tó ma Aatema ge Tisiki z̄ima, zɛwɛɛɛ mɔ̀ n̄ ma le Nikɔpɔli, asa ma zɛò mà buzible wɛɛ. ¹³ Kɔai ke n̄ zé kùsūa ke b̀usu ikoyádɔna Zenasiɛ ní Apoloo, ké pɔɛ su kēsāmáo. ¹⁴ A maa wá gbéɔ maakea dada, aaiɔ ke, aai b̀ɔle zɛazɛaɔ ke, ké aasu wàɔ ku pāo. ¹⁵ Gbé pɔ wá s̄anuɔ fɔkpàma pii. Fɔkpa gbé pɔ aa yewázi Yesu zé guuɔwa. Lua gbɛkekeé ápii.

* 3:1 Lom 13.1-2, 1Píɛ 2.13 † 3:5 ɛfɛ 2.8 ‡ 3:10 Mat 18.15-17

FILEMƆƆ

Yá pɔ́ kú láe bee guu

Filemɔɔá Kɔɔsi Yesude tɔdeɛ mé Pɔlu gbɛnae (dɔɔ 1). A zɔe ví, àà tón Oneziü, à bàalèè. Oneziü Pɔlu dɔ́ gɔɔ pɔ́ wà Pɔlupi dàkpɛue. A gɔ́ Yesude ü sɔ́, ɔ́ Pɔlu zèò à àà kpásá a diie, ɔ́ à láe bee kèè, à wabikèwà asu àà si zɔ́ ü ɔ́, sema àà gbèdo ü naa Kilisiwa guu, asa wí zɔ́ pɔ́ bàalè swágaga pàsípàsie.

Fɔkpaa Filemɔɔwa ní gbé pɔ́ aa kuaànɔɔ gbɛa (1-3), Pɔlu Dii sáaukpa Filemɔɔ luanaaika ná àà áiao yá musu (4-7). Bee gbɛa à Oneziü pɔ́ lé tá a diiwa yá'ò (8-22). Lápi làa ní fɔkpaamá, wà gbé pɔ́ an tó kú Kɔɔsideɔ lá guu è we (Kls 4.10, 12, 14). Aasipu (dɔɔ 2) tó kú Kls 4.17 guu ɔ́.

Wá è lápi guu lá Pɔlu yá'ò a gbé Filemɔɔe busɛbusɛ. I yáe dilèè, i giè ní Oneziü zɔ́bleaɛo. Ama à yá dɔ́aagu ní gbé pɔ́ lé láe bee kyokɛɔ pii, Kilisi yeawázi í tó wá kua dafukú, í tó wá ke na ní kɔ́o ɔ́.

Pɔlu Filemɔɔ sáaukpa

¹ Ma Pɔlu, ma gbé pɔ́ wà ma dakpɛu Kilisi Yesu yáí ní ma gbèdo Timɔ́teeo, wámɛ wa láe bee kèè, wá zíkɛndee yenzide Filemɔɔ, ² ní Yesude pɔ́ aaí kɔ́ káaa n beɔ ní wá nɔ́e yenzide Afiao ní wá zíkɛndee Aasipuo. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbèkɛkɛne, aai n gba aafia.

⁴ N yá í ɔ́ dɔ́magu gɔɔpii ma wabika Luawa guue, ɔ́ mi àà sáaukpa, ⁵ asa ma Dii Yesu náai pɔ́ níle ke bao mà ní n yea Lua gbéɔzio pii. ⁶ Mi wabikèwà, ké n kuawano Yesu zéu a to n wé ké báaa pɔ́ wá ví pii naa Kilisiwa guu. ⁷ Ma gbé, n yearzi ma pɔ́ kèna maamaa, à ma nòse nínimɛɛ, asa n Lua gbéɔ sɔ́ dànɛ doü.

Pɔlu awakpaa Filemɔɔe Ɔneziü yá musu

⁸ Ayámɛto, baa ké ma zé kà naa Kilisiwa mà yá pɔ́ maa ñ ke dilɛɛ, ⁹ ní beeo ma awakpàne ké má yenzi yáí. Mapi ma Pɔlu, ma maezɔ́ ia ní ma daakpɛu tia Kilisi Yesu yáí, ¹⁰ ma awakpàne Ɔneziü* pɔ́ gɔ́ ma né ü kpéu la yá musu. ¹¹ A pàne yáa, áma tia a ài víwèè, mpi ní mapio. ¹² Ma àà gbàema, a de ma sɔ́ üe. ¹³ Ma kua kpéu Yesu baokpaa yáí guu, má ye aàò ku ma sae, ké aàò dɔ́male n gbɛu, ¹⁴ áma ma zèò má yáe ke n lé saio, ké ísu yámaakɛmɛɛ teasio, sema ní pɔ́eá. ¹⁵ Aɔ Ɔneziü kèama yáa gɔɔpla de ké àà ea suma àò kunnɔ gɔɔpii yáie. ¹⁶ A ea àò deɛ zɔ́ ü ɔ́, asa a de zɔ́a, a de n gbé yenzide ü naa Kilisiwa guue. Ma gbé yenzidee. Wa n gbé pɔ́ a de n zɔ́ ü mé à gɔ́ Dii pɔ́ ü pɔ́ o ɔ́a?

¹⁷ A yáí tò, tó n ma dile n gbé üe, gbàakpaaazi, lá ínyɔ́ kpamaziwa. ¹⁸ Tó à zàne yáewa ge tó a n fía kúae, bee gɔ́ ma yá üe. ¹⁹ Ma Pɔlu máme ma yáe bee kè ní mazia ɔ́, má n fiabone. Ké ní ma fía kúa n misia ü, má a yá'ò ɔ́. ²⁰ Too, ma gbé, maakɛmɛɛ Dii yáí, ní ma sɔ́ dameɛ doü wá naa Kilisiwa guu yáí.

* 1:10 Kls 4.9

²¹ Ma lakè̃ne ké má d̃s̃ ñỹs̃ ma yāma, mé ñỹs̃ ke de lá má ònẽa yá̃i. ²² Bee gb̃ea pilak̃ĩi kekem̃ẽe ɓ, asa má a náai ví Lua a ma ɓ̃é wabi p̃ó ále kewà yá̃i.

²³ Ep̃afa p̃ó wá s̃ānu kp̃éu Kilisi Yesu yá̃i f̃okp̃ama ²⁴ ñ ma z̃ik̃endẽe Maaku ñ Alisakao ñ Demasio ñ Lukuo. ²⁵ Dii Yesu Kilisi gb̃ékekẽé.

EBELUO

Yá pò kú láe bee guu

Ké wà íbelesè ní Yesude, bee mé tò an gbēo ye fu, ò lápi kēna lé tékpaŋgu aa ze gbāa Dii náaika guu. A mē Kilisi zōo de malaika ò ní ānabiola pii, mé zí pò a kē gbēpii yá musu de an pòla pii. Za lápi daaleawa à mē Lua azia òbōwēe a né Yesu Kilisi ū (1.1-3). Lápi kpaalea lee pla:

A séia (1.4-10.18) lé Kilisi dea pópia yá bōoleke. Anabi ò a deŋla adoo (1.1), a de malaikaola loe (1.4-2.18), a de Moizi ní Yozueeola (3.1-4.13). A de luabaakuarínò káau sa'onkiaola (4.14-7.28). A azia kpà sa'obò ū à gá lipāakōawa gbēpii, ò bee de sa dasi pò Isailio ò yāala pii (8.1-10.18). A zewēwēe wà sō Luazi, zé pò sa'oa pále i e wē yāao.

A plaade (10.19-13.17) lé tékpawágu wà ze gbāa Yesu náaika guu (10.19-39). Wekii luabaakuarínò káau luanaaikena ò yá kúu (lee 11). Ale ledawá wà wépe Yesu Kilisiwa, ké wà e íbelesewanò fō laaàwa (12.1-11). Ledama gbezā ò ní gbé gbaa laaio gbea (12.12-13.19), lápi kēna fōkpámá à báaadāngu (13.20-25).

Lua Né de malaikaola

¹ Lua dōaa ānabiōne yāa dodo dasi, ò aa yáze ò wá deziōne dasi, ² āma àà Né mé yá'òwēe gōo gbezāe beo zí sa. Népi sabai ò Lua dúnia kē, a díle ōme a gō pōpii ví. ³ Ōme Lua gawi tekea ū, àà kua ū zálala. Ōme pōpii kūa ní a yā'oa gbāao. Gbé ò duunawoloa gbea à gè zòle musu Zōode oplaai. ⁴ Lá tó pò a blè gbia de malaika ò pò, màa àà zōo deŋla lo. ⁵ Lua yáe bee ò malaikaee yāae?

Ma Nén n ū, n Maen ma ū gbā,*
ge máme máo de àà Mae ū,
aapi io de ma Né ū.†

⁶ Ké Lua tò a yoa mò dúnia guu, à mē a malaika ò kúleè pii. ⁷ Malaika ò yá musu à mē,
i a iwa ò lí fana ū,

i a zikenapi ò lí tévua ū.‡

⁸ Àà Né yá musu sō, à mē:
Lua, níyō zōlea báawa gōpii,
ni ò n kíake lípana kūa yáze ò ū.

⁹ N ye maakeai, ní za vāikeau.
A yáí tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pōna písima de n gbéola.§

¹⁰ Wa ò lo:
Dii, n tōle kàle asínizí,
musuá n zíkēe.

¹¹ Ampii aa gē, kási níyō kue.

Aa zikū lán pōkasawa,

¹² ní ní koo lán pēwa,

ní ní lile lán pōkasawa.

* 1:5 Sou 2.7 † 1:5 2Sam 7.14 ‡ 1:7 Sou 104.4 § 1:9 Sou 45.7-8

Mpi sɔ́ ríyɔ́ dou̯ gɔ́piie,
n gɔ́ láaa vío.*

¹³ A yáe bee ò malaikaee yáae?

Zɔ́le ma ɔ́plaaí

e màò n ibeeò keene n gbadibo ù.†

¹⁴ Malaikaɔ́á zikenaone mpíi, nisína pò Lua ì ní zì dɔ́i gbé pò aa bɔ́ ziaɔ́le.

2

Yesu gɔ́a gbēnazína ù lánwáwa

¹ Ayámeto wà yá pò wá mà kù ɔ́plapla, ké wásu zã zéwao yáí. ² Asa lá ikoyá pò malaikaɔ́ óá síanae,* mé wà fiabò gbé pò gí mai aa páaone a zéwa, ³ tó wi suabaa zɔ́pi yáda sao, wá bɔ́e? Suabayápi b̀ Dii kííe, ɔ́ gbé pò màò a sínapiliwàwɛe. ⁴ Lua suabayápi seela òlóné yábonsaee ní dabudabu dasi keaɔ́ guu ní a Nisína gba pò a biilewɛe a pɔ́eãwao.

⁵ I ke malaikaɔ́ ɔ́ Lua dúniá zia pò wále a yá'o nàné ní ɔ́zió. ⁶ A ku guei wà m̀e:

Bón gbēnazína ù ké aà yá ìò dɔ́ngui?

Bón aà ù ké ní laaidɔ́wáí?

⁷ N aà k̀sá malaikaɔ́zi gɔ́pla,

n aà kpà kpalau ní gawio ní beeeo.

⁸ N tò pópíi misilèè.†

Ké Lua tò pópíi misilèè, i a kee to misilèeà saio. Tia kéwa, wi e pópíi misilèè gíao, ⁹ wá è Yesu yáe. Lua aà k̀sá malaikaɔ́zi gɔ́pla, ké Lua gbéke guu aà ga gbépii gɛe ù, ɔ́ à aà kpà kpalau ní gawio ní beeeo ga taasi pò a k̀e yáí.

¹⁰ Lá pópíi b̀ Lua kíí mé pópíi de aà pò ù, ké a ye gē ní gbéò a gawí guu dasi a néò ù, à kù aà to an Suabanki gɔ́ wásawasa taasikea guue. ¹¹ Gbé pò lé gɔ́ Lua pò ùò ní gbé pò lé ní ke Luapi pò ùò an de dou̯e. A yáí tò aà ní sísia a dáunaɔ́ ù lí aà wí k̀to. ¹² A m̀e:

Má n yá'o ma dáunaone,

má n táasile k̀kãaa guu.‡

¹³ A m̀e lo:

Má aà náai ví.§

A m̀e lo:

Má ké, ní né pò Lua kpáaɔ́.*

¹⁴ Lá népiá gbēnazínaone, màa aàpi sɔ́ à g̀ gbēnazína ù láníwa, ké à ga, i Ibiisi pò í ga gba zé kaale, ¹⁵ i gbé pò aale víake gae aa g̀ a zɔ́ ù e ní wēni léuɔ́ bo. ¹⁶ Síana guu malaikaɔ́ ɔ́ àle ɔ́damáó, Ablahaù buiɔ́ne. ¹⁷ A kù aà gɔ́ lá a dáunaɔ́wa yápii guue, ké à gɔ́ Sa'onkia sùuude náaide ù Lua zì guu, i gbéò duuna k̀má. ¹⁸ Lá à taasikè à yãa f̀, a f̀ dɔ́ gbé pò wále ní yɔ́le.

3

Yesu de Moizila

¹ Bee yáí ma gbéò, á gbé pò Lua á sisi a m̀ aà kíí, à làasooke Yesu pò Lua aà zì wá lousisize Sa'onkia úwa. ² A náai ví Lua a dílenaee, lá Moizi kuò Lua

* 1:12 Sou 102.25-27 † 1:13 Sou 110.1 * 2:2 Gal 3.19 † 2:8 Sou 8.4-6 ‡ 2:12 Sou 22.23

§ 2:13 Isa 8.17 * 2:13 Isa 8.18

uawa.* ³ Lá uakpana beee Ìò de uaa, màa Yesu gawi zòò de Mòizi pòá. ⁴ Ua píi a kpana víe, mé pópíi Kalenan Lua ù. ⁵ Mòizi náai ví Lua ua zíkèna ù yá pò a m̀ seela ù. ⁶ Kilisi s̀, uabelepi ńe. Luapi a ua nàè aà ɔ́zìe. Wáme wá uapi ù, tó wá pò pò wá wé d̀i yá k̀a ń s̀o dílea ń p̀nao.

Lua gbé kámabokti

⁷ A yáí lá Lua Nisina òwa,
tó a Lua ɔ̀ò mà gbã,
⁸ ásu swágbãake lá á deziò kè aa ma ỳ
g̀òò pò aa b̀ò ma kpe guwaiwaiuwao.
⁹ Baa ké aa ma yákeo è wè bla,
aa ma ỳ we, aa ma gbãa legwà.
¹⁰ Ǿ ma p̀ pà gbépiɔzi,
ma m̀e aaìò p̀aaleme e g̀òòpiie,
aa ma yá k̀uo.
¹¹ Ǿ má ò ń mazíao ń p̀fèò ma m̀e,
aa gè ma kámaboktiuo fá.†

¹² Ma gbé, à laaika á gbèe su àò s̀ò v́i luanaaikesai ví e aà ge kèò Lua b́eewao. ¹³ Gu pò ì d̀, i me gbã píi, àò ledakòwa, ké duuna su á gbèe sásá aà swá gbãakúo yáí. ¹⁴ Asa Kilisi gbéon wá ù, tó wá zea gbãa mé wá aà náai ví lá wá ví káauwa e a léwa. ¹⁵ Lá wa òwa,
tó a Lua ɔ̀ò mà gbã,
ásu swágbãake lá á deziò kè
g̀òò pò aa b̀ò ma kpewao.

¹⁶ Deo mé gbé pò aa Lua ɔ̀ò mà aa b̀ò aà kpeo ùi, mé i ke gbé pò Mòizi ń bóle Egiptò bàasio? ¹⁷ Deo Lua p̀ pànzì e wè blai, mé i ke gbé pò aa duunakè, an ge g̀ò kále guwaiwaiuo bàasio? ¹⁸ Deo a ònè ń azíao aa gè a kámaboktiuo ni, mé i ke gbé pò g̀i aà yámaiò bàasio?† ¹⁹ Wá è aai e gèuo an luanaaikesai yáí.

4

¹ Lá gèa kámaboktiuo lé pò Lua gbè g̀i ku, wá laaika ké wá gbèe su kuawào. ² Asa wa baona mà lánwae. Yá pò aa màpi i àikenéo, ké aai ma ń luanaaikéao yáí. ³ Wá gbé pò wa yápi s̀ò, wi gè kámabokti pò Lua a yá'ò guu à m̀e:

Má ò ń mazíao ń p̀fèò ma m̀e,
aa gè ma kámaboktiuo.*

A yá bee ò, baa ké à a zì m̀de za dúniakaleg̀ò, ⁴ asa wá g̀òò soplade yá'ò guei wá m̀e, g̀òò soplade zì Lua kámabò ń zì pò á kèò píi.† ⁵ Wá mà tia à m̀e, aa gè a kámaboktiuo. ⁶ Lá gbé pò aa baonapi mà káauo i gèuo ké aai sio yáí, ɔ́ a gèa g̀ò gbèpáleone. ⁷ Ǿ Lua èa g̀òòdile ɔ̀ wí me gbã, asa à gègè a gbea ɔ́ à Davidi gbà lé a ò lá wa ò tiawa,
tó a Lua ɔ̀ò mà gbã,
ásu swágbãakeo.

* 3:2 Nao 12.7 † 3:11 Sou 95.7-11 ‡ 3:18 Nao 14.26-35 * 4:3 Sou 95.11 † 4:4 Daa 2.2

⁸ Tó Yozuee gèíno kámaboktipiu yāa,† dō Lua i gɔɔ pāle yā'o gbēzāo. ⁹ A yái tò kámabokti gò Lua gbéone. ¹⁰ Asa gbé pò gè Lua kámabokti kámabò ní a zioe, lá Lua kámabò ní a zlowa. ¹¹ Lá màae, wà wetā wà gē kámaboktipiu, ké wà gbēe su gí Lua yāmai aà fu látwao yái. ¹² Lua yá bēe mé a gbāa, a lé na de fēnda lekpeplaa. I ní zō à gē nòsekpeau e nisinau, i gē gupεkliu e bóu, i láasoo ní nòse yáo gwa. ¹³ Lua pòkae ulaeò, a kee kpaàe guio. Lua pò wá wá yáo séle siuè, i pòpii e e a biwà.

Yesu de sa'onkiaola

¹⁴ Lá wá Sa'onkia zō pò luabe kēaa e Lua kiiu ví Lua Né Yesu ũ, wàò zé pò wá sè yá kua giugiũ. ¹⁵ Asa wá Sa'onkia pò a fō wēnadōwēe wá gbāasaikε guu ví. Wà aà yò lánwáwa yápii guu, i duunakεo. ¹⁶ Ayāmeto wà sō Lua gbēkεkεnde kpalabaai ní sōo dilεa, ké aà wá wegwa, i gbēkεkεwēe a gɔɔwa.

5

¹ Wí Lua ua sa'onkia pii sé gbéɔ guue, wí aà dile ní yākekεna ũ Lua kii, iò mōé ní gbaɔ, iò aà gbagbané ní duuna yái. ² A fō dō ní gbé pò aa sāsā an dōsaikε guuɔ, asa aàpi kú ní gbāasaikεo sōe. ³ A yái sema aà sa'o azia duuna yá musu, lá i o gbé kīniɔ pò yá musuwa b.* ⁴ Gbēe lí azia kpa kpalapiuo. Lua mé i aà kpá lá à Aalona kpàwa.†

⁵ Maa sō Kilisi i azia kpa sa'onkia kpalauo, Lua mé aà kpàu à mè: Ma Né n ũ, n Maen ma ũ gbā.†

⁶ A ò guei b:

Nyō de sa'ona ũ gɔɔpii

lán Mekizεdεwae.Š

⁷ Gɔɔ pò Yesu kú dúnia guu, à wabikè ní wii gbāao ní wé'io,* à kulekè Lua pò a fō à a si gawae, ō Luapi aà yāmà, ké i a yá da yái. ⁸ Baa ní aà luanεkeo, à misiileā Luae dàda a taasikea guu. ⁹⁻¹⁰ Ké maa pēwà à làa, Lua aà kpà Sa'onkia ũ lán Mekizεdεwa, ō à gò suabaa láasai mi ũ gbé pò aale a yāmaone pii.

Laaikaa fuai

¹¹ Yá bee musu wá yāví dasi wà oé, āma a bōolekεa zī'ūe, asa ili yázedō kpaā bō. ¹² A gbé pò a gēgēu kéwa, a maa àò de yādanedeo ũe, āma e tia á de wà εa Lua yá pò wí dada gbé dafuone daé bε. Yó mé kōsiano, i ka yōunableao.† ¹³ Asa yōmina piiá nēe, i ka guei yázedε guuo. ¹⁴ Yōuna sō, gbé kāsaa pò aa dōekèdō pōe. Aa maa dōakōe ní wāio dàda.

6

¹ Ayāmeto wà Kilisi yá séiaɔ kpa saalo, wí gé ae e wà gō gbé kāsaa ũ. I ke wá ea mikēa yá gianaɔwa ge luanaaikεa daale b no ² ge da'ile yādadaa ge onama ge gεɔ vua ge zia yákpalekεa. ³ Wà yá beeo kpa saalo, wí gé ae, tó Lua wèi. ⁴ Asa tó gbé wé kè à Lua gba è, mé à baa è Lua Nisina guu, ⁵ tó à Lua yá ní dúnia pò lé mó gbāao íe à a na dō, ⁶ tó à gbāsa fù, a zé kú à ea nōselile bō, asa àle Lua Né páliwa azia bε, àle widawá gupuaue. ⁷ Tó

† 4:8 Iko 31.7, Yoz 22.4 * 5:3 Lev 9.7 † 5:4 Bɔa 28.1 † 5:5 Sou 2.7 Š 5:6 Sou 110.4

* 5:7 Mat 26.36-46 † 5:12 1Kln 3.2

18 Maa wà yá káau bādè, ké a gbāao mé a ku a kee léio. 19 Asa Moizi ikoyā i to gbēe gò wásawasao. Ɔ wà suabayā pò de a káaula zebòwēe wà sò Luazi.

20 Bee gbēa Lua i bee ke legbēsaio. Gbé kīniò gò sa'onao ù legbēsaie, 21 āma Yesu gò sa'ona ù ní legbēaoe, asa wà mē:

Dii legbè, a lélileo,

à mē nýɔɔ de sa'ona ù gɔɔpiiε. §

22 Beewa Yesu kpégaausiwēe ké Lua bàa kua ní gbéɔ tia maa de a káaua.

23 Bee gbēa sa'onao dasi yāa, ké ga lí to aao kú ní zí guu gɔɔpiiio yáí. 24 Ama lá Yesu ɔ ku gɔɔpii, aà sa'onke gēεblea vío. 25 A yáí tò a fɔ gbé pò aai sò Luazi ní a gbāao suaba wásawasa, asa ɔ ku gɔɔpiiε, ɔ kulekené Luaε.

26 Sa'onkia bee taa mé kòsiwanɔ. Aà kua adoae. A yāvai ge gbási vío. Lua aà kè duunkenaɔwa, à aà sè musumusu e a kfi. 27 Aà bàa kú ní sa'oa lá gu lé dɔo lán sa'onkia kīniɔwao. Gbépiɔ i sa'o nízia duuna yáí ní gbéɔ pɔɔ.* Aapi sò a kè gēn doε, ké à azia kpà. 28 Moizi ikoyā i gbéɔ kpa sa'onkia ù an gbāasaikε guue, āma ké Lua legbè ikoyāpi dilea gbēa, ɔ à a Né pò gò wásawasa e gɔɔpii kpà.

8

Yesu mé wá Sa'onkia ù

1 Yá pò wále o min ke: Wá sa'onkia bee taa ví zòlea báawa musu Lua Zɔɔde ɔplai.* 2 I zike luakukfi zwàakpe síana pò Dii dɔu, i ke pò pò gbēnazinaɔ dɔ no. 3 Lá mɔa ní gbao ní sa'oa yáí wí sa'onkia pii kpái, a maa aapi aà pò ví à kpa sɔε. 4 Tó a ku dúniau, à de sa'ona ùo, asa sa'ona pò aai mó ní gbao lá ikoyā dilewaɔ ku kò. 5 Zí pò aale keá pò pò kú musu taee, a zɔzɔnaε. A yáí tò, ké Moizi ye zwàakpe dɔ, Lua òè aà pò pò a a taa kèè gbē musu ke maa pii.† 6 Yesuá Lua bàakuawanɔ kóε. Lá Lua bàakuawanɔpi gbia de aà bàa kua ní gbéɔ káaua, zí pò wa dàè gbia de sa'onkiapi pòa. Lua bàakuawanɔpi legbēa de a zia ɔ. 7 Tó Luabaakuafinɔ káaupi papaa yāa, a plaade a zεkeo. 8 Ké Dii Isailio tàae è, à mē:

A gɔɔ lé mó ké má yá dafu dile

ma bàa kua ní Isailio ní Yudaɔ musu.

9 Aɔ de lán yá pò má dile an deziɔne

gɔɔ pò ma ní kú ní ɔwa ma ní bóle Egipiawao.

Asa aai ze ní yá pò má dilenéoo,

ɔ ma ní tó we.

10 Ma bàa kua ní Isailio gɔɔ beeo gbēa yán ke:

Má a ikoyā dané ní nòse guu,

má ké ní sɔwa.

Má de ní Lua ù,

aai de ma gbéɔ ù.

11 An gbēe a yādada a deeo,

an gbēe a ma dɔa da a gbéeo,

asa ampai aao ma dɔε,

néfēnen gbēzɔɔ pii.

12 Má sùuukerino ní ní tàae,

má ní duuna yāda ɔ.‡

13 Ké Lua yá dafupi ò, à a káau zibòe. Pó pó zikù a í kòle, a kpaá gui zàò.

9

Luabaakuarínò káau sa'oa

1 Luabaakuarínò káau yádileáó ví àà síisia ní àà síisikíi pó kú tóleo yá musu. 2 Filia ní táabúnu pó wí kàa kálèwà Luaeo* ku kpeele pó wí me gu pó a kua adoau. 3 Kpea pó wí me luakukíipi ku zwàa plaade kpe.† 4 A guu tulaletikateakíi‡ pó wa pí ní vuao kuu ní Luabaakuarínò kpagolo pó vua kúlewà búlubuluo. § Vua lo pó mana ku a guu ku kpagolopi guu* ní Aalona go pó labò† ní Lua yádilea gbè pèpèeo.‡ 5 Kpagolopi musu malaika gàsiade gawideo kua duunkēmakíia. § Pópio bókleea dodo góon lao.

6 An kálea maa guu, sa'onao Ìò gē a kpeele mòmòò ní sa'ozí kei.* 7 Sa'onkia mé ì gē a kpea wē do gēn do, mé ìli gē ausaio.† I aupi fáfā azía duuna yáí ní a gbéó pó pó aa kè dōsaike guuo. 8 Lua Nisína lé òlòwēe góò pó kpépi kpeele yá kú, luakukíi zé wēao. 9 Bee lé yáleeúwēe ní tia yáo à mè, pó pó wí Lua gbao ní sa'obò pó wí kpaò lí fò ní nòse dànè doú wásawasao. 10 Yá beeoá mekaa yáe. Pòblea ní imiao ní gbābòa bui dasio yáe. Wa díle e zé dafu góò àò kaε.

11 O Kilisi mò yāmaa pó kà tia sa'onkia ũ. A ví zwàakpe pó zóò mé a wásawasa de a káaua kpeelea. Gbēnazína mé i dōo, dúniaε bee pó no. 12 I gē luakukíi ní ble ge zu auoo, à gē ní azía auo gēn doe, à gbéó hòd e góopii. 13 Lá wí ble ní zuswanao au‡ ní zununu túfuos § fá gbé pó gbāléowa wa gbābóné, 14 wa Kilisi pó o be? A azía kpà Luawa sāsai ní Nisína pó Ìò ku góopii gbāao. Aà au í wá sō pípiwēe yá gianaò làasoo musu, ké wà zike Lua bēεε.

Luabaakuarínò gbēzā sa'oa

15 Ayāmeto Kilisiá Lua bàa kua ní gbéó gbēzā kóòe, ké gbé pó Lua ní sisio àizána pó à a legbè e yáí. A gà ké à ní bo, i tàae pó aa kè Luabaakuarínò káau yá musuò kémá. 16 Tó wa ye zike legbe pó gbé dílewa, sema wà dō ké ade ku bo, 17 asa ga gbēa ò legbe Ìò gbāa ví. Tó legbedilena bēε, legbe líò gbāao. 18 Ayāmeto wà yá pó Lua dílené káaupi sakè ní auo. 19 Ké Mòizi ikoyá pó Lua díleo ò gbépii wáa, à sākā tēa ní ése úao se zò gáaena ní blesanao au yáalea ní íowa, a fá Mòizi ikoyāwa ní gbēnazínaò pii 20 à mè bee mé Luabaakuarínò yá sa'o'au ũ.* 21 Maa Mòizi au fá zwàakpewa ní sa'o zikebóò pii.† 22 Ikoyá guu au mé ì gbābò pó daside piie. Aubòlesai duunakēamá kuo.‡

Kilisi duuna midēa azía kpaá sa'obò ũ guu

23 Lá à kù wà gbābò pó pó kú luabe taapiòne beewa, sa'obò pó a maa de beea kòsí ní luabe pópioε. 24 Asa Kilisi i gē luakukíi taa pó gbēnazína dūo, à gē a síanau luabεε, ké àò ku tia wá Zennode ũ Lua kíie. 25 Sa'onkia ì gē luakukíi ní pòtuo auo wē ní wēoe, āma Kilisi i gē azía kpaá mòmòò yáio. 26 Tó beewae, dō àle taasike mòmòò za dúnialekagóò. Síana guu à mò gēn doe góò pó dúnia kà a kákíi, à azía kpà sa'obò ũ à duuna midèò. 27 Lá Lua díle gbēnazína lí ga gēn do, i gbasa yákpalekeaànò, 28 maa Kilisi azía kpà

* 9:2 Bəa 25.33-40 † 9:3 Bəa 26.33 ‡ 9:4 Bəa 30.1-6 § 9:4 Bəa 25.10-16 * 9:4 Bəa 16.33 † 9:4 Nao 17.18-20 ‡ 9:4 Iko 10.3-5 § 9:5 Bəa 25.18-22 * 9:6 Nao 18.2-6 † 9:7 Lev 16.2-34 ‡ 9:13 Lev 16.15-16 § 9:13 Nao 19.9, 17-19 * 9:20 Bəa 24.6-8 † 9:21 Lev 8.15 ‡ 9:22 Lev 17.11

gbābòe gwà foooũ, mé à Nisín gbēkēkenede sòsò, àò dō ké wa ìadawà zōo de beea maamaa. ³⁰Asa wá yáēbee'ona dō à mè, áme á tōsimá, áme á fiaboné. Wa ò ló, Dii a yákpaleke ní a gbé.† ³¹Léle daa Lua béē ouá yāpāsíe.

³²A làasooke á kua yāawa. A wékēa gbea a taasi fò á dēe zōo kaa guu. ³³Zieo wí á sósò, wí á wetā dasi guu. Zieo i ze ní gbé pò wàle ní wetā màao. ³⁴A wēnadò dakpeunaone. Ké wà á pòo síwá, a zèò ní ponaò, asa á dō ké á àizee maa pò ló ku gōopii ví. ³⁵A yáí tò ásu to sea gē wóo pò ài víé zōo guuo. ³⁶Sema àò mena ví, í pò pò Lua a legbè e aà pòeā kea gbea.

³⁷Asa à gò yooe, a gēgēo, ké gbé pò lé mó pila.

³⁸Gbé pò má tò yá b̀aàno na ma náai pò àle ke yáí aò ku, āma tó à p̀òòòzākè, a kamaguo.†

³⁹Gbé pò aai p̀òòòzākè aa nízi kaaleon wá ũ. Gbé pò aale Lua náaike aa àizāna eon wá ũ.

11

Gbé káauo luanaaika

¹Luanaaika mé wēd̀oaaazi seasai ũ. A de yá pò wíli wesieo sia síana ũ ũe. ²Gbé káauo luanaaika mé tò Lua ní sáaukpà.

³Wá luanaaika mé tò wá dō ké aà yá'oa mé dúniá kàle. Pò pò wíli wesieo ò à pò pò wí wesie kèò.*

⁴Abeli luanaaika mé tò aà sa'oa Luawa maa dè Kainu p̀oa.† Aà luanaaika yáí Lua aà sáaukpà, à aà díle gbēmaa ũ, ò à aà gba sí. Baa ní aà gaao, àle yá'owēe e tia Lua náai pò a kèpi yáí.

⁵Enoki luanaaika mé tò Lua aà sè, ké asu gao yáí.† Wi aà e ló, ké Lua aà sè yáí. E Lua àò aà sé, à aà sáaukpà à mè aà yá kàagu. ⁶Gbēe yá lí ká Luagu aà náaike saio. Sema gbé pò lé s̀oaazi si ké a ku, mé ì fiabo a kfi wēelenaone.

⁷Ké Lua ledà Ǹoewea yá pò wi e yāao musu, ò à Lua náaikè à aà yāmà, à gó'ílèna kè à a uadeo m̀isiò.§ Aà luanaaika mé tò yá zòle dúniawa, mé Lua tò yá b̀aàno na a náai pò a kèpi yáí.

⁸Ké Lua Ablahaũ sísi aà gé búsu pò á kpawà aàò ví guu,* ò Ablahaũ Lua náaikè à Lua yápi sí. Ké à b̀ò be, a gu pò àle géupi dō zio. ⁹A Lua náaikè, ò à bekpà búsu pò Lua a legbèepiu nibo ũ† zwáakpede ũ. Màa Izaaki ní Yakobuo ló, asa Lua legbèepi gò ní pò ũe. ¹⁰Asa wéle pò Lua de a kũna ũ a kalena ũ ò zed̀oa ò Ablahaũ wé doí.

¹¹Sala luanaaika mé tò a è ǹosi,† baa ké fiie mé à zikù, asa a dō Lua pò legbèepi náai ví. ¹²Baa ké à zikù, gōe m̀endopi buikè dasi lán saanao ge ísiale ũfāawa, wa f̀o d̀oòo.§

¹³Gbépiò g̀aga píi ní luanaaika guu pò pò à a legbènéo esai. Aa è káaa aa gbáakpài. Aa mè nibo b̀òm̀onò ní ũ t̀oole la.* ¹⁴Gbé pò lé o màao lé òwēe

† **10:30** Iko 32.35-36 † **10:38** Abk 2.3-4 * **11:3** Daa 1.1, Sou 33.6, 9, Zaa 1.3 † **11:4** Daa 4.3-10 † **11:5** Daa 5.21-24 § **11:7** Daa 6.13-22 * **11:8** Daa 12.1-5 † **11:9** Daa 13.18 † **11:11** Daa 18.11-14, 21.2 § **11:12** Daa 15.5, 22.17, 32.13 * **11:13** Daa 23.4, Sou 39.13

wàle ní de be nideε. ¹⁵ Tó bùsu pọ́ aa bọ̀u beε aale ke, dọ́ aa ze'è aa èa tà we. ¹⁶ Siana guu aale bùsu pọ́ a maa de beea ya luabeε. A yáí tò, tó wà mè Lua de ní Lua ũ, ìli ke Luapie wí ũo, asa à wéle kèkenè.

¹⁷⁻¹⁸ Ké Lua Ablahaũ lè a gwà, ɔ Ablahaũ Lua náaikè à Izaaki kpà sa'obọ́ ũ.† Lua legbèè yāa à mè Izaaki kíi aà bui a bọ̀u.‡ N beeo à zè ní a né m̀endonapi kpaa. ¹⁹ A è Lua gbāa a f̄s̄ geɔ vu, ɔ à èa Izaaki è a yáasi ũ. ²⁰ Izaaki Lua náaikè, ɔ à Yakɔbu ní Esauo gbà sa'ole. § ²¹ Yakɔbu Lua náaikè. Ké à kà gaa, ɔ à gbāa'è a gopanawa, à kùle Yosefu néɔ gbà sa'ole.* ²² Yosefu Lua náaikè. Ké a ye gai, ɔ à Isailio bọa Egipi yā'ò ní lá aa ke ní a geoo.†

²³ M̀oizi de ní aà dao Lua náaikè, ɔ aa aà ùle e m̀o àaɔ aà ia gbea, ké aa è a kefeũ yáí.‡ Aai v̄lake iko pọ́ kía díleεo. ²⁴ M̀oizi Lua náaikè. Ké à z̄ɔkù, ɔ à gí wà a díle Falaɔ nenɔe né ũ. § ²⁵ A sí wà a wetā ní Lua gbéɔ de kua ní pɔnao duuna guu gɔɔplala. ²⁶ A díle ké wí pọ́ wí damá Kilisi yáí de Egipi àizeεa, asa zia asea aà wé péwà. ²⁷ Aà luanaaikéa mé tò à b̀ò Egipi,* i v̄lake kía pɔkúmaεo, à zè gíúgiú lá à Lua pọ́ wili e ní wéoo éwa. ²⁸ Aà luanaaikéa mé tò à Gēamusu dikpe díle ní aumamaa kpeεle ḡɔwao, ké gbèdena su ɔkā ní neḡs̄e séiaɔwao yáí.† ²⁹ Isailio Lua náaikè aa bùa Isia Tēawa lán tɔle giuwa. Ké Egipi ỳwà màa, ɔ í k̀uamá.‡ ³⁰ Isailio Lua náaikè aa lía Yelikoi e gɔɔ sɔpla, ɔ a bíi kwè. § ³¹ Káalua Lahabu Lua náaikè à zámadeɔ díle nienie, ɔ i kaale ní luanaaikensaiɔ.*

³² Má o kpelewa b̀ ni? Má ze'e mà Gedeɔ† yā'oo ge Balaku‡ ge Saus̄ɔ § ge Zefete* ge Davidi† ge Samueli‡ ge ānabio. ³³ Aa Lua náaikè, ɔ aa z̄ible kíaɔwa, aa yāḡḡs̄ gbéɔne a zéwa, aa lé pọ́ Lua gbèné gbé'è, aa ǹɔmusuo lé nàaa, § ³⁴ aa té pásí dè,* aa b̀ f̄enda lézi, aa gbāa'è ní ỳeεsaiké guu, aa pásikù z̄i guu, aa buipále z̄iḡs̄ yà, ³⁵ aa n̄eɔ né geɔ v̀u aa kpamá.† Wà íakpà ní gbèeɔzi, ɔ aa gí b̀k̄li w̄elei, ké aa vu, aai b̀ maa yáí. ³⁶ Wà ní gbèeɔ kè p̄ɔp̄ɔ wà ní gbé ní fl̄aalao. Wà m̀kà ní gbèeɔwa wà ní ká kpéu.‡ ³⁷ Wà ní papa ní gb̄eɔ wà ní dede, wà ní z̄e pla ní siio, wà ní dede ní f̄enda. Aa bèbe s̄a báa ní blè báao daa. Aa ḡo gii, wà ní wetā wà íadamá. ³⁸ Dúnia i ká ní ũo. Aa líaaliaa séu ní gbèsis̄is̄ musuo, aa ku gbè'εo ní t̄ɔɔ guu. ³⁹ Baa ké Lua gbépiɔ s̄aaukpà nípii a náai pọ́ aa kè yáí, aai pọ́ pọ́ à a legbèné eo, ⁴⁰ ké aasu ḡs̄ wásawasa wá saio yáí. Lua d̀baa díle wà yá pọ́ a maa de ní p̄sa eε.

12

Lua a gbéɔ totoa

¹ Ayám̄eto wápi s̄o, lá seeladeɔ gupawázi dasi màa, wà ɔkpa pọ́ pọ́ í kpawézi ní duuna pọ́ í kp̄alikpawéε àann̄o píi, wí bakpaaí pọ́ Lua dílewéε ke ní menao. ² Wà wépe Yesuwa. Ɔme b̀ ní wá luanaaikéa zéo mé à b̀l̄e. A gaa líwa f̄s̄, i a wiyā dao p̄na pọ́ díleε ea yáí, ɔ à gè z̄ìle báawa Lua ɔplaaí. ³ A láasooke aà yáwa, lá à menakè ní duunkena pọ́ íbele bee taa s̄eann̄o, ké

† **11:17-18** Daa 22.1-14 ‡ **11:17-18** Daa 21.12 § **11:20** Daa 27.27-29, 39-40 * **11:21** Daa 47.31, 48.1-20 † **11:22** Daa 50.24-25, B̄a 13.19 ‡ **11:23** B̄a 1.22, 2.2 § **11:24** B̄a 2.10-12 * **11:27** B̄a 2.15 † **11:28** B̄a 12.21-30 ‡ **11:29** B̄a 14.21-31 § **11:30** Yoz 6.12-21 * **11:31** Yoz 2.1-21, 6.22-25 † **11:32** D̄ba 6.11 ‡ **11:32** D̄ba 4.6 § **11:32** D̄ba 14.1 * **11:32** D̄ba 11.1 † **11:32** 1Sam 17.12 ‡ **11:32** 1Sam 3.1 § **11:33** Dan 6.1-27 * **11:34** Dan 3.1-30 † **11:35** 1Kia 17.17-24, 2Kia 4.25-37 ‡ **11:36** 1Kia 22.26-27, Zel 20.2, 37.15-16, 38.6

ásu kpaša á kúsu kwéyo yáí. ⁴Asa á dēēkaa ní duunao guu, i ze gi e a ge gaò yāao. ⁵Nòsē níniyā pò wa òé lá á de néo ūwae bee sàágu yà? Wà mè:

Ma né, tó Dii lé n toto,
ńsu dile pāo.

Tó àle n gba laai,

ńsu to n ká gao.

⁶Asa gbé pò Dii yei ɔ̄ i toto,

i gbé pò a sī a né ū swágaga.*

⁷A ìadama dile totoa ū. Lua mé lé bee kéé, ké á de aà néo ū yáí. Née ku aà mae gi aà totoa? ⁸Tó i á toto lá a né kìnìowao, á de aà néo ūo, ginasɔɔnɔn á ū. ⁹Wá dúnia la maeo vī aa wá toto, ɔ̄ wa ní yāmà. Lá maae, wà misiile wá Mae pò kú musue de beea, wíw ku. ¹⁰Wá maeo wá toto gɔɔpla pò ū an ɔ̄no léu. Lua i wá toto wá káfia yáíe, ké wá kua e àò adoa láawa. ¹¹Totoae líw pɔna vī a gɔɔo, pɔsia bàasio, āma gbé pò totoapi ní kēkēo i a gb'e zá bɔa maa ní nòsedaadoŭo ū.

¹²Ayámeto á a ɔ̄ pò gò dɔázio ní á gbá pò gò tèeeo gba gbāa,† ¹³i zése súsu,‡ ké á gbé pò lé tɔɔleo su pāaleo, aai e gɔ̄ ní aafiao.

¹⁴A wēele àò na ní gbépiio, á kua iɔ adoa, asa tó gbé kua adoa, a Dii eo.

¹⁵A laaika á gbēe su kua Lua gbēkekeanéwa aà gɔ̄ á guu kona ū,§ i ìada gbé dasiɔwa á ní ɔ̄okpao. ¹⁶A gbēe su àò de gbāsíkēna ū ge luayādansai ū lán Esauwao. A a yoakeze yīa blē gēn do blea yáí.* ¹⁷A dɔ̄ ké á sa'ole wēele a maewa gbēzā, ɔ̄ Lua gīè. Baa ké a wēele ní wé'io, i ze'e á yá pò á kē líleo.†

Luabaakuarínɔ káau ní a gbēzao

¹⁸I sɔ̄ Sinai gbèsisí pò wa fɔ̄ ɔ̄kàwàzio. Ale tékū, a gusia vī ní guduuduuo ní zàao‡ ¹⁹ní kàae'ɔ̄o ní Lua ɔ̄o gbāao. Ké Isailio ɔ̄opi mà, aa awakpàè aa mè, asu yāe oné ɔ̄o, ²⁰asa aa yá pò a dilenée bee fɔ̄o à mè: Baa pɔtuo kà gbèsisípiwa, wà pápa ní gbēo wá de.§ ²¹Lua pilaapiá vīa yáe maamaa e Mɔizi mè vīa a kú, ále lualua.*

²²A sɔ̄ Sibna gbèsisí ní Lua bēe wéle Yelusaleŭ pò kú musuo ní a malaika dasidasi pò káaaa weo ²³ní Lua negɔ̄e séia pò an tó kēa weo ní Lua pò de gbépii yákpalekēna ūo ní gbēmaa pò aa gò wásawasa gyaadeo ²⁴ní Yesu pò de Luabaakuarínɔ gbēzā kóo ūo ní aà au fáfāa† pò lé yá gbia o de Abeli‡ pòao.

²⁵A laaika, ásu gí yápi maio. Lá gbé pò aa gí Lua ledama mai tɔ̄le lapio i ɔ̄o, wápio sɔ̄, lá Lua lé ledawá kua za musu,§ tó wa ɔ̄o aà kpe, wa wá pò o ɔ̄e? ²⁶Aà ɔ̄o tɔ̄le lualua yāa, ɔ̄ à legbè à mè á gu lualua gēn do ɔ̄, i ke tɔ̄le ado no, ní musuo sa.* ²⁷Ké à mè gēn do ɔ̄, bee lé owēe Lua pòkea pò a lualuapio gēzeae, ké pò pò lí luaoɔ̄ e gɔ̄. ²⁸A yáí tò, lá wále kpala pò lí deo ble, wà Lua sáaukpa, wíw kúlèè lá a yeiwa, wíw misiileè viakeaè guu. ²⁹Asa wá Luaa té pò i kúmáe.†

13

Lēdaamá

* **12:6** Yaa 3.11-12 † **12:12** Isa 35.3 ‡ **12:13** Yaa 4.26 § **12:15** Iko 29.18 * **12:16**

Daa 25.29-34 † **12:17** Daa 27.30-40 ‡ **12:18** Bɔa 19.16-19, 20.18-19 § **12:20** Bɔa 19.12-13

* **12:21** Iko 9.19 † **12:24** Mat 26.28 ‡ **12:24** Daa 4.10 § **12:25** Bɔa 20.22 * **12:26** Age

2.6 † **12:29** Iko 4.24

¹ A wetā àò gbēke vī ní kōo. ² A laaidò nibòyaaekεawa, asa beewa gbēo malaikaò díle dōsai.* ³ A to gbé pò wà ní ká kpéuò yá dōágu lá á kúnínò kpéuwa, ní gbé pò wàle íadamáò lá áme wàle íadawáwa. ⁴ Baade lí gōe ní a nòo kua ní kōo yāda gbia. Gōe ní a nao su ní wúlekíi gbāleo, asa Lua a yákpaleke ní káaluàò ní gbāsikenàòe. ⁵ Yea òai su dōaaéò. A ze ní pò pò á vío, asa Lua mè:
Má n tó weo,
má pākpanzi bauo.†
⁶ A yáí tò, wi sōdile wà me:
Dii mé ma Misina ũ,
vía a ma kũo.
Bó gbēnazína a fō kemεei?‡

Sastana'oa

⁷ A tó á dōaana pò aa Lua yā'òéò yá dōágu. A ní kua tàasika e a léwa, í Lua náaike lánwa. ⁸ Yesu Kilisi dou gĩa ní gbāo e gōōpii. ⁹ Asu to wà á sásā ní yákanla dasi daanéòo. A maa wá sō gbāa'e Lua gbēke guue, i ke sa'oble pò lí àie ke gbé pò zèòòneo no. ¹⁰ Zwàakpe sa'onao zeví aa sa'okii pò wá vī ble bleo. ¹¹ Sa'onkia í gē luakukii ní pòtuo auo duunakēama yáí, ò wí a ge tékũ bòo kpe. § ¹² Ayāmeto Yesu gá wénkpe sō, à gbābò gbéòne ní azia auo. ¹³ Wà bò wà gé aà kii bòo kpe, wí i wá kũaànò sō. ¹⁴ Asa wá wéle pò íò ku vī lao, wéle pò lé mó ò wá wé dōi. ¹⁵ Ayāmeto wàò Lua sáaukpa láasai ní Yesu gbāao wá sa'oa ũ. Gba pò aà sísinaò í mōòn we. ¹⁶ A laaidò maakea ní gbēkekeakōeowa. Sa bee taa oa mé í ka Luagu. ¹⁷ A á dōaanaò yāma, í misiilené, ké aa e zike ní pònao, asa aa de gbé pò aa ní zí yá séle siu Luaeò ũe. Tó aale zike ní lésuuo, a àikeéò.

Lezaamá

¹⁸ A wabikεwēe. Yāe lé wá sō vío, wi weεle wàò kú wá dōowa yápii guue. ¹⁹ Má gbèawá, à wabikεεε, atēsa mà e suwá kpakpa. ²⁰ Lua aafiade pò wá Dii Yesu bō gau Sādānki ũ a bàakuawano gōōpii au sabai, ²¹ aà á keke ní maa píio, ké à a pōeā ke, i yá pò kàagu ke wá guu ní Yesu Kilisi gbāao. Omε gawi vī gōōpii, āmi. ²² Ma gbéò, ma wabikèwá, àò ledama yápi kũa ní menao, asa lá pò má kèé bílao. ²³ Aò dō ké wá wá gbēdo Timotee gbàe. Tó à kà la tia, wá mó á gwai sānu. ²⁴ A fōkpa á dōaanaòwa pii ní Lua gbéò pii. Itali būsudeò fōkpàwá. ²⁵ Lua gbēkekeéé ápii.

* 13:2 Daa 18.1-8, 19.1-3 † 13:5 Iko 31.6, 8, Yoz 1.5 ‡ 13:6 Sou 118.6 § 13:11 Lev 16.27

ZAANKI

Yá p3 kú lée bee guu3

Yesu dáuna Zaaki mé lápi kè. Yesu b3 m3wà a b3a gau gb3a (1Kln 15.7), 5 à g3 Yelusaleu Yesude3 d3aana u (Gal 2.9). Zaaki lé ze'3b Isaili bui kuepla p3 fáaaa3ne (1.1), Yuda Yesude p3 b3le Yelusaleu aa tà buipále3 búsu3 guu. A lée bee kèné, ké a3 laai ví k3t3e yáke33 guu ní ní kua Yesusaide3 guu3.

Yá3 t3teak3ie, a dàale 3nyáwa à mè í b3 Lua kíie, wí gb3awà ní à náaik3a3e (1.2-8). Bee gb3a à yádàdané 3deke ní taasideke3 yá musu, y333 ní gb3alegwaa3, ní lousisia síana p3 wí 33né yáke33 guu3 (1.9-27). A lekà k3b333a'3si yáwa (2.1-13), bee gb3a luanaaik3a ní yámaak3e3 (2.14-26). A té p3 léna í kpa me3 yá'3 (3.1-12). A èa sù 3n3 síandewa (3.13-18). A gb3é p3 aai s3leda3 lèle p3síp3si ní gb3é p3 aai gb3ékp3a ní dúnia33 ní gb3é p3 aai gb3é b3e333. A 33ad3 3de p3 aai kible ní zík3na33wa3wa (4.1-5.6). A láakíi à lédámá aa m3na f3, a3 wabik3e láasai, aa d3k3le (5.7-20).

Yá p3 a díle Yesude3ne ku wásawasae: Yesu baona síana sia i m3wá3, sema wá luanaaik3a m3 ní yámaak3e3, asa luanaaik3a yáek3saiá g3e (2.26).

Y3a

¹ Mám3maa Zaaki,* Lua ní Dii Yesu Kilisio z3b3l3na ma f3kp3 Isaili bui kuepla p3 fáaaa3wa.

² Ma gb3é3, taasi bui dasi. A p3 p3 sù á lé, à díle p3na yá ú, ³ asa á d3 lá wále á lé wále gwa á luanaaik3a musu a m3na íe. ⁴ Asuli fu m3nawao, í3 de gb3é k3saa3 ú wásawasa yáe k3sáawá sai. ⁵ T3 3n3 lé k3sá á gb33ewa, aà wabik3e Luawa,† aà gba, asa í gb33pii gba p3 b3isai yágagasai. ⁶ T3 à wabik33wá s3, aà aà náaik3e seasai, asa seade de lán ko vláwae. Gu p3 íana y3le3u, we í géu. ⁷ Gb3é bee taa su à3 e á p3 e Diiwao, ⁸ asa aà n33e ku plaplae, 3 í3 ku seasea yá p3 àle ke pii guu.

⁹ Wá gb3é taaside p3nake, ké Lua aà k3fi yáí. ¹⁰ Wá gb3é 3de s3 aà p3nake, ké Lua aà búsa yáí, asa 3de g3z3e lán lávu kw3awae. ¹¹ Íat3 í fele ní a pusu gb3ao, lá í giigaga, a vú i kwé, a maa i láa.‡ Beewa 3de a kpagui a b3333 guu.

¹² Báaade gb3é p3 í y3a f3, asa aà b3a maa gb3e Lua a àizána p3 à a legb3é gb3é p3 yeaz33ne k3e yáae ú. ¹³ T3 y3a gb3é lè, asu me Lua33, asa wa f3 Lua y3 ní váio3, mé aapi lí gb33e y3 ní váio s33. ¹⁴ Baade y3a í b3 aà p3nid3a kíie, 3 í aà wé ble, í aà gále. ¹⁵ 3 p3nid3api í n3si à ne'í duuna ú. T3 duuna z33kú s3, í ga íe.

¹⁶ Ma gb3é yenzide3, ásu ázía sásá3. ¹⁷ Gba maa sásai pii í b3 musu Mae Lua gupuakún33 Kena kíie. Ili lil33, aà gupua iwesa ví3. ¹⁸ A wá í ní a yá síand3e a p3eáwa, ké wá3 de gb3é s3ia3 ú p3 p3 àle ke dafu3ne.

Yámaa ní a keao

¹⁹ Ma gb3é yenzide3, à yáe bee ma. Ali yáma kpa3 ápii, áma ásu yá'3 kpa33, á p3 su pa kpa33. ²⁰ Asa gb33nazína p3kúma lí m3 ní yámaa p3 Lua

* 1:1 Mat 13.55, Gal 1.19 † 1:5 Yaa 2.3-6 ‡ 1:11 Isa 40.6-7

yeioo. ²¹ A yáí tò à òkpa d'è'ni ní yāvái p'ó líguaw'zi píi, í yá p'ó wa tò á s'ou a f'í á suaba sí ní z'íabusaa.

²² Asu áz'ia sásáó, ásu yápi ma ní swáó adoo, à z'íkewà. ²³ Asa gb'é p'ó í yáma mé ìli kéó de lán gb'é p'ó lé a oa p'ó Lua d'è gwa díi guuwaé. ²⁴ Asa aáz'ia gwaa gb'ea, tó à g'èz'ea, s' lá a de í sáaàgu g'óó. ²⁵ Gb'é p'ó í w'éte Lua ikoyá wásawasa p'ó í to wà g'ó w'ééó ùi, mé ìò g'èó aé s'ó, ìli ma à sáaàguo, í z'íkewàé, Lua a báaada adegú aà yákeá guue.

²⁶ Tó gb'é d'ó lousisina a ù, mé ìli a lé f'íó, àlé az'ia sásáé, àlé lousisi páé. ²⁷ Lousisia síana p'ó sáa ví Mae Luaéon ké: Wà laaid'ó toné p'ó gwana víòwa ní gyaa gb'èand'ó an w'ènakéa guu, s' w'íó wáz'ia k'ua d'ó sásai d'únia yá' musu.

2

K'ób'ób'ó'si

¹ Ma gb'éó, á gb'é p'ó álé wá Dii gawide Yesu Kilisi náaikeó, ásuli k'ó b'ób'ó'sio. ² Tó gb'é g'è á k'k'áaa guu vua táana ní p'ókasa t'ekéao daa, mé taasio p'ó ulakasa gb'ási daa g'è s'ó, ³ tó a w'etè gb'é p'ó p'ókasa t'ekéa daazi, mé á òè aà m'ó z'íle gumaau, mé á ò taasideé aà ge z'e le, ge aà m'ó z'íle á gb'ázi, ⁴ álé k'ó b'ób'ó'sie, álé yá gwa kolean weo lé?

⁵ A ma ma gb'é yenzideó. Lua gb'é p'ó de gb'áasaideó ù d'únia gb'éóné s'è aao gb'áa a náaikeá guue, aai kpala p'ó à a l'egb'è gb'é p'ó yeaz'ioné ble. ⁶ Ap'io s'ó álé gb'áasaidep'io kp'eb'ó. Ódeó mé í gb'áablewáó lò? Aame aai á g'ále géán'ó yákpaleuo lò? ⁷ Aame aai gyaalag'è t'ó na p'ó kp'awáuo lò? ⁸ Lua ikoyá mide m'è àò ye á gb'édeezi lá áz'ia w'èniwa.* Tó á yápi k'ua síana, álé yáke a z'éwae. ⁹ Tó álé k'ó b'ób'ó'si s'ó, álé duunakéé. Ikoyápi á w'é, a g'ó t'aaedeó ùn we. ¹⁰ Asa tó gb'é ikoyá k'ua píi, mé a m'èndo aà f'ù, à g'ó t'aaede ù ap'ii musu. ¹¹ Lua m'è ásu w'úle ní gb'èp'ále n'óoo. A m'è ò ásu gb'èdeó.† Baa tó ni w'úle ní gb'èp'ále n'óoo, tó n gb'èd'è, n g'ó ikoyádansai ùé. ¹² A gb'é p'ó Lua a yá'g'ó'sán'ó ikoyá p'ó í to wà g'ó w'ééó ù musu, àli yá'ò, ìli yáke lá à k'ó'sián'owa. ¹³ Lua a yákpaleké ní s'uuusaideó s'uuusaie, áma yá a b'ó ní s'uuudeo na.

Luanaaikeá ní maakeao

¹⁴ Ma gb'éó, tó gb'é m'è álé Lua náaike, mé ìli yáé kéó, b'ó yán wei? Luanaaikeá bee taa a f'í aà suabae? ¹⁵ Tó á gb'èdo, g'óe ge n'óé, lé p'ókasa ní bleo w'ènaké, ¹⁶ tó á gb'èe òè: Lua n gba aafia! Nsu tó íana n deo, ní p'oble ò k'á, mé í w'ènid'ób'ó kpawáó, b'ón bee ùí? ¹⁷ Maa s'ó luanaaikeá ado yáekesaiá yá'g'èé.

¹⁸ Tó gb'é n m'è níle Lua náaikeé, mé mapi mále yáke, má oné ò n luanaaikeá yáekesai óbméé, mí a luanaaikeá ól'óné ma yákeá guu. ¹⁹ N sí Lua m'èndo nolo? A maaé. Baa t'áaó d'ó maa, mé aai'ó lualua.‡ ²⁰ M'isaide, ké luanaaikeá yáekesai pá, ní ye mà kané n óz'í yà? ²¹ K'é wá dezi s'íia Ablahaú a né Izaaki kpà sa'ób'ó ù, yá í b'oaàn'ó na aà yákeapi yáio lé?§ ²² N èa? Aà luanaaikeá ní aà yákeao t'ek'óie. Aà yákeá mé aà luanaaikeá b'òléi. ²³ Beewa Lua yáé bee pá à m'è, Ablahaú Lua náaike, s' Lua tò yá b'oaàn'ó na a náai p'ó a k'èpi yáí.* ¶ w'í o'è Lua gb'èna.† ²⁴ A èa? Yákeá mé tò yá b'oaàn'ó na, í

§ 1:27 Isa 1.17 * 2:8 Lev 19.18 † 2:11 B'oa 20.13-14 ‡ 2:19 Maa 5.7 § 2:21 Daa 22.9-12

* 2:23 Daa 15.6 † 2:23 Isa 41.8

7 A yáí tò à misiile Luae. A gi Ibiisie, i bàasié. 8 A sǝ Luazi, i sǝázi.† Duunkenao, à ɔbɔle duunau. Nǝsemempladeɔ, à á sǝ pípi. 9 A ɔɔɔ ní pɔsiao ní wēnao. A á yaab lile ɔɔɔ ũ, í á pɔna lile pɔ"i ũ. 10 A ázia busa Diie, í á káfi.

11 Ma gbéɔ, ásuli kǝ tɔbēesio. Gbé pɔ a Yesude dee tɔbēesǝ ge à aà bēɛbò, à Lua ikoyá seela bēɛ kè à a bēɛbò. Tó n Lua ikoyá bēɛbò sǝ, a manan n ũo, a bēɛbonan n ũ. 12 Lua mé ikoyádilena ní yákpalekenao ũ. Ɔme gbé suabaa ní aà tɔɔzǝo gbáa ví. Mpi sǝ, dén n ũ, ké ni n gbédee bēɛboi?

Lua baa bɔ dilea

13 A yāma sa, á gbé pɔ i me gbá ge zia á gé wéleu, í zǝle we wé do, í laata à ài'e. 14 A yá pɔ a á le zia dǝe?‡ A dǝ lá á wēni dea? A de lán suawae. Tó à kpà yɔɔ, ɔ í gǝzɛa gǝɔ. 15 Tó yá a zéwae, áli o à me: Tó Dii wèi, wáɔ aafia, wí ke kéwa ge kéwa. 16 Tia sǝ ále íanadá, a Lua baa bɔ á dile. Iandáa bee taa mao. 17 Gbé pɔ maakɛa dǝ mé i keo, í ke adee duuna ũe.

5

Ɔdeɔ

1 A ɔdeɔ, à yāma sa. A ɔɔɔ à wiile wēna pɔ a á le yáí. 2 A àizeeɔ ɔɔkpà, kǝɔɔ á pɔkasaɔ sòso. 3 A ɔa tánkpakè,* mé tánkpapi a á dayāu, i kú á mewa lán téwa. A àizee kàaaazi gɔɔgbɛzāzǝ. 4 A ma! A gbèwina pɔ aa á buapɔɔ kèkèéɔ blè, mé ɔapi yá Lua lè. Pɔkekenapio wiilea gè Dii Zigǝde swáú.† 5 A namamá tɔɔle la á pɔeákea guu. A mèkpa kaalegɔɔ pɔ ũ. 6 A yádà gbēmaaaɔla a ní dede, aai dēekao.

Mena

7 Ayāmeto ma gbéɔ, àɔ mena ví e Dii mɔgɔɔ. A gwa lá zǝe í a buapɔ bɛɛede kekeá dá. I menafǝ za káabuana e sae. 8 Apio sǝ à menafǝ, í á sǝdile, asa Dii mɔgɔɔ káikù. 9 Ma gbéɔ, ásu yá kútèkakǝio, ké Lua su yákpalekeánɔo yáí. Yákpalekenapi zea kpɛɛle fá!‡ 10 Ma gbéɔ, ánabi pɔ aa yá'ò yāa ní Dii tóo, à mena pɔ aa kè taasikea guu ɔlesé. 11 Wi oné pɔnadeɔ, ké aa menafǝ yáí. A Yobu menakea bao mà, mé á mà lá Dii kèè gbɛzā,‡ asa gbé sósobi ní sùuuo pèe Diiwa.*

12 Atēsa ma gbéɔ, ásu me á sǝ ní Luaoo. Asu me á sǝ ní luabeo ge tɔɔle ge pɔpáleo. Tó aoe, áli o ao. Tó aawoe, áli o aawo, ké yá su daálao yáí.†

Wabikea

13 A gbēe lé taasike yà? Aà wabike. A gbēe pɔ kèna yà? Aà Lua táasile. 14 A gbēe lé gyáke yà? Aà á gáli gbēzɔɔ sísí, aai wabikeè, aai nísimawà ní Dii tóo.† 15 Wabi pɔ wa kè luanaaika guu bee a gyáepi gbágbā. Dii a aà gba aafia. Tó à duunakè yāae sǝ, a kéwà. 16 A yáí tò, à á duunaɔ okǝe, í wabikekǝe ké à e gbágbā. Gbēmaa wabikea gbáa, í zǝke maamaae. 17 Eliaá gbēnazǝnae láwáwa. A wabikè maamaa lou su mao, ɔ lou í tǝle tɔɔlewao e wé àaɔ ní mɔ sooloo.‡ 18 A èa wabikè lɔ, ɔ lou'í bɔ maamaa,* tɔɔle blekè.

† 4:8 Mal 3.7 § 4:14 Yaa 27.1 * 5:3 Mat 6.19 † 5:4 Iko 24.14-15 † 5:9 Mat 24.33 § 5:11 Yob 2.10, 42.10 * 5:11 Sou 103.8 † 5:12 Mat 5.34-37 † 5:14 Maa 6.13 § 5:17 1Kia 17.1 * 5:18 1Kia 18.42-45

¹⁹ Ma gbéé, tó á gbēdo pàale síana zéε, mé á gbēe èa àà dàwà, ²⁰ àò dǔ ké gbé pǔ tò duunkεnapi b̀̀ s̀̀s̀ãzεu à èa s̀̀, à ade sí gawae, mé à lakà tàaeola dasi.†

† 5:20 Yaa 10.12, 1Piε 4.8

PIEε LA SEIA

Yá p3 kú láε bee guu3

Píeε láε bee kè za Loma Yesude p3 aa fáaaa wà tà bùsu p3 wí me tia Tuukii bùsuu3neε. Gàli p3 aa ku a guu3 de gàli p3 P3lu ní aà íwao dàaleadaale3 ù. Y3a pásí ní lé an Yesudeke yáí, 3 wàle íadamá. Píeε tò an laai tà Yesu Kilisiwa, à mè an baa ku Kilisi taasikea guu.

F3kpaama ní Lua sáaukpaao gbεa, Píeε lá Lua ní suabà d3n3gu, 3 aa támaa p3 lí ní neo ví Yesu Kilisi gaa ní aà vuao sabai (1.3-12). A ní gbá laai aao itéke, aa t3 ní kua a3 adoa naa Yesu Kilisiwa (1.13-2.10). A Yesu 3esè à yádàoné à mè à kú aao náai ví ní yákeao guu, atésa kua y3a guu. A ledámá an kua dúnia guu, à mè aa misiile gbáade3ne, zíkεna3 misiile ní di3ne, n3e3 misiile ní z33ne, Yesude3 píi í3 yek3zi (2.11-4.19). Lεε 5 guu à ledà Yesude gbεz33wa ní èwaaso3 ní luanaaikεna3 píi, à mè aa ze gbáa kua yá'la guu, aa Lua legbεané papaa dá. Lápi làa ní f3kpaamá3.

A kú láε bee kyokεna3 wetá luanaaikεa guu, baa t3 aale taasi kpeletaa bui ke, ké an kua e Lua t3b3, i ze'33 Yesusaide3ne yáí. T3 luanaaikεnsai3 yámaa p3 aale ke3 è, aa Lua sáaukpa yákpaleke3g3z1 (2.12).

Támaa p3 lí ní néo

¹ Mámεmaa Yesu Kilisi zina Píeε, mámε ma láε bee kè Lua gbé p3 aa de nib33 ù dúniaε bee guu aa fáaaa bùsuε beeu3ne: P3ntu, Galati, Kapadosi, Azi ní Bitinio. ² Mae Lua d3aa á d3, 3 à á sé, a g3 aà p3 ù ní aà Nisína gbáao, ké à misiile Yesu Kilisiε, aà au i á gbási wolo.* Lua gbεke ní aafiao káfié.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Aà sùuu z33 guu à wá í dafu ní Yesu Kilisi fele b3a gau gbáao, 3 wá támaa p3 lí ní néo ví, ⁴ asa gba p3 dileaé luabεpi lí 33kpa3, íli gbási3kpa3, a maa lí láao. ⁵ Lua s3u mà à á suaba a náai p3 ále ke yáí, 3 ále á d3a ní a gbáao e à ge b33d3 g33gbεzāzī. ⁶ Alε p3nake ní yápio, baa ké ále taasike gía y33 yá'la bui dasi yáí. ⁷ Lá wí vua maa d3 té guu, màa yá'fapio lé á luanaaikεa y3, asa á luanaaikεapi bεεε ví de vua p3 a gawi í láaa maamaaε. T3 a b3 maa, Lua a á sáaukpa Yesu Kilisi m3g33z1, a á kpela ní gawio. ⁸ Baa ké i aà eo, á yeaazi. Baa ké i wesiaale gíao, † ále aà náaike, 3 ále p3na z33 p3 gè oaa ke, ⁹ ké ále á luanaaikεa gbε'e á suabaa ù yáí.

¹⁰ Anabi3 d3aa gbεke p3 Lua a keé yá'ò, aa suabaapi yá gwà aa a tàasikà. ¹¹ Kilisi Nisína kú ní guu, à d3aa taasi p3 Kilisipi a ke òné ní gawi p3 a e a gbεao, 3 aa wèele wà yápi zé d3 ní a ke333. ‡ ¹² 3 Lua tò aa d3 ké yá p3 aale opi de ní g33 p3 ù3, á p3ε. Tiasa baonakpana3 yápi òné ní Lua Nisína p3 Luapi aà z1 à b3 luabε gbáao. Baa malaika3 í dεεka yápi d3ai.

Wá kua à3 adoa

¹³ Ayámεto à á láasoo vu iu, í3 ázia kúa d3, á wé í3 d3 gbεke p3 Lua a keé Yesu Kilisi m3g33zizi seasai. ¹⁴ Lá á de Lua Né p3 lé aà yámaa ù, ásu to d3ε'íi p3 á ví yáa á wésiag33 d3aaé3. ¹⁵ Lua kua adoaε. Lá à á sisi à á sé, á kua lí3 adoa á yáke3 píi guu màa s3. ¹⁶ Asa a kēa láu wà mè:

* 1:2 Lev 17.11, Ebe 9.22 † 1:8 Zāa 20.29 ‡ 1:11 Luk 24.25-26

A kua lío adoa,
asa ma kua adoae. §

¹⁷ Lá Lua í yákpaleke ní baadeo a yákeawa ní wegwasai, tó ále aà sisi Mae, à viakeè á nibòke guu la. ¹⁸ A dṣ lá Lua á bṣ kua gii pṣ de á felekaa ũ guu. Lua í á bo ní pṣ pṣ a gawi í láao no, vua ge ánuṣu, ¹⁹ à á bó ní Kilisi pṣ de sā sāasai gbāsisai ũ au gawideoe. * ²⁰ Lua dṣaa aà díle zadṣ í dúnia káleo, ṣ à bṣéaàno gupuaú gṣṣ gbezāe beeṣzī. ²¹ Aà yá musu ṣ ále Lua náaike. Lua aà bṣ gau à gawi kpàwà, ké à e a náaike, á wé ío dṣazi.

²² Lá misiilea síanae á gbāsi wòlo, ṣ á gbēke ví ní kṣo mṣafilisai, à yekṣi ní nṣemendoo. ²³ Lua á í dafu ní a yá wēnide pṣ ío ku gbāaoe. Yápi de pṣbui pṣ í ga ũo, pṣbui pṣ lí gaoe.

²⁴ Gbépii de lán sēwae,
an gawi píi de lán sēvuwae.
Sē í gaga, a vú í kwé,

²⁵ ama Dii yá ío ku gṣṣpiie. †
Yápi mé de baona pṣ wa kpàé ũ.

2

Gbè wēnide

¹ Ayāmeto à yāvai pii tó ní eε piió ní mṣafilio ní wēdṣakṣeo ní kṣyaaao. ² Lá nētēnao ío yṣ'í nide, ào Lua yá pṣ de lán ví'ipu wásawasawa nide màa sṣ, ké à e gbā á suabaa guu, ³ asa á dṣ sa ké Dii maa. * ⁴ A sṣaàzi, Gbè wēnide pṣ wà pākpai, Lua aà sè bεεede ũ. ⁵ Apiṣ sṣ áme á gbè wēnide pṣ Lua lé a kpé ēbooo ũ. Ame á aà gbāgbanao ũ, í sa pṣ í kaaàgu o ní aà Nisina gbāao Yesu Kilisi sabai. ⁶ Asa a kēa Luayātaalau wà mē:

Gwa, mále gbé díle Sibna,
ēdaalegbé bεεede pṣ má sè ũ.

Wí a gbé pṣ lé aà náaike kṣo. †

⁷ A de gbè bεεede ũ á gbé pṣ ále aà náaikeṣne, ama a de gbé pṣ lé aà náaikeṣne màao.

Gbé pṣ ēbonaṣ pākpai

mé gṣṣ gbéṣ mide ũ. †

⁸ Màa ío a de:

Gbé pṣ wí gēmbṣlewà ũ,

gbesi pṣ aai kpaá aa fu ũ. §

Aa gēmbṣlewà ké aai Lua yādao yái. Beewa Lua dílené.

⁹ Ame á bui pṣ Lua ní séo ũ, kíaŋ ũ, aà gbāgbanao ũ, * gbé pṣ an kua adoao ũ, aà gbé yenzideŋ ũ, ké à Lua pṣ á sisi a bṣ gusiaú, à gēáno a gupua bṣnsaede guu táasile. †

¹⁰ A de Lua gbéṣ ũ yāao,

tiasa ṣ a gṣ a ũ. †

Lua í sùuukéáno yāao,

tiasa ṣ a kēáno. §

Kua luanaaikensai guu

§ 1:16 Lev 19.2 * 1:19 Zāa 1.29, Ebe 9.14 † 1:25 Isa 40.6-8 * 2:3 Sou 34.9 † 2:6 Isa 28.16 † 2:7 Sou 118.22 § 2:8 Isa 8.14-15 * 2:9 Bṣa 19.5-6 † 2:9 Isa 9.1-2 † 2:10 Lom 9.25-26 § 2:10 Oze 2.25

11 Ma gbé yenzideo, lá á de nibo bòmoo ù la, mále ledawáe, à miké á d'ée'li p'ó aaí zikaánowa. 12 Aò ku gbé beedeo ù luanaaikensaiò guu. Beewa baa tó aale á dile väikenaò ù, tó aa yāmaa p'ó ále keò è, aa Lua sáaukpa yákpalekegozi.

13 A misiile iko p'ó gbēnazina dilee pii Dii yáí, kía p'ó iko ví de'ílan nò, 14 gbāade p'ó a dile aà väikenaò wetá aà maakenaò sáaukpan nò.* 15 Lua p'oeān ke: A yāmaake à lesokpa soù wésiadeone. 16 A g'ó w'éeò ùe, āma ásu tó á g'óa w'éeò ù g'óe väikéa zé ùo. Aò ku Lua zòblenaò ù. 17 A gbépii kpela. Aò ye á Yesude deezi. A viake Luae. A kía kpela.

18 Zikenaò, à misiile á diione, í zòoke d'óné yápii guu. I ke dii maa nòsedoudeò n'tée no, ní a p'āsíbe lo. 19 Tó wá íadawá pá, tó a menakèò Lua yáí, bee ài víé. 20 Tó wá á gbé á taae yáí, tó a menakèò, bee t'ó ví má ni? Ama tó a taasikè yāmaa p'ó á ke yáí, tó a menakèò, Lua a á sáaukpa. 21 Bee yáí Lua á sisii á á sé. Kilisi taasikèé à ze'òbé, ké àò te a iai yáie.

22 I duunakéo,

wi ma à eetò.†

23 Ké wá aà s'òs'ò, í a zásimáó. Ké à taasikè, í yāp'āsí onéó, à zè ní Lua yákpaleken maaoe. 24 Ome wá duuna di a miwa† à g'òò líwa, ké wá baa su àò kú ní duunao lo, w'íò ku maakea guu. Aà flàala iao mé wá gbāgbā.§

25 Asa a sāsā lán s'òwa yāae,* ò a ea su á Dāna ní á D'òanaowa tiasa.

3

Kua n'k'ò

1 N'òeò s'ò, à misiile á z'áone.* Tó an gb'eeò lé Lua yādao, á kua a ní lile. Baa tó í yāe onéó, 2 aa e á kú gb'āsísai mé ále misiilené. 3 A k'efenke w'eelea su àò de mekaa yá ùo, mitāa ge n'òambleboò ge p'okasadaan nò.† 4 Aàò de á n'òse guu yá p'ó lí láao ù, n'òsenie ní z'íabusaaò. Bee mé gb'ia Luae. 5 Asa beewa n'oe lousisina p'ó an w'é d'ò Luazi yāao ní z'ia k'èke, aa misiile ní z'áone. 6 Maa Sala de, í Ablahaū yāma í oè Baa.‡ Tó ále yāmaake, mé ále p'ó p'ó w'í viakeè yādao, a Sala olesèn we. 7 Maa g'òeò s'ò àò kúrínò n'eked'òané guu,§ íli yāmamá, ké p'oe su kp'áé á wabikea guuo, asa á de w'ēni gb'ablenao ù sanue.

8 Bee gb'ea àò ledou'í ní k'ò ap'ii. Aò w'ēnad'òk'òe, àò yek'òí, àò gb'èke ví ní k'ò, í busak'òe. 9 Asuli väi flabo ní väioo. Asuli gb'é p'ó á s'òs'ò s'òs'ò. A samaa'oè, asa Lua á sisi à báaadaágu yáie.*

10 Gb'é p'ó ye a w'ēni àò maa,

mé a ye a kua àò na,

aà a lé f'ò ní yāvái oao,

asuli to ee bo a léuo.

11 Aà miké väiwa, í maake,

aà aafia zé w'eele, íò tei.

12 Asa Dii í w'éte gb'ēmaaozi,

í swákpa an wabikeaozi.

Dii í mikpedo väikenaone.†

* 2:14 Lom 13.1-5 † 2:22 Isa 53.9 ‡ 2:24 Isa 53.11-12 § 2:24 Isa 53.5 * 2:25 Isa 53.6

* 3:1 Efe 5.22, Kls 3.18 † 3:3 1Tim 2.9 ‡ 3:6 Daa 18.12 § 3:7 Efe 5.25, Kls 3.19 * 3:9

Lom 12.14, 17 † 3:12 Sou 34.13-17

Taasikεa maakεa yáí

¹³ Tó á áiaṽí n̄ maakεao, déme a á wεtái? ¹⁴ Baa tó a su taasikεè maakεa yáí, báaadeṽn á ũ. † Asuli ṽlake an wétεaεo, ásu s̄deedeekεo. ¹⁵ A Kilisi d̄s̄ Dii ũ á s̄s̄ guu. § Aṽ ku sou guu gṽṽpii, ké à e yāwe gbé p̄ lé á la yá p̄ á wé d̄si miiwa. ¹⁶ Ali oné busebuse n̄ bεεε d̄sanéο. A oné n̄ n̄s̄εpuao lṽ, ké wí e gbé p̄ aale á s̄s̄s̄ maa p̄ ále ke á Yesudeke yáí kú. ¹⁷ Taasikεa lá Lua yeiwa maakεa yáí maa de taasikεa yāvāikεa yáíla.

¹⁸ Kilisi gā gēn do duunawoloa yáíε. Tāesaide gā wá tāaedeṽ yáí, ké à e géwanṽ Lua kíi. Wā aà dè aà gbēnazinke guu, ṽ Lua aà vù aà nisinke guu. ¹⁹ Aà nisinkepi guu à gè waasokè nisina p̄ wā n̄ ká kpéuṽne. * ²⁰ Aa b̄ Lua yá kpe yāε, gṽṽ p̄ àle menake e Nṽee gè a g'ílεna ke làaò. Gbé p̄ b̄ íu aafia gópi sabaib̄ dasio, gbēṽn swaaṽε. † ²¹ Ipi mé de á da'ilekεa p̄ í á suaba taa ũ tia. Da'ilekεapiá mē gbāsiwoloa yá no. Lεgbēa Luaε n̄ n̄s̄εpuaoε. I á suaba ké Yesu Kilisi b̄ gau yáí. ²² A ikokè malaikaṽ n̄ táaṽ n̄ n̄ gbāadeṽ n̄ n̄ ikodeṽwa, ṽ à tà luabe, a ku aà ṽplaii.

4

Kua Lua p̄ ũ

¹ Lá Kilisi gā a gbēnazinke guu, ápiṽ à bee n̄s̄ε da s̄s̄, asa gbé p̄ gā a gbēnazinke yá musu kè duunawaε. ² Gṽṽ p̄ ḡs̄é á kua guu, á d̄s̄ε"i suli d̄baaé lṽo, sema Lua p̄εā. ³ A kua luayādansaib̄ yákeεa guu yāa m̄ le. A kú yāa wisaiyákeεa guu n̄ d̄s̄ε"iio n̄ wēdekeao n̄ lalasi k̄ṽṽo n̄ wēmi wēzīgbaao n̄ táagbagbaao, p̄ Lua ye a gíyāio. ⁴ Lá ili siṽnṽ an lalasi z̄ṽṽpi kea guu lṽo, í kené yāṽnsaε ũ, aai á tob̄ēesi. ⁵ Aa n̄ yákeεṽ dau siu Luaε. Aà yákpalekεa n̄ gbé b̄éεṽ n̄ gyaadeṽ sou m̄a. ⁶ Wā baonakpā gyaadepiṽne lṽ, ké an gbé p̄ yá z̄lémá an gbēnazinke guu lán gbépiiwaṽ e aṽ ku nisinke guu lán Luawa.*

⁷ P̄ṽpii láaa ká kái. Ayāmeto àṽ de laaideṽ ũ, íṽ ázía kúa d̄s̄, ké àṽ wabike Luawa yáí. ⁸ Yá p̄ de a piia, àṽ yekṽi n̄ n̄semendoo, asa yea gbéí í láka tàaea dasi. † ⁹ A k̄ yāaεke yá kūtεkasai. ¹⁰ Lá Lua gbadà á baadeε, à d̄k̄ṽle n̄ gbapib̄ Lua báaa bui dodo ziia maaṽ ũ. ¹¹ Gbé p̄ de waasokεna ũ, aà Lua yā'oné. Gbé p̄ de d̄n̄lede ũ, aà d̄n̄le n̄ gbāa p̄ Lua a gbao, † ké à Lua tob̄ṽ yápii guu n̄ Yesu Kilisi gbāao. ṽme gawi ṽí n̄ gbāao gṽṽpii! Ami.

Taasikεa Yesudeke yáí

¹² Ma gbé yenzideṽ, ásu to ȳa p̄ási p̄ lé á le bṽ á sae lánd̄s̄ yákanla mé á léwao. ¹³ Lá á baa ku Kilisi taasikεa guu, à p̄nakeṽ, ké à e àṽ p̄na z̄ṽṽ ṽí gṽṽ p̄ Kilisipi a bṽ gupuaui n̄ gawio. ¹⁴ Tó wā á s̄s̄s̄ Kilisi tó p̄ kúwá yáí, báaadeṽn á ũ, asa Lua Nisina gawide diaéε. ¹⁵ A gbēε su taasikεe gbēdeεa ge kpái'oa ge váikεa ge gude yáio. ¹⁶ Tó a taasikεè á Kilisideke yáí, asu kéé wíyā ũo. A Lua sáaukpa ké Yesu tó kúwá yáí. ¹⁷ Asa íadaama p̄ila, Lua gbéṽ ṽ à dàalémá. Lá wámε à dàaléwá séia, a midε n̄ gbé p̄ gí baona p̄ b̄ Lua kíi síio kpelewa ni?

¹⁸ Tó gbēmaaṽ suabaá z̄í'ũ,

† 3:14 Mat 5.10 § 3:15 Isa 8.12-13 * 3:19 1Pie 4.6 † 3:20 Daa 7.7 * 4:6 1Pie 3.18

† 4:8 Yaa 10.12 † 4:11 Lom 12.6-7

a bo ní duunde luayādansaiᵑ kpelewa ni?§

¹⁹ Ayāmeto gbé pó aale taasike Lua pᵑeākea yáíᵑ aa nízia na ní Kena náaidee a ɔzī, aai wetā wàᵑ maake.

5

Lua sá kpása gwaa

¹ Mále leda á gbēzᵑᵑwa sa. Gbēzᵑᵑn ma ũ sᵑ. Má de taasi pó Kilisi kè seelade ũ, mé ma bàa kú ní gawi pó a bo gupuaᵑo sᵑ. ² Aᵑ de kpása pó Lua káléé dānaᵑ ũ.* A ɔliai ní pᵑeāᵑo teasisai lá Lua yeiwa. I ke ɔawεεlea yáí no. A ke ní nᵑsemendoᵑ. ³ Asuli gbāable gbé pó wa nàé á ɔzīpᵑᵑwao. A tó á kua á sᵑᵑ dazewa, ⁴ í kíafua pó a gawi lí láaᵑ e gᵑᵑ pó Sādānki mᵑ.

⁵ A èwaasoᵑ sᵑ, à misiile gbēzᵑᵑᵑe. Apii à ázia busakᵑe, í dokᵑle, asa: Lua í íbelese ní gbé pó í azia se lesio, mé a gbēke ví ní gbé pó í azia busao.†

⁶ Ayāmeto à ázia busa Lua gbāadee, í á káfi gᵑᵑ pó a dílewa.‡ ⁷ A ɔzᵑè á yā'ᵑmai pii, asa í laaidᵑwá.§

⁸ A itēke àᵑ kú ní laaio. A ibee Ibiisi de lán nᵑᵑᵑusu pó lé ɔᵑᵑwae. Ale kpálekeázi, àle gbé weele kú. ⁹ A giè, í ze gbāa luanaaika guu, asa á dᵑ ké á Yesude dee pó kú dúnia guuᵑ pii lé taasi doūpi kee. ¹⁰ Lua Báaapiide á sisi a gawi pó lí láaᵑwa naa Kilisiwae. Tó a taasikè yᵑᵑ, a á bo maa, í á ze giūgiū, í á gba gbāa, í á zedᵑ. ¹¹ Ǿme gbāa ví gᵑᵑpii! Ami.

¹² Wá gbēdo Silivēe* pó má aà dᵑ gbé náaide ũ mé lá yᵑᵑnae bee kēémee. Ma ledàowá, mé má de a seelade ũ ké yá pó má ò de Lua gbēkekeané síana ũe. A zedᵑ giūgiū. ¹³ Babeli† gbé pó Lua ní sé lááwao fᵑkpàwá. Ma né Maaku fᵑkpàwá ɔ. ¹⁴ A fᵑkpakᵑwa ní lépeakᵑwao yeakᵑi guu.‡ Lua á gbé pó á naa Kilisiwao gba aafia apii.

§ 4:18 Yaa 11.31 * 5:2 Zaa 21.15-17 † 5:5 Yaa 3.34 ‡ 5:6 Mat 23.12 § 5:7 Sou 55.23
* 5:12 Zln 15.22 † 5:13 Zia 17.5, 18 ‡ 5:14 Lom 16.16

PIEε LA PLAADÉ

Yá pò kú láε bee guu

Píeε láε bee kè Yesu náaikenaone nípii (1.1). Aà yázinda mé gbé pò an yá lí kòse ní Yesu baonaoo εεboa ù. An yādanε ì mó ní yāyaaaοε. Tó gbé ye kémá, sema aà azía kpa Lua dōa síandewa ní Yesu Kilisi yáo lá gbé pò wεsíaàλεο òwa.

Fòkpaamá gbεa (1.1-2) a òidi Yesudekeyāowa ní dea náaideο ù Luaε lá gbé pò aa wεsì Diileο òwa (1.3-21). Bee gbεa à waasoken εgenaο yākeao ní ní kuaο bēεbò maamaa (2.1-22). A ní yādanε taa ò leε àaο guu, à mè aañ gbé pò aale Kilisi mōa dāo laanikeε, aañ mε Kilisi a εa mο loο. Píeε mè tó Kilisi mōa lé gēgē, Lua menakea yáie, asa a ye dasi ze'e aa Yesu náaike.

Waasonken εgenaο lí késá dúniau gueio. Píeε lá plaade yādanéa tia yáε lo, àle tékpa luanaaikenaοgu aa gé aε Dii dōa guu, ké aasu zā zéwao yái.

Stanakpaa sisiá pò Lua wá sisiwa

¹ Mámemaá Lua zína Simoo Píeε, Yesu Kilisi zòblena, máme ma láε bee kè gbé pò wá Lua wá Suabana Yesu Kilisi ní gbá zé aa a náaike lówáwa a maake yáione. ² Gbēke ní aafiao pεεwá Lua ní wá Dii Yesuo dōa guu.

³ Lua wá sé wàο ku a gawí ní a maakeo guue, a tò wà a dō, ò aà luakegbāa wá gbá pò pò de wàο ví, wá kua i kpaafí ní aà yáo. ⁴ Beewa à yāzōο beεede pò à a legbè kèwēε, ké a yái wá bo dúnia dōε'ii pò í ní òkpa guu, wíο Lua dàa ví. ⁵ Yá bee yái à àiake maamaa, à Lua náaike maakea guu, í yāmaake Lua yādōa guu, ⁶ lo Lua yá dō ázía kúa dō guu, lo ázía kúa dō mena guu, lo mena ví naa Luawa guu, ⁷ lo naa Luawa kōgbēke guu, lo gbēke ví ní kōo ní yeakōio. ⁸ Asa tó á yá beeo kūa mé aale káfliε, áο ku pá wá Dii Yesu Kilisi dōa káfliε saio. ⁹ Gbē pò yá beeo kūa sōo, à a wé kúaa à gō vīa ũε. Ké Lua duuna pò a kè yāao kèwà, à sàaague. ¹⁰ Ayāmeto ma gbéο, à àiake à gbāakpa sisiá pò Lua á sisi à á séwa. Tó ále yá beeo ke, á fu bauo. ¹¹ Beewa wa gbāakpaázi maamaa, lo kú ní wá Dii wá Suabana Yesu Kilisio aà kpala pò lí láao guu.

¹² Ayāmeto baa ké á yá beeo dō, mé á zedōa síana pò á kūa guu, máo yápio dōáguε. ¹³ Goo pò má kú ma so guu, mále e a maa mào tékpaágu yápio dōágu guue. ¹⁴ Má dō ké ma boa ma so guo a ka tia, lá wá Dii Yesu Kilisi dōaa òmεewa. ¹⁵ Má àiake, ké yápio e ào dōágu gōpii ma gaa gbεaε.

Stanakpaa anabi yáwa

¹⁶ Ké wa wá Dii Yesu Kilisi mōa ní gbāao òé, i ke wá té fi pò wa dà ní kōniozi no. Wa wεsì aà zōkελεε, ¹⁷ gōo pò Mae Lua aà kpelà à aà tobò. A Zōode Gawide loo mà à mè a Né mēndona yenziden aà ũ, aà yá í kaagu. ¹⁸ Wa loo pò bò luabepi mà gōo pò wá kuaāno gbēsísí pò a kua adoa musu.* ¹⁹ Bee yá pò ānabi ò síanapiliwáné. A maa à laaido yápiwa filia pò lé guduuduu pu ũε e gudōleia saana ào gé bilei á sōu, gu i dōé. ²⁰ Aò dō gía ké gbēε lí fō yá pò ānabi kè láu boolekè ní aziaoo. ²¹ Anabi yāε lí bo gbēnazína pōeā guuo, aa Lua yá'ò lá aà Nisína dōaanéwaε.

* 1:18 Mat 17.1-5

2

Waasoken egenao

¹ Anabi egenao bò yāa Isailio guu. Beewa waasoken egenao bò á guu lo, aai ee pò í to wà kaale ká Lua yādanau, aai lelekpa Dii pò ní bózi, aai nízia kaale kándo. ² Wa ténzi dasi an wisaiyákea guu, wi síana zé bèebo an yái. ³ An blikea guu aa á ble ní ee pò aai blewao. Yákpale zòlemá à gègè, i lí na ní Káalena wéuo.

⁴ Asa Lua i malaika pò duunakò too, à ní ká gbáo sia pò kú zíllezile guu, àò ní kúa e yákpalekegòzile. ⁵ I dúnia zi ní a yādansai pò kú a guuo too, a tò í dànila. Ama à Nòee pò í maakea waasoke bò ní a gbé gbèon soplaò. * ⁶ A yāda Sòdòú ní Gómòola, † à ní kaale aa gò túfu ũ yá pò a luayādansaiò le seela ũ. ⁷ Ama à Lotu bò. A de gbēmaa ũ, aà nòse òòkpà ikoyādansaiò wisaiyákea yái. ‡ ⁸ Gbēmaapi kú ní guue, yāvai pò àle e àle ma lá gu lé dò aà wàwā aà nòsemaa yái. ⁹ Maa Dii gbé pò naawa bəa yōa guu dō, mé a gbēvai kúa dō e àò gé íadaiwá yákpalekegòzì. ¹⁰ Atēsa gbé pò aai saka ikoyāu, an mē dōe'io í dōaané gbāsikea guu.

Waasoken egenapióá sōgbāade kàamaideone. Dóea ní malaika gawideò lí ní viakūo. ¹¹ Malaika pò an gbāa ní ní ikoo de waasokenapiolaò aali we ní tóbēesì aa gè ní ní káalao Dii aeo. ¹² Gbépio í yá pò wa a gbadōo bèeboe. Gbēnazin báa mé dànila, aa láasoo vío. Wà ní í ké wà ní kú wà ní de yáie. Aa kaale lán nòbòwae, ¹³ wi vāi pò aa kè fiaboné. Dóe'ikea fáane í kené yāna ũe. Goo pò aale blebleánò, aai pónake ní ní kōnikēanéoe. An kua á guuá sáae mé gbāsíe. ¹⁴ An wé lo pēa nōe dōe'ideowa, duuna lí mómáo. Aai kōnike gbé pò Lua yá í zedò ní guuoone. Bii ní sō pà. Lua lekèné. ¹⁵ Aa sāsā, aa kè zé súsuwa, aa zé doú sè ní Bēoo né Balaaú pò ye òbēcio. ¹⁶ Zaa'ina a pòlebū'ia à yā'òè lán gbēnazinawa, à aà gbà laai aà vāikea musu, à gīè ní aà misaiyákeao. § ¹⁷ Gbé beeo de lán nibona pò a í bàwae, lán lousisia pò gèze a ní'anaowa. Gusia níinii ũ Lua dílené yāae ũ. ¹⁸ Aai ían gii zōo dā, aai kōnike gbé pò aa bò sásázeu dafuone ní dōe'io ní wisaiyāo. ¹⁹ Yá pò í ní òòkpa zoon ní ũ, ũ aai gōa wéeo ũ legbēné. Asa gbépii de yá pò a sō blè zò ũe.

²⁰ Tó aa bò dúnia gbāsikeau wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi dōa sabai, mé aa tò yápi èa yèelemá à ní sō blè, an kua gbezā vāi lo de a káaua. ²¹ Tó aai zé súsu dō yāao, bee maarino de ké aa dō aa gbāsa bò Lua yá pò wa dané kpela. ²² Yáasi pò wa kèe beeo síana sùmá: Gbē í ea pò pò a pisi ble. * Beewa lo: Sàwakusana pò wà a zu'ò í ea mále pèleau.

3

Dii mózi

¹ Ma gbé yenzideò, lá plaade pò má kèén ke. Ampii guu ma yá dàágu, ké à vu iu ní láasoo maaoe. ² Má ye yá pò Lua ānabio ò yāao dāgu ní yá pò Dii wá Suabana díle a zinaone aa óeo. ³ Aò dō za káau ké gògbēzāzì zlapoēakenao mō á ke pòpòo* ⁴ aa me: I a mōa legbēo lé? A ku má ní? Wá maeo gāga, kási pòpii kú a gbeu lá Lua dúnia kálewae. ⁵ Ké Lua yā'ò yāa, à musu ní dúniao kè, aa yápi kpà swāae. A tōle bò íu, a ku ípi sabai, † ⁶ ípi mé dà dúnia káaua

* 2:5 Daa 6.1-7.24 † 2:6 Daa 19.24 ‡ 2:7 Daa 19.12-17 § 2:16 Nao 22.4-35 * 2:22 Yaa 26.11 * 3:3 Yud 18 † 3:5 Daa 1.6-9

à kàale.† 7 Lua yā'oa doupi mé tò musu ní dúnia tiaε beeo dilea té pò ũ e gɔɔ pò a yákpaleke ní a yādansaiɔ, i ní kaale.§

8 Ma gbé yenzideɔ, ásu to yáε bee sááguo: Gɔɔ do de Diiε lán wè òaa sɔowae, mé wè òaa sɔo deè lán gɔɔ dowa.* 9 Dii zígbia ní yá pò à a legbè keao lá gbèe lé ewao, àle menakeánɔ. A ye gbèe kaaleo, a ye gbépii nòselilée. 10 Dii mózì aɔ de lán kpáí mɔawae.† Zibeezì musu a gèzeε bíoo, a pò tékū aa pia, tɔle ní pò pò kuwàɔ aɔ ku bo. 11 Lá pòpii a kaale màa, à tò á kua àɔ ku kua ũ. A tò á kua àɔ adoa luayāmanaɔ ũ 12 wedɔa aà mɔgɔɔi, í wetā gɔɔpi ka kpakpa. Gɔɔpi zì musu a kaale ní téo, a pusu i a pò yó. 13 Ama Lua tɔle dafu ní luabe dafuo† legbè, ɔ wá wé dɔi. We maakea aɔ kuu.

14 Ayāmeto ma gbé yenzideɔ, wedɔa gɔɔpizi guu à āiake àɔ ku sāasai gbāsísai, í na ní Luao. 15 A wá Dii menakea dile suabaa ũ, lá wá gbé yenzide Pɔlu lakèé ní ònɔ pò Lua aà gbàowa. 16 Yápiɔ ɔ Pɔlu í o lá pò a kèɔ guu pii. Aà lápi gueɔ maa zì'ũ. Wésiadeɔ ní gbé pò an zea gbāaoɔ aai yápiɔ kole, lá aai ke ní Luayātaala kiniɔwae bo. Màa aai nízia da kaaleu.

17 Apiɔ sɔ ma gbé yenzideɔ, lá á yápi dɔ kò, à laaika ké ikoyādansaiɔ su á sásā ní ní εεoo. Ásu bo á zea gbāau à léleo. 18 Aɔ gbā wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi gbèke ní aà dɔao guu. Ɔme gawi vī tia e gɔɔpii! Ami.

† 3:6 Daa 7.11 § 3:7 Isa 66.15-16 * 3:8 Sou 90.4 † 3:10 Mat 24.43, 1Tes 5.2, Zia 16.15

† 3:13 Isa 65.17, 66.22, Zia 21.1

ZAA LA SEIA

Yá pò kú láe bee guu

Láe bee guu Zaa lé tékpa Yesudeᵒgu aao naa Yesu Kilisiwa síana, aai yáke a zéwa wàᵒ yekᵒzi ní Lua gbāao. A òné ɓ aa gi yādanε b̄εε pò í kpáné wà Lua yá kúa sú sui.

Lápi daalekíi (1.1-4) Zaa ná yá pò ále yáwaε: Sema Yesudeᵒ aao kᵒgb̄εᵒ ù ní Mae Luao ní aà Né Yesu Kilisio. A gb̄εamá aa ze ní Lua zína pò aa wesi Yesu Kilisile mé aa swād̄ᵒ aà yādanεᵒ seeladekeo, aaiᵒ ku gupua guu, asa Luaá gupuaε. Bee yáí, sema aao yekᵒzi (1.5-2.17). Bee gb̄εa à lekà Kilisi ibεεᵒ m̄oa yáwa, εede pò aai me Yesuá Kilisi no (2.18-29). Bee gb̄εa à yá pò í to wà Lua né síandεᵒ d̄ᵒ: Yáze dekeεa, yeakᵒi, Yesu Kilisi náaikεa (3.1-24). A yá pò í to wà síana d̄ᵒk̄ε ní εεo ò (4.1-6), ᵑ à èa sù yeakᵒzi yáwa. Dea Lua gb̄é úa yeakᵒi yáε, asa Lua ɓ yeziε (4.1-21). Lápi láakíi à luanaaikεa pò í ní ká zibleawa yá'ò (5.1-21).

Lápi í dea Yesude síandε ᵒ yá ɓᵒlekew̄εε. I Yesudeᵒ gba láasoo maa ké aa e ɓ yādanε εede pò í ní s̄ᵒ bleᵒ guu, aai Yesu Kilisi náaikε ní yeakᵒzio.

Yá w̄enide

¹Gb̄é pò kú za asínizi* wa aà yāmà, wa aà è ní wéᵒ, wa aà gwà, wa ɔkàwà, Yá w̄enidepi bao wále kpáé. ²W̄enidepi b̄ᵒ gupuaᵒ, wa aà è, aà seeladeᵒn wá ũ. W̄enidepi ku yāa Mae Lua kíiε, ᵑ à b̄ᵒwá.† Aà bao wále kpáé. ³Yá pò wá mà wá è ᵑ wále oé, ké ápiᵒ á lé e àᵒ doᵒwanᵒ, asa wá lé doᵒ ní Mae Luaoε ní aà Né Yesu Kilisipio.‡ ⁴Wále yáε beεᵒ oé ké wá p̄na e p̄εwáε.

Luaá gupuaε

⁵Bao pò wá màwà wále kpáén ke: Luaá gupuaε, gusia ku aà kíiᵒ, baa yᵒᵒ. ⁶Tó wa m̄ε wá lé doᵒaánᵒε mé wá kú gusiaᵒ, εε wále tó, wále zike síanawao. ⁷Tó wá kú gupuaᵒ lá Lua ku gupuaᵒwa s̄ᵒ, ᵑ wá lé aᵒ doᵒ, aà Né Yesu au í wá duuna píi wolowá.

⁸Tó wa m̄ε wá duuna víᵒ, wále wázia s̄as̄ε, wá síana víᵒ. ⁹Tó wa wá duunaᵒ ò Luaε, Lua dee náai ví, í yáke a zéwa, a wá duunapiᵒ kéwá, a yāvái wolowá píi. § ¹⁰Tó wa m̄ε wi duunakeo, wa Lua díle εede ũε, wá aà yá kúao.

2

¹Ma néᵒ, málε yá bee oé, ké ásu duunakeo yáíε. Ama tó á gb̄εε duunakè, wá Zennᵒde ví Mae Lua kíi táesaide Yesu Kilisi ũ. ²ᵓme wá duuna awakpabᵒ ũ.* I ke wá duuna ado no, dúnia búu gb̄éᵒ p̄ε.

³Tó wá yá pò a díleᵒ kúa, beewa wá d̄ᵒ síana ké wá aà d̄ᵒ. ⁴Tó gb̄é m̄ε á aà d̄ᵒ, mé a yá pò a díleᵒ kúao, εedeε, ade síana víᵒ. ⁵Gb̄é pò aà yá kúa s̄ᵒ, aà yea Luazi papaa síanaε. Pò pò a to wà d̄ᵒ ké wá naawàn ke: ⁶Gb̄é pò m̄ε á naawà, sema ade kua àᵒ de lá Kilisi ku yáawa.

Yá dafu díleε

* 1:1 Zaa 1.1 † 1:2 Zaa 1.14 ‡ 1:3 Zaa 17.3 § 1:9 Sou 32.5 * 2:2 Lom 3.25

7 Ma gbé yenzide, i ke yá dafu ma a lakéé, yázi pó wa dílé za káau. † Yāzipi mé Lua yá pó á mà ũ. 8 N beeo yá pó mále a lákéé dafu loe, wí a síana e aapi ní ápiowa, asa gusia lé gē, 5 gupua síande † lé bii sa.

9 Gbé pó mē á kú gupua, mé a za a gbédeegu, ade ku gusiaue e tia. 10 Gbé pó ye a gbédeezi ku gupua, aà yāe lí tó gbēe fuo. 11 Gbé pó za a gbédeegu ku gusiaue, a be gusiau, a dō gu pó ále géuo, ké gusiapi aà vlakù yáí.

12 Ma néo, má lāe bee kēé
ké á duuna kēwá aà tó yá musu yáí.

13 Maeo, ma lāe bee kēé
ké á gbé pó kú za asínizipi § dō.

Ɔwaaso, ma lāe bee kēé
ké a ziblè Setáuwa.

14 Ma néo, má lāe bee kēé
ké á Mae Lua dō.

Maeo, ma lāe bee kēé
ké á gbé pó kú za asínizí dō.

Ɔwaaso, ma lāe bee kēé
ké á gbāa mé á Lua yá kūa,
5 a ziblè Setáuwa.

15 Asu ào ye dúniazio, ge pó pó kú a guuo. Tó gbé ye dúniazi, a ye Mae Luazio. 16 Asa yá pó kú dúnia guu píi, dōe'ni ní wetonlaao ní àizee íandāao, i bo Mae Lua kíio, à bō dúnia kíie. 17 Dúnia lé gē ní a pó pó wí a nideo, āma luapoeākēna ao ku gōpiie.

Kilisi ibee

18 Ma néo, gōo gbezā wá kuwá. Lá á mà Kilisi ibee lé mó, aà ibeeo dasikù sa. Beewa wá dō ké wá kú gōo gbezāwa. 19 Gbépíobá wá gbéno, a yáí aa bōle wá guu. Tó wá gbéone yāa dō aa kúwan. Aa kēwá ké wá e dō an gbēe de wá gbé ũo yáie.

20 Apio sō, Lua Nisina díé, 5 a síana dō ápii. 21 Ma lāe bee kēé, ké a síana dō yáie, i ké á dōo no. A dō ké eee lí bo síana guuo. 22 Déme de eede ũi? Gbé pó gí Yesu Mesiikeie. Gbé beeá Kilisi ibeee, à gí Mae Luazi ní aà Néoe. 23 Gbé pó gí Lua Nézi gí Mae Luazi lo. Gbé pó zè ní Lua Néoi zè ní Mae Luao lo.*

24 Ao yá pó á mà za káau kūa. Tó á yá pó á mà za káaupi kūa, ao naa Lua Néwa ní aà Maeo. 25 Pó pó Kilisi a legbèwēe mé wēni láasai ũ.

26 Ma lāe bee kēé gbé pó aale á sāsāo yá musue. 27 Apio sō, Nisina pó á è Kilisiwa kú á guu. A bàa kú ní gbēe yādadaaeo, asa aà Nisina lé yápii dadaé, mé a síana ví, ee ku aà guuo. Lá àle dadaé, ào naa Kilisiwa màa.

28 Tiasa ma néo, ào naawá ào gé, ké gōo pó à mō, wá sō i dílea. Wá gee a gō kpá wá wéi aà mōgōo. 29 Lá á dō a maa, ào dō ké yāmaakēna píiá aà nēe.

3

Lua néo

1 A gwa lá Mae Lua yewázi zōo, ké ì wá sísi a néo,* mé wá a ũ sō! Dúnia wá dōo, ké i aà dōo yáí. 2 Ma gbé yenzide, Lua néon wá ũ tia, mé lá wáo de i bo

gupuau yāao. Wá d̄s k̄é ḡoo p̄ó à m̄ò, wáò de laaàwa, asa wá wesiaàle, wí aà e lá a de. ³ Gb̄é p̄ó a wé d̄oàzi màa, aàò ku gb̄ās̄isai lá Kilisi ku gb̄ās̄isaiwa.

⁴ Gb̄é p̄ó duunakè b̄ò Lua yá kp̄ee, asa duunaá b̄oà Lua ikoyá kp̄ee. ⁵ A d̄s k̄é Kilisi m̄ò duunawoloa yáie, mé a duuna vío.† ⁶ Gb̄é p̄ó naawá líò te duunawao. Duunk̄enae i aà eo, a aà d̄sò.

⁷ Ma néò, ásu to gb̄é a sás̄ão, yāmaak̄ena mé maa lá Kilisi maawa. ⁸ Gb̄é p̄ó ì duunak̄éá Ibiisi gb̄é, asa Ibiisi duunak̄é za as̄inzi. Ibiisi yáò midea yáí Lua Né m̄ò. ⁹ Gb̄é p̄ó Lua aà ì líò te duunawao, asa Lua k̄ek̄éá kú aà guue. A f̄ò líò te duunawao, k̄é Lua aà ì yáí. ¹⁰ Lá wá Lua néò d̄òk̄e ní Ibiisi néò k̄e: Gb̄é p̄ó lí yāmaak̄eo ge gb̄é p̄ó ye a gb̄édeezio, adeá Lua né no.

Yeak̄si

¹¹ Yá p̄ó á mà za káaun k̄e: Wàò yek̄si.‡ ¹² Asu àò de lán Kainuwao. A de Setáu p̄ó ùe, ò a dàuna d̄e. § Bóyáí à aà d̄èii? Ké aà yákea v̄ai mé aà dàuna p̄ó maa yáie. ¹³ Ma gb̄éò, tó d̄únia zaágu,* ásu to à b̄ò á saeo. ¹⁴ Wá d̄s wa b̄ò gau wa ḡe w̄eni guu,† k̄é wá ye wá Yesude deez̄i yáí. Gb̄é p̄ó ye gb̄éio, adeá ḡee e tia. ¹⁵ Gb̄é p̄ó za a gb̄édeegua gb̄edenae. A d̄s k̄é gb̄edenae líò w̄eni láasai vío.

¹⁶ Yáe bee mé a to wá d̄s lá yeak̄si de. Kilisi az̄ia kpà wá yáí. Wápiò s̄s, sema wá wáz̄ia kpá wá Yesude deez̄i yáí màa. ¹⁷ Tó gb̄é de p̄ode ù, mé a è a gb̄éde lé w̄enake, tó i w̄enad̄òò, a ye gb̄éí lá Lua yeiwae? ¹⁸ Ma néò, wásu wàò yek̄si ní l̄eò. Wàò yek̄si síana ní yákeao. ¹⁹ Beewa wá d̄s k̄é síana gb̄éò wá ù, màa wá s̄s aò daa doù Lua ae. ²⁰ Tó yāe sù lé wá s̄s ví s̄s, wá d̄s k̄é Lua z̄ò de wá láasooa, a yápii d̄s.

²¹ Ma gb̄é yenzideò, tó wá láasoo lé wá dayāuo, wá s̄s aò dilea Lua aee, ²² wí p̄ó p̄ó wá gb̄èawà e, k̄é wá yá p̄ó a d̄ileò k̄ua mé wi yá p̄ó ì kaaàgu k̄e yáí. ²³ Yá p̄ó a d̄ilew̄een k̄e: Wá aà Né Yesu Kilisi náaike,‡ wíò yek̄si lá a d̄ilew̄éewa. § ²⁴ Gb̄é p̄ó yá p̄ó a d̄ileò k̄ua naawà, mé Luapi ku ade guu. Wá d̄s k̄é a kú wá guu aà Nis̄ina p̄ó a kp̄awá yáí.

4

Nis̄inaò d̄sak̄e

¹ Ma gb̄é yenzideò, ásu gb̄é p̄ó aa mè wa Lua Nis̄ina víò yá sí mípii. A ní taasika à gwa tó nis̄ina p̄ó aa ví b̄ò Lua kíie, asa ānabi egenao dasik̄ù d̄úniau. ² Yá p̄ó a to à f̄ò d̄s tó Lua Nis̄ina aa v̄in k̄e: Gb̄é p̄ó mè Yesu Kilisi m̄ò gb̄enaz̄ina ù, nis̄ina p̄ó a ví b̄ò Lua kíie. ³ Gb̄é p̄ó Yesu d̄s màao, nis̄ina p̄ó a ví ì b̄ò Lua kíio. Kilisi ib̄ee p̄ó á mà àle m̄ón we. A ku d̄únia guu k̄ò.

⁴ Ma néò, Lua gb̄éò ñ ù, a z̄iblè ānabi egenapiòwa, asa Lua Nis̄ina p̄ó kú á guu z̄ò de nis̄ina p̄ó kú d̄únia guula. ⁵ D̄únia gb̄éò ñ ù. Bee yáí aā d̄únia yā'o, ò d̄únia gb̄éò ì ní yāma. ⁶ Lua gb̄éò wá ù. Gb̄é p̄ó Lua d̄s ì wá yāma, gb̄é p̄ó de Lua p̄ó ùo lí wá yāmao. Beewa ò wá Nis̄in síande d̄òk̄e ní nis̄in egenao.

Lua ì yerzi

† 3:5 2Kln 5.21 ‡ 3:11 Zaa 13.34 § 3:12 Daa 4.8 * 3:13 Zaa 15.18 † 3:14 Zaa 5.24
‡ 3:23 Zaa 6.29 § 3:23 Zaa 13.34

7 Ma gbé yenzide, wà yekōi, asa yeakōi i bō Lua kīie. Gbé pō ɔ ye gbéi mé Lua né ũ, a Lua dō. 8 Gbé pō lío ye gbéio Lua dōo, asa Lua ɔ yeziie. 9 Lá Lua yeawázi bō gupuaun ke: A a Né mēndona zì dúnia guu,* ké wá wēni e n áa gbāaoe. 10 Aa yeawázipin ke: I ke wámε wá ye Luazio, Lua mé yewázi, 5 à a Né zì wá duuna awakpabō ũ. 11 Ma gbé yenzide, lá Lua yewázi maa, sema wà yekōi sō. 12 Gbēe i wesi Luale yāao,† ama tó wá yekōi, Lua kú wá guu, mé aa yeawázipi papaa wá guu.

13 Wá dō ké wá naawá mé a kú wá guu, ké à a Nisina kpáwá yái. 14 Wá è, a seeladeɔn wá ũ, Mae Lua a Né zì dúnia Suabana ũe.‡ 15 Gbé pō ò Yesuá Lua Néε, Lua ku aa guu, mé ade ku Lua guu. 16 Wá dō ké Lua yewázi mé wá a náai vl.

Lua ɔ yewázi. Gbé pō ɔ ye gbéi naa Luawa, mé Lua naawá. 17 Lá Lua yeawázi pεwán ke: Wá sō aɔ dilea yákpalekegɔɔzle. Asa lá Kilisi de, wápio sō, maa wá de dúniaε bee guu. 18 Gbēe lí víake gbé pō yeazieo. Tó Lua yewázi wásawasa, wá víake aa yá musuo, asa wí víake gbé pō wale e a íadamáe. Víade lío dō Lua yewázi wásawasao.

19 Wápio, wio ye gbéi, ké Lua dōaa yewázi yái. § 20 Tó gbé mē á ye Luazi, mé a za a gbédeegu, εεdeε. Asa gbé pō ye a gbédee pō i ezio, a fō aɔ ye Lua pō i eoziio. 21 Yá pō a dílewēen ke: Gbé pō ye Luazi, sema aà ye a gbédeezi sō.*

5

Lua Né náaikea

1 Gbé pō Yesu náai vl Mesi ũ, Lua mé ade í. Gbé pō ye dei ye néie ɔ. 2 Tó wá ye Luazi mé wá yá pō a díleɔ kūa, beewa wá dō ké wá ye Lua nézi. 3 Asa yea Luazi mé yá pō a díleɔ kūa ũ.* Yá pō a dílepí zí'ũ sōo,† 4 asa gbé pō Lua aa í i zible dúniawae. Wá luanaaika mé í to wá zible dúniawa. 5 Déme í zible dúniawai? Gbé pō sí Yesuá Lua Néε bàasio.

6 Yesu Kilisipi mé gbé pō mō à da'ilekè, aa au bōle ũ. I ke da'ilée adoo, à da'ilekè, aa au bōle ɔ. Lua Nisina mé aa seelade ũ, asa ɔme síande ũ. 7 Seelaɔ ku aaɔe: 8 Lua Nisina ní ipio ní aupio, mé an aaɔ píi an yá doue. 9 Lá wi gbēnazina seeladeke sí, Lua seeladeke de beea, asa Lua yápi ò a Né yá musue. 10 Gbé pō Lua Né náai vl seelapi vl a sō guu. Gbé pō i Lua yá sio, ade Luapi díle εεde ũe, asa i yá pō Lua ò a Né musu sio. 11 Yá pō a òn ke: Lua wá gbá wēni láasai, mé wēnipi ku aa Né kīie. 12 Gbé pō Lua Né vl wēni láasai vl. Gbé pō Népi vlō wēnipi vlō.‡

13 Ma yá beeo óe, á gbé pō ále Lua Né náaikea, ké aɔ dō á wēni láasai vl. 14 Lá wá sō ɔ dilea Lua aen ke: Tó wa pō wabikèwá lá a yeiwa, í wá yamae. 15 Lá wá dō í wá wabika ma, wá dō ké wa pō pō wa a wabikèwá è kò.

16 Tó gbé a gbédee è, àle duuna pō lí ní kaaleo ke, aa wabikèè, Lua i aa gba wēni. Duuna pō lí ní kaaleo má ò. Duuna pō í ní kaale kú, i ke bee má ò aa a wabikeo. 17 Yāvāika píiá duunaε, ama duuna pō lí ní kaaleo ku.

18 Wá dō ké gbé pō Lua aa í lío te duunawao, asa Lua Né í aa dōa, Setāu lí fō ɔkàwào. 19 Wá dō Lua gbéɔn wá ũ, mé dúnia búu kú Setāu zle. 20 Wá dō

* 4:9 Zaa 3.16 † 4:12 Zaa 1.18 ‡ 4:14 Zaa 3.17 § 4:19 Lom 5.8 * 4:21 Mat 22.37-39

* 5:3 Zaa 14.15 † 5:3 Mat 11.30 ‡ 5:12 Zaa 3.36

ké Lua Né m̀, ̄ à wá wé k̀, ké wà e Slande d̄. Wá kú Slandepi guu ní aà Né Yesu Kilisio. ̄me Lua s̄landepi ũ. ̄me w̄eni láasai ũ.

²¹ Ma νέ, à laaika dii εγεναζι.

ZAA LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Lápi kēnaá gbēzō, ōme Lua zina Zaa ũ. A ò Yesudeone aao ku siana guu ní yeakōzio (1-6). A lezámá gbēsāsánao yá musu, ō à a moa ní gwai baokpáné à fòkpámá (12-13). Apíi guu a gbèamá aa laaika aa ze gbáa ní Lua zé síande guu.

Siana ní yeakōzio

¹⁻² Ma gbēzō, máme ma láe bee kè gáli pò Lua ðile gbēone. Má yeázi síana guu, síana pò kú wá ví mé wáò kuò gōōpii yáí. Máme má adoo, ní gbé pò aa síanapi dōo píie. ³ Mae Lua ní a Né Yesu Kilisio gbēkēkēé ní sùuuo ní aafiao síana ní yeakōzio guu.

⁴ Ké má è á gbēo ku síana guu lá Mae Lua ðilewēewa, ma pò kèna maamaa. ⁵ Tiasa ma gbé, mále wabikewáe. I ke yá dafu mále oéo, yá pò wá ví za káau. Wáò yekōi.* ⁶ Yeakōin ke: Wáò yá pò Lua ðileo kúa. Yá pò Lua ðilepi mé de wáò yekōi lá á mà za káauwa.

⁷ Gbēsāsána dasi òlìgua dúnia guu, aai me Yesu Kilisi i mo gbēnazina ũo. Gbé bee taaá gbēsāsánae, Kilisi ibeē. ⁸ A laaika, ásu to zí pò wá kè ke pao. A to à ài'e a lé gbēu. ⁹ Gbé pò ví Kilisi yádané léa Lua dōo. Gbé pò zè ní yápio Mae Lua ví ní aà Néó an píi. ¹⁰ Tó gbé m̀ yádadaié mé a yá bee kúao, ásu à aà ðileo. Asu gbāakpaaazi seo. ¹¹ Asa gbé pò gbāakpaaazi lé kú aà vāikeao guu.

¹² Má yávi dasi mà oé, áma má ye mà kée láuo. Ma wé doi mà mo á gwaie, wí b̀ kō léu,† ké wá pona e ke zai. ¹³ Gáli pò Lua ðile la gbé fòkpawá.

* 1:5 Zaa 13.34 † 1:12 3Zaa 13-14

ZAA LA AAᵛDE Yá pó kú láε bee guuᵛ

Gbēzᵛᵛ pó Zaa lá plaade kè mé láε bee kè Gaiueε. Gaiu i zikε Luaε, i nibᵛᵛ yàaeke, asa à zè ní síanao. Dioteᵛfi sᵛ denlaweεlena pó gí síanaie. A bᵛ Zaa kpε, i aà gbéᵛ dilεo. A Yesude pále pó wí me Demetiu maabò (12), ᵛ à a mᵛa wékpaleiᵛzi yá'ò à fᵛkpámá (13-15). Wá è lápi guu gbáakpaa Yesudeᵛziá yeakᵛzi yáε, mé zεa ní síanao yáε.

Lua zikεnaᵛ dilεa

¹ Ma gbēzᵛᵛ, máme ma láε bee kè ma gbé yenzide Gaiusie.* Má yenzi ní síanao. ² Ma gbé yenzide, miᵛ wabikεne ké ñyᵛ aafia, yápii i bᵛne maa, lá n bᵛ maawa. ³ Ké wá gbéᵛ mᵛ, aa òmεε lá ní síana kᵛa mé ní kú a guu, ᵛ ma pᵛ kèna maamaa. ⁴ Tó má mà ma néᵛ kú ní síanao, pᵛnae demεε beelao.

⁵ Ma gbé yenzide, ní náai ví zí pó ni ke wá gbéᵛne guu, atεsa nibᵛᵛ. ⁶ Aa n yeawázi yá'ò wá gálideᵛne. Kᵛsᵛa kené, lá a maa wà ke Lua zí guuwa. ⁷ Asa aa dàzeu ní Kilisi tᵛo, mé aa daa luayādansaiᵛ gāuo. ⁸ Sema wá gbé bee taaᵛ yàaeke, wíᵛ de an zikεndeeᵛ ᵛ síana baokpaa guu.

⁹ Ma taalanae kè n gálideᵛne, āma Dioteᵛfi denlaweεlena ye wá yáio. ¹⁰ Bee yáí tó ma mᵛ, má bᵛaànᵛ ní yá pó i keᵛ ní yāvái pó i dᵛwáᵛ. Bee lí ká aà bakanswāua ᵛo, ili wá gbéᵛ dilεo, baa se i gí gbéᵛ pó ye ní dilεone, i kāaakekᵛi zᵛnέ.

¹¹ Ma gbé yenzide, rísu yāvái dadao, sema yāmaa. Gbé pó i yāmaake mé Lua pó ᵛ, gbé pó i yāvái ke Lua dᵛo. ¹² Gbépii i Demetiu tᵛnasi. Baa síana i aà sáaukpa. Wápiᵛ wi aà sáaukpa sᵛ, mé ní dᵛ ké wá seeladeke náai ví. ¹³ Má yāví dasi mà onε, āma má ye mà kēne láuo. ¹⁴ Ma wé doi wá wesikᵛle tia, wí yābᵛ kᵛ léu.† ¹⁵ Lua n to aafia. N gbēnaᵛ fᵛkpāma. Fᵛkpa wá gbēnaᵛwa dodo.

* 1:1 Lom 16.23 † 1:14 2Zaa 12

YUDA

Yá pò kú lée bee guu

Yuda lán ní Piεε lán plaadeo (lee 2) aa waasoken εγεναο yá'ò ní yāvái pò aalò kúαοε. Lán Zaakiwa Yudaá Yesu dāunaε lò.

Yuda zɔadò waasoken εγεναο pò an yá gè Yesudeo guuowa pásípási, à go pò a ní gbè yá'ò (3-16). A ò Yesudeone aa ze gbāa Yesu náaikea guu (17-23). A lápi mīde ní Lua tɔɔao.

Lápi yá pò εε ì'iné yá bɔɔlekè, mé à àizána pò wá wé dɔi naa Lua ní Yesu Kilisiowa guu yá'ò lò (20-21).

Waasoken εγεναο

¹ Mámema Yuda, Yesu Kilisi zòblena, Zaaki dāuna.* Mámε ma lée bee kè Mae Lua yenzide pò à ní sisi a ní kúα naa Yesu Kilisiwa guuone. ² Lua sùuu ní aafiao ní a yeaázio nɔnɔaaé.

³ Ma gbè yenzideo, má ye mà lákèé yāa wápíi suabaa yá musu, ò má è à kù teasiε mà kèé mà lēdaowá à gí ní áziao Yesu yá pò Lua nàè á ɔzì gēn do e gɔɔpii musu. ⁴ Asa luayādansaiο gè wá guu kpáí,† aal wá Lua gbèke e ní wisaiyākea zé ũε, aal lelekpa wá Dii mēndona Yesu Kilisizi. Ia pò Lua a damá kú aà yá taala guu à gègè.

⁵ Ké Dii Isailio b̀le Egipi,‡ a gbεa à gbé pò aai a náaikeoο d̀de.§ Má ye mà yápi d̀águ, baa ké á d̀ò. ⁶ Malaika pò aai ze ní ní luakpamao aa pákpà ní kúkizíο s̀, Lua ní ká gusiau yeyea ní m̀daonao àò d̀má gɔɔpii e yákpalekegɔɔ z̀o z̀í. ⁷ S̀d̀oũ ní Gɔmɔoο ní wéle pò liaanzio gbéο yá bee taa kè s̀, aa nízia kpà gbási d̀òsai keawa.* An kaalea de ìadama ní té gasaio seela ũε. ⁸ Luayādansai nana'onapio lé ke màa s̀ε. Aal nízia da gbásikeau, aal gi ikoyái, aal malaika gawideo s̀s̀. ⁹ Baa malaikaο kía Miseli, gɔɔ pò àle lekpaake ní Ibiisio M̀izi ge yá musu, i we à aà s̀s̀ à yádaaalao, áma a òè a k̀ le ní Diio.† ¹⁰ Gbèpio s̀ aal yá pò wa a gbad̀o b̀εboε. Ono pò wá ní íò ò aa v̀ lán ǹbɔɔwa láasoosai, ò ì gèr̀nɔ kaaleu. ¹¹ Waiyoo ampio, aa Kainu‡ zé s̀. Aa sí Balaaũ§ sásāau òa yái. Aa b̀ Lua kpε lán Kolewa,* aa òkpà laaāwa. ¹² Aa de sáa ũ á gbèke vía ní k̀o blεbleao guu. Aal p̀bleánɔ, wí lí ní k̀o. An ǹse yá aal g̀g̀. Aa de lán lousisia pò ì gè ní ìanao masaiwae. Aa gá gēn pla lán lí ne'isai pò bileawae. ¹³ Aa de lán isukaa pásíwa, aal f̀la vái b̀ an wisaiyākeao ũ. Aa de lán saambeβenaowa, gusia níinii ò Lua d̀lené àò ní yáaeked̀ gɔɔpii.

¹⁴ Za Adamu léu e à gè pè Enokiwa mae ní néo ku lee soplae, ò Enokipi† d̀aa ní yá'ò à mè, á è Dii lé m̀ó ní a gbéο, an dasi lé v̀io, ¹⁵ ké aà yákpaleke ní gbèpiio, i yāda a yādansai duunkenaola pii, yá pò aa kè a yádasaike guu yái ní a t̀ b̀ε pò aa s̀o pii. ¹⁶ Gbèpióa yákeledeone, yāe lí kánguο. An pò niakaa mé ì d̀aané, aal ìanadā ní yáz̀o, aal lenakasa gbéone ài'ea yái.

K̀ zed̀a

* 1:1 Mat 13.55 † 1:4 Gal 2.4 ‡ 1:5 Bɔa 12.51 § 1:5 Nao 14.29-30 * 1:7 Daa 19.1-25 † 1:9 Zkl 3.2 ‡ 1:11 Daa 4.3-8 § 1:11 Nao 22.1-35 * 1:11 Nao 16.1-35 † 1:14 Daa 5.21-24

¹⁷ Apio s̄ ma gbé yenzide, à to yá p̄ wá Dii Yesu Kilisi z̄ina, d̄aa òé d̄águ. ¹⁸ Aa òé ḡḡgb̄ez̄āz̄i gbé p̄ an luaȳādasai p̄ niakaa lé d̄aané, aa á ke p̄p̄p̄e.† ¹⁹ Gb̄épio ì to gb̄é k̄ēaae, anz̄ia p̄eā mé ì d̄aané, aa Lua Nis̄ina v̄io. ²⁰ Apio ma gbé yenzide, à k̄ z̄ed̄ á lousisize guu, ì wabike ní aà Nis̄ina gb̄āo. ²¹ A z̄ea Lua yeaw̄azi guu, ì w̄ed̄ wá Dii Yesu Kilisizi e aà ge wá ká àiz̄anawa a gb̄ēke guu. ²² A w̄ēnad̄ gbé p̄ kú seasea. ²³ A gb̄ē s̄í téwa à ní suaba. A w̄ēnad̄ gb̄ēp̄āle, ní laaio, í za baa an p̄kasa p̄ gb̄ās̄ikp̄a an d̄āakea guu.

²⁴⁻²⁵ Lua m̄ēndona wá Suabana a f̄ à á d̄á k̄ ásu fuo, i á kp̄án'aake a gawi guu s̄āasai ní p̄nao ní wá Dii Yesu Kilisi gb̄āo. Ōme gawi ní z̄ōkeo ní gb̄āo ní ikoo v̄i zad̄ ḡo i daaleo ní a tiao e ḡop̄ii. Ami.

† 1:18 2Pie 3.3

ZIA YA Yá pò kú lée bee guu

Zāa mé Bibeli lá gbézā kè. A yá dasi pò Yesu Kilisi biiwàe bɔ̀lekèwèe (1.1), yá pò a è gɔ̀ɔ pò Lua Nisina dèdewà (1.10). Gɔ̀ɔ pò à lápi kè, a ku Patemɔ̀ gūgūnaae. Wàle aà wetā ké àle Yesu baona kpá yáí (1.9), asa gɔ̀ɔ bee Lomadeɔ̀ kía lé ìada Yesudeɔ̀wa. A lápi kè Yesu gāli mèn soplá pò aa ku Azii būsuuɔ̀ne, gu pò wí me tia Tuukii.

Tó Yesudeɔ̀ ku wetēa guu, ké Dii m̀ndona Yesu Kilisi aa zèò yáie. Kua yā'ia guu Zāa lée bee kèné ké wà ze gbāa luanaaika guu ní zia yá pò an wé dɔ̀io. Lápi guu Zāa wépungu pò a èò yá'ò ní a lɛ̀ɛ̀uɔ̀ dasi. Gbé pò aa luabaakuarínɔ̀ káau taala dɔ̀ɔ fɔ̀ yáleɛ̀uapiɔ̀ gbadɔ̀, āma dāɔ̀ ní asii dɔ̀. Wépungu pò Zāa èò yáò dodoa, āma an yāmi doue. Gbèe ì asiyyāpiɔ̀ bɔ̀leke dodoa, āma yázinda pò lápi lé o ku wásawasae: Vāi a kigɔ̀ɔsoplanable, āma Lua ní a gbéɔ̀ zì gbézā ble Yesu Kilisi sabai, asa ɔ̀me Dii ũ ado.

A daalekii Zāa azia yá'ò Yesu Kilisi pò b̀ gau zina ũ (1.1-8).

Aà waaso séia guu, à yá pò à wesie a wépungu séia ea guu sèle siu. A guu Yesu òè aà lákè Yesude gāli mèn soplá pò ku Azii būsuuɔ̀ne (1.9-3.22).

Bee gbēa Zāa sù è á kú musu, we a wépungu è dasi: Luabedeɔ̀ kúlea Luae ní Yesu Kilisio (lɛ̀e 4-5), lá kooa ní a kán'ò mèn soplá (6.1-8.1), kāae mèn soplá pɛa (8.2-11.19), dalagɔ̀ɔ ní wài mèn plá (12.1-13.18), sá ní gbé pò à ní bóɔ, yákpalekegɔ̀ɔ pò malaikaɔ̀ a baokpá (14.1-20), kisia gbézā mèn soplá pò de Lua pókúma ũ (15.1-16.21), Babeli léleá, ziblea wàiwá ní anabi egenao ní Ibiisio (17.1-20.10), luabe dafu ní tɔ̀le dafuo ní Yelusaleũ dafuo (21.1-22.5). Lápi láakii Yesu legbè à m̀: Má m̀ tia (22.6-21).

Gbé pò aale lápi kyokeɔ̀ fɔ̀ yáò gbadɔ̀, tó aa wèele yápi wásawasa dɔ̀ yā'ia pò a su ní le zia yá musu. Zāa lé viadada Lua gbéɔ̀zi no, àle ní gba sɔ̀ ìadamagɔ̀. Wépungu pò Zāa è lé ɔ̀loné yá pò a yáí Yesu Kilisi gá a vù, àizāna yá pò aao kuò e gɔ̀ɔpii.

Lée bee b̀kii

¹ Lua yá pò lé m̀ kei dà Yesu Kilisie aà biiwà a zòblenaɔ̀ne, ɔ̀ à a malaika zì ma Zāa a zòblenawa, a tò ma yápi d̀. ² Lua yá pò Yesu Kilisi de a seelade ũ ɔ̀ má è, ɔ̀ mále o. ³ Gbé pò zia yáe bee kyokè ní gbé pò aa a yāmà aa kūaɔ̀ báadeɔ̀ne, asa a gɔ̀ɔ káikù.

⁴ Ma Zāa máme ma lée bee kè gāli soplá pò kú Azi būsuuɔ̀ne. Lua pò kú za yāa mé a ku tia mé àle m̀ ní a Nisina mèn soplá pò kú a kpalabaa aeɔ̀* ⁵ ní Yesu Kilisi pò de seelade náaide ũo aa gbèkekeé, aai á tò aafia. Yesupi mé gáɔ̀ séia ũ, ɔ̀me dúnia kíaɔ̀ gbāade ũ.† A yewázi à wá bó wá duunau ní a au gbāao, ⁶ à wá kpá kpalau Lua a Mae gbágbanao ũ.‡ ɔ̀me gawi ní gbāao ví gɔ̀ɔpii! Ami.

* 1:4 Zia 4.5 † 1:5 Isa 55.4, Sou 89.28 ‡ 1:6 Bɔ̀a 19.6, 1Pie 2.5

7 Ma, àlɛ mɔ luabɛpuanau. § Gbɛ̀pii a wɛsiaàlɛ, baa gbɛ̀ pɔ aa àà z̄ɔ, * dúnia bui pii í n̄z̄ia gbɛ̀gbɛ̀ àà yá musu. Àà kɛ màa! Ami.

8 Dii Lua m̀: Mámɛ má Alafa n̄ Omɛgao ũ. † Ma Gbãapiide má kú yãa m̀é má kú tia mé mále m̀.

Yesu Kilisi bɔ m̄a Zaawa

9 Mámɛmaa Zãa á gbɛ̀do, naa Yesuwa guu kɔgbɛ̀ɔn wá ũ wétɛa guu, kpalablea guu, mɛnakɛa guu. Má kú ísia gūgūna pɔ wí mɛ Patemɔ guu luayá'oa n̄ Yesu seeladekɛo yáí. 10 Dii gɔɔz̄í Lua Nisina dɛdɛa, ɔ ma ɔɔ gbãa mà ma kɛ lán kãae'ɔwa 11 à m̀: Yá pɔ n̄ è kɛ lá guu, n̄ kpásá gáli sɔpla pɔ kú wéleɛ beueɔnɛ: Efɛsɛ, Simiina, Pɛɛgaũ, Tiatii, Saadi, Filadɛlifí n̄ Laodisio.

12 Ma lili mà gbɛ̀ pɔ lé yá'omɛpi e. Ké ma lili màa, ma vua dau è m̀n sɔpla. 13 Ma gbɛ̀ è daupio zānguo lán gbɛ̀nazin n̄wa. A ulatao daa, àlɛ gáɛ àà gbázi, mé vua asana dɔa àà kùawa. 14 Àà mikã dɛ púntaitai lán sãkã ge buawa, mé àà wé dɛ lán tévuawa. 15 Àà gbá lé tekɛ lán mɔgotɛ pɔ wàlɛ baasa mua té guuwa. Àà ɔɔ dɛ lán iz̄ɔɔsuka kōfiwa. ‡ 16 A saana kũa a ɔplaa m̀n sɔpla, mé fɛnda lena kɛplɛ § lé ɔɔ àà léu. Àà oa lé tekɛ lán íatɛ gbãawa.

17 Ké ma àà è, ma lele àà gbázi, ma gɔ sáii. ɔ à ɔplaa n̄a à m̀: Nsu to vía n̄ kũo. Mámɛ má Dɔaana n̄ Gɔz̄anao ũ, * 18 gbɛ̀ pɔ ɔ ku ũ. Ma ga, ɔ má kú ké, mé máo ku e gɔɔpiiɛ. Má ga n̄ bedao kilinɛo kũa. 19 Yá pɔ n̄ è ké, yá pɔ kú n̄ yá pɔ a m̄ a kɛɔ pii. 20 Saana m̀n sɔpla pɔ n̄ è ma ɔplaaupio n̄ vua dau m̀n sɔlapio asiin kɛ: Saana m̀n sɔlapioá gáli m̀n sɔlapio dɔaanaɔnɛ, mé dau m̀n sɔlapioá gáli m̀n sɔlapioɔnɛ.

2

Efɛsɛ

1 Kɛ Efɛsɛ Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̀ pɔ má saana m̀n sɔplɔ kũa ma ɔplaa, má bɛ vua dau m̀n sɔplɔ zānguo, mámɛ ma yáɛ bee ò. 2 Má n̄ yãkɛaɔ d̄ɔ n̄ z̄í pɔ n̄lɛ kɛo n̄ n̄ mɛnakɛao. Nili we gbɛ̀vãio d̄ilɛo. Gbɛ̀ pɔ aaí n̄z̄ia dile Lua z̄inao ũ mé aa dɛ a ũo, n̄ n̄ yó n̄ è ɛdɛɔn̄ ú. 3 N̄ mɛnaf̄ɔ, n̄ taasikè ma yáí, ni kpasao. 4 Kási má yávinno. Dafudafukɛlɛgɛ n̄ kɛmɛɛ. 5 To n̄ kua zi zad̄ɔ ni busao yá d̄ongu. N̄ɔsɛlilɛ, n̄ ɔ yá pɔ ni kɛ yãa kɛ. Tó ni kɛ màao, má m̄ma, mí n̄ dau sɛ s̄ò. 6 N̄ beeo n̄ yáɛ bee ví, n̄ za Nikolaiɔ yãkɛau lá má zauwa. 7 Gbɛ̀ pɔ n̄ɔsɛ ví, àà yá pɔ Lua Nisina lé o Yesudeɔnɛ ma: Má gbɛ̀ pɔ z̄iblɛ gba zé àà lí wɛnide pɔ kú Lua lu guu bɛ blɛ.*

Simiina

8 Kɛ Simiina Yesudeɔ dɔaanaɛ: Ma gbɛ̀ pɔ má dɛ Dɔaana n̄ Gɔz̄anao † ũ, ma ga ma ɛa vu, mámɛ ma yáɛ bee ò. 9 Má wétɛa pɔ wàlɛ m̄nɛ d̄ɔ n̄ n̄ taasidekɛo. N̄ beeo ɔden n̄ ũ. Gbɛ̀ pɔ aaí mɛ Yudaɔn̄ n̄ ũ mé aa dɛ a ũo, an lousisikɛ dɛ Setãu pɔ ũ, má d̄ɔ lá aaí yãd̄oma. 10 Nsu víake taasi pɔ n̄ȳɔ kɛɛo. Ma, Ibiisi a á gbɛ̀ɛo ká kpéu a á ȳɔ, i wétɛam̄ɛ gɔɔ kwi. Nȳɔ náai ví e n̄ gɛ n̄ gaò, mí àiz̄ana kɛnɛ yãae ũ. 11 Gbɛ̀ pɔ n̄ɔsɛ ví, àà yá pɔ Lua Nisina lé o Yesudeɔnɛ ma: Ga plaade ‡ a íakpa gbɛ̀ pɔ z̄iblɛz̄io.

§ 1:7 Dan 7.13, Mat 24.30, 1Tɛs 4.17 * 1:7 Zkl 12.10, Zãa 19.34 † 1:8 Zia 22.13 ‡ 1:15 Dan 7.9, 13, 10.5-6 § 1:16 Ebe 4.12 * 1:17 Isa 44.6, 48.12 * 2:7 Daa 2.8-9, Zia 22.2 † 2:8 Zia 1.17 ‡ 2:11 Zia 20.14, 21.8

Pεεgaũ

¹² Kε Pεεgaũ Yesudeo dɔaanaε: Ma gbέ pó má fēnda lena kpepla vī, máme ma yáε bee ò. ¹³ Má n kúkii dō, gu pó Setáu kpalabaa kuue. N ma yá kŭa, ni lelekpamazio, baa goo pó wà ma seelade náaide Antipa dè n wéleu, gu pó Setáu kuupi. ¹⁴ Kási má yá yooa vīnno. N gbέo vī we, aa Balaaũ yá kŭa. Balaaũpi mé dà Balakie, à kōnikè Isailione aa sa'onoo sò aa gbāsikè. § ¹⁵ Beewa lo ní gbέo vī we, aa Nikolaiò yá kŭa. ¹⁶ A yáí tò, nòselile. Tó ni ke màao, má mɔma tia, mí zikanno ní fēnda pó kú ma léuo. ¹⁷ Gbέ pó nòse vī, aà yá pó Lua Nisína lé o Yesudeone ma. Má gbέ pó ziblè gba mana pó ulea,* mí aà gba gbepua boolona pó wà tó dafu kèwà. † Gbēε aò tópi dōo, sema gbέ pó má kpawàpi.

Tiatii

¹⁸ Kε Tiatii Yesudeo dɔaanaε: Ma Lua Né pó ma wé de lán tévuawa, ma gbá de lán mɔgotēwa, máme ma yáε bee ò. ¹⁹ Má n yákeao dō, n yea gbέozi, n luanaaikεa, n zíkεa ní n menakeao, mé yá pó níle ke gbεzā de a káaua. ²⁰ Kási má yāvīnno. N noε Zezabeli † pó azía díle ānabi ũ gbà zé. Ale ma zòblenaò sāsá, àle dané aa gbāsike aa sa'onoo só. ²¹ Ma aà gbà zé aà nòselile, āma a ye à nòselile à a káaluakaa too. ²² Ma, má kpaaazi pewa, mí tó gbέ pó gbāsikèaànoo wétēa zōo e, tó aai nòselile aa aà yá tòo. ²³ Má aà iwao dede ní gagyāo, Yesudeo píi i dō ké máme mi gbέo láasoo ní n sōo yoe, mé má fiabo á baadeε a yákeawa. § ²⁴ A Tiatii gbέ kŭni pó á yápi kŭao mé á yá pó wī me Setáu asii zōo dōoo, má aso pále diéo. ²⁵ A odidi yá pó á kŭawa e màò mó. ²⁶ Gbέ pó ziblè mé a yá pó má yeio kŭa e a léwa, má aà gba zé aà gbāable buiowa. ²⁷ A kiblemá ní mò gopanao, a ní wíwi lá wī gī oo wiwa,* lá ma Mae ma gba zéwa. ²⁸ Má aà gba gudleia saana lo. † ²⁹ Gbέ pó nòse vī, aà yá pó Lua Nisína lé o Yesudeone ma.

3

Saadi

¹ Kε Saadi Yesudeo dɔaanaε: Ma gbέ pó má Lua Nisína mèn soplao ní saana mèn soplao kŭa, máme ma yáε bee ò. Má n yákeao dō. Kua bέε tó mé dɔma, āma gen n ũ. ² Vu, gbέ pó gōneoo lé ní láo e aao gé gai, asa má è n yáε boleia ma Luaeo. ³ A yáí tò yá pó ní mà mé ní sí, to àò dōngu, níò kŭa, ní nòselile. Tó ni vuo, má mɔma lán kpáíwa, mé níyoo zaa pó má mówà dōo.* ⁴ Kási ní gbέo vī Saadi we yoo aai ní pokasa gbāsikpao. Wá bebe sānu ní pó puao, asa aa kà a léi. ⁵ Maa gbέ pó ziblè aò pokasa pua daa. Má aà tó de àizāna taalau bauo. † Má zeaànoo ma Mae ní a malaikao ae. ‡ ⁶ Gbέ pó nòse vī, aà yá pó Lua Nisína lé o Yesudeone ma.

Filadelifi

⁷ Kε Filadelifi Yesudeo dɔaanaε: Ma kuaadoade siandε, má Davidi kiline kŭa, mi zεwε gbēε lí fō tàò, mi zeta gbēε lí fō wèò, § máme ma yáε bee ò. ⁸ Má

§ 2:14 Nao 22.5-7, 25.1-3 * 2:17 Bɔa 16.14-15, 33-34, Zaa 6.48-50 † 2:17 Isa 62.2 ‡ 2:20 1Kia 16.31, 2Kia 9.22 § 2:23 Sou 7.9, Zel 17.10 * 2:27 Sou 2.8-9 † 2:28 Nao 24.17, Zia 22.16 * 3:3 Luk 12.39-40, 1Tes 5.2, 2Pie 3.10, Zia 16.15 † 3:5 Bɔa 32.32-33, Sou 69.28, Zia 20.15 ‡ 3:5 Mat 10.32 § 3:7 Isa 22.22

n yákeaɔ d̄s̄. Ma, ma zew̄ɛnɛ n aɛ, gb̄ɛɛ a f̄s̄ tao. Baa tó n gb̄aa bílao, ní ma yá k̄ua, ni lelekpamazio. ⁹ Set̄au lousisikpe gb̄é p̄s̄ aai n̄zia dile Yudaɔ ũ mé aa de a ũoɔ, má tó ɛɛdep̄io m̄o k̄ulɛnɛ, aai d̄s̄ ké má yenzi.* ¹⁰ Lá ní mena yá p̄s̄ má dílenɛ k̄ua, má n si taasi p̄s̄ lé m̄o d̄unia búuwa à gb̄é p̄s̄ aa ku t̄oɔɔe ȳs̄wa. ¹¹ Má m̄o tia. Ɔdidi yá p̄s̄ ní k̄uawa, ké gb̄ɛɛ su n ài simao yáí. ¹² Má gb̄é p̄s̄ z̄iblè ke ma Lua kpé gbapele ũ. A b̄ou bauo. Má a Lua t̄ó k̄éwà ní ma Lua w̄éle Yelusal̄eũ dafu p̄s̄ a b̄o aà k̄íi musu t̄oɔ† ní ma t̄ó dafuo. ¹³ Gb̄é p̄s̄ n̄sɛ v̄í, aà yá p̄s̄ Lua Nis̄ina lé o Yesudeɔnɛ ma.

Laodisi

¹⁴ K̄é Laodisi Yesudeɔ d̄baanae: Ma gb̄é p̄s̄ w̄í omɛɛ Ami, ma seelade náaide† síande, ma gb̄é p̄s̄ má de p̄s̄ p̄s̄ Lua k̄èɔ z̄ina ũ, máme ma yáɛ bee ò. ¹⁵ Má n yákeaɔ d̄s̄. N niɛo mé ní w̄āao. Má ye n̄ȳs̄ niɛ ge w̄āa. ¹⁶ Lá ní b̄ob̄oɔɔe, ní w̄āao mé ní niɛo, má n pisie. ¹⁷ Ni me ɔde àizɛɛde p̄s̄ p̄oɔe w̄ɛna v̄ion n ũ. N d̄s̄ ké gb̄ɛp̄a pua baakena w̄ɛnade taaside v̄ian n ũo. ¹⁸ Mále leɔdama, vua baasaa lu ma k̄íi, ní ke ɔde ũ. P̄okasa pua lu n̄ da, ní n puizi ulɛ n̄ b̄o w̄íu. W̄é ɛse lu n̄ ka n w̄éu, ní gu'e. ¹⁹ Mi gb̄é p̄s̄ má ye n̄ziɔ swágaga, mi ní toto. S̄ A yáí tò, àiake, ní n̄selile. ²⁰ Gwa, má zea kp̄eɛle, mále ɔtaale. Tó gb̄é ma b̄o mà mé à zew̄ɛmɛɛ, má ḡɛ p̄obleaàno, i blemano. ²¹ Má gb̄é p̄s̄ z̄iblè gba zé aà z̄õlemano báawa, lá mapi ma z̄iblè ma z̄õle ní ma Maeo báawawa. ²² Gb̄é p̄s̄ n̄sɛ v̄í, aà yá p̄s̄ Lua Nis̄ina lé o Yesudeɔnɛ ma.

4

Kúlea Luaɛ musu

¹ A gb̄ea ma ze è w̄ɛa luabe. Ɔ ma b̄o p̄s̄ má mà káau lán k̄aae'owa mà b̄o à mè: M̄o la, mí yá p̄s̄ a m̄o bee gb̄ea ɔlɔnɛ. ² Weḡɔɔ Lua Nis̄ina d̄ɛɛa, s̄ ma kpalabaa è luabe we, gb̄ɛɛ z̄õlewa. ³ Gb̄é p̄s̄ z̄õlewapi lé teke lán gb̄é beɛɛde p̄s̄ w̄í me diamaa ní saad̄aniowa. Nàali liaa kpalabaapizi, a í de búunno lán emelodiwa.* ⁴ Kpalabaa m̄èn baas̄o m̄èndosaiɔ liaai, gb̄ɛz̄ɔɔ gb̄ɛɔn baas̄o m̄èndosaiɔ z̄õlez̄õlewà. Aa p̄s̄ pua dadaa, aa vua f̄ua kpákpa. ⁵ Lou lé pile, àle b̄o kpalabaapi k̄íi, àle p̄una, àle v̄í.† Filia naa kpalabaapi aɛ m̄èn soplaf̄ Lua Nis̄ina m̄èn soplapiɔ ũ. ⁶ D̄ii da kpalabaapi aɛ lán ísiwa, a da wásawasa e a guu. S̄

Kpalabaao z̄anguo p̄s̄ b̄éɛ m̄èn síiɔɔ liaa kpalabaapizi. W̄é fifimá kpe ní aɛo. ⁷ P̄s̄ b̄éɛpiɔ s̄éia b̄ò n̄òomusuwa, a plaade b̄ò gáaewa, a àaɔde oa b̄ò gb̄ɛnazina oawa, a síiɔde b̄ò kúu p̄s̄ lé vuawa.* ⁸ P̄s̄ b̄éɛ m̄èn síiɔpiɔ baade ḡàs̄ia v̄í m̄èn soolosooolo. W̄é fifi an ḡàs̄iapiɔwa a guu ní a kp̄eo.† F̄āane ní gw̄āas̄inao aal̄o o láasai:

Kuaadoade, kuaadoade, kuaadoade,

Dii Lua Gb̄aapiide. ‡

A ku yāa, a ku tia, mé àle m̄o.

⁹ Tó p̄s̄ b̄éɛ m̄èn síiɔpiɔ gb̄é p̄s̄ z̄õlea báawa b̄o ku ḡoɔpiipi t̄òb̄ò aa beɛɛ d̄òè aa aà s̄aaukp̄a, ¹⁰ gb̄ɛz̄ɔɔ gb̄ɛɔn baas̄o m̄èndosaiɔpiɔ í w̄úlewule aà aɛ aa misiileè, aai ní f̄ua gogo kálɛ kpalabaapi aɛ, aai me:

* **3:9** Isa 49.23, 60.14 † **3:12** Isa 62.2, Zia 21.2 ‡ **3:14** Zia 1.5 § **3:19** Yaa 3.12, Ebe 12.6

* **4:3** Eze 1.26-28 † **4:5** B̄oa 19.16 ‡ **4:5** Eze 1.13, Zkl 4.2 § **4:6** Eze 1.22 * **4:7** Eze

1.5-10 † **4:8** Eze 1.18, 10.12 ‡ **4:8** Isa 6.2-3

11 Dii wá Lua, n ka wà n tɔbɔ,
wí bεεε ní gbāao d̄ɔnε,
asa n póp̄pii kè,
an kea ní ní kuaɔ dε n pɔeã ũε.

5

Sā ní taala kooao

1 Ǿ ma taala kooa è na gbé pɔ z̄ɔlɛa báawapi ɔplaaɔ, wà yākèwà kpe pla pii, wà a lé kùkù ní kán'ɔɔ lεε sɔpla.* 2 Ǿ ma malaika gbāade è, àlε kpàwake ní ɔɔ gbāao à mè: Déme kà kán'ɔɔp̄iɔ gɔgɔa à lápi pɔoi? 3 Asa gbēε ku luabe ge tɔlε ge tɔlε z̄iε a f̄ɔ lápi pɔo à gwao. 4 Ma ɔ̀lò maamaae, ké wi gbēε e à kà lápi pɔo gwao. 5 Ǿ gbēz̄ɔɔp̄iɔ do òmεε: Nsu ɔ̀ɔɔɔ. Gwa, Yuda bui N̄ɔɔmusu† pɔ dε Davidi kpala pɔ vlāpà Kía ũ‡ z̄iblè. A f̄ɔ kán'ɔ mèn sɔplapiɔ gɔgɔ, i lápi pɔo. 6 Ǿ ma Sā§ è zεa báapi guo, pɔ b̄éε mèn s̄iɔp̄iɔ ní gbēz̄ɔɔp̄iɔ zānguɔ. A dε lá wà aà kòlokpawa. A kóba sɔpla ní w̄éɔ sɔpla,* Lua Nisina mèn sɔpla pɔ à ní z̄í d̄unia gupiiuɔ ũ. 7 A gè lápi s̄i gbé pɔ z̄ɔlɛa báawapi ɔz̄i. 8 Ké à lápi s̄i, pɔ b̄éε mèn s̄iɔp̄iɔ ní gbēz̄ɔɔ gbēɔn baasɔo m̄endosaiɔp̄iɔ kùlɛkule Sāpi ae. An baade m̄ɔɔna k̄ia ní vua t̄uu pɔ tulaletika a paio. Tulaleti piá Lua gb̄éɔ wabikεaɔε.† 9 Aale lè dafu‡ si aa mè:

N ka lápi sia n̄ kán'ɔp̄iɔ gɔgɔ,
asa wà n dε,
n gb̄éɔ b̄ò Luaε ní n auo
bui pii guu, buiyā pii guu,
gb̄épii guu, b̄usu pii guu.

10 N ní kpá kpalau

wá Lua gbāgbanaɔ ũ,§
aai kible tɔlε.

11 Ǿ ma malaikaɔ è liaa báapizi ní pɔ b̄éεp̄iɔ ní gbēz̄ɔɔp̄iɔ dasidasi, an dasi kà òaasɔsɔo lεε ũma'ũma,* wa f̄ɔ ní lé d̄ɔo. Ma ní k̄ɔfi mà, 12 aale o ní ɔɔ gbāao: Sā pɔ wa dè kà wà iko d̄ɔè
ní àizεεo ní ònɔo ní gbāao ní bεεεo
wí aà táasile wà aà tɔbɔ.

13 Ǿ pɔ pɔ Lua kè musu ní tɔlεo ní tɔlε z̄iεo ní isia guuo pii, pɔ pɔ kú baama piɔ, má mà aa mè:

Wàɔ bεεε ní gbāao d̄ɔ
gbé pɔ z̄ɔlɛa báawae ní Sāo,
wí ní táasile wàɔ ní tɔbɔ gɔɔpii.

14 Pɔ b̄éε mèn s̄iɔp̄iɔ mè, āmi. Ǿ gbēz̄ɔɔp̄iɔ wùlɛwule aa mis̄iileè.

6

Kán'ɔgɔgɔa

1 Má è Sā kán'ɔ mèn sɔplapiɔ séia gò. Ǿ má mà pɔ b̄éε mèn s̄iɔp̄iɔ do yā'ò lán louviawa à mè: Ḿs! 2 Ǿ ma s̄ɔkaapua è, gbé pɔ di a kpe sá k̄ia. Wà kíafua kpàè, ɔ à b̄ò z̄iblɛna ũ, à gè z̄iblei.

* 5:1 Isa 29.11, Eze 2.9-10 † 5:5 Daa 49.9 ‡ 5:5 Isa 11.1, 10 § 5:6 Isa 53.7 * 5:6 Zkl 4.10
† 5:8 Sou 141.2 ‡ 5:9 Sou 33.3, 98.1, Isa 42.10 § 5:10 B̄ɔa 19.6, 1P̄ic 2.5, Zia 1.6 * 5:11
Dan 7.10

3 Ké à kán'ò plaade gò, má mà pò b́́e plaade m̀̀: Ḿ́! 4 Ś́ pále b̀̀ l̀̀, a de t́́nzoizoi. Wà gb́́e pò di a kpe gbà zé aà aafia sí dúníawá, ké gb́́e k̄́ dede. Wà f̀̀nda z̄́o kpàwà.

5 Ké à kán'ò àāsde gò, má mà pò b́́e àāsde m̀̀: Ḿ́! Ǿ ma ś́ sia è, gb́́e pò di a kpe zaa k̄́a.* 6 Má mà lán l̀̀wá, à b̀̀ pò b́́e m̀̀n síīpíi guu à m̀̀: Ese zaa le do mé ḡ́o do z̄́i 5̄́a ù. Mase zaa le àās mé ḡ́o do z̄́i 5̄́a ù. Nsu to nísi ní v̄́ēo sàsak̄́o.

7 Ké à kán'ò síīsde gò, ma pò b́́e síīsde l̀̀wá mà à m̀̀: Ḿ́! 8 Ǿ ma s̄́kaasina è, gb́́e pò di a kpe t́́n Ga, mé Bèda teaàzi. Wà ní gbá zé aao iko ví dúníá gb́́e lee síīsdewa, aa ní dede ní z̄́io ní iminao ní gagyáo ní wàio.†

9 Ké à kán'ò s̄́ode gò, ma gb́́e pò wà ní dede luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáio gyaadeo è tulaetikateakii z̄́ie. 10 Aa wii gbáa lè aa m̀̀: Dii Kuaadoade Síande, e b̄́e n̄́ȳo yákpaleke ní gb́́e pò aa ku t̄́ole, ní wá dea t̄́osimái? 11 Ǿ wà ulatao pua dàda ní baadee, wa òné aa menake ȳ́o e an Yesude z̀̀blen dee pò wa ní dede láníwao lé ká.

12 Ké à kán'ò soolode gò, má è t̄́ole l̀̀alua pásipási, íatè siakù níinii lán zwáa daa ùsiuwa, m̄́vua t̄́akù lán auwa míomio.† 13 Saanao wòlo luabe aa kwè t̄́ole lán zàa'íana libe ísi woloawa. 14 Luabe k̄́eaa à kòokoo lán p̄́ewa.‡ Gb̀̀s̄́is̄́io ní ísia ḡ́ḡ́unao s̄́ p̄́ii.* 15 Dúníá kíao ní kpalablenao ní sosa gb̄́z̄́o ní odo ní gb̄́adeo ní gb̄́p̄́io z̄́o ge w̄́ēo ùle gb̄́'eo ní gb̄́s̄́o guu.†

16 An lé do:
S̄́is̄́io ní gbesio à dawála
à wá ule† gb́́e pò z̄́leá báawae,
à wá sí S̄́a pòk̄́umawa.

17 Asa an pòk̄́umabòbomaḡ́o z̄́o kà. Dème a f̄́ b̄́oi?§

7

Seelakea Isailiowa

1 Bee gbea ma malaika gb̄́on síīo è z̄́e z̄́e dúníá gola síīwa, an baade a gola íana k̄́a, ké íana su p̄́e t̄́ole ge ísia ge líewao yáí.* 2 Ǿ ma malaika pále è, à b̀̀ gukpe oi, a Lua b́́e seelakebò k̄́a. A lé gbáa zù malaika gb̄́on síīo pò wà ní gbá zé aa t̄́ole ní ísiao ò̀kpapiozi 3 à m̀̀: Asu t̄́ole ge ísia ge lío ò̀kpao e wà seelake wá Lua z̀̀blenao mi'aewa.† 4 Ǿ wà gb́́e pò wà seelapi k̀̀máó lé ò́m̄́e, aa gb̄́on àas̄́o lee basopla ní síīoe (144.000). Aa b̀̀ Isaili bui p̄́ii guu.

5 Wà seelakè Yuda buiowa gb̄́on àas̄́o lee kuepla (12.000)

ní Lubeni bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

ní Gada bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

6 ní Asee bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

ní Nefatali bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

ní Manase bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

7 ní Simeo bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

ní Levii bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

ní Isakaa bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

8 ní Zabulon bui gb̄́on àas̄́o lee kuepla

* 6:5 Zkl 1.8-11, 6.1-8 † 6:8 Eze 14.21 ‡ 6:12 Isa 13.10, Mat 24.29, Yōe 2.10, 3.4, 4.15 § 6:14 Isa 34.4 * 6:14 Zia 16.20 † 6:15 Isa 2.19 ‡ 6:16 Oze 10.8, Luk 23.30 § 6:17 Yōe 2.11, Mal 3.2 * 7:1 Dan 7.2, Zkl 6.5 † 7:3 Eze 9.4-6

ń Yosefu buiɔ gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee kuepla
ń Bɛyámee buiɔ gbɛɔn ɔaasɔsɔo lee kuepla.

Bui pti káaaa luabe

9 Bee gbea ma gbɛɔ è dasidasi, wa fɔ ń naoo. Aa bò bùsu pii guu, bui pii guu, gbɛpii guu, buiyá pii guu. Aa zezea kpalabaa ń São ae. Aa ulatao pua dadaa, kpakpa lá nanaa ń ɔzi. 10 Aale wii gbáa lé, aale me: Wá Lua pɔ zɔlea báawa ń São mé i ń suaba.

11 Malaika zezea aa lia kpalabaazi ń gbɛzɔɔ ń pɔ bɛɛ mèn síiɔ nípii, ɔ aa ń mi pèlɛpɛle báapi ae, aa kùle Luae 12 aa mè:

Ami! Wá Lua mé tɔ ví ń gawio

ń ɔnɔo ń sáabuo ń bɛɛo

ń ikoo ń gbáao gɔɔpii. Ami!

13 ɔ gbɛzɔɔpɔ do ma la à mè: Deɔn ulataopuadanapɔ ũi? Aa bò má ni? 14 Má òè: Baa, níme ń dɔ. ɔ a òmɛɛ: Gbɛ pɔ aa bò wétɛa zɔɔ† guuɔne.

Aa ń ulataopɔ pɔ Sã au guu à puakù. 15 Bee yáí aa ku Lua kpalabaa ae, aalo zɔbleè aà kpéu fáane ń gwáasinao, mé gbɛ pɔ zɔlea báawapi i ɔkuríla.

16 Nɔana ge imi a ń de bo, íatɛ a ń léo, mé gu a wámáo, 17 asa Sã pɔ zea báapiwa guoguo a ń dá, S i ɔaané e nibɔna í wɛnidei,* mé Lua a ń wé'i gogoné pii.†

8

Kán'ò soplade goa

1 Ké Sã kán'ò soplade gò, luabe kè kilikili lán mɔwen baakwi taawa. 2 ɔ ma malaika gbɛɔn soplá pɔ aalo zea Lua ae è, wà kàae kpámá mèn soplá.

3 ɔ malaika pále mò zè tulaletikateakii pɔ wa pí ń vuao sae, a tésibɔ pɔ wa pí ń vuao kúa. Wà tulaleti kpàwà zɔɔzɔ ń Lua gbɛɔ pii wabikeaɔ aà kátea, ɔ a kátea kpalabaa ae tulaletikateakii piwa. 4 ɔ tulaleti súle ń Lua gbɛɔ wabikeaɔ fɛle malaikapi ɔzi Lua ae. 5 ɔ malaikapi tésibɔ sè à tulaletikateakii té sí a pai, a zù tɔle. Lou lé ví, àle púna, àle píle, tɔle lùalua.*

Kàae mèn soplá pɛa

6 Malaika gbɛɔn soplá pɔ aa kàae mèn soplá kúapɔ a pɛa sɔukè.† 7 A séia a pɔ pè, ɔ loughɛ ń téo yáalea ń auo kwè tɔle.† Tɔle lee àaɔde tekù, lío lee àaɔde tekù, sè ísi tekù mío.

8 Malaika plaade a pɔ pè, ɔ pɔ tede bò à sí ísiau lán gbèsísi zɔɔwa. Isia lee àaɔde lí au ũ, 9 ɔ ísia pɔ bɛɛ lee àaɔde gàga, mé gó'ílená lee àaɔde ɔkpà.

10 Malaika àaɔde a pɔ pè, ɔ saan zɔɔ pɔ lé tékù lán sɛtewa bò luabe, à lèlè dà swaɔ ń nibɔnaɔ lee àaɔdela. 11 Saanapi tón Góí. I lee àaɔde lí góí ũ, ɔ gbɛ pɔ ípi mío gàga dasi a kùsá yáí.

12 Malaika síiɔde a pɔ pè, ɔ wà íatɛ lee àaɔde lè ń mɔvua lee àaɔdeo ń saanaɔ lee àaɔdeo, ké an lee àaɔde siakù yáí. S ɔ fáane lee àaɔde gò gupuasai, màae gwáasína b. 13 ɔ ma kúu è, àle vua musumusú. Má mà à wii gbáa lè à mè: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbɛ pɔ kú tɔleɔ malaika gbɛɔn àaɔ pɔ gòpi kàae'ò pɔ a bo yáí.

† 7:14 Dan 12.1, Mat 24.21 S 7:17 Sou 23.1-2 * 7:17 Isa 49.10 † 7:17 Isa 25.8 * 8:5 Bsa 19.16, Zia 4.5, 11.19, 16.18 † 8:6 1Tes 4.16 † 8:7 Bsa 9.23-24 S 8:12 Bsa 10.22, Isa 13.10, Yoc 2.10

9

¹ Malaika sɔode a pɔ̀ pè, ɔ̀ ma saana è, à b̀ luabe à lèlè tɔ̀le.* ɔ̀ wà gbáo zòlo kiline kpàwà, ² ɔ̀ saanapi gbáo zòlopi zé wè. Súele b̀u lán mua zɔ̀ súlewa,† ɔ̀ gbáopi súele íatē siakù, gu kè síii. ³ Kwaɔ̀ b̀le súlepi guu aa lí tɔ̀lea.‡ Wà ní gbá iko lán dúnia sói ṕwa. ⁴ Wa òné aasu íada sēe ge lée ge líewao, sema gbé ṕ aa Lua seela ví ní mi'aewao. § ⁵ Wi ní gba zé aa gbéɔ̀ dèdèo. Aa wāwā kpáńzi e mɔ̀ sɔ̀o. An wāwā de lán sói gbépaawāwāwā. ⁶ Gɔ̀ beeɔ̀ zí gbéɔ̀ wēele ga mɔ̀ ní sé, a mɔ̀o.* Ga ni a ní de, kási ga a baalené. ⁷ Kwapiɔ̀ de lán ś ṕ an zikasɔ̀ m̀oɔ̀wa. Aa pɔ̀e kpákpa lán vua fùawa, an oa b̀ lán gbēnazina ṕwa. ⁸ An mikā de gbāagbā lán nɔ̀e ṕwa, an swaaɔ̀ de lán ǹomusu ṕwa. ⁹ An kua de lá aa m̀ ula dadaawa, an gāsia kíi d̀ lán gó dasi ṕ s̀o lé gálé zí guu k̄fiwa.† ¹⁰ Aa vlá ví ní kao lán sóiwa. An iko kú ní vlápiɔ̀wa aa íadaɔ̀ gbéɔ̀wa e mɔ̀ sɔ̀o. ¹¹ Gbáo zòlo malaikapi mé ní kía ũ. N Ebelu yáo aà tón Abad̄. N Geleki yáo s̄ Ap̄līs.‡ ¹² Wēna séia gè, wēna mèn plaɔ̀ lé mɔ̀ a kpe lɔ̀.

¹³ Malaika soolode a k̄ae pè. Ma lɔ̀ mà à b̀ Lua ae tulaletikateakii ṕ wa pí ní vuao a k̄ba síiɔ̀ kíi. ¹⁴ A ò malaika soolode ṕ k̄ae k̄ae à mè: Malaika gbēon síiɔ̀ ṕ yeyea swa zɔ̀ Uflata saeɔ̀ polo. ¹⁵ ɔ̀ wà malaika gbēon síiɔ̀ ṕ wà ní sɔ̀kè wē bee, mɔ̀ bee, gɔ̀ bee, zaa bee yáɔ̀ p̀lo, ké aa gbēnazina lēe aaɔ̀de dède yáí. ¹⁶ Ma sosa s̄deɔ̀ dasile mà, aa miliɔ̀ òaa doe. ¹⁷ Wépungu'eapi guu lá ma s̄piɔ̀ ní ní dikpenaɔ̀ èn ke: Aa m̀ ulaɔ̀ dadaa téee lán téwa, búunno lán bulawa, téee lán kpà'iwa. S̄piɔ̀ mi de lán ǹomusu miwa. Té ní súleɔ̀ ní íatēgb̄o lé b̀ ní léu. § ¹⁸ Ia mèn aaɔ̀e beeɔ̀, té ní súleɔ̀ ní íatēgb̄o ṕ lé b̀ ní léuo mé gbēnazina lēe aaɔ̀deɔ̀ dède. ¹⁹ Asa s̄piɔ̀ iko kú ní lé guue ní ní vláo lɔ̀. An vlá de lán mlēwa, aa mi ví aai íadaɔ̀ gbéɔ̀wa.

²⁰ Gbé k̄ini ṕ aai gaga ía bee musuoɔ̀, aai ǹselile aa ṕ ṕ aa kè yá tòo. Aa ḡí lé kúle táaɔ̀ne ní ṕ ṕ aa kè ní vuao ní ánusuo ní mɔ̀gotēo ní gbēo ní líoɔ̀ne. Ṕpiɔ̀ lí gu'eo, aali yámao, aali táa'o s̄o.* ²¹ Aai ǹselile aa ní gbēdeɔ̀ ge an gbēkɔ̀lekeɔ̀ ge an gbásíkēɔ̀ ge an kpáí'oa tòo.

10

Malaika ní taala nénao

¹ ɔ̀ ma malaika gbāade pále è à b̀ luabe, àle pila. A luabeɔ̀puana daa, nàali liaa aà mii. Aà oa de lán íatēwa, aà gbá de lán zamikulu téwa. ² A taala néna k̄ua p̄oa. A ɔ̀plaa gbá pèle ísiao, à ɔ̀zeɔ̀ gbá pèle tɔ̀le. ³ A wii gbāa lè lán ǹomusu p̄naawa. Ké à wiillé, louvía mèn sopláɔ̀ yá'ò. ⁴ Ké louvía mèn sopláɔ̀ yá'ò, má ye mà kē lá guu, ɔ̀ ma lɔ̀ mà à b̀ luabe à mè: Nyɔ̀ yá ṕ louvía mèn sopláɔ̀ ò k̄ua asii guu, ísu kēo. ⁵ Malaika ṕ má è zea ísia ní tɔ̀leowapi a ɔ̀plaa se d̀ musu,* ⁶ ɔ̀ a ò ní Lua ṕ kú gɔ̀pii à musu ní tɔ̀leɔ̀ ní ísiao kè ní ṕ ṕ kú ní guu pii tó† à mè: A gēgē lɔ̀. ⁷ Malaika soplade k̄aeɔ̀z̄í tó àle mɔ̀ péi, Lua p̄eá ṕ ulēa a ke sa, lá à a baokpá a z̀blena ánabionēwa.‡

* 9:1 Isa 14.12 † 9:2 Daa 19.28 ‡ 9:3 B̄a 10.13 § 9:4 Zia 7.3 * 9:6 Yob 3.21 † 9:9 Yoē 1.6, 2.4-5 ‡ 9:11 Ap̄ii b̀oɔ̀le mè gbēkaalena. § 9:17 Luk 17.29 * 9:20 Sou 115.4-7, 135.15-17, Dan 5.23 * 10:5 Dan 12.7 † 10:6 B̄a 20.11 ‡ 10:7 Am̄ 3.7

8 Ǿ ma ɓɔ pɔ má mà à b̀ luabɛpi mà ɓ à m̀: Ge ñ lá néna pɔɔa pɔ na malaika pɔ zea ísia ñ tɔɔleowa ɔzɪpi sí. 9 Ǿ ma ge malaikapi kíi, má òè aà lá nénapi kpaa, ɔ à òmɛɛ: Si ñ só. Aɔ na n léu lán zɔwa, iɔ íi n ǹseu. 10 Ǿ ma lá nénapi sí malaikapi ɔzɪ, má sò. A na ma léu lán zɔwa. Ké má m̀, à íkù ma ǹseu. § 11 Ǿ wa òmɛɛ: Dɔaa ñ ànabikeke ɓ maamaa buiɔ ñ bùsu gbéɔ ñ buiyáɔ ñ kíaɔ yá musu.

11

Seelade gbɛɔn plaɔ

1 Ǿ wà fee kpàa ɔɔyɔɔ ù, wa òmɛɛ: Fɛle Lua kpé yɔ ñ aà gbagbaktio,* ní lousisina pɔ kú weɔ nao. 2 N a ua tó, ñsu yɔ, asa wa kpà luayádansaiɔwaa. Aa ɔzɔ Lua wélewa e mɔ bla ñ plaɔ. † 3 Má a seelade gbɛɔn plaɔ gba zé aa ànabikeke gɔɔ ðaa soolo ñ bàaɔopi (1.260) guu zwànkasaɔ dadaa. 4 Gbépiɔ mé kuli m̀n plaɔ ñ dau m̀n pla pɔ zea dúnia Dii aɛɔ ù. ‡ 5 Tó gbé lé weele íadamá, té a ɓ ñ léu à kú ñ ibɛɛpiɔwa. Tó gbé su lé weele íadamá, màa ade a ga. 6 Aa luabe zetaa iko ví, § ké lou su ma gɔɔ pɔ aale ànabikekeo yáí. Aa í lileá au ù iko ví ɓ. * Aa kísia bui píi kpá dúniazi gɔɔ pɔ aa yeiwa.

7 Tó aa ñ seeladeke kè aa làa, wàì pɔ a ɓ gbáo zòolo guu † a zikarínɔ, i ziblemá à ñ dede. ‡ 8 An ge aɔ kálea mɛɛwia zɔɔ pɔ wà ñ Dii pàuliwa zea guu. Yáasi guu wí me mɛɛwiapie Sɔɔɔú § ge Egipi. 9 Gbé ñ buiɔ ñ buiyá'ona ñ bùsu gbéɔ aa ñ geɔ gwagwa e gɔɔ àa ñ kíniɔ, aa we wà ñ vío. 10 Gbé pɔ aa ku tɔɔleɔ pɔnake, aai dikpeke, aai gbadakɔe, ké ànabi gbɛɔn pla pɔ wāwā kpánzipo gāga yáí. 11 Gɔɔ àa ñ kíniopi gbɛa Lua tò ían wēnide gèngu, ɔ aa fɛle zè. * Via zɔɔ gbé pɔ ñ éo kù. 12 Ǿ ànabipiɔ ɓ gbāa mà à b̀ luabe, a òné: A fɛle mɔ la. Ǿ aa fɛle tà musu luabɛpuana guu gɔɔ pɔ an ibɛɛ wé fíma. † 13 Zibeezɪ tɔɔle lualua pāsípāsí, mɛɛwiapi lɛe kwide kwè, ɔ gbɛɔn ðaasɔɔo lɛe sɔpla (7.000) gāga tɔɔlelualuaapi guu. Via gbé kíniɔ kù, ɔ aa Lua Musude tɔɔò. 14 Wēna plaade gè, a àaɔde lé ká sa.

Kāae soplade pɛa

15 Malaika soplade a kāae pè. ɓ gbāaɔ b̀ luabe wà m̀: Dúnia kpala gè wá Dii ñ kía pɔ a kpào pɔ ù, aɔ kible gɔɔpii. ‡ 16 Gbɛzɔɔ gbɛɔn baasɔɔ m̀ndosai pɔ z̀lez̀leá ñ báawa Lua aɛpiɔ ñ mi pèlɛpɛle tɔɔle aa kùlè 17 aa m̀:

Dii Lua Gbāapiide,
ñ kú yāa mé ñ kú tia,
wa n sáaukè,
asa n ɓ ñ n gbāa zɔɔoɛ,
ɔ n gbasa n na kibleawa.
18 Bùsu píi gbéɔ za fè,
ɔ n pɔkúmab̀b̀ɔmá. §
N yákpalekea ñ gyaadeɔ gɔɔ kà.
Nyɔ flabo n z̀b̀lɛna ànabiɔnɛ

§ 10:10 Eze 2.8-3.3 * 11:1 Eze 40.5, Zkl 2.5-6 † 11:2 Luk 21.24 ‡ 11:4 Zkl 4.3, 11-14
§ 11:6 1Kia 17.1 * 11:6 Bɔa 7.17-19 † 11:7 Zia 17.8 ‡ 11:7 Dan 7.7, 21, Zia 13.7 § 11:8
Isa 1.9-10 * 11:11 Eze 37.10 † 11:12 2Kia 2.11 ‡ 11:15 Bɔa 15.18, Dan 2.44, 7.14, 27
§ 11:18 Sou 2.1, 5

ń n gbé pɔ aale viakeneɔ,*
 nefɛnen gbɛzɔ,
 ní dúniadɛnaɔ dede.

19 ɔ wà Lua kpé pɔ kú musu wè, ɔ ma Luabaakuarínɔ kpagolo è. Lou lé pile,
 àlè ví, àlè pūna. Tɔlè lùalua, lougbe pásí kwè.

12

Nɔe ní kwásao

1 ɔ ma seela zɔ è luabe. Nɔeɛ íatɛ yea zwāa ũ, mɔvua ku aà gbá zɛ,
 a saana mèn kuɛplaɔ kpaa kía fala ũ.* 2 A nɔsia, ɔ nɔwāwā mōwā, àlè
 nɛ'iwāwā wii lé. 3 ɔ ma seela pále è luabe. Kwāsa tɛa zóizoi kú we, a mi
 soplá, a kóba kwi.† A kía fua mèn soplá kpákpaá. 4 A saana lɛɛ áaɔde wòlo
 luabe ní a vláo a kwè tɔlɛ,‡ ɔ à m̀ zè nɔe pɔ ye nɛ'ipi aɛ, ké à e né pɔ a ipi so
 yáí. 5 ɔ nɔepi nɛgɔe pɔ a kible bui píiwa ní m̀ gopanao í. § ɔ wà népi sè tàò
 Lua ní a kpalabao kii. 6 Nɔepi báalè tà sɛu, gu pɔ Lua kèkèè wà aà gwau
 gɔɔ àa soolo ní bàaɔopi (1.260) guu.

7 ɔ zì fɛlɛ luabe, Miseli* ní a malaikaɔ zíkà ní kwápio, mé kwá ní a malaikaɔ
 zíkàrínɔ. 8 ɔ an gbāa kèsá, aai zòlɛkii e luabe lo. 9 Wà kwásapi ya b̀. ɔmɛ
 mlè zì† pɔ wí mɛ Ibiisi ge Setáu, dúnia búu sàsána ũ. Wà aà bɔ zù tɔlɛ† ní
 a íwaɔ sánu. 10 ɔ ma lo gbāa mà luabe à m̀: Wá Lua zìblè sa, aà gbāa ní
 aà kpalao b̀ gupuau, à iko kpà kía pɔ á kpàwa. Asa wà gbɛyaana pɔ lo wá
 gbéɔ yaa wá Luaɛ fáane ní gwāasíno ya b̀. § 11 Wá gbéɔ zìblèwà ní Sā au
 gbāao ní ní seeladekɛyāo. Aa gí ní wɛnii e aa gè gào. 12 A yáí tò á gbé pɔ á kú
 luabeɔ, à pɔnake. Waiyoo tɔlɛ ní ísiao, asa Ibiisi pílawá ní pòkúma zɔɔoɛ,
 ké a dɔ gɔɔ pɔ g̀ɛ bílao yáí.

13 Ké kwá è wà a zu tɔlɛ, ɔ à pèlɛ nɔe pɔ nɛgɔe ipizi. 14 ɔ wà kúu zɔɔ gàsía
 kpà nɔepiwa mèn pla, aà vuaò, i zákū ní mlɛpio, à ta gu pɔ wa kèkɛu sɛu,
 ké wà aà gwau wè áaɔ ní kɔniopi guu.* 15 Mlɛpi í písi nɔepi kpɛ lán swawa,
 ké ísɔ e aà sé, 16 ɔ tɔlɛ nɔepi mísi, à a lé wè à í pɔ b̀ kwá léupi mí. 17 ɔ kwápi
 pɔ pà nɔepizi, à gè zíkai ní aà bui pɔ g̀ɔ, gbé pɔ aa Lua yá kúa mé aab̀ Yesu
 seeladekɛ kɛɔ. 18 A zɛa ísiale.

13

Wàì mèn plaɔ

1 ɔ ma wàì è, àlè bɔ ísiapi guu, aà kóba kwi, aà mi soplá. Kóba mèn
 kwipio kía fuaɔ kpákpaá. Dóɛa ní Luao tɔ kɛa aà mipiowa.* 2 Wàì pɔ má èpi
 b̀ lán gbɛaanawa. Aà ɔ pásí maamaaɛ, mé aà lé de nòɔmusu léwa. Kwá a
 gbāa kpàwà ní a kpalao ní a iko zɔɔo.† 3 Aà mipio do de lá wà a kaikè deadea
 a bɔ láawa. Aà yá b̀ dúnia gbépii saɛ, ɔ aa tɛaazi. 4 ɔ aa kùlɛ kwápie, ké à a
 iko kpà wàipiwa yáí. Aa kùlɛ wàipie lo aa m̀: Déme kà wàipiwai? Déme
 a f̀ zíkaaànci?

5 Wà walayá'ole d̀ wàipie aà Lua tɔbɛesiò, mé wà aà gbà zé aàò iko ví e
 m̀ bla ní plao. 6 ɔ à nà dóɛa ní Luaowa, à aà tɔbɛesi ní aà kúkúio ní gbé pɔ kú
 weɔ. 7 Wà aà gbà zé aà zíkà ní Lua gbéɔ, i zìblemá. Wà aà gbà zé lo aàò iko

* 11:18 Sou 115.13 * 12:1 Daa 37.9 † 12:3 Dan 7.7 ‡ 12:4 Dan 8.10 § 12:5 Isa 66.7,
 Sou 2.9 * 12:7 Dan 10.13, 21, 12.1, Yud 9 † 12:9 Daa 3.1 ‡ 12:9 Luk 10.18 § 12:10 Yob
 1.9-11, Zkl 3.1 * 12:14 Dan 7.25, 12.7 * 13:1 Zia 17.3, 7-13 † 13:2 Dan 7.3-6

ví bui píiwa ní gbépiio ní buiyáw píi ní bùsu píi gbé.† 8 Gbé pò aa ku tóleko kùle wàipié m̀pii, mé i ke gbé pò an tó kú àizāna taalau§ e Lua àò gé dúnia kálei bàasio. Taala piá Sā pò wa dè pòe. 9 Gbé pò nòse ví, aà yáe bee ma.

10 Gbé pò Lua díle wà kú zìzò ù,

wa kú zìzò ùe.

Gbé pò Lua díle wà de ní fēndao,

fēnda wa deò.*

Bee lé lēda Lua gbéowa aao mena ví, aao aà náai ví.

11 Ǿ ma wàì pále è, àle bò tóleu. Aà kóba ví mèn pla lán sāwa, āma à yā'ò lán kwāsawae.† 12 A wàì séia iko píi kè aà wáa. A tò tóle ní gbé pò aa kuwàw kùle wàì séia pò wà aà kaikè deadea a bò làae. 13 A dabudabu zòwò kè, baa se a tò té bò luabe à lèle tóle gbēnazinao wáa. 14 A gbé pò aa ku tóleko sàsā ní dabudabu pò wà aà gbà zé a kè wàì séia wáa. A òné aa wàì pò wà aà kaikè ní fēndao à gi ku taa ke. 15 Ǿ wà wàì plaadepi gbà zé à wēni kpa wàì taapiwa, ò wàì taapi fò yā'ò a tò wà gbé pò gí kùleico dède. 16 A tò wà seelakè gbépii ɔplaawa ge an mi'ae, néfēnen gbēzòw, ɔdeò ní taasideo, zòw ní wéé, 17 ké gbēe su pò yíao ge à pò lúo, mé i ke a seela pò de wàipi tó ù ge aà tó nimeloo ví bàasio. 18 Ǿnyān ke. Gbé pò wezē ví, aà wàipi nimeloo polo, asa gbēnazina tó nimelooe. Aà nimelooá àaa àaò ní bàaò ní soolooe (666).

14

Sā ní gbé pò à ní bò

1 Ǿ ma Sā è zea Sibna gbèsišwa. Gbēon àaasòwò lēe basopla ní síišò (144.000) kuaàwò. Aà tó ní aà Mae tóo kēa ní mi'aewa.* 2 Ma kōfi mà à bò luabe. A kúì dò lán izòwòsukaawa, lán louvia gbāawa. Kōfi pò má m̀pi de lán m̀wònlēnao m̀wòna ówa. 3 Gbēon àaasòwò lēe basopla ní síišòpiò (144.000) lé lè dafu sí kpalabaa ní pò bēe mèn síišò ní gbēzòwò ae. Gbēe i fò lepi dàdao, sema gbé pò wà ní bó dúnia guupio bàasio. 4 Aame aa gbé pò aai gbāsike ní nòeoo ù, aa lésoe. Aaño te Sāzi gu pò àle géu píi. Gbé guu ampio ò wà ní bó Luae ní São pò káau pò wa kpàwò ù. 5 Wi ma zii aa etòo, aa tàae vío.†

Yákpalekegò baokpaa

6 Ǿ ma malaika pále è, àle vua musumusú. A baona pò kú gòwpii kúaa à kpa gbé pò aa ku tóleone, bùsu gbépii, bui píi, buiyá'ona píi ní gbépiio. 7 A ò gbáugbāu: A viake Luae à aà tóbò, asa aà yákpalekea ní gbé gòw kàe. A kùle Lua pò musu ní tóleo ní ísiao ní nibònao kèpie.

8 Malaika plaade te aà kpe à mè: Babeli gà! Meevia zòwpi gà!† A tò bui píi a wēe gbāa pò de a káaluakaa ù mí.

9 Malaika àaòde té ní kpe, a ò gbáugbāu à mè: Tó gbé kùle wàie ní aà taao, mé à aà seela kè a mi'ae ge a ɔwa, 10 òme a Lua pòkúma wēe pò wa kà a pofē imibòu atēe mi, i wāwāke té ní íatēgbò§ guu Lua malaikao ní São ae. 11 An íadama súele aò bò gòwpii.* Gbé pò kùle wàipié ní aà taao aa aà tó seela kèò íampaa vío fáane ní gwāasinao. 12 Bee lé lēda Lua gbé pò aa yá pò a díleko kúaa mé aa Yesu náai víwaa aao mena ví.

† 13:7 Dan 7.8, 25, 11.36 § 13:8 Sou 69.28 * 13:10 Zel 15.2 † 13:11 Mat 7.15 * 14:1 Eze 9.4, Zia 7.3-4 † 14:5 Sof 3.13 † 14:8 Isa 21.9, Zel 51.7-8, Zia 18.2 § 14:10 Daa 19.24, Eze 38.22 * 14:11 Isa 34.10

13 Ǿ ma loo mà à b̀ luabe à mè: Ké bee ké. Báaadeo gbé p̀ aa ga naa Diiwa guu za tia. Lua Nisina mè: Ao! Aa kámabo ní ní zio, asa an maakea gbe téni.

T̀ole p̀oo kekea

14 Ǿ ma luabepuana è, p̀e z̀lewà à b̀ lán gbēnazinawa.† A vua f̀ua kpaa, a koma lena kūa. 15 Ǿ malaika p̀ale b̀ Lua kpéu à lé gbāa z̀u gbé p̀ z̀lea luabepuanawazi à mè: Koma ká p̀i ǹ ké, asa t̀ole p̀oo mà à ká kekeae.‡ 16 Ǿ gbé p̀ z̀lea luabepuanawa a koma màle t̀ole, à t̀ole p̀oo kèke.

17 Malaika p̀ale b̀ musu Lua kpéu, a koma lena kūa lo. 18 Ǿ malaika p̀ale p̀ té iko ví b̀ sa'okii. A lé gbāa z̀u gbé p̀ koma lena kūapizi à mè: N n koma lena ka t̀ole v̀e kóci ǹ z̀, asa a be màe. 19 Ǿ malaikapí a koma màle t̀ole, à t̀ole v̀e kó z̀z̀ a ká v̀efèkii z̀o p̀ de Lua p̀kūmabobobo ũ guu. 20 Wà z̀z̀ v̀e kópiowa§ wénkpe, ō au b̀le v̀efèkii guu à dàgua e kiloo àaa do ní basoo, a lesí ká s̀ áasina léu.

15

Kisia gbezà mèn soplao kpaarzi

1 Ǿ ma seela p̀ale è luabe, a z̀o, à b̀ ma sae. Malaika gbēon soplao kisia gbezà mèn soplao kūa. Bee Lua a a p̀kūmabobobama mideo.

2 Ǿ ma p̀e è lán isiwá, a da lán díiwa ỳalea ní téo. Ma gbé p̀ aa z̀iblè wáiwá ní aà taao ní aà t̀ nimelooos è zea díi p̀ da lán isiwapi sae, aa m̀ona p̀ Lua kpámáa kūa. 3 Aale Lua z̀oblèna M̀izi le* sí ní Sã p̀oo aa mè:

Dii Lua Gbáapiide,
n yákeo z̀o, aa b̀ wá sae.

Bui píi Kía,

ní yáke a zéwa ní síanao.

4 Dii, déme n v̀ia vío ní?

Déme a gí n t̀oboi?

Asa ndo n kua mé adoa.

Bui píi a m̀ kúlene,†

asa n maakeo b̀ gupuau.

5 Bee gbea ma Lua kpé è wēa musu, zwáakpe p̀ aà ikoyá kúu ũ.‡ 6 Ǿ malaika gbēon soplao p̀ kisia mèn soplao kūa b̀le kpépiu. Aa b̀abaa pua táitai tekea dadaa, vua asana d̀d̀a ní kúawa. 7 Ǿ p̀ b̀é mèn síio do vua t̀u kpà malaika gbēon soplapiowa ní miwa. Lua p̀ lo b̀é g̀opii p̀kūma ká ní pai. 8 Lua gawi ní a gbāao súele kpépi pà.§ Gbē a f̀ gēuo e malaika gbēon soplao kisia mèn soplapio ge mideo.

16

Lua p̀kūmaboboba dúniawa.

1 Ǿ ma loo gbāa mà à b̀ Lua kpéu, a o malaika gbēon soplapione: A gé Lua p̀kūma p̀ kú t̀u mèn soplao guu élei dúniawa.

2 A séia gè a p̀ èle dúniawa. Ǿ sáne v̀ai p̀asio* gbé p̀ wáiwá seela ví aai kúle aà taao lè.

† 14:14 Dan 7.13 ‡ 14:15 Yoé 4.13 § 14:20 Isa 63.1-6, Zia 19.15 * 15:3 B̄a 15.1 † 15:4 Sou 86.9 ‡ 15:5 B̄a 40.34 § 15:8 1Kia 8.10-11, Isa 6.4 * 16:2 B̄a 9.10

³ A plaade a pò èle ísiawa. Ǿ ísia í gò lán gè auwa, pò bée pò kú a guuo gága píi.

⁴ A áaõde a pò èle swaò ní nibõnaõwa, ð an í lí au ù.† ⁵ Ǿ má mà malaika pò í iko ví mè:

Kuaadoade, n gbé pò ní kú yāa,
mé ní kú tia,

n yákpalekèrínõ a zéwae.

⁶ Aa n gbéõ ní n ānabiõ au bõle,
ð n aupi kpámá aa mĩ.

A kōsírínõ màae.

⁷ Ǿ ma loõ mà sa'okti à mè:

Ao, Dii Lua Gbāapiide,

n yákpalekèrínõ a zéwae,

mé a síana ví.

⁸ A síiõde a pò èle íatēwa, a tò à gbēnazinaõ tekù. ⁹ A pusu gbāa ní lé, ð aa Lua pò kisia beeo iko ví tobēesi. Aai nõselile aa aà tobõo.

¹⁰ A soode a pò èle wài kpalabaawa, ð gusia† dà aà kpalaa. Gbēõ lé ní lé fi wāwā guu, ¹¹ ð aa Lua Musude tobēesi an wāwā ní ní sánẽo yái. Aai nõselile aa mikè ní yākeaõwao.

¹² A soolode a pò èle swa zõ Uflatawa, § ð swapi í bà à zebò gukpe kíaõne.

¹³ Ǿ ma táaõ è mèn áaõ lán blõõwa, aale bõ kwá ní wàio ní ānabi egeñaõ léu.

¹⁴ Táa dabudabukenaõne. Aale gé dúnia búu kíaõ kíi, ké aa ní káaa zíkka Lua Gbāapiide gõ zõ zí yái. ¹⁵ Ma! Má mó lán kpáiwae.* Báaaden gbé pò lé itēke mé a a pòkasaõ daa, ké asu bõ búu wà aà puizi eo yái ù.† ¹⁶ Ǿ táapiõ kíapiõ káaa gu pò wĩ me ní Ebelu yáo Aamagedõ.

¹⁷ A soplade a pò èle íanawa. Ǿ loõ gbāa bõ kpalabaa kíi Lua kpéu à mè: A lé kà. ¹⁸ Lou lé píle, àle ví, àle pūna. Tõle lùalua pásipási. Zaa wà gbēnazina kále dúnia guu, a taa i keo, a pásí kè zài. ¹⁹ Mēewia zõ kēaa lee áaõ, mé bui pii mēewiaõ kwè. Mēewia zõ Babeli yá dõ Luagu, ð à a pòkūma vēe gbāa imibõ kpàwà a mĩ.† ²⁰ Isia gūgūnaõ gèzēa píi, wi wesi gbèsísíõle loo. ²¹ Lougbe zõõ bõ luabē, aa kà kiloo bla. Aa kwè gbēnazinaõla, § ð aa Lua tobēesi lougbe kisia yái, asa kisiapi pásí maamaa.

17

Káaluá pò di wài kpe

¹ Malaika gbēõn soplá pò tũu mèn soplá kũapiõ do òmēe: Mõ mà yá pò a wi káaluá zõ pò zõlea swa zõõwa òõne. ² Dúnia kíaõ gbāsíkēaànõ, mé dúnia gbéõ vēe pò de aà káaluakaa ù mĩ aa kà.* ³ Lua Nisina dedeaapi guu malaikapi gèmanõ sēu. Ǿ ma nõe è di wài tēa kpe. Dóea ní Luao tõo fífwà, a mi soplá, a kóba kwi.† ⁴ Nõepi zwàa tēa ní a gáaluladeo yea, a vua nõambleõõ daa ní gbè bēedeõ ní òsoõ. A vua imibõ kũa, bõõõ ní a káaluakaa gbāsíõ ka a pai. ⁵ Wà tó pò wa a asii dõo kè aà mi'aewa wà mè: Mēewia zõ Babeli, káaluáõ ní dúnia bõõõ da. ⁶ Má è nõepi Lua gbé pò wà ní dede Yesu seeladeke yáio au mĩ à kà, àle aà de lán wēwa.

† 16:4 Bõa 7.17-21 ‡ 16:10 Bõa 10.22 § 16:12 Isa 11.15 * 16:15 Zia 3.3 † 16:15 Zia 3.18 ‡ 16:19 Isa 51.17 § 16:21 Bõa 9.23, Zia 11.19 * 17:2 Zel 51.6-7, Zia 14.8 † 17:3 Zia 13.1

Ké ma aà è, yápi díà. ⁷ Ǿ malaikapi ma la à mè: Bóyáí yápi dímai? Má nɔɛpi asii onɛ ní wàì pɔ́ aà sɛa, a mi sɔpla, a kóba kwipí asiio. ⁸ Wàì pɔ́ ní èpi ku yáa mé a ku ɔbo. A ɔ gbáo zòlo guu[†] i mipe kaalewa. Gbé pɔ́ aa ku ɔɔle an tó kú àizána taalau za dúnia daalegɔɔɔ, tó aa wàì pɔ́ kú yáa mé a ku ɔbo mé a ɛa mɔpi è, a yá a dimá. ⁹ Láasooɔde pɔ́ ɔno ví yán ke. Mí mèn sɔplapíá sísí mèn sɔpla pɔ́ nɔɛ zɔlemáɔɛ. Kía gbɛɔn sɔplaɔne ɔ. ¹⁰ An gbɛɔn sɔo lèle, gbɛdo ku, gbɛdo kpé. Tó à mɔ, a gɛgɛo. ¹¹ Wàì pɔ́ kú yáa mé a ku ɔbo piá kía swaaɔɔɔɔ. Gbɛɔn sɔplapí ɔɔe ɔ. Ale mipe kaalewa. ¹² Kóba mèn kwi pɔ́ ní èpiá kía gbɛɔn kwi[§] pɔ́ aai kpalable yáaɔɔne. Aa kigɔɔsɔplana ble ní wàio sãnu. ¹³ An gbɛɔn kwipí píí lé doũ. Aa ní gbãa ní ní ikoo kpa wàipiwa. ¹⁴ Aa zika ní São, Sã i ziblemá, asa dii Dii mé kíaɔ Kíae. Aa gbé náaide pɔ́ à ní sisi à ní séɔ kuaàno. ¹⁵ Ǿ malaikapi òmɛ: Swa pɔ́ ní è káaluá zɔlemápiá bui ní bílaɔ ní bùsu gbéé ní buiyá'onaɔne. ¹⁶ Wàì ní kóba mèn kwi pɔ́ ní èpiɔ za káaluá pigu. Aa aà ke yáiyai, aai aà to puizi. Aa aà so aai tesɔwà. ¹⁷ Asa Lua a pɔɛã dànɛ ní sɔu aa lɛdoũkɛɛ, aai ní kpala kpa wàipiwa e Lua yá gɛ paò. ¹⁸ Nɔɛ pɔ́ ní è piá mɛɛwia zɔɔ pɔ́ iko ví dúnia kíaɔwae.

18

Babeli gaa

¹ Bee gbɛa ma malaika pále è à bò luabe. A iko zɔɔ ví mé aà gawi dúnia pù. ² A wii gbãa lè à mè: Babeli gà, mɛɛwia zɔɔpi gà.* A gò zeeɔ kúkíi ũ, tãa bui píi tòò ũ, bã pɔ́ wí ní tɛbo wa ye ní gíyáioɔ be ũ.† ³ Asa bui píi aà wɛɛ gbãa pɔ́ ɔɛ aà káaluakaa ũ mĩɛ.‡ Dúnia kíaɔ gbásíkèaàno, mé dúnia laatanaɔ kè ɔɔɔ ũ aà lalasikɛa zɔɔ guu.

⁴ Ǿ ma ɔɔ pále mà à bò luabe à mè:

A ɔɔle a guu ma gbéɔ,
kè á ɔ su à ku aà duuna guu,
yá pɔ́ wa yíawàɔ á leo yáí.§

⁵ Asa aà duuna gbà zò luawae,
mé aà wáikɛaɔ dò Luagu.

⁶ A flaboè yá pɔ́ a kèéwa,
à kèè aà yákeawa lɛɛ pla.
A pɔkúma í káuè a imibɔu
ɔɛ pɔ́ pɔ́ a kàunéla lɛɛ pla.

⁷ A wāwā ní wēnao kpaaazi,
lá à ɔbò kua lalasikɛa guu léu.

Asa Ì o a sɔ guu,
nɔɛ kían a ũ zɔleá a báawae,
gyaa gbɛandon a ũo,
a wɛnake bauo.*

⁸ A yáí tò kisiaɛ beeɔ aà le gɔɔ do,
gagyá ní wēnao ní nɔanao.

Té mé a kúwà,
asa Dii Lua aà yákpalekena gbãa.

† 17:8 Dan 7.7, Zia 11.7 § 17:12 Dan 7.24 * 18:2 Isa 21.9 † 18:2 Zia 14.8, Zel 50.39

† 18:3 Zel 51.7, Zia 17.2 § 18:4 Zel 51.6 * 18:7 Isa 47.7-9

⁹ Dúnia kía pò aa gbāsikèaàno aa lalasikèaàno, tó aa a tékūa lu è, aa sólo aa nízia gbēgbē. ¹⁰ Aa ze káaa vía guu wāwā pò wa kpai yáí aa me:

Waiyoo, waiyoo, mēwíawia zōo!

Mēwíawia ikode Babeli!

Yá mò zǎlema gōo do gǎo!

¹¹ Dúnia laatanano sólo sǎ,† aa wēnakeè, ké gbēe a ní laae beeo lúma lo yáí: ¹² Vua, ánu, gbè beedeo, òsoo, zwáa odo, zwáa tēa ní a gáaluladeo, siliki, lí maa bui píi, pò pò wí ke ní wesa swaao ní lí beedeo ní mōgotēo ní mōsio ní gbepuao píi, ¹³ dopoo, nísi gínano, tulaletio, zōgo lí'oo, vēe, nísi, pēeti, pówena, zuo, sǎo, sǎo ní a góo, zōo ní gbēnazina wēnio. ¹⁴ Wa oè: Pò maa pò ní a nideo láama píi. N nama ní n gawio pílima píi, wa e bau lo.

¹⁵ Laatana pò aa kè odo ũ mēwíawia sabai ze káaa vía guu wāwā pò wa kpai yáí. Aa sólo aa wēnake ¹⁶ aa me:

Waiyoo, waiyoo mēwíawia zōo!

A báabaa yè yāa

ní zwáa gáaluladeo ní a tēao.

A vua noambleo dà yāa

ní gbè beedeo ní òsoo.

¹⁷ Aa àizee píi músikè gōo do gǎo.

Gó'ílēna diio ní tagēno ní ígbēo ní gbé pò aai zíkē ísiaa ze káaa mípii. ¹⁸ Tó aa mēwíawia tékūa lu è, aa wiile aa me: Mēwíawia ku yāa, a zōo kà mēwíawia beewao. ¹⁹ Aa sólo aa nízia gbēgbē, aa wēnake aa wiile aa me:

Waiyoo, waiyoo mēwíawia zōo!

Gbé pò aa gó'ílēna ví ísiaa píi

kè odo ũ ní àizee pò palawao,‡

ǎ à gǎo bezia ũ gōo do gǎo.

²⁰ A pōnake a yá musu luabedeo ní Lua gbéó ní aà zínao ní aà ānabio, asa Lua mé tsíwáé.

²¹ Ō malaika gbāade gbē pò kà wísilgbē gbēnēwa se zù ísia guu à mè: Maa wa mēwíawia zōo Babeli zu ní gbāao, wa mēwíawia e bau lo. §

²² Wa mōona ge gǎa'oo ge kule

ge kǎae'oo ma n guu bau lo.

Wa zíkēnae e n guu bau lo.

Wa wísilgbē kǒfi ma n guu bau lo.

²³ Wa filia gupua e n guu bau lo.

Wa nōsekǒfi ma n guu bau lo.

N laatanana dúnia gbé gbiana yāa,

n pòdà bui píiwa, n ní mí líaa.

²⁴ Wā ānabio ní Lua gbéó au è a guu

ní gbé pò wà ní dede dúnia guu píi.*

19

Pōnakea luabe

¹ Bee gbēa ma loo gbāa mà luabe lán dasi yā'owa à mè:

Aleluya! Wá Lua mé ziblè!

Ōme gawi ní gbāao ví,

† 18:11 Eze 27.31 ‡ 18:19 Eze 27.33 § 18:21 Zel 51.63-64 * 18:24 Zel 51.49

2 asa ì yákpalekeérínṵ a zéwa ní síanaoε.

A yákpalekè ní káaluwa zṵṵ pṵ dúnia òṵkpà ní a káaluakaaopio.

A a zṵṵblenaṵ dεdεa tṵsíwà.

3 Aa ò lṵ:

Aleluya!

A síúle aṵ dṵ gṵṵpiiε.*

4 Gbēzṵṵ gbēṵn baasṵṵ mēndosaiṵ ní pṵ bēé mēn síiṵṵ wùlewule aa misiile

Luaε zṵṵlεa a báawa aa mè:

Ami! Aleluya!

5 Ṷ ma lṵṵ mà báapi kíi à mè:

A wá Lua táasile

aà zṵṵblenaṵ pii,

á gbé pṵ á aà vía víṵ,

néfēnen gbēzṵṵ.†

6 Ṷ ma lṵṵ mà lán dasi yá'owa, lán izṵṵsukaawa, lán louvía gbāawa a mè:

Aleluya!

Dii wá Lua Gbāapiide ná kibleawa.

7 Wá pṵnakε wá yáalṵ wá aà tṵṵṵ,

asa Sā nṵεgṵṵ kà, aà nṵ sṵu mà.

8 Wá bàabaa pua táitai tekεa kpàwà aà ye.

Bàabaa piá Lua gbéṵṵ maakeaεε.

9 Malaika òmεε: Ké. Báaadeṵn gbé pṵ wá ní sisi Sā nṵεbleble guuṵ ũ.† A òmεε lṵ: Lua yá síanan we. 10 Ma wule aà gbázi mà misiileé, ṵ a òmεε: Bee tó. Kúle Luaε. N zṵṵblen deen ma ũ ní n gbé pṵ aá Yesu seeladeke keṵ. § Yesu seeladekekeεa mé ánbikεmi ũ.

Kilisi mṵa dia sṵkaapua kpe

11 Ṷ ma luabe è a wēa, ṵ sṵkaapua bṵ, gbé pṵ di a kpe tón Náaide Síande. I yákpalekeérínṵ, ì zíkárínṵ a zéwa.* 12 Aà wé de lán tévuawa, kíafua pṵ a kpaa dasi. Tṵε kēa aà mi'aewa, gbēε tṵpi yáasi dṵṵ, aà bàasio. 13 A ula pṵ tà ní auo daa.† Aà tón Lua Yá.† 14 Luabe zígṵṵ tεaàzi, aa di sṵkaapuaṵ kpe, aa bàabaa pua táitai dadaa. 15 Fēnda lεna lé bṵ aà léu à buiṵ lεṵ, ì kiblemá ní mṵ gopanaṵ, § ì ṵzṵ vēεbeṵwa vēεfēkíi guu Lua Gbāapiide pṵkūma pāsí ũ.* 16 Wá tṵε bee kè aà ulawa ní aà gbalao:

Kíáṵ Kíá, diiṵ Dii.

17 Ṷ ma malaikae è zεa kpaa íatēi. A lé gbāa zù bā pṵ aale vua musumusuṵzi pii à mè: A mṵ káaa à ble zṵṵ pṵ Lua kèé ble, 18 ì kíáṵ gε só ní sosa gbēzṵṵṵ ní gbāadeṵ ní sṵṵ ní ní dikpenaṵ ní gbépiiṵ, wéεṵ ní zṵṵ, néfēnen gbēzṵṵ.† 19 Ṷ ma wài è ní dúnia kíáṵ ní ní zígṵṵ, aa kṵ káaa aa zíká ní gbé pṵ di sṵ kpepio ní aà zígṵṵ. 20 Wá wàipi kù sānu ní ánbabi εgena pṵ dabudabuṵ kè aà aεṵ. Dabudabupio ṵ à gbé pṵ aa wài seela ví aa kúle a taaεṵ sàsàṵ.† Wá ní zú té ísida pṵ lé kú ní íatεgbṵṵ guu bēé an pla nípii. 21 Gbé pṵ di sṵ kpe gbé kíniṵ dεdε ní fēnda pṵ bṵ a léu, § ṵ bāṵ pii ní gε sṵso aa kà.

* 19:3 Isa 34.10, Zia 14.11 † 19:5 Sou 115.13 † 19:9 Mat 22.2 § 19:10 Zia 22.8-9 * 19:11 Sou 96.13 † 19:13 Isa 63.3 † 19:13 Zaa 1.1 § 19:15 Sou 2.9 * 19:15 Zia 14.19-20 † 19:18 Eze 39.17-20 † 19:20 Zia 13.1, 11-16 § 19:21 2Tes 2.8

20

Kilisi kiblea tɔɔle wɛ̀ òaa sɔo

¹ Ǿ ma malaikae è à b̀ò luabe, a gbáó zòlo kiline kúa* ní m̀ɔdaona gèeleo. ² A kwá p̀ó de mlè zì† ù, wì me Ibiisi ge Setáu kù, ò à m̀ɔkàwà e wɛ̀ òaa sɔo. ³ Malaikapi aà zù gbáó zòlopi guu, à zetáaale à kilidàu, ké asu buio sásáo e wɛ̀ òaa sɔopi pa. Bee gbea wa aà gbae yɔɔ.

⁴ Ǿ ma kpalabaa è ní gbé p̀ó z̀ɔlɛz̀ɔlɛwaɔ.‡ Wà ní gbá zé aa yákpaleke ní gbéó. Ma gbé p̀ó wà ní mi z̀ò luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáíò è. Aai kúle wàì ge aà taaɛo. Aai aà seela ke ní mi'ae ge ní ɔwao. Aa vù wà kpalablè ní Kilisio wɛ̀ òaa sɔo. § ⁵ Geɔ vua séian we. Gè k̀iniò i vuo e wɛ̀ òaa sɔopi gè pàò. ⁶ Báaadeɔn gbé p̀ó an baa ku geɔ vua séia guu ù, an kua adoa. Ga plaade iko vímáo. Aa de Lua ní Kilisio gbàgbanao ùe, mé aao kibleaàno e wɛ̀ òaa sɔo.

Setáu zua téu

⁷ Tó wɛ̀ òaa sɔopi pà, wa Setáu bo gbae, ⁸ i gé bui p̀ó kú dúnia gola siiɔwao sásái, Gɔgu ní Magɔgu, i ní káaa zì musu. Aaɔ dasi lán ísiale ùfáawa.* ⁹ Aa lí dúniaa, aa koez̀ò Lua gbéó b̀oio ní wéle p̀ó Lua yeio, ò té b̀ò luabe à kùmá. ¹⁰ Wa Ibiisi p̀ó ní sásá se zù té ísida p̀ó lé kú ní íatègb̀òo guu, gu p̀ó wàì ní ànabi eɣnao kuu. Aa wáwáke fáane ní gwáasínao gɔɔpiie.

Yákpale gbeza

¹¹ Ǿ ma kpalabaa pua z̀ò è ní gbé p̀ó z̀ɔleuo. Tɔɔle ní musuo gusikè aà ae, wì ní gbe e bo. ¹² Ǿ ma gbèz̀ɔɔ ní néfènenao gyaadeo è zea báapi ae. Wà taala wèwè, ò wà lá pàle wè bo àizána taala ù. Wà yákpalekè ní gyaadeo an yákeawa, lá a ku lápiò guuwa.† ¹³ Isia gyaade p̀ó kú a guu kpà. Ga ní bedao gyaade p̀ó kú a guu kpà bo. Ǿ wà yákpalekè ní baadeo a yákeawa.‡ ¹⁴ Wà ga ní bedao zù té ísida guu. Té ísida piá ga plaadee. ¹⁵ Gbé p̀ó wì ní t̀ò e àizána taalauo ò wà ní zù té ísidapiu.

21

Yelusaleù dafu

¹ Ǿ ma tɔɔle dafu ní musu dafuo è,* asa tɔɔle séia ní musu séiao gè, mé ísia ku bo. ² Ǿ ma Lua wéle Yelusaleù dafu è à b̀ò musu Lua k̀íi, àle pila. Wa kèke lán nɔe p̀ó a zàkesɔu màwa.† ³ Ǿ ma bo gbáa mà kpalabaa k̀íi à mè: Lua z̀òle ní gbènazínao sa, aò kúrínɔ, aao de aà gbéó ù. Lua dee aò kúrínɔ ní Lua ù.‡ ⁴ A ní wé'i gogoné pii.§ Ga aò ku bo ge wèna ge ɔbo ge wáwá, asa yáziò gè.

⁵ Gbé p̀ó z̀ɔleá báapiwa mè: Ma! Mále p̀ópii ke dafu. Ǿ a òmɛɛ: Ké, asa yá bee nái v̀í mé síanae. ⁶ Ǿ a òmɛɛ: Yá làa. Máme má Alafa ní Omegao ù, Dàalena ní Midenao ù. Gbé p̀ó imi lé de, má aà gba nibona í wèníde.* ⁷ Gbé p̀ó zìblè gban we. Má de aà Lua ù, io de ma né ù.† ⁸ Ama v̀íakenao ní náaisaideo ní yábèekenao ní gbèdenao ní gbàsikenao ní esedeo ní

* 20:1 Zia 9.1 † 20:2 Daa 3.1, Zia 12.9 ‡ 20:4 Dan 7.9, 22 § 20:4 Dan 7.22 * 20:8 Eze 38.16 † 20:12 Dan 7.9-10 ‡ 20:13 Mat 16.27 * 21:1 Isa 65.17, 66.22, 2Pie 3.13 † 21:2 Isa 52.1, 61.10 ‡ 21:3 Lev 26.12, Eze 37.27 § 21:4 Isa 25.8, 35.10, 65.19 * 21:6 Isa 55.1 † 21:7 2Sam 7.14, Sou 89.27-28

táagbagbanao ní mɔafilideo píi, an baa aɔ de té ísida pɔ lé kú ní íatēgbɔo ũe. Ga plaaden we.

⁹ Malaika gbɛɔn sopla pɔ tũu mèn sopla kũa, kisia gbɛzã mèn sopla ká ní paipio gbɛdo mɔ òmɛɛ: Mɔ mà Sã nɔ dafu ɔbɔnɛ. ¹⁰ Lua Nisina dedeaapi guu malaikapi ma se gɛmanɔ gbɛsísí zɔo lesí musu. A Lua wéle Yelusaleũ òbmɛɛ, à bò musu Lua kíi, àle pila.† ¹¹ A Lua gawi ví, a pípia lán gbè bɛɛɛdewa, àle teke lán diamaawa. ¹² A bíi zɔo lesí ví. A bɔle kuepla, malaika gbɛɔn kueplao zezɛu. Isaili bui kueplao tɔ kɛa bɔlepiɔwa. ¹³ Bɔle mèn àaɔ ku gukpe oi, àaɔ gugbãntoo oi, àaɔ gɛɔmidɔkíi oi, àaɔ bɛ'aɛ oi. § ¹⁴ Wà bíipi dàale gbè mèn kueplaoɔwa. Sã zina gbɛɔn kueplao tɔ kɛa gbɛpiɔwa.

¹⁵ Malaika pɔ lé yá'omɛɛ pɔyɔbɔ pɔ wa pí ní vuao kũa, ké à wélepi yɔd ní a bɔleɔ ní a bíio.* ¹⁶ Wélepi gola síiɔɛ, a gbãa ní a yãasao sáaɛ. ɔ à wélepi yò ní pɔyɔbɔpio. A gbãa kiloo òaa kueplae (2.400). A gbãa ní a yãasao ní a lesio píi sáaɛ. ¹⁷ A a bíi yò b, a lesí gãsisuu basoplasɔo mɛndosaiɛ. Malaikapi yò gbɛnazina gãsisuu gbãa léue. ¹⁸ Wà bíipi kè ní diamaao, mé wéle piá vua tɛtɛɛɛ íkea lán díiwa. ¹⁹ Wà gbɛ pɔ wà wélepi bíi dàaleɔ kèke ní gbè bɛɛɛde bui píio.† Wà gbè séia kèke ní diamaao, a plaade ní safio, a àaɔde ní agatao, a síiɔde ní emelodio, ²⁰ a sɔode ní onisio, a soolode ní saadɔanio, a soplade ní kisolitio, a swaaɔde ní belilio, a kɛokwide ní topazao, a kwide ní kisopazao, a kuɛdode ní tiikɔazio, a kueplade ní ametisio. ²¹ Bɔle mèn kueplapiɔá òso mèn kueplaoɛ. Wà nípii kè ní òsoo mɛndodoɛ. Wélepi zɛaá vua tɛtɛɛɛ, wí gu'eu lán díiwa.

²² Mi Lua kpé e wélepi guuo, asa Dii Lua Gbãapiide ní São mé a kpépi ũ. ²³ Wélepi bàa kú ní íatē ní mɔvuao gupuaèoo. Lua gawi mé lé wélepi pu, mé Sã de a filia ũ.† ²⁴ Buiɔ tãa'o a gupuai, mé dúnia kíaɔ gɛu ní ní àizɛɛɔ. § ²⁵ A bɔleɔ aao taa fáane bauo, mé gwãasina aɔ ku we sɔo. ²⁶ Wa gɛu ní buiɔ àizɛɛɔ ní ní pɔ ɔdeɔ.* ²⁷ Ama pɔ gbãlaɛe a gɛuo† ge yãbɛkɛna ge mɔafilide, sema gbé pɔ Sã ní tɔ kè àizana taalauɔ bàasio.

22

¹ ɔ malaikapi swa'i wɛnide pɔ lé bɔ Lua ní São kpalabaa kíi òbmɛɛ,* àle teke lán díiwa. ² Alɛ bàale wélepi zɛa guo. Lí wɛnide† ku a baale ní a baalao, í nɛ'i wè do gɛn kueplae, mɔ ní mɔo gɛn dodo. Lípi láaɔ buiɔ gbágbábɔɛ.† ³ Pɔ pɔ Lua lekèèe aɔ ku bo. § Lua ní São kpalabaa aɔ ku wélepi guu, mé aà zòbɛnɔ zòbɛè. ⁴ Aa wɛsiaàle, mé aà tɔ aɔ kú ní mi'aɛwa. ⁵ Gwãasina aɔ ku bo, gbɛe baa aɔ kú ní filia ge íatē gupuaoo, ké Dii Lua a gupunɛ yái.* Aaɔ kible e gɔɔpiiɛ.† ⁶ ɔ a òmɛɛ: Yá beɔ náai ví mé síanaɛ. Dii Lua pɔ í dɔaa ànabioɛ mé a malaika zì, ké a zòbɛnɔ yá pɔ a mɔ tia dɔ.

Yesu a mɔ tia

⁷ Gwa, má mɔ tia. Báaaden gbé pɔ zia yá taalae bee yá kũa ũ.

⁸ Ma Zãa máme ma yá beɔ mà mé má è. Ké má mà mé má è, ma wule malaika pɔ yápio òbmɛɛ gbázi mà kúleè. ⁹ ɔ a òmɛɛ: Bee tó. Kúle Luaɛ. N zòbɛn deen ma ũ ní n gbé ànabio ní gbé pɔ aa lác bee yá kũaɔ. ¹⁰ ɔ a

† 21:10 Eze 40.2 § 21:13 Eze 48.30-35 * 21:15 Eze 40.3 † 21:19 Isa 54.11-12 † 21:23 Isa 60.19-20 § 21:24 Isa 60.3 * 21:26 Isa 60.11 † 21:27 Isa 52.1 * 22:1 Zkl 14.8 † 22:2 Daa 2.9 † 22:2 Eze 47.12 § 22:3 Zkl 14.11, Daa 3.17 * 22:5 Isa 60.19 † 22:5 Dan 7.18

òmεε: Nsu pò kúle zia yá pò kú lápiuwao, asa a gɔɔ káikù. ¹¹ Gbɛvái wɛtá àɔ yāváike. Gbáside wɛtá àɔ gbásí. Gbɛmaa wɛtá àɔ yámaake. Kuaadoade wɛtá a kua àɔ adoa. †

¹² Gwa, má mótia, máɔ asea kūa, mí flabo baadeε a yákeawa. § ¹³ Alafa ní Omegaon ma ũ, Dɔaana ní Gɔzānao, Dàalena ní Mídenao.* ¹⁴ Báaadeɔn gbé pò aa ní ulataopiɔ ũ. Aaɔ zɛvɪ wà gɛ wélepi bɔleɔu, aai lí wɛnide † be ble. ¹⁵ Ama gɔε blesanaɔ ní εsedeɔ ní gbásikenaɔ ní gbɛdenaɔ ní táagbagbanaɔ ní gbé pò ye mɔafiliyákeaiɔ aaɔ ku bàasiε.

¹⁶ Ma Yesu ma a malaika zì àà de yápiɔ seelade ũ ma gálideɔne. Máme má Davidi Bui, àà kpala pò vlápà Kía ũ, † Gudɔleia saan'ina ũ. § ¹⁷ Lua Nisina ní Sā nɔ dafuo í mε, mót. Gbé pò bee mà sɔ, àà o, mót. Gbé pò imi lé de, àà mót. Gbé pò ye í wɛnidei, àà si gba ũ.*

¹⁸ Málε o gbé pò ānabikelae bee yāmàɔne píi, tó gbé yāe káfi a guu, Lua a kisia pò a yá kú lác bee guu káfi adeεε. ¹⁹ Tó gbé yāe bò taalae bee guu, Lua a ade baa bɔ a wéle ní lí wɛnide pò a yá kú lác bee guu guu. †

²⁰ Gbé pò de yápiɔ seelade ũ mè: Sīanaε, má mótia.

Ami! Dii Yesu mót!

²¹ Dii Yesu àà gbéke vɪ ní a gbéɔ píi.

† 22:11 Dan 12.10 § 22:12 Isa 40.10, 62.11 * 22:13 Isa 44.6, 48.12, Zia 1.8, 17 † 22:14 Daa 2.9, 3.22 † 22:16 Isa 11.1, 10, Zia 5.5 § 22:16 Zia 2.28 * 22:17 Isa 55.1 † 22:19 Iko 4.2

SOU

Yá pò kú lée bee guu

Souá wabi mèn basoplakwi pò Isailio kè Luawaone, mé aal si le ũ ní pò'obona, mé Yesudeo lé zíkèò e ní a gbāo.

Sou lá kpaalea lee soe. Le pò Davidi dào ku we dasi (51-65, 67-71) bee gbèa Kole buio leo (42-49, 84-88), Asafa leo (73-83), kiablea leo (93-99), gea Yelusaleu leo (120-134).

Sou buio dasi maamaae:

Le pò aal Dii tobo aà zòkè ní aà maakèo yá musuo: 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113-114, 117, 135-136, 145-149

Dii kiblea leo: Dii mé kía ũ: 47, 93, 96-99

Kiablea Sou, wabikea kiae ge kía wabikea: 2, 18, 20-21, 45, 72, 89, 101, 110, 144

Gèa Dii kpéu leo: 15, 24

Gèa Yelusaleu le pò Isailio ì si goo pò aale gé dikpekèi we: 84, 91, 121, 122

Siona leo, aale gu pò Dii sè wà a kpé doo Yelusaleu tobo: 46, 48, 76, 87, 132

Waaso Sou: 14, 50, 53, 75, 81, 95

Sou pò ì yádada luanaaikenaone: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133

Gbé pò aale posia ke aale Lua sisi ní yá'oma guu Sou: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137

Lua gbé wiilèawa yá'ia ge iadama ge gude ge gyá ge zìzòkè yá musu leo: 5-7, 13, 17, 22, 25-26, 28, 31, 35, 38-39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63-64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143

Lua saaukpaa ké ì ní suaba ge ì duunakéma yái: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118

Pona ní aafia pò luanaaikenaon vi leo: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139

Yesu Sou lesi Maaku 14.26 guu, mé à Sou yá'ò a yadanèo guu (Maa 12.10, 36) ní aà wabikeao guuo (Maa 15.34, Luku 23.46).

Sou guu wà dèaa wà Kilisi yá'ò ní taasi pò a keo (22, 69). Wà aà boa gau yá'ò lo ní aà taa luabe yáo (16, 110, 118). Wà Sou lá yá'ò ò Lua bàakuarino gbèzà láo guu de gèn basola.

Isailio wabikea, Yesu wabikea, Yesude kaaoo wabikea (Zin 4.24-26), Sou de lá pò Yesudeo ì lousisio ũ e ní a gbāo.

LA SEIA

1

Sou 1-41

Báaade

¹ Báaaden gbé pò lí gbèvāio ledama mao ũ.

Ìli duunkenao zé seò,

Ìli zōle ní gbé àlafikenaoo.

² Dii ikoyá mé ì kaaagu,

Ìo laasookewà fāane ní gwāasinao.

³ A de lán lí pò wa bà swa saewa,*

a lá lí giigagao, Ìo ne'i a goowa,

yá pò ì ke píi káfia ví.

⁴ A de màa ní gbèvāioo.

* 1:3 Zel 17.8

Aa de lán ése úa pò íana ì sélewaé.

⁵ Beewa gbèwáio bò maa yákpalekegɔɔzió,
duunkenaɔ ze gbèmaaɔ saeo.

⁶ Dii ì zemikū gbèmaaɔne,
gbèwáio sò, an zé mipè kaalewa.

2

Kia pò Lua kpà

¹ Bóyáì bui ní buio lé zɔakai?

Akea wàle lé pā kpaai?

² Dúnia kíaɔ lé zì sɔuke,
kpalablenaa lé káaa Dii
ní Kíá pò a kpàozì.*

³ Aale me: Wà ní mɔdaonaɔ kékè,
wà ní ba polowá.

⁴ Dii lé ní àlafike,
zòlea musu àle ní yáab.

⁵ A palamá ní pɔfèò,
aà kpène ì to vía ní kú.

⁶ A mè a a Kíá kpà
a gbèsìsì Siona musu.

⁷ Má yá pò Dii dilemeé o à mè:
Ma nén n ũ, n Maen ma ũ gbā.†

⁸ Wabikea, mí n gba bui píi,
mí dúnia gola síiɔ kpama n pò ũ.

⁹ Nyɔ kiblemá ní m̀ gopanao,
níyò ní wíwi lá wí g̀ oo wiwa.‡

¹⁰ Kíaa, à ledamae bee ma,
dúnia kpalablenaa, à ònókū sa.

¹¹ A zɔble Diie ní víakeaèò,
à kúle bùsu seè ní lualuaò,

¹² ké aà pò su fèázi à gaga zéuo,
asa aà pò ì pa kándaé.

Báaaden gbé pò nàaazi ũ.

3

Lezua Luazi ibeéɔ yá musu (2Sam 15.13-17)

¹ Le pò Davidi dà gɔɔ pò à bàalè a né Abisaloúe.

² Dii, ma wèleɔ die fá,
gbé pò íbelesèmanɔɔ dasi.

³ Wàle ma yā'o dasi,
wàle me Lua a ma suabao.

* 2:2 Zin 4.25-26 † 2:7 2Sam 7.14, Mat 3.17, Zin 13.33, Ebe 1.5, 5.5 ‡ 2:9 Zia 2.26-27, 12.5, 19.15

⁴ Mpi s̄ Dii,
 níle ɔliamazi s̄ngbao ũ,
 ma gawin n ũ,
 ni to ma mi àɔ daa ía.

⁵ Mi l̄zu Diizi,
 ì wea za a kp̄éu gb̄èsí sí musu.

⁶ Mi w̄úle i'o ní a nao,
 mi vu aafia, asa Dii mé ma ũ.

⁷ Gb̄ēɔn ðaasɔsɔ leɛ kwi lé ma we,
 kási mili v̄iakenéɔ.

⁸ F̄le Dii,
 ní ma ib̄eɛɔ l̄egbeomble,
 ma suaba ma Lua,
 ní gb̄ēv̄āipiɔ swaa é'ɛ.

⁹ Dii mé ì gb̄é suaba.
 Báaada n gb̄éɔgu.

4

Wabi oosi kea

¹ Davidi l̄e. W̄í sí ní m̄ɔɔnleaoɛ.

² Tó ma n sisi, wea Lua ma Zennɔde.

Tó má yeel̄ea, ni ma gba d̄eepook̄íi.

W̄ēnad̄m̄eɛ, ní ma wabik̄ea ma.

³ Gb̄éɔ, á ze widaa ma Lua gawidewae b̄ɔɛ ni?

Ío ye p̄ɔp̄āɔzi, ío te t̄áaɔzi.

⁴ Aɔ d̄s̄ ké Dii a gb̄éɔ d̄íle adoa,
 tó ma aà sísi, a ma ȳama.

⁵ A kpakpanaga, ásu duunak̄eɔ,
 à láasook̄e á w̄úlek̄íi, í níle.

⁶ A sa p̄ɔ de à o o,
 í Dii náaik̄e.

⁷ Dasi ì m̄e: Déme a èf̄āaik̄ew̄ēci?
 Wá wegwa Dii, báaadawágu.

⁸ Baa tó p̄ɔw̄ena ní v̄ēeɔ dir̄ízi,
 p̄ɔna p̄ɔ ní d̄am̄eɛ ma s̄ɔu de ní p̄á.

⁹ Mi w̄úle i'o ní a nao kau,
 asa Dii, níme ni to màɔ ku d̄ɔd̄ɔa.

5

Wabi kɔ kea

¹ Davidi l̄e. W̄í sí ní kulep̄eaoɛ.

² Swákpa ma ȳái Dii,
 laaid̄ɔ ma ȳāwaaipaawa.

³ Ma Kía, mále wiilema,
 ma Lua, mále wabik̄ema.

⁴ Dii, ni ma ȳama guf̄ēne,
 mi a ȳáɔ d̄ɔd̄ɔne k̄ɔɔ,
 ma w̄é ío d̄ɔnzi.

5 Luan n ũ, ní ye vâizio,
nili gbêvâi diléo.
6 Ziakâfina lí e zè n aeo,
ní za vâikenaogugu pié.
7 Dii, ni edeog midé,
ní ye gbêdenaog ní gbêblenaog gíyâio.

8 Mapi má gē n ua n gbêke zōo yáí,
má kúle n kpele ma misiilene.
9 Dii, doamēē n náai yáí,
zēpoomēē ma dādānaog yáí.
10 Asa an yāe náai vīo,
aai lenakasa gbēōnē.
An nòse de lán kaadōembewae,
gbé òkpaa yá kò ní sōu.*
11 To yá zōlemá Lua,
to aa ozu nízia wéu.
N ní yá n ae an taae dasio yáí,
asa aa gī n yāmaie.

12 To gbé pó nà n kpeo yáalb,
aaiog wiile ní pōnaog gōopii.
Oku gbé pó yenziola,
aai ví aao kēaa n yá musu.
13 Dii, ni báaada gbēmaoogugu,
n yearízi i kàedańzi.

6

Wile Luawa

1 Davidi lé. Wí sí ní kúuleaoe.
2 Dii, rísu ma lele ní kpēneo,
rísu ma toto ní pōkūmaoo.
3 Wēnadōmēē Dii,
ma gō déedeennōe,
ma gbágbā Dii, asa ma wá lé wíe.
4 Ma pō yá dúuduue, Dii,
ńyō dōmale bōe ni?
5 Ea ñ ma misi, Dii,
ma suaba n gbêke yáí.
6 Asa ge lí e lemāma lo,
wíli n táasile miauo.
7 Ma wēnakè ma kpasa,
ma mībōo i gá ní wé'io,
ma wúleki lo níe e gu ge dōd.
8 Ma wé lo bōbō ní pōsiao,
lo wo, ké ma ibeēo dasi yáí.

9 A go ma kái vâikenaog,*

* 5:10 Lom 3.13 * 6:9 Mat 7.23, Luk 13.27

asa Dii ma ɔɔlɔ mà.
 10 Dii ma wiilɛa mà,
 Dii ma wabikea sɪ.
 11 Wí a ma ibeɛɔ kũ píi,
 aa gɔ bíli guu,
 aa fua kándo, aai kpekpa.

7

Yanakpaa, Dii!

1 Le pɔ Davidi sɪ Diie Bēyāmeɛ bui Kusi yá musu.

2 Dii ma Lua, ma nanzie,
 ma suaba ñ ma bɔ gbé pɔ pèlemaziɔ ɔzi.

3 Tó màa no,
 aa ma taitai lán nòomusuwae,
 aa ma kékékɔɛɛ,
 gbēe a ma misio.

4 Dii ma Lua, tó ma tàaekèe sɔ,
 tó ma ɔ ku yāvāiu,

5 tó ma vāikè ma gbédeɛɛ,
 ge tó ma gbāamò ma wèlɛɛ pā,
 6 ma ibeɛpi pèlemazi aà ma kú,
 i ɔzɔa tɔɔlɛ,
 i ma tó vīlɛ bùsu'ūfāau.

7 Fele ze í pɔfēo Dii,
 fele kpēnebobɔ ma ibeɛɔwa.
 N n me sé, ma Lua,
 ní yágɔgɔ a zéwa.

8 To gbéɔ kāanzi,
 ní kiblemá kua za musu.

9 Dii, ni yákpaleke í gbéɔ.
 Dii, to yá bɔmanɔ na ma yázede léu,
 Musude, kemɛɛ ma nòsepua léu.

10 Lua, míme í maa,
 ni nòse í láasooo yɔɛ.*
 Gbēvāiɔ pásíkea midɛ,
 ní gbēmaaɔ gba zekii.

11 Lua Musude mé ma sèngbao ũ,
 í nòsemaadeɔ suaba.

12 Lua í yákpaleke a zéwa,
 í to yá àɔ zɔlemá gɔɔpii.

13 Tó gbé i nòselileo,
 Lua í a fēnda leke, í a sá ká.

14 I a ka gbaè,
 í a gɔkeɔ pɔ í ga inéɔ keke.

15 Gwa, vāi í nòɔ gbépiu,

* 7:10 Zia 2.23

ĩ yāḁḁnwēia nḁsi à nē'ìè ege ũ.

¹⁶ I eyḁ gbéḁne zāzā bai ũ,

ḁ ĩ zu e pḁ a yḁpi guu.

¹⁷ Aà yāḁḁnwēia a wi aà musu,
aà gbéḁ wetāa a sḁaa aà miwa.

¹⁸ Má Dii sáaukpa aà maake yái,
má Dii Musude tḁḁ ní lesiao.

8

Lua zḁḁke oa

¹ Davidi le.

² Dii wá Dii, n tḁḁ dúnia guu,
n gawi bḁ gupuaú musu.

³ N dà néfēnenaḁne ní nē yḁminḁḁ
aa n táasile,*

ké n ibeḁ ní n wèleḁ níle yái,
n mḁakanaḁ lé i gḁ kpaaŭa.

⁴ Ké ma n zĩ gwà musu,
mḁvua ní saana pḁ ní pèpe weḁ,

⁵ ma mè bḁn gbēnazĩna ũ an yá ĩḁ ḁngui?

Bḁn ní ũ ni laaidḁmái?†

⁶ N aà kè késāa malaikaḁzi gḁḁpla,
n aà kpà kpalau ní gawio ní beḁḁḁ.

⁷ N tò à iko vĩ pḁ pḁ ní kèḁwa,
ní tò pḁpii misĩile,‡

⁸ sāḁ ní zuḁ ní sèanḁḁḁ pii,

⁹ bāḁ ní kpḁḁ ní pḁ pḁ kú ísia guuḁ.

¹⁰ Dii wá Dii, n tḁḁ dúnia guu.

9

Lua sáaukpaa ké ĩ yákeke gbéḁne yái

¹ Davidi le.

² Dii, má n táasile ní nḁsemendoo,
má n yāḁḁnsaekēḁḁ kpāwakēné.

³ Má pḁnake, má yáalḁ n yá musu,
Musude, má n tḁḁ ní lesiao.

⁴ Ma ibeḁ ĩ kpekpa,
aaĩ gēmbḁle aa gaga n ae.

⁵ Asa n zemanḁ, n yānakpāa,
zḁleḁ n gĩnaa n yāgḁḁḁ a zéwa.

⁶ N buipáleḁ lèle,
n gbēvāipiḁ mĩḁnzḁ,
n ní tḁ ḁ mĩḁmiḁ.

* 8:3 Mat 21.16 † 8:5 Sou 144.3, Ebe 2.6-8 ‡ 8:7 1Kln 15.27, Efe 1.22, Ebe 2.8

7 N músi láasai kpà ma wèlɛzi,
n ní wèlɛ kwè,
an yá dɔ gbèegu bo.

8 Dii ì kible gɔɔpii,
à a kpala ðile yákpalekea yáí.

9 A yákpaleke ní dúnia gbéɔ súsu,
a kible buiɔwa a zéwa.

10 Dii mé ulekii ũ
gbé pɔ wàle gbāamɔnéɔne,
a dené aafia'ekii ũ taasikegɔɔ.

11 Dii, gbé pɔ n tɔ dɔ n náai vɪ,
nili n aeyanaɔ vūaaɔ.

12 A lesi Diiɛ, àle kible Siɔna,
à aà yákeɔ kpàwake bui píie.

13 Asa yá lí sáaaguɔ,
ì tɔsi gbēdenawa,
ì taasideɔ wiileɔ yāda.

14 Gwa lá ma ibeɔ lé ñadaa, Dii,
wēnadɔmɛɛ, ní ma bɔ ga lézi,

15 mí lé mama Siɔna bíibɔleu,
mí pɔnake ké n ma suabà yáí.

16 Buiɔ sí ɛ pɔ aa yɔu,
an gbá zù ba pɔ aa kpàu.

17 Wa Dii dɔ ní yákpalekea a zéwaɔɛ,
ì to gbēvái yákeɔ labadaaála.

18 Gbēváiɔ ì ta bedau,
bui pɔ aali Lua yādaopiɔ.

19 Wēnadeɔ yá a sáaagu bauo,
taaside wɛɔaaazi láaa vɪɔ.

20 Fele Dii,
ńsu to gbēnazina n gā flo,
bui píi káaa, ní yákpalekeńno.

21 Dii, to vɪa buiɔ kú,
ké aa e dɔ wa de gbēnazinaɔ ũ.

10

Lua yággɔsa ní gbéɔ wabikea

1 Dii, bóyái ní zea zázái?

Akea ní ulené taasikegɔɔzi?

2 Gbēvái ì gbāasaide wɛ wala guu,
ì kɔnikè, ì aà kú.

3 Gbēvái ì a pɔnidɛɔ ñanadā,
ì bíide sáaukpa, ì Dii tɔbɛsi.

4 Gbēvāi wala mé tò ìli Dii aeyao,
a Lua làasoo vīo.

5 Yá pọ́ ì ke píi ì bọ̀è maae,
ì azía káfí, ìli n ikoyā dao,
ì lesuikε a ibεεowa.

6 Ì me á kpaguao,
á ku pɔnau taasikesai gɔɔpiie.

7 Eε ìɔ dɔ àà léu
ní gbékaao ní yāpāsio,
yāɔnweia ní yāvāio mé àà lé pà.*

8 Ì naale yāesaideε wénkpe,
ké à e aà de asii guu,
ì mi'iide kpákpa gusaena.

9 Ì naale gbéɔne asii guu lán nɔɔmusuwa,
ì naale lákpeu à e yēεsaide kú.

Tó à aà kù, ì aà gále ní a bao.

10 Gbé pọ́ a le a kù gò wúlea yēmεε,
gbāa mé aà nè.

11 Gbēvāipi ì me Lua a yá fān vīo,
ì ɔku a wéwae, ìli gu'eo.

12 Dii, fεε mó ní n gbāao,
Lua, ñyɔ yēεsaideɔ fānke.

13 Lua, bọ́yāi gbēvāi ì dɔennɔi?
Ì o a sɔ guu ñyɔ ì adawao.

14 N beeo ni e sáasā,
ni gbéɔ yā'ɔma ní ní pɔsiao yāda,
ké ñ e ɔdaumā.
Yēεsaide ì azía kpama,
tone pọ́ gwana vīo dɔnleden n ũ.

15 Gbēvāi ní gbé pāsio gàsí éné,
an vāi pọ́ aale e wa dɔo wí ní musu.

16 Dii ìɔ kible gɔɔpii,
aà yādansaiɔ midε aà būsuu.

17 Dii ì yēεsaideɔ wabikεa ma,
ì ní gba sɔ, ì swāɔ ní yái.

18 Ì ze ní tone pọ́ gwana vīoɔ
ní gbé pọ́ wàle ì adamáɔ,
ké gbēnazína pọ́ de būsuti ũ su to sɔ kéngu bo yái.

11

Sɔdileε

Davidi le.

¹Ma na Diizi.

Bọ́yāi ále omεε mà vua
mà ta gbe musu lán bāwai?

* 10:7 Lom 3.14

2 A vāikenaᵛ gwa, aa kakpà sáa,
aa gusaε yè má aa sá gà,
aa kakpàle nᵛsemaadeᵛwa.

3 Tó fεlekāa yāmikpalε gbᵛdo,
gbēmaaᵛ kea ni?

4 Dii ku a kpéu,
a zᵛleā báawa musu we.
I wεpá gbēnazínaᵛla,
ì wékpaleńzi.

5 Dii ì gbēmaaᵛ tāsika,
āma a za vāikenaᵛgu
ń gbé pᵛ yāpāsí ì kené naᵛ.

6 A tεyᵛ ń ìatεgbᵛo kwε vāikenaᵛwa,
Ílan wāa mé aᵛ de ń baa ũ.

7 Asa Dii ì yāke a zéwa,
yākea a zéwa ì keε na,
gbēmaaᵛ wesiaāle.

12

Gbēnazína bēεboa

1 Davidi le. Wí sí ń kúuleaᵛe.

2 Ma suaba Dii!
Asa gbēmaa ku loᵛ,
náaide làa gbēnazínaᵛ guu.

3 Baade ì εeto a gbédeεεε,
ì lena keε ń nᵛsememplao.

4 Dii, lenade gyawi
ń gbé pᵛ ì azía se lesíᵛo.

5 Aaí me ń lé mé a tidᵛ gbéa,
wa mé wa ń lé vī,
démε a kiblemái?

6 Gbé buseᵛ wεtāa
ń wēnadeᵛ aaukeᵛo yái,
Dii mē á fεle sa,
á ń gba bᵛkli pᵛ aale a nide.

7 Dii yá sāa víᵛo,
a de lán ánusu pᵛ wa yᵛ mua téu
wa bàasa gēn soplawa.

8 Mpi Dii, ńyᵛᵛ wá dśa gᵛᵛpii,
ńyᵛᵛ wá sí gbé bee taaᵛwa.

9 Tó gbéᵛ yābēε kù ᵛplapla,
gbēvāiᵛ lo be ń yᵛᵛᵛo gupiiuε.

13

Lezua Luazi

1 Davidi le.

2 E bᵛε, Dii?

Ma yá aɔ sãangu gɔɔpii yà?
 N mikpe aɔ dɔamɛɛ e bɔɛ ni?
³ Máɔ dɛɛka ní ma láasooɔ e bɔɛ ni?
 Ma pɔ ɔ sia lá gu lé dɔ,
 ma íbɛɛ aɔ gbãablea e bɔɛ ni?

⁴ Dii ma Lua, ma gwa ní ma yãma.
 Ma oa weemɛɛ,
 ké másu ga i oo yáí,
⁵ ké ma íbɛɛ su me a tidɔmalao,
 ké ma wɛlɛɔ su pɔnake ma fua yá musuo.

⁶ Mále n gbɛke náaike,
 ma pɔ na ké ríyɔ ma suaba.
 Má lesi Diie,
 asa à yãmaakɛmɛɛ.

14

Misaide ya'oa

(Sou 53)

Davidi lé.

¹ Misaideɔ í o ní sɔ guu Lua kuo.

Aa ɔɔkpà, an yãkea vâi,
 yãmaakɛna kú ní guuo.

² Za musu Dii í wéte gbɛnazinaɔzi,
 í gwa tó gbɛe ɔno kà a kúí wɛɛɛa.

³ Aa sàsã píi, aa gɔ̀ dɔɔsai míɔmíɔ,
 yãmaakɛna kuo, baa do.*

⁴ Vãikena wé lí gu'eo lé?

Aaí ma gbɛɔ mómɔ lán úwa,
 aali lezu Diizio.

⁵ Gwa, vĩa a ní kú we maamaa,
 asa Lua a ze ní gbɛmaaɔ.

⁶ Vãikena í kpa taasideɛ a pɔeãu,
 kási sɔ Dii mé taaside ulɛkúí ũ.

⁷ Lua, bɔ Siɔna mɔ ñ Isailio bɔ!
 Tó Dii sù ní a gbɛɔ ní pá ziu,
 Yakɔbu buio pɔnake,
 Isailio yáab.

15

Luayamana ya'oa

Davidi lé.

¹ Dii, déme zɛví à gɛ n uai?

Déme a fɔ àɔ ku n gbɛsísí musui?

² Gbɛ́ pɔ́ ɔ ku táaesai,
 mé í yãke a zéwa,

* 14:3 Lom 3.10-12

mé ì síana'o ní nòsemendoo.
³ Ìlì yáḁ gbēewao,
 ìlì tàaeké a gbédéeeo,
 ìlì a gbēdo sósō.
⁴ I saka luayádansaiḁgu,
 ì luayāmanaḁ kpela.
 Ìlì a legbēa liléo,
 baa tó à kèè zì'ù.
⁵ Ìlì ṣa sēané à a igbào,
 ìlì bḁ gbé pḁ a yá kú kpe ṣāsáa yáío.

Gbé pḁ ì ke màa a kpagua bauo.

16

Naa Luazi

Davidi lé.

¹ Ma dḁa Lua,
 níme ma nanzi.
² Má ò Dii ma diin n ù,
 níme ñ ma aafia ù.
³ N gbé pḁ kú ma búsuuḁ
 mé de gawide pḁ ì kamaguḁ ù.
⁴ Gbé pḁ aaí wā gé táa kíḁ
 aaí yá'ḁma kpá níziázié.
 Má sa'o'i tḁléñḁḁ,
 wa ní táaḁ tḁ ma ma léuo.
⁵ Dii, n ma ka ma baawa,
 ma wēni ku n ḁzié.
⁶ N kḁḁ dāmee gumaaú,
 gba pḁ ní dāmee kāmagu.
⁷ Má Dii táasilé ké ì ledaa,
 baa gwá ì to ma sḁ ma gba laai.
⁸ Míḁ Dii e ma wéu gḁḁpii,
 lá a kumanḁ, má kpaguaḁ.
⁹ Bee yáí ma pḁ ìḁ na,
 ma nòse ìḁ yáalḁ,
 ma wé dḁi lḁ ma me aḁ ku aafia.
¹⁰ Asa níyḁ ma to miauo,
 níyḁ we n yāmana yaikéo.*
¹¹ N ma ka wēni zéwa,
 n kí pḁna ìḁ pēēau,
 pḁmaaḁ ku n ḁzì gḁḁpii.†

17

Wabikea

Davidi wabikea.

¹ Dii, ma yāma,
 asa ma yá nae,
 swāḁḁ ma wiilēai,

* 16:10 Zln 13.35 † 16:11 Zln 2.25-31

ma wabikea ma,
asa mále ke ní mɔafilioo.

² N kǐi má yāna eu,
n wé lé yá pó zeví e sáasā.

³ N ma sō gwà, n wétemazi gwá,
n ma taasikà, ni yāe eao,
asa ma zèò ma lé a ma kalikēo.

⁴ Mili té gbēnazina yákeazio,
mili gbé pásio ɔleseo.

⁵ Ma be n zéu súsu,
mi páale n yáeo.

⁶ Mále lezunzi, asa rýō wea.

Lua, swáse ma wabikeai.

⁷ N n gbēke bɔnsae kemee,
gbé pó nanzio bɔ ní ibeeo ɔzǐ.

⁸ Laaidɔa lá ní wébesianawa,
ní ma ɔɔbɔ n kúlukulunau.

⁹ Ma si gbēvái pó aai íadaaɔwa,
ma ibee pó liaamazipio.

¹⁰ Aali gbēe wegwao,
an lé ì yòò yá'o.

¹¹ Aa pèlemazi aa liamazi,
aa webliia ké aa e ma pále zǐle.

¹² Aa ye ma taitai
lán nòomusu nɔandenawa,
lán nòokusi pó naalea gusaenawa.

¹³ Dii, fele danle, ní ní kwé,
ma si gbēvāipiowa ní n fēndao,

¹⁴ ma bɔ gbépio ɔzǐ ní n gbāao.

An baa ku dúniae bee guu,
an àizee ìbɔ dińzi, an néo ì ká,
aai pó pó fēo kále ní népioe.

¹⁵ Má wesinle ma nòsemāa yáí,
tó ma n e ma vugoo, bee a mɔa.

18

Ziblea sáaukpaa

(2Sam 22.1-51)

¹ Le pó Dii zǐblena Davidi sǐè gɔo pó à aà bò Saulu ní aà ibee kinio ɔzǐ.

² Má yenzi Dii,
níme ní ma gbāa ũ.

³ Lua mé ma gbesi ũ,
mi naaazi,
ma Lua mé ma zegikíi ũ,
ì ma misi.
A de ma sēngbao ũ,
má aà náai ví,

a de ma suaban gbãa ũ,

ĩ ma dĩa.

⁴Dii kà wà aà sáaukpa.

Mi lezuaazi,

ĩ ma bo ma ibeεo ɔzi.

⁵Gó kpãlemanɔ,

kaale swa lé ma ble.

⁶Mia baɔ galakpãmee,

ga baikpãmee ma ae.

⁷Ma yeεea guu màa ma Dii sisi,

ma lezù ma Luazi,

ɔ à ma bo mà za a be,

ma wii kàwà, à gè aà swáú.

⁸Tɔɔle lùalua à zìazìa,

gbèsisibò dèedee ní zínau,

aa lùalua ké aà pɔ pà yáí.

⁹Súele bò aà níu,

té pɔ í kúma bò aà léu,

a yɔ lé pipi aà ae.

¹⁰A gu kêaa musu à pila,

lou sisi aà gbá zíe.

¹¹Ale vua dia malaika gãsiade kpe,

àle yàakpa ní íanao.

¹²A gusia kù aziála,

à luabesiana kè a kúki ũ.

¹³Lousisia d̀aa aà gawi píleea,

lougbe kwè, lou pílepíle pásípási.

¹⁴Dii Musude pàla za musu,

aà bo dɔ louvíá ũ.

¹⁵A ka fà ma ibeεogu à ní fãaa,

Lua sùmá à ní yá.

¹⁶Ké n palamá Dii,

ísia tɔɔle bò gupuau,

ké n pɔbò n níu,

dúnia zína bò puizi.

¹⁷A ɔbò za musu à ma kũ,

à ma bo ísiu.

¹⁸A ma si ma ibeεe gbãawa

ní ma wèle pɔ an gbãa demalao.

¹⁹Aa ànaa ma wènakεgɔ,

ɔ Dii zèmanɔ.

²⁰A ma bo à ma gba dèεpooki,

à ma mísi ké a yemazi yáí.

²¹Dii yákèmee ma nòsemaa léu,

à fiabòmee ma gbãsisai léu.

²²Asa má Dii yádileao kúa,

mí vãike ma a Lua tò weo.

²³Aà ikoyao bo d̀aaamee,

mi bo yá pò a díleo kpeo.

²⁴ Ma kua tàae ví Diiéo,

má azía kúa duunasai.

²⁵ Dii fiabòmee ma nòsemaa léu,
asa a è má kú gbásisaie.

²⁶ N náai ví náaideone,

tàaesaiden n ù tàaesaideone.

²⁷ N wásawasa gbé wásawasone,

āma ni kōnikε gbé dōsaiōne.

²⁸ Ni zīabusanao suaba,

ni gbé pò aai rízia se lesio busa.

²⁹ Dii, ni ma filia tefele,

ma Lua, ni ma gusia líle gupua ū.

³⁰ N n gbāao má fō kuadi kaawa,

ní ma Lua donleo má fō ví gīa.

³¹ Luapi sō, aà yākea bōlei.

Dii yá sāa vīo.

A de sèngbao ū gbé pò nàaziōne.

³² Dii bàasio, déme Lua ūi?

Wá Lua bàasio, déme gbesi ūi?

³³ Lua mé ì ma gba gbāa,

ōme ì zepoomee súsu.

³⁴ I to ma wá nakū lán tuewa,

ì to màò be bùsu gulesio musu.

³⁵ I zīkaa dadamee

e ma gāsí fō mōgotē sá gá.

³⁶ Ni n zīblesèngbao kpaa,

ní ma kúa ní n oplaao,

ni naale ñ ma tōbo.

³⁷ Ni ma zé yàasa kūmee,

ō ma gbá lí gbáleo.

³⁸ Ma pele ma wèleozi ma ní kūkū,

mi kpekpaο e ma ge ní dedeò.

³⁹ Ma ní wiwi, aai e fèleo,

aa kwè gò kálea ma gbá zíe.

⁴⁰ N ma gba gbāa, ma zīkàò,

ní tò ma ibeεo mikpaa.

⁴¹ N tò ma wèleo kpekpa,

ō ma a zangudepio mīde.

⁴² Aa wiilè, gbēe i ní suabao,

aa lezù Diizi, i yāmamáo.

⁴³ Ma ní ké búebue

lán luutē pò íana sèwa,

ma táa'òmá lán zé guu pèleawa.

⁴⁴ N ma bo gbé pò fèlemanoo zī,

n ma ke buio mide ū.

Gbé pò má ní dōo lé zōblemee.

45 Bui z̄llō ì vl̄anaum̄eε,
 tó aa ma yāmà, aāl misiilem̄eε.
 46 Buip̄alēō kúsu ì kwé,
 aāl b̄ō ní zegik̄īō ní lualuo.

47 Dii ku! Báaaden ma gbesi ū!
 Wà Lua ma Suabana t̄ōb̄ō.
 48 Lua mé ì t̄osim̄eε,
 ì buīō totom̄eε.
 49 N t̄ō ma p̄ili ma ib̄eε̄ōwa,
 n ma gba gb̄āa de ma w̄è̄lēōla,
 n ma b̄ō gb̄é̄ p̄ās̄īō z̄l̄.
 50 A yái má n sáaukpa buīōne,
 má n táasile, Dii.*
 51 Dii ì z̄l̄ z̄ō ble kía p̄ó á s̄è̄e,
 ì gb̄ēkēkē kía p̄ó á kp̄à̄pie,
 ma Davidi ní ma buīō e ḡōōpii.

19

Luab̄ē gawi ní Luayá gawio

1 Davidi l̄e.
 2 Musu ì Lua gawi b̄ō gupuaui,
 b̄aluma p̄ó ì aà z̄l̄ ōl̄oné.
 3 Īō yādané lá gu l̄é̄ d̄ō,
 ì d̄ōa kp̄ámá gwá ní gwá̄o.
 4 Ili yā'oo, aà yā'oa bui kuo,
 w̄l̄i a k̄īa māo.
 5 Aà l̄ō ì gé d̄ú̄nia guu p̄īi,
 aà yā'oa ì gé e t̄ōlē l̄é̄wa.*

Lua kp̄ed̄ò ìat̄ē̄ we,
 6 ì b̄ō kp̄é̄u à bil̄e lán n̄ōsenawa,
 ì fēlē ní táo ní p̄ōnao lán n̄eḡō̄nawa.
 7 I fēlē luab̄ē l̄é̄la,
 ì p̄āa gé e a l̄é̄le,
 p̄ōe l̄īō ulēa a pusuīo.

8 Dii ikoyā pāēa,
 ì ní n̄ò̄sē n̄in̄in̄é.
 Dii yá náai v̄i,
 ì led̄a ò̄n̄ōsaidēōwa.
 9 Dii ì ōtona d̄oné s̄ú̄su,
 ì ní p̄ō kē na.
 Dii yād̄ilēāō gb̄ās̄ī v̄īo,
 ì ní oa ween̄é.
 10 Misiilēā Diīē z̄é̄pi w̄ēb̄ōa,
 wāō t̄ēi ḡōōpii,
 Dii yákp̄al̄ēkēa s̄l̄ana v̄i,
 yá̄pi ìō maa wásawasa.
 11 Aà yāmaa de vuaa, baa vua maa,

* 18:50 Lom 15.9 * 19:5 Lom 10.18

a na de zó'ia, baa zó b̀usu.

¹² Ni leda mapi n z̀b́lenawa,
gbé ṕo n yá k̀ua ài ìo z̀o.

¹³ Déme a f̀o yá ṕo ále z̀awàò d̀si?
S̀uukemanò ní ma tàae ṕo uléao.

¹⁴ Nsu to mapi n z̀b́lena d̀éennòo,
duuna su gbãableao,
m̀io k̀ú wásawasa tàae z̀o sai.

¹⁵ To yá ṕo lé b̀o ma léu
ní làasoo ṕo k̀ú ma s̀uo kangu
Dii, ma gbesi, ma Suabana.

20

Ziblea wabikεa

¹ Davidi le.

² Dii sinnò n yeelεa guu,
Yakòbu buiò Lua n se lesí.

³ Kua za aà k̀k̀k̀i a n suaba,
kua za Siona a d̀onle.

⁴ Aà n sa'oa píi sí,
n sa'obòò i d̀oààgu.

⁵ Aà ṕo ṕo n p̀o gbà kpama,
aà to n yá ṕo níle yá le,

⁶ wí gulake zí ṕo ní blè yá musu,
wí d̀alapoo da ní wá Lua t̀oo.
Dii wabi ṕo ní k̀è sinnò píi.

⁷ Má d̀ò sa Dii ì k̀ia ṕo a kpà suaba,
ì siaànò za a be ṕo a kua adoau,
ì to aà zible ní a g̀asa gbãao.

⁸ Gbèeò ì zikàs̀goò náaike,
gbèeò ì s̀ò náaike,
wápiò s̀, Dii wá Lua náai wi ke.

⁹ Ampio, aa k̀ule aa léle,
wápiò s̀ wáò zea gíũgiũ.

¹⁰ Dii, to k̀i zible,
tó wa lez̀unzi, síwanò.

21

Ziblea saaukpa

¹ Davidi le.

² Dii, k̀i lé p̀onake ní n gbãao,
aà p̀o na maamaa k̀é ní tò à zible.

³ N ṕo ṕo aà p̀o gbà kpàwà,
ni gí aà wabikεa síiaànòo.

⁴ N danle k̀èè ní èfãai z̀oòo,
n vua f̀ula kpàè.

⁵ A wēni gbèama, ò ní kpàwà,

ń tò a ku e gɔɔpii.

⁶ À gawi zɔɔ ké ń tò à zìblè,
n gawi ń zɔɔkeo kpàwà.

⁷ Nìò báaadaaàgu gɔɔpii,
n kuaaàno tò aà pɔ kèna.

⁸ Asa kí Dii náai vɪ,
kua Musude gbêkeu a kpaguao.

⁹ Nyɔ ɔdie n ibeɛɔwa,

nyɔ n wèlɔ kú ń n ɔplaaɔ.

¹⁰ Nyɔ ń ke mua yàa ũ n mɔgɔɔ,

Dii a ń míɔnzɔ a pɔfɛgɔɔ,

i to tékú má.

¹¹ Nyɔ ń néɔ midɛ dúnia guu,

ní ń buiɔ kɛ gbɛnazínaɔwa.

¹² Baa tó aa lekpaàinzi,

an pɔeá a fɔ zíkɛo.

¹³ Nyɔ ka dɔdɔ ń wéwa,

nyɔ to aa kpɛkpa.

¹⁴ N gbàa guu, Dii, ñ nzla káfɪ,

wí lesi wà n gɔsake táasile.

22

Wiileá Luawa

¹ Davidi lɛ.

² Ma Lua, ma Lua,

bóyāi n ma to wei?*

Ma wiilè,

àkɛa ńlɛ mɔ ma suabaio ni?

³ Ma Lua, ma lɛzùnzi fáanɛ,

ni weao,

ma wiilèma gwáasína,

ɔ ń nile.

⁴ N kua adoa, ń zɔlɛa báawa,

ɔ Isailiɔ ì ń táasile.

⁵ Mmɛ wá dezio n náaikè,

aa n náaikè ɔ n ń mísi.

⁶ Aa lɛzùnzi ɔ aa bɔkíi è,

aa n náaikè ɔ wí i ń kúo.

⁷ Kɔtɛn ma ũ, gbɛnazɪnan ma ũo,

wàlɛ ma sɔsɔ, wàlɛ sakamagu.

⁸ Gbé pɔ lé ma gwaɔ lé ma yáalɔ,

aalɛ lɛsuikɛa,

aalɛ mikɛ déúdeú aalɛ mɛ:†

⁹ Lá àlɛ Dii náaikɛ, aà aà bɔ,

tó aà yá kàaàguɛ, aà aà misi.‡

¹⁰ Mmɛ n ma bɔ ma da nɔsɛu,

* 22:2 Mat 27.46, Maa 15.34 † 22:8 Mat 27.39, Maa 15.29, Luk 23.35 ‡ 22:9 Mat 27.43

n ma do aà yówa.

11 Má na n ɔ́zɪ za neasakpɛɛ,
ní de ma Lua ũ za ma da nòseu.

12 Nsu nyɔ kumanɔ zào,
asa taasi lé mekpa,
mé gbɛɛ ku à domaleo.

13 Wa liaamazi dasidasi lán zugaaɔwa,
wa pooamazi lán Basana zuswanaɔwa.

14 Wàlɛ lɛdoɔɔa lán nòomusu ɔɔɔɔna pɔ aale pɔ taitaiɔwa.

15 Ma gbãa gɛ̀zɛa lán í kólɛawa,
ma guɔ bɔ̀ɔ̀ ũ pii,
ma me yò lán zɔsawa.

16 Ma kòlo giigàga lán pɛnkasowa,
ma léna nàalɛ ma lé musu. §
Wà ma wulɛ lán gɛwa búsutiu.

17 Gbɛ́ɔ liaamazi dasidasi lán gbɛɔwa,
gbɛ̀vãipio nònɔamazi,
aa ma ɔ̀ ní ma gbáɔ fɔ̀fɔ̀.*

18 Má fɔ̀ mà a wáɔ nao pii.

Wà wɛ̀biibii, wàlɛ ma gwa,

19 wàlɛ ma pɔkasao kpaalɛ,
wàlɛ tɛlɛpa ma ulatao yá musu. †

20 Dii, nsu nyɔ kumanɔ zào,

níme ní ma gbãa ũ,

mɔ domalɛ kpakpa,

21 ma bɔ an fɛ̀nda lézɪ,

ma wɛ̀ni si gbɛ̀pio swaawa,

22 ma bɔ nòomusupio lézɪ,

ma si zùsɛlɛpio kóbawa,

23 mí n tɔbɔ ma gbɛ́ɔne,

mí n táasilɛ kɔ̀kãaa guu. ‡

24 A Dii vɪakɛnaɔ, à aà táasilɛ,

á Yakɔbu buiɔ, à aà tɔbɔ,

á Isailio, à misiilɛ.

25 Asa i saka taasideguo,

i aà wɛ̀nadeke yaboo,

i mikpɛdoɔ,

à swãkpà aà wiilɛai.

26 Má n táasilɛ balu guu,

má lé pɔ má kɛma fiabo n vɪakɛnaɔ wáa.

27 Taasideɔ pɔble aa ká,

Dii kɪi wɛ̀lɛnaɔ aa aà táasilɛ,

aaɔ ku gɔ̀pii.

§ 22:16 Zãa 19.28 * 22:17 Zãa 20.27 † 22:19 Mat 27.35, Maa 15.24, Luk 23.34, Zãa 19.24

‡ 22:23 Ebe 2.12

28 Dúńia búu gbé̃ Dii dō, aai zeaàno,
 bui pó kúu kúleè píi,
 29 asa kpalableaá Dii yáε,
 í kible bui píiwa.
 30 Dúńia gbāadeo kúleè píi,
 gbé̃ pó gè gékíio misiileè píi.
 31 An buio zobleè,
 aa Dii yá dau siu ziadeone,
 32 aai o gbé̃ pó wi ní i yāaoone
 lá à yánakpámá,
 asa a kè.

23

Dii mé ma dāna ũ
 Davidi le.

1 Dii mé ma dāna ũ,*
 pɔe a késāao.
 2 I ma wúle sèbɔɔkíi,
 í gemanɔ í kílíkíli saε.†
 3 I ma nòse nínimεε,
 í dɔaamεε zé maao guu a tó yáí.

4 Baa tó má be gusisi pásíu,
 má vāi vlakεo, asa ní kumanɔ,
 n sōna ní n goo í ma gba sō.

5 Ni blekale ma aε ma ibεεo wáa,
 ní nísidɔɔ ma miwa,
 ní íka ma toona pai yeλεε.
 6 Nama ní gbέεo aɔ kumanɔ gɔɔpiie,
 mío ku Dii ua e ma wēni léu.

24

Dii gēa a kpéu
 Davidi le.

1 Tɔɔle ní pó pó kuwàɔá Dii póε,*
 dúńia ní gbé̃ pó kú a guuɔ píi.
 2 A tɔɔle zínapèle ísiau,
 a kàle ní swaɔ.

3 Déme zεví à dedε Dii s̀s̀íwai?
 Déme a f̃s̃ gē aà uai?

4 Gbé̃ pó tàae vío mé aà nòse pua,†
 mé líi ze ní táaɔ,
 mé líi legbē ní mɔafilioo.

5 Dii a báaada adegu,
 Lua aà Suabana a to yá bɔaàno na.

6 Maa a de ní aà kíi wèelenaɔ,

* 23:1 Zaa 10.11, 1Pie 2.25 † 23:2 Zia 7.17 * 24:1 1Kln 10.26 † 24:4 Mat 5.8

Yakobu buio Lua aeyanapio.

⁷ A bíiboleo wēwē,
à gbà zio wēwē,
í tó Kía gawide† gē.

⁸ Déme Kía gawidepi ūi?
Dii neḡṣn gbāae,
Dii zikan gbāae.

⁹ A bíiboleo wēwē,
à gbà zio wēwē,
í tó Kía gawide gē.

¹⁰ Déme Kía gawidepi ūi?
Dii Zigōde mé Kía gawidepi ū.

25

Lua wá dšana

Davidi le.

¹ Dii, ma azia kpàmae,

² ma Lua, mále n náaike.

Nsu to wí ma kūo,
ńsu to ma ibeεo tidomalao.

³ Wí a gbé pó an wé dɔnzio kūo,
sema gbé pó bò n kpe pāo.

⁴ Dii, n n zé ɔlmeε,
ní n yá dadameε.

⁵ Gεmano n ślanau, ní dadameε,
asa Lua ma Suabanan n ū,
ma wé ɔ dɔnzie gɔɔpii.

⁶ N sùuu ní n gbēkeo aɔ dɔngu,
asa ní ví za káauε, Dii.

⁷ Nsu tàae pó má kèɔ yādao
ge duuna pó má kè ma èwaasogɔɔ.
Ma yá aɔ dɔngu gbēke guu,
ké ní maa yái, Dii.

⁸ Dii maa, í yāke a zéwa,
bee yái í a yādada duunkenaɔne.

⁹ I zlabusanaɔ da a zéwa,
í yāmaa dadané.

¹⁰ Dii ɔ gbēke ní náaiio ví
ní gbé pó zè ní a bàakuarínɔ yáo.

¹¹ Baa ké ma duuna zɔɔ Dii,
sùuukεmano n tó yái.

¹² Déme Dii vía víi?
Dii í ade da zé pó de aà sεwa.

¹³ Ade aɔ ku nama guu,
aà buio mé aa gɔ ní bùsu ví.

¹⁴ Dii gbēke ví ní a víakεnaɔ,

ĩ to aao a baakuaĩno yá dõ.

¹⁵ Ma wé ɔ pɛ Diiwa gɔɔpii,
asa ɔme ɔ ma gbá bo bau.

¹⁶ Ma wegwa, wɛnadɔmɛɛ,
asa má kú mado ní taasio.

¹⁷ Ma yá'ɔmao kɔ ma nɔse guu,
ma bo ma wétɛapi guu.

¹⁸ Ma taasi ní ma pɔsiao gwa,
ní ma duuna woloa pii.

¹⁹ Gwa lá ma ibɛɔ lĩgua,
aa zamagu pásĩpási.

²⁰ Ma wɛni dɔa, ní ma misi,
ĩsu to wí ma kũo, asa ma nanziɛ.

²¹ To slana ní kua maaoo aɔ ma dɔa,
asa ma wé ɔ dɔnziɛ.

²² Lua, Isailio bo ní taasikɛaoo pii.

26

Gbɛmaa wabikɛa Diiwa

Davidi ɛ.

¹ Yánakpaa Dii,
asa ma yáke a zéwa,
ma n náaikɛ seasai.

² Ma ɛ n ma gwa Dii,
ní ma nɔse ní ma láasooo gwa.

³ N gbɛke ɔ doamɛɛ,
mi zĩke n slanaawa.

⁴ Mili zɔle ní ɛɛdeɔo,
mili bebe ní moafilideɔo.

⁵ Má za duunkɛnao káaaau,
mili zɔle ní gbɛvãio.

⁶ Ma a ɔ pipi taesai seela ũ,*
mále lia n gbagbaktizi, Dii,

⁷ ké mà e n sáaukpa ɛsia guu,
mí n yãɔnsaɛo kpàwake.

⁸ Dii, má ye n kpé pɔ niɔ kuuzi,
gu pɔ n gawi ɔ pilau.

⁹ Nsu n ma naaa ní duunkɛnao,
ĩsu n ma baa daaa ní gbɛdenaoo.

¹⁰ Vãĩ láasoo mé ɔ doané,
an ɔ ɔ pai ní gbagusaɛo.

¹¹ Mapi sɔ mi yáke a zéwa,
wɛnadɔmɛɛ ní ma suaba.

¹² Ma zɛkĩ è gumaau,
má Dii sáaukpa balu guu.

* 26:6 Iko 21.6-7, Mat 27.24

27

Dii mé ma gupua ũ

Davidi le.

¹ Dii mé ma gupua ũ, ma Suabana ũ,
dé má v̄l̄ak̄ēi?

Dii mé ma ulek̄i ũ,
dé v̄ia mé a ma k̄úí?

² Tó gb̄v̄āīo s̄imazi ma taitaia yáí,
ge tó ma ib̄ēo ní ma w̄ēo ãnaa,
aa ḡẽmb̄ole aa léle.

³ Baa tó z̄iḡō koez̄omazi,
ma s̄o a v̄l̄o.

Baa tó gb̄é̄o f̄l̄ea ní z̄io,
ma s̄o āo dil̄ēāe.

⁴ Yá m̄ẽndo mále a wabik̄e Diiwa,
yápi mále w̄ēle maamaa.

Má ye m̄āo ku Dii ua e ma ḡōo léw̄ae,
ké m̄āo āa āeya āa kp̄éu we,
mí w̄épe āa k̄efen̄k̄ewa.

⁵ A ma ule a kp̄éu taasik̄eḡōo,
a ma gwa a zw̄āak̄peu,
i ma ze gbe musu aafia.

⁶ Ma mi a fu ma ib̄ēe p̄o liaamaziola,
mí sa'o Dii ua ní gulak̄eao,
mí lesi m̄ā āa táasile.

⁷ Tó ma lez̄unzi Dii, wea.

Ma w̄ẽnagwa ní ma yáma.

⁸ Ma n̄òse lé led̄aa m̄a n̄ āeya,
Dii, mále n̄ āeya.

⁹ Nsu mik̄p̄ēōo mapi n̄ z̄òbl̄enāēo,
ńisu b̄o ma k̄pe ní p̄of̄ēōo.

Ma D̄on̄led̄en n̄ ũ, ńisu ma v̄ūaao,
Lua ma Suabana, ńisu ma to weo.

¹⁰ Tó ma de ní ma dao p̄ākp̄amazi,
Dii a ōliamazi.

¹¹ Dii, ma da n̄ z̄éwa,
d̄ōaam̄ēe z̄é s̄úsu guu ma kp̄ākp̄anāo yáí.

¹² Nsu to ma ib̄ēēo ní p̄ōēā k̄eao,
asa seelade eḡenāo lé ȳā̄d̄ōa,
mé gb̄é̄ p̄ā̄s̄īo lé p̄ōb̄o ní níu.

¹³ Má yáe bee náai v̄í ké má e:
Dii a maak̄em̄ēe d̄únīāe bee guu.

¹⁴ W̄ēd̄ōo Diizi.
Ze gb̄āa, ní s̄ōd̄ile.

W̄ēd̄ōo Diizi.

28

Wabik̄e a ní s̄āaukp̄aao

Davidi le.

¹ Dii ma gbesi, mále lezunzi,

ńsu ñ n swá kákameεo.

Tó ń nílε,

má gō lán gbé pó aa sí bεdauɔwae.

² Máε wēna wii lεma, swásεmazi,
máε ma ɔ se n kúkfi oi.

³ Nsu ma gáε ń gbé b̀εε ge vāikεnaɔ sānuo.

Aaí yāna o ń gbédeeε,

āma an zaa gbéɔu kè zài.

⁴ Kené ń yákea ń ń vāikεaowa,

flaboné ń dàawa,

a gbε i wí ń musu.*

⁵ Aali Dii yákea ń aà zíkεao yādao,

a ń fuangba, a ń zεɔɔ.

⁶ Ma Dii sáaukpà,

asa à swāsè ma wēna wiileai.

⁷ Dii mé ma gbāa ń ma sεngbaoo ũ,

má aà náai ví ma s̄u.

I ɔmale, ma ǹse i yáab,

mi aà sáaukpa ń lesiao.

⁸ Dii mé a gbéε gbāa ũ,

a εε ulekfi ũ kía pó a kpáε,

í aà suaba.

⁹ N n gbéε suaba, ní báaadańgu.

N ń dáda, ní ń k̄ua gɔɔpii.

29

Dii yá'oa zàa'tana guu

Davidi lε.

¹ Malaikaɔ, à Dii ɔɔɔ,
à gawi ń gbāao d̄s̄ Diiε.

² A Dii ɔɔɔ,

à kúle Diiε ń lousisi'ulaɔ daa.

³ Dii ɔɔ kú lousisia kpe,

Dii gawide í to lou pūna,

Dii ku lousisia musu.

⁴ Dii ɔɔ gbāa ɔɔ,

Dii ɔɔ gawi ví.

⁵ Dii ɔɔ í seɔε líɔ paa,

Dii í Libā b̄usu seɔε líɔ paa.

⁶ I to Libā gbèsis̄ɔ vív̄i lán zunεwa,

í to εεmɔ gbε vív̄i lán gáaenawa.

⁷ Dii ɔɔ í ɔɔ ń loupilεaɔ.

⁸ Dii ɔɔ í gbāa dee,

Dii í Kadεsi guwaiwai dee.

⁹ Dii ɔɔ í líɔ z̄ia,

í líkpe puakū,

* 28:4 2Tim 4.14

gbé p'ó kú aà uaᵛ i oè, Gawideε.

¹⁰ Dii ku í p'ó daa dúniaa musu,
Dii Ìᵛ zᵛleεa Kíá ũ gᵛᵛpii.

¹¹ Dii Ì í a gbéᵛ gba gbāa,
Dii Ì báaadaŕígu aaᵛ aafia.

30

Dii sáaukpaa

¹ Lε p'ó Davidi dà Lua kpé sakēᵛ ũ.

² Má n káfí Dii, asa n ma se lesí,
ní to ma ibεεᵛ tidᵛmalao.

³ Dii ma Lua, ma wiilèma,
ᵛ n ma gbāgbā.

⁴ Dii, n ma si miawa,
ní to ma si bedauo.

⁵ Dii náaikεnaᵛ, à aà táasile,
à aà tᵛbᵛ, asa a kua adoaε.

⁶ Asa aa p'ofēa lí la ní lao leo,
aà èfāai mé Ìᵛ ku e gbé wēni léu.

ᵛᵛba Ìᵛ ku gwá,
ᵛ gu Ì dᵛ ní p'onaᵛ.

⁷ Ké má kú nama guu, ma mè:
Má kpagua bauo.

⁸ Dii, ké n èfāaikèmmεε,
n ma ze gíūgiū lán gbesiwa.
Ké n mikpedᵛmmεε,
ma gᵛ bíli guu.

⁹ Mmε ma lezúnzi Dii,
ma kulékè ma diie ma mè:

¹⁰ B'ó ài ma gaa ge ma sia bedau víi?
Ma papa a n tᵛbᵛe?

A n náai kpāwakεε?

¹¹ Ma yāma Dii, wēnadᵛmmεε.
Dii, ñyᵛ de ma Dᵛnlede ũ.

¹² N ma ᵛᵛba líle ᵛwāa ũ,
n ma zwānkasaᵛ wᵛloa,
n p'ona dāmεε p'okasa ũ.

¹³ Máᵛ níleo, máᵛ n táasileε,
Dii ma Lua, máᵛ n sáaukpa láasaie.

31

Ziakpaa Diiwa

¹ Davidi le.

² Dii, nímmε ma nanzi,
ńsulí tó wí ma kūo.

Lá ní yāke a zéwa, ma misi.

³ Swādᵛmazi, ní ma bᵛ kpakpa.
Gᵛmmεε ma misigbe ũ,

zegikii pɔ a ma suaba ũ.

⁴ Ma gbɛsi ní ma ulɛkɛion n ũ,

dɔaamɛɛ, ní gɛmanɔ n tɔ yáí.

⁵ Nsu to mà zu ba pɔ wa kpámɛɛuo,

asa ma Mísinan n ũ.

⁶ Ma a wɛni nàne n ɔzɪ,*

ma bɔ, Dii Lua Sɩandɛ.

⁷ Má za t́aa gbàgbanaɔgu,

Dii má aà náai ví.

⁸ Má yáalɔ má pɔnake ní n gbɛkɛo,

asa n ma gwa ma taasikɛa guu,

ní dɔmanɔ ma yooyea guu.

⁹ Ni ma na ma ibɛɛɔne ní ɔzɪo,

n ma gba dɛɛpookii.

¹⁰ Ma wɛnagwa Dii, asa má yooyɛɛ,

pɔsia tò ma wɛ gɔ sùii,

ma pɔ yà, ma nɔsɛ òkpà.

¹¹ Pɔsia lé ma wɛni mɔsɔ,

aaukɛa lé ma wɛ lao,

làasoo tò má yɛɛɛ ví lɔo,

ma wáɔ kɛ múumuunno.

¹² Ma gbédɛɛɔ í sakamagu ma ibɛɛɔ yáí,

ma yá í ma gbéɔ vɩakū maamaaɛ,

gbé pɔ lé kpaaũmanɔ gāaɛɔ í pāalɛmɛɛ.

¹³ Ma yá i dɔ gbɛɛgu lɔo

ma gɔ lán gɛwa,

ma gɔné lán oogboowa.

¹⁴ Míɔ ma gbé dasiɔ lé ma pe,

vía pɔɔ liaamazi.

Aaí káaa aa lɛkpaafmazí,

aaí ledoukɛ ma wɛnibɔa yáí.

¹⁵ Mapi sɔ, níme má n náai ví, Dii,

mi mɛ ma Luan n ũ.

¹⁶ Ma wɛni lɔ ku n ɔzɪ gɔɔpiiɛ,

ma si ma ibɛɛ pɔ lé ma wɛɔwa.

¹⁷ Mapi n zɔblenawa wɛgwa,

ma suaba n gbɛkɛ yáí.

¹⁸ Dii, nísu to wí ma kũo,

asa ma lɛzúnzi.

To wí vāikɛnaɔ kú,

to an lé àɔ kpaaũa t́ɛnau,

¹⁹ to an lɛna ɛɛtonaɔ naalɛ.

Aaí d́ɛ ní gbɛmaaɔ,

aaí sakańgu ní íandāao.

²⁰ Aizɛɛ pɔ ní káaa n vɩakɛnaɔne zɔɔ,

ni ɛfāaikɛ gbé pɔ nanziɔne gbépii wáa.

* 31:6 Luk 23.46

21 Tó gbéṣo lekpaainzi,
ni okunla,
tó wàle lekpaakeinṣo,
ni ní ulẹ n guu.

22 Ma Dii sáaukpà,
asa a yemazi zṣo
wéle pọ wà koezṣi guu.

23 Gili gēmāgu we,
ṣ ma mē: N ma vūaae.
Ké ma suabale zūnzi,
n ma wēna wiilea mā.

24 Dii yāmanaṣ, àṣ yeaazi.
Dii i a náaikenaṣ dṣa,
i fiabo zīakāfinaṣe a lé gbēu.
25 A gbé pọ á wé dṣ Diiziṣ,
àṣ gbāa à á sṣdile.

32

Duuna'oa Luac

Davidi le.

1 Báaaden gbé pọ Dii aà tàae wòlowà
à aà duuna kèwà ũ.

2 Báaaden gbé pọ Dii lí aà tàae yāda bo
mē mṣafili kú aà nṣe guuo ũ.*

3 Ké má nīle ní ma duunao, ma ibāba,
ma wii bo dṣ za kṣṣ e oosi.

4 N ṣṣṣleaa fāane ní gwāasinao,
ma yēēe làa lá guantēna íatē ma gbēwa.

5 Ṣ ma wenε ma duunai,
mí a yāvái ulene bo.

Ma mē má a tàaeṣ one Dii,
ṣ n ma duuna kēa.

6 N náaikena wabikema a gṣṣwa,
tó yā'ia lé mṣ, a aà le bo.

7 Ma ulékīin n ũ,
ní ma bo wétēa guu,
ní liamazi n ma suaba.

8 Dii òmεε à mē: Má yādanε,
mí n da zé pọ dε n sεwa,
má ledama, mío wétenzi.

9 Nsu ñyṣ ku làasoosai
lán sṣ ge sṣbaonawao.
Tó ni àasina kánε ge kpío,
aali n dṣṣ seo.

10 Yā'ṣma i li gbēváiṣla,

* 32:2 Lom 4.7-8

Dii gbēke ì li aà náaikenaṽla.

¹¹ Gbēmaaṽ, à pṽnake ní Diiṽ,
nṽsepuadeṽ, à gulake, í yáaṽ.

33

Lua táasiléa

¹ A gulake Diie gbēmaaṽ,
à kù nṽsepuadeṽ aà táasiléa.

² A Dii tṽbṽ ní domao,
à lesiè ní mṽṽnao.

³ A lè dafu siè,
à pṽ lé ní dṽao ní pṽna wiio.

⁴ Asa yá pṽ Dii ò síana vī,
a náai vī a yákea píi guu.

⁵ A ye yāmaai ní yáedeo,
Dii gbēke dúnia pà.

⁶ Dii yá'oa mé musu kè,
aà lé'iana mé musupṽṽ pèpe.

⁷ A ikàle gudoṽ, à gṽ ísia ũ,
à ìṽ kàaa, à gṽ ísi ũ.

⁸ Dúnia gbépii, à vīake Diie,
gbé b́eṽ píi, à misiilè.

⁹ Asa à yá'ò ṽ dúnia kè,
à yádìle ṽ à gṽ kálea.

¹⁰ Dii ì lé pṽ buiṽ kpàaí gboo,
ì kpa búsideṽne ní yá pṽ aale yáo.

¹¹ Yá pṽ Dii zèò ìṽ zea giṽgiṽ,
yá pṽ aà pṽ gbà ìṽ ku gṽṽpii.

¹² Báaaden bui pṽ Dii de ní Lua ũ
à ní sé a pṽ ũṽ ũ.

¹³ Za musu Dii ì gugwa źile,
ì gbēnazínaṽ e píi.

¹⁴ Za aà kúkíi ì wepā
gbé pṽ kú dúnia guuṽla píi.

¹⁵ Aàpi mé sṽ dṽ baadee,
ì wesi ní yákeaṽle píi.

¹⁶ Kía lí źible a źigṽ dasike yáio,
źìkanae lí bṽ a gṽsake yáio.

¹⁷ Śó náaikea à ní bṽ ee vī,
baa ní a gbāakeo a fṽ gbé suabao.

¹⁸ Dii wé p̄ea a vīakenaṽwa,
gbé pṽ an wé dṽ aà gbēkeziṽ.

¹⁹ A ní bṽ ga léźi,
a ní gwa aafia nṽana gṽṽ.

²⁰ Wá wé ìṽ dṽ Diizi,

õme wá Dɔnlede ũ, wá sèngbao ũ.

²¹ Asa Dii ò wá pɔ ì kewà na,
wá aà tó pɔ a kua adoa náai ví.

²² Dii, n gbèke àò kúwanɔ
lá wá wé dɔnziwa.

34

Dii maakɛa

¹ Lɛ pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ à azia ðile íande ũ Abimɛleki aɛ, ò Abimɛleki aà yà,
à tà.*

² Máo Dii sáaukpa gɔɔpiie,
míw aà táasile lá gu lé dɔ.

³ Máo íanadã Dii yá musu,
taasideɔ i ma, aai pɔnakɛ.

⁴ A zɔɔke dɔ Diiemanɔ,
wí aà tɔbɔ sãnu.

⁵ Ma Dii kíi wèɛɛ ò a wèa,
à ma bɔ ma sɔdeede guu.

⁶ Gbé pɔ aà wé dɔaàzi a yáalɔ,
aà gɛɛ a gɔ kpa aà wéi bauo.

⁷ Ma taasideke guu ma lezù Diizi,
ò a ma yãma à ma bɔ ma yooyea píi guu.

⁸ Dii Malaika ìɔ ku a víakɛnaɔ saɛ,
ì ní bɔ.

⁹ A ie àò dɔ lá Dii maa, †
báaaden gbé pɔ nàaàzi ũ.

¹⁰ Dii gbéɔ, à víakɛè,
pɔɛ lí késã aà víakɛnaɔwao.

¹¹ Nɔana ì nòɔmusu de, pɔblea ì késãwà,
ãma pɔmaae lí késã Dii kíi wèɛɛnaɔwao.

¹² Gbéɔ, à mɔ ma yãma,
mí víakɛa Diiɛ dadaé.

¹³ Gbé pɔ ye a wèni àò maa,
mé a ye a kua àò na,

¹⁴ aà a lé fɔ ní yãvãi oao,
asɔ to ɛɛ bɔ a léuo.

¹⁵ Aà mikɛ váiwa, i maakɛ,
aà aafia zé wɛɛɛ, ìɔ tei.

¹⁶ Dii ìɔ wéte gbɛmaaɔzi,
ì swákpa ní wiileai.

¹⁷ Dii ì mikpɛdɔ váikɛnaɔnɛ, ‡
ké an yá su dɔ gbɛegu bo yáí.

¹⁸ Tó wá lezù Diizi, ì ma,
ì ní bɔ ní yooyea píi guu.

¹⁹ Dii kái ní gbé pɔ an pɔ yàɔ,

* 34:1 1Sam 21.13-15 † 34:9 1Pie 2.3 ‡ 34:17 1Pie 3.10-12

mi azia kēsá ní leyēao,
 mi wabikené láasai,
 14 Lá aa de ma gbēna ge ma gbé ũwa.
 Mío be mipēlea ní oosisio,
 lá ma da mále wēnakeēwa.

15 Ama ké ma gēmbole,
 aa kãamazi ní ponaŋo,
 aa ma zãmakè aa ànaa,
 aa ìadàa láasai.
 16 Aa ma àlafiiikè pāsipāsì,
 aa lésakãmazi.

17 Dii, nýyō ma gwa màa e bōe ni?
 Nōomusupio lé ma taitai,
 ma símá màō ku.
 18 Má n tōbō balu guu,
 má n táasile dasi guu.

19 Nsu to ma ibeēo tidōmalao,
 n̄su to gbé pō zamagu pãō* ma gwa ní wēdoōo.
 20 Yāna lí bō ní léuo,
 aaí yādō yākelesaideōwa.
 21 Aaí lé ēlea aa mē:
 Èhē, èhē, wá wé mé è.

22 Dii, n wesiē, n̄su n̄yō níleao,
 ma Dii, n̄su n̄yō zãmanōo.
 23 Ma Lua, fele zemanō,
 ma Dii, tó yá bōmanō na.
 24 Ni yāke a zéwa Dii, yānakpaa,
 ma Lua, n̄su to aa tidōmalao.
 25 Nsu to aa o ní sōu wa ma n̄eo,
 n̄su to aa o wa ma mō bēēo.
 26 Lá aale pōnake ma yā'ea musu,
 to wí ní kú, mí ní kpe e.
 Lá aale zōōke blea,
 widamá, ní ní kpebō.

27 To gbé pō ma bōa maa ì kené naō pōnake, aai wiidōi.
 To gbé pō ma bōa aafia ì káríguo o gōōpii, Dii mé zōo.
 28 Mapi sō má n náaiy'ò,
 mío n táasile gōōpii.

36

Gbēnazina vāi, Lua maa

1 Dii zōblena Davidi ē.
 2 Gbēvāi duuna yá dō ma sōwa,
 aà wé líō Lua wí vīo,*
 3 asa ìo e gbēmaan a ũ,

* 35:19 Zaa 15.25 * 36:2 Lom 3.18

Ìli a duuna dõ à gbasa zauo.

⁴ Èe ní mɔafilio ku àà léu,
à ònɔ ní maakεao tò.

⁵ I yāvái wáaiipa a wúlekíi,
ìli gí yāpāsíio,
ì azia péle zé faasai guu.

⁶ Dii, n gbēke zõ kà saanaɔwa,
ní náai ví maamaa à zõ Luawa.

⁷ N maakεa zõ lán gbèsísíɔwa,
n yággõa lé vío lán ísia ewa.
Dii, ni gbēnazínaɔ ní nòbɔɔ bɔ píi.

⁸ Lua, n gbēke bεεε ví fá,
gbēnazínaɔ ì solɔ ní kúlukulunau.

⁹ Aaí n ua blε níside ble aa ká,
ní n swa'i pɔnade kpámá aa mi.

¹⁰ Asa míme ní wēni mi ũ,
kua ní gupuau mé wá wé kè.

¹¹ Nyõ gbēkeke gbé pɔ aa n dõɔne ñyõ gé,
gi ñyõ nòsepuadeɔ suaba.

¹² Nsu to zlakáfináɔ òzõao,
ńsu to váikenaɔ ɔkemεε yáayaaɔ.

¹³ Gwa, mɔafilidepiɔ lèle,
aa gò káleá solɔɔ, aa fɔ fεleo.

37

Gbēmaaɔ ní gbēváiɔ zia

Davidi le.

¹ Nsu to gbēváiɔ yá n kũ gbāao,
ńsu váikenaɔ gwea nideɔ,

² asa aa giigaga gõ lán sēwae,
an maa a láa lán sēla ísiwa.

³ Dii náaike, ní yāmaake.
Ze n būsuu, ní inamiu.

⁴ To n pɔ ke Diiwa na,
i n gba pɔ pɔ n nòse yei.

⁵ Ze ní Diio,
n à náaike, i yáε beε kene:

⁶ A tó yá bɔnnɔ na lán gudɔawa,
a to n bɔ maa lán fāanewa.

⁷ Lekpaaũ Dii ae, ní śaaàzi,
ńsu to saasena yá n kũ gbāa
gɔɔ pɔ àà yá lé boléleo.

⁸ Pɔkúma tó, mikē pɔpaawa.
Nsu to yá lí n kũ gbāao,
ì mó ní váikeaoε.

9 Asa gbēvāio midε,
gbé pó an wé do Diizio mé aa gō būsū vī.

10 A gō yoo ké gbēvāio aao ku loo,
baa tó n ní wεεε, níyō ní eo.

11 Zlabusanao mé aao būsū vī,*
aaio pónakεò ní aafia zōoo.

12 Gbēvāi ī vāikpaafī ní gbēmaao,
ī lésakāaazi.

13 Ama Dii lo aà yáalo,
asa a dō aà gōo a pa.

14 Gbēvāio ī fēnda wo,
aafī ní kakpa sáa,
ké aa e taasideo ní wēnadeo kwεò,
aai gbé pó an yākea maa dεdε.

15 An zīa fēnda a ní zō ní sōu,
wa ní sáo é'ené.

16 Yoo na pó gbēmaa vī
dε gbēvāi dasio àizeea.

17 Asa gbēvāio gbāa a midε,
āma Dii lo gbēmaao kūa.

18 Dii tāesaideo yá dō,
an kpaale lo dε ní pó ū gōopiie.

19 Wí a ní kú yāpāsígōoo,
baa tó noana kà, aao kāae.

20 Ama gaga a gē gbēvāio gu,
Dii ibεεo láa lá sēbobo ī láawa,
aa gēle lán súlewa.

21 Gbēvāi ī pó sēamá,
īli a fiaboo,
gbēmaa sō ī gbada soōsoō.

22 Gbé pó Dii báaadàngu mé aa gō būsū vī,
gbé pó à lekénéo sō aa midε.

23 Dii mé ī zemikū gbéε,
aà pō lo na aà kuawa.

24 Baa tó àle lele, a léle soḻobo,
ké Dii aà kūa yái.

25 Ewaason ma ū yāa, o ma zikū,
mi e Lua gbēmaa vūaa bauo,
mi e aà néo lé baakεo.

26 lo gbada gōoppi lo pó sēané,
aà néo aao dε báaadeo ūε.

* 37:11 Mat 5.5

27 Mikē yāvāiwa, nío yāmaake,
ní e ñyō ku gōōpii.

28 Asa Dii ye maakeai,
a a náaikenaō vūaaō.

Aaō ku aafiae gōōpii,
gbēvāio sō aa midē.

29 Gbēmaaō mé aa gō būsū vī,
aaio ku we gōōpii.

30 Ōnyā í bō gbēmaa léu,
aà lé í yázede o.

31 Aà Lua ikoyā dō aà sōwa,
aà gbá lí tii pōewao.

32 Gbēvāi í gbēmaa kpákpa
ké à e aà dē.

33 Dii a gbēmaapi to aà oziō,
a we yákpale aà bleo.

34 Sśa Diizi, nío aà yá kūa,
i n káfi, ní gō būsū vī,
ní gbēvāio midēa e.

35 Ma gbēvāi gbāadee è yāa,
àle ota lán lí pō gu kèè nawa.

36 Ké tá ma kpa we, a ku we bo,
ma aà wèele, mi aà eo.

37 Tāesaide yá gwa,
wéte gbēmaa yái,
asa nōseniede buio gō bui ū.

38 Ama duunkenaō bāde sānusānu,
gbēvāio bui a midē.

39 Dii mé a gbēmaaō suaba,
aō dené ulékli ū taasikēgō.

40 Dii a dōrle, i n bō,
a ní sí gbēvāiōwa, i ní suaba
ké aa náaazi yái.

38

Taaside wabikea

1 Davidi le.

2 Dii, nīsu ma toto ní pōfēoo,
nīsu ma lele ní pōkūmaoo.

3 N ka ma kū maa,
n otiōlea.

4 Ma me dáamavio n kpēne yái,
ma wá aafiao ma duuna yái.

5 Ma taaɔ dāmala,
aa t̄a lán aso gbiawa.

6 Ma boɔ lĩ f̄na ũ,
aa yaikè ma soũkɛ yái.

7 Má kooa ma ḡ d̄l̄l̄l̄,
miɔ be oosisiaɛ goɔpii.

8 Ma wó lé wí s̄iana,
ma me dáamav̄lo.

9 Má ȳɛɛ v̄io, ma me kè múɛmue,
máɛ wiile ma s̄ò pusub̄a yái.

10 Dii, ní p̄ó p̄ó má yei d̄s̄ píi,
ni ma wea f̄ɛɛɛ ma s̄ásas̄.

11 Ma s̄ó lé v̄i gbò gbò, ma gb̄aa ȳaa,
ma wé lé tekɛ lo.

12 Ma gb̄ɛnaɔ ní ma gb̄éɔ ì ɛmɛɛɛ,
ma daɛɔ ì zɛmɛɛ z̄àz̄a ma bo yái.

13 Gb̄é p̄ó ye ma kaikɛɔ ì ma pá,
ma wɛnaɔ ì v̄aikpaaɪmanɔ,
aaɔ moafiliȳa gwa ní k̄so goɔpii.

14 Ma ḡó lán sw̄adowa,
mili ȳamao,
ma ḡó lán lénanaaleadewa,
mili lɛw̄ɛaao.

15 Má de lán gb̄é p̄ó lí ȳamaowa,
mili ȳáz̄asimáo.

16 Dii, níme ma wé donzi,
níȳo ma ȳama, Dii ma Lua.

17 Ma mè nsu to aa tid̄malao,
nsu to aa íanad̄a ma tiia guwa ȳáio.

18 Ma ka léɛa,
miɔ ku ȳá'ɔmaue goɔpii.

19 Má a ȳáv̄aɔ siune sa,
asa ma duuna ȳái ma p̄o yaa.

20 Ma ibɛɛɔ gb̄aa mé aa aafia,
gb̄é p̄ó zamagu p̄aɔ dasi.

21 Aaɪ maa fiabomɛɛ ní v̄áio,
maa má téi, ɔ aa íbeɛs̄èmanɔ.

22 Dii, nsu ma v̄uaao,
ma Lua, nsu níȳo kumanɔ z̄aɔ.

23 Mo d̄omale kpakpa,
ma Dii, ma Suabana.

39

Taaside wiilea Luawa

¹ Davidi ã.

² Ma m̃ máo azia kũa d̃õ, má tó ma lé ma da duunauo. Tó gb̃ṽãio kumanõ, má a lé f̃.

³ Ma lé kpaaũa, má kú kílíkili, mi yãe oo, baa yãmaa, ã ma yã'õma ãa kãfi.

⁴ Ma s̃o pusu b̃o ma guu, ké ma lãasookè, ma ñõe té b̃o, ã ma yã'ò ma m̃e:

⁵ Dii, to mà a kua lé d̃õ, ní ma g̃õo dasileo. To mà d̃õ lá ma w̃eni ï g̃ẽzea ãa.

⁶ N ma w̃eni lé ỹõ n òtão, ma kua de wé ní níola n k̃io. Gb̃épii ï g̃ẽzea lán ïanawae, ⁷ gb̃enazina bæa ïo de lán uenawae.

I ke bàabãa ï àizee kãaa, ãma a d̃õ dé a g̃õèo.

⁸ Lá màae, b̃õ má wé aõ doi bi? Mm̃e ma wé d̃onzi, Dii.

⁹ Ma tàaeõ k̃ãa, nísu to misaideõ ma àlafik̃eo. ¹⁰ Ma lé kpaaũa, mi a lé w̃eaaõ, asa m̃m̃e n yãpi k̃e.

¹¹ Nsu ma gb̃ẽ loo, n õgbala lé ma kãsãnk̃e.

¹² Ni gb̃é toto, ni aà wetã aà duuna yãí, ni aà àizee sóso lán bléwa. Gb̃épii ï g̃ẽzea lán ïanawae.

¹³ Ma wabikea si Dii, swákpa ma wiileai. Nsu swákaka ma õõõaeõ, asa n nibõn ma ù, má de b̃õm̃õ ù lán ma deziõwae.

¹⁴ W̃ewoa ké mà e màõ weea, e màõ kesai.

40

Dii sãaukpa

¹ Davidi ã.

² Ma w̃ed̃õ Diizi maamaa, ã à ma w̃egwà à ma wiilea mà.

³ A ma b̃õ gbãõ k̃õfide guu, à ma si deewa.

A ma gbá pèle gbesi musu,
à ma ze we giugiũ.

⁴ A lè dafu dà ma léu,
wá Lua táasilea pò ù.

Gbèé e dasi, vía i ní kú,
aai Dii náaike.

⁵ Báaaden gbéé pò Dii náai ví
mè ìli ze ní waladeo ní táagbagbanao ù.

⁶ Dii ma Lua, n yābonsaekεεo dasi,
wa fō yá pò níle yáwanoo dodo.
Tó má dàu lé siuné,
a lé vío, má fō o píio.

⁷ N ye sa'obo ge gbaio,
ō ní tò ma swá mà.

Ni sa pò wí a pò káteu à tékū
ge duun awakpabo gbεao.

⁸ O ma mè: Má ké!

Lá a ku lá guu ma yá musuwa.

⁹ Má ye n pœã keaiε, ma Lua,
n ikoyā ku ma sō guu.*

¹⁰ Má yáze de baokpa balu guu,
má a lé kpaaũo lá ní dōwà Dii.

¹¹ Lá ni yānakpámá, má níleo,
má n náai ní n gbεsuabao yā'o.
Má gí n gbēke ní n síandekεo oi balu guuo.

¹² Dii, nísu gí ma wēnagwaio,
to n gbēke ní n síandekεo ma dōa.

¹³ Asa vāi pò liaamazi lé vío,
ma tàaeo dāmala, má fō gu'eo,
a dasi de ma mikāa, sō kēmāgu.

¹⁴ Dii, sue, ma misi,
Dii, ke kpakpa, mo dōmale.

¹⁵ To wí ma wεnao kú,
aa ní mi pεle.

To gbéé pò ye mà yā'eo kpekpa,
an gεε gō kpá ní wéi.

¹⁶ Gbéé pò aai omεε, tàale, tàaleo,
to wí gō ní ú ù.

¹⁷ Gbéé pò aale n kíi wεεleo,
to an pō kema na aa yáalo.

Gbéé pò an wé dōi n ní suabao,
aao o láasai Dii zōo.

¹⁸ Taaside wēnaden ma ù,

* 40:9 Ebe 10.5-7

lâasooke ma yáwa, Dii.
 Mme ní ma Dɔnlɛde ũ,
 ma Mísina ũ.
 Ma Lua, ísu gēgēo.

41

Gyae wabikea

- ¹ Davidi lɛ.
² Báaaden gbé pɔ́ ɪ yèɛɛsaide yáda ũ,
 Dii ɪ aà bɔ taasikegɔɔ.
³ Dii a aà dɔ́a, a aà gba wēni,
 a báaadaaágu aà bùsuu,
 a aà kpa aà ibɛɛɔwa aa ní pɔɛã daèo.
⁴ Dii a zɛaànɔ aà gyákea guu,
 a to aà gyápi ble.
⁵ Ma mɛ: Dii, ma duunakèɛɛ,
 ma wēnagwa, ní ma gbágbã.
⁶ Ma ibɛɛɔ lé ga kpaáɪmanɔ aa mɛ:
 A ga bɔɛ ní? Bɔɛ aà tó a midei?
⁷ Tó aa mɔ ma gwai,
 yáyaaa aaɪ bɔlɛmɛɛ,
 aaɪ bao vái wɛɛɛ ma yá musu,
 ɔ aaɪ feɛ gɛ fáaa bàasi.
⁸ Ma zangudeɔ ɪ váikpaáɪmanɔ,
 aaɪ àsi bɛɛ dɔa aaɪ mɛ:
⁹ Gagyá mé aà lè,
 a feɛ a wúlekɪi beeu bo.
¹⁰ Baa ma kpáasia pɔ́ má aà náai ví
 wi pɔble sánu bɔ ma kpe.*
¹¹ Mpi sɔ́ Dii, ma wēnagwa,
 ma gbágbã, mí fiaboné.
¹² Tó ma ibɛɛɔ ɪ kúkua dɔao,
 máɔ dɔ́ sa ké ma yá kàngu.
¹³ N ma kúa ma nɔ́sɛmaa yáí,
 n aɛ ɔ́ dɔa gɔɔpii.
¹⁴ Báaade Dii, Isailio Lua
 za asínizí e gɔɔpii!
 Ami! Ami!

LA PLAADE

Souo 42-72

42

Zìzɔ́ ɔ́ɔ́ɔ́a

- ¹ Kole buio lɛ.
² Lá tue ɪ swa saɛ nide,
 màa n ni ku ma sɔ́u, Lua.
³ Lua ni lé ma dɛ, Lua béɛpi.

* **41:10** Mat 26.23, Maa 14.18, Luk 22.21, Zaa 13.18

Bɔe má e ge wɛsiaàlei?

⁴ Wé'i mé gò ma pɔblea ũ fãane ní gwãasinao.

Wɔ omɛɛ gɔɔpii:

N Lua ku máe la?

⁵ Yáe beeɔ dòmagu,

ɔ mále ma nòse yáɔ bɔle.

Miɔ gé yáa bíla guu e Lua ua,

gbéɔ í dɔdɔkɔwa ma kpe ní gulao,

dikpekenao í nonɔaa ní táasileao.

⁶ Bóyái ma sɔ òɔkpàì?

Bóyái ma nòse yàì?

Sema màɔ wɛdɔ Luazi,

asa má ea màɔ aà táasile,

ma Suabana, ma Lua.

⁷ Ma sɔ òɔkpà ɔ n yá dòmagu

za Mizaa gbepɔleu Yuudɛ mii,

za Eɛmɔ gbèšísíɔ sòɔ.

⁸ Ni to isukaa kɔfi àɔ dɔ,

ísíɔ lé lezukɔi,

ní tò í lé damala,

a sɔ lé tamanɔ.

⁹ Dii í gbèkɛkɛmɛɛ fãane,

aà le ɔ dɔ ma léu gwãasina

wabikɛa Lua pɔ ma wɛni ũwa.

¹⁰ Mi o Lua ma gbesie:

Bóyái ma yá sàngui?

Bóyái ní tò miɔ be oosisia

wétɛa pɔ ma ibɛɛ lé mɔmɛɛ yáii?

¹¹ Ma íadamadeɔ í ma sɔsɔ,

ma wá ɔ wí,

aaɔ omɛɛ gɔɔpii:

N Lua ku máe la?

¹² Bóyái ma sɔ òɔkpàì?

Bóyái ma nòse yàì?

Sema màɔ wɛdɔ Luazi,

asa má ea màɔ aà táasile,

ma Suabana, ma Lua.

43

¹ Ma yánakpaa Lua,

zemanɔ bui gbèkɛsaide yá musu,

ma ɔ gbɛvái koleapiɔ ɔzɔ.

² Lua, míme ní ma ulekɔi ũ,

bóyái n gimazii?

Bóyái ní tò miɔ be oosisia

wétɛa pɔ ma ibɛɛ lé mɔmɛɛ yáii?

³ N n gupua ní n síanao zɔa,

ń ma ibeεε pó aa ye tɔsiao yáó.

¹⁸ Bee wá lé píi,
baa ké n yá i sáwáguo,
mé wi ní bàakuawanɔ yá gbooo.

¹⁹ Wá nòsε i liaamao,
wi kē n zéwao.

²⁰ N wá wiwi n wá ká gu gbēgbondeu,
n gusia zɔɔ kũaawá.

²¹ Tó wá Lua tó sàwágu,
ge tó wa wεdò dii zìlozi yāae,

²² Lua a gí eie?

Asa ɔmε wá nòsε yá dɔ píi.

²³ N yáí wá kú ga lézì gɔɔpii,
wí wá dile lán sá pó wa ní kòlokpawá.*

²⁴ Vu, Dii! Akea níle i'oi?
Fεle! Nsu wá vūaa gɔɔpiio.

²⁵ Akea n mikpeliwēei?

Wá wēnakεa ní wá wεtāao sǎngu yá?

²⁶ Wa gɔ ye bùsutiu,
wa gɔ wúlea tɔɔle.

²⁷ Fεle dɔwále!

Mɔ ñ wá misi n gbēke yáí.

45

Kia nɔsεle

¹ Gbé yenzide le pó Kole buio dà.

² Yāna lé pipi ma sɔ guu,
ɔ mále leε bee da ní kíó.
Ma lé na lán ladɔn maa lákéɔwá.

³ N kefεnke de gbépiia,
n legbe'i ñ na,
báaa pó Lua dǎngu láaa vío.

⁴ Zígɔ pásì, ñ ní fēnda se ñ loo
n kíakegawi seela ũ.

⁵ Di sɔ kpe ge zible n gawi guu
sɔana ní yázedeo yáí.

Yá pó ñ dimá ke ní n ɔplaa gbāao.

⁶ Kí, n kaɔ lé sɔne,
a gē n ibeεɔ sɔ kú,
buiɔ kwe n gbázi.

⁷ Lua, níyɔ zɔlea báawa gɔɔpiie,
niɔ n kíake lípana kũa yázedeo ũ.

⁸ N ye yázedei, ní za vāigu.

A yáí tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,

* 44:23 Lom 8.36

à pɔna p̄sima de n gbéola.*

⁹ Lí'ò ḡinana p̄si ní p̄kasaɔwa,
mɔɔna'ò a n p̄o ke na
n kpé p̄ó wa kèkè ní wesa swaao guu.

¹⁰ Kí nenɔɔo ku n nɔ yenzideɔ guu,
n nɔ dafu kú n ɔplaai,
a Ofii bùsu vua z̄ablebɔɔ daa.

¹¹ Nenɔena, swákpa ñ ma!
N mae be ní n gbéó yá su d̄aanɔo.

¹² N k̄efenke lé kí me lua,
misiileè, asa n diin aà ũ.

¹³ Tiideɔ mɔ gbadane,
ɔdeɔ n aɛ w̄eɛɛ.

¹⁴ Kí nenɔepi z̄ɔle kpea ní gawio,
wà vua ba kè aà p̄kasaɔwa.

¹⁵ Wàle mɔaàno k̄ipie
ní aà p̄kasa w̄ésadeɔ daa.
Né w̄endiapi m̄otenziɔ teaàzi,
aale mɔaàno aà k̄ii.

¹⁶ Wàle ḡèr̄no kibɛ,
wàle p̄onake ní gulakeao.

¹⁷ N neḡɔɔo ḡɔ n maeɔ ḡɛɛ ũ,
nýɔ ní diledile k̄iaɔ ũ d̄unia guu pii.

¹⁸ Má tó n tó àɔ d̄o gbéɔgu láasai,
bui pii ɔ n s̄aukpa ḡɔpii.

46

Lua kúwanɔ

¹ Kole buiɔ ɛ.

² Lua mé wá ulek̄ii ní wá gb̄aao ũ,
ìɔ d̄wáɛ ḡɔpii wá yooyeau.

³ A yáí tò s̄í lí k̄éwáguo,
baa tó d̄unia yà,

mé gb̄èsis̄is̄i kwè ísiau,

⁴ baa tó ípi s̄uka a f̄ulabò,
mé gb̄èsis̄is̄i d̄èe ní k̄ɔfio.

⁵ Swa ku a í ñ m̄ó ní p̄nao Lua w̄éɛu,
Musude kúk̄ii p̄ó a kua adoapi.

⁶ Lua ku w̄élepiu, a ḡɔ bezia ũo,
Lua a d̄aaɛ gud̄ɔɛia.

⁷ Bui pii lé wiile,
kpalaɔ lé b̄aɛɛ.

Lua p̄na ɔ d̄unia yò.

⁸ Dii Z̄iḡɔde kúwanɔ,
Yak̄bu buiɔ Lua mé wá ulek̄ii ũ.

* 45:8 Ebe 1.8-9

9 A mo Dii yákeao gwa,
 lá à yāyia dúniawa.
 10 Ōme ì zì midε e dúnia léu,
 ì sáo é'ε ì sōnao suumpa,
 ì tesō sēngbaowa.
 11 A ze teεε, ìo dō māmēmaa Lua.
 Bui pīi a ma káfi,
 wa ma tobō dúnia guu pīi.
 12 Dii Zīgōde kúwanō,
 Yakōbu buio Lua mé wá ulékíi ũ.

47

Lua mé dúnia gbépii kia ũ

1 Kole buio ε.
 2 Bui pīi, à otaale,
 à kúkuake Luaε ní gulao.
 3 Asa Dii Musude ká wāo aà vīa vī,
 dúnia gbépii Kía zōon aà ũ.
 4 A tò wa zìblè buiowa,
 a tò wa zōzō gbépiowa.
 5 A kpaalesèwēε,
 wápio aà yenzide Yakōbu buio íandābo ũ.

6 Lua fēle, wāle gulake,
 Dii zεa, wāle kàaεε.
 7 A lesi Luaε, à lesiè,
 à lesi wá Kíε, à lesiè.
 8 Asa dúnia pīi Kian aà ũ.
 A lesiè ní dōao.

9 Lua lé kible bui pīiwa,
 a zōlea a báa pó a kua adoawa.
 10 Bui pīi kpalablenao lé kāaa
 ní gbé pó de Ablahaŭ Lua gbéō ũ,
 asa dúnia kíaoá Lua póε.
 A deńla pīi.

48

Sionaá Lua wéleε

1 Kole buio ε.
 2 Dii zōo,
 à ká wá aà táasile maamaa
 wá Lua wéle guu,
 aà gbèsísi pó a kua adoa musu.
 3 Siona gbε kálea maa,
 a de dúnia gbépiiε pona ũ.
 Kía zōo wélepi* ku Siona gugbāntoo oi.
 4 Lua ku a gudōakíio guu,
 a tò wa a dō aafia'ekíi ũ.

* 48:3 Mat 5.35

⁵ Ké kíaṽ lèdoṽkè,
 ké aa mò léléiwà sánu,
⁶ ké aa è màa, ṽ à òmá,
 iwāa kà ní pṽa ṽ aa tilè.
⁷ Aa gṽ ní lualuo
 lán nṽe nṽwāwākenawa.
⁸ N ní wiwi
 lá gukpè íana i laatanaṽ gó'ilenaṽ wíwiwa.

⁹ Yá pṽ wá mà ṽ wa wesiè
 Dii Zigṽde wá Lua wéle guu.
 Lua wélepi kàle àṽ ku gṽpiiè.

¹⁰ Lua, wá kú n kpéu,
 wále láasooke n gbékewa.
¹¹ Lua, lá n tṽ fāaa e dúnia léu,
 màa n táasilea fāaa lṽ.
 Ni yágṽgṽ n gbéṽne a zéwa.
¹² Siṽna gbèsisideṽ lé pṽnake,
 Yuda bùsu wéledeṽ pṽ kèna
 yákpale pṽ ní kèṽ yáí.

¹³ A dṽdṽkṽwa à lia Siṽnai,
 í a bíi musu gudṽkṽi dasiṽ nao.
¹⁴ A a bíiṽ tàasika ní a zegikṽiṽ,
 ké à e dau à siu zideṽne.
¹⁵ Asa Lua dee de wá Lua ũ gṽpii,
 ì dṽaawéè e wà ge geṽ gékṽiè.

49

Aizèè ndaikèad mìsaiyèè

¹ Kole buiṽ lè.
² Bui píi, à yáè bee ma,
 dúnia gbépii, à swákpa,
³ kíaṽ ní táaaṽ,
 ṽdeṽ ní taasideṽ píi.
⁴ Ŭnyā kú ma léu,
 dṽa ku ma sṽu.
⁵ Má swāṽṽ yáasi yáí,
 mí polo mṽṽnlea guu.
⁶ Má víake yāpāsṽgṽṽ,
 ḽaa tṽ ma wéleṽ liaamazi.
⁷ Aa ní àizèè náai ví,
 aai ní ṽda íanadā.
⁸ Gbèè a fṽ gí ní a dee wēnioo,
 a e pṽe kpa Luawa à aà wēni bṽṽ.
⁹ Asa gbé wēni boa zí'ū,
 àizèè a fṽ bo ḽauo.
¹⁰ A fṽ to aàṽ ku gṽpiio,
 a fṽ giè aà wesi bedaleo.

11 Asa wa dō baa ònònao ì ga,
m̄saideo ní sòũ ì midε màa píi,
aai ní àizeε tó gbēpáleone.

12 Baa ké wà nízia tó kpà bùsuone yāa,
an mia aɔ de ní be ũε gɔɔpii,
an kúkii ũ e ní buiwa.

13 Gbēnazina ní a beεεkeo
ìliɔ ku gɔɔpiio,
a ta lán nòbɔɔwae.

14 M̄saideo láaan we,
m̄aaε lɔ ní gbé pɔ té ní iaiɔ.

15 Aa si bedau lán sãɔwa,
ga mé aɔ de ní dàdāna ũ,
mé gbēmaaɔ kiblemá zia.

An meo yaikε miau,
aao kpé ví bo.

16 Ama Lua a ma wēni si bedawa,
i gbāakpamazi.

17 Tó gbé lé gō ɔde ũ,
mé aà be tó lé nakú,

n̄su to à kenε yāe ũo,

18 asa a a kee e se taò a gagɔo,
aà àizeεo e péleaàzio.

19 Baa tó à azia dō èfāaide ũ a wēnigɔo,
mé wà aà s̄aukpà aà namablea yái,

20 a ta a deziɔ kíi,
a wes̄i gupuale bau bo.

21 Gbēnazina ní a beεεkeo,
tó aà wé i kēo,
a ta lán nòbɔɔwae.

50

Lousisia stana

Asafa εε.

¹ Dii Lua Gbāapiide lé yā'o,
àε lezu dúnia gbéɔzi
za ìatēbilekii e a gēkpεukii.

² Lua gawi bíε S̄ona,
wéle pɔ a kefenke b̄lei.

³ Wá Luapi lé m̄o, aɔ ku k̄ilikilio.
Té pɔ ì kúamá kú aà aε,
z̄aa pás̄i liaaaàzi.

⁴ Ale lezu musudeo ní z̄íledeɔzi,
ké à e yákpaleke ní a gbéɔ.

⁵ A mè: A ma yāmanaɔ k̄āaamεε,
gbé pɔ ma bàa kúrino sa'oa yáiɔ.

⁶ Lua mé yákpalekena ũ,
musudeo ì aà yákea a zéwa kpàwakeε.

7 A ma ma gbé, má yáví mà oé,
 Isaili, má bóbóán,
 mámema Lua á Lua.
 8 Mále zoadwá á sa'oa yáio,
 asa i sa p' wí a p' káteu à tékū oa kōsōkōsō.
 9 Má zuswana p' kú á kpásau ni vío,
 ge ble p' kú á kaau,
 10 asa sēanóbóá ma p' óne
 ní p' tuo wai p' kú kú sí sí píi musu.
 11 Má gbè musu bá d' píi,
 mé sēsao p' keleno ku ma p' ũe.
 12 Tó n'oa lé ma de, má oéo,
 asa máme má dúnia ví ní a p' ó píi.
 13 Mi zuswana n'ò so yà?
 Mi blesana au mi yà?
 14 A sa'oa ma sáaukpaa ũ,
 à lé p' á kè ma Musudewa fiabo.
 15 A lezumazi taasikego,
 mí á b'ou, í ma kpela.

16 Ō Lua ò váikenaone:
 Akéa ále ma yádileo d' d'oi,
 mé ma báakuarín' yá d' á léui?
 17 A ye ma yádaneio,
 a ma yá k'pà k'pe.
 18 Tó a kpáí è, i aà ke á gbé ũe,
 mé á bàa Ì kú ní gbāsíkēnao.
 19 A legbē'i vái,
 mé i lenakasané.
 20 I z'le ní á gbēdo t'ó,
 mé i á da né b'ēbo.
 21 A yá beo k'è ō má níle.
 Ale e má deáwaε,
 áma má zoadwá, mí bóbóán.

22 A gbé p' ma yá s'ááguo
 à yápi ma.
 Tó m'áan s'ó, má á taitai,
 gbēe a e á siao.
 23 Gbé p' sa'òda ma sáaukpaa ũ
 ade ma kpelàε,
 àle ma gba zé mà òle
 lá mi gbé suabaε.

51

Sùuugbeaa Luawa

1-2 Le p' Davidi dà go p' á nabi Natá gè aà kíi aà gbāsíkēa ní Basebao gbea.*
 3 Lua, w'ēnadōmēε n gbēke guu,

* 51:1-2 2Sam 12.1-15

ma tàaeo midε n maa zɔɔ yáí.

⁴Ma gbási woloa mà gɔ wásawasa,
ma duuna kɛa míomio.

⁵Má a tàaeo dɔ sa,
ma duuna lí sámaguo.

⁶Mmε ma duunakɛnε,
ma yá pɔ ní yeio kè.

Tó n fɛlea ní yáo, n yá aɔ naε,
tó n yádámala, n yá aɔ zεví.†

⁷Za ma da nɔseu má vái,
má duuna ví za ma igooε.

⁸Nɔsemaa mé ì kangu,
ɔno damεε ma sɔ guu.

⁹Ma zu'o ní saoo mà zε wásawasa,
ma nɔse pípi mà gɔ púnvlávlá.

¹⁰To mà pɔnakε ní yaabo,
to ma wá pɔ ní bùsa wee.

¹¹Nsu ma duuna yádao,
ma yāváiɔ bɔ dile píi.

¹²Lua, nɔsepua damεε,
εa to ma sɔ aɔ dilea.

¹³Nsu ma vūaaɔ,
ńsu ñ n Nisína siao.

¹⁴Ɛa to ma pɔ ke na
ké n ma suabà yáí.
To pɔeá maa dɔaamεε,
¹⁵mí n yá dada váikenaɔnε,
duunkɛnapio i εa zεnno.

¹⁶Lua, ma bɔ gbɛdeεa yáu,
mí lesi n yákea a zéwa musu,
Lua ma Suabana.

¹⁷Dii, ma gba lé,
mí n táasile.

¹⁸Sa'oa lí kεnε nao,
tó bee no, dɔ má ò.
Sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū lí kánguo.

¹⁹Sa pɔ mále oma mé nɔsenie ũ,
nili saka nɔsenie sùuudeguo.

²⁰Lua, ɛfáaikε Sionε n pɔeá maa guu.
Yelusaleū bíi gba gbāa.

²¹A gbεa sa'oa a zéwa a kangu
ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékūo,
wí sa'o ní swanaɔ n gbagbakíwa.

† 51:6 Lom 3.4

52

Ode Íandaa

1-2 Le pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ à gè Aimelɛki bɛ, ɔ Eɔbũ gbé Doegu gɛ ò Sauluɛ.*

3 Nɛgɔna, Lua gbɛkɛ ku gɔɔpiiɛ,
àkɛa nle Íanadã ní yãvãioi?

4 Niɔ lekɔlekɛa gbéɔzi gɔɔpii,
n lé na lán gɛ mibobɔwa,
ni gbéɔ gbázina zɔ̀.

5 N ye vãii de maala,
ɛɛtoã ì kɛɛ na de síanaa.

6 N ye gbɛkaalɛã yáí,
mɔafili mé dɔ n léu.

7 Lua a n kɔ'ɛ e gɔɔpiiɛ,
a n kũ bɔnnɔ n kpéu,
a n wo, i n kɛ gbé bɛɛɔwa.

8 Tó gbɛmaaɔ è, víã a ní kú,
aai n láanikɛ aa mɛ:

9 Gbé pɔ i Lua si a m̄sina ũo gwa!
A a àizɛɛ zɔ̀ náaikè,
à gè gbãade ũ gbɛkaalɛã yá musu.

10 Mapi s̄ má de lán kù lásiade pɔ kú Lua uawa,
má zɛ ní Lua gbɛkɛo gɔɔpiiɛ.

11 Máo n sáaukpa gɔɔpii yá pɔ ní kè yáí,
má n tɔbɔ n yãmanaɔ wáã kè ní maa yáí.

53

Misaide yã'oa

(Sou 14)

1 Davidi lɛ.

2 Misaideɔ ì o ní s̄ guu Lua kuo,
aa ò̀kpà, an yãkɛã vãí,
yãmaakɛna kú ní guuo.

3 Za musu Lua ì wéte gbɛnazinaɔzi,
ì gwa tó gbɛɛ ò̀nɔ kà a k̄íi wɛɛlɛã.

4 Aa s̄ã s̄ píi aa gè d̀̀̀sai m̄m̄m̄,
yãmaakɛna kú ní guuo, baa do.*

5 Vãikenaɔ wé lí gu'eo lé?

Aaí ma gbéɔ m̄m̄m̄ lán úwa,
aali lɛzu Luazio.

6 Víã ní kú maamaa,
víã pɔɔ ku we s̄o.

Lua tò gbé pɔ lèlɛwáɔ gè káɛã gɛo ũ,
a widámá kè Lua ḡn̄zi yáí.

7 Lua, bɔ Siɔna mɔ n̄ Isailiɔ suaba!

* 52:1-2 1Sam 22.9-10 * 53:4 Lom 3.10-12

Tó Lua sù ní a gbéṣo ní pá ziu,
Yakobu buiṣo pónake,
Isailiṣo yáabo.

54

Gbé pò wàlè ìadawà wabikea

¹⁻² Lè pò Davidi dà gṣṣo pò Zifideṣo gè ò Sauluṣe aa mè Davidi ulea ní bùsuu.*

³ Lua, ma suaba n tó yáí,
yásimanṣo ní n gbáao.

⁴ Lua, ma wabikeama ma,
swákpa ma yá'oi.

⁵ Asa buipáleṣo fèlemanṣe,
gbé pásipiṣo lé ma wé,
aali Lua yádao.

⁶ Lua mé ma donlède ù,
Dii mé ma wènikūna ù.

⁷ Gbé pò lé ma wéṣo vāi soaamá,
nì ní bāde n náai yáí.

⁸ Má sa'oma ní ma pòeṣoṣe,
má n tóbṣo Dii, asa ní maa.

⁹ A ma bṣo ma yooyea píi guu,
a tò ma tidò ma ibeṣola.

55

Wabikea Luawa kua ìadama guu

¹ Davidi lè. Wí sí ní kúuṣe.

² Lua, ma wabikeama ma,
nísu láka ma yáao.

³ Swáse ma yáí, ní wea,
ma láasoo líaa ma gṣo bíli guu,

⁴ ma ibeṣo yá'oa ní gbéṣo wébiiāao yáí.

Asa aalè taasi daae,
aa ma kúā ní kpèṣeṣo.

⁵ Sṣo kèmagu,
ga tòlobi zùmāgu.

⁶ Vía ma kú ní lualuaao,
iwāa pásí kà ma pṣa.

⁷ Tó má gṣṣa ví lán felenawa,
má vua gé kámaboie.

⁸ Má bàale gé zàzāe,
mí gè zṣle guwaiwaiu.

⁹ Má wā gè ulékíi wélele,
ké zàa'ian gbāa su ma leo yáí.

¹⁰ N ní fu Dii, nì ní yá yāaléné,
asa má è zṣa ní sòleo kú wá wéleuṣe.

¹¹ Aai kpálèke bíi musu fāane ní gwāasinao,

* 54:1-2 1Sam 23.19, 26.1

yāvāi ní yá gbāao di wélepiue.

¹² Gbēdeɗea yá mé wélepi pà,
gbāamɔané ní mɔafilio lí kélɛ a gāaεo.

¹³ Tó ibεε mé lé ma we yāa, a sãɔ,
tó ma wèle mé fɛlemanɔ, má uléεε.

¹⁴ E'e mpi! N gbé pɔ wá sáa,
ma gbēdo pɔ de ma gbēna úea?

¹⁵ Wi faaibo ní kɔo yāa nana,
wiɔ tekɔi dasi guu Lua uaa?

¹⁶ Ga a zāmake ma ibεεɔne,
aai si bedau ní gbāagɔɔ,
asa vāi zɔlekli è ní guue.

¹⁷ Mapi sɔ mi lezu Luazi,

ɔ Dii í ma suaba.

¹⁸ Kɔɔ, fāane ní oosio
miɔ a yá'ɔmaɔ bɔléè ní aauro,
ɔ í ma yāma.

¹⁹ Baa ké ma ibεεɔ dasi, aali ma leo,
Lua í ma bɔ sòleu aafia.

²⁰ Luapi ɔ zɔleɔ báawa gɔɔpiie,
a ma yāma, i widamá.
Aali nɔselileo, aaliɔ aà vía vío.

²¹ Gbépi ɔ wāa ní a gbéɔ,
à bɔ ledoũ pɔ aa kè ní kɔo kpe.

²² I na o ní wáa lán zɔwa,
āma sòle láasoo mé kú aà sɔu.
I lenakasané páipai,
āma yaalɔma ba da bɔɔue.

²³ Ɔzɔ Diiε n yá'ɔmaɔi, ɔ n kūa,*
íli tó gbēmaa fù bauo.

²⁴ Gbēɗena náaisaidepiɔ ní gɔɔ guo leo.
Lua, nýɔ to aa si beda gbáou.

Mapi sɔ máo n náai ví.

56

Ziakpaa Luawa

¹ Le pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ Filitɛɔ aà kù Gata.*

² Ma wēnagwa Lua, wàle pea,
wɔɔ zikamanɔ wàɔ íadaa gɔɔpiie.

³ Ma kpàkpanapiɔ ɔ pea gɔɔpiie,
an wala yáí aale zikaimanɔ.

⁴ Tó vía lé ma kú, má n náai ví.

⁵ Má Lua táasile yá pɔ a ò yáí,

* 55:23 1Pie 5.7 * 56:1 1Sam 21.13-15

má Lua náai ví, má víakεo.
Bó gbēnazína a f̄o kemεεi?

⁶ Aaĩ ma yá kpaanlabo gɔɔpiie,
aaĩ v̄ai lekpaaiĩmazi.

⁷ Aaĩ sòle da, aaĩ ulεμεε,
aaĩ ma kpákpa, aaĩ ye ma de.

⁸ Lua, n̄su to an gbēε b̄o,
gbépiɔ ne ní p̄okūmao.

⁹ Ma bàalè liaaliaaaɔ yāda,
ma wé'ika n t̄una guu.
A ku n taala guuo lé?

¹⁰ Tó ma lezù Luazi,
ma ibεεo kpekpa,
m̄iɔ d̄s̄ ké à yās̄imanɔ.

¹¹ Má Lua táasile yá p̄o a ò yái,
ao, má Dii táasile yápi oa yái.

¹² Má Lua náai ví, má víakεo.
Bó gbēnazína a f̄o kemεεi?

¹³ Lua, má lé p̄o má k̄emaɔ fiabo,
má sáaukpa sa'oma.

¹⁴ Asa n ma si gawa,
n ma gbá v̄i lí miɔn p̄ás̄ia,
ké m̄aɔ b̄ennɔ gupua p̄o ì w̄eni kpámáu.

57

Wiileá Lua Musudewa

¹ Le p̄o Davidi dà gɔɔ p̄o à bàalè Saulue à ulε gbè'eu.*

² W̄ēnadōμεε, Lua, w̄ēnadōμεε,
asa míme mi nanzi.
Ma s̄oɔ n k̄ulukulunau
mi b̄o ga lézi.

³ Mále wiile Lua Musudewa,
Lua ì ma yá píi b̄oolekεμεε.

⁴ A to d̄onle b̄o za musu à ma suaba,
a z̄oado gbé p̄o aale p̄eaw̄a.
A a gbēke ní a náaiyāo kemεε.

⁵ Má kú n̄oɔmusuɔ s̄oɔu,
ma ḡo w̄úlea w̄aiɔ guu.
Gbépiɔ léna na lán f̄ēndawa,
an swaa de lán s̄ōnaɔ ge kaɔwa.

⁶ Lua, n̄ nízia t̄oɔo e a z̄ōma,
to n gawi li d̄úniaa pii.

⁷ Aa baikp̄amεε ma t̄áa'ozeu
ō ma ḡo yeelεa,

* 57:1 1Sam 22.1, 24.3

aa eyò ma aε ò aa zù epiu.

⁸ Ma sò dilεa Lua, ma sò dilεa,
má lesi mà n táasile.

⁹ Ma nisína, su!

Ma mɔɔna ní ma domao, vu!

Mí gbāakpa gudɔazi.

¹⁰ Dii, má n sáaukpa buiɔ guu,
má n táasile gbéɔne.

¹¹ Asa n gbēke zɔɔ zòma,
mé n náai zò luabepuanawa.

¹² Lua, ò nzía tɔbɔ e a zɔma,
to n gawi li dúniaa píi.†

58

Gbēvāiɔ kaa Luawa

¹ Davidi le.

² Gbāadeɔ, i yá'o a zéwaa?

I yákpaleke ní gbéɔ a zéwaa?

³ I yá kolea wáaiipa á sɔ guu,
i gbāamɔ gbéɔne á búsuu.

⁴ Gbēvāiɔ sásāa za ní igɔɔe,
εεdeɔ ɔɔkpaa za ní da nòseue.

⁵ An legbé'i de lán mlè sewewa,
aa de lán kyá pɔ a swá kákawa,

⁶ asa ìli a kò'ona kule'ɔ mao,
ìli a weliaanede gɔi eo.

⁷ Lua, ò ní swaa é'ené ní léu,
Dii, nòmusupio kánkānaɔ wolo,

⁸ aai gēzea lán í bàaleawa.

Tó aa sagòle, ò ní kaɔ é'ε.

⁹ Aa giigaga zéu lán kòlo lé'iwa,
aaɔ de lán né pɔ wa ì gè, i ìatē eowa.

¹⁰ E lè yàa miɔn té àɔ gé oo wāi,
gbēvāiɔ gēzea ní ìanaoe.

¹¹ Tó gbēmaao è Lua tɔsíné gbēvāipiɔwa,
mé aa ní gbá pípi ní ní auo,
an pɔ a ke na.

¹² Gbéɔ i mε: Gbēmaao ài ví fá!
Lua ku, ì yákpaleke dúniau.

59

Ma si ma ibεεɔwa

¹ Le pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ Saulu gbéɔ zì aa àà dádā àà be aa àà de.*

² Ma Lua, ma si ma ibεεɔwa,

† 57:12 Sou 108.2-6 * 59:1 1Sam 19.11

ma bo gbé p'ó fèlèmanɔɔ guu.

³ Ma si váikenaɔwa,
ma bo gbēdenaɔ ɔzì.

⁴ Gwa, aale ma kpakpae,

gbé pāsɔ lé sòlekemanɔ.

Dii, mi tàae ge duunakenéó,

⁵ mi záné yāewao,

ɔ aa kú ní naaamanɔ sɔuo.

Ma wegwa! Fèlè mɔ dɔmale!

⁶ Mpi Dii Lua Zígɔde, Isailio Lua,

fèlè lada bui piiwa.

Nsu bɔnkpɛde vāipio wēnagwao.

⁷ Aaí ea su oosi bo, aaí wéle keele,

aaí hēkeea lán gbēɔwa.

⁸ Gwa, an lé'i lé t'í,

fēna kpá ní léu.

Aaí me níle ní yāmao.

⁹ Mpi sɔ Dii, ni ní yáalo,

ni bui pii láanike.

¹⁰ Lua ma gbāa, ma wé dɔnzi,

níme ní ma aafia'ekli ũ.

¹¹ Lua a dɔaamee a gbēke guu,

a to mà tidɔ ma wèlepɔla.

¹² Dii wá sèngbao, nísu n' ní dɛdɛo,

ké an yá su sá ma gbéɔguo yáí.

To aa olo'olobo,

ní ní kwé ní n gbāao.

¹³ Yá p'ó i bo ní léuá duunaε.

To an tɔe ní pui,

asa aaí legbē pāe aaí gbé ká.

¹⁴ N ní midε ní pɔkūmao,

n' ní bāde, aasu wàɔ ku bo.

Gbé p'ó kú e tɔle léwao i dɔ

Lua mé lé kible Yakɔbu buiɔwa.

¹⁵ Aaí ea su oosi, aaí wéle keele,

aaí hēkeea lán gbēɔwa.

¹⁶ Aaí liaaliaa wàɔ pɔblea wεele,

tó aai káo, aaí gbokεε.

¹⁷ Mapi sɔ má lesi n gbāa yá musu,

má gulake kɔɔ n gbēke yá musu,

asa níme ní ma aafia'ekli ũ,

níme ní ma ulékli ũ taasikεgɔzì.

¹⁸ Lua ma gbāa, má n táasile,

asa níme ní ma aafia'ekli ũ,

ni gbēkekεmεε.

60

Wá zible ní Lua gbāao

1-2 Lε pɔ Davidi dà gɔɔ pɔ à zikà ní Sili pɔ kú Mesopotami bùsuu ní Zoba bùsuu, ɔ Yoabu sù à Edoũ dèdε Guzule Wisideu gbɛ̀n òaasɔsɔ lε kuεpla (12.000).*

3 Lua, n pɔ pàwázi,
n ɔpèwá n wá vūaa,
εa ɔkawázi sa.

4 N tò wá bùsu lùà e à pàa,
εa n à gbe tata, asa à gò looaε.

5 N tò n gbé ɔ yá zí'ũ è,
n í gbāa kàkawεε ɔ wa pápázeα.

6 N dàlapoo dà n viakenaɔne
ké aa e bɔ gbé ɔ ka lézi.

7 Wewá, wá suaba ní n gāsa gbāao,
ké wápiɔ n gbé yenzideɔ wá e bɔ.

8 Lua yā'ò za a kúkí à mè:
Má Sikeũ kpaale ní tidɔarílaɔ,
mí Suko guzule kpámá.

9 Galada bùsuá ma pɔε,
Manase buiɔ bùsuá ma pɔε,
Eflaiũ buiɔ bùsuá ma mò fùαε,
Yuda bùsuá ma lípanαε.

10 Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔε,
mi a kyale káε Edoũɔ bùsuwa,
mi kúkua dɔ Filitéɔ bùsuwa.

11 Déme a gēmanɔ wéle bíideui?
Déme a dɔaamεε e Edoũɔ bùsuui?

12 Lua, mé i ke n gbé pɔ n wá vūaa
nili bɔ ní wá zígɔɔ bɔ bàasio.

13 ɔdawá wá ibεε ɔ yá musu,
asa gbēnazina gbēsuabaaá pāε.

14 Wá zible ní Lua gbāao,
ɔme a ɔzɔ wá ibεεwa.†

61

Kia wabikeα Luawa

1 Davidi lε.

2 Lua, swáε ma wiileai,
laaidɔ ma wabikeαwa.

3 Kua za tɔɔle léwa ma lezúnzi.
Ma sɔ lé wo ɔ ma n sisi.

Gemanɔ gbesi pɔ a lesí demala kíi.

4 Asa níme ní ma aafia'ekíi ũ,
ma kalanga gbāa ũ ma ibεε aε.

5 Má ye màɔ ku n ua gɔɔpiiε,
míɔ sɔba n kúlukulunau.

* 60:1-2 2Sam 8.13 † 60:14 Soũ 108.7-14

6 Lua, asa n ma legbēane mà,
 5 n gba pó ni da n viakenaone dāmeε.

7 Kía wēni dōè ní mōgalao,
 to aà ka a gōōwa.

8 Aàò kpalable n dōa guu gōōpii,
 n aà dōa n gbēke ní n náaio yáí,

9 míó n táasile lá gu lé dō,
 míó lé pó má kēma fiabo gōōpii.

62

Lua mé ulekfi ũ

1 Davidi le.

2 Lua ado mé tò ma sō dilea,

ōme í ma suaba.

3 Ōme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.

Mi gbāa'ewà, má fu bauo.

4 Gēn ũma áò āna'āna gbēwai?

A aà ne lán gí yelea ge kaa ziwa yā?

5 Aà goa a tíá lé 5 ále kpaai,

εεtoa mé í kéé na.

I samaa'o gbēé ní léoe,

5 í ní ká á sō guu.

6 Lua ado mé tò ma sō dilea,
 asa aàpi ma wé dōi.

7 Ōme ma gbesi ũ, ma Suabana ũ.

Mi gbāa'ewà, má fu bauo,

8 Ma aafia ní ma beεεo í bō aà kíie,

ōme ma gbesi gbāa ũ,

ōme ma ulekfi ũ.

9 Gbēó, àò aà náai ví gōōpii,

à á sō wēè, ōme wá ulekfi ũ.

10 Gbēnazinao de lán lé íanawae,
 an kee náai vío.

Tó wà ní yó kiloowa,

ampii aao de fauunnōε.

11 Asu gbēble'ōa náaikεo,

ásu íanadā ní kpái pōoo.

Tó á àizεε lé kó,

ásu to à á sō bleo.

12 Yá mēndo Lua ò,

yá mēn plaε beeo má mà:

Lua mé gbāa ví,

13 mé mpi Dii, míme ní gbēke ví,

5 ni fiaboò baadeε a yákeawa.*

* 62:13 Mat 16.27, Lom 2.6, Zia 2.23

63

Lua nidεa

¹ Lε pṵ Davidi dà gṵṵ pṵ a ku Yuda gbáau.*

² Lua, ma Luan n ũ,
mále n aεya,

ma nisína yenzi,
mále n nide
lán guwaiwai pṵ lé í nidεwa.

³ Ma n e n kúkii,
ma n gbáa ní n gawio gwà.

⁴ N gbēke maameε de wēnia,
a yáí n táasilea aṵ dṵ ma léu.

⁵ Máo n sáaukpa e ma wēni léu,
má ṵε musu mà n sísi.

⁶ Má ká lá wí nṵṵ bṵṵ gbē wà káwa,
n táasilea aṵ dṵ ma léu ní gulakeao.

⁷ N yá í dṵmagu ma wúlekii,
mi láasookema gwāasína.

⁸ Mále lesi sṵba ní kúlukulunau,
asa níme ní ma dṵnlede ũ.

⁹ Ma nisína yenzi,
ní ma kúa n ṵplaau.

¹⁰ Gbé pṵ aale ma wεṵ mide,
aa si tṵle nṵnau.

¹¹ Lua a to wà ní dede ní fēndaoε,
aaí gṵ gbēgbonaṵ ble ũ.

¹² Kí sṵ a pṵ a ke ní Luawa nao.

Gbé pṵ mè amṵma Lua á síṵ
aṵ víví ní pṵnaoε,
εεdeṵ sṵ an lé a gṵ kpaauāε.

64

Ma si gbēváiṵwa

¹ Davidi εε.

² Lua, ma aaukea wii ma,
ma bṵ ma ibεε pṵ má ní vía víṵ ṵzí.

³ Ma si gbēváiṵ lekpaaiamaziwa,
ma bṵ vāikenāṵ zṵau.

⁴ Aaí ní lé keke lán fēndawa,
aaí yāpāsíṵ o lán kazuawa.

⁵ Aaí ye láu aa táaesaide gbá,
aaí aà pá kándo, vía lí ní kúo.

⁶ Aaí tékpakṵu ní vāikea guu,
aaí bai pṵ aale kpánéṵ yā'o.

Aaí me: Gbēe a wá eo.

⁷ An vāi lekpaaiā kṵsè aa mè,
lé pṵ wá kpāaí bṵlei.

Gbēnazína nṵse guu yáṵ asii zṵṵ.

* 63:1 1Sam 23.14

8 Ama Lua a ní gbá ní kao,
 a ní kẹ̀lẹ́ kándo.
 9 A tó yá pọ́ aa ò wí ní musu,
 gbé pọ́ ní é pii iọ mikẹ déúdeú.
 10 Vía a gbépii kú,
 aai Lua yákeáo galikẹ,
 aaiọ zí pọ́ a kẹ̀o táasi kúa.
 11 Gbēmaáo pọ́ a kẹ Diiwa na,
 aa naaazi,
 nòsepuadeo aà táasile nípii.

65

Bui pii wé dọ Luazi

1 Davidi lẹ.
 2 Lua, à kú wà n táasile Siọnae,
 wi lé pọ́ wa kẹ̀mao fiabo.
 3 Lá ni gbé wabikẹa ma,
 bui pii a wi danlae.
 4 Wá yāváiọ làasoo wá kú gbāa,
 5 n wá tàaeo kẹ̀wá.
 5 Báaadẹn gbé pọ́ ní sẹ
 n gēaàno n ua ũ.
 N kpé pọ́maáo wá ká,
 n kpé pọ́ a kua adoapi.
 6 Ni wewá a zéwa ní yábọnsaekẹao,
 Lua wá Suabana.
 Za dúniá léwa ní ísia baaleo
 gbéọ wé dọnzi.
 7 N gbāa daa ula ũ,
 n gbẹ̀sísíọ kẹ̀ ní n ikoo.
 8 Ni ísia ní a ísọọ kọ́fio kpále,
 ni buipáleo zọa mide.
 9 N dabudabukea dí gbé pọ́ kú tọ́lẹ léọwa,
 wí guladọma za íatẹ̀bílẹ̀kíi ní a gẹ̀kpẹ̀ukíio.
 10 Ni laaidọ dúniawa,
 ni táake tọ́lẹ.
 Ni aà gba í, n swaọ pai ní ío,
 ni to blẹwena kẹ, asa màa n zed.
 11 Ni idagua e bugbaanao pa,
 ni guo foofọ ní louo,
 ni báaada pọ́ pọ́ bọ́lẹu.
 12 Ni èfáaida buaziu wẹ ní wẹo,
 blẹ níside í kwe n iau.
 13 Sẹsao dádákẹkíiọ sẹ̀bọ́lẹ kẹ,
 sísíọ pona ula dà.
 14 Pọ́tuoọ lí dádákẹkíiọla,
 blẹwena daa gua sísípọ́lẹu.
 Wàlẹ wiilẹ ní pọnao, wàlẹ lesi.

66

Lua sáaukpa

¹ Dúnia gbépii, à guladɔ Diiwa,

² à lɛsi aà tó gawi yá musu,

à aà táasile à aà tɔbɔ.

³ A o Luaɛ: N yákeɔ ì dimá,

n gbáa zɔɔ ì to n ibeɛɔ vlánau.

⁴ Dúnia gbépii ì kúlɛɛ,

aaì n táasile aa n tɔbɔ.

⁵ A mɔ Lua yákeɔ gwa,

yá pɔ a kè gbɛnazínaɔnɛ i diwá.

⁶ A ísia lì gugii ú*

aa bùa swawa kèɛɛ.†

Wà pɔnake aà yá musu.

⁷ Iɔ kible ní a gbáaɔ gɔɔpii,

aà wé ìɔ ku bui piiwa.

Swágbáadeɔ su dɔɛaàɔɔ.

⁸ Buipáleeɔ, à wá Lua sáaukpa,

aà táasilea àɔ dɔ á léu.

⁹ Iɔ wá wɛni dɔ́awɛɛ,

ìli tó wa kpaguaɔ.

¹⁰ Lua, asa n wá yɔ́,

n wá baasa lán ánuwuwa.

¹¹ N gɛwanɔ gukpaoolonau,

n wá wó wí ní aso gbiao.

¹² N tò wà ɔzɔzɔ wá mikpei,

wà té dīwɛɛ, í wá kú wá nɔɛ,

ɔ n mɔwanɔ gu namadeɛ beeu.

¹³ Má mɔ n ua ní sa pɔ wí a pɔ káteu à tékū obɔɔ,

má lé pɔ má kɛmaɔ flabo,

¹⁴ yá pɔ bɔ ma léu ma taasikegɔɔ.

¹⁵ Má sa'oma ní pɔ mekpaaɔ,

má sásakaɔɔ kpasane,

mí n gbagba ní zuswanaɔ ní blesanaɔ.

¹⁶ A gbé pɔ á Lua vía víɔ, à mɔ ma,

mí yá pɔ a kèmeɛ oé.

¹⁷ Ma wiilèwà,

aà táasilea dɔ ma léu.

¹⁸ Tó má yāvái kúa ma sɔu,

dɔ́ Dii gí ma yāmai.

¹⁹ Ama à ma yāmà,

ɔ à ma wabikea sí.

²⁰ Má Lua sáaukpa,

i gí ma wabikea maio,

i gí gbèkèkèimeɛo.

* 66:6 Bɔa 14.21 † 66:6 Yoz 3.14-17

67

Báaa gbεaa Luawa

¹ Lε pó wí sí ní kúuε.

² Lua, wá wēnagwa,
wá wegwa, ní báaadawágu,

³ ké dúnia gbépii n zé dō,
bui pii i dō lá ni gbé suaba.

⁴ Wa n táasile Lua,
gbépii a n táasile.

⁵ Bui pii a pónake, i gulake,
asa ni yákpaleke ní gbéε a zéwa,
ni dōaa buiεne pii.

⁶ Wa n táasile Lua,
gbépii a n táasile.

⁷ Tōε a bleke,
Lua wá Lua a báaadawágu.

⁸ Lua a báaadawágu,
gbépii i vīakeε e dúnia léwa.

68

Lua zōke

¹ Davidi le.

² Lua lé fεε, aà ibεεε lé fáaa,
aà zangudeε lé bàaleε.

³ Lá súεε ĩ gē ní íanao,
kené màa, Lua,
lá zó nīsi ĩ yε té saε,
vāikenaε midε n aε màa.

⁴ Gbēmaaε sō aa pónake,
aa yáalo Lua aε,
aa vīvī ní pona zōo.

⁵ A lesi Luaε à lémwà.
A di luabεpuana kpε, à aà tōbo.
Aà tón Dii, à kúkuake aà aε.

⁶ Kua aà gu pó a kua adoa guu,
Luaá toneε maeε,
gyaaε zennodeε.

⁷ Lua ĩ bekpa zīloεne,
ĩ zīzōε bole à ní da namau.
Swágbāadeε sō aao ku guggiue.

⁸ Lua, ké n dōaa n gbéεne,
ké n beεleérino guwawaiu,

⁹ tōε lūalua, lou kwè n aε,
n Lua pó n yā'ò Sinai gbε musu,*
Lua, Isailio Lua.

¹⁰ Lua, n èfāai písine kōsōkōsō,

* 68:9 Bca 19.18

5 n ní bùsu kpεena gbà gbāa.
 11 N gbέϙ zòle a guu Lua,
 n wēnadeϙ gbà pó n maakεa yáí.

12 Dii yá'ò,
 5 bíla gò aà baokpanaϙ ũ.
 13 Kíaa ní ní zīgϙó lé tíle kpakpa,
 gōe pó gò bòouϙ lé ní póϙ kpaale.
 14 Baa ké a i sá kaaϙ sòϙu,
 ánuusu kú ma felena gàsíaa,
 a káϙ lé teke lán vuawa.
 15 Ké Gbáapiide kíaa fàaa,
 aa lí tóleaa lán Zalamϙ gbè neeziwa.

16 Basana gbèsísí de a kíniola,
 Basana gbèsísí misonaϙ dasi.
 17 A gbè misonaϙ, bóyáí ále wεbii
 gbε pó Lua sè a kiblekíi ũwai?
 Dii mé aϙ ku we gϙϙpii.
 18 Dii sógϙó lé vío, à kà milió do.
 Dii bòò za Sinai,
 à mò píla a gu pó a kua adoau.
 19 N dεde musu ní zízϙϙ,†
 n gba sí gbέϙwa falu ũ,
 baa swágbáadeϙ,
 5 n zòle we, Dii Lua.

20 Wà Dii sáaukpa, Lua wá Suabana,
 5 wá aso kúawεε lá gu lé dε.
 21 Wá Luaá Lua pó 5 gbé suabaε,
 Dii Lua mé 1 wá bϙ ga lézi.
 22 Lua a a ibεεϙ mi wíwiné,
 gbēnazín mikā dèe pó aa té ní duunawaϙ.
 23 Dii mè: Má á bϙle Basana bùsuu,
 má á bϙle ísia títiu,
 24 ké á á gbáϙ pípi ní á ibεεϙ auo,
 á gbέϙ lénaϙ i ní baa ewà.

25 Lua, wa n gbέϙ è aa dòdòkōwa,
 ma Lua ma Kíaa, aale mó n kúkíi.
 26 Lèsinaϙ dϙaaa, pϙlenaϙ te zá,
 wéndia sésēmpanaϙ ku guo.
 27 A Lua tϙϙ balu guu,
 à Dii kpela Isailiϙ kókáaa.
 28 Né gōzāna Bēyāmeε buiϙ mé dϙaaa,
 bee gbεa Yuda kíaa ní ní gbέϙ
 ní Zabulni bui kíaa ní Nefatali bui kíaa.
 29 A Lua diléé àϙ gbāa.

† 68:19 Efe 4.8

Lua, bo ní n gbáa pó ní òlòwèèo.

³⁰ Kíaa mone ní n gbaa

n kpé pó kú Yelusaleú yáí.

³¹ Zaa do ilenoboo Egipiwa,
zoadoo buio swanao ní n gbéowa.

Anusu gopana tóma,

gbé pó zíkkaa í kené naa fáaa.

³² Egipio gbéoo zíma,

Etiopio wá aa odonzi, Lua.

³³ Dúnya kpalablenao, à lesi Luae,

à Dii táasile.

³⁴ A di lounaa kpe musumusu za zizi,

à ma, àle púna gbáugbáu.

³⁵ A Lua gbáa galike,

wa aà zòoke dō Isailiowa,

aà gbáa ku luabepuanau.

³⁶ Lua, kua n kúkíi ní zò,

Isailiowa Lua í gbáa ní ikoo kpa a gbéowa.

Wà Lua sáaukpa!

69

Wabikèa Luawa kua íadama guu

¹ Davidi lé.

² Lua, ma suaba,

asa í ma kú ma noee.

³ Dee lé ma mó, ma ka zà,

tepekíi kuo.

Ma kpale ísiu,

ísò lé damala.

⁴ Ma wiilè ma kpasa,

ma kòlo náaa,

ma wedò ma Luazi

e ma wé gè lé wo.

⁵ Gbé pó aa zamagu pāo* dasi de ma mikāa,

ma ibee pó aa ye ma de p̄ewiwinésaiò lé vlo.

Pó pó mi a kpáí'oo ò aa mè mà a ne'i mà kpá.

⁶ Lua, ní ma misaiyāo dō,

ma tàaeo uleaneo.

⁷ Dii Lua Zígòde, gbé pó an wé donziò

ńsu to wí ní kú ma yáio.

Isailiowa Lua, gbé pó aai n kíi weeleo

ńsu to an tó òokpa ma yáio.

⁸ Asa n yáí mi s̄s̄s̄a f̄s̄i,

ò ma gee ḡò kpa ma wéi.

⁹ Ma ḡò z̄llo ù ma gbéoo guu,

ma ḡò gbèando ù ma da b̄edeo guu.

* 69:5 Zaa 15.25

10 N kpé yá ma kũ gbāa,
 àle ma ibaba,†
 n s̄s̄s̄nao n s̄s̄s̄a ḡm̄eε.‡
 11 Mi leye p̄sia guu,
 ̄w̄b̄ ma s̄s̄s̄.
 12 Mi zwānkas̄o fifia,
 ̄w̄b̄ ma ke p̄p̄p̄o.
 13 Gb̄é p̄o z̄le ḡaεo i ma pe,
 ígb̄aminao i leđaman̄o.

14 Dii, mále wabikema,
 ísu to à b̄o n p̄o kpeo,
 wea Lua, n gb̄eke z̄o yáí,
 ní ma suaba síana.
 15 Ma b̄o bèleu,
 ísu to mà kp̄áleuo.
 Ma b̄o ísiu,
 ma si ma zangudewa.
 16 Nsu to ís̄o damalao,
 ísu to mà kp̄ále ísiuo,
 ísu to wà t̄éna kamalao.
 17 Wea Dii, asa n gb̄eke maa,
 ma wegwa n s̄uu z̄o guu.
 18 Nsu mikp̄eli n z̄òblenaεo,
 wea kpākpa, asa ma ḡo yeelεε.
 19 S̄mazi, ma misi,
 ma suaba ma ibεεo yáí.

20 N ma s̄s̄s̄a ní widaaao ní ma kpeboao d̄s̄,
 níle gb̄é p̄o aa yá̄kũaman̄o e.
 21 S̄s̄s̄a ma s̄o z̄ò, ma ḡo ȳéεsai,
 gb̄é p̄o a ma wegwa ̄o má w̄εle, mi eo,
 gb̄é p̄o a ma n̄s̄e n̄inimεε ̄o ma wed̄i, a kuo.
 22 Aa εεε v̄ai k̄amεε bleu,
 ké imi ma kũ gb̄a, aa v̄εε k̄uma kp̄aa. §

23 To an dikpekea ḡoné bai ũ, wà ní kú,
 to an kua aafia yá'iné.
 24 To an wé siakũ, ké aasu gu'eo,
 to an wó ḡo koolon̄o ḡōpii.*
 25 N n kp̄en̄muu b̄ob̄omá,
 n̄ n p̄okũma p̄ási pisimá.
 26 An b̄o ḡo b̄o zia ũ,
 an gb̄eε su à ku ké à z̄le ní kp̄éu bo,†
 27 asa aai íada gb̄é p̄o ní gb̄èwae,
 aai gb̄é p̄o ní z̄ò w̄aw̄a galike.
 28 N ní yá p̄ii t̄aaεo dar̄la,

† 69:10 Z̄aa 2.17 ‡ 69:10 Lom 15.3 § 69:22 Mat 27.48, Maa 15.36, Luk 23.36, Z̄aa 19.28-29

* 69:24 Lom 11.9-10 † 69:26 Z̄in 1.20

an baa su ào ku n gběsuabaa guuo.

²⁹ N ní tó waa wēni taala guu,†
an tó su ào ku lá dou guu ní gběmaa tóoo.

³⁰ Lua, má kú taasi ní yā'ōmao guu,
ma se lesí mà bōu aafia.

³¹ Má Lua tōbō lesia guu,
má aà sáaukpa mà aà káfí.

³² Bee a ka Diigu de sa'oa ní zuoa,
a kēē na de zugaaena kóbadea.

³³ Taasideo e, aai pōnake,
á luakiiwēelena á sō i nini.

³⁴ Asa Dii í wēnadeo yāma,
ili saka a gbé pó de zīzō ūoguo.

³⁵ A aà táasile musu ní tōoleo,
ísia ní pó pó kú a guuo píi.

³⁶ Asa Lua a Sibna suaba,
a ea Yuda wéleo kále,

aà gbéō i zōleu ní pó ū.

³⁷ Aà zòblena nēo mé aa gō vī,
gbé pó ye aà tó naipio io ku a guu.

70

Wiileá Suabanai (Sou 40.14-18)

¹ Davidi le.

² Lua, ma misi,
Dii, ke kpakpa mo domale.

³ To wí gbé pó lé ma wēo kú,
aa ní mi pele.

To gbé pó ye mà taasikeo kpekpa,
an gee gō kpá ní wéi.

⁴ Gbé pó aal omee, tàale tàaleo,
to aa ea ní wío.

⁵ Gbé pó aale n kii wēleo,
to an pō kema na aa yáalo.

Gbé pó an wé do i n ní suabao,
aa o láasai Lua zōo.

⁶ Taaside wēnaden ma ū,
Lua, ke kpakpa.

Mme ní ma Dōnlede ū,

níme ní ma Mísina ū,

Dii, rísu gēgēo.

71

Mae zōo wabikea Luawa

¹ Dii, ma nanzie,
rísu to wí ma kú bauo.

² Ma misi, ma bō n maakēa yái,

† 69:29 Bōa 32.32, Zia 3.5, 13.8, 17.8

swákpamazi, ma suaba.

³ Ma gbɛsi pɔ́ máli gɛ́ ulɛi a guun n ũ.

N díle ñ ma suaba,

asa ma gbɛsi ní ma zɛgiklìon n ũ.

⁴ Ma Lua, ma bɔ váikɛnaɔ ɔzì,

ma si gbé bɛ̀e pásìɔwa.

⁵ Mmɛ ma wé dɔnzi, Dii Lua,
níme má n náai ví za ma èwaasogɔɔ.

⁶ Ma sɔ́ kpáɛanzi za nɛasakpɛue,

níme n ma bɔ ma da nòsɛu.

N táasi miɔ le gɔɔpii.

⁷ Ma kua de yábɔnsae ũ gbé dasidee,

asa níme ní ma ulɛkíi gbáa ũ.

⁸ N táasilea Ìɔ dɔ ma léu,

miɔ n maabo kɔɔ ní oosio.

⁹ Nsu pákpamazi ma zikūa yáio,

ńsu ma vūaa ma gbáa láaa yáio.

¹⁰ Asa ma ibɛɛɔ lé ma yá'o,

ma wɛɛɔ lé lekpaai ma wɛnibɔai.

¹¹ Aa mɛ: Lua gĩaàzie,

wà aà ya kú,

gbɛe ku à aà suabao.

¹² Lua, ńsu ñyɔ kumanɔ zàò,

ma Lua, ke kpakpa mɔ dɔmale.

¹³ To wí gbé pɔ́ lé yādɔaɔ kú,

aa midɛ,

to śsɔ́a da gbé pɔ́ lé ìadaaɔla,

an tɔ́ ɔ̀kpa.

¹⁴ Mapi sɔ́, ma wé Ìɔ dɔnzi láasaie,

miɔ n táasile màò gɛ́.

¹⁵ N maakɛa aɔ dɔ ma léu gɔɔpiiɛ

ní n gbɛsuabaa pɔ́ má a lé d̄soo.

¹⁶ Má mɔ mà Dii Lua gɔ́sakeyāɔ galikɛ,

n mɛndo maakɛa má dɔ gbéɔgu.

¹⁷ N yādadamɛɛ za ma èwaasogɔɔ,

Lua, e tia mále n yábɔnsaɛɔ o'o.

¹⁸ Baa ké ma zikù, ma mikā pua,

ńsu ma to weo, Lua,

ké mà e n gbáa galikɛ tiadeɔne,

mí n gɔ́sakeyā dau siu gbé pɔ́ aale fɛɛɔne.

¹⁹ Lua, n maakɛa z̄ma,

n yāz̄ɔ̀kè, déme muaannɔi?

²⁰ N tò taasi pásì ma le dasidasi,

āma ńyɔ́ ɛa ñ ma gba wɛni,

ńyɔ́ ɛa ñ ma bɔ tɔ̀ɛ nɔnau.

²¹ Nyɔ́ ma bɛɛɛ káfimɛɛ,

ńyɔ́ ɛa ma nòsɛ nínimɛɛ ɔ.

a láo aɔ da s̄is̄iɔ musu s̄iii,
 aa ne'i aa pia lán Libā lákpeɔwa,
 aa gbā lán kásapuwa s̄esaou.
 17 Aà tó aɔ ku gɔɔpii lán íat̄ēɔwæ,
 bui píi a báaa e aà sabai, aai aà t̄onasi.
 18 Wà Dii Lua, Isailiɔ Lua s̄áaukpa!
 ɔme ì yāb̄onsaɔ ke ado.
 19 Wàɔ Lua gawidepi t̄ob̄o gɔɔpii,
 aà gawi i li dún̄iaa pii.
 Ami! Ami!

20 Yese né Davidi wabik̄ea lén we.

LÁ AAɔDE

Soũ 73-89

73

Vaik̄enaɔ káft̄a'ea yá

Asafa le.

1 Lua ì éf̄aaike Isailiɔne s̄ianaɔ,
 ì maake n̄ɔsepuadeɔne.
 2 Mapi s̄o ma káik̄ù ní léleao,
 ma gbá ye z̄ai guwa yāaɔ.
 3 Ké ma vaik̄enaɔ kua maa è,
 ma íand̄anapiɔ gwea nid̄e.
 4 Yāe lí kp̄alikpan̄éɔ,
 aa aafia mé aa mekp̄aa.
 5 An wá lí wá lán d̄aɔwao,
 aali gyāke lán deɔwao.
 6 Aaí íand̄aa da ní n̄ɔe yābaa ũ,
 aaí pás̄i nañzi p̄okasa ũ.
 7 An oa ìo nísi b̄o,
 an k̄aamai de ní pia.
 8 Aa gb̄élaani ví,
 aaí boo gb̄ène oné,
 aaí naenaemá ní z̄ɔɔke yáí.
 9 Aaí me: Lua pila wà d̄éeka,
 mé an yá ì li dún̄iaa.
 10 Ayāmeto w̄i kené k̄eke,
 w̄i yá p̄o aa ò píi sí s̄iana ũ.
 11 Aaí me: Lua a d̄o má ni?
 Musude d̄sa k̄a màae?
 12 Vaik̄enapiɔ gwa, aa yāe k̄aa vío,
 an gwea ìo k̄áfi gɔɔpiiɔ.
 13 Asi ma n̄ɔse pua p̄a yà?
 Ma a ɔb̄òle tàaeu wásawasa p̄āea?
 14 Niɔ ma gb̄e gɔɔpiiɔ,
 niɔ ma swágaga lá gu lé d̄o.
 15 Tó ma ze ní yá bee taa oaoɔ,
 bee aɔ de b̄oa n gb̄éɔ kpe ũe.

16 Ké ma láasookè yápiwa mà dō,
à kèmεε zí'ũε,
17 e ma γε gēò Lua kúkii,
ō ma wé gbàsa kè an láaa yá musu.

18 Ni ní da gu zāandeu,
ni ɔzōnízi aa gō ní liaao.
19 Aai gō kaalepo ũ kándo,
vía pōo í ní le, aa midε.
20 Lá nana í gēzea, tó gbé vù,
tó n fele Dii, níyō to aa gē ní íanao màae.

21 Ké ma nòse òòkpà,
mé ma po yà,
22 ma sòukù, má yāe dōo,
ma gō n kii lán nòbowa.
23 N beeo má kunnō gōoppiε,
n ma kù ma ɔplaawa.
24 Ni d̄aaamεε ní n ledaaao,
bee gbea níyō ma ka àizānawa.
25 Ma wé dō gbēezi musuo, n bàasio,
kuannō guu pōe ni lé ma de tōleo.
26 Baa tó ma me ní ma sōo yēε lé láa,
Lua mé í to ma sō gbáakū,
ōme ma baa ũ gōoppi.
27 Asa gbé pō kēmao midεε,
níyō n gbé pō bō n kpeo bāde.
28 Lua, s̄saanzi mé kèmεε na,
Dii Lua, ma n ke ma ulékii ũε.
Má n yákeao dau mà siuné.

74

Wiileá Luai aà kpé wia yá musu

Asafa le.

1 Lua, b̄oyāi n giwázi e gōoppiii?
Akea níle pōbo n níu n kpása s̄ao yá musui?
2 Gbé pō n ní sí za zio yá d̄ongu,
bui pō ní bō aa gō ní pō ũo
ní Siōna gbēs̄s̄í pō ní kè n kúkii ũo.

3 N ibεεo n kúkii d̄aaí míomio.
Dede ní laaio, à òòkpà píi.
4 N w̄εleo k̄aaa gu pō ni dauwáε,
aa nízia seelaο p̄εle we.
5 Wá è, an m̄oona dō musu,
aale ke lá w̄io dào gbēwa.
6 Lí yōoa kefena pō wa kpà a ḡiwa,
aa gbè wa gbòo ní m̄oo ní f̄enk̄nio.
7 Aa t̄es̄ō n kúkiiwa, à kwè,

aa tò kpé pò n tó kuwàpi gbālè.

⁸ Aa ò ní nòsɛu: Wá ɔtɔmá míomio.
Aa tɛsɔ wá bùsu lousisikpɛɔwa.

⁹ N kpé lousisibɔɔ gèzɛa,
ánabie ku ɔo.

Wá ku màa e bɔɛn yà?

Wá gbɛɛ dɔo.

¹⁰ Lua, ríyɔ to n ibɛɛɔ aɔɔ n yáalɔ e bɔɛ ni?

N wèlɛɔ aɔɔ sakangu láasai yà?

¹¹ Bóyáí n ɔ kpaaũai?

Ɔgo n kùɛ, ní ní dɛdɛ.

¹² Lua mé ma kía ũ za asínizi,
ɔme ì gbé suaba dúniau.

¹³ Mmɛ n ísia zɔ́ɛ ní n gbāao, *
n kwāsa mi wí í guu.

¹⁴ N Egipiɔ míde we,
n rí gɛɔ kpá wàiwá pɔblea ũ.

¹⁵ N swaɔ bɔ, n zɛwè nibɔnaɔnɛ,
n swa pɔ a í baa vío zɔ́ɛ.

¹⁶ Fáane ní gwāasínao dɛ n pɔ ũɛ,
n mɔvua ní íatɛɔ kúkú dílené.

¹⁷ Mmɛ n kɔɔ dáda bùsu píiu,
n saɛ ní buzíɛo gɔɔ díle.

¹⁸ Yá pɔ n ibɛɛɔ dɔ yá dɔngu Dii,
mísaidepiɔ sakà n tóuɛ.

¹⁹ Nsu ñ n felena kpá wàiwáwo,
n wɛnadeɔ yá su sãngu.

²⁰ Laaidɔ n bàakuawanɔwa,
asa wá bùsu gbè'ɛɔ pāsíkù píie.

²¹ Wá gbé pɔ wàlɛ gbāamɔwɛɛɔ,
rísu to wá kpekpa ní wíoo.

To wɛnadeɔ ní taasideɔ n táasile.

²² Lua, fɛlɛ gí ní nzíao.

N yá pɔ mísaideɔ lé dɔ zesai màé!

²³ Nsu zɔa pɔ n ibɛɛɔ lé kánzi kpa swáao,
n wèlɛpiɔ kɔ́fi dɔ gɔɔpiie.

75

Lua mé yákpalekena ũ

¹ Asafa lɛ.

² Wa n sáaukè Lua,
wa n sáaukè.

Tó wá n yábɔnsaɛɔ galikè,
ní kú kái.

³ Lua mè: Ma gɔɔdíle,
má yákpaleke a zéwa.

* 74:13 Bɔa 14.21

4 Tó dúnia dèe, a gbéé lé ke sèee,
 máme mi a gbapele kú gíũgiũ.
 5 Mi o yòdeone aasu ní gasa feleo,
 mi o vāikenaone aasu káakuo.
 6 Asu à á gasa feleao,
 ásu kàamai kemanoo.
 7 Asa gbāa lí bɔ gukpe ge be'aeo,
 ili bɔ guwaiwai guu no,
 8 Lua mé yákpalekena ũ,
 ɔme ì gbēdo sɔle, ì gbēdo fele.
 9 Imibɔ ku Dii ɔzi, í gbāa ka a pai,
 àle pí aà pɔkúma ũ.
 I kóle dúnia vāikenaowa pii,
 ɔ aai mi wesai ní a gbɔɔ.

10 Mapi sɔ máo yápi o gɔɔpiiɛ,
 mí Yakɔbu Lua táasile.
 11 Má vāikenaɔ gasa kwé,
 gbēmaaɔ gasa iɔ ku musu.

76

Lua mé ziblea gbāa ũ

1 Asafa le. Wí sí ní kúuɔɛ.
 2 Wa Lua dɔ Yuda bùsuue,
 aà tó gbāa Isailione.
 3 Aà zwàakpe kú Salema,
 aà kúki kú Siona.
 4 Kua we à kà wāaɔ è'ɛ
 ní sèngbaoo ní fēndaɔ ní zikaboo.

5 Ni gupu, niɔ teke,
 n zɔɔ de gbèsisi pó kú gɔɔpiiɛ.
 6 N gbāa denla kè gɔsa gbāaone,
 aa wúlea ní ní i gbézáo,
 gɔ gbèɛpiɔ gbēɛ i fɔ ɔsèo.
 7 Yakɔbu Lua, n ní lele,
 ɔ sɔdeɔ ní ní sɔɔ gò kálea ní izɔɔo.
 8 Mmɛ ní gbé pó de wà vīakeè ũ,
 tó n pɔbɔ n níu,
 déme a fɔ ze n aei?
 9 Kua musu n yákpalekè,
 ɔ vīa dúnia kù, à gò kílíkili.
 10 Lua, n fele n yāgògò dúniaɛ,
 n yēɛsaideɔ suabà.
 11 Gbēnazina pɔkúma í n tɔɔɔ,
 n pɔkúma kīni ìɔ dɔa n piɛ.

12 A leke Dii á Luawa, í a flabo.
 A gbé pó á liaawázio,
 à mɔ Lua pó de wàɔ aà vīa vī gba pó.

13 I kpalablenao kãde,
 ì to vía dúnia kíao kú.

77

Lua ònle bekeea taasi guu

¹ Asafa le.

² Ma lezù Luazi,
 ma wiilèwà,
 ma lezù Luazi aà ma yãma.

³ Kua taasi guu ma Dii kíi wèele,
 ma ɔ òa Luazi gwá kpasasai,
 ma nòse i nínio.

⁴ Ké ma làasoo tà Lua kíi,
 ɔ mále kásánke,
 ké ma aà wàaipà,
 ma nisína vù.

⁵ N ma wé kúa, mi e i'òo,
 ma gɔ bíli guu, mi dɔ lá má oo.

⁶ Ma làasookè yãawa
 ní wè zizi pɔ gèò yáo.

⁷ Le pɔ má dà yãa òmagu gwá,
 ma làasookèwà mà wèele dɔ.

⁸ Ma mè: Dii wá vūaa gɔɔpii yà?

Wá yá a kaaagu boa?

⁹ Aà gbèke mìde míomio yà?

Aà yá a gbooa gɔɔpii yà?

¹⁰ Wá wēnagwaa yá sà Luagu yà?

Aà pɔ pàwázi, a wá wegwa boa?

¹¹ ɔ ma mè: Yá pɔ má kūan ke:

Musude ɔzεεdòwēεε.

¹² Má làasooke Dii yábɔnsaεɔwa,

mí aà yá pɔ a kè yãaɔ ò gbéɔgu.

¹³ Má n dabudabukeaɔ wàaipa píi,

mí n yãzɔkεaɔ oné.

¹⁴ Lua, n zé gbási vío.

Dii kpele mé zɔɔ lán Luawai?

¹⁵ Mmε ní Lua dabudabukena ũ,

n n gbãa òb buiɔne.

¹⁶ N n gbéɔ mísi ní n gãsa gbãao,

wá Yakɔbu ní Yosefuo buiɔ.

¹⁷ Isia wesínle Lua,

ísia wesínle ɔ à kòdè,

à lùlua za a εu.

¹⁸ Lou kwè, a pūnaa kɔfi ò luabe,

n kà tedeɔ kpa loupilea ũ.

¹⁹ N pūnaa kɔfi ò zàa'iana guu,

loupilea dúnia pù píi.

Tɔɔle gbále à lùlua.

²⁰ N zé dà ísiau,

n gēkii bō í zōo guu,
wi n kēsēgbe eo.

²¹ N dōaa n gbéōne lán sã waiwa
Mōizi ní Aalonao sabai.

78

Lēdaawá Isailio yá musu

Asafa le,

¹ Ma gbéō, à ma ledama ma,
à swákpa ma yáí.

² Má yá'óé ní yáasio,
má yá pó ulea za zi bōolekéé,*

³ yá pó wá mà mé wá dō,
yá pó wá maeo a galikèwēē.

⁴ Wá yápi ule wá néōneo,
wá Dii táasilea da wá tōūnaone
ní aà gbāao ní yābōnsae pó a kēo.

⁵ A yādīle Yakōbu buiōne,
à a ikoyā dà Isailiōne.

A ò wá deziōne aa tó ní néo dō,

⁶ i gō ní bui pó kpéōne felekāa ũ,
aai fele dada ní néōne sō,

⁷ ké aa e Lua náaike,
ké Lua yākeao su sáíguo,
aaiō aà yādīleao kūa,

⁸ ké aasu wāo de lán ní deziōwao,
asa aa swágbāakè aa gī Lua yáí,
an sō ku Luawao, aa náai vīēo.

⁹ Eflaiū buiōá kázunaone,
ō aa kpekpa zī guu.

¹⁰ Aai ze ní Luabaakuarínōo,
aa gī téí aà ikoyái.

¹¹ Aà yākeao sáígu
ní aà yābōnsae pó a òlōéō.

¹² A dabudabuo kè an deziō wáa
Zoã wéíeu, Egipi būsuu.†

¹³ A ísia zōē à bùarínō,
à í bílibò.‡

¹⁴ A dōaané telu guu fāane,
gwāasína sō ní té gupuaō.§

¹⁵ A gbesi paa guwaiwaiu,
à í kpámá zōo lán ísia íwa.

¹⁶ A tò í bōné gbeu,
ípi baalè lán swadawa.*

¹⁷ Ō aa gī te duunawa,
aa gī Musude yāmai guwaiwaiu.

* **78:2** Mat 13.35 † **78:12** Bōa 7.8-12.32 ‡ **78:13** Bōa 14.21-22 § **78:14** Bōa 13.21-22

* **78:16** Bōa 17.1-7, Nao 20.2-13

18 Aa gí kè aa Lua lɛwɛ,
 aa ní pɔeã blɛ gbɛ̀awà.†
 19 Aa Lua bèɛ̀bò aa mɛ̀:
 A f̃ ɔpi'i dilɛwɛɛ sɛ̀u lae?
 20 Gwa, à gbɛ̀ lɛ̀, í b̀ò dàgua mɛ̀!
 A f̃ blɛ ge ǹò kpáwá s̃s̃a?
 21 Ké Dii yápi mà, aà pɔ̀ pà,
 ɔ̀ té kù Yakɔbu buiɔ̀wa,
 à pɔ̀kùmab̀b̀ò Isailiɔ̀wa.
 22 Asa aai Lua yá sio,
 aa aà gbé suabaa gbãa náai vío.
 23 A yádà bálumae,
 à zɛwè̀ musu,
 24 ɔ̀ mana kwèné blɛ ù,‡
 à musu pówena gb̃ ɔ̀nɛ̀.
 25 Aa malaikaɔ blɛ blè,
 à kùsúakèné, à diríla.
 26 A tò ían gbãa b̀ò gukpɛ,
 ní aà gbãao à b̀ò geɔmidɔ̀kí oi lo,
 27 ɔ̀ à ǹò kwèné lán luutɛ̀wa,
 b̃ã ɔ̀liríla lán ísiale úfãawa.§
 28 A tò aa kwè ní b̀òou,
 aa g̀ò káleaa liaa ní kpéci.
 29 Lua pó pó aa a ní ví kpámá,
 ɔ̀ aa sò aa kà páupãu.
 30 E a ní à ɔ̀ gé b̃ɔiríla,
 g̃ɔ̀ pó blɛpi da ní léu,
 31 Lua f̃ɛ̀lɛ f̃ɛ̀rínɔ̀,
 à Isaili g̃ɔ̀gbãao d̃ɛ̀dɛ̀,
 à ní èwaasoɔ kwè.*
 32 Gia ní beeo aa gí tɛ duunawae,
 ní aà yãbɔnsaekɛao aai aà náaikɛo.
 33 ɔ̀ à ní wɛ̀ni kèné lán lé'ianawa,
 a tò ɔ̀nɛkɛa ní m̃idɛ̀.
 34 Tó à ní pisabò, aai aà aɛya,
 aai ea wà aà kíi wɛɛle ní wãao.
 35 Aa d̃s̃ sa Lua mé ní gbɛsi ù,
 Lua Musude mé ní Misina ù.
 36 Ama aai lémwà,
 aai ɛctoè,
 37 an s̃ kuwàò,
 aa aà bàakuarínɔ̀ yá gbòo.
 38 Aapi s̃ à ní wɛ̀nagwà,
 à ní duuna kè̀má, í ní midɛ̀o.
 Iɔ̀ azíla zùukɛ m̀òɔm̀ɔ̀ɔ̀ɛ,
 í a pɔ̀kùmab̀b̀ò má piio.

† 78:18 Bɔa 16.3, Nao 11.4-5 ‡ 78:24 Bɔa 16.14-15, Nao 11.7-9, Zaa 6.31 § 78:27 Bɔa 16.13,
 Nao 11.31-32 * 78:31 Nao 11.33

39 A ní gbēnazínkε dǝmá,
asa aai gēzεa susai lán íanawaε.

40 Aa swágbāakè guwaiwaiu gēn ũma'ũma!
Aa aà pɔ yàè sēu we à kè zài.

41 Aa Lua lεwε,
aa Lua lεwε,
aa Isailiɔ Lua pɔ a kua adoa fē.

42 Aà iko gbāa sàngu,

lá à ní sí ní ibεεɔwa,
43 lá à dabudabuɔ kè Egipi,
mé à yābɔnsaεɔ kè Zoā būsuu.

44 A ní swa'io lilε au ũ,†
ɔ aai fɔ aa a imi bo.

45 A ũsinaɔ kàngu, aa ní soso,‡
ní blɔɔ bo, aa yāyīamá.§

46 A tò kwaɔ ní pɔwεnaɔ blè,
à kwasutē kà ní buapɔɔ.*

47 A tò loughε ní vεεbuɔ kè kélekele,
a zàa'iana ní kaa líɔ è'ε.

48 A ní pɔtuɔɔ músikè ní loughεpio,
lua sù ní kpasaɔwa.†

49 A a pɔkūma zɔɔ bɔbɔmá,
à íisèrínɔ ní pɔfēo ní kpēneo,
à músi malaikaɔ gbàemá.

50 A a pɔkūma gbà zé,
i zεzɔ gae bo, à gagyákàngu.

51 A Egipi negɔε séiaɔ dède pii,‡
Haū bui gɔsake népio gàga.

52 A bò ní a gbéɔ lán sāɔwa,
à d̄aané guwaiwaiu lán sā waiɔwa.§

53 A beínɔ, aa ku dɔdɔa víasai,
an ibεεɔ sɔ, ísia kùamá.*

54 A kárínɔ a būsɔ zɔleu,†
gusísíde pɔ a sí ní a gbāaopiu.

55 A buipáleɔ yáné,
ɔ à ní būsɔ kpaaléné ní pɔ ũ,
à uakpákpa Isaili buipíɔne.‡

56 ɔ aa Lua lεwε aa gí aà yāmai,
aa Musude yādileɔɔ kūao.§

57 Aa kpεkpá aa bò aà kpε lán ní maεɔwa,
aa náai vío lán sá gia baiwa.

58 Aa aà pɔ fèlèè ní ní sa'okio,
aa aà zafèèè ní ní táao.

59 Ké Lua è màa, ɔ aà pɔ pà,

† 78:44 Bɔa 7.17-21 ‡ 78:45 Bɔa 8.20-24 § 78:45 Bɔa 8.1-6 * 78:46 Bɔa 10.12-15 † 78:48
Bɔa 9.22-25 ‡ 78:51 Bɔa 12.29 § 78:52 Bɔa 13.17-22 * 78:53 Bɔa 14.26-28 † 78:54 Yoz
3.14 ‡ 78:55 Yoz 11.16-23 § 78:56 Dɔa 2.11-15

à zò Isailiṓzi pāsīpāsī.

⁶⁰ A a zwàakpe tò Silo* we,
aà be pò a kpà gbēnazinaṓ guupi.

⁶¹ A tò an wèlɛṓ mò a kpagolo sè, †
ɔ̄me aà gbāa ní aà gawio kúkíi ũ.

⁶² A tò wà a gbéṓ dèdɛ ní fēndao,
aà pò pà bui pò a sèpizi.

⁶³ An èwaasoṓ tekù zī guu,

an wéndiaṓ i zākelɛ dō lo.

⁶⁴ Wà ní sa'onaṓ dèdɛ ní fēndao,
an gyaao i fō ɔ̀lo.

⁶⁵ Ǿ Dii vù ní io sa,
lán gōsa pò vù ní wē'iowa.

⁶⁶ A ní wèlɛṓ gbè, aa kpekpa,

a tò aa gō ní wío gɔ̀pii.

⁶⁷ Ǿ à gī Èflaiū buiṓzi,

i Yosefu buipi se lo.

⁶⁸ Yuda bui ɔ̄ a sè sa
ní Siona gbèsisí pò á yeio.

⁶⁹ A a kúkíi dō musumusu we,
aṓ ku gɔ̀pii lán dúnia káleawa.

⁷⁰ Ǿ à a zòblena Davidi sè, †
à aà bò sá kaau.

⁷¹ A aà bò sādāu, à d̄baa Isailiṓne, §

Lua gbé Yakṓbu buipiṓ kíaɛ.

⁷² Davidi ní kpá a kpe ní nòsemendoo,
à d̄baané ní a ɔ̀ báaadeo.

79

Yelusaleū deɛleɛ wii

Asafa le.

¹ Lua, buipāleṓ sí ní būsuu,
aa n kpé pò a kua adoa ɔ̀okpa,

aa Yelusaleū dèleɛ.*

² Aa n zòblenaṓ dèdɛ aa ní ge kpà bāṓwa,
aa n yāmanaṓ ge tò wàionɛ blɛ ũ.

³ An au bàalè lán íwa Yelusaleū bíi kpe,
gbèe ku à ní vīo.

⁴ Wa gō pò yáalṓ ũ wá saedeṓne,
láanipṓ ũ gbé pò liaawáziṓne.

⁵ Dii, n pò aṓ paawázi e bɔ̀e ni?

N kpēne té aṓ kú gɔ̀pii yà?

⁶ Pòkūma bṓbṓ bui pò aa n d̄ṓṓwa,
gbé pò aali ní sísiṓ būsua.

⁷ Asa aa Yakṓbu buiṓ blè,

* 78:60 Yoz 18.1, Zel 7.12 † 78:61 1Sam 4.4-22 ‡ 78:70 1Sam 16.11-12 § 78:71 2Sam 7.8

* 79:1 2Kia 25.8-10, Zel 52.12-14

aa ní bùsu ò̀kpàe.

⁸ Nsu wá maeo duuna wi wá musuo.
Wēnadōwēe kpakpa,
asa wa busa dúuduue.

⁹ Dɔwáɛ, Lua wá Suabana.

Wá misi, ké ñ tɔbo,
wá duuna kéwá n tó yáí.

¹⁰ Bóyáí nýo to buipáleo wá lá:

Wá Lua ku máe la?
To buipáleo dō wá ae,
ké ni n zòblenaɔ dedea tɔsimá.

¹¹ To žžɔɔ ɔɔɔ gē n swáú,

gbé pó kú ga léžipio bo
ní n gāsa gbāao.

¹² Láani pó wá saedeo žima,

flaboné gēn soplá, Dii.

¹³ Wápio n gbéɔ, n kpása sāo,

wíɔ n sáaukpa gɔɔpii,
wíɔ n tó galiké e wá buiwa.

80

Isailio sua ní pá ziu wabikéa

¹ Asafa le.

² Swákpa Isailio Dɔaana,
n gbé pó ni Yosefu buio dā lán sāowa.

Bo gupauu, n gbé pó ní zōlea malaika gāsiadeo zānguo,*

³ ní dɔaa Eflaiū buio nɛ
ní Bēyámee buio ní Manase buio.

Fele ní n gbāao, mo ñ wá suaba!

⁴ Lua, to wá ea su wá pá ziu.

Wá wegwa wá aafia'e.

⁵ Dii Lua Žigōde,

ńle pobo n níu e tia,
ńýo n gbéɔ wabikéa mamá boe ni?

⁶ N wé'i kpámá ble ũ,

n ní wé'i yōné pó pai aa mī.

⁷ N tò wa gō láanipo ũ wá saedeone,
wá ibeepio lé wá ke pópɔɔ.

⁸ Lua Žigōde, to wá su wá pá ziu,

wá wegwa wá aafia'e.

⁹ N vēeli wò Egipi,
n buipáleo yá o ní pè ní gbeu.

¹⁰ N gukèkèè, à žinapèle,

o à ɔtá à a bùsu pá.

¹¹ A uedá gbēsísíola,

* 80:2 Bɔa 25.22

a g̃nao de se de lí z̃oola.

¹² A ɔ̀tà à gè e ísiale,
a ɔ̀neɔ gè e Uflatai.

¹³ Bóyāi n a kaa gbòo,
gbé pò lé g̃zeao Ìo ɔ̀malaii?

¹⁴ Dào sàwa í lé kái,
s̃èanɔ̀bɔ̀o ì mɔ̀ a lá blei.

¹⁵ N yá na! Lua Zig̃de, wá wegwa!
Kua za musu wezu ñ gwa!

Laaido ṽèlipiwa,

¹⁶ bui pò ní pè nzia,
né pò ní sí n pò ũpi.

¹⁷ Wà n ṽèlipi z̃ò wà tesòwà.
Wep̃así biimá aa midɛ.

¹⁸ ɔ̀da gbé pò kú n ɔ̀plaiwa,
gb̃enaz̃in né pò ní sí n pò ũ.

¹⁹ Wá k̃ema lo.
Wá lé ñ láo, wí n sísi.

²⁰ Dii Lua Zig̃de,
to wà su wá pá ziu,
wá wegwa wà aafia'e.

81

Isailio dikpe le

¹ Asafa le.

² A gulado Lua wá gb̃aawa.
A kúkuake Yakɔ̀bu buio Luaɛ.

³ A bɔ̀ ní leo, í bala lé
ní mɔ̀na'ɔ̀ nao ní domao.

⁴ A kuupe mɔ̀bɔ̀z̃l,*

í pé a vua z̃á wá dikpeɔ̀o,

⁵ asa a de ikoyā ũ Isailioɛɛ.

Yá pò Yakɔ̀bu buio Lua ðilen we.

⁶ A yápi dà Yosefu buioɛ

gɔ̀o pò à àna Egipiowa.

Aa lo pò aai ma yāao mà à m̃è:

⁷ Ma aso gò á g̃àu,

ma á ɔ̀ b̃ò ɛu.

⁸ A wiilà taasikegɔ̀o, ñ ma á bó,
má wèwá asii guu ní louviao.

Ma á lé ma á gwá Meliba í kí.†

⁹ A swákpa ma gb̃éɔ̀, mí ledawá.

A Isailio, à ma yāma lé!

¹⁰ Asu ào dii pále ṽio,

ásu kúle dii z̃iloɛo.‡

¹¹ Máme má Dii á Lua ũ,
ma á bóle Egipie.

* 81:4 Nao 10.10 † 81:8 B̃a 17.7, Nao 20.13 ‡ 81:10 B̃a 20.2-3

A á lé ele, mí tó à ká.

¹² Ǿ Isailio i ma yāmao,
ma gbépio i misiilemeεo.

¹³ Ǿ ma ní tó ní ní swágbāao,§
aa té nízia pœāi.

¹⁴ Tó Isailio śamazi,
tó ma gbépio te ma yái,

¹⁵ dō ma ní ibεεo búsané g̀ōg̀ō,
ma ɔ̀ō ní wèlepici.

¹⁶ Ma zangudeo i vlānau ma ae,
an íadama aɔ láaa vío.

¹⁷ Mí á gwa ní pówεn gawideo,
mí gbè zó'i kpáwá à ká.

82

Yákpaleke a ní gbāadeo

Asafa lé.

¹ Lua z̄l̄ea balu guu,
àle yáḡḡḡ gbāadeo ne à mè:

² Bœ á yákpaleke a zéwai?
Aɔ ke väikenaɔ ne kèke gɔɔpii yà?

³ A yānakpa yèεsaideɔwa
ní tone p̄ gwana vío.

A ze ní taasideo
ní gbé p̄ wàle íadamá.

⁴ A yèεsaideo ní wēnadeo misi
à ní bɔ väikenaɔ ɔ̀l̄.

⁵ Gbāadepio yāe dō,
aa a kee gbáεo.

Aa ku gusiaue,
ǔ dúnia z̄ina lé fu.

⁶ Ma mè luaɔn á ũ,*
Musude néɔn á ũ ápii.

⁷ N beeo á ga gbēnazina ũe,
á kpagua lán kía páleɔwae.

⁸ Lua, fεle yákpaleke ní dúniao,
asa bui píiá n p̄ε.

83

Isailio ní ibεεo kaa Luawa

¹ Asafa lé.

² Lua, nísu ñȳo níleao,
ní lé su àɔ kpaaũao,
nísu ñȳo ku kilikilio, Lua.

³ N ní ibεεo gwa, asa aale k̄aa,
n wèlepici lé ní mi fu.

4 Aale ṽnṽṽpéle n gbéṽne,
 aale lekpaafi ní yenzideṽzi.
 5 Aale me: A mo wà ní buiṽṽ,
 an tó Isaili su àṽ dṽ gbēegu lo.
 6 Aa lekpaafi, an lé kṽsè,
 aa ledoukè ní kṽṽ aa feleṽṽ.
 7 Edṽṽ ní Isimaela buiṽ
 ní Mṽabuṽ ní Hagua buiṽ
 8 ní Gebalideṽ ní Amṽniṽ
 ní Amalekiṽ ní Filiteṽ ní Tiideṽ.
 9 Baa se Asiliṽ nāmá lo,
 aale ṽda Lotu buipiṽwa.

10 Kené lá ní kè Madiāṽṽwa,*
 lá ní kè Sisela ní Yabṽṽ Kisṽi.†
 11 N ní ké kélekele Endoo,
 aa gṽ kálea tṽle lán pṽgbṽwa.
 12 Ke ní gbēzṽṽṽṽ
 lá wa kè Olebu ní Zeebuṽṽwa.‡
 Ke ní kíāṽṽ
 lá wa kè Zeba ní Zalemunaṽṽwa.§
 13 Ampiṽ mé ò yāa aa mè,
 wà Lua dáṽṽkēkēi sé ní pṽ ũ.
 14 Ma Lua, to aa gṽ lakēe ũ
 lán ése úa pṽ íana í sélewa.
 15 Lá dào í tékū,
 ge lá té í gbēsisi sāsā,
 16 péleṽzi ní n zāao maa,
 n ían pásí i to sṽ kēṽgu.
 17 To an gee gṽ kpá ní wéi,
 aai n gbāa dṽ Dii.
 18 Wí líṽ ní kú gṽṽpii ní bilio,
 aa kpeṽṽ aa midē,
 19 ké aa e dṽ ké n tṽn Dii,
 níme ní Musude ũ dúniau pii.

84

Lua ua bekeke

1 Kole buiṽ le.
 2 N kúṽi maa fá, Dii Zigṽde!
 3 Mále Dii ua bekeke e gu gè lé lia,
 ma niṽna ní ma meo lé lua Lua béei.
 4 Dii Zigṽde, ma Kíā, ma Lua,
 gṽlegolena kpé è ní gbagbakii sae,
 luakibāna sakpedà we à a néṽ kàu.
 5 Báaadeṽn gbé pṽ kú n ua
 aaṽṽ n táasile gṽṽpiiṽ ũ.
 6 Báaadeṽn gbé pṽ an gbāa bṽ n kíi
 mé n kpé gea yá kú ní sṽ guuṽ ũ.

* 83:10 Dṽa 7.1-23 † 83:10 Dṽa 4.6-22 ‡ 83:12 Dṽa 7.25 § 83:12 Dṽa 8.12

7 Tó aale pã Baka guzulea,
aai to à gõ lán gu nibonadewa,
káabuan lou ì to èfãai ligua.

8 An gea guu an gbãa Ì káfiε
e aa γε kaò n kíi Siõna.

9 Dii Lua Zígõde, ma wabikea sí,
swáε ma yáí, Yakõbu buiõ Lua.

10 Lua, kía wá sèngbao gwa,
wéte kía pó ní kpài.

11 Kua n kpé kpeεε gɔɔ do maa
de kua gupálei gɔɔ òaa sɔola.

Ma Lua ua bíibledãanakε sí
de kua ua dou ní vãikenaola.

12 Dii Lua dené ìatε* ní sèngbao ù.

Dii ì báaadañgu ní káfiao,
ìli gí maakεi tàesaideεo.

13 Dii Zígõde,
báaaden gbé pó lé n náaike ù.

85

Isailio aafia wabikea

1 Kole buiõ le.

2 N báaadà n bùsuu, Dii,
n su ní Yakõbu buiõ ní pá ziu.

3 N n gbéõ tàaeõ wòlomá,
n ní duuna kèamá píi.

4 N pɔ wèemá,
n n pɔkúma pásí kpà kpe.

5 Suwanõ wá pá ziu,
Lua wá Suabana,
kpēne pó ní kèwanõ suumpa.

6 N pɔ aɔ paawázi gɔɔpii yà?
Nyõõ n pɔfẽgɔɔ gága wẽ ní wẽo yà?

7 Nyõ εa ñ n gbéõ lé ní láo
ké an pɔ e kema nao lé?

8 Dii, ñ n gbēke òlwēε,
wá suaba ní n gbãao.

9 Ma swá dɔ Dii Lua yã'oai,
asa ì aafia legbē a yãmanaõneε,
tó aai εa sù ní m̄saiyãõwao.

10 Aà viakenaõ suabaa zão,
ké aà gawi e àò kú wá bùsuu yáí.*

11 Gbēke ní náaiõ kpàaũ,
yázede ní aafiao dàkõle.

* 84:12 Mal 4.2, Zia 21.23 * 85:10 Zaa 1.14

12 Náai í ṽ poo musu,
 yázeḁe í ṽṽṽ zílei.
 13 Dii a maakewēe,
 wá tṽle í bleke.
 14 Yázeḁe í be aà ae,
 í zekēkēè.

86

Kowekea Lua

Davidi le.

1 Dii, swákpa ma yái, ní wea,
 asa taaside wēnaden ma ũ.
 2 Ma wēni dśa, asa má n yáṽ kūae.
 N n zòblena suaba,
 níme ní ma Lua ũ, mále n náaike.
 3 Sùuukemanṽ, Dii,
 asa míṽ lezunzi kṽ ní oosioe.
 4 N n zòblena pṽ ke na,
 asa ma laai tà n kíi, Dii.
 5 N maa mé ní sùuu ví, Dii,
 n gbēke zṽ n sīsinaṽne.
 6 Dii, swákpa ma wabikeai,
 laaidṽ ma wēna wiiwa.
 7 Má lezunzi ma taasikegṽzī,
 asa ni wea.

8 Táae muaannṽ, Dii,
 gbēe lí fṽ n kea kēo.
 9 Bui pṽ ní kēṽ mṽ kúlene,*
 aa n tṽṽ nípii.
 10 Asa ní zṽ mé ni dabudabuṽ ke,
 níme ní Lua ũ ndo.

11 N n zé ṽṽme Dii,
 míṽ be n síana guu.
 Ma sṽ damee dou, míṽ n vía ví.
 12 Má n sáaukpa ní nṽsemendoo,
 Dii ma Lua, máṽ n tṽṽ gṽpii.
 13 Asa gbēke pṽ ní kēmee zṽ,
 n ma wēni sí beda è títiwa.

14 Lua, kàamaideṽ lé felemanṽ,
 gbé pásṽ lé ma we, aali n yádao.
 15 Mpi Dii, Lua sósobiden n ũ,
 ní sùuu ví mé n pṽ lí pa kpaao,
 ní gbēke ní náaiṽ ví zṽ.
 16 Ma wegwa, wēnadṽme.
 N n zòblena gba gbāa,
 mapi n nṽe zíkēna né suaba.
 17 Maakeamee seela ke,
 ma wēleṽ í e, wí í ní kú,

* 86:9 Zia 15.4

asa Dii, n dɔmale,
n ma nòse n̄nimeεε.

87

Sionaá Lua wéleε

Kole buio le.

¹ Lua a wéle kále gbèsíslí pɔ a kua adoa musu,

² Dii ye Siona bíibɔleɔi

de Yakɔbu buio wéle k̄iniɔla píi.

³ Lua gawi yá'ò wélepi musu à mè:

⁴ Má Egipio n̄ Babelideɔ da gbé pɔ aa ma dɔɔ guu.

Filitéɔ ku a guu lo n̄ Tiideɔ n̄ Etiopio.

Wa me wà gbé beεɔ i weε.*

⁵ Wa o Siona yá musu:

Wà wáane n̄ wáaneɔ i weε,

Musude mé i a zedɔ gíũgiũ.

⁶ Tó Dii lé gbéɔ tɔ dalau,

a me: Wà gbé beεɔ i weε.

⁷ Lèsinaɔ n̄ òwānaɔ píi aa me:

Wá maa píi i bɔ Sionaε.

88

Kua ga lézi wíleεa

¹ Ezala bui Emani* le.

² Dii Lua ma Suabana,
mále wílema fáane n̄ gwāasinao.

³ To ma wabikea kama,
swákpa ma wíleai.

⁴ Asa yá'oma kò ma nòseue,
ma wēni sò è léi.

⁵ Wà ma da gbé pɔ aale si bedauɔu,
ma gɔ lán yēεsaidewa.

⁶ Wà ma ya ma kpa geɔ guu
lán gbé pɔ wúleεa miau sɔbɔɔwa.

An yá dɔngu lo, aa b̄n n̄ ɔu.

⁷ N ma zu è zòolo guu
e tɔɔle n̄na gbáo gusiau.

⁸ N p̄kũma t̄a,
a ísò lé ma lé.

⁹ N tò ma gbéɔ ma vūaa,
ní tò aa ye ma gíyáio.

Wà ma kaka, b̄k̄i kuo.

¹⁰ Iadama ma wé siakù,
mále lezunzi za kɔɔ e oosi,
ma ɔɔ d̄anzi.

¹¹ Geɔ ni yābɔnsaεkenéa?

* 87:4 Gal 4.26 * 88:1 1Kia 5.11

Gyaadeɔ mé aai fɛle n sáaukpaá?
 12 Wĩ n gbêke galike miao yà?
 Wĩ n náaiyá'ò kaaleu yà?
 13 Wa n dabudabuɔ dɔ a gusiau yà?
 N maakeaɔ dɔa ku wésia guu yà?

14 Dii, mi wiilema,
 ma wabikɛa koo i ka n kfi.
 15 Bóyái ríle gímazii, Dii?
 Akɛa n mikpelimɛei?
 16 Má kú ga lézi wɛnanno za ma èwaasogoo,
 n wétɛamɔané tɔa, ma gɔ sàii.
 17 N pɔpaamazi mà ma mia,
 n vía pɔɔ lé ma mide.
 18 A daamala lán íwa za koo e oosi,
 à kùaaa míomi.
 19 N tò ma gbé yenzideɔ ma vūaa,
 gusia mé gɔ ma gbēna ũ.

89

Lua legbɛa Davidie

1 Ezala bui Etani* le.
 2 Dii, máo lesi n gbêke yá musu láasaie,
 máo n náaiyá kpáwake wɛ ní wɛo.
 3 Má o n gbêke lío kpálea vío,
 n náaideke zínapelea musu n be.
 4 N mɛ n bàa kú ní gbé pɔ ní sèò,
 n legbè n zòblena Davidie.
 5 Nyɔ to aà bui àò kible gɔɔpiiɛ,
 ríyɔ aà kpala gba gbāa e aà buiwa.†
 6 Musudeɔ n dabuyāɔ sáaukpa, Dii,
 malaikaɔ n náaiyá'ò balu guu.
 7 Asa gbēe ku musu à kà Diiwao,
 malaikae muaaaànɔ.
 8 Baa malaikaɔ kàaa, Lua mé fuańla,
 gbé pɔ liaaaàziɔ mɛ í seena ta.
 9 Dii Lua Zígɔde, déme muaannɔi?
 N gbāa ní náaiɔ ví yápii guu.
 10 Ni gbāamɔ ísiaɛ,
 tó à fɛle ní víviao, ni a zùuke.
 11 N Egipiɔ suumpà aa gɔ gɛo ũ,
 n n wɛlepɔ fāaa ní n gāsa gbāao.
 12 Musu ní zíleoá n pɔɛ,
 n dúnia kàle ní pɔ pɔ kú a guuɔ.
 13 N gubāntoo ní gɛomidɔkíio kè,

* 89:1 1Kia 5.11 † 89:5 2Sam 7.12-16, Soũ 132.11, Zín 2.30

Taboo ní Èemò gbèò ì guladòma.

14 N gàsáá gōsa pòe,
n ò gbāa mé n òplaa dò musu.

15 Yāmaa ní yázedeo mé n gīna ãkpale ũ,
gbēke ní náaiò mé dia n aewa.

16 Báaadeon gbé pò aa guladòama dō,
aalò be n ae gupuauo ũ, Dii.

17 Aalò pònake ní n tóo gòopii,
aalí ñanadā ní n maakεao.

18 Asa an gawi ní ní gbāaon n ũ,
n zεawano yái wá mi daa ía.

19 Wá sèngbaoá Dii pòe,
wá kíapiá wá Isailio Lua pòe.

20 N yá'ò n yāmanaone yāa
wépfungu'ea guu n mè:
Ma dònlekè negōnae,
ma èwaasopi sè lesí a gbéò guu.

21 Ma a zòblena Davidi è,
ma a nísikàwà ma aà díle.

22 Máo aà kúa ma òzle,
ma gása gbāa aò kuaànò.

23 Ibεε a fō falusiwào,
gbēvāi a e ònaalewào.

24 Má aà wèlεò wíwi aà ae,
má aà zangudeò kwé.

25 Máo náai víè ní gbēkeo,
aà mi ò daa ía ní ma tóo.

26 Má ísia naè a òzle,
ìò ìko ví swaowa.

27 A lezumazi à me,
má de a Mae ní a Luao ũ,
a gbési ní a Suabanao ũ.

28 Má aà ke ma yoa ũ,
ìò de dúnia kíaò mide ũ. †

29 Máo gbēke víaànò gòoppiε,
ma bàa pò kuaànò gbooa vío.

30 Má tó aà bui àò kible gòoppiε,
aà kpala ò ku e dúnia ge láaò.

31 Tó aà buiò pàkpà ma ikoyāi,
mé aai te ma yādileaozio,

32 tó aa bò ma yá kpe,
mé aa ma yādanεò kúao,

33 má gotōmá an tàaeò yáie,

mí ní ke búubuu an vāi yá musu,

34 āma gbēke pò má víaànò a midεo,
má fō náaisaiyákeo.

35 Má a bàa pò kuaànò yá gbooo,

má lé p'ó má gbèè liléó.

³⁶ Ma légbè ní mazíá kuao gën do,

má esto Davidíeó, ma mè,

³⁷ aà bui aó ku g'ópiié,

aà kpala aó ku ma aε lán íatēwa.

³⁸ Lá m'ovua de seela náaide ũ musu,

màa aà kpala aó ku g'ópii.

³⁹ N beeo n gi k'ía p'ó ní kp'ài,

n ókp'aaàzi, n kolokèaànó.

⁴⁰ N n bàa kua ní n z'òblenao yá gb'òo,

n sakà aà kíafuau, ní zù z'ílé.

⁴¹ N aà w'éle bííó gb'òo,

n aà zegikííó kwè ní dàaí.

⁴² G'èzedeó lé ní baa seú,

à g'ò láanipó ũ a saedeóné.

⁴³ N tò aà w'èléó g'á gb'áé,

ní tò aà íbeéó p'ónakè.

⁴⁴ N aà f'ènda lé dè,

ní zεaànó z'í guuo.

⁴⁵ N aà gawi k'ò'è,

n aà báa bààla.

⁴⁶ N tò à zikù a gb'áau,

n widàwà.

⁴⁷ Dii, ñy'ó ulεaw'èé g'ópii yà?

N p'ókūma té aó k'ū e b'óé ní?

⁴⁸ Làasooké ma w'èni kulunkéwa,

n gb'ènazína kè p'á yà?

⁴⁹ G'ósa kpele mé aó ku à g'í g'aii?

Déme a f'ó azía sí mia íkowai?

⁵⁰ Dii, gb'èké p'ó ní v'í yáa g'è má ní?

Lé p'ó ní gb'è Davidíe ní náaio s'ó b'è?

⁵¹ To n z'òblena láaníkεa yá d'óngu,

buió ma kea p'óóp'ó ma s'ó z'ò.

⁵² N íbeéó k'ía p'ó ní kp'á láanikè,

e gu p'ó aà k'èse z'èu, Dii.

⁵³ Wà Dii sáaukpa g'ópii!

Ami! Ami!

LA SIIODE

Souo 90-106

90

Lua ní gb'ènazínao

Lua gb'è M'ózi wabíkεa.

¹ Dii, wá ulék'ín n ũ w'è ní w'èo.

² E ñy'ó gé gb'èsísíó kei,

e ñy'ó gé t'óle ní d'úniao kálei,

Luan n ũ za asínizí e g'ópii.

³ Ni dile gbēnazinae aà gē tēēnau,
ni to aà ea gō būsuti ũ.

⁴ Wē òaa soo deŋe lán gɔɔ dowa,*
ì gēne lán gia ge gwāasinawa.

⁵ Ni to i daŋla aai gaga,
aa de lán sē pó ì bɔle kɔɔwa,

⁶ ì bɔle kɔɔ, i gbá,
ì i'o oosi, i giigaga.†

⁷ N pɔkūma ì wá suumpa,
n kòlokea ì gili gēwágu.

⁸ Wá yāvāib kálea n ae,
wá asiyyāo bò gupuaui n kuu.

⁹ Wá gɔɔ ì gēkɔu n kpēne yáí,
wá wēni ì midē wá wea dóúdoúnau.

¹⁰ Wá wē ì ka bàákwí taawa,
tó wá gbāa sō, basiiō.

Wēpiɔ guu baa a pó pó na
ì mós ní taasio ní pɔsiaoē,
ì gēzeā kpakpa, ò wi kpagui.

¹¹ Déme n pɔkūma gbāa lé dōi?
Déme n kpēne lé dō à víakeēi?

¹² Dadawēe wàò wá wēni dō màa,
ké wá òno e wá sō guu.

¹³ Dii, níyō ea wá wegwa bɔe ni?
Wēnadō n zòblenaone.

¹⁴ Tó gu dò, to n gbēke mós wá,
wíò pɔnake ní gulakeao gɔɔpii.

¹⁵ Wá gba pɔna o pó ní tòwá gɔɔ léu,
taasi pó wá kè wē léu.

¹⁶ N n yākeao olo n zòblenaone,
ní tó wá néo n iko gbāa dō.

¹⁷ Dii wá Lua, báaadawágu nana,
èfáaida wá ziu wàò káflake,
ao, èfáaida wá ziu wàò káflake.

91

Lua mé wá dšana ũ

¹ Gbē pó ulea Musude o guu,
mé a ku Gbāapiide uei,

² ì me Dii mé a zegikli ũ,
a Lua mé a ulekli ũ, á aà náai ví.

³ A n si kaiwa,
a n suaba ní gagyāo.

⁴ A n sɔlo a pɔleu,
níyō ulea aà kúlukulunau.
Aà náai mé ao de n sèngbao ũ.

* 90:4 2Pic 3.8 † 90:6 Zaa 1.11

⁵ Gwāasín pɔ́ ń fáanɛ kà kpán'áaɔ
an kee vía a n kũo,

⁶ ge gagyá pɔ́ ɔ̀ bɛ gusiau
ge gyákawêlɛ pɔ́ ń le fáanɛ gbāa.

⁷ Baa tó gbɛɔn òaa sɔo lé kwé n saɛ,
ge gbɛɔn òaasɔsɔo lɛɛ kwi lé fu n ɔplaai,
pɔe a n leo.

⁸ Wɛzu n̄ gwa,
ńyɔ̄ e lá wí ńada váikenaɔwa.

⁹ Tó n Musude ðilɛ n ulekii ũ,
mé n Dii ðilɛ n kúkii ũ,

¹⁰ váie a sɔnzio,
músi a gɛ n uao.

¹¹ Asa a n yá'o a malaikaɔnɛ
aa n d́a gu pɔ́ ńlɛ géu piie.

¹² Aa ɔdama,
ké ńsu gɛnɛlɛ gbɛwao yáí.*

¹³ Nyɔ̄ táa'o nòɔmusuwa ń kyáo,
ńyɔ̄ ɔzɔ nòɔkusiwa ń mlè p̄asio.†

¹⁴ Dii mè: Lá à nàmazi, má aà bɔ,
lá a ma d́, má aà sɛ musu.

¹⁵ A lɛzumazi, mí wewà.

Tó yá nàewà, máɔ kuaànɔ,
má aà suaba, mí aà kpela.

¹⁶ Má báaadaaagu ń wɛni gbàao,
má aà suaba, i pɔnakèð.

92

Lua sɔaukpaa

¹ Kámabogɔɔ lɛ.

² A maa wà n sáaukpae, Dii,
wá lɛsi wà n tɔbɔ, Musude,

³ wí n gbêkɛ galikɛ kɔɔ,
wí n náaiyá'ò gwá,

⁴ wí n táasile ń mɔɔnao
ń domao ń kotilio.

⁵ N yákeao ń ma pɔ ke na, Dii,
mi guladɔ n ɔzíkɛaɔwa.

⁶ Dii, n yákeao zɔɔ maamaae,
n láasooɔ gbia à kè zài.*

⁷ Sɔũ yápi d̄so,
m̄saide a f̄s̄ mao.

⁸ Baa tó gbɛváiɔ ɔtá lán kàewa,
mé váikenaɔ káfla è ńpii,
an zia de kaale láasaɪ ũɛ.

⁹ Mpi s̄s̄ Dii, ńyɔ̄ káfla gɔɔpiiɛ.

¹⁰ N n ibɛɛɔ gwa, aale midɛ,

* 91:12 Mat 4.6, Luk 4.10-11 † 91:13 Luk 10.19, Lom 16.20 * 92:6 Lom 11.34

vāikenaɔ lé fáaa píi.

11 N ma gba gbāa lán zùsēlewa,
n nīsi ɔde kà ma miwa.

12 Ma wesi ma wēleɔ fuale,
ma swá ma ibee vāio wii má.

13 Gbēmaaɔ gbā lán daminaliɔwa,
aa zɔɔkū lán Libā sede líɔwa.

14 Pélea Dii kpé kpele
aa gbā wá Lua ua.

15 N ní zikūakεo aao ne'ie,†
an lá aɔ nīsi bɔe si plēple.

16 Aa me Dii maa,
ɔme wá gbesi ũ,
vāie ku aà guuo.

93

Dii mé Kta ũ

1 Dii mé lé kible,
a zɔɔke daa ula ũ.
Dii zɔɔke daa, à gbāa dɔ a pi,
à dúnia kàle giúgiú, a deeo.

2 N zɔleá báawa za gɔɔpi,
ní kú za asínizí.

3 Swaɔ pà Dii,
swaɔ kɔfi dɔ,
swaɔ lé gāale.

4 Dii ku musu, a zɔɔ,
aà zɔɔ de í zɔɔ kɔfia,
aà gbāa de ísia í vívíaa.

5 Dii, n yādileɔ gbooa vío,
à kù n kpé àɔ ku adoa e gɔɔpiiε.

94

Lua mé yákpalekena ũ

1 Dii á Lua pɔ í tɔsimáε.
Lua pɔ í tɔsimá, bɔ gupuu!

2 Dúnia yákpalekena, fele!
Fia bo íandānaɔne ní yākeawa.

3 Gbēvāio aao pɔnake e bɔe ni?
Aaɔ tidɔwála e bɔe ni, Dii?

4 Vāikēnapiɔ í gɔsagɔsa yā'o,
aaí yābɔle, aaí íanadā nípii.

5 Dii, aaí táa'o n gbéɔwa,
aaí gbāamɔ gbé pɔ n ní sépiɔne.

6 Aaí gyaa gbēandoɔ ní bòmɔɔ dede,
aaí tone pɔ gwana víoɔ suumpa.

† 92:15 Zāa 15.2

7 Aaĩ me Dii lé ní eo,
Yakɔbu buibɔ Lua laai kúmáó.

8 A sɔũɔ, à laaika!
A m̄saideɔ, á ònkũ bɔɛɛ la?

9 Lua swá pè, ìli yāmao lé?

A wé kàsa, ìli gu'eo lé?

10 I bui pii toto, a ní swágagaoa?

I yādané, a d̄sa víoa?

11 Dii gbēnazina làasooɔ d̄s,
a d̄s ké aa yāfũu lán gbé tíwa. *

12 Báaaden gbé p̄s ni toto,
ni n ikoyā dadaɛ ũ, Dii.

13 Ni aà n̄dse daè doũ taasikεgɔɔ,
e wà ge εyɔ vāikεnaɛ.

14 Dii a pākpa a gbéɔzio,
a gbé p̄s á sè a p̄s ũ vūaaó.

15 Wa εa yákpaleke a zéwa,
n̄dsepuadeɔ í zεð.

16 Déme a felemεε gbēvāiɔwai?
Déme a zεmanɔ vāikεnaɔ musui?

17 Mé i ke Dii d̄nlek̄emεε yāa no,
d̄s má kú miau kílíkili ḡɔɔ.

18 Ké ma m̄ zāana lé ma séle,
n ma kũ n gbēke guu, Dii.

19 Ké ma làasoo k̄s ma s̄u,
n ma s̄ n̄nimεε n ma p̄ k̄ena.

20 N lé líɔ ku yáḡḡɔn koleaɔ yáuo,
an yād̄ileɔɔ í m̄oné ní taasio.

21 Aaĩ lekpaai gbēmaazi,
aaĩ yāda t̄aesaidea wà aà de.

22 Dii mé ma zεgik̄i ũ,
ma Lua mé gb̄esi p̄s mi ulɛu ũ.

23 A ní vāikεa s̄oamáε,
i ní buibɔ an t̄aaɔ yái,
Dii wá Lua a ní buibɔ.

95

Lua táasileá

1 A m̄ wà p̄na wii d̄o Diiwa,
wà gulad̄o gb̄esi p̄s í wá b̄owa.

2 Wà gé aà aε wà aà sáaukpa,
wà l̄esi wà aà táasile.

3 Asa Dii mé Lua z̄ɔde ũ.
Kía z̄ɔε, a de dii píia.

4 T̄ɔɔle n̄na ku aà ɔz̄le,
gb̄ès̄is̄í misonaɔá aà p̄ɔε.

* 94:11 1Kln 3.20

⁵ Isiaá aà pòe, òme kè,

òme tɔle ikàsa ní a ɔo.

⁶ A mɔ wà wúle wá gbɛɛu

wà kúle Dii wá Kena ae.

⁷ Asa aàpí mé wá Lua ũ,

wá de aà kpàsa gbéɔ ũe,

aà sã pò àle ní dāo ũ.

Tó a aà lɔo mà gbã,

⁸ ásu swágbãake lá á deziɔ kè Meliba

gɔo pò aa ku Masa guwaiwaiuwao.*

⁹ Baa ké aa ma yákeao è,

aa ma yɔ aa ma gbãa legwà.†

¹⁰ ɔ má ye ní gíyáio e wè bla,

ma mè gbé sásaaone,

aa ma yákeao dɔo.

¹¹ Má ò ní mazíao ní pɔfɛo ma mè,

aa gẽ ma kámabokíiuo.‡

96

Dii mé Kia zɔo ũ
(1Lad 16.23-33)

¹ A lè dafu sí Diie,

dúnia gbépii, à lesi Diie.

² A lesi Diie, í aà tɔo,

àɔ aà ziblea baokpa lá gu lé dɔ.

³ A aà gawi yá'o buiɔne,

à aà yábɔnsaɛo galike gbépiiie.

⁴ Dii zɔo, à kà wà aà táasilé,

à kà wà viakeè de diiɔla pii.

⁵ Buipáleo diiɔá pò gianaone,

Dii mé musu kè.

⁶ Zɔɔke ní beɛeo kuwà,

gbãa ní gawio ku aà kíie.

⁷ A gawi ní gbãao dɔ Diie,

bùsu pii gbéɔ, à dɔ Diie.

⁸ A Dii tó gawi dɔè,

à mɔ aà ua, í aà gba pò.

⁹ A kúle Diie ní lousisi'ulao daa,

zílèdeɔ, à tó á me àɔ kuke aà ae,

¹⁰ í o bui piiie, Dii mé lé kible.

A dúnia kàle gíugiũ, a deea vío.

A yákpaleke ní gbépiiio a zéwa.

¹¹ Musudeɔ, à pɔnake,

zílèdeɔ, à ví àɔ kéaa,

isia ní pò pò kúuo, à kɔfike.

¹² Sèa ní pò pò kúuo, à kúkuake,

* 95:8 Ebe 3.15 † 95:9 Bɔa 17.1-7, Ebe 3.7-11 ‡ 95:11 Nao 14.20-23, Ebe 4.3, 5

lí p3 kú lákr̥euo i gulake pii.
 13 Aa p3nake Dii ae, asa àle m3,
 àle m3 yákpalekei ní dúniao.
 A yákpaleke ní dúniao a zéwa,
 a yáḡḡḡ gbé3ne ní s1anao.

97

Dii m3a

1 Dii mé lé kible!
 Dúnia gbé3, à p3nake,
 ísiabaade3, à3 ku p3na guu.
 2 Luabepuana ní a s1anao liaaaàzi,
 yáze3de ní yámaao mé aà kpala z1na ũ.
 3 Té 13 d3aaaè,
 1 kũ aà ibe3e p3 liaaaàzi3wa.
 4 Aà loupile3o 1 t3ole pu,
 t3 dúnia è, 1 lualua.
 5 Gbè3s13o 1 y3 lán z3nisiwa Dii ae,
 dúnia gbépii Diipi ae.
 6 Musude3 1 aà maakea kpáwake,
 b3su pii gbé3 1 aà gawi e.
 7 Wí 1 táagbagbana3 kú,
 gbé p3 aal íanadā ní táapi3.
 Diipi3 kúle aà ae nípiie.
 8 T3 Sionade3 mà, aa p3nake,
 Yuda wélede3 aao ku p3na guu
 n yákpalekeao yáí, Dii.
 9 Dii Musuden n ũ dúnia gbépiie,
 n z33 de dii3la pii.
 10 Gbé p3 ye Diizi3, à za vāigu.
 13 a yāmana3 wēni kūané,
 1 ní b3 vāikena3 3u.
 11 I gupu gbēmaa3ne ní zéu,
 1 p3na t3 n3sepua3de3 guu.
 12 Gbēmaa3, à t3 á p3 ke Diiwa na,
 à aà t3b3, asa a ku adoa.

98

Dii m3a táasile3a

1 A lè dafu sí Diie,
 asa à yāb3nsae3 kè,
 à z1blè ní a ḡāsa p3 a kua adoa gbāao.
 2 Dii t3 wa d3 a z1blè,
 à a gbēsua3baa gbāa 3b3 bui piie.
 3 Gbēke ní náai p3 a v1 ní wá 1saili3 d3aāgu.
 E dúnia léwa wa è lá wá Lua z1blè.

⁴ Dúnia gbépii, à pona wii do Diiwa,
à ví ní wiio, à gulake à lè sí.

⁵ A lesi Diié ní mɔɔnleao,
ní mɔɔnleao ní letédɔawao

⁶ ní káaɛɛao ní kuu'ɔɔ,
à pona wii do Dii wá Kíawa.

⁷ Isia ní pɔ pɔ kúuɔ, à kɔfike,
ní tɔleɔ ní gbé pɔ kuwàɔ pii.

⁸ Swaɔ, à gàale Dii aɛ.
Gbèsísíɔ, à gulake sánusánu,

⁹ asa àle mɔ yákpalekei tɔleɛ.

A yákpaleke ní dúniào a zéwa,
a yágɔgɔ gbéɔne ní síanao.

99

Lua kuaadoade

¹ Dii mé lé kible,
bui pii lé lualua,
a zɔleá malaika gàsiadeɔ zānguo,*
dúnià lòo.

² Dii zɔɔ Síɔna,
a ku musu, a de bui píila.

³ Aa àà tɔ zɔɔ pɔ í to vía ní kú bɔ,
asa àà kua adoae.

⁴ Wá Kía gbāa ví, a ye yázeɛdei,
ɔme yákpalekeá a zéwa dà,
à yágɔgɔ Yakɔbu buiɔne a zéwa.

⁵ A Dii wá Lua tɔbɔ,
à kúle àà gbadibo saɛ,
àà kua adoae.

⁶ Mɔzi ní Aalonao mé àà gbàgbanaɔ ũ,
Samuéli mé àà sísináɔ do ũ.
Aa lezuaázi, ɔ a wèmá.

⁷ Kua telu guu à yá'òné,†
aa àà ikoyá ní àà yádileneɔ kúa.

⁸ Dii wá Lua, ní wèmá,
Lua sùuuden n ũ.
N beeo n ní yāváiɔ wíné ní musu.

⁹ A Dii wá Lua tɔbɔ,
à kúleè àà gbèsísí pɔ a kua adoa musu,
asa Dii wá Lua kua adoae.

100

Dii sáaukpaá

Sáaukpaá le.

¹ Dúnia gbépii, à kúkuake Diiɛ.

* 99:1 Bɔa 25.22 † 99:7 Bɔa 33.9

2 A zɔble Diie ní pɔnao,
à mɔ àà kǎi ní gulakeao.
3 Aɔ d̄s ké Dii mé Lua ũ,
ɔme wá ké, wá de àà pó ũe.
Wá de àà gbéɔ ũ, àà kpàsa são ũ.
4 A gē àà ua ní àà táasiléao,
à àà sáau kpa à àà tɔbo.
5 Asa Dii máa, àà gbēke láaa v̄io,
Ìo náai v̄i gɔɔpiie.

101

Kta legbēa a kiblea yá musu
Davidi le.
1 Má lesi gbēke ní yázedeo musu,
má soũ dannɔ, Dii.

2 Má laaidɔ kua tàaesaiwa,
bɔe níyɔ mɔai?
Máo ku ma ua ní nòsepuaɔ,
3 má pɔv̄ai dɔ ma wéio.
Má za yãdɔsaikéau, a naao.
4 Má yãdɔsai f̄so,
ma bàa aɔ kú ní yãv̄aioo.
5 Má gbé p̄o í a gbédee pe suumpaɛ,
má ȳɔdeɔ ní ìandánaɔ f̄so.
6 Ma wé dɔ ma bùsu náaideɔzi aao kumanɔ,
gbé p̄o Ìo be tàaesai mé aɔ de ma zíkɛna ũ.
7 Má we gbēsāsāna aɔ ku ma beo,
má tó mɔafilide aɔ ku ma saeo.
8 Má a bùsu gbēv̄aio suumpa lá gu lé dɔ,
máo v̄aikɛnaɔ midɛ Dii wéle guue.

102

Yēesaide wabikea
1 Wēnade yēesaide p̄o lé a yá'ɔmaɔ bɔle Diie wabikea.
2 Dii, ma wabikea ma,
to ma wiileama ká.
3 Nsu bɔ ma kpe ma taasikɛgɔɔo,
swákɔpamazi.
Tó ma lezùnzi, wea kpakpa,
4 asa ma gɔɔ lé gē lán súelɛwae,*
ma me lé pusu bɔ lán teyɔwa.
5 Ma s̄o lé wo,
mále ibaba lán sēwa,
bleblea yá lí dɔmagu mà bleo.
6 Ma aaukea mé tò
ma ḡo wákambaau ũ.

* 102:4 Zaa 4.14

7 Ma gō lán gbáa gbaonawa,
 lán bezia koowa.
 8 I lí gē ma wēuo
 lán bā mēndona pó pé kpé musuwa.
 9 Ma ibeεo lo ma sōsō gōppiε,
 ma láanikenao i gbé ká ní ma tóo.
 10 Túfu mi ble ble ũ,
 ma wé'i i ka ma imia guu
 11 n pōkūma ní n kpēneo yáí,
 asa n ma se n ma pálee.
 12 Ma wēni lé gēzea lán uenawa,
 5 mále giigaga lán sēwa.

13 Mpi Dii, ní zōlea báawa gōppii,
 níyō de tōde ũe e wá buiwa.
 14 Nyō fele wēnadō Siōnaε,
 asa n sūuukeaaño gōo kà sa.
 15 Aà gbεo kè n zōblenaone maa,
 aà daaia lo kewēε wēnaε.
 16 Bui pii a vīakene, Dii,
 dúnia kía gawi dōne nípii.
 17 Asa Dii a εa Siōna kále lo,
 i lo móma we ní gawio.†
 18 A gbé pō gō yōyōo wabikea sí,
 a ní wiileawa kpa swáao.

19 Wa yápi kē ziadeo yáie,‡
 gbé pō kuopio i Dii táasile.
 20 Dii wekpále zīle za a kúki,
 kua za musu à wezù tōle,
 21 ké à e gbéō zōblewii ma,
 i ní lo ga lézi yáí,
 22 wi Dii tōbo Siōna,
 wi aà táasile Yelusaleū.
 23 Gōo bee būsū pii gbéō káaa we,
 būsū pii gbéō mo misiileiè.

24 Kua ma sápaagōo à ma busa,
 à ma wēni kulun kú.
 25 Ō ma mē: Ma Lua,
 rīsu ma se kpóoo,
 n gbé bee, n wēni láaa vío.
 26 N tōle kále za asínizí,
 musuá n zīkεaε.
 27 Ampii a gē, áma níyōo kue.
 Aa zikū lán pōkasawa píie,§
 níyō ní lile lán ulawa aa gēle.*
 28 Mpi sō níyōo doū gōppiε,

† 102:17 Isa 60.1-2 ‡ 102:19 1Kln 10.11 § 102:27 Isa 51.6 * 102:27 Zia 20.11, 21.1

n gɔɔ láaa vío.†
 29 N zòblenao néo zedɔ,
 an buio aao ku n ae.

103

Lua gbêke

Davidi le.

1 Má Dii sáaukpa,
 má aà tó pɔ kú adoa bo ní nòsemendoo.

2 Má Dii sáaukpa,
 aà maakeae a sámaguo.

3 I sùuukemanɔ ní ma tàaeɔ píi,
 ì ma gbágbã ní ma gyãɔ píi.*

4 I ma bo ga lézi,
 ì maakeae a gbêke guu.

5 I to pɔmaao moa,
 mí ea su èwaaso ũ lán kúuwa.

6 Dii ì yãke a zéwa,
 ì to yá bo ní gbé pɔ wàle gbãamónéone na.

7 A tò Mɔizi a pɔeã dɔ,
 à a yãkeao òlo Isailione.

8 Dii sùuu ví ní sósobio,
 aà pɔ lí pa kpaaɔ,

a gbêke ví maamaae.†

9 Iliɔ zɔadɔmá láasaio,
 aà pɔ lío fɛa gɔɔpiio.

10 Ili yãkewɛe wá duunawao,
 ìli ìadawá wá wáikeawao.

11 Lá luabe lesi de ní tɔɔleo,
 màa a gbêke ví zɔɔ ní a víakenaɔ.

12 Lá gukpe zà kɔe ní be'aeo,
 màa ì wá tàaeɔ kéwá.

13 Lá mae ì a néo wɛnagwa,
 màa Dii ì wɛnadɔ a víakenaone,

14 asa a wá kebo dɔ,
 wá dea bùsuti ũ dɔaagu.‡

15 Gbɛnazina wɛni de lán sɛwae,
 ìo gawi ví gɔɔpla lán lávuwae.§

16 Tó ìanapèwá, ì gɛlee,
 a kúkúli lío dɔ gbɛegu bo.

17 Dii ìo gbêke ví ní a víakenaɔ
 za asínizí e gɔɔpií,

ì maake ní néone ní ní tɔ̀unaɔ,*

18 gbé pɔ zè ní aà bàakuarínɔ yáo
 aa yá pɔ a dilɛɔ kúuɔ.

† 102:28 Ebe 1.10-12, 13.8 * 103:3 Bɔa 15.26 † 103:8 Bɔa 34.6, Yon 4.2, Yoɛ 2.13, Zaa 5.11

‡ 103:14 Daa 3.19 § 103:15 Isa 40.6-7, 1Pie 1.24, Zaa 1.10-11 * 103:17 Bɔa 20.6

19 Dii a kpalabaa kpàle musu,
 a iko ví gbépiiwa.
 20 A Dii sáaukpa aà malaikaɔ,
 ikode pɔ i aà yā'onε ma à zíkewàɔ.
 21 A Dii sáaukpa, aà íwaɔ píi,
 aà zíkεna pɔ i aà pɔεā keɔ.†
 22 A Dii sáaukpa, aà pɔkeɔ píi
 gu pɔ àle kibleuɔ píi.
 Má Dii sáaukpa.

104

Dii Pɔpiikεna táasilεa

1 Má Dii sáaukpa.
 Dii ma Lua, ní zɔɔ maamaae,
 ní gawi daa pɔkasa ũ, àle teke,
 2 gupua fiflamma zwāa ũ.
 N musu kpàle lán pεwa,
 3 n bεkpà lousisiaa.
 N luabεpuana kè ní sɔ́go ũ,
 niɔ bε ní íanao.
 4 Ni íana gbaε n zínaɔ ũ,
 ni té zí n zíkεnaɔ ũ.*
 5 N dúnia kàle, n a zínapèle,
 a deea ví bauo.
 6 N ísia lεaála pɔkasa ũ,†
 í kù gbèsísíɔla.
 7 N ípi lèle ɔ à bàasi,‡
 n púnawà ɔ gili gèu.
 8 Gbèsísíɔ lεsí kù, gusalalaɔ εenkù,
 ɔ í tà gu pɔ ní díleèu.
 9 N kɔɔ dà ípie, a e víao,
 a e εa da tɔɔlea bau bo.
 10 N tò nibɔnaɔ í í pisi swa'ɔnaɔ,
 ɔ a í ɔ bàale gbèsísíɔ zānguo.
 11 Sèa pɔpii ɔ a imi,
 a í í sèa zàa'inaɔ imi bo.
 12 Bāɔ ɔ ka swapiɔ saε,
 aalɔ pεa a dào guu, an wii ɔ dɔu.
 13 Za n bε ni lou gbaε gbèsísíɔwa,
 n zí gbε í dúnia ká.
 14 Ni to sε bóle pɔtuɔɔne,§
 ni ble bui kpa sɛwanaɔwa.
 Ni ble bóle tɔɔle, aai ble.
 15 Vεε pɔ í ní pɔ ke na
 ní nísí pɔ í ní lekpe yɔɔ
 ní ble pɔ í ní gba gbāao.

† 103:21 Luk 2.13 * 104:4 Ebe 1.7 † 104:6 Daa 1.1-2 ‡ 104:7 Daa 1.9 § 104:14 Daa 1.11

Má Dii sáaukpa.
Aleluya!

105

Lua a gbéso suabaa
(1Lad 16.8-22)

¹ A Dii sáaukpa, í lémwà,
à to bui píi àà yákeao dō.
² A lesi, í àà táasile,
à àà yábonsaekεao galike píi.
³ A íanadā ní Dii tó pó kú adoao.
A Dii kíi wèelenaο à pónake,
⁴ à gε Dii le à gbāa gbεawà,
íο àà aeya gωpii.
⁵ A to yábonsae pó a kèο dōágu,
àà dabudabukεao ní ikoyā pó a òο,
⁶ á Dii zòblena Ablahaū buiο,
á Yakòbu bui pó à á séο.

⁷ Dii mé wá Lua ũ,
ōme í yādile gbépiiε.

⁸ Àà bàakuawano yá lí sāaaguο,
yá pó a òpi ao kuε e wá buiwa.
⁹ Àà bàa kú ní Ablahaūο,*
à èa à a legbè Izaakie lo.†
¹⁰ Àà bàa èa kú ní Yakòbuο iko ũ,
ō a kú ní Isailio e gωpii.
¹¹ A mè á Kanaa bùsu kpámá,
ao de pó pó aa se kpaale guu ũ.‡

¹² Gω bee aa dasio, wíli ní yādao,
aa ku Kanaa bùsuu bōmωο ũε.
¹³ Aalo liaaliaa bui ní buioο guu,
aalo bebe bùsu ní bùsuο.
¹⁴ I we wà ní wetāo,
à kíao lèle an yá musu à mè
¹⁵ aasu okā gbé pó a ní sépiowao,
aasu íada a ānabipiowao.§

¹⁶ Ŷ a tò nōana kà bùsupiu,
a tò an kūsua làa píi.*
¹⁷ Ŷ à Yosefu gbæ à dōaané,
wà àà yía zο ũ.†
¹⁸ Wà mōkà àà gbáwa,
wà mō dō àà nōε‡
¹⁹ e yá pó à dōaa ò gè kèò,

* **105:9** Daa 12.7, 17.8 † **105:9** Daa 26.3 ‡ **105:11** Daa 28.13 § **105:15** Daa 20.3-7

* **105:16** Daa 41.53-57 † **105:17** Daa 37.28, 45.5 ‡ **105:18** Daa 39.20

ṡ yá pó Dii dàè tò yá b̀̀aàno na. §

20 Ké kía gbé z̀̀ì, ṡ wà aà gbàe,
b̀̀usu gbēz̀̀oṡpi aà k̀̀è.*

21 A aà d̀̀ile a b̀̀usu d̀̀oana ũ,
a tò aàò iko v̀̀í a àizεεṡwa píi. †

22 Yosefu aà kíaṡ tòto a p̀̀eáwa,
à ṡno dà aà íwaεne.

23 ṡ Yakṡbu buiṡ m̀̀ò Egipi, †
Isailiṡ ku nibṡṡ ũ Haũ buiṡ b̀̀usu. §

24 Dii tò a gbéṡṡ k̀̀ò we maamaa,
a tò aa dasik̀̀ù de ní ibεεṡla.

25 ṡ à ní ibεεpiṡ swáfē, ṡ aa zà aà gbépiṡ,
aa ṡnoṡp̀̀èle aà z̀̀̀blenapiṡne.*

26 A a z̀̀̀blena Moizi z̀̀̀má †
ní Aalona pó a s̀̀o. †

27 Aa yá k̀̀è Egipiṡne seela ũ,
aa dabudabuk̀̀è Haũ buipiṡ b̀̀usu.

28 A gusia gbàεmá, gu sí ní b̀̀usu, §
ké aa g̀̀í aà yámai yáí.

29 A ní swa'í líle à g̀̀ò au ũ,
ṡ a kpṡṡ g̀̀aga.*

30 Blṡṡ lí ní b̀̀sua
ní ní gbàadeṡ wúlek̀̀iṡ píi. †

31 A yá'ò ṡ ũsinaṡ k̀̀àngu, †
g̀̀ái k̀̀àngu e an b̀̀usu lé léu píi. §

32 A loughε k̀̀àngu lou ũ,
loupileá lí ní b̀̀sua gupiiu.*

33 A ní v̀̀eeliṡ è'ε ní ní kaadεnliṡ,
à ní b̀̀usu líṡ k̀̀è k̀̀ékεkε píi.

34 A yá'ò ṡ kwaṡ k̀̀àngu,
kwasutεṡ kà, aa lé vío.

35 Aa ní b̀̀usu s̀̀ε ní láo nè,
aa ní buapṡṡ blè píi. †

36 A ní b̀̀usu nεgṡε s̀̀éiaṡ d̀̀ède píi,
né woode pó aa ní í ní èwaasogṡṡpiṡ. †

37 A b̀̀le ní a gbéṡṡ,
aa ánuṡu ní vuao k̀̀ua,
an bui gbēe í g̀̀εnale z̀̀éuo.

38 Ké aa b̀̀le, Egipiṡ pṡṡ k̀̀ena,
ké vía ní kú Isailiṡ yá musu yáí. §

§ 105:19 Daa 37.6-9 * 105:20 Daa 41.14 † 105:21 Daa 41.39-41 † 105:23 Daa 46.6
§ 105:23 Daa 47.11 * 105:25 Bṡa 1.7-14 † 105:26 Bṡa 3.10 † 105:26 Bṡa 4.14-16 § 105:28
Bṡa 10.21-23 * 105:29 Bṡa 7.17-21 † 105:30 Bṡa 8.1-6 † 105:31 Bṡa 8.20-24 § 105:31
Bṡa 8.12-15 * 105:32 Bṡa 9.22-25 † 105:35 Bṡa 10.12-15 † 105:36 Bṡa 12.29 § 105:38
Bṡa 12.33-36

39 A telu pèle kpà a gbézi,
 à kè té ũ gwá, à gupùné.*
 40 Aa wabikèwà, ò à m̀nè ní bùu,
 à musu ble kpàmá aa kà.†
 41 A gbesi pàa, ò í bùu,‡
 ípi bàalè guwaiwaiu we lán swawa.
 42 Asa lé pò a gbè yá d̀aague,
 yá pò a ò a z̀blena Ablahaüepi.

43 A b̀ ní a gbé, aale p̀nake,
 gbé pò a sèpiò gulad̀.
 44 A buipálè bùsu kpàmá,§
 z̀ pò gbépiò kè̀ ài g̀nè.
 45 Bee kè pii ké aa e wà̀ a yādilè k̀a,
 aai a ikoyá da.

Aleluya!

106

Isailio ní duunà o a Luac
 1 Aleluya!

A Dii sáaukpa, asa a maa,
 aà gbèke láaa vío.
 2 Déme a f̀ Dii yáz̀k̀e oí?
 Déme a f̀ aà táasile píii?
 3 Báaadeon gbé pò aalò yāmaa k̀a
 aalò yáke a zéwa g̀piio ũ.
 4 Tó níle na ke n gbéoné,
 ma yá aò d̀ngu, Dii.
 Tó níle ní suaba, ma wegwa,
 5 ké ma baa e à̀ ku n gbé namau,
 mí p̀nake ní bui pò ní sè̀,
 mí ní táasile n gbépiò guu.

6 Wa duunakè lán wá deziwa,
 wa táaekè wa yāvāikè.
 7 Ké wá deziò ku Egipi,
 aai Dii dabudabukè yādao,
 yāmaa dasi pò a kèné̀ s̀ngue,
 ò aa swágbāakè Isia Tēa sae.*
 8 N beeo à ní suabà a tó yái,
 ké wà e a gbāa d̀.
 9 A gbāam̀ Isia Tēae ò gugii b̀,
 à sír̀n a eu, aa bùawà guwaiwai ũ.†
 10 A ní b̀ ní ibeè̀ z̀,

* 105:39 B̀a 13.21-22 † 105:40 B̀a 16.2-15 ‡ 105:41 B̀a 17.1-7, Nao 20.2-13 § 105:44
 Yoz 11.16-23 * 106:7 B̀a 14.10-12 † 106:9 B̀a 14.21-22

à ní sí ní zangudeo gbāawa.

11 I dà ní wèlɛpiɔla,

baa an gbé mendo i boo. †

12 O aa yá pɔ a ò sɪ,

aa aà táasilè. §

13 O aà yákeo sàngu gɔo,

aaí aà dá aà lɛdamáo.

14 Aale ní pɔblea beke guwawaiu,

o aa Dii lewe sɛgbāu we. *

15 A pɔ pɔ aa gbèawa kpámá,

o à me'ibabagyā zímá. †

16 Aa íisè ní Mɔizio bɔou

ní Aalona pɔ Dii aà díleo. †

17 Tɔɔle wèaa à Datani mɔ,

à kùaa Abilaū ní a gbéowa. §

18 Té sù an íwaowa,

tévua kùle gbèváipiowa. *

19 Aa mɔ pí Olebu lán gáaenawa,

o aa kùle ní dii pɔ aa kàsapie. †

20 Aa Lua gawide lɛũkpakè

ní zù sèsona taao. †

21 Lua ní suabà o aà yá sàngu.

A yázòkèné Egipi,

22 à dabudabuò kè Haū buio bùsuu,

à yá pɔ i to vía ní kú kè Isia Tèai.

23 A mè á a gbépiɔ mide,

o aà gbé Mɔizi aà zùukè,

a tò aà pɔ wèe, o i ní mideo. §

24 Aa pàkpà ní pɔeā bùsui,

aa gí Dii yá sii.

25 Aa yákütèkà ní zwàakpɛo guu,

aaí swáse Dii yáio. *

26 O à olèlené à mè

á tó aa kwe guwawaiue,

27 á tó an buio léle buio guu,

í ní fáaa bùsu ní bùsuo. †

28 Aa nà táa Peoowa,

aa pɔ pɔ wà sa'òò pɔgɛowa sò. †

29 An yákeo Dii pɔ fè,

o gaga gèngu.

† 106:11 Bɔa 14.21-22 § 106:12 Bɔa 15.1 * 106:14 Nao 11.4-6 † 106:15 Nao 11.31-33

† 106:16 Nao 16.1-3 § 106:17 Nao 16.31-33 * 106:18 Nao 16.35 † 106:19 Bɔa 32.1-6

† 106:20 Lom 1.23 § 106:23 Bɔa 32.10-14 * 106:25 Nao 14.1-4 † 106:27 Nao 14.26-35

† 106:28 Nao 25.1-3

30 Fineasi fêlê yápi tɛdè,

ɔ gagapi zèné. §

31 Ǿ Dii tò yá bàaàno na,

aà bàa kuaàno e aà buiwa.*

32 Aa Dii zafè Meliba í kfi,

ɔ Mɔizi yá'í azlæ an yái.

33 Asa aa aà nòse òkpàèè,

ɔ à yá'ò làasoosai. †

34 Aai bùsupideo ke kélékélé,

lá Dii dīlenéwao. †

35 Aa gò kɔgbɛɔ ũ ní buipio,

aa ní ɔlesè.

36 Aa zɔblè ní diione,

ɔ yápi ní sɔ blè. §

37 Aa ní negɔenaɔ dèdè sa'obo ũ,

aa sa'ò táaɔwa ní ní nenɔenaɔ.*

38 Aa yáesaideo kòlokpakpa,

an negɔɔ ní ní nenɔepio.

Aa sa'òrino Kanaa bùsu táaɔwa,

ɔ an bùsupi gbálè. †

39 An yákeɔ mé tò aa gbálè,

an dàaɔ tò aa gò Luae káaluɔ ũ.

40 Ǿ Dii pɔkūmabòbɔmá,

a ye gbé pɔ a ní sépio gīyái bo.

41 A ní kpá buiɔwa,

an zangudepio ikokémá.

42 An ibeɛɔ wétɛamòné,

aa ɔtòlemá. †

43 Ǿ ní bo mɔɔmɔɔ,

āma aa zè ní ní swágbāaoe,

ɔ an duuna dàrila.

44 Tó à ní wii mà,

í taasi dɔné. §

45 Aà bàakuarino yá i sáaaguɔ,

ɔ à nòselile a gbêke zɔɔ guu.

46 A tò gbé pɔ aa ní kükü zìzɔɔ ũ wēnadɔné.

47 Dii wá Lua, wá suaba!

Wá bole buio guu, ní wá káaa,

wí n tɔ pɔ kú adoa bo,

wí íanadā ní n táasileao.

48 Wá Dii, Isailio Lua sáaukpa

za asínizí e gɔɔpii!

§ 106:30 Nao 25.7-8 * 106:31 Nao 25.10-13 † 106:33 Nao 20.10-12 † 106:34 Iko 7.2

§ 106:36 Dɔa 3.5-6 * 106:37 2Kia 17.17 † 106:38 Nao 35.33-34 † 106:42 Dɔa 2.14

§ 106:44 Dɔa 2.18

Gbépii me, āmi!
Aleluya!

LA SODE

Souo 107-150

107

Lua sáaukpa aà maa yáí

¹ A Dii sáaukpa, asa a maa,
aà gbēke láaa v̄io.

² Gbé p̄s Dii ní b̄o o m̄aa,
gbé p̄s à ní b̄s ní ib̄ēo ɔz̄i.

³ A ní b̄s b̄usu ní b̄usuo à ní k̄aaa
za gukpe oi ní be'ae oio,
za gub̄antoo oi ní gēomid̄k̄i oio.

⁴ An gb̄ēo be s̄ás̄aa guwaiwaiu ní s̄ēgb̄ao,*
aai w̄éle p̄s aa z̄ōleu zé d̄so.

⁵ N̄oana ní imio lé ní de,
an w̄eni ḡs̄ lēnno.

⁶ ɔ aa wiil̄e Diizi ní taasikeau,
s̄ à ní b̄s ní w̄et̄ea guu.

⁷ A ní dá zé s̄usuwa,
s̄ aa k̄a w̄éle p̄s aa z̄ōleu.

⁸ Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí
ní ȳāb̄onsae p̄s í ken̄é.

⁹ Asa í imid̄enāo k̄olo n̄ininé,
í p̄maa kpa n̄and̄enāowa aa k̄a.†

¹⁰ An gb̄ēo ku gusiau ga léz̄i,‡
aale taasike yea ní m̄odaonao.

¹¹ Asa aa ḡí Lua ȳamai,
aa sak̄a Musude ledamaue.

¹² A tò w̄à ní busa ní z̄i gb̄āao,
aale lé ḡále, gb̄ēe ku à d̄n̄lēo.

¹³ ɔ aa wiil̄e Diizi ní taasikea guu,
s̄ à ní b̄s ní w̄et̄eapi guu.

¹⁴ A ní b̄s gusiau ní gao léz̄i,
à ní m̄odaonapīo k̄ēk̄em̄a.

¹⁵ Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,
ní ȳāb̄onsae p̄s í ken̄é.

¹⁶ Asa í bíib̄ole gba p̄s wa p̄i ní m̄ogot̄ēo gbooe,
í m̄osi gb̄āa zé kakab̄ōo é'ε.

¹⁷ An gb̄ēo líaa ní sw̄āgb̄āa yáí,
aa ḡs̄ suuunn̄o ní t̄aaēo yáí.

¹⁸ Aa ye p̄blea ḡiȳāio,
aa k̄a gaa.

¹⁹ ɔ aa wiil̄e Diizi ní taasikeau,

* 107:4 Nao 14.33 † 107:9 Luk 1.53 ‡ 107:10 Luk 1.79

ῥ à ní bó ní wétēapi guu.

²⁰ Aà lékpāsā ní gbāgbā, §
à ní sí miá'ewa.

²¹ Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,
ní yābōnsae pó ì kenéo.

²² Aa sáaukpa sa'owa,
aai aà yākeao galike ní gulakeao.

²³ An gbēeo gè gó'ilenao,
aa dàzeu ísíaa,

aaño be í zōpia aao gé laatai.

²⁴ Gbépio Dii yākeao è,
ní yābōnsae pó ì ke í guo.

²⁵ A yā'ò ῥ zà'lan gbāa kàka,
ísia fēle ní butēmbaao.*

²⁶ Aa gè musu aa sù zīle,
kua kaipi lézi sō kēngu.

²⁷ Aa dēedee,
aa tālaatalaabò lán wēdenawa,
an ílè'ño midē.

²⁸ Aa wiilè Diizi ní taasikeau,
ῥ à ní bó ní wétēapi guu.

²⁹ A ían gbāa zè à gò ían fēena ũ,
à í zùukè à kè kílíkili.†

³⁰ Ké gu níni gō, an pò kèna,
ῥ à gèño godókíi pó aale yáú.

³¹ Aa Dii sáaukpa aà gbēke yáí,
ní yābōnsae pó ì kenéo.

³² Aa aà tōbō balu guu,
aa aà táasile dōaanao káaa guu.

³³ A swao zōe à gò gugii ũ,‡
a tò nibōnao gò tōle inidenao ũ.

³⁴ A tōle báaade líle gu wiside ũ
gbé pó zōleuo vāi yáí. §

³⁵ A guwaiwai líle dāna ũ,
a tò gugii gò nibōna ũ.*

³⁶ A nōandēnao díle we,
ῥ aa wéle kàle aa zōleuo.

³⁷ Aa buapó tō aa vēlio bà,
ῥ à nē'íné maamaa.

³⁸ A báaadāngu,
ῥ aa dasikù à kè zài,
i to an pōtuoo làoo.

³⁹ ῥ à ní láo l, aa gò yōonno
gbāamōanē ní músio ní pōsiao yáí.

§ 107:20 Luk 7.7 * 107:25 Yon 1.4 † 107:29 Luk 8.24 ‡ 107:33 Yoz 3.13 § 107:34
Daa 13.10, 19.24-26 * 107:35 Bōa 17.6

40 Lua ì saikε kpalablenawá,
 ì to aa liaaliaa gugii pó zεvío guu.
 41 I wɛnadeɔ bɔ taasiu à ní sé lesí,
 ì to an uadeɔ dasikũ.
 42 Tó gbɛmaaɔ è, aai pɔnakε,
 gbɛvãib sɔ aai ní lé kpaaũ.
 43 Nòsede laaidɔ yápiɔwa,
 i Dii gbɛkε gwa lá a dε.

108

Lua mé ì to wà zible

1 Davidi lε.*
 2 Ma sɔ dilea, Lua,
 má lesi má ní táasile ní nòsemendoo.
 3 Ma mɔɔna ní ma domao, vu!
 Mí gbãakpa gudɔazi.
 4 Dii, má ní sáaukpa buib guu,
 má ní táasile gbéɔnε.
 5 Asa n gbɛkε zɔɔ zɔmaε,
 mé n náai zɔ luabepuanawa.
 6 Lua, tɔbɔ e à zɔma,
 to n gawi li dúniãa píi.
 7 Wea, wá suaba ní n gãsa gbãao,
 ké wápiɔ n gbé yenzideɔ e bɔ.
 8 Lua yã'ò za a kúkii à mè:
 Má Sikeũ kpaale ní tidɔanlaoε,
 mí Suko guzule kpámá.
 9 Galada bùsuá ma pɔε,
 Manase buib bùsuá ma pɔε,
 Èflaiũ buib bùsuá ma mò fùac,
 Yuda bùsuá ma lípanac.
 10 Mɔabuɔ bùsuá ma zion zu'obɔε,
 mi a kyale káε Èdɔũɔ bùsuwa,
 mi kúkua dɔ Filitɛɔ bùsuwa.
 11 Déme a gɛmanɔ wéle bíideui?
 Déme a dɔaamεε e Èdɔũɔ bùsuui?
 12 Lua, mé i kε n gbé pó n wá vũaa
 nili bɔ ní wá zīgɔɔ lɔo bàasio.
 13 Ɖdawá wá ibεεɔ yáí,
 asa gbɛnazína gbɛsuabaaá pãε.
 14 Wá zible ní Lua gbãao,
 ɔme a ɔzɔ wá ibεεɔwa.

109

Sa bɛ̃ε oa ibεεε

Davidi lε.
 1 Lua, níme mi n táasile,
 nísu ñyɔ níleao.

* 108:1 Soũ 57.8-12, 60.7-14

2 Asa gběvāi bōnkpedeᵛ i ma yaa,
aaĩ lekᵛlekamazi ní ɛɛo.

3 Aaĩ liamazi ní yá'íio,
aaĩ sòlekemanoᵛ pᵛewiwinesai.

4 Aaĩ ma yeańzi fiabomeɛ ní yāᵛᵛmao,
mapi sᵛ miᵛ wabikema.

5 Aaĩ maa fiabomeɛ ní vāio,
ma yeańzi sᵛ ní zaamaguo.

6 Gběvāi sóike ní dᵛaanawa,
n̄ aà na gudenaɛ a ɔzĩ.

7 To yákpale bᵛaànoᵛ vāi,
to aà wabikema yá'ìè.

8 Aà wēni su àᵛ gbāao,
gběpāle i zᵛle aà gbɛu.*

9 Aà néᵛ gᵛ desai,
aà na i gᵛ gyaa ũ.

10 Aà néᵛ gᵛ liaanaᵛ ũ aᵛ baake,
aᵛ pᵛ wɛɛɛwɛɛɛ pᵛkᵛlekii.

11 Aà fiade aà pᵛᵛ naaa pii,
buipāleᵛ aà zĩ ài siwà.

12 Gbēe su gbēkɛkɛèo,
wasu wēnadᵛ aà né pᵛ a tòᵛneᵛo.

13 Aà buiᵛ mide,
an tᵛ ga gbé pᵛ lé feleᵛ guu.

14 Aà deziᵛ vāikema yá dᵛngu, Dii,
ńsu n̄ aà da duuna kēwà bauo.

15 An duuna aᵛ dᵛngu gᵛᵛpii, Dii,
an yá i sã gbéᵛgu dúniau,

16 ké ili láasooke gbēkɛwao yáí,
ĩ íadaᵛ taasideᵛ n̄ wēnadeᵛ
ní gbé pᵛ an ká gāᵛwa e aa ga.

17 A ye savāi'oa gbéi,
to à wi aà muᵛsu.
Sa maa oa gbéɛ lí kaaàguo,
a kɛ báaa vĩ sᵛo.

18 A lekɛané ula dà,
à gè aà nᵛsɛu lán íwa,
à tàalɛaàgu lán nísiwa.

19 Aᵛ fiwà gᵛᵛpii zwāa ũɛ,
iᵛ dᵛ aàpi asana ũ.

20 Dii fiabo ma yāᵛᵛmadeᵛne màa
ní gbé pᵛ aaĩ vāi o ma musuᵛ.

21 Dii Gbāapiide, ma wɛgwa n tᵛ yáí,
ma bᵛ n̄ maa ní n gbēkɛo yáí.

22 Asa taaside wēnaden ma ũ,
ma pᵛ yà dúduu.

* 109:8 Zin 1.20

23 Mále sǎale lán oosi uenawa,
mále gēzea lán íana kwasawa.

24 Leye tò ma gbá lé sé lo,
ma fēfē e ma gō wákambaau ũ.

25 Ma gōné pōsōsōa ũ,
aaĩ ma gwa aa mike déũdeũ.†

26 Dɔmale Dii ma Lua,
ma suaba n gbēke yáí,

27 aai dō ké n ɔdàa,
ké nime ní kēmee, Dii.

28 Tó aa ma ka, nýō báadamagu,
tó aa fēlemanɔ, wí a ní kú,
mapi n zòblena mí pɔnake.

29 Tó íi a gō ma yādɔmadeɔne ula ũ,
aa wida níziawa lán gomusuwa.

30 Má Dii sáaukpa ní lo gbāao,
má aà táasile balu guu.

31 Asa í ze ní wēnadeɔe,
í ní sí gbé pó lé yādarílaɔwa.

110

Mēsii ktake

Davidi le.

1 Dii ò ma diie aà zōle a ɔplaaí
e aà aà ibeɔ keè aà gbadibo ũ.*

2 Dii a to n iko ligua,
nýō kible n ibeɔwa Siɔna.

3 N gbéó níziá kpama n ikokegɔɔ
ní lousisi'ulaɔ daa.
N èwaasoɔ mɔ n kíi gudɔleia lán ffiwa.

4 Dii legbè, a lé lileá vɔo à mè:
Nyō de sa'ona ũ gɔɔpii
lán Mekizedeɔwa.†

5 Dii ku n ɔplaaí,
a kíaɔ míɔnzō a pɔfēgɔɔ.

6 A tɔsi buiɔwa, an geɔ gupa,
a dúnia búu kíaɔ míɔnzō,

7 i swa'í mi zé lé.
Bee yá mé tò aà mi aɔ daa ía.

111

Dii tɔba

1 Aleluya!

Má Dii sáaukpa ní nòsemendoo

† 109:25 Mat 27.39 * 110:1 Mat 22.44, Zln 2.34-35, 1Kln 15.25, Efe 1.20-22, Ebe 1.13, 8.1, 10.12-13

† 110:4 Ebe 5.6, 6.20, 7.17, 21

ń gbēmaao sānu balu guu.

² Dii yākeao zōo,

gbé pó à kàńguo ì a wàaipa.

³ Aà yākeao bēēē ń gawio ví,

aà yākea a zéwa láaa vío.

⁴ Dii tò a yābōnsaēkeaō dōwágu,

a sūuu ń sósobio ví.

⁵ I blē kpa a víakenaōwa,

aà bàakuańno yá lí sāaaguo.

⁶ A a gbāa òlò a gbéōne yākea guu,

à buipāleo būsuo kpámá.

⁷ Yá pó a kēo náai ví mé a zēví,

yá pó a díleo síana ví píie.

⁸ Yápio zínao pélea gōōpii,

ì yāke a zéwa náai guu.

⁹ A suabana zì à a gbéō bō,

aà bàa kúrino gōōpii.

Aà tó kua adoa mé ì to vía ń kú.

¹⁰ Vlakēa Diiē mé ōno zína ũ,*

gbé pó ì víakēē wēzē gbāa.

Aà táasilea aō láaa vío.

112

Gbé pó Dii vía ví

¹ Aleluya!

Báaaden gbé pó Dii vía ví,
mé Diipi yādileao ì kaaāgu ũ.

² Aà nēo gō gbāadeo ũ ń būsuu,
asa nòsepuede buibá báaadeone.

³ Pómoama ń àizeeo di aà bēē,
aà yākea a zéwa láaa vío.

⁴ Baa gusiau gu ì pu gbēmaaoñeē,
nòsepuede pó sūuu ń sósobio vío.

⁵ Gbé pó gbēke ví ì pó sēané,

ì a yáō ke a zéwa, yá ì bōē maaē.

⁶ Gbēmaa lí fu bauo,

aà yá aō dōńgue gōōpii.

⁷ Bao íi lí aà víakūo,

aà sō ló dílea, ló Dii náai ví.

⁸ Aà sō lí vío, vía lí aà kūo,
e à ge tídoò a ibeēola.

⁹ I pó fáē taasideone,

aà yākea a zéwa láaa vío.*

Aà mi ló daa ía ń gawioē.

¹⁰ Gbēvái lío ye aà ea yáio,
ì lésakāāzi, ì ló gá.

* 111:10 Yaa 1.7, 9.10 * 112:9 2Kln 9.9

Yá p̄s váikena wé d̄oi ì midewàe.

113

Dii táasilea

¹ Aleluya!

Dii zòblenaṵ, à àà táasile,
í àà t̄ob̄!

² Gb̄épii Dii sáaukpa
za gb̄a e ḡōpii.

³ Gb̄épii Dii t̄ob̄
sea za íat̄ẽbilea e a ḡẽkpeuk̄i.

⁴ Dii ku musu, a de bui piila,
à t̄ob̄ è à mà musua.

⁵ Gb̄ee ì ka Dii wá Luawao,
a z̄õlea báawa musu.

⁶ I wékpale z̄ile,
ì musu ñ t̄ōleo gwa.

⁷ I ȳẽẽsaideṵ b̄o b̄usutiu, ì ñ f̄ele,
ì w̄enadeṵ b̄o t̄ufuu, ì ñ sé leśí.

⁸ I ñ da kíabuṵ guu,
anz̄ia gb̄é kíabuṵ guu.

⁹ I to f̄i ñé b̄ob̄o,
i ḡõ neade p̄nade ù.

Aleluya!

114

Ḡẽamusu dikpe le

¹ Ké Isailiṵ b̄o Egipi,
ké Yak̄obu buiṵ b̄o bui z̄iloṵ guu,*

² Yuda b̄usu ḡò Dii kúki ù,
Isaili b̄usu ḡò àà kibleki ù.

³ Isia T̄ea è ̄s à bàal̄e,†
Yuud̄e í kpekp̄a.‡

⁴ Gb̄èsis̄iṵ v̄í v̄í lán s̄awwa,
s̄is̄iṵ ōyaaȳe lán bleṵwa.

⁵ Isia, b̄óm̄e n le n bàal̄e?
Yuud̄e, àkea n kpekp̄a?

⁶ Gb̄èsis̄iṵ, b̄óȳái a v̄í v̄í lán s̄awwai?
S̄is̄iṵ, àkea a ōyaaȳe lán bleṵwai?

⁷ D̄únia, lualua Dii m̄oa guu,
dee Yak̄obu Luapi ae.

⁸ A gb̄esi k̄e ib̄ok̄i ù,§
à gb̄ek̄ao lile nib̄ona ù.

* 114:1 B̄oa 12.51 † 114:3 B̄oa 14.21 ‡ 114:3 Yoz 3.16 § 114:8 B̄oa 17.1-6, Nao 20.10-11

115

Dii mé ì báaadangu

¹ I ke wá tó mé a bɔo Dii,
i ke wá tó mé a bɔo.
N nziá tɔbɔ n gbêke ní n náaió yáí.

² Akéa buipáleɔ ì wá la aa mé
wá Lua kú má niéí?
³ Wá Lua ku musu,
yá pɔ a yei ì kee.
⁴ Aa ní diiɔ pì ní ánusuo ní vuao,
gbēnazina ɔgbec.*

⁵ Aa lé ví, aali yá'oo,
aa wé ví, aali gu'e sɔo.
⁶ Aa swá ví, aali yámao,
aa ní ví, kási aali pɔ gímao.
⁷ Aa ɔ ví, aali ká pɔwao,
aa gbá ví, kási aali táa'oo.
Aali kolokekeo.
⁸ An pinaɔ gɔ́nwaɛ
ní gbé pɔ lé ní náaikeɔ.†

⁹ Isailiɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sèngbao ũ, ì dɔ́ále.
¹⁰ Aalona buiɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sèngbao ũ, ì dɔ́ále.
¹¹ Dii víakenaɔ, à Dii náaike!
Ɔme á sèngbao ũ, ì dɔ́ále.

¹² Wá yá lí sá Diiguo,
a báaadawágu.
A báaada Isaili buiɔgu,
a báaada Aalona buiɔgu.
¹³ Dii a báaada a víakenaɔgu,
néfēnen gbēzɔɔ.‡
¹⁴ Dii káflakéé,
ápiɔ ní á néɔ.
¹⁵ Dii mé a báaadaágu,
musu ní tɔleɔ Kenapi.

¹⁶ Musuá Dii beɛ,
ɔ à tɔle ná gbēnazinaɔne ní ɔzi.
¹⁷ I ke geɔ mé lí Dii táasileo,
gbé pɔ kú bedaɔɔ ɔ ku kilikilie.
¹⁸ Wápiɔ, wáɔ Dii sáaukpa
za gbā e gɔɔpiie.

Aleluya!

* 115:4 Zia 9.20 † 115:8 Sou 135.15-18 ‡ 115:13 Zia 11.18, 19.5

116

Gbé pò bò ga lézì Dii sáaukpaa

¹ Má ye Diizi,

asa à ma yāmàe,

à ma wiileawa mà.

² Máo aà sísi e ma wēni léue,

ké à swādòmazi yáí.

³ Ga fùà kpàmee yāa,

má kú yeelēa zṣo guu,

taasi ní pṣsiao tṣa.

⁴ O ma lézù Diizi ma mē:

Dii, n yá na, ma misi.

⁵ Dii sùuu ví mé a maa,

wá Lua sósobi ví.

⁶ Dii i yēēsaideṣ dṣa.

Ké ma gṣ dṣlṣ, à ma suabà.

⁷ Ma nòse aṣ nínia sa,

asa Dii yāmaakēmee.

⁸ Dii ma bṣ ga lézì,

à wé'i gògomee,

i to ma gēnalèo,

⁹ ké màṣ ku dúnia guu,

míṣ bē aà aē.

¹⁰ Ké taasi tṣa, ma gṣ búēbue.

Ma aà náaikè, ṣ ma yá'ò.*

¹¹ Gili gèmagu ma mē:

Gbēe mṣafilisaio.

¹² Bó má fiaboḍ Diiē

maa pṣ a kēmee píi yá musui?

¹³ Má Dii gbé suabaa imibṣ se musu,

mí aà sísiḍ.

¹⁴ Má lé pṣ má kè Diiwaṣ fiabo

aà gbéṣ wáa píi.

¹⁵ Dii yāmanaṣ gaa gbiaè.

¹⁶ Dii, n yá na, n zṣblenan ma ũ.

Nṣe pṣ zṣblène nén ma ũ,

n ma bṣ bau.

¹⁷ Má sáaukpa sa'oma,

mí ní sísiḍ, Dii.

¹⁸ Má lé pṣ má kè Diiwaṣ fiabo

aà gbéṣ wáa píi.

¹⁹ Má fiaboè aà ua Yelusaleũ.

Aleluya!

* 116:10 2Kln 4.13

117

Dii táasilea

¹ Bui píi, à Dii táasile,
 bùsu píi gbě̀, à aà tɔ̀, *
² asa a gbě̀ke víwanɔ̀ à kè zài.
 Dii náai vī gɔ̀piie.

Aleluya!

118

Gea Dii ua ní sáaukpaa

¹ A Dii sáaukpa, asa a maa,
 aà gbě̀ke láaa vío.
² Isailiɔ̀ o,
 aà gbě̀ke láaa vío.
³ Aalona buiɔ̀ o,
 aà gbě̀ke láaa vío.
⁴ Aà víakenaɔ̀ o,
 aà gbě̀ke láaa vío.
⁵ Ma lezù Diizi ma yeelea guu,
 ɔ̀ a wèa à ma gba dèepookíi.
⁶ Dii kumanɔ̀, vía a ma kũo,
 bɔ̀ gbě̀nazína a fɔ̀ kemeei? *
⁷ Dii kumanɔ̀ ma dɔ̀nlɛde ũ,
 má tidɔ̀ ma ibeɛɔlae.
⁸ Naa Diizi maa de
 gbě̀nazína náaikeala.
⁹ Naa Diizi maa de
 gbãadeɔ̀ náaikeala.
¹⁰ Bui píi liamazi,
 ɔ̀ ma ní kwé ní Dii tɔ̀o.
¹¹ Aa liamazi ɔ̀plaaí ní zeeo,
 ɔ̀ ma ní kwé ní Dii tɔ̀o.
¹² Aa fía lán zɔ̀daɔ̀wa,
 ɔ̀ aa míde lán sè tékũawa,
 ma ní kwé ní Dii tɔ̀o.

¹³ Aa ɔ̀zòmazi pásípási,
 má ye lélei, ɔ̀ Dii dɔ̀male.
¹⁴ Dii mé ma gbãa ũ, aà táasi mi lé,
 à gɔ̀ ma Suabana ũ.

¹⁵ A ma, kúkua dɔ̀ gbě̀maaɔ̀ bòou,
 Dii ɔ̀plaa gbãa zíkè.
¹⁶ Dii ɔ̀plaa dɔ̀a musu,
 Dii ɔ̀plaa gbãa zíkè.

¹⁷ Má gao, máɔ̀ kue,

* 117:1 Lom 15.11 * 118:6 Ebe 13.6

mí ɔ Dii yāke ɔ galikɛ.
 18 Dii ma swāgāga maamaa,
 āma i to ga ma se ɔ.

19 A gbé suabaa bɔle gba ɔ wēmɛɛ
 mà gē mà Dii sáaukpa.

20 Dii ua bɔle ke,
 gbēmaa ɔ mé í gēu.

21 Ma n sáaukè Dii, asa ní wèa,
 n gō ma Suabana ũ.

22 Gbɛ pɔ ēbona ɔ pākpai
 mé gō gbɛ ɔ mide ũ. †

23 Dii mé bee kè,

ɔ à kèwēɛ yābɔnsaɛ ũ. ‡

24 Gɔɔ pɔ Dii dīlen ke.
 Wà pɔnakɛu wà yáalɔ.

25 N yá na Dii! Wá suaba!
 Sue Dii! Wá daɛ ní gòmio!

26 Báaaden gbé pɔ lé mɔ ní Dii tɔo ũ,
 kua Dii ua wále gbāakpanzi. §

27 Dii mé Lua ũ, à gupùwēɛ.
 A ba dɔdɔ sa'obɔɔwa,
 í poo gbagbakīzi.

28 Ma Luan n ũ, má n sáaukpa,
 ma Lua, má n tɔɔ.

29 A Dii sáaukpa, asa a maa,
 aà gbēke láaa vɔlo.

119

Gbaakpaa Lua yáwa

1 Báaade ɔn gbé pɔ aa ku tàesai
 aa Dii ikoyá kŭa ũ.

2 Báaade ɔn gbé pɔ aaí Dii yá'one ma
 aaí aà kíi wɛɛɛ ní nðsemendoo ũ.

3 Aali yākpaanlakeo,
 aaí aà dɔɔ sé.

4 N n ɔtondɔkii ðɔwēɛ,
 ké wà ɔ tei ní laaio.

5 Má ye mà ɔ ku ma dɔɔwaɛ,
 mí ɔ n yādilene ɔ kŭa.

6 Tó má n yādile ɔ kŭa pii,
 bee a to wí ma kŭo.

7 Gɔɔ pɔ mále n yāmaapi ɔ dada,
 má n sáaukpa ní nðsepuaɛ.

8 Máo n yādilene ɔ kŭaɛ,

† 118:22 Luk 20.17, Zln 4.11, 1Pie 2.7 ‡ 118:23 Mat 21.42, Maa 12.10-11 § 118:26 Mat 21.9,
 Maa 11.9, Luk 19.38, Zaa 12.13

ńsu ma to we míomio.

⁹ Kpelewa èwaaso a ke ào ku gbâlesaii?

Sema aà yâkea kpaai ní n yáo.

¹⁰ Mále n kii wele ní nðsemendoo,
ńsu to mà pàale n yádileaoneo.

¹¹ Ma n yá dà ma s̄ guu,*
ké másu duunakeneo yái.

¹² Ma n sáaukè, Dii,
n n yádileneo damee.

¹³ N ikoyá p̄ b̄ ní léuo pii,
má dau siu née.

¹⁴ Mále p̄nake ní n yá'oneo
lá w̄i ke ní àizeowa.

¹⁵ Mále n òtond̄kii wáaipa,
ma láasoo ku n kekeáowa.

¹⁶ Ma p̄ k̄ena n yádileaowa,
n yá a s̄maguo.

¹⁷ Yāmaake mapi n z̄blenae,
mí e mào ku mào n yá k̄ua.

¹⁸ Ma wé kémee,
ké mà wesi n ikoyá b̄nsaeole.

¹⁹ B̄m̄on ma ũ d̄unia guu,†
ńsu n n yádilea ulemeeo.

²⁰ N ikoyá nidea ḡopii
mé tò ma nisina v̄ua.

²¹ Ni waladeo lele, ni láaikemá,
gbé p̄ p̄ale n yádileaonepio.

²² Ma b̄ s̄s̄sa ní sa p̄ aai kamaguou,
asa má n yá'oneo k̄uae.

²³ Baa ké k̄iao z̄le lekpaaimazi,
ma láasoo āo ku n yádileneowae.

²⁴ N yá'oneo mé i ma p̄ ke na,
n yápi mé i ledaa.

²⁵ Ma nisina naa líwa.

Ma misi lá ní òwa.

²⁶ Ma a yâkeao d̄d̄one, ò ní w̄ea.
N n yádileneo damee.

²⁷ To mà n òtond̄kii d̄s̄,
ma láasoo io ku n yāb̄nsaeowa.

²⁸ Kua p̄s̄iau ma n̄ðse ólò.
Ma gba gbāa lá ní òwa.

²⁹ Ma k̄e s̄s̄azeowa,
ní ma gba zé mà ze ní n ikoyāo.

³⁰ Ma s̄iana zé s̄e,
ma s̄o io ku n ikoyāwa.

³¹ Má n yá'oneo k̄ua oplapla.

* 119:11 Luk 2.19 † 119:19 Ebe 11.13

Dii, n̄su to wí ma k̄u.

³² Má w̄a n̄ n yādileao,
asa n ma s̄o d̄amεε douε.

³³ Dii, n̄ n yādilenεo zé ōbmeε
m̄o k̄u e ma w̄ēni léu.

³⁴ Ma gba ōno m̄o n ikoyā k̄u,
m̄o zikewā n̄ n̄semendoo.

³⁵ Ma da n yādileao zéu,
asa bee mé i kamagu.

³⁶ To ma s̄o ta n yā'onεowa,
asu tá gbēble'aiwao.

³⁷ To ma wema p̄o gianaola,
ma lé n̄ l̄ao n zé guu.

³⁸ Yá p̄o n̄ ō ke mapi n z̄ōblenae,
lé p̄o n̄ gbē n viakenaonepi.

³⁹ To s̄s̄o p̄o má a v̄ia v̄i gē ma swá kpe,
asa n yākekea maaε.

⁴⁰ Má ye n ōtond̄k̄i f̄a,
ma lé n̄ l̄ao n maakea guu.

⁴¹ Dii, m̄o gbēkekeμεε,
ma suaba lá n̄ ōwa,

⁴² mí yázasi ma s̄s̄onawa,
asa mále n yá náaike.

⁴³ Nsu to m̄o ku s̄ana'oané saio,
asa n ikoyā ō ma wé d̄oi.

⁴⁴ Má ō n ikoyā k̄u
za gbā e ḡōpiie,

⁴⁵ m̄o be ma laaiwa,
asa ma n ōtond̄k̄i w̄εεεε.

⁴⁶ Má n yā'onεo o k̄iaone,
w̄i a ma k̄u.

⁴⁷ N yādileao i ma p̄o ke na,
asa má ye yápiie.

⁴⁸ Má ye n yādileaoi ō ma ōbi,
mi láasooke n yādilenεowa.

⁴⁹ To yá p̄o n̄ ō n z̄ōblenae d̄ongu,
asa n̄ to ma wé d̄oiε.

⁵⁰ Ma n̄se i n̄ini ma taasikεa guu,
asa n yá mé i ma lé n̄ l̄ao.

⁵¹ Waladeo lé ma yáalo maamaε,
n̄ beeo má p̄aale n ikoyāεo.

⁵² Mi láasooke n ikoyā yāowa,
ō aal ma n̄se n̄nimεε, Dii.

⁵³ Ma p̄o i pa maamaa
v̄aikena ō p̄akpaa n ikoyāi yái.

⁵⁴ Mi lesi n yādilenεo musu
ma kua dúniau b̄om̄o ū guu.

⁵⁵ N yá i ō d̄omagu gwá, Dii,

ṣ miṣ n ikoyāṣ kūa.

56 Má yá beeṣ dṣe dṣ,
asa miṣ n ṣtondṣkii gwae.

57 Dii mé ma baa ũ,
ma legbè ma mè má n yāma.

58 Mi awakpane ní nṣemendoo,
sùuukemanṣ lá ní òwa.

59 Ma a yákeṣ gwà,
ṣ ma n yáze sè.

60 Máṣ wāa, má zezeo,
má n yādileṣ da.

61 Baa tó gbēváiṣ ba liamazi,
n ikoyāṣ sāmago.

62 Mi fele mà n sáaukpa weedo
n ikoyā maapiṣ musu.

63 N viakenaṣ gbēnan ma ũ,
gbé pṣ aai n ṣtondṣkii gwaṣ.

64 Dii, n gbēke dúnia pà.
N n yādilenṣ damee.

65 N maakè mapi n zṣblenaṣ,
lá ní òwa, Dii.

66 Wezè ní dṣao damee,
asa ma n yādileṣ sīe.

67 E nyṣ gé ṣṣṣleia, má sásāe,
āma tiasa má n yá kūa.

68 N maa mé ni yāmaake.
N n yādilenṣ damee.

69 Baa ké waladeṣ yásia li wa nānaa,
miṣ n ṣtondṣkii gwa ní nṣemendooe.

70 An swá yīaa, aa sṣṣkù,
mapi sṣ ma pṣ na n ikoyāwa.

71 N ṣṣṣleaa kè maae,
asa ma e ma n yādanṣ dādae.

72 Ikoyā pṣ lé bṣ n léu maamee
de vua ní ānusu ṣwatē ṣaa sṣṣla.

73 N ṣ mé ma ikāsa, ṣ n ma ke.
Ma gba ṣnṣ mà n yādileṣ dada.

74 Tó n viakenaṣ ma e, an pṣ i ke na,
asa n yá ṣ ma wé dṣi.

75 Dii, má dṣ ké n ikoyāṣ maa,
ké ní náai vi yái ṣ n ṣṣṣlea.

76 Gbēkekemee, ma nṣe i níni,
lá ní ò mapi n zṣblenaṣwa.

77 Mṣ n wēnadṣmee màṣ ku aafia,
asa n ikoyāṣ mé ma pṣnakeṣ ũ.

78 To wí waladeṣ kú, asa aa yādṣae,
mí làasooke n ṣtondṣkiiwa.

79 To n viakenaṓ mṓ ma k̄i,
gbé p̄ aa n yā'one d̄piṓ.

80 To màṓ ku tâaesai n yáṓ musu,
ké wí su ma k̄u yái.

81 Ma s̄anzi ñ ma suaba e ma nisina lòo,
n yá ṓ ma wé d̄i.

82 Ma w̄d̄d̄o n legb̄eai e ma wé wò,
b̄e n̄yṓ ma n̄se n̄nim̄eai?

83 Má de lán báa b̄o p̄ tézāna màwae,
ní beeo n yād̄il̄eṓ lí s̄amaguo.

84 Mapi n z̄bl̄ena máṓ n d̄ā e b̄e ni?
B̄e n̄yṓ ìada ma w̄leṓwai?

85 Waladeṓ ì eȳm̄e,
an yá lí k̄'e ní n ikoyāoo.

86 N yād̄il̄eṓ p̄i náai v̄i.
D̄male, asa w̄le ìadaa p̄āe.

87 A ḡò ȳo aa ma b̄o d̄úniaue,
mapi s̄ mi n ɔ̄tond̄k̄i tó weo.

88 Ma lé ní l̄áo n gb̄eke yái,
mí n yā'one ma.

89 Dii, n yá ìṓ ku ḡōpiī, †
a z̄inapelea musu n be.

90 N náai v̄i w̄é ní w̄eṓ,
n d̄únia k̄ale, ṓ a ku.

91 N ikoyāṓ mé tò p̄pii kú gb̄ā,
asa p̄pii misiileane.

92 Tó n ikoyā mé ma p̄nak̄eṓ ūo,
d̄ṓ ma m̄ide ma taas̄ikea guu.

93 N ɔ̄tond̄k̄i a s̄amagu bauo,
asa a sabai ṓ n ma le ní l̄áo.

94 N p̄n ma ū, ma suaba,
asa miṓ n ɔ̄tond̄k̄i w̄ēlēe.

95 Gb̄v̄áiṓ lé ma w̄e,
ṓ ma laai ku n yā'oneṓwa.

96 Má è p̄pii maa lé kue,
āma n yād̄il̄eṓ z̄ṓ lé v̄iṓ.

97 Má ye n ikoyāi à k̄è z̄ai,
miṓ làasook̄ew̄a ḡōpiīe.

98 N yá tò ma ṓn̄o de ma ib̄eṓla,
asa a ku ma s̄ṓu ḡōpiīe.

99 Ma w̄ez̄e de ma yād̄an̄edeṓla,
asa ma làasoo ìṓ ku n yā'oneṓwae.

100 Ma ṓn̄o de maez̄ṓṓla,
asa miṓ n ɔ̄tond̄k̄iṓ gw̄ae.

101 Mi gb̄apele z̄é v̄āie guuo,
ké mà e màṓ n yá k̄ūa yái.

† 119:89 Mat 24.35, 1P̄e 1.25

102 Mi kē n ikoyāowao,
asa míme ní dāmee.

103 N yāo namee à kè zài,
a na de zóa ma léu.

104 N ɔtonɔkɪi ĩ ma gba ɔno,
a yáì tò má za sásáze píiu.

105 N yá mé filia ũ ma gbázi, §
ĩ gupumee zéu.

106 Ma legbè ɔ ma kpale ma siwà,
ma mē máo zíkē n ikoyāowae.

107 Ma taasikēa kè zài, Dii.
Ma lé ní láo lá ní òwa.

108 To n sáau pó mále kpá kángu,*
ní n ikoyāo damee, Dii.

109 Gɔɔpii mío ku ga lézié,
ní beeo n ikoyāo lí sámaguo.

110 Väikēnao baikpámee,
kási mi zā n ɔtonɔkɪiwao.

111 N yá'onēá ma póe gɔɔpii,
aai to ma pɔ ke na.

112 Ma a sɔ kpà n yādilenēwa,
máó kúa gɔɔpii e ma wēni léue.

113 Má za nòsemempladeɔgu,
má ye n ikoyái.

114 Mmē ní ma ulékii ní ma sèngbaoo ũ,
n yá ɔ ma wé dɔi.

115 A gomala väikēnao,
ké má zíkē ma Lua yādileawā.

116 Nyɔ ma kúa lá ní òwa, mío ku,
ńsu to tãmaa ma neo.†

117 Nyɔ de ma gbāa ũ, mío aafia,
ma wé io pē n yādilenēwa láasai.

118 Ɔzɔ gbé pó pàale n yādilenēei,
an mɔafiliiyā a àikenéo.

119 Ni dúnia väikēnao waa bīsa ũ,
a yáì tò má ye n yá'onēi.

120 Má n vía ví, ma mē ĩ seenata,
n ikoyāo ĩ to vía ma kú.

121 Ma yákè a zéwa wásawasae,
ńsu ma to ma ľadamadeño.

122 Kpégaasi mapi n zòblēnae,
ńsu to waladeɔ ma wētāo.

123 Ma wé dɔ n dɔnlei e ma wé wò,
má sʒanzi ñ ma suaba lá ní òwa.

124 Yáke mee n gbéke guu,
ní n yá da mapi n zòblēnae.

125 N zòblenan ma ũ, ma gba ònò,
ké mà n yá'onéó yáasi dō.

126 N yákegṛṛò kà, Dii,
wàle bṛ n ikoyā kpe.

127 Má ye n yádileáṣi de vuaa,
baa vua baasaa.

128 Má è n ṛtondṛkii maa,
a yáí má za sásáze píiu.

129 N yá'onéó deméé yábṛnsae ũ,
Ayāmeto má dà ma sōu.

130 N yá bṛṛlekka i gupuné,
ì nṣedoudeṛ gba ònò.

131 Ma lé élea, mále we fòofoo,
asa n ikoyāṛ ni lé ma deé.

132 Ma wegwa, sùuukemanṛ,
lá ni ke gbé pṛ ye n tóṛnṛwa.

133 Ma dazṛwa lá ní òwa,
ńsu to yāvāie kibleao.

134 Ma bṛ gbé taiinkenaṛ ṛzī,
ké màṛ n ṛtondṛkii gwa.

135 Mapi n zòblena wegwa,
ní tó mà n yádilenéó dō.

136 Wé'i lé bàale ma kùawa,
ké wa n ikoyā kùao yáí.

137 Dii, ní maa,
n yákekeṛ zéví.

138 N n yáṛ ðile a zéwa,
aa náai ví maamaae.

139 N yá lé ke ma ibeṛṛne yāe ũo,
ṣ a yá lé ma de.

140 Wa è n yá sāa vío,
mapi n zòblena, má yei maamaae.

141 Pṛen ma ũo, wí sakamagu,
ń beeo n ṛtondṛkii lí sāmago.

142 N yá Ìṛ zéví gṛṛpiie,
n ikoyā síana ví.

143 Taasi n yá'ṣmao ma le,
āma n yádileṛ mé ma pṛnakṛṛ ũ.

144 N yá'onéó maa gṛṛpiie,
ma gba ònò ké màṛ ku.

145 Mi n sísi ní nṣemendoo,
wea Dii, míṛ n yádilenéó kùa.

146 Mi lezunzi,
ma suaba, míṛ n yá'onéó kùa.

147 Mi fele gudṛsai mà wiilema,
n yá ma wé dṛi.

148 I lí na ma wéu gwāasinao,

ké mà e làasooke n yáwa yáí.

149 Ma yāma n gbēke yáí, Dii,
ma lé ní láo lá n ikoyá'òwa.

150 Gbé pọ́ lé lekpaaimaziò kái,
aa zà ní n ikoyāo.

151 N kumanò kái, Dii,
n ikoyā píi síana ví.

152 Má dǒ n yá'onewá à gègè,
ké ní dǐle àò ku gọpíi yáí.

153 Ma taasi gwa, ní ma suaba,
asa n ikoyā i sāmago.

154 Zemanò, ní ma bọ,
ma lé ní láo lá n a legbèwa.

155 N dónle zà ní vāikenawò,
asa aali n yādilenewò wèlè.

156 N sósobi ví zò, Dii,
ma lé ní láo lá n ikoyá'òwa.

157 Ma íadamadeò ní ma wèlèo dasi,
āma mi páale n yá'onewonewo.

158 Má ye n náaikensaiò gíyáio,
ké aaliò n yá kúao yáí.

159 Gwa lá má ye n ɔtondókíi.
Dii, ma lé ní láo n gbēke yáí.

160 N yápii zínaá síanaε,
n ikoyāò maa, aa láaa vío.

161 Gbāadeò í íadaa pā,
āma n yá ǝ má a vía ví.

162 Mi pónake ní n legbèao,
lán gbé pọ́ àizεε zòò kòmpawa.

163 Má za mọafiliu, má ye a yáio,
n ikoyā má yei.

164 Miò n táasile gọò do gēn soplapla
ké n ikoyāò maa yáí.

165 Gbé pọ́ ye n ikoyāiò aafia zòò,
yāe lí tó aa fùo.†

166 Ma wé dọi ò ma suaba, Dii,
mi zíkε n yādileawá.

167 Má n yá'onewò kúá ní nòseo,
má yei maamaε.

168 Mi n ɔtondókíi gwa, mi n yāma,
asa ma kekéá píi kú n ɔzíkε.

169 To ma wiilεa kama, Dii,
ma gba ɔnò lá ní òwa.

170 To ma wabikεa n le,
ma suaba lá n a legbèwa.

† 119:165 1Zaa 2.10

171 N táasilea aṓ dṓ ma léue,
asa ni n yādilenεṓ dameε.
172 Má lesi n legbēa musu,
asa n yādileaṓ maa píie.
173 Nyṓ kú ní dṓamale sṓuo,
asa ma ze ní n ṓtondṓkioε.
174 Mále a nide ñ ma suaba, Dii,
n ikoyá mé ma pṓnakεṓ ũ.
175 To màṓ ku, míṓ n táasile,
to n ikoyáṓ aṓṓ ma kūa.
176 Ma liaa lán sá pṓ sásáwa,
mapi n zḡblena, ma wεεε, §
asa n yáṓ i sāmago.

120

Kua yákeledeṓ guu

Gea Yelusaleŭ le.
1 Ma kua yeelea guu ma wiilè Diizi,
ṓ à ma yámà.
2 Ma si yásiadeṓ yādṓmawa
ní mṓafilide yáṓ.
3 Mṓafilide, kpelewa Lua a sennṓi?
Bṓ a fiaboonei?
4 Gṓsa gbāa kà lenaṓ
ní sé sísí wāao.
5 Waiyoo mapi kua Mesεkio guu,*
zḡlea Kedaṓ zwàakpεu.†
6 Ma zḡle gbé pṓ za aafiaṓ guu à gègè.
7 Yákelesaiden ma ũ,
tó ma a yā'ò, sòle aai fεlèṓ.

121

Dii wá dḡana

Gea Yelusaleŭ le.
1 Ma wé dṓ gbḡsísíṓ kíi oi,
gu pṓ ma dṓnle i bṓu.
2 Ma dṓnle i bṓ Dii kíie,
aapi mé musu ní zḡleo kè.
3 A to à gēnaleṓ,
i lí kpá á dḡanalao.
4 I lí Isailio dḡana leṓ,
ñli i'oo.
5 Dii mé á dḡana ũ,
Dii deé ue ũ á ṓplai.
6 Iatē a á lé fāaneo,*
mṓvua a dṓwá gwáṓ.

§ 119:176 Luk 15.4 * 120:5 Daa 10.2, Eze 38.2-3 † 120:5 Daa 25.13, Isa 21.16-17 * 121:6 Zia 7.16

7 Dii a á sí vāi píiwa,
 a á wēni dśaé.
 8 Dii a á dśa á gea guu ní á suao
 za gbā e gɔɔpii.

122

Davidi wabikea Yelusaleūe
 Gea Yelusaleū le.

1 Ké wa òmεε wā gé Dii ua,
 ma pɔ kèna.
 2 Wa ka Yelusaleū sa,
 wá zea a bíibɔleu.
 3 Wā Yelusaleū kàle,
 wa nànakɔwa gíũgiũ.
 4 Wekii Isaili buiɔ ì gēu,
 bui pɔ Dii sèpiɔ.
 Aaí gé Dii sáaukpai,
 lá a dīlenéwa.
 5 We wā kía yágɔgɔbaaɔ kpàleu
 Davidi buiɔ báaɔ ũ.
 6 A wabike Lua à Yelusaleū gba aafia à mε:
 Gbé pɔ yeiɔ aaɔ ku niēniē,
 7 aafia iɔ ku a bíi guu,
 a gudɔaktiɔ iɔ ku yākelesai.
 8 Ma gbéɔ ní ma gbēnaɔ yáí má o,
 Lua Yelusaleū gba aafia.
 9 Dii wá Lua kpé yáí
 má maa wabikeè.

123

Weda Luazi
 Gea Yelusaleū le.

1 Ma wεsè mále n kii gwa
 gu pɔ ní zɔleau báawa musu.
 2 Lá zɔ wé ìɔ dɔ pɔí a dii ɔzì,
 mé zɔnɔena wé ìɔ dɔ nɔε pɔ a vízi,
 màa wá wé ìɔ dɔ Dii wá Luazi,
 e aà ge wá wegwaɔ.
 3 Wá wegwa Dii, wá wegwa,
 asa gbéɔ sakaawágu wá wá maamaae.
 4 Namablēnaɔ wá láanikè,
 waladeɔ sakàwágu,
 wá pɔ yà dúuduu.

124

Dii wá Zennɔde
 Gea Yelusaleū le pɔ Davidi dà.

1 Tó Dii kúwanɔ yāao,
 Isailiɔ o:
 2 Tó Dii kúwanɔ yāa

gɔɔ pɔ wà fɛlɛwanɔ,
³ dɔ wà wá mɔmɔ bɛɛ,
 ké an pɔ pàwázi,
⁴ dɔ aa dâwála lán í zɔɔwa,
 aa wá séle tàwanɔ lán swa paawa,
⁵ aa kùwála lán í pɔ fɛ̀wa.

⁶ Wà Dii sáaukpa,
 ké i to aa wá kékékɛo.
⁷ Wa bɔ fiiu lán bāwa.
 Fii zɔ̀wá, wa pilimá.
⁸ Wá dɔnlɛ í bɔ Dii kíie,
 aàpi mé musu ní zílɛo kè.

125

Lua gbéɔ kua aafia

Gea Yelusaleũ le.
¹ Dii náaikɛnaɔ de lán Siɔna gbɛ̀sɪsɪ pɔ deea vɪo aɔ ku gɔɔpiiwaɛ.
² Lá gbɛ̀sɪsɪɔ liaa Yelusaleũzi,
 màa Dii liaa a gbéɔzi
 za gbá e gɔɔpii.
³ Gbɛ̀váiɔ e wáɔ kible gbɛ̀maaɔ bùsuwa aɔ gɛo,
 ké gbɛ̀maaɔ su ɔda väikɛauo yái.
⁴ Dii, maake gbɛ̀maaɔne,
 gbé pɔ an nɔse puaɔ.
⁵ Gbé pɔ aa te zé koleaiɔ sɔ,
 Dii a ní waa ní väikɛnaɔɛ.

Lua Isailiɔ gba aafia!

126

Isailiɔ sua ní pá ziu

Gea Yelusaleũ le.
¹ Ké Dii wá bɔ zɔ̀bleu à sùwanɔ Siɔna,
 à kèwɛɛ lán nanawaɛ.
² Wa vɪ ní yáo, wá guladɔ,
 ɔ buiɔ òkɔɛ, Dii yāzɔ̀kèné.
³ Siɔnaɛ, Dii yāzɔ̀kèwɛɛ,
 ɔ wále pɔnakɛ.
⁴ Dii, suwanɔ wá pá ziu,
 lá ni su ní ío gbáauwa.
⁵ Gbé pɔ pɔtɔ̀ ní wé'io,
 a kɛkɛ ní gulaoɛ.
⁶ Gbé pɔ bɔ be ní ɔɔbo pɔbui kũa,
 a ɛa su ní gulao ése bàaa sea.

127

Luakpama yádaa

Gea Yelusaleũ le pɔ Salomɔɔ dà.

1 Mé i ke Dii mé lé kpedɔɔ,
 kpedɔnaɔ lé zɪ pá kee.
 Mé i ke Dii mé lé wéle d́sao,
 gudɔanaɔ lé it́eke páe.
 2 Felea káaukaau, wúlea weedo,
 zíkɛa ní leeleo ble yáíá páe,
 asa Dii mé í a yenzideɔ gba íampaa.

3 Negɔɛnaɔá Dii gbae,
 né pííá aà kpámae.
 4 Lá ka íɔ ka ǵsa gbāa ɔu,
 màa èwaasogɔɔ negɔɛnaɔ de.
 5 Báaadɛn gbé́ ṕo aà gbála pàò ù.
 Tó aà ibeɛɔ aà lè gāae,
 wí a aà kúo.

128

Maa ṕo Dii víakɛna í e

Gea Yelusaleù lé.
 1 Báaadɛn gbé́ ṕo Dii vía ví
 a aà yáɔ kúa ù.
 2 Nyɔ́ n zíkɛa baa ble,
 níyɔ́ èfāai e, níɔ aafia.
 3 N nɔ aɔ de lí ne'ina ù n ua,
 n negɔɛnaɔ aao liaa n keenai
 lán kuli keleɔwa.
 4 Màa gbé́ ṕo Dii vía ví aɔ báaa ví.
 5 Kua Siɔna Dii a báaadangu,
 níyɔ́ Yelusaleù nama e e n wēni léu,
 6 níyɔ́ n tɔ́naɔ e.

Dii Isailiɔ gba aafia!

129

Isailiɔ savai'oa ní ibeɛɔne

Gea Yelusaleù lé.
 1 Za wá èwaasogɔɔ
 wá íbelesèwanɔ maamaae.*
 Isailiɔ o:
 2 Za wá èwaasogɔɔ
 wá íbelesèwanɔ maamaae,
 kási wi fɔ́ wá wá fúo.†
 3 Wá wá gbé́ wá kpenanguo bí
 wélelewelele lán sàdɔɔwa.
 4 Dii maa,
 à gbēvāipiɔ ba zòwá.
 5 Gbé́ ṕo za Siɔnaguɔ kpekpa ní wíoe.
 6 Aaɔ de lán sē ṕo b̀le kpé musu

* 129:1 Bɔa 1.11 † 129:2 2Kln 4.8-9

à giigàga, i e gbàowae.

⁷ A sèkēna ɔkū pao,
a ka bàaa ũ wà ye wà da ní gàu.

⁸ Gbé pò lé gēo me Dii báaadanguo
ge wa báaadàngu ní Dii tóo.

130

Wedɔa Diizi

Gea Yelusaleũ le.

¹ Ké í ma kŭa ma nɔe
ma lezù Diizi ma mè,

² Dii, ma yāma,
swákpa ma wēna wiii.

³ Tó n wá duuna yādà,

Dii, déme a bɔi?*

⁴ Mme ní duunakēama zé vī,

Ayāmeto wɔb n vīa vī.†

⁵ Ma wé ɔb dɔ Diizi,
mále aà dá, má s̄s̄a aà yái.

⁶ Lá gudɔanaɔ wé ɔb dɔ gudɔai,
ma wé ɔb dɔ Diizi deńla,
ao, a de gudɔanaɔ wedɔa gudɔaia.

⁷ Isailiɔ, àɔ wedɔ Diizi,
asa a gbēke vī à kè zài,

gbēsuabaa gbāa pεεwà maamaae.‡

⁸ Aàpi mé a Isailiɔ suaba
an duuna yá musu píi.§

131

Sɔkpalea Diizi

Gea Yelusaleũ le pò Davidi dà.

¹ Dii, íandāa ku ma s̄s̄uo,

mili wé kŭaa gbéwao,

mili laaidɔ yá pò demala

ge yá pò zí'ũ meεwao.

² Aawo! Ma a nòse dè,

ma a s̄s̄ dádou,

lán né kēa pò kú ní a daowa,

ma nòse de lán né kēa pówae.*

³ Isailiɔ, àɔ wedɔ Diizi

za gbā e gɔɔpii.

132

Davidi buiɔ z̄s̄leá báawa Siɔna

Gea Yelusaleũ le.

¹ Dii, nsu to Davidi yá sāngu

* **130:3** Mal 3.2, Zia 6.17 † **130:4** 1Kia 8.39-40 ‡ **130:7** Lom 3.24 § **130:8** Mat 1.21, Tit

2.14 * **131:2** Mat 18.3

ń taasi pọ a kẹo pii.

² A lekẹ Yakobu Lua gbāadewa,

à legbẹ̀ Dii è à mè,

³ á tá kpéuo,

á wúle a liiwao,

⁴ á we i a wébaa gbiakūo,

á tó i na a wéuo,

⁵ e à ge uakpaò Diiε,

i kpedo Yakobu Lua gbāadepie.*

⁶ Wá mà a ku Eflata būsuu,

wá è Kiliyaaliūdeo bua.

⁷ Wà gé aà kúkii,

wà kúle aà gbadibo ae.

⁸ Dii, fele su n pilakii,

mpi ń n kpagolo ikodeo.†

⁹ N gbàgbanao gběsuabaa da ula ũ,

n yāmanaο gula io do.

¹⁰ Nsu mikpedo kía pọ ń kpàeo

n zòblena Davidi yái.

¹¹ Dii legbẹ̀ Davidie,

a náai vī, a lé liléo, à mè:

Má n bui zòle n kpalabaawa.‡

¹² Tó n buio ma bàakuarino yādà,

mé aa yá pọ má dānéo kūa,

an buio aao zòle n kpalabaawa gwopiiε.

¹³ Asa Dii Siḡna sè,

a ye ào de a zòlekii ũ à mè:

¹⁴ Gue bee máo kuu gwopii,

la máo zòleau, asa à ma pọ gbàε.

¹⁵ Má báaadau, mí kùsūa diè,

má blε kpa a wēnadeowa aa ká.

¹⁶ Má gběsuabaa da sa'onaone ula ũ,

ma yāmanaο letē io do ń ponaο.

¹⁷ We má Davidi bui kía gbāade bou,§

we kía pọ má kpà filia aο do.*

¹⁸ Má wida aà ibεεowa,

aà kía fua io pipi aà musu.

133

Kua ń ledouo

Gea Yelusaleū le pọ Davidi dà.

¹ Gwa lá a maa mé a na

tó kōgběo ku gudou ń ledouo.

² A de lán sakēnisi pọ wa kà Aalona miwawaε.*

A bàalè pila aà lekānawa

* **132:5** 1Kia 8.17, Zin 7.46 † **132:8** Nao 10.35-36 ‡ **132:11** 2Sam 7.12-16, Luk 1.32-33, Zin 2.30 § **132:17** Luk 1.69 * **132:17** 1Kia 11.36, 2Kia 8.19 * **133:2** Bsa 29.7

e à gè pila aà ula léwa.

³ A de lán Emò fii mé lé kpá Siṓna gbèsiṣiṓwawa.
Wekli Dii báaadangu ðileu wēni láasai ũ.

134

Dii stsia a ua gwá

Gea Yelusaleŭ le.

¹ A Dii zikenao,
à Dii sáaukpa ápii,
á gbé pò ále zike Dii ua gwá.

² A á ɔ se musu Dii kúkli oi,
í aà sáaukpa.

³ Kua Siṓna Dii báadaágu,
aàpi mé musu ní zíleo kè.

135

Dii táasilea

¹ Aleluya!

A Dii tɔbo!

A Dii táasile aà zikenao!

² A gbé pò i zike wá Lua uaɔ,
á gbé pò ió sí Dii kpé kpeleɔ,

³ à Dii tɔbo, asa a maae,
à lémawà, asa bee mé na.

⁴ Dii Yakɔbu buiɔ sè a pò ũ,
à Isailiɔ ðile a gbé yenzideɔ ũ.

⁵ Má dɔ ké Dii zɔɔ,
wá Lua mé de diiɔla pii.

⁶ Dii í yá pò káagu ke musu ní zíleo,
ísia guu ní tɔɔle nɔnauo.

⁷ Ɔme í to lou sisi tɔɔle léwa,
í to lou ma ní píleao,
í bɔ ní zaañanao a láasiu.

⁸ A Egipiɔ yoao dède*
ní pɔtuo né séiaɔ pii.

⁹ A seelaɔ ní dabudabuɔ kè Egipi,†
à Falaɔɔ ní a gbéɔ fù pii.

¹⁰ A buiɔ mĩde dasi,
à kía gbáadeɔ dède.

¹¹ Amɔleɔ kí Siɔ ní Basana kí Oguo‡
ní Kanaa bùsu kíaɔ pii.

¹² A gbadà ní ní bùsuo,
a kpà a gbé Isailiɔwa.

¹³ Dii, n tó gaa vío,
Dii, n yá aɔ dɔ gbéɔgu gɔɔpiiɛ.

* 135:8 Bɔa 12.29 † 135:9 Bɔa 7.3 ‡ 135:11 Nao 21.21-24, 33-35

14 Asa Dii a yákeke a gbéṣone,
i a zòblenapio wēnagwa.

15 Buipáleo ní diio pí ní ánusuo ní vuaoe,
gbēnazina ogbéone.Š

16 Aa lé vī, aali yá'oo,
aa wé vī, aali gu'e sōo.

17 Aa swá vī, aali yāmao,
an lé íana vīo.

18 An pinao góhwae
ní gbé pó lé ní náaikeo pii.

19 Isailio, à Dii sáaukpa!

Aalona buio, à Dii sáaukpa!

20 Levii buio, à Dii sáaukpa!

Dii víakena, à Dii sáaukpa!

21 Wà Dii sáaukpa Siona,
à bekpà Yelusaleū.

Aleluya!

136

Dii sáaukpa

1 A Dii sáaukpa, asa a maae,
aà gbēke láaa vīo.

2 A luao Lua sáaukpa,
aà gbēke láaa vīo.

3 A diio Dii sáaukpa,
aà gbēke láaa vīo.

4 Ōme ì dabudabu zōo ke ado,
aà gbēke láaa vīo.

5 Ōme musu kè ní a ōnoo,
aà gbēke láaa vīo.

6 Ōme tōle pòo ía,*
aà gbēke láaa vīo.

7 Ōme gupuakūna zōo kè,
aà gbēke láaa vīo.

8 A íatē kè à kible fāane,
aà gbēke láaa vīo.

9 Mɔvua ní saanao ì kible gwá,†
aà gbēke láaa vīo.

10 Ōme Egipio negōe sēiao dède,
aà gbēke láaa vīo,

11 A Isailio bòle ní guu,‡
aà gbēke láaa vīo.

12 A a gàsí pòo ní a iko gbāao,
aà gbēke láaa vīo.

- 13 A Isia Tēa z̄ē pla,
aà gbēke láaa v̄io.
- 14 A tò Isailiõ ḡē ípi zānguo,
aà gbēke láaa v̄io.
- 15 A tò ípi dà Falaõ ní a zigõola, §
aà gbēke láaa v̄io.
- 16 Ōme d̄baa a gb̄eõne guwaiwaiu,
aà gbēke láaa v̄io.
- 17 Ōme kía z̄õõ t̄lõz̄õ,
aà gbēke láaa v̄io.
- 18 A kía gawideõ d̄de,
aà gbēke láaa v̄io.
- 19 Amõleõ kí Siõ,
aà gbēke láaa v̄io.
- 20 N Basana kí Oguo,*
aà gbēke láaa v̄io.
- 21 A gbadà ní ní b̄suo,
aà gbēke láaa v̄io.
- 22 A kpà a z̄õblena Isailiõwa,
aà gbēke láaa v̄io.
- 23 Ib̄eõ õnaaleawá i s̄aaãguo,
aà gbēke láaa v̄io.
- 24 A wá b̄le wá ib̄epiõ guu,
aà gbēke láaa v̄io.
- 25 Ōme ì ble kpa p̄õpiiwa,
aà gbēke láaa v̄io.
- 26 A Lua Musude s̄aukpa,
aà gbēke láaa v̄io.

137

Z̄z̄õõ òlõa

- 1 Z̄õleã Babeli b̄suo swaõ sae*
Siõna yá d̄wágu, ò wa òlõ.
- 2 Wa wá m̄õnaõ tò looa swagbalaliõwa we.
- 3 Gb̄é p̄õ aa wá k̄uaõ le gb̄eawá,
wá wetãnaõ mè wá ní p̄õna yá,
wá Siõna lee síné.
- 4 Kpelewa wá Dii leõ si
kua buipãleõ b̄suo guui?
- 5 Tó Yelusaleũ yá s̄ãmagu,
to ma õplaa imi.
- 6 Tó Yelusaleũ yá lí ðõmaguo,
mé mi aà ðile ma p̄õnakẽõ mide ũo,
to ma léna naale.
- 7 Dii, tó yá p̄õ Eðõũ kè Yelusaleũ w̄agõõ ðõngu aa mè:
A wíwi, à wíwi, à daã míõmiõ.
- 8 P̄õkaaleaõá Babeli b̄sudeõ!

Báaaden gbé pọ́ a yá pọ́ á kèwèe fiaboé ũ.†
 9 Báaaden gbé pọ́ a á néo kúkū
 à ní wíwi gbesiwa ũ.‡

138

Dii sáaukpa aà gbèke yáí

Davidi le.

1 Má n sáaukpa ní nòsemendoo,
 má n táasile gbáadeo ae.

2 Má kúle n kpé pọ́ a kua adoa ae,*
 má n tobọ́ n gbèke ní n náaio yáí,
 asa nímé ní tò n tó ní n yáo zò de pọ́pia.

3 Goo pọ́ ma lezúnzi, ní wèa,
 n ma gba wóo ní gbáao.

4 Tó dúnia kíao yá pọ́ ní ò mà,
 aa n sáaukpa ní píi, Dii.

5 Aa lesi Dii kekéáo yá musu,
 asa Dii gawi zòe.

6 Baa ní Dii kuamusukeo,
 ì gbé késáanao wegwa,†
 ì wenvi gbé pọ́ aale e wà kàola.‡

7 Baa tó má yooyea, ni ma bo,
 ni ma ibeoo pókúma kpále,
 ni ma suaba ní n gása gbáao.

8 Dii a ma yá píi lekpaaimé,§
 Dii, n gbèke láaa v́lo.
 Nsu zí pọ́ n okpàwà too.

139

Dii yápii dsa

Davidi le.

1 Dii, n ma tàasikà ní dò,

2 ní ma zòlea ní ma fèleao dō.

N n zàkeo ní yá pọ́ mále yáo kúa.

3 Ni ma taa'oa ní ma wúleao gwa,
 ma kekéá píi dóekènnọ.

4 E yá àò gé boi ma léu,

Dii, ní dō sáasā.

5 N liaamazi kpe ní aeo,
 n o kumala.

6 Dsa bee deméé dabuyá ũe,
 a demala, ma onọ i kawào.

7 Má má géu mà pili n Nisínawai?

Má má bàale tau, níyò ku weo ni?

† 137:8 Zia 18.6 ‡ 137:9 Isa 13.16 * 138:2 1Kia 8.29 † 138:6 Luk 1.48 ‡ 138:6 Zaa

4.6 § 138:8 Flp 1.6

8 Tó ma fele gé musu, ní kú we!
 Tó ma tòo sò miau, ní ké!
 9 Tó ma fele ge íatēbilekíi gukpe,
 tó ma ge zōle ísia baale be'ae,
 10 baa wekíi má naa n ɔzié,
 níyɔ ma kūa n ɔplaaue.
 11 Tó ma mē gusia kumala,
 ge gupua pó má kúu li gwá ũ,
 12 gu líɔ sianeo,*
 gwá ɔ puanε lán fāanεwae,
 asa gupua ní gusiao doŭ neε.

13 Mmε n ma sō pēmεε,
 n ma ikása ma da nòseu.
 14 Ma n sáaukè, n yákea í dia,
 ma kea de dabuyá ũ, à bò ma saε,
 a yá ma kūa gbāa.
 15 Gɔɔ pó ma daale neasakpe guu,
 ma wáε ulεaneo.
 Ké ma mε lé i asii guu we,
 16 n wesimale nɔ'itēna ũ.
 Lá n ma gɔɔ díle pii,
 a lé kú n taalau
 zadō a kee i daaleo.

17 Lua, n làasoo gbiamεε maamaεε,
 a naoa zōɔ fá!
 18 Tó má ye nao, an dasi de ũfāaa.
 Tó ma vu, miɔ kunnɔε e tia.

19 Lua, bó ríle dá ní gbēvāiɔi?
 A gomala gbēdenaɔ!
 20 N ibεεɔ í n yā'o ní nòsevāioε,
 n tó gbia ní léuo.
 21 Dii, má za n zangudeɔguo lé?
 Má ye gbé pó fēlenɔɔ glyāio.
 22 Má zaŋgu vāivāi,
 ma ní díle ma ibεεɔ ũε.

23 Lua, ma gwagwa, ní ma nòse dō,
 ma tàasika, níɔ ma asiio kūa.
 24 Gwa tó má dōε'ii vī,
 ní dɔaamεε n zé gasai guu.

140

Wabikea gbēvāiɔ yá musu

1 Davidi le.
 2 Dii, ma si gbēvāiɔwa,
 ma dōa gbé pāsipiɔ yái.
 3 Aaí yāvāi wāaípa ní sō guu,

* 139:12 Dan 2.22

sòle lé 5 aaiò wé gòp̄pii.

⁴ Aai ní lé keke lán mlēwa,
an legbē'íá sògbala sewēē.*

⁵ Dii, nsu to gbēvāiò ɔkāao,
ma si gbé pásipiowa,
aai ɔz̄amazi lekpaai.

⁶ Waladepiò eyòmeē,
aa filifilimbakpàmeē,
aa baikpàmeē zéu.

⁷ Má ò Diiē: Ma Luan n ũ,
swákpa ma wēna wiii, Dii.

⁸ Dii Lua, ma Suabana gbāa,
ni ɔkumala z̄i guu.

⁹ Nsu to gbēvāiò p̄oēā zekēo,
Dii, nsu to an lekpaai k̄s̄eo.

¹⁰ To gbé p̄ó liaamaziò midē,
to vāi p̄ó aale o wí ní musu.

¹¹ To teȳō wāa élemá,
to aa si ē p̄ó aa f̄s̄ b̄uo guu.

¹² Nsu to yásiade zek̄i e d̄úniauo,
to vāi aɔ gbé pás̄i wē zesaie.

¹³ Má d̄s̄ Dii ì yānakpa wēnadeɔwa,
ì yākeke taasideɔne a zéwa.

¹⁴ Gbēmaaɔ mé aa n t̄oɔ,
n̄s̄epuadeɔ mé aaɔ ku n k̄i.

141

Suabaa wabikea

Davidi le.

¹ Dii, mále wiilenzi, ke kpakpa,
tó ma lez̄unzi, swákpa ma yái.

² Ma wabikea a kama
lán tulaleti súlewa,*
ma ɔ d̄oɔ musu iɔ d̄ene sa oosi oa ũ.

³ Dii, ma léna d̄s̄ameē.

To mà a lé f̄s̄.

⁴ Nsu to ma n̄se ta yāvāiwa
mà ḡo dàade ũ ní vāikenao,
mà ɔdaaar̄iò ní blenablea guuo.

⁵ Tó gbēmaa ma gbē, gbēkekeae!
Tó à ma swāgàga, má giio,
à n̄s̄ikà ma miwa.
M̄iò wabike ké gbēvāiò yākeao su zekēo.

⁶ Tó wà ní gbēz̄oɔ kwè yāt̄ēu,

* 140:4 Lom 3.13 * 141:2 Zia 5.8, 8.3

wa si sa ké ma yá mé na.

⁷ Lá wí yàa paa a f́énaṽ f́áaa,
màa an wá aṽ káale ní mia'ele.

⁸ Dii Lua, níme ma wé péma,
ma nanzie, nísu ma kpámáa.

⁹ Ma suaba ní mṽ pṽ aa kpámeeo,
to mà zā bai pṽ váikenaṽ kpámeei.

¹⁰ To gbēvāipiṽ si rízia bai guu,
mapi sṽ mí dṽi aafia.

142

Wabikea gbè'eu

¹ Davidi wabikea gṽṽ pṽ a ku gbè'eu.*

² Mále ṽ gbāa dṽ Diiē,
mále wēna wii le Diiwa.

³ Mále a yá'ṽma bṽleè,
mále a taasikea siuè.

⁴ Tó ma wēni gṽ leē,
níme níṽ ma kua dṽ.
Wà baikpámee ma t́aa'ozeu.

⁵ Wése ñ ma ṽplaa gwa,
gbēe lé ma yádao.

Ulekíi láaa,
gbēe lé ma aafia gbēao.

⁶ Dii, mále wiilema ma mè:
Mme ní ma ulekíi ũ,
níme ní ma baa ũ dúniaē beeu.

⁷ Swádo ma wiileai,
asa ma gṽ mugeennṽe.
Ma si ma gbēselenawa,
asa an gbāa demalae.

⁸ Ma bṽ yooyeae beeu,
ké mà n tṽbṽ,
gbēmaaṽ i káaamazi,
ké n maakèmee yái.

143

Kua ibeeṽ ṽz' wabikea

Davidi le.

¹ Dii, ma wabikea sí,
swádo ma wēna wiii.
Wea n náai ní n maaṽ yái.

² Nsu yákpaleke ní mapi n zṽblenaoo,
asa gbēe kune t́aesaiṽ.

³ Ma ibee ma gbesèle à ṽzṽa,
a tò má kú gusiau
lán gbé pṽ ga à gēgēwa.

* **142:1** 1Sam 22.1

⁴ Ǿ ma wēni gǝ lēē,
ma ɓɔ yà dúuduū.

⁵ Ğiá dòmagu,
mále láasookē n zíkēawā,
mále n yákeaw wàaiipa.

⁶ Ma ɔ dɔnzi,
mále n mòse nide lán guggiwa.

⁷ Wea kpakpa Dii, ma yēēē làa.
Nsu ɓɔ ma kpe mà gǝ
lán gbé pó sǐ bedauawao.

⁸ N n gbēke ɔlomēē koo,
asa nímē má n náai ví.
Ma da zé pó de mà sēwa,
asa nímē ma azia kpàma.

⁹ Ma si ma ibēawā, Dii,
nímē ma nanzi.

¹⁰ Mmē ní ma Lua ũ,
n n pɔeákea dameē.
N Nisina maa dɔaamēē gusalalau.

¹¹ Ma lé ní láo n tó yái, Dii,
ma ɓɔ taasi guu n maa yái.

¹² Ma ibēawā mide n gbēke yái,
ma wēleɔ dede píi,
asa n zòblenan ma ũ.

144

Wabikēa misia yá musu

Davidi lē.

¹ Má Dii ma gbesi sáaukpa,
í zíkāa ɔ na damēē,
í to ma ɔ àɔ kai ví zǐ guu.

² Ǿmē ma ulekíi ũ, í gbēkekemēē,
ǝmē ma zegikíi ũ, í ma suaba.
Ǿmē ma sēngbao pó mi mikpai ũ,
í to buiɔ mikpaa.

³ Dii, bón gbēnazina ũ an yá ɓɔ dɔngui?

Bón ní ũ, ni laaidɔmái?*

⁴ Gbēnazina de lán kàsafiīwāē,
aà wēni í gēzēa lán uenawāē.

⁵ Dii, n n be siile n pila,
ɔkā gbēsísɔwā aa súdeleɔ.

⁶ To lou pílepíle n gbéɔ fáaa,
ka fán̄gu, gili i gēn̄gu.

⁷ Ǿɓɔ za musu n ma kú.
Ma ɓɔ í zɔɔ guu,

ma si bui zǐlɔwā.
⁸ Yá pá oa mé ní lé pà,

* 144:3 Souto 8.4, Ebe 2.6

aaĩ ɔlele ní lé pã gb̃ao.

⁹ Lua, má lè dafu sínε,
má n táasile ní kúu bakwio.

¹⁰ Ni to kíaɔ zĩble,
ni n zòblena Davidi bɔ fɛn'ɔɔ lézi.

¹¹ Ma kũ ñ ma bɔ bui zĩloɔ guu,
yãpã oa mé ní lé pã,
aaĩ ɔlele ní lé pã gb̃ao.

¹² Wá neg̃ɔɔ péle ní èwaasokeu lán lí pɛawa,
wá nenɔɔ aao de lán kibe gb̃ɛpɛle kefenawa.

¹³ Wá d̃ɔ pa, aao p̃ɔpii ví,
wá p̃ɔtuɔɔ k̃ɔ leε ðaa s̃ɔɔ,
aa ka ðaas̃ɔɔ leε kwi wá kp̃asau.

¹⁴ Wá zuɔ aso z̃ɔ s̃ɛs̃ɛ.
B̃iigbooa aɔ kuo, lala'oa aɔ kuo,
b̃úbuapɛa aɔ ku g̃ãae lo.

¹⁵ Báaadeɔn gb̃é p̃ɔ an kua de màaɔ ũ.
Báaadeɔn gb̃é p̃ɔ Dii de ní Lua ũ ũ.

145

Dii táasile aà maakɛa yáí

Dii táasi p̃ɔ Davidi le.

¹ Má n táasile ma Lua, ma Kía,
máɔ n t̃ɔɔ g̃ɔɔpiiε.

² Máɔ n sáaukpa lá gu lé d̃ɔ,
máɔ n táasile láasaie.

³ Dii z̃ɔ, à kà wá aà táasile,
aà z̃ɔke lé vío.*

⁴ Kp̃aio n yãkɛaɔ sáaukpa Wueɔne,
aa n yãz̃ɔkɛaɔ galike.

⁵ Aa n maa z̃ɔ gawide yã'o,
má n yãb̃onsaekɛaɔ wãaiipa.

⁶ Aa n dabudabukɛa gb̃ãa yã'o,
mí n z̃ɔke dau siuné.

⁷ Aa n maakɛa z̃ɔ baokpa,
aai gulake n yãz̃ɛdekɛaɔ yáí.

⁸ Dii s̃uu ví ní s̃sobio,
aà p̃ɔ lí pa kp̃aao, a gb̃éke ví z̃ɔɔ.

⁹ Dii ì maakɛ gb̃épiiε,
í a p̃ɔkɛaɔ w̃ɛnagwa pii.

¹⁰ Dii, n p̃ɔkɛaɔ n sáaukpa pii,
n yãmanaɔ n t̃ɔɔ.

¹¹ Aa n kpala gawi faai bo,
aa n iko gb̃ãa yã'o.

¹² Aa n yãz̃ɔkɛaɔ da gb̃éɔne
ní n kpala maa gawide yáo.

¹³ N kpalaá kpala láasaie,

* 145:3 Lom 11.33

nyōo de kía ũ wè p̄iie.
 Dii náai ví a yápii musu,
 a sūuu ví ní a p̄keaō pii.

14 Dii ì gbé p̄ó lé léleō kú,
 ì gbé p̄ó taasi t̄ómáō f̄ele.

15 P̄ópii wé d̄onzi,
 ni ble kpámá a ḡowa.

16 Ni ɔ̄ p̄ooné, p̄ó mómá,
 ni p̄ó b̄éē pii p̄oēā b̄oolek̄eē.

17 Dii k̄ek̄eāō maa pii,
 a gb̄eke ví a yápii kea guu.

18 Dii k̄ai ní a s̄isinaō pii,
 gbé p̄ó aai aà s̄isi ní s̄ianaō.†

19 I a v̄iak̄enaō p̄oēā b̄oolené,
 ì ní wiileā ma, i ní suaba.

20 Dii ì gbé p̄ó yeaziō d̄óā pii,
 āma a v̄aik̄enaō m̄ionz̄ōē.

21 Dii táasilea aō d̄o ma léue.
 P̄ópii aao aà t̄ob̄oḡoō pii, asa a kua adoaē.

146

Dii laaid̄oā w̄enadeōwa

1 Aleluya!

Mapi, má Dii táasile,

2 máō Dii táasile e ma w̄eni léue,
 máō lesi ma Luaē ma kua léue.

3 Asu s̄ōkpale gb̄āadeōzio,
 gb̄esuabaa ku gb̄ēnaz̄ina k̄iio.

4 Tó an wea làa, aai ēa ḡē tíue,
 zibeezi yá p̄ó aale yá ì midē.

5 Báaaden gbé p̄ó Yak̄obu Lua mé aà d̄onlede ũ ũ,
 aà wé ɔ̄ d̄o Dii a Luazi.

6 Ōme musu ní z̄ileō k̄è,
 ísia ní p̄ó p̄ó kú a guuo pii.*

7 I yānakpa gbé p̄ó w̄ale gb̄āam̄onéōwa,
 ì ble kpa n̄and̄enaōwa.

Dii ì bab̄o gbé p̄ó yeeleaōwa,

8 Dii ì v̄iāō wé w̄ené,†

Dii ì gbé p̄ó taasi t̄ómáō f̄ele,

Dii ɔ̄ ye gb̄ēmaaōzi.

9 Dii ì b̄òm̄oō gwa,

ì ɔ̄da gyaaō ní toneōwa,

ō ì zé kaaū gb̄ēv̄aiōne.

10 Dii ɔ̄ kible ḡoōpiiē.

† 145:18 Zaa 4.24 * 146:6 Zln 4.24, 14.15 † 146:8 Mat 9.30, Zaa 9.7

Sionadeo, á Lua ñ ku e á buiwaε.
Aleluya!

147

Pópii kua Lua ɔzi

¹ Aleluya!

Lεsia wá Luaε maa mé a na,

à kù wà aà táasilεε.

² Dii lé Yelusaleũ fele lo,

à Isaili zìzɔɔ nàaa lé suńno.

³ I gbé pɔ an pɔ yaɔ nòse níniné,

ĩ nísidɔɔ ní gu'ɔowa.

⁴ I saanaɔ nao,

a ní baade dɔ ní a tɔo.*

⁵ Wá Dii zɔɔ, a iko ví maamaaε,

aà ɔno lé vɔo.

⁶ Dii i zɔabusanaɔ gba gbãa,

ɔ i ɔtɔ vāikenaɔwa e zɔle.

⁷ A lεsi Diie ní aà sáaukpaaɔ,

à wá Lua táasile ní mɔɔnao.

⁸ I to lou sisi,

ĩ tɔle gba lou,

ĩ to sē bɔle sɔsɔ.

⁹ I ble kpa nòbɔɔwa

ní gbagbaa néɔ, tó aale wiipe.

¹⁰ I ke sɔ gbãaɔ mé i kaaàguo,

i ke gɔsagbāake mé i keɛo.†

¹¹ Gbé pɔ aa aà vía vío mé i kaaàgu,

gbé pɔ an wé dɔ aà gbēkeipiɔ.

¹² Yelusaleũdeɔ, à Dii tɔbɔ,

Sionadeɔ, à á Lua táasile.

¹³ Asa i báaadaáguε,

ĩ á wéle bɔle gbãaɔ gba gbãa.

¹⁴ I á gba aafia'e á bùsu lé léu,

ĩ pɔbui maa kpáwá à ká.

¹⁵ I yá'o kpásá tɔle,

aà yá i ká ní bao.

¹⁶ I neezi kwε púuu lán sākāwa,

ĩ to fii kpá lán túfuwa.

¹⁷ I loughε fáε lán gbèkɔɔwa.

Déme a fɔ zε a íanaii?

¹⁸ I yá'o kpásá, ɔ loughεpi i yó,

ĩ íana gbaε, a í i bàale.

¹⁹ I to Yakɔbu buiɔ a yá dɔ,

ĩ ikoyá pɔ á díleɔ da Isailiɔne.

²⁰ I bee ke buipáleɔneɔ,

* 147:4 Isa 40.26 † 147:10 1Sam 16.7

aa aà yádileao dõo.

Aleluya!

148

Dii pòkeao aà táasilea

¹ Aleluya!

A Dii táasile aà bēdeao!

A aà táasile za musu!

² A aà táasile aà malaikao pii!

A aà táasile aà ìwao pii!

³ A aà táasile ìatē ní mōvuaao!

A aà táasile saan'inao pii!

⁴ Báluma kpele pòo

ní í pò kú luabepuanaao,*

à aà táasile.

⁵ Aa Dii tóbó,

asa òme yā'ò, ò aa kè.†

⁶ A ní pepe ní pépekíi,

aa ku we gòopii,‡

à koo dāné, aa fō vīao.

⁷ Pò pò kú tóleo, à Dii táasile,

ní kpò gbèneo ní ísia í títiuo§

⁸ ní loupileao ní lousisiao

ní lou'io ní a gbēo

ní zàa'iana pò ì misiile aà yáeo

⁹ ní gbèsisibó ní s̀s̀s̀onaao pii

ní lí ne'inao ní sēde lío pii

¹⁰ ní s̀eānóbóo ní pòtuoo pii

ní pòtaa'onkuawao ní bāo

¹¹ ní dúnia kíao ní buio pii

ní kíao ní bùsu gbāadeo pii

¹² ní èwaasoo ní wéndiaao pii

ní gbēzōo ní néfēnenaao.

¹³ A Dii tóbó,

asa aà tó mé de'ila,

aà zōoke de musu ní źleo póa.

¹⁴ A kía gbāade kpà a gbēone

gbé pò Isailio ì aà táasile ũ,

aà yāmana pò káiaānōpio.

Aleluya!

149

Dii yāmanaao yákpalekea ní dúniao

¹ Aleluya!

* 148:4 Daa 1.7 † 148:5 Daa 1.1, 3 ‡ 148:6 Daa 1.14 § 148:7 Daa 1.21

A lè dafu sí Diiè àà yāmanaṓ!
 A à táasile balu guu!
 2 Isailiṓ, à ví àṓ kēaa á Kena yá musu.
 Siṓnadeṓ, à pṓnake ní á kíao.
 3 A ṓwā à àà tṓṓ,
 à àà táasile ní mṓṓnao ní gāao.
 4 Asa Dii gbéṓ yá í kaaàgue,
 í zlabusanaṓ kpela à ní suaba.
 5 Dii yāmanaṓ kúkuake ní gawipiu,
 an gula aṓ dṓ ní lii musu.
 6 Lua táasilea aṓ dṓ ní léu,
 fēnda lé pla aṓ naa ní ɔzì,
 7 aa tṓsiṓ buiṓwa,
 aai bùsu píi gbéṓ wetàṓ,
 8 aai ní kíao yeye ní mṓdaonaṓ,
 aai galakpa ní kíabuṓne,
 9 aai sérinṓ lá Lua yādànlawa.
 Dii yāmanaṓ tṓṓ a guu.

Aleluya!

150

Dii táasilea

1 Aleluya!

A Lua táasile àà kúki,
 à àà táasile báluma zṓṓ guu.
 2 A àà táasile àà gṓsake yái,
 à àà táasile àà zṓṓ deńla yái.
 3 A àà táasile ní kuupeao,
 à àà táasile ní mṓṓnao ní domao.*
 4 A àà táasile ní gāao ní ṓwāao,†
 à àà táasile ní goeo ní kuléo.
 5 A àà táasile ní sésēnapao,
 à àà táasile ní sésēn'ṓ gbāao.
 6 Pó bée píi, à Dii táasile!

Aleluya!

* 150:3 2Sam 6.5 † 150:4 2Sam 6.14